

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ
ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ (Α')
ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
Λόγος Α΄. (21)	4
Περί αγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις. Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.	4
Λόγος Β΄. (28)	7
Περί τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δέ καί περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καί περὶ δακρῶν καί κατανύξεως.....	7
Λόγος Γ΄. (45).....	14
Περί τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καί μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν, ὧν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καί ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν ὄρθρων.....	14
Λόγος Δ΄. (59)	19
Περί μετανοίας καί κατανύξεως. Καί ἐκ ποιῶν ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καί ὅτι ἄνευ δακρῶν ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καί ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.....	19
Λόγος Ε΄. (86).....	30
Περί μετανοίας. Καί ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνότων μόνον διάδοσις καί ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐάν μὴ καί τό πένθος κτησώμεθα. Καί περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καί ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καί οἷον ἀγαθόν εἰργάσατο αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν μετάνοια. Καί περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καί τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καί πρὸς τό τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καί ὑποκρίσει ζώντων....	30
Λόγος στ΄. (126)	46
Περί ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Καί πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὡσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.	46
Λόγος Ζ΄. (141).....	52
Περί προσπαθείας τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς. Καί τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον βόθρον καί δεσμόν κατάγει τοὺς κρατουμένους ὑπ’ αὐτῆς. Καί περὶ ἀπογνώσεως καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστι τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.	52
Λόγος Η΄. (159).....	58
Περί τελείας αγάπης καί τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καί ὅτι ἐάν μὴ διὰ σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοὶ καί χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ’ οὐδέ υἱοὶ καί τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν.	58
Λόγος Θ΄. (168)	62

Περί ἐλεημοσύνης. Καί τίς ἐστίν ὁ πεινῶντα τόν Θεόν τρέφων καί διψῶντα ποτίζων καί καθεξῆς. Καί πῶς τοῦτό τι κατωρθώσεται. Καί ὅτι εἰ μή τις καί ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καί θρέψει καί ποτίσει Χριστόν, οὐδέν ὠφελήσεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τούς πένητας, ἑαυτόν δέ ἄτροφον παρορᾶν καί γυμνόν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.....	62
Λόγος Ι΄. (184)	68
Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καί ἀγιωσύνης καί τελείας ἀπαθείας. Καί ὅτι ὁ ἀγαπῶν τήν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδέν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἄν πάσας κατῴρθωσε.	68
Λόγος ΙΑ΄. (191).....	70
Περί νηστείας. Καί ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καί μόνῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καί ἀσπάζεσθαι, ἀλλά τήν ἴσην καί τήν αὐτήν σπουδήν ἐν πάσαις ταῖς ἑβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.	70
Λόγος ΙΒ΄.....	73
Περί ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καί περί σιωπῆς. Καί ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τούς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.....	73
Λόγος ΙΓ΄. (209)	77
Περί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καί ὅποια τίς ἐστίν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καί τί τό μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τό Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα.....	77
Λόγος ΙΔ΄. (216).....	80
Περί μετανοίας καί ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καί πῶς τις ὁδῶ καί τάξει προβαίνων εἰς ἀρετήν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ εἰς τελειότητα ἔρχεται.	80
Λόγος ΙΕ΄. (224)	83
Περί ἐμπαθοῦς καί ἀπίστου καί πονηραῦς διαθέσεως. Καί τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρός τούς υἱούς τοῦ φωτός καί τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς αὕτη γίνεται. Καί πρός τό τέλος, καταδρομή τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.	83
Λόγος Ιστ΄. (231)	85
Περί τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καί τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καί ὅπως τοῖς καθαροῖς τήν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περί τινος ὑποτακτικοῦ, λαβόντος Πνεῦμα Ἁγίον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρός.....	85
Λόγος ΙΖ΄. (238)	88
Περί θεωρίας καί ἀποκαλύψεως καί πεφωτισμένης εὐχῆς. Καί ὅπως ὁ ὑπό τῆς ἀγάπης κατασχεθεῖς τοῦ Θεοῦ καί εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπό τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.....	88
Λόγος ΙΗ΄. (243).....	90
Περί μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καί φιλοπρωτεύουσιν, ὁπόταν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καί ὅτι χρή τούς μὲν ἀναξίως ἐπιτηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάσῃ κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καί συνεργεῖν. Καί πρός τῷ τέλει, πρός τόν ποιμένα.	90
Λόγος ΙΘ΄. (266).....	99
Ὅτι οὐ χρή ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καί ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ’ ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καί ἀγάπη πρός τούς	

μαθητευομένους αὐτοῖς. Καί ὅποια τά σπλάγχνα καί ἡ φροντίς αὐτῶν. Καί ὅπως ὑπέρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.....	99
Λόγος Κ΄. (273)	101
Περί ἀποταγῆς καί ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τοὺς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καί ὅτι καλὸν ἐπὶ τούτῳ καί ἐπωφελές ἐμπειρῶ χρήσασθαι ὁδηγῶ ἤγουν πνευματικῶ πατρί εἰς τό αμαθεῖν τά τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τὴν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περὶ πίστεως τῆς εἰς τοὺς πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ’ οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.	101
Λόγος ΚΑ΄. (283).....	105
Περί μνήμης θανάτου. Καί οἷον ἀγαθὸν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καί πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.	105
Λόγος ΚΒ΄. (289).....	107
Περί πίστεως. Καί διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τό τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.	107
Λόγος ΚΓ΄. (302)	113
Περί μετανοίας καί φόβου Θεοῦ. Καί ὅποιον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καί πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καί τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καί πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὔχεται.....	113
Λόγος ΚΔ΄. (311).....	116
Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρὸς ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλὸς ἐστὶ καί τοῖς βουλομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς τὸν διανοίγοντα τὸν νοῦν κτησαμένοις εἰς τό συνιέναι τὰς Γραφάς.	116
Λόγος ΚΕ΄. (319)	119
Περί ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καί σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καί τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.	119
Λόγος Κστ΄. (328)	122
Περί ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.....	122
Λόγος ΚΖ΄. (340)	127
Περί τοῦ μὴ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ’ ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ ἕξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περὶ τοῦ ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς.....	127
Λόγος ΚΗ΄. (355)	133
Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπέρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ θείου φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γάρ μὴ λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ’ αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε προηγούμενον καί τὸν ἱερέα, τὸν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τὴν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καί ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοῖ τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μήπω τὸν χοϊκὸν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.	133
Λόγος ΚΘ΄. (372).....	139

Περί τοῦ μή δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἔλθειν ἀρετῆς τόν βουλόμενον καί τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καί ὅτι πᾶς ὁ τά ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν αἴρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καί περί δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τά δάκρυα πρόσσεσι.	139
Λόγος Λ'. (385)	144
Περί μετανοίας καί ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τόν μετανοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καί περί δακρύων ἅμα καί κατανύξεως.	144
Λόγος ΛΑ'. (399).....	150
Περί τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καί τά καθ' ἑαυτόν ἐπιμελῶς ἔρουνᾶν. Καί πῶς τά ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρή ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ... ..	150
Λόγος ΛΒ'. (406).....	152
Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μή δύνασθαι τινα τήν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλά καί ὁ διαβάλλων τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρεσιν νέαν εἰς τήν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.	152
Λόγος ΛΓ'. (411)	154
Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καί ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τά ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μή δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὔ χωρίς οὐδεῖς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδέ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἀλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καί περί τό ἴσον κατά πάντα καί ὡσαύτως ὄν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.	154
Λόγος ΛΔ'. (421).....	158
Ἔστι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρά Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρή γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τάς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τήν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται.....	158
Λόγος ΛΕ'. (437)	163
Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν ὑπὲρ ᾧν ἠξίωται δωρεῶν. Καί εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαυμένοις τῇ καρδίᾳ Θεός ἀεὶ ἐπιφαίνεται, καί ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καί γνωρίσμασι.	163
Λόγος Λστ'. (448)	167
Τοῦ ἁγίου καί μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν περί τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ᾧ καί περί εὐχῆς πνευματικῆς καί τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καί περί ἐλλάμψεως θείας θεωρίας τε ἀπλανοῦς καί ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν.	167

Λόγος Α'. (21)

Περί ἀγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις. Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, θέλω πρὸς ὑμᾶς λαλεῖν τά συντείνοντα πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ αἰδοῦμαι, μάρτυς μου ὁ Χριστός ἡ ἀλήθεια, τὴν ἀγάπην ὑμῶν, γινώσκων μου τό ἀνάξιον. Διὰ τοῦτο γάρ ἀεὶ σιωπᾶν ἐβουλόμην, ὡς οἶδεν ὁ Κύριος, καὶ μηδέ ἀνανεύειν τό σύνολον καί πρόσωπον ἀνθρώπου ὄραν, κατακρίνουσαν ἔχων μου τὴν συνείδησιν, ὅτι κατετάγην ὅλως ἐγὼ προηγῆσθαι πάντων ὑμῶν ἀναξίως, ὡς τὴν ὁδὸν ἐπιστάμενος, ὁ μηδέ τά ἐν ποσὶν εἰδώς, μηδέ ἀψάμενος ἀκμήν τῆς φερούσης ὁδοῦ πρὸς τόν Θεόν. Τοίνυν καὶ λύπη με διὰ τοῦτο οὐ μικρά καί ἡ τυχοῦσα κατέχει,

ὅτι ὀδηγεῖν ὑμᾶς τοὺς τιμωτάτους ὁ ταπεινὸς προκριθεὶς, οὐς ἔχειν αὐτὸς ὀδηγούς μαῖλλον ὠφείλον, ὡς πάντων ἔσχατος ὑπάρχων καὶ χρόνῳ καὶ ἡλικίᾳ, τὸν ἔμπρακτον οὐκ ἔχω καὶ ἐμμάρτυρον λόγον ἀπὸ τοῦ βίου εἰς τό παρακαλεῖν ὑμᾶς καὶ ὑπομιμνήσκω τὰ περὶ τῶν νόμων καὶ τοῦ (22) θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ περὶ ὧν λαλεῖν βούλομαι, οἶδα μηδὲν ἐξ αὐτῶν διαπραξάμενός ποτε. Οἶδα δὲ ἀκριβῶς ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν οὐχὶ τὸν λέγοντα μακαρίζει μόνον, ἀλλὰ τὸν πρό τοῦ εἰπεῖν καὶ πράξαντα· “Μακάριος γάρ, φησὶν, ὁ ποιήσας καὶ διδάξας· οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.” Τοῦ γάρ τοιούτου διδασκάλου καὶ οἱ μαθηταὶ ἀκούοντες, μιμεῖσθαι αὐτὸν γίνονται πρόθυμοι καὶ οὐ τοσοῦτον ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων δέχονται τὴν ὠφέλειαν, ὅσον ἀπὸ τῶν καλῶν αὐτοῦ πράξεων διεγείρονται καὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἀναγκάζονται, ὅπερ αὐτὸς ἐγὼ ἐν ἑμαυτῷ οὐκ ἐπίσταμαι· οὐδὲν γάρ ἀγαθὸν ἑμαυτῷ συνοῖδα. Ἀλλὰ δέομαι καὶ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, μὴ εἰς τὸν διακεχυμένον μου βίον ὄραν, ἀλλ’ εἰς τὰ τοῦ Κυρίου προστάγματα καὶ εἰς τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἁγίων διδασκαλίας. Οὐδὲν γάρ οἱ φωστῆρες ἔγραψαν ἐκεῖνοι, ὅπερ πρότερον οὐκ ἐποίησαν καὶ ποιήσαντες οὐ κατώρθωσαν.

Τοιγαροῦν καὶ γενέσθω κοινὴ μία ἡμῖν ἡ ὁδός, αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οὐρανὸν ἡμᾶς καὶ Θεὸν ἐπανάγουσαι. Εἰ γάρ καὶ διαφόρους ὁ λόγος ὁδοῦς ὑπογράφει, ἀλλ’ οὐ πάντως κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου, κατὰ δὲ τὴν ἐκάστου δυνάμιν τε καὶ πρόθεσιν εἰς πολλὰς σχίζεσθαι λέγεται. Ἐκ πολλῶν γάρ ἀρχόμενοι καὶ διαφόρων ἔργων καὶ πράξεων, ὡς περ ἐκ τόπων τινῶν καὶ πολλῶν ἀπαίροντες ἕκαστος πόλεων, εἰς ἓν καταντῆσαι σπουδάζομεν καταγώγιον, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πράξεις δὲ καὶ ὁδοῦς τῶν κατὰ Θεὸν ἀνδρῶν τὰς πνευματικὰς χρήσεις ἀρετὰς, ἐν αἷς οἱ βαδίζοντες ἀρξάμενοι πρὸς ἓνα τρέχουν σκοπὸν ὀφείλουσιν, ὅπως ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ τόπων (23) εἰς μίαν συνέλθωσι πόλιν, ὡς εἴρηται, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ συμβασιλεύειν Χριστῷ ἅμα καταξιωθήσονται, ὑφ’ ἐνὶ βασιλεῖ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ γενόμενοι. Πόλιν οὖν ἐνταῦθα μίαν μοι νοήσεις καὶ οὐ πολλὰς, τὴν ἁγίαν καὶ ἀχώριστον τριάδα τῶν ἀρετῶν, μαῖλλον δὲ τὴν πρώτην τῶν λοιπῶν, ἣν καὶ λέγουσιν ἐσχάτην, ὡς τέλος τῶν καλῶν οὖσαν καὶ μείζω πασῶν τυγχάνουσαν, τὴν ἀγάπην φημί, ἐξ ἧς καὶ ἐν ἧ πίστις πᾶσα τεθεμελίωται καὶ ἐλπίς ὠκοδόμηται, καὶ δίχα ταύτης συνέστη τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε μὴν καθόλου συστήσεται. Πολλὰ δὲ ταύτης ὀνόματα, πολλὰ αἱ πράξεις αὐτῆς, πλείονα τὰ γνωρίσματα, τὰ ἰδιώματα θεῖα καὶ πλεῖστα, ἡ φύσις δὲ μία καὶ ἐπίσης πάντη πᾶσιν ἀπόρητος, τοῖς τε ἀγγέλοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ πάση κτίσει ἑτέρᾳ, τῇ ἴσως ἀγνοουμένη ἡμῖν. Ἀκατάληπτος τὸν λόγον, τῇ δόξῃ ἀπρόσιτος, ἀνεξιχνίαστος τοῖς βουλευμασιν, αἰώνιος ὅτι καὶ ἄχρονος, ἀθεώρητος ὅτι νοεῖται μὲν, οὐ καταλαμβάνεται δέ. Πολλὰ τὰ κάλλη ταύτης τῆς ἀχειροποιήτου καὶ καὶ ἁγίας Σιών, ἃ ὁ βλέπειν ἀρξάμενος οὐκέτι αἰσθηταῖς ἐπευφραίνεται θεωρίας, οὐκέτι τοῦ κόσμου τούτου τῇ δόξῃ πρόσκειται.

Δότε οὖν μοι ἐκ προοιμίων προσομιλήσαι αὐτῇ μικρὸν καὶ προσφθέγγασθαι καὶ τὸν πόθον ὡς ἔχω ταύτη ἀφοσιώσασθαι. Ἐπειδὴ, ἀγαπητοὶ μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐμνήσθην τοῦ κάλλους τῆς ἀμωμῆτου ἀγάπης, καὶ αἴφνης τό φῶς αὐτῆς εὐρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τῇ γλυκύτητι αὐτῆς συνηπάγην καὶ τὰς ἐξωθεν αἰσθήσεις ἀπώλεσα, ἔκνους ὅλως τῷ βίῳ γενόμενος, καὶ τῶν ἐν χερσίν ἐπιλέλησμαι. Μακρὰν δέ, οὐκ οἶδ’ ὅπως εἰπεῖν, πάλιν ἀπέστη ἀπ’ ἐμοῦ καὶ τὴν ἰδίαν με ἀφήκε θρηνεῖν ἀσθένειαν. Ὡ ἀγάπη (24) παμπόθητε, μακάριος ὁ σὲ ἀσπασάμενος, ὅτι οὐκέτι κάλλος γηγενοῦς ἐμπαθῶς ἐπιθυμήσει ἀσπάσασθαι. Μακάριος ὁ σοὶ περιπλακεὶς ἐξ ἔρωτος θείου· ἅπαντα γάρ τὸν κόσμον ἀρνήσεται καὶ παντὶ πλησιάζων ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς μολυνθήσεται. Μακάριος ὁ τὰ σὰ κάλλη καταφιλήσας καὶ κατατρυφήσας αὐτῶν ἐξ ἀπείρου πόθου, ὅτι ψυχικῶς ἁγιασθήσεται ἐκ τοῦ ἀχράντως ἀποστάζοντος ὕδατος

καί αίματος από σοῦ. Μακάριος ὁ ποθινῶς σε κατασπασάμενος, ὅτι ἀλλοιωθήσεται τήν καλήν ἀλλοίωσιν πνευματικῶς καί ψυχικῶς εὐφρανθήσεται, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ἢ χαρά ἢ ἀνεκκλάητος. Μακάριος ὁ σέ κτησάμενος, ὅτι τούς θησαυρούς τοῦ κόσμου εἰς οὐδέν λογισθήσεται, καί γάρ εἶ ὁ πλοῦτος ἀληθῶς ὁ ἀκένωτος. Μακάριος δέ καί τρισμακάριος καί ὄν σὺ προσελάβου· ἔσται γάρ ἐν ἀδοξίᾳ τῇ ὀρωμένη πάντων ἐνδόξων ἐνδοξότερος καί τιμίων πάντων τιμιώτερος καί σεμνότερος. Ἐπαινετός ὁ καταδιώκων σε, ἐπαινετώτερος ὁ εὐρών σε, μακαριώτερος ὁ ἀγαπηθείς ὑπό σοῦ, ὁ εἰσδεχθείς παρά σοῦ, ὁ διδαχθείς ἀπό σοῦ, ὁ κατοικήσας ἐν σοί, ὁ τραφεῖς διά σοῦ τροφήν Χριστόν τόν ἀθάνατον, Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν.

Ἦ ἀγάπη θεία, ποῦ Χριστόν περιέχεις; Ποῦ αὐτόν κατακρύπτεις; Τί τόν τοῦ κόσμου Σωτῆρα λαβοῦσα, μακράν γέγονας ἀφ' ἡμῶν; Ἄνοιξον καί ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις μικράν σου θύραν, ἵνα καί ἡμεῖς ἴδωμεν τόν δι' ἡμᾶς παθόντα Χριστόν καί πιστεύσωμεν τῷ ἐλέει αὐτοῦ ὡς οὐκέτι ἀποθανοῦμεν ἀφ' οὗ αὐτόν θεασόμεθα. Ἄνοιξον ἡμῖν ἡ θύρα αὐτῷ γενομένη εἰς τήν διά σαρκός αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἡ βιασαμένη τά ἄφθονα καί ἀβίαστα σπλάχνα τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη εἰς τό βαστάσαι τάς ἀμαρτίας καί τάς νόσους ἀπάντων, (25) καί μή ἀπορρίψῃς ἡμᾶς λέγουσα: “Οὐκ οἶδα ὑμᾶς “. Γενοῦ μεθ' ἡμῶν, ἵνα γνωρίσῃς ἡμᾶς· ἀγνώριστοι γάρ σοι τυγχάνομεν. Ἐνοίκησον ἐν ἡμῖν, ἵνα διά σέ καί ἡμᾶς τούς ταπεινούς ὁ Δεσπότης ἐλθῶν ἐπισκέψῃται προὔπαντῶμενος παρά σοῦ ἡμεῖς γάρ εἰς ἅπαν ἀνάξιοι , ὡς ἂν προσμείνῃ μικρόν ὀμιλῶν σοι καί δέξῃται καί ἡμᾶς τούς ἀμαρτωλούς προσπεσεῖν τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ ποσί, καί συλλαλήσῃς περί ἡμῶν ἀγαθὰ καί πρεσβεύσῃς ἀφεθῆναι τό χρέος ἡμῖν τῶν κακῶν, ὅπως αὐτῷ τῷ Δεσπότη δουλεύειν διά σοῦ πάλιν ἐξιωθῶμεν καί ὑπ' αὐτοῦ προνοώμεθα καί τρεφώμεθα· τό γάρ χρεωστῆν μὲν μηδέν, λιμῶ δέ πτωχείας ἀπόλλυσθαι, παρά μικρόν τῆς ἴσης ἐστί τιμωρίας καί κολάσεως πρόξενον.

Συγχωρηθῆμεν παρά σοῦ, ἀγία ἀγάπη, καί διά σοῦ τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη ἐν ἀπολαύσει γενοίμεθα, ὧν οὐδεὶς, εἰ μή διά σοῦ, γεύσεται τῆς γλυκύτητος. Ὁ γάρ σε ὡς δεῖ μή φιλήσας καί παρά σοῦ μή ἀγαπηθείς ὡσπερ χρῆ, τρέχει μὲν ἴσως, οὐ κατέλαβε δέ ὅμως· πᾶς δέ ὁ τρέχων πρό τοῦ τόν δρόμον τελέσαι ἀμφίβολος. Ὁ δέ καταλαβὼν σε ἢ καταληφθείς ὑπό σοῦ, πάντως βέβαιος, ἐπειδὴ τέλος νόμου σὺ εἶ, ἡ ἐμέ περικυκλοῦσα, ἡ ἐμέ φλέγουσα καί ἐκ πόνου καρδίας εἰς πόθον ἄπειρόν με Θεοῦ καί τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν καί πατέρων ἀνάπτουσα. Σὺ γάρ τῶν προφητῶν ἢ διδάσκαλος, τῶν ἀποστόλων ἢ σύνδρομος, τῶν μαρτύρων ἢ δύναμις, τῶν πατέρων καί διδασκάλων ἢ ἔμπνευσις, ἢ πάντων τῶν ἀγίων τελείωσις καί ἡ ἐμὴ νῦν πρὸς τήν παροῦσαν διακονίαν προχείρισις.

(26) Ἀλλά σύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί, τῆς κατηχήσεως τοῦ λόγου παρακινήθεντι μικρόν, τοῦ πόθου τῆς ἀγάπης τοῦτο ποιήσαντος. Ἐμνήσθην γάρ αὐτῆς καί “ἐφράνθη μου ἡ καρδία” κατὰ τόν θεῖον Δαυίδ καί εἰς ὕμνον ἐτράπην τῶν θαυμασίων αὐτῆς. Τοιγαροῦν ἀξιῶ καί τήν ὑμετέραν ἀγάπην ὀπίσω καταδιώξαι αὐτῆς, ὅση δύναμις, καί καταλαβεῖν αὐτήν μετὰ πίστεως τρέχοντας, καί τῶν ἐλπίδων ὑμῶν οὐδαμῶς διαμάρτητε. Πᾶσα γάρ σπουδὴ καί πᾶσα ἄσκησις μετὰ καμάτων πολλῶν ἢ μή καταντῶσα εἰς τήν ἀγάπην ἐν συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι, ματαία ἐστί καί εἰς οὐδέν καταλήγουσα χρήσιμον. Οὐδέ γάρ ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀρετῇ ἢ καί πληρῶσει κυριακῆς ἐντολῆς δύναται τις γνωρίζεσθαι Χριστοῦ μαθητῆς: “Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους “. Ταύτης ἕνεκα ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, δι' ἣν ἐνανθρωπήσας, πάντα ὑπέμεινεν ἐκουσίως τά ζωοποιὰ πάθη, ἵνα τό οἰκεῖον πλάσμα, τόν ἄνθρωπον, τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσῃ τοῦ ἄδου καί ἀναλαβὼν εἰς οὐρανοῦς ἀναγάγῃ. Ταύτης ἕνεκα τόν ἀκατάπαυστον ἐκεῖνον ἔδραμον οἱ ἀπόστολοι δρόμον καί τήν ἅπασαν

οίκουμένην τῷ ἀγκίστρῳ καί τῇ σαγήνῃ τοῦ λόγου σαγηνεύσαντες, ἀπό τοῦ βυθοῦ τῆς εἰδωλομανίας ἀνεόπασαν καί πρός τόν λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνεσώσαντο. Ταύτης ἔνεκα οἱ μάρτυρες τά αἵματα ἑαυτῶν ἐκένωσαν, ἵνα μή Χριστόν ἀπολέσωσι. Διά ταύτην οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν καί τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ὑπέρ τοῆς καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας προθύμως ἔθηκαν· καί ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς ὑπεισήλθομεν τήν προστασίαν ὑμῶν τῶν τιμιωτάτων πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν, (27) ὡς ἄν πάντα, κατά τόν ἐνόν ἐκείνους ἐκμιμούμενοι, δι' ὑμᾶς πάθωμέν τε καί ὑπομείνωμεν καί πρός οἰκοδομήν ὑμῶν καί ὠφέλειαν ἐκτελέσωμεν, ἵνα παραστήσωμεν ὑμᾶς θύματα τέλεια, ὀλοκαυτώματα λογικά, τῇ τραπέζῃ Θεοῦ. Ὑμεῖς γάρ ἐστε τά τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἃ μοι δέδωκεν ὁ Θεός ὡς παιδιά, τά ἐμά σπλάχνα, οἱ ἐμοί ὀφθαλμοί. Ὑμεῖς ἐστε τό ἐμόν, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, καύχημα καί ἡ σφραγίς τῆς ἐμῆς διδασκαλίας.

Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὡσπερ διά πάντων, οὕτω καί διά τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης θεραπεύειν τόν Θεόν καί ὄν ἡρετίσασθε εἰς τύπον ἔχειν πατρός πνευματικοῦ, εἰ καί τῆς ἀξίας πολύ ἀπολείπομαι, ὡς ἄν χαίρη μὲν Θεός ἐπί τῇ ὁμονοίᾳ καί τελειώσει ὑμῶν, χαίρω δέ καὶ γὰρ ὁ ταπεινός, ἐπεκτεινομένην ὀρῶν αἰετὴν προκοπήν τοῦ κατά Θεόν ὑμῶν βίου ἐπί τό κρεῖττον ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν εὐλαβείᾳ, ἐν κατανύξει καί δάκρυσιν, δι' ὧν ὁ ἔσω καθαίρεται ἄνθρωπος καί πληροῦται φωτός θείου καί ὄλος Πνεύματος Ἁγίου γίνεται ἐν συντρετριμμένῳ ψυχῆς καί καταβεβλημένῳ φρονήματι, καί ἡ χαρά ἡ ἐμῆ γίνεται εἰς εὐλογίαν ὑμῶν καί προσθήκην ἀνωλέθρου καί μακαρίας ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Β΄. (28)

Περί τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρός τήν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δέ καί περί τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τά τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καί περί δακρῶν καί κατανύξεως.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ὅστις εὐρεῖν βούλεται τόν Θεόν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί τῆς ἰδίας μή φεισάσθω ψυχῆς, ἀλλ' ἔχθραν θήτω ἀναμέσον αὐτοῦ καί ἀναμέσον πάντων τῶν κατά σάρκα περιπατούντων. Μή ἐπιστραφήτω τινός τούτων τοῖς δῆθεν παρακλητικοῖς λόγοις καί μή καθίση μετ' αὐτῶν ἐν καθέδρᾳ, μηδέ ὀμιλεῖτω ὀμιλίας κακάς, δι' ὧν ἡ ψυχὴ φαρμακεύεται καί ἀναγκάζεται τοῖς προτέροις ἐνδιατρίβειν πονηροῖς λογισμοῖς τε καί ἐνθυμήμασιν. Ἄνθρωπε, φοβήθητι τό μετὰ ἀγκίστρου δέλεαρ καί ἄκουσον μου καί μακράν γενοῦ ἐξ αὐτῶν. Μή πάλιν καταγάγῃς σεαυτοῦ τήν ψυχὴν ἐν τῷ ἄδῃ. Στῆσον τόν λογισμόν σου καί μή πλανᾶσθαι αὐτόν συγχωρῆς εἰς τό ἀκούειν τά μάταια. Μή ἐπιστραφῆς εἰς τά ὀπίσω, μή ὀκνήσῃ ἢ βαρυνθῆς ῥαθυμία, μή δώσης ὑπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδέ γλυκάνης σόν φάρυγγα ἡδονῆς τινος βρώματος, μέχρις ἄν ἴδῃς τό δι' οὐ καί δι' ὃ ἐκλήθης καί πρός ὃ ἐπέιγῃ φθάσαι κατά σκοπόν. Μή παραδέξῃ τόν ὑποβάλλοντά σοι λογισμόν· (29) “Τί δεῖ σοι τοῦ πολλοῦ, φησί, κόπου καί τῆς ἀκαίρου ταλαιπωρίας; Χρόνον ἤδη πεπλήρωκας καί δύο καί τρεῖς, καί οὐδέν ἔγνωσ ὄφελος”. Μή, ἀδελφέ μου, μή ἐμπαγῆς τῇ παγίδι ταύτη, μηδέ προδῶς τήν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ἀλλά χρῆσαι μᾶλλον εὐτονωτέρα σπουδῆ καί ἀνδρεία εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, μή ἀπιστῶν τοῖς λόγοις καί διδασκαλίαις τῶν κατά Θεόν σου πατέρων. Θεός οὖν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀποθανεῖν πρῶτον ἢ ἀποστῆναι τοῦ ζωηφόρου τούτου ζητήματος· εἰ γάρ ἀδιστακτικῶς τοῦτο πεποίηκας ἐξ ἀρχῆς, οὐκ

ἄν σε ὁ ἀγαθὸς ὑπερεῖδε Θεός, ἀλλ' ἔδωκεν ἄν σοι τοῦ ποθουμένου σαφῶς τὴν ἀπόλαυσιν.

Τοιγαροῦν εἰ θέλεις ἐπιτυχεῖν ὧν ἐφίεσαι καί ποθεῖς, τῶν ἀγαθῶν λέγω τοῦ Θεοῦ, καί ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι ἄγγελος ἐπίγειος, ἀγάπησον, ἀδελφέ, θλίψιν σώματος, ἄσπασαι κακοπάθειαν, τούς δέ πειρασμούς οὕτω φίλησον ὡς μέλλοντάς σοι γενέσθαι προξένους παντός ἀγαθοῦ. Τί ὠραιότερον, εἰπέ μοι, θλιβομένης ψυχῆς μετά γνώσεως ὅτι ὑπομένουσα τὴν πάντων μέλλει κληρονομήσαι χαράν; Τί ἀνδρειότερον συντετριμμένης καί τεταπεινωμένης καρδίας, ἢ τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων ἀπονητί τρέπουσα εἰς τέλος ἀποδιώκει; Τί ἐνδοξότερον πτωχείας πνευματικῆς τῆς προξένου τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἢς τί ἄν καί ἔσται ἀντάξιον ἢ νῦν ἢ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι; Τό δέ καί ἑαυτοῦ μή μεριμνᾶν ἕνεκέν τινος τῶν γῆινων, ἀλλ' ὅλην ἔχειν τὴν διάνοιαν πρὸς Χριστόν, πόσων τοῦτο οἶει εἶναι πρόξενον ἀγαθῶν αἰώνιων, ὅσης τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως; Τό δέ καί πάντων ὁμοῦ τῶν προσκαίρων καταφρονεῖν καί αὐτῶν εἰπεῖν τῶν τοῦ σώματος (30) ἀναγκαίων χρειῶν, ὡς μή φιλονικεῖν ὑπὲρ τούτων μετά τινος διὰ τὴν εἰρήνην καί τὴν ἀγάπην ἐν ἀταράχῳ ψυχῆς καταστήματι ἀμείωτον συντηρεῖν, ποίων τῶν ἀμοιβῶν, τίνων δέ τῶν στεφάνων καί τῶν βραβείων οὐκ ἔστιν ἐπάξιον; Ὅντως ὑπὲρ φύσιν ἢ ἐντολή καί ὑπὲρ λόγον αἰ ἀμοιβαί, Χριστός τὰ πάντα ἀντὶ πάντων τούτοις γενήσεται. Χριστόν δέ ἀκούων μὴ τῆ τοῦ λόγου ἀπλότητι καί τῆ βραχύτητι τῆς λέξεως πρόσεχε, ἀλλὰ τὴν τῆς Θεότητος ἐννόει μοι δόξαν, τὴν ὑπὲρ νοῦν καί διάνοιαν, τὸ ταύτης κράτος τὸ ἄφραστον, τὸ ἀμέτρητον ἔλεος, τὸν ἀκατάληπτον πλοῦτον, ἃ δασιλῶς τε καί φιλοτίμως αὐτοῖς δίδωσι, καί ταῦτα τούτοις ἀντὶ πάντων ἀρκεῖ, ὡς δεξαμένοις αὐτόν ἐκείνον ἐν ἑαυτοῖς, τὸν αἴτιον καί βραβευτὴν παντός ἀγαθοῦ· οὐδέ γάρ ἐπεθύμησέ τινος ἑτέρου ὁ αὐτόν ἰδεῖν καί θεάσασθαι καταξιωθεῖς, οὐδ' ὁ τῆς ἀγάπης ἔμπλεως γεγονώς τοῦ Θεοῦ ἄλλον τινά ἐπὶ γῆς ἀγαπήσαι πλέον ἠνέσχετο.

Τοιγαροῦν σπουδάσωμεν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τὸν Χριστόν εὐρεῖν καί ἰδεῖν αὐτόν, ὁποῖός ἐστι τὸ κάλλος καί τὴν τερπνότητα, ἐπειδὴ καί πολλοὺς ὀρῶμεν τῶν ἀνθρώπων δι' ἐπιθυμίαν προσκαίρων τινῶν κόπους καί πόνους πολλοὺς ὑπομένοντας καί μακρὰς ἀποδημίας ποιουμένους, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καί γυναικός καί τέκνων καί πάσης ἄλλης δόξης καί τρυφῆς καταφρονούντας καί μηδὲν ἕτερον τοῦ ἰδίου προτιμωμένους θελήματος, ὥστε μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Καί εἰ διὰ πρόσκαιρα καί φθαρτὰ τὸν ὅλον ἀγῶνα καί αὐτὴν τίθενται τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων τινές, ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν κυριευόντων καί κτίστου καί ἐξουσιαστοῦ τῶν ἀπάντων τὰς ψυχὰς ἡμῶν (31) καί τὰ σώματα εἰς θάνατον οὐ προδώσωμεν; Καί ποῦ ἀπελευσώμεθα ἢ ποῦ φύγωμεν, ἀδελφοί, ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ; Ἐάν γάρ εἰς τὸν οὐρανόν ἀναβῶμεν, ἐκεῖ αὐτόν ὄντα εὐρήσομεν· ἔάν εἰς τὸν ἄδην κατέλθωμεν, κάκεῖ πάρεστιν· ἔάν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, οὐ φευξόμεθα τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ δεξιὰ αὐτοῦ κατάσχη τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καί τὰ σώματα. Μὴ δυνάμενοι οὖν ἀνθίστασθαι ἀδελφοί, ἢ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου Κυρίου, δεῦτε καί δῶμεν ἑαυτοὺς δούλους τῷ δι' ἡμᾶς δούλου μορφὴν ἐνδυσάμενῳ Κυρίῳ Θεῷ καί ἀποθανόντι ὑπὲρ ἡμῶν, δεῦτε καί ταπεινωθῶμεν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα αὐτοῦ, τὴν βλύζουσαν πᾶσι ζωὴν τὴν αἰώνιον καί τοῖς ζητοῦσι μεταδιδούσαν αὐτὴν πλουσίως διὰ τοῦ Πνεύματος.

Ὡ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πόσης ὀδύνης καί λύπης ἡ ψυχὴ μου πεπλήρωται, ὅταν ἐγὼ μὲν ἐξειπεῖν βουληθῶ τῆς χειρός τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια καί τὸ ἄφραστον κάλλος αὐτῆς, ὡς ἄν εἰδῆτε καί μάθητε τὴν μεγαλωσύνην αὐτῆς καί λαβεῖν αὐτόν ἐν ἑαυτοῖς ἐκζητήσητε, οὐχ ὀρώ δέ τινος ἐξ ὑμῶν μετά πόθου καί θερμῆς τοῖς λεγομένοις προσέχοντας ἢ ἐφιεμένους τοιαύτης δόξης ἐπαπολαῦσαι. Διὰ τοῦτο καί

μένω παντάπασιν ἄφωτος, εἰπεῖν ἢ ἐξηγήσασθαι τινι τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, ἦν τοῖς ἐξ ὅλης ζητοῦσι ψυχῆς χαρίζεται, μηδὲν δυνάμενος. Ἄλλ' ὡς τῆς ἐμῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, ὅτι τὰ σοφὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἰσχυρά καὶ τὰ πλούσια λιπῶν, τὰ ἀσθενῆ τούτου καὶ τὰ μωρὰ καὶ πτωχὰ ἐξελέξατο διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον ἀγαθότητα. Καὶ τίς ἰκανός ὑπὲρ μόνου τούτου (32) ἀξίως εὐχαριστήσαι; Ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἅπαντες σχεδὸν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς ὡσπερ ἀποβδελύσσονται καὶ βασιλεὺς ἐπίγειος τούτους ὄραν οὐκ ἀνέχεται, οἱ ἄρχοντες ἀποστρέφονται, ὑπερορῶσιν οἱ πλούσιοι καὶ ὡς οὐδὲν ὄντας αὐτοὺς καθυπαντῶντες παρέρχονται, καὶ τὸ συναναστρέφεσθαι τούτοις οὐδεὶς ἠγεῖται μακάριον· ὁ δὲ Θεός, ὁ ὑπὸ μυρίων καὶ ἀναριθμῆτων δυνάμεων λειτουργούμενος, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὁ ἔχων ἄστεκτον τοῖς πᾶσι τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, οὐ παρητήσατο γενέσθαι καὶ πατήρ καὶ φίλος καὶ ἀδελφός τῶν ἀπερριμμένων τούτων, ἀλλὰ καὶ σαρκωθῆναι ἠθέλησεν, ἵνα ὅμοιος ἡμῖν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας χρηματίσῃ καὶ κοινωνὸς ἡμᾶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ποιήσῃται. Βαβαί τοῦ πλοῦτου τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος! Βαβαί τῆς ἀφάτου συγκαταβάσεως τοῦ Δεσπότη ἡμῶν καὶ Θεοῦ!

Τί οὐ προστρέχομεν, ἀδελφοί, τῷ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι εὐσπλάχνῳ Θεῷ; Τί τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς θάνατον οὐ προδίδομεν ὑπὲρ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ; Τί δειλοὶ ἐσμεν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σώματος δειλαινόμεθα ἔξοδον; Μὴ γὰρ ἄδης μέλλει λαμβάνειν ἢ κατέχειν τὰς ψυχὰς τῶν εἰς Χριστὸν ἠλπικόντων; Μὴ γὰρ θάνατος ἐξουσιάζει τῶν ἐσφραγισμένων ψυχῶν τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ; Μὴ ἀντιβλέψαι τολμᾷ ὁ νοητός λύκος τῇ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ σφραγίδι, ἢ σφραγίζει τὰ ἴδια πρόβατα; Οὐμενοῦν, ἀδελφοί πιστοὶ καὶ θεόφρονες. Ὅσοι τοίνυν ἀσφράγιστοι, δράμετε· ὅσοι ἀσημεῖωτοι, (33) σπεύσατε τῷ σημείῳ σημειωθῆναι τοῦ Πνεύματος. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀσφράγιστος; Ὁ δειλαινόμενος θάνατον. Τίς ὁ ἀσημεῖωτος; Ὁ μὴ ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῆς σφραγίδος γινώσκων· ὁ γὰρ τὸ θεῖον καταμαθὼν ἐκτύπωμα, θαρρήσας τῇ πίστει ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον κέκτηται. Ζητήσωμεν τοιγαροῦν τὸν Χριστόν, ὃν διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἐνδυθέντες, διὰ τῶν πονηρῶν ἐξεδύθημεν πράξεων, ἐπειδὴ ἀναισθήτως ἁγιασθέντες ἔτι νήπιοι ὄντες καὶ ταῖς φρεσὶ καὶ τῇ ἡλικίᾳ, ἑαυτοὺς ἐμολύναμεν ἐν νεότητι, ἵνα μὴ λέγω ὅτι καθ' ἐκάστην τῇ τῶν ἐντολῶν παραβάσει μολύνομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα. Διὰ τοῦτο οὖν πάλιν ἑαυτοὺς διὰ τῆς σωτηρίου μετανοίας ἀνακαλεσώμεθα, πάντα ποιοῦντες καὶ πράττοντες ὅσα Χριστῷ ὑπάρχει εὐάρεστα, ἵνα καὶ παρ' αὐτοῦ σφραγισθέντες τοῦ λοιποῦ ἄφοβοι βιωσώμεθα· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ χειρὸς αὐτοῦ λάβωμεν ἔλεος καὶ ἄξιοι γενέσθαι ἀξιωθῶμεν τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων Χριστοῦ, γνώσεως δὲ λέγω οὐ τῆς ἐν λόγῳ μόνῳ καὶ ἀκοῇ παραδιδόμενης, ἀλλὰ τῆς ἔργῳ καὶ πράξει θεωρουμένης. Πῶς οὖν ἔργῳ καὶ πράξει ἢ γνώσει ἐν ἡμῖν θεωρεῖται τῶν μυστηρίων Χριστοῦ; Πρόσεχε.

Ὁ Χριστός ἡμῶν καὶ Θεός οὕτω διαρρήδην βοᾷ καθ' ἐκάστην διὰ τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ· "Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν". Τοῦτο τοίνυν ἡμεῖς ἀκούοντες σκοπεῖν ὀφείλομεν καὶ ἑαυτοὺς ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ τοιοῦτοι ἀληθῶς πτωχοὶ ἐσμέν, ὥστε καὶ ἡμετέραν εἶναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τοσοῦτον, ὡς βεβαίαν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς τὴν κτῆσιν ἔχειν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατέχειν αὐτῆς τὸν πλοῦτον, ὡς ἐντὸς αὐτῆς ἀδιστακτικῶς ὑπάρχειν αἰσθάνεσθαι καὶ τοῖς (34) ἐκεῖσε καλοῖς ἐντρυφῶντας εὐφραίνεσθαι. Ἐντὸς γὰρ ἡμῶν εἶναι ταύτην ὁ αὐτός ἀπεφήνατο Κύριος· σημεῖα δὲ καὶ ἀποδείξεις τοῦ ταύτης ἐντὸς εἶναι τινα, τὸ μηδὲν ἐπιθυμεῖν τὸν τοιοῦτον τῶν ὀρωμένων καὶ φθειρομένων, λέγω δὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου τούτου, μὴ πλοῦτου, μὴ δόξης, μὴ τρυφῆς, μὴ ἄλλης βιωτικῆς ἢ σωματικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλ' οὕτως

ἀπέχεσθαι ἐκ τούτων ἀπάντων καί οὕτω πρὸς ταῦτα ἀηδῶς διακεῖσθαι κατὰ ψυχὴν καὶ προαίρεσιν, ὅσον οἱ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ βασιλικῇ τιμῇ διαπρέποντες πρὸς τοὺς ἐπὶ σκηνῆς πορνικῆς διατρίβοντας διάκεινται καὶ ὅσον οἱ καθαρὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια καὶ μύροις εὐώδεσι ἐπιχρῖόμενοι τὴν δυσωδίαν καὶ τὸν βόρβορον ἀποστρέφονται. Ὁ γὰρ πρὸς ἓν τι τούτων τῶν ὀρωμένων ἐπιστρεφόμενος, τὴν βασιλείαν ἐκείνην τῶν οὐρανῶν οὔτε εἶδεν οὔτε ὠσφράνθη οὔτε ἐγεύσατο αὐτῆς τῆς θυμηδίας τε καὶ γλυκύτητος.

Καὶ πάλιν· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται”. Ἴδωμεν οὖν αὐθις καὶ ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, εἰ ἄρα ἔχομεν τό πένθος ἐν ἑαυτοῖς καὶ ποίαν λέγει παράκλησιν τὴν ἐπακολουθοῦσαν τῷ πένθει. Πρῶτον μὲν γὰρ εἴρηκε τοὺς τῷ πνεύματι πτωχοὺς εἶναι μακαρίους, ὡς αὐτῶν οὔσης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ πτωχοὶ τῷ πνεύματι οὐδεμίαν, ὡς εἴρηται, πρὸς τὰ παρόντα προσπάθειαν ἔχουσιν, οὔτε τὸν λογισμόν πρὸς αὐτὰ ἐμπαθῶς συνδυάζονται, κἄν ψιλῶς ἠδυνόμενον. Πῶς οὖν πενήσει καὶ διατί ὁ τὸν κόσμον ἅπαντα βδελυζάμενος καὶ ἐπὶ πλεῖον τῆ διαθέσει τοῦ λογισμοῦ μακρυνθεὶς ἐξ αὐτοῦ ἢ ὅσον προσεγγίζει τῷ σώματι; Ὁ μὴ πρὸς τι τῶν ὀρωμένων ἔχων τὴν ἐπιθυμίαν ὑπὲρ τίνος ἄρα (35) λυπηθήσεται ἢ χαρήσεται καὶ πῶς πενήσει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ταύτη καθ’ ἐκάστην ἐνεφραϊνόμενος, ὅτι τοὺς πενθοῦντας εἶπε τὴν παράκλησιν δέχεσθαι; Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις καὶ γνῶσεσθε τὴν γνῶσιν καὶ τὸν λόγον τοῦ λεγομένου.

Ὁ πιστός ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ ἀεὶ μετὰ ἀκριβείας προσέχων, ὅταν πάντα τὰ τῶν θείων ἐντολῶν ποιήσῃ καὶ πρὸς τό ὕψος τούτων ἤγουν πρὸς τὴν ἄμωμον πολιτείαν καὶ καθαρότητα τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐμβατεύσῃ, τότε ἀνερευνῶν τὰ ἑαυτοῦ μέτρα, ἀσθενῆ ἑαυτὸν εὕρησει καὶ πρὸς τό ὕψος ἐκεῖνο τῶν ἐντολῶν μὴ ἰσχύοντα ἀφικέσθαι, ἀλλὰ καὶ πτωχὸν λίαν ἦτοι ἀνάξιον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Θεοῦ καὶ εὐχαριστίαν καὶ δόξαν, ὡς μήπω μηδὲν κεκτημένον ἴδιον ἀγαθόν· ὁ δὲ ταῦτα δι’ ἑαυτὸν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς λογιζόμενος πενήσει πάντως πένθος τό ὄντως μακαριώτατον, ὃ καὶ τὴν παράκλησιν δέχεται καὶ πραεῖαν τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται.

Ἄρραβῶν γὰρ ἐστὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ ἐκ τοῦ πένθους ἐγγινομένη παράκλησις. Πίστις μὲν γὰρ ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις κατὰ τὸν ἀπόστολον, παράκλησις δὲ ἢ ἐκ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος γινομένη ἐν ταῖς πενθούσαις ψυχαῖς ἐπιδημία Θεοῦ, ταπεινοφροσύνην ταύταις βραβεύουσα, ἣτις καὶ σπόρος καὶ τάλαντον ὀνομάζεται· ἀύξανομένη γὰρ καὶ πολυπλασιαζομένη ἐν ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ψυχαῖς ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ καρπὸν ἅγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Ὅπου γὰρ ταπείνωσις ἀψευδῆς, ἐκεῖ καὶ ταπεινοφροσύνης βυθός· καὶ ὅπου (36) ταπεινοφροσύνη, ἐκεῖ καὶ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος. Ὅπου δὲ αἱ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ φωτοχυσία Θεοῦ καὶ Θεός ἐν σοφίᾳ καὶ γνώσει τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Ἐνθα δὲ ταῦτα, ἐκεῖ βασιλεία οὐρανῶν καὶ βασιλείας ἐπίγνωσις καὶ οἱ ἀποκεκρυμμένοι θησαυροὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ φανέρωσις ἐστὶ τῆς πτωχείας τῆς πνευματικῆς. Ὅπου δὲ πτωχείας πνευματικῆς αἰσθησις, ἐκεῖ καὶ τό χαρμόσυνον πένθος, ἐκεῖ καὶ τὰ ἀεννάως ῥέοντα δάκρυα, τὰ τὴν φιλοῦσαν ταῦτα ψυχὴν ἐκκαθαίροντα καὶ τελείως αὐτὴν ἀπεργαζόμενα φωτεινοτάτην.

Διὰ τούτων οὖν ἀνανεύουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην ἐπιγινώσκουσα, τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἄρχεται σπουδαίως καρποφορεῖν ἑαυτῇ καὶ Χριστῷ. Καὶ εἰκότως. Καταρδευομένη γὰρ ἀεὶ καὶ παινομένη τοῖς δάκρυσιν καὶ τό θυμικόν ἑαυτῆς ὅλως ἀποσβεννύουσα, πραεῖα μὲν καὶ ἀκίνητος ὅλη πρὸς ὀργὴν γίνεται, ἐπιθυμεῖ δὲ καὶ ὀρέγεται πεινῶσα ὁμοῦ καὶ διψῶσα τὰ τοῦ Θεοῦ μαθεῖν δικαιώματα. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ἐλεήμων καὶ συμπαθὴς γίνεται, ὡς ἐκ πάντων τούτων καθαρὰν ἀποτελεῖσθαι

τήν καρδίαν αὐτῆς καί ταύτην ἐν ὄπτασίᾳ Θεοῦ γίνεσθαι καί ὄραν καθαρῶς τήν δόξαν αὐτοῦ ὡς ἡ ὑπόσχεσις. Οἱ γοῦν τοιαύτας κτησάμενοι τάς ἑαυτῶν ψυχάς εἰρηνοποιοί εἰσιν ἐν ἀληθείᾳ καί υἱοί Ὑψίστου κατονομάζονται, οἳ καθαρῶς καί τόν ἴδιον Πατέρα καί Δεσπότην ἐπιγινώσκουσι καί ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγαπῶσιν αὐτόν, πάντα δηλαδή πόνον καί πᾶσαν θλίψιν δι' αὐτόν ὑπομένοντες, ὑβρίζοντες, λοιδορούμενοι, στενοχωρούμενοι ἕνεκεν τῆς δικαίας αὐτοῦ ἐντολῆς ἣν καί τηρεῖν (37) ἡμῖν ἐνετείλατο, ὀνειδιζόμενοι τε καί διωκόμενοι καί πᾶν πονηρόν ῥῆμα ψευδῶς λεγόμενον κατ' αὐτῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετά χαρᾶς ὑπομένοντες, ἀγαλλόμενοι ὅτι ὅλως ἠξιώθησαν ὑπέρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀτιμασθῆναι.

Καταμάθετε, ἀδελφοί, τῆς σφραγίδος Χριστοῦ τό ἀληθές ἐκτύπωμα. Ἐπίγνωτε, οἱ πιστοί, τοῦ χαρακτήρος τὰ ἰδιώματα. Μία σφραγίς ἀληθῶς ἡ ἔλλαμψις ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος, εἰ καί πολλά τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς αἱ ἰδέαι καί πολλά τῶν ἀρετῶν αὐτῆς τὰ γνωρίσματα, ὧν πρῶτον καί ἀναγκαιότερόν ἐστιν ἡ ταπείνωσις, ὡς ἀρχή καί θεμέλιος –“Ἐπί τίνα γάρ, φησίν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἡ ἐπί τόν πρᾶον καί ἡσύχιον καί τρέμοντά μου τούς λόγους”, δεύτερον τό πένθος καί ἡ τῶν δακρύων πηγὴ, περὶ ὧν θέλω λέγειν πολλά καί ἀπορῶ λόγων, δι' ὧν ἐκφράσαι τὰ περὶ τούτων προήρημαι· θαῦμα γάρ ἀνεκκάλητον, ὅτι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν αἰσθητῶν ῥέοντα τήν ψυχὴν νοερώς τοῦ βορβόρου τῶν ἀμαρτημάτων ἐκπλύνουσι καί εἰς γῆν πίπτοντα τούς δαίμονας φλέγουσι καί καταράσσουσι καί τήν ψυχὴν ἐλευθέραν ἐργάζονται τῶν ἀοράτων τῆς ἀμαρτίας δεσμῶν. Ὡ δάκρυα, τὰ ἐκ θείας ἐλλάμψεως βλύζοντα καί αὐτόν τόν οὐρανόν διανοίγοντα καί προξενούντά μοι θείαν παράκλησιν. Πάλιν γάρ καί πολλάκις ὑφ' ἡδονῆς καί πόθου τὰ αὐτά φθέγγομαι. Ὅπου δακρύων πληθὺς, ἀδελφοί, μετά γνώσεως ἀληθοῦς ἐκεῖ καί θείου φωτός αὔγαισι. Ὅπου δέ φωτός αὔγη, πάντων ἐκεῖ τῶν καλῶν χορηγία καί ἡ σφραγίς τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐμπεφυτευμένη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐξ οὗ καί πάντες οἱ καρποὶ τῆς ζωῆς· ἐντεῦθεν πραότης καρποφορεῖται Χριστῶ, (38) εἰρήνη, ἐλεημοσύνη, συμπάθεια, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια, ἐντεῦθεν τό ἀγαπᾶν τούς ἐχθρούς καί ὑπέρ αὐτῶν εὐχεσθαι, τό χαίρειν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, τό ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι, τό τὰ ἀλλότρια πταίσματα ὡς ἴδια λογίζεσθαι τε καί κλαίειν, τό τήν ψυχὴν τιθέναι ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν προθύμως εἰς θάνατον.

Τοιγαροῦν ἴδωμεν, ἀδελφοί, καί ἀκριβῶς ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν καί καταμάθωμεν τάς ψυχάς ἡμῶν, εἰ ἐν ἡμῖν ἐστιν αὕτη ἡ σφραγίς. Ἐπιγνωσώμεθα εἰ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ἐστιν, ἐκ τῶν εἰρημένων σημείων. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, χριστιανοὶ ἀδελφοί, καί ἀνανήψατε καί σκοπήσατε εἰ τό φῶς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ φῶς ἐθεάσασθε τό μέγα τῆς ἐπιγνώσεως, εἰ ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους ἐπιφαίνουσα ἐν σκότει καί σκιᾷ θανάτου καθημένοις ἡμῖν, καί δόξαν μετ' εὐχαριστίας τῷ δωρησαμένῳ ταύτην ἡμῖν ἀγαθῷ Δεσπότη διηνεκῶς ἀναπέμπωμεν καί ἀγωνισώμεθα τό θεῖον πῦρ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἐν ἑαυτοῖς θρέψαι περισσοτέρως, δι' οὗ τό θεῖον φῶς ἐπί πλεῖον φαίνειν καί μεγαλύνεσθαι εἴωθεν. Εἰ δέ οὐπω τόν Χριστόν ἢ τήν ἐκείνου σφραγίδα ἐλάβομεν καί τὰ προειρημένα σημεῖα ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐ γνωρίζομεν, ἀλλὰ τούναντίον μᾶλλον ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ὁ δόλιος ζῆ καί ἡμεῖς ἐν αὐτῷ δυστυχῶς ζῶμεν μέγα τι εἶναι τὰ πρόσκαιρα ἡγούμενοι καί καταπίπτομεν ἐν ταῖς θλίψεσι καί ἐπί ταῖς ζημίαις δακνόμεθα καί τῇ τρυφῇ καί τῷ πλούτῳ ἐνεφραίνόμεθα, φεῦ τῆς ζημίας, φεῦ τῆς ἀγνοίας καί τῆς σκοτώσεως, φεῦ τῆς ταλαιπωρίας καί τῆς ἀναισθησίας ἡμῶν, (39) ὑφ' ὧν κρατούμεθα καί ὑφ' ὧν εἰς τὰ γήινα κατασπώμεθα. Ὅντως ἐλεεινοί καί πανάθλιοι καί αὐτῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς καί τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀλλότριοι ἐσμεν, μηκέτι ἐν ἑαυτοῖς κτησάμενοι τόν Χριστόν, ἀλλά καί τόν κόσμον ζῶντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες ὡς ἐν αὐτῷ ζῶντες, καί

φρονοῦντες τὰ γήϊνα. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων ἐχθρός ἐστιν ἄντικρυς τοῦ Θεοῦ· ἔχθρα γάρ ἐστιν εἰς Θεόν ἢ τοῦ κόσμου προσπάθεια, καθὼς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος· “Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν κόσμῳ”, ὅτι οὐδεὶς δύναται Θεῷ δουλεύειν καὶ κατὰ ἄνθρωπον ζῆν, ἐπειδὴ πάντα τὰ τοῦ κόσμου ἐμπόδια εἰσι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ εὐαρεστήσεως.

Τίς γάρ, ἀγαπῶν τὴν δόξαν καὶ τὴν παρά ἀνθρώπων τιμὴν, ἔσχατον πάντων καὶ εὐτελέστερον ἔξει ποτέ ἑαυτὸν καὶ ταπεινὸς τῷ πνεύματι ἢ τὴν καρδίαν συντετριμμένος γενήσεται ἢ πενθῆσαι ποτε κἄν ὅλως δυνήσεται; Τίς δὲ πλοῦτον ἀγαπῶν φιλαργυρία τε καὶ φιλοκτημοσύνη κρατούμενος, ἐλεήμων γένηται καὶ συμπαθὴς καὶ οὐχὶ παντός θηρίου ἀγριώτερος ἔσται καὶ ἀπηνέστερος; Τίς κενοδοξία κρατούμενος καὶ οἰήσει κατεχόμενος, φθόνου ποτέ ἢ βασκανίας ἀπαλλαγῆσεται; Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καμπτόμενος καὶ τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν καλινδούμενος, πότε καθαρὸς ἄρα τῇ καρδίᾳ γενήσεται ἢ πότε καὶ πῶς τὸν Θεὸν τὸν δημιουργήσαντα αὐτὸν ὄψεται; Εἰρηνοποιὸς δὲ πῶς ἔσται ὁ ἀπαλλοτριώσας ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ (40) ἀκούων τοῦ λέγοντος· “ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν· καταλλάγητε τῷ Θεῷ”; Πᾶς γάρ ὁ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως ἀνθιστάμενος καὶ πολεμῶν τῷ Θεῷ, οὗτος κἄν εἰρηνεύειν ἅπαντας πρὸς ἀλλήλους ποιῆ ἔχθρός ἐστι τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτοὺς οὐς εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ, ὡς ἀρέσκει τῷ Θεῷ ποιεῖ τοῦτο. Ἐχθρός γάρ αὐτός πρῶτος ὢν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἔχθροί καθεστήκασιν αὐτοῦ καὶ οἱ διὰ τῶν τοιούτων εἰρηνεύοντες. Οὐ γάρ ἐπίσταται πάντως ὁ ἐχθρωδῶς πρὸς τινα διακείμενος τὰ τῷ ἐχθρῷ δοκοῦντα καὶ ἀρεστά ἑτέροις συμβουλεύειν ὀρθῶς καὶ τὰ ἐκείνου διδάσκειν αὐτοὺς ποιεῖν θελήματα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἀποκεχωρισμένως διάγειν ἐξ αὐτοῦ, ἄγνοιαν ἐμποιεῖ τῶν ἐκείνου καταθυμίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καί, διὰ τὸ ἐμπαθῶς καὶ ἀπεχθῶς διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν μελέτην τε ἀένναον ἔχειν ἐναντίως τῶν ἐκείνου θελημάτων πορεύεσθαι, ἐθισμόν τινα ποιεῖ τοῦ εἰ καὶ ποτε θελήσει οὗτος ἑτέροις λαλῆσαι τὰ πρὸς θεραπείαν ἐκείνου τελούμενα μὴ εὐκόλως δύνασθαι. Καὶ εἰκότως. Ψυχὴ γάρ ἀφώτιστος, ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ φθόνου κρατηθεῖσα καὶ φθονεῖν τινι μελετήσασα, οὐδὲ ἑτέρου τινος ὑπερλαλοῦντος τοῦ φθονουμένου ἀκοῦσαι ἀνέχεται, μὴ ὅτι γε πρὸς θεραπείαν ἐκείνου καὶ διαπρᾶξαι τι ἢ κἄν ὅλως εἰπεῖν. Φύσεως γάρ ἰσχύν λαμβάνει παλαιωθέν πάθος καὶ κακοῦ μελέτη χρονίσασα εἰς ψυχὴν, ὡς μὴ δύνασθαι τοῦτο ἐξιαθῆναί ποτε. Ἐκ γάρ φωτὸς σκότος γίνονται οἱ τοιοῦτοι καί, ἐξ ἀγαθότητος εἰς πονηρίαν μεταπίπτοντες, νοσοῦσιν ἀνίατα.

Ὁ δὲ γε Θεῷ συγκραθεὶς διὰ πίστεως καὶ ἐπιγνούς αὐτὸν διὰ πράξεως, καὶ βλέπειν αὐτὸν πάντως διὰ θεωρίας ἠξίωται. (41) Βλέπει δὲ ἅ μὴ γράφειν ἰσχύω. Ὅρα γάρ ξένα τινὰ θεάματα ὁ νοῦς καὶ ὅλος φωτίζεται καὶ φωτοειδὴς γίνεται, νοεῖν δὲ ἢ λαλεῖν ταῦτα οὐκ ἰσχύει. Αὐτὸς μὲν γάρ ὁ νοῦς φῶς ἐστὶ καὶ βλέπει τὰ πάντα φῶς, καὶ τὸ φῶς ζῶν ἐστὶ καὶ ζωὴν τῷ ὀρῶντι παρέχει. Βλέπει ἑαυτὸν καθόλου τῷ φωτὶ ἠνωμένον, καὶ ὀρῶν συστέλλεται καὶ ἔστιν ὡς ἦν. Κατανοεῖ τὸ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐξίσταται, καὶ ἐξιστάμενος βλέπει τοῦτο μακρὰν, στραφεὶς δὲ μέσον πάλιν εὐρίσκειται τοῦ φωτός. Καὶ οὕτως τί εἶπη ἢ τί ἐν τῷ ὀρωμένῳ κατανοήσῃ, ὅλως ἀπορεῖ καὶ λόγων καὶ νοημάτων.

Τίς οὖν ἀκούων ταῦτα δὴ τὰ μυστήρια οὐ θαυμάσει καὶ θαυμάσας προσδράμη Χριστῷ; Τίς Θεοῦ τερατουργίας μὴ ποθήσῃ ἰδεῖν καὶ ἀγαπήσῃ τὸν δωρεάν διδόντα τὰ δῶρα ταῦτα καὶ ξένα χαρίσματα; Ὅντως κρεῖττον οὐδέν, ἀδελφοί, ἐν τῷ κόσμῳ ὡς τὸ μηδὲν ἔχειν τοῦ κόσμου, μηδὲ θέλειν τι πλεον τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Χρείαν δὲ ἀναγκαίαν ταύτην οἶδεν ὁ λόγος, ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἱμάτιον καὶ σκέπη, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· “Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις

άρκεσθησόμεθα”. Εἰ δέ καί πλέον τι τούτων χρίζομεν, πάντως ἐκεῖνος παρέξει ἡμῖν, ἐλπίζουσιν εἰς αὐτόν καί πιστεύουσιν, ὁ τά μείζω χαρίσας καί ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας. Μόνον καταλείψομεν τά ἄλλα πάντα τῆς προσκαίρου ζωῆς, δόξαν φημί τήν κενήν, τόν φθόνον, τήν εἰς ἀλλήλους ἔριν, τόν δόλον, τόν γογγυσμόν, τήν ἐρίθειαν καί πάντα ὅσα τῷ Θεῷ ἀποτρόπαια καί εἰς κίνδυνον φέρει ψυχῆς. Ποθήσωμεν δέ ἐκ ψυχῆς ἃ κελεύει Θεός ἡμῖν κατασπάζεσθαι, (42) φτωχείαν πνευματικήν, ἣν καλεῖ ὁ λόγος ταπεινώσιν, πένθος ἀένναον ἐν νυκτί καί ἡμέρᾳ, ἐξ οὗ πηγάζεται ἡ χαρά τῆς ψυχῆς καί ἡ παράκλησις καθ’ ὥραν τοῖς ἀγαπῶσι τόν Θεόν. Ἐκ τούτου γάρ πᾶσι τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν ἀληθείᾳ καί ἡ πραότης κατορθοῦται, πεινώσι καί διψῶσι τήν δικαιοσύνην καί ζητοῦσιν αἰεὶ τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, τήν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν ἀνθρώπινον. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τό γενέσθαι τινά ἐλεήμονα, καθαρὸν τήν καρδίαν, εἰρήνης μεστόν καί εἰρηνοποιόν καί ἀνδρεῖον εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐντεῦθεν ἐστὶν ἐκ τοῦ πενθεῖν καθ’ ἐκάστην. Ἐντεῦθεν καί τό μισεῖν ἡμῖν ἐπιγίνεται τά κακά, ἐντεῦθεν ὁ θεῖος ζῆλος ἀνάπτεται εἰς τήν ψυχὴν, ὅς οὐκ ἐὰ ἡρεμῆσαι αὐτὴν ὅλως ἢ συνεκκλίνει πρὸς τά κακά τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πληροῖ ταύτην ἀνδρείας καί δυνάμεως εἰς τό μέχρι τέλους ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς.

Φύγωμεν οὖν τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Τί γάρ ἡμῖν καί τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνθρώποις; Δράμωμεν, διώξωμεν, ἕως οὗ δραξόμεθα τινος τῶν ἐστώτων καί μὴ ῥεόντων. Τά γάρ πάντα φθείρεται καί ὡς ὄναρ παρέρχεται καί οὐδέν μόνιμον ἢ βέβαιον ἐν τοῖς ὀρωμένοις. Ὁ ἥλιος, τά ἄστρα, ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ πάντα παρέρχονται, μόνος δέ πάντων μένει ὁ ἀνθρώπος. Τί τοίνυν ἐκ τῶν ὀρωμένων δύναται ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἐν καιρῷ ἀνάγκης θανάτου, ἡμῶν ἀπερχομένων ἐντεῦθεν πρὸς τήν ἐκεῖθεν κατάπαυσιν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, αὐτῶν δέ ὀπισθεν καταλιμπανομένων; Εἰ δέ καί οὕτω τά ὀρώμενα παρελεύσεται, τί τό κέρδος ἡμῶν ἀπιόντων καί τό σῶμα καταλιμπανόντων νεκρόν; Ἀφ’ οὗ γάρ ἡ ψυχὴ καταλίπη τό ἴδιον σῶμα, (43) οὔτε βλέπειν δύναται δι’ αὐτοῦ οὔτε βλέπεσθαι παρ’ ἐτέρου, ἀλλ’ ἔκτοτε πρὸς μόνα τά ἀόρατα ἔχει καί φροντίς οὐδεμία ἐστὶν αὐτῇ περὶ τῶν ὧδε, διπλοῦν ἐκεῖθεν ἐχούση τόν βίον καί τόν ἀγῶνα, ἢ βσιλείας οὐρανῶν καί αἰωνίου δόξης ἢ γεέννης πάλιν καί τιμωρίας πυρός. Ἐν γάρ τούτων εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, κατ’ ἀξίαν ὧν ἔπραξεν ἐνταῦθα, ἀπολαμβάνει παρά Θεοῦ.

Τοιγαροῦν φύγωμεν, ἀξιῶ, διὰ ταῦτα τόν κόσμον. Φύγωμεν τήν ἀπάτην τοῦ βίου καί τήν νομιζομένην εὐφροσύνην αὐτοῦ καί μόνῳ προσδράμωμεν τῷ ψυχοσώσῃ Χριστῷ. Τοῦτον σπουδάσωμεν εὐρεῖν τόν πανταχοῦ παρόντα, καί εὐρόντες κρατήσωμεν προσπεσόντες τοὺς πόδας αὐτοῦ, καί αὐτούς ἐν θερμῇ ψυχῆς ἀσπασώμεθα. Naί παρακαλῶ, σπουδάσωμεν ἔτι περιόντες ἰδεῖν αὐτόν καί θεάσασθαι. Ἐάν γάρ αὐτόν ἀξιωθῶμεν ἐνταῦθα αἰσθητῶς ἰδεῖν, οὐκ ἀποθανούμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν. Μὴ γάρ εἰς τό μέλλον ἐκδεξώμεθα τοῦτον ἰδεῖν, ἀλλὰ νῦν ἀγωνισώμεθα θεάσασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καί Ἰωάννης ὁ Θεολόγος οὕτω φησὶν· “Οἶδαμεν δέ ὅτι ἔχομεν τόν Θεόν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ”. “Ὅσοι οὖν τήν πίστιν εἰς αὐτόν ἐκ τῶν ἔργων ἐδείξατε ἀρραγῆ καί βεβαίαν, τά παρ’ ἡμῶν ἀνωθεν ῥηθέντα ἀκριβῶς καί καλῶς διακρίναντες, ὁρᾶτε μὴ λάθητε ἑαυτοὺς ἐν τῷ δοκεῖν Χριστόν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς, μηδέν ἔχοντες, καί κεναῖς ταῖς χερσὶν ὑπεξέλθητε τόν βίον καί ἀκούσητε, ὅπερ ἀπεύχομαι, τῆς ἀπευκταίας ἐκείνης φωνῆς· “Ἄρανες ὁ δοκεῖ κατέχειν ὁ πονηρός, δότε τῷ πλεῖον ἔχοντι”, καί τότε κλαύσετε καί (44) καί πενήθησετε καί λύπην ἔξετε εἰς αἰῶνα ἀπέραντον.

Ἄλλά μὴ γένοιτο φωνῆς ἀκοῦσαι καί τοιοῦτον παθεῖν τοὺς ἀπαρνησαμένους ἡμᾶς κόσμον ἅπαντα καί τά ἐν κόσμῳ καί προσδραμόντας Χριστῷ, γένοιτο δέ τὰς ἐντολάς τηρήσαντας τοῦ Θεοῦ, διὰ δακρῶν καί μετανοίας καθαρθῆναι τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς ἂν καί τό θεῖον φῶς, αὐτόν τόν Χριστόν, ἐντεῦθεν ὀψώμεθα καί μένοντα

ἐν ἡμῖν κτησόμεθα, καί διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος τρέφοντα καί ζωογονοῦντα ἡμῶν τὰς ψυχάς, καί ἀπογεύοντα τῆς ἐνηδόνου γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Γ'. (45)

Περὶ τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν, ὧν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καὶ ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν ὄρθρων.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἀναμνησθέντες τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων οὕτω λεγόντων· “Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε”, τοὺς ἄλλοτρίους βίους μηδαμῶς περιεργάζεσθε, ἃ δὲ μᾶλλον λέγουσιν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, ὡς ἀκηκόατε. Διὸ πείσθητέ μοι ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, τῷ ἀναξίῳ, καὶ τὴν ἐμὴν ὀλιγοψυχίαν ῥαθυμίαν ἐάσαντες, φροντίσατε, παρακαλῶ, τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ ἀόκνως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ποιεῖν σπεύσατε· καὶ κατ’ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μὴ γογγίζετε, ὡς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξεργεθέντες τό μεσονύκτιον, ἀλλὰ μνησθέντες τοῦ εἰπόντος· “Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου”, εὐχαριστήσατε τῷ Θεῷ μᾶλλον καὶ τῷ ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ δοξολογίαν διυπνίσαντι καὶ χάριτε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἠξιώθητε ἀνυμνεῖν τόν Θεόν. Ὁ γάρ ἐπὶ τῇ συνήθει συνάξει ἀγανακτῶν καὶ ἐπὶ τῷ μήκει τῶν (46) ἀναπεμπομένων ὕμνων δυσχεραίνων καὶ κατακλώμενος, οὗτος ἀληθῶς οὐκ οἶδεν ὡς γλυκέα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι τῶν ἀγαπώντων αὐτόν καὶ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ἐν τῷ στόματι τῶν ἐπιγινωσκόντων αὐτόν, ἀλλ’ ὄλος σὰρξ ὧν καὶ σαρκικόν ἔχων τό φρόνημα καὶ σαρκικωτέραν τὴν αἴσθησιν, πνευματικῶς οὐ δύναται γεύεσθαι τῶν εἰς εὐεργεσίαν ἡμῖν δοθέντων ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα πικρά τὰ κατὰ Θεόν αὐτῷ φαίνονται, καὶ τό “Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος” οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἐναργῶς ἐπιστάμενος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ Χριστοῦ ἐναργῶς ἠλλοτριώται. Ὁ δὲ τούτων ἄγευστος καὶ ἀλλότριος – φεῦ μοι, ἐμόν τό ἀτύχημα, ἰδιοποιεῖσθαι γάρ προστέταγμαί τὰ ἀλλότρια ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ξένος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ποίαν γάρ ἄλλην, εἶπέ μοι, ἔξει ἐλπίδα ἢ τίνος ἄλλου ἀγάπην περιπλακῆσεται καὶ παραμυθίαν εὐρήσει ἢ ἐνταῦθα ἢ μετὰ θάνατον; Ὁ δὲ καὶ ἀντιλέγων καὶ καταστενάζων καὶ ἐπαρώμενος τοῖς αὐτόν διεγείρουσι πρὸς ὕμνον θεῖον καὶ δοξολογίαν Θεοῦ, ποίαν ἀπολογίαν εὐρήσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ ἑαυτῷ καὶ ἐτέροις σκάνδαλον ἀπωλείας γενόμενος;

Πιστεύσατέ μοι, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅταν ταῦτα ἀκούσω ἢ θεάσωμαί τινα ἐξ ὑμῶν διὰ ταῦτα δεινοπαθοῦντα, τοιαύτη θλίψις συνέχομαι καὶ τὴν καρδίαν μου δάκνομαι, ὡς αὐτῇ τῇ κολάσει δοκεῖν παραδίδοσθαι, καὶ χαρᾶς οὐκ ἐπαισθάνομαι οὐδεμιᾶς ἄλλης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπολέγομαι τὴν ζωὴν· καὶ κλαίω καὶ θρηνῶ, ὡς ἤδη κατακρινόμενος, καὶ τοι παρακαλῶν ὑμᾶς οὐκ ἀκούομαι, ἐπιτιμῶν (47) ἀποπέμπομαι, ἐλέγχων μισοῦμαι καὶ παιδεύων ἀντιπαιδεύομαι καὶ ὡς ἐχθρός ἐκδιώκομαι, καὶ ταῦτα ποιῶν ἀνάπαυσιν οὐ δύναμαι κτήσασθαι. Βουλευομαι παύσασθαι καὶ τὰ ἑμαυτοῦ μόνα σκοπεῖν κακά, ἀλλ’ ὅταν τοῦτο στήσαι θελήσω, τότε ὡς φλόξ ἀνάπτεται ἡ καρδία μου καὶ πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῖς, ὁ ταπεινός, περιέχομαι καὶ ὀδυνᾶμαι τὰ ὑμετέρα τραύματα οὐχ ἦττον ἢ τοῖς ἰδίῳ μῶλωψιν ἀλγύνεται ἕκαστος, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐγὼ φλέγομαι, καὶ τόν βίον

ήγοῦμαι ἀβίωτον, καί θαυμάζειν μοι ἔπεισι πῶς εἰς τοιαύτην κατήλθομεν σκότῳσιν καί κατά τῶν ἰδίων ψυχῶν πάντα πράττομεν καί ἑαυτούς κατασφάζοντες ὡς ζῶντες ἀπολακτίζομεν, καί δεσμοῦντες τοῖς ἁμαρτήμασιν ἑαυτούς χαίρομεν καί τούς αἴροντας τά τοιαῦτα δεσμά κατεσθίομεν. Ἐάν κωλυθῶμεν παρά τινος μηδέν κατά τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαπράξασθαι, ὡς κύνες μαινόμενοι καθυλακτοῦμεν καί μεμφόμεθα αὐτόν, καί οὐ παυόμεθα μέχρις οὗ τήν πρᾶξιν ποιήσομεν καί τάς ψυχάς ἡμῶν ἀπολέσομεν. Εἶτα καί εἰς τά τοιαῦτα ἐθισθέντες παράνομα, φυσικῶς, εἰπεῖν, κακοί γινόμεθα καί οὐκέτι ἀνανεῦσαι βουλόμεθα. Μοναχοί ἐπηγγειλάμεθα εἶναι καί πλεῖον τῶν κοσμικῶν ἐκακώθημεν. Πεινᾶσαι καί διψῆσαι καί κακοπαθῆσαι συνεταξάμεθα, καί ὑπέρ ἑνός κλάσματος ἄρτου λογομαχεῖν καί βλασφημεῖν οὐκ αἰσχυνόμεθα, καί τότε ἴσως ἐπιζητούμενου παρ' ἡμῶν παρά τόν ὠρισμένον καιρόν τῆς τροφῆς. Πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, γονεῦσι, λέγω, καί ἀδελφοῖς καί φίλοις, ἦλθομεν ἀποτάξασθαι, καί τρέφειν μᾶλλον αὐτούς ἐκ τῶν τῆς μονῆς ἄρτων οὐ διαλιμπάνομεν. Ὡς ἐχθρόν τόν κόσμον ἐφύγομεν, καί τούς τοῦ κόσμου καί τά τοῦ κόσμου πλέον ἢ (48) αὐτόν τόν Χριστόν ἀγαπῶμεν.

Εἰπέ μοι, ἐρωτῶ σε, ἀδελφέ, πιστεύων εἶναι κρίσιν καί ἀνάστασιν καί ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, ἦλθες ἐν τῇ μονῇ ὁμολογῶν εἶναι Θεόν μέλλοντα ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατά τάς πράξεις αὐτοῦ, ἢ οὐδέ τινα τούτων διέθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Τηρῆσαι τάς συνθήκας ἅς συνέθου καί συνετάξω τῷ Χριστῷ ἐπί πολλῶν μαρτύρων ἐλήλυθας, ἢ τοῦτο μὲν ὡς δεσμόν ἀδελφότητος δολίως προσεποιήσω, μέλος γενέσθαι τῆς ἐκκλησίας περιδρασσόμενος, τό δέ ὅλον ἦν σοι ἐν μελέτῃ κατεσκευασμένον, ἵνα λαμβάνῃς ἀνελλιπῶς τά πρός χορτασίαν καί γαστριμαργίαν χορτάσματα καί ζῆς βίον ἀμέριμνόν τε καί ἄπονον; Εἰ μὲν οὖν παρεγένου δοῦλος γενέσθαι Χριστοῦ καί ἡμέτερος ἀδελφός, φύλασσε, παρακαλῶ, καί τάς αὐτοῦ ἐντολάς, καί θερμῶς δουλεύειν αὐτῷ προθυμήθητι, ἵνα φανῆς χριστανός ἀληθῆς ἐκ τῶν ἔργων καί ἀδελφός ἡμῶν φιλόθεος χρηματίσης, ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἐξομοιούμενος· συγκακόπαθησον ὡς καλός στρατιώτης, ἵνα καί στεφανωθῆς καί συνδοξασθῆς, αἰωνίῳ δόξῃ ἐπευφραϊνόμενος. Εἰ δέ τό πᾶν σχηματιζόμενος μὲν κουρεύεσθαι καί μοναχός γίνεσθαι ἦλθες, τρώγειν δέ καί πίνειν μετ' αὐτῶν ἐμελέτησας μόνον, ἔτοιμα τά πάντα εὐρίσκων δῆθεν ἐξ αὐτομάτου, ἄκουσον καί ἐγώ σοι λέξω ἅ σοι μέλλουσιν ὑπαντῆσαι. Πρῶτον μὲν, ὃ καί μέγιστον, ἴσθι ὡς οὐ κατηλλάγης οὐδέ προσωκειώθης Θεῷ, ἀλλά ἐχθρός λελόγισαι αὐτοῦ καί ἐπίβουλος· καί πῶς δέ οὐκ ἐπίβουλος, ἄλλα μελετῶν ἐν καρδίᾳ καί ἄλλα ἐπί πάντων ἐπαγγελλόμενος καί δοκῶν τόν ἀλάθητον λανθάνειν Θεόν; Ἐκεῖνος· “Μή μεριμνήσητε περί τῆς αὔριον, (49) τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε” διαρρήδην πᾶσιν ἐντέλλεται, σύ δέ διά τοῦτο ἀποκείρη, ἵνα μόνον ἀδελφός ὑπάρχῃς καί κοινωνός κτημάτων καί χρημάτων, ὧν ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ ὧν οὐκ ἐκυρίευσας. Ὁ ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, σύ δέ μηδέ εἰς αὐτήν τήν ἀναγκαίαν χρείαν ἀρκούμενος, κλέπτεις καί νοσφίζῃ τά τῆς μονῆς. Καί ἐν πᾶσι μὲν τοῖς πρός σωματικὴν ἡδονὴν καί θεραπείαν ὑπάρχουσιν ἀδελφόν σεαυτόν εἶναι τῶν ἀπάντων ἀκαινοτόμητον βούλη καί τήν ἰσότητα μετὰ τῶν κοπιώντων εἰς τό ἔργον Κυρίου προσαπαιτεῖς· ἐάν δέ πρός νηστείαν ἢ ἀγρυπνίαν ἢ τῆξιν σώματος, ἔτι δέ πρός πένθος ἢ εὐχήν ἀδιάλειπτον, παννύχους τε στάσεις καί ψαλμωδίας καί ὕμνους πνευματικούς ἴδῃς τινάς τῶν ἀδελφῶν προθύμως ἑαυτούς γυμνάζοντας καί τρέχοντας ὅλη τῇ ψυχῇ καί προθέσει, ἀλλότριον σεαυτόν εἶναι λέγεις καί ταῦτα ποιεῖν μή δύνασθαι· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἀποκρυβόμενος καί μή εὐρισκόμενος εἰς τήν σύναξιν, οἶει σεαυτόν ὠφελεῖν. Ὡ τῆς ἄγαν σκοτώσεως καί ἀγνοίας καί τῆς ἀπάτης τῶν λογισμῶν σου! Καί τό χαλεπώτερον τούτου, ὅτι καί πειρασμῶν ἴχνος ἐάν ἐνώπιόν σου φανήσεται ἢ καί πρός δοκιμὴν σου μικράν τινα λύπην λυπήσῃ σε ὃ

ηγούμενος, καί αυτό άπαρνῆ τό ένδυμα, καθά πολλούς έγώ λέγοντας ἤκουσα· “Μή γάρ δοῦλος γενέσθαι τινός ἐλήλυθα ἢ διά τό ὑβρίζεσθαι παραγέγονα; “ Ὡ τῆς παραπληξίας!

Οὐκ ἤλθες κατά τῶν άοράτων ἐχθρῶν άγωνίσασθαι; Οὐκ ἐλήλυθας άναλαβέσθαι τόν κατά τῶν παθῶν πόλεμον; Δι' ἦν αίτίαν στρατευθῆναι καί (50) τοῖς Χριστοῦ στρατιώταις καταταγῆναι ἠθέλησας; ἵνα σιτηρέσια ἐπίσης αὐτοῖς λαμβάνων καί ὀψώνια, άνάκεισαι ὡς οἱ ἐπί σκηνῆς τρυφῶντες καί μεθυσκόμενοι; Ἐάν ταῦτα λογίζη, οὐαί σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅταν ὁ Χριστός ἔλθῃ ἐκάστω άποδοῦναι κατά τάς πράξεις αὐτοῦ, ὅταν ἐκζητήσῃ άπό τῶν μοναχῶν, τῶν συνταξαμένων αὐτῶ ἐπί πολλῶν μαρτύρων, τάς συνθήκας ἄς συνέθεντο ποιῆσαι καί διαφυλάξαι ἐνώπιον τοῦ άγίου θυσιαστηρίου καί τῶν άγίων άγγέλων αὐτοῦ. Τί γάρ καί ἐρωτώμενοι άποκρινόμεθα; Οὐχί· τί προσήλθομεν τῶ άγίῳ θυσιαστηρίῳ καί τῇ άγίᾳ συνοδίᾳ ταύτῃ, ποθοῦντες τόν μοναχικόν βίον καί τήν άγγελικὴν άσπάσασθαι πολιτείαν; Τί οὔν πρός ταῦτα άνθυποφέρομεν; οὐχί τό “Ναί, τίμια πάτερ”; Ὁ δέ ἱερεὺς τί πρός ἡμᾶς φησι πάλιν; “Γινώσκετε, άδελφοί, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐληλύθατε καταριθμηθῆναι τοῖς δούλοις τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἐτοιμάσατε ἑαυτοῦς εἰς πειρασμούς. Ἔσεσθε γάρ εἰδότες ὅτι άπό τοῦ νῦν μᾶλλον πᾶσαν μηχανήν ὁ ἐχθρός κινήσει καθ' ὑμῶν. Δεῖ οὔν ὑμᾶς πεινάσαι καί διψῆσαι καί ριγαῶσαι, άτιμασθῆναί τε καί ἐμπτυσθῆναι, ραπισθῆναι τε καί χλευασθῆναι καί πάντα τά κατά Θεόν λυπηρά ὑπομεῖναι”. Ἄρα τί πρός ταῦτα ἡμεῖς άποκρινόμεθα; Οὐχί πάντα παθεῖν καί ὑπομεῖναι ἐπαγγελόμεθα, καί τό “Ναί, τίμια πάτερ” κατά πᾶσαν ἐρώτησιν τῶν τῆς ὑπομονῆς παθημάτων φθεγγόμεθα; Οὐχί ἐγκράτειαν καί άγρυπνίαν καί προσευχήν καί ὑπακοήν μέχρι θανάτου τῶ προεστῶτι καί πάσῃ τῇ άδελφότητι φυλάξαι ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον Θεοῦ καί άγγέλων; Καί νῦν, ὡς οὐδενός ὄντος τοῦ μέλλοντος άπαιτῆσαι ἡμᾶς τάς συνθήκας ταύτας ἄς συνεθέμεθα, (51) οὔτω διακειόμεθα, ἐν άφοβίᾳ Θεοῦ διάγοντες καί καταφρονῆσει τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, κατεπαιρόμενοι οὐ μόνον άπάσης τῆς λοιπῆς άδελφότητος, αλλά καί τῶν προεστῶτων ἡμῶν, γογγύζοντες, άντιλέγοντες, καταρῶμενι, ραθυμοῦντες καί πάντα ποιοῦντες, ὅσα μισεῖ Θεός καί ὅσα εἰς γέενναν πυρός άπολλύουσιν ἡμῶν τάς ψυχάς.

Ποῦ τοιοῦτον άπό τοῦ αἰῶνος ἠκούσθη μηχανῆς ἔργον; Ποῖος δαίμων τρόπον άπωλείας κατά τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐπινοῆσει μείζονα τούτου; Μᾶλλον δέ τί πλεῖον καθ' ἡμῶν οἱ δαίμονες μεριμνήσουσιν ἢ φροντίσουσι; Τῶ γάρ θελήματι τῆς σαρκός ὀρῶντες οἱ δαίμονες κατεχομένους ἡμᾶς, τόν θάνατον βλέπουσι περιφέροντας· καί τίνος ἄλλου χάριν καθ' ἡμῶν αὐτοί ἐκστρατεύουσιν; Ἄπας γάρ ὁ πόλεμος τῶν δαιμόνων διά τοῦτο καθ' ἡμῶν φέρεται, ὅπως ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καί τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος άλλοτριώσωσι χάριτος τούς πειθόμενους αὐτοῖς. Ἄλλ' ἡμεῖς καί πρό τῆς ἐκείνων πάλης ἑαυτοῦς ἡμᾶς, ὡς ὀρῶ, τῆς τοιαύτης άπεστερήσαμεν δωρεᾶς, καταλιπόντες τάς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς καί μηδέ ζητῆσαι αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς ποτε προθυμούμενοι. Εἰ γάρ ἐζητοῦμεν αὐτόν, οὐκ ἄν οὔτω ραθύμως καί άμελῶς ἐβιοῦμεν. Ἐάν τά οὐράνια ἐφροντίζομεν, οὐκ ἄν περί τά γήινα τσοαύτην σπουδῆν ἐποιοῦμεν. Ἐάν περί τῶν άφθάρτων διενοοῦμεθα, οὐκ ἄν ἐκεχήναμεν εἰς τά ρέοντα καί φθαρτά. Ἐάν τῶν αἰωνίων ἐφίεμεθα, οὐκ ἄν τῶν προσκαίρων οὔτως άντεποιοῦμεθα. Ἐάν τόν Θεόν ἠγαπῶμεν, οὐκ (52) ἄν τούς πρός αὐτόν ἡμᾶς ὀδηγοῦντας οὔτως άπεστρεφόμεθα. Ἐάν τάς άρετάς περιποιοῦμεθα, οὐκ ἄν τούς διδασκάλους τῶν άρετῶν ἐβδελυσσόμεθα. Ἐάν τήν νηστείαν ἄσμενοι ἠσπαζόμεθα, οὐκ ἄν ποτε διά βρωμάτων ἢ πομάτων ἐνδειαν ἐγογγύζομεν. Ἐάν ἐγκρατεῖς τῶν παθῶν εἶναι ἠγωνιζόμεθα, οὐκ ἄν άκρατῶς ταῖς ἡδοναῖς ἐνεδίδομεν. Ἐάν πίστιν εἶχομεν ὀρθήν καί βεβαίαν, οὐκ ἄν τά τῶν άπίστων ἔργα διεπραττόμεθα. Ἐάν φόβον Θεοῦ εἰς τάς καρδίας ἡμῶν εἶχομεν, οὐκ ἄν τοῖς γνησίσις δούλοις αὐτοῦ εἰς πᾶσαν

ἀρετήν θεάρεστον ἀντεπίπτομεν. Ἐάν ταπεινώσιν ἐκτησάμεθα, οὐκ ἄν τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων κατεπαιρόμεθα. Ἐάν ἀγάπην ἀληθινὴν κτήσασθαι ἤξιώθημεν, καὶ τὸν Θεὸν ἄν ἐγνωρίζομεν καὶ οὐ μόνον παιδεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀτιμάζεσθαι καὶ τύπτεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι καὶ ἐπηρεάζεσθαι καὶ πάντα πειρασμόν, πᾶσαν θλίψιν προθύμως ὑπομένειν διὰ τὸν Χριστὸν ἠθελήσαμεν.

Νυνὶ δὲ τοσοῦτον τοῖς πάθεσι κατεσχημένοι τελοῦμεν καὶ ἐν τοσαύτῃ σκοτώσει καὶ ἀγνοίᾳ τυγχάνομεν, ὅτι οὐδέ ἐν οἷς ἐσμεν αἰσθανόμεθα, οὐδέ ὅτι κακῶς πράττομεν ἐπιστάμεθα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἔάν παρά τινος ὑπομνησθῶμεν περὶ τινος ἁμαρτίας, ὡς μὴ ἀκηκοότες ποτέ τὰς τῶν χριστιανῶν Γραφάς οὕτως ἀποκρινόμεθα: “Καὶ ἄρα γε ἁμαρτία ἢ πρᾶξις αὕτη ἐστὶ; Καὶ τίνας χάριν ἢ καὶ διὰ τί ἁμαρτία λογίζεται; Ματαίως τοῦτο παρά τινων ἁμαρτία ὀνομάζεται. Εἴθε τὰς μεζονας ἐφυλαξάμεθα πράξεις· περὶ γὰρ τούτων τῶν μικρῶν τὴν πολλὴν ὁ Θεὸς ἀκρίβειαν οὐ μὴ ἐνδείξεται”. Καὶ ταῦτα τίνας; Οἱ μοναχοί, οἱ δευτέραν ὁμολογίαν καὶ συνθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιησάμενοι, οἱ τὴν στολήν ὡς ἀρετὴν καὶ τὸ ὄνομα ἀντὶ ἀγιότητος περιφέροντες, οἱ κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ (53) ἀποβαλέσθαι Χριστῶ συνταξάμενοι, οἱ γονεῦσι καὶ φίλοις ὁμολογήσαντες ἀποτάξασθαι, οἱ ὡς Θεῷ τῷ πνευματικῷ αὐτῶν πατρὶ συνταξάμενοι ὑποτάσσεσθαι, οἱ μέχρι καὶ βλέμματος καὶ ἀργοῦ ῥήματος τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἄσκησιν ἐπαγγειλάμενοι, τὸ φθονεῖν ἢ λοιδορεῖν ἢ γογγύζειν ἢ ἀντιλέγειν ἢ ψεύδεσθαι καὶ ἰδιορρυθμεῖν καὶ ὀμνύειν ἢ τι τῆς μονῆς κρυφίως νοσφίζεσθαι ἢ καὶ διδόναι ἐτέρῳ ἄνευ βουλής τοῦ προεστῶτος ἁμαρτίαν οὐ κρίνουσι. Πρὸς τούτοις, οὐδέ τὸ κακῶς διοικεῖν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς πράγματα, οἷον ἢ προσπαθῶς τι ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ἢ ἐμπαθῶς ἢ δολερῶς ἢ φθονερῶς ἢ ἀσυνειδήτως καὶ κατὰ πραγματείαν, ἠγοῦνται εἶναι τὸ σύνολον ἁμαρτίαν.

Οὐ φρίττεις, ἄνθρωπε, τοῦ Θεοῦ ἀκούων καθ’ ἐκάστην σοι λέγοντος διὰ πάσης τῆς θείας Γραφῆς: “Λόγος σαπρὸς μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσετε καὶ ὑπὲρ ψυχροῦ ὕδατος μισθὸν λήψεσθε”; Οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ἐννοιῶν καὶ λογισμῶν καρδίας κριτῆς ἐστὶν ὁ Θεός; Τί γὰρ φησιν; “Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ”. Εἶδες πῶς μοιχὸς κρίνεται ὁ πρὸς ἐπιθυμίαν ἐμβλέπων εἰς πρόσωπόν τινος; Οὕτως ἴσθι βεβαίως, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι καὶ ὁ ἐπιθυμία χρημάτων κρατούμενος φιλάργυρος κρίνεται, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον τὸ σύνολον κέκτηται, καὶ ὁ βρωμάτων πολυτελῶν καὶ πολλῶν ὀρεγόμενος γαστρίμαργός ἐστίν, εἰ καὶ δι’ ἔνδειαν ἄρτω μόνῳ καὶ ὕδατι τρέφεται, καὶ πόρνος ὁ τοῖς λογισμοῖς ἐπὶ πολὺ (54) συνδυάζων καὶ μολυνόμενος, εἰ καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου ποτέ μὴ θεάσεται. Οὕτω καὶ ὁ λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ: “Κακῶς ἐπράχθη τοῦτο καὶ παραλόγως ἐκεῖνο γέγονε” καὶ: “Διὰ τί τὸ καὶ τὸ γέγονεν; ἵνα τί δὲ καὶ ἐκεῖνο οὐ γέγονε;” μὴ πλανηθῆ, καταλαλητῆς ἔσται καὶ ὡς κατακρίνων κριθήσεται, κἄν μὴ ἐκβάλη ῥῆμα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, μηδὲ ἀκούσῃ τις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, φιλάνθρωπος ἐστὶν ὁ Θεός καὶ ἐλεήμων καὶ εὐσπλαχνος, κἀγὼ μαρτυρῶν ὁμολογῶ καὶ τῇ αὐτοῦ εὐσπλαχνίᾳ θαρρῶ σώζεσθαι. Πλὴν γινώσκετε ὅτι τούς μὴ μετανοοῦντας καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ φόβου πολλοῦ τηροῦντας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, οὐδὲν ὠφελήσει, ἀλλὰ καὶ χεῖρον μᾶλλον τῶν ἀπίστων ἐθνῶν καὶ ἀβαπτίστων αὐτούς τιμωρήσεται. Μὴ πλανᾶσθε, ὦ ἀδελφοί, μηδὲ μικρά ὑμῖν τινα τῶν ἁμαρτημάτων φαινέσθωσαν καὶ ὡς μὴ τοσαύτην βλάβην ἐμποιοῦντα ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καταφρονεῖσθωσαν παρ’ ἡμῶν. Μικροῦ γὰρ καὶ μεγάλου ἁμαρτήματος διαφορὰν οὐκ ἐπίστανται οἱ εὐγνώμονες δοῦλοι, ἀλλὰ κἄν μέχρι βλέμματος ἢ ἐννοίας ἢ λόγου πταίσωσιν, ὡς ἐκπεπτωκότες τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης διάκεινται, ὅπερ καὶ ἀληθές εἶναι πείθομαι. Ὁ γὰρ ἔξω τοῦ θείου θελήματος μικρόν τι ἐνθυμηθεὶς καὶ μὴ εὐθύς, τὴν τοῦ λογισμοῦ προσβολὴν ἐκδιώξας,

μετάμελος γένηται, αλλά καταδεξάμενος κρατήσει τήν ἔννοιαν, εἰς ἀμαρτίαν αὐτοῦ λογίζεται κἄν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κακόν εἶναι τοῦτο λογίζεται. Ἐλθόντος γάρ τοῦ νόμου, ἦγουν τῆς τῶν ἀγίων Γραφῶν διδασκαλίας, τό μὲν ἐν ἀγνοίᾳ κατεχόμενον κακόν ἀνέζησε καί ἡ ἀμαρτία ἐν ἐμοί (55) εὐρέθη οὕσα, ἐγὼ δέ νεκρός καί τοῦ καλοῦ ξένος γέγονα.

Χρή τοίνυν πάντας τούς ἐπερχομένους ἡμῖν λογισμούς διακρίνειν καλῶς καί ἀντιπαρατιθέναι αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καί ἀπό τῆς διδασκαλίας τῶν πνευματικῶν καί ἀγίων πατέρων καί, εἰ μὲν συνάδοντας ταύταις καί ἰσοδυναμοῦντας εὐρίσκομεν αὐτούς, πάσῃ δυνάμει τούτους κρατεῖν καί εἰς ἔργον θαρροῦντας ἐξάγειν· μή συμφωνοῦντας δέ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, μετ' ὀργῆς πολλῆς αὐτούς ἐξ ἑαυτῶν ἀποπέμπεσθαι, καθά γέγραπται· “Ὀργίζεσθε καί μὴ ἀμαρτάνετε”. Ὡς γάρ μίasma καί θανάτου κέντρον, οὕτως ἐκφεύγειν δεῖ τήν ἐγγινομένην ἐκ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν εἰσβολήν. Πολλῆς οὖν ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, πολλῆς τῆς τῶν θείων Γραφῶν ἐρεύνης. Τήν γάρ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐμφαίνων ἡμῖν ὁ Σωτήρ ἔλεγεν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς”. Ἐρευνᾶτε καί μετά πολλῆς ἀκριβείας καί πίστεως κατέχετε τὰ λεγόμενα, ὅπως ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιστάμενοι τό τοῦ Θεοῦ θέλημα, δύνησθε τό καλόν διακρίνειν ἀπταιστως ἀπό τοῦ χείρονος καί μὴ παντί πνεύματι ὑπακούειν, μηδέ τοῖς βλαβεροῖς συμπεριφέρεσθαι λογισμοῖς. Πληροφορήθητε, ἀδελφοί μου, ὅτι οὐδέν οὕτως εὐκόλον εἰς τό σωθῆναι ἡμᾶς ὡς τό ἐπακολουθεῖν τοῖς τοῦ Σωτήρος θείοις προστάγμασι. Πλήν ὁμως πολλῶν ἡμῖν δεῖ τῶν δακρύων, πολλοῦ τοῦ φόβου, πολλῆς τῆς ὑπομονῆς καί ἐπιμόνου εὐχῆς, ἵνα κἄν ἐνός δεσποτικοῦ ρήματος (56) δύναμις ἀποκαλυφθῇ ἡμῖν, ὅπως γνῶμεν τό ἐν μικροῖς λόγοις κεκρυμμένον μέγα μυστήριον καί μέχρι θανάτου καί ὑπέρ μιᾶς κεραίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὰς ψυχὰς ἡμῶν θήσωμεν. Ὁ γάρ τοῦ Θεοῦ λόγος ὡς μάχαιρα δίστομός ἐστιν, ἀποτέμνουσα καί ἀποχωρίζουσα τήν ψυχήν ἀπό πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας τε καί αἰσθήσεως· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ὡς πῦρ φλέγον γίνεται, διεγείρων ἡμῶν τό πρόθυμον τῆς ψυχῆς καί ποιῶν ἡμᾶς τοῦ καταφρονεῖν πάντων τῶν λυπηρῶν τοῦ βίου καί ἠγεῖσθαι χαράν πάντα πειρασμόν ἐπερχόμενον, καί τόν φοβερόν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θάνατον, ὡς ζῶην καί ζωῆς πρόξενον, ἐπιθυμεῖν καί ἀσπάζεσθαι.

Διό, παρακαλῶ, ἀνανήψωμέν ποτε, ἀδελφοί μου, καί ἀλλήλους διεγείροντες, τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου, πρὸς ζῆλον καί μίμησιν τοῦ καλοῦ, δράμωμεν σπουδαίως, σπεύσωμεν προθύμως καί ζεύση τῇ προθυμίᾳ χωρισθῶμεν τῇ ἀπροσπαθείᾳ τοῦ κόσμου, ἐνωθῶμεν τῇ ταπεινώσει τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις· ἀποδυσώμεθα τόν παλαιόν ἄνθρωπον τῇ ἐκκοπῇ τοῦ γεώδους θελήματος καί τῇ νεκρώσει τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος, ἐνδυσώμεθα τόν νέον Ἀδάμ, Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ τῆς καθαρᾶς καί ἀὔλου προσευχῆς, τοῖς διηνεκέσι δάκρυσιν ἀποσμήξαντες ἑαυτούς. Ὡραν καθ' ὥραν καί ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἀνακαινίζεσθαι ποιήσωμεν ἑαυτούς διὰ μετανοίας, ἵνα καί πολεμεῖν διδαχθῶμεν καί παλαίειν τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμῖν ἐχθροῖς δαίμοσιν. Ὁ γάρ τὰ εἰρημένα ὅπλα μηδέπω κτησάμενος, ἐν καιρῷ πολέμου στήναι οὐ δύναται, μᾶλλον δέ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τιτρώσκεται. (57) Γυμνός γάρ ὑπάρχων τῶν ὅπλων ἐκείνων, ἐν εἰρήνῃ καί ἐλευθερίᾳ διάγειν οὐ δύναται, ἐπειδή οὐχ ὁμοίως τῶν ἔξω πολέμων καί ὅπλων καί ὁ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πόλεμος, ἀλλά πολύ ἐκείνου φρικωδέστερος οὗτος. Ἄνθρωποι γάρ πρὸς ἀνθρώπους μαχόμενοι, ποτέ μὲν πολεμοῦσι μετά τῶν ὅπλων, ποτέ δέ ὑπαναχωροῦσι καί παύονται, καί ἄρματα ρίπτουσι καί ὕπνου μεταλαμβάνουσι καί τροφῆς μετά ἀδείας ἀπάσης, καί ὀχυρώμασι πολλακίς ἑαυτοῦς περικλείουσι καί ἄλλοι ἀντ' ἄλλων τήν φυλακὴν ἐμπιστεύονται, ὅθεν καί φυγῇ τις χρησάμενος σέσωσται, καί κρατηθεὶς ἴσως οὐ τεθανάτωται, ἀλλά τήν ἐλευθερίαν περιδόξω δουλείᾳ ἀνταλλαξάμενος, περιφανέστερος ὦφθη καί μᾶλλον ἐπλούτησεν.

Ἐνταῦθα δέ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διηνεκῆς τυγχάνει ὁ πόλεμος καὶ διηνεκῶς ἀνάγκη περιβεβλησθαι τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατώταις τὰ ἑαυτῶν ὄπλα. Οὐκ ἔνι γάρ ἐν νυκτί ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τοῦτον τόν πόλεμον παύσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐσθιόντων ἡμῶν καὶ πινόντων καὶ κοιμωμένων καὶ ὀτιοῦν ἐργαζομένων, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης τυγχάνομεν. Ἀσάρκους γάρ ἔχομεν ἐχθρούς, οἵτινες καὶ κατὰ πρόσωπον ἡμῶν διηνεκῶς ἴστανται, εἰ καὶ μή βλέπονται παρ' ἡμῶν, καὶ σκοποῦσιν ἀκριβῶς εἶ που εὐρεῖν δυνηθῶσι μέλος ἡμῶν ἄσκεπον τοῦ ἐμπῆξαι τὰ αὐτῶν βέλη καὶ θανατῶσαι ἡμᾶς. Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀπὸ τειχῶν αἰσθητῶν καὶ ὀχυρωμάτων ἑαυτὸν περιφυλάξει δυνάμενος καὶ κἄν μίαν ὥραν ἀποκρυβῆναι καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἢ φυγῇ χρήσασθαι καὶ σωθῆναι, οὐδέ ἄλλον ἀντ' ἄλλου τοῦτον τόν πόλεμον ἀναδέξασθαι, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνάγκη πᾶσα ἐπίκειται τοῦ πολεμῆσαι τοῦτον τόν πόλεμον, καὶ ἢ νικήσαντά τινα ζῆσαι ἢ πληγέντα ἀποθανεῖν ἀναμφιβόλως.

(58) Πληγὴ δέ πρὸς θάνατόν ἐστι πᾶσα ἀμετανόητος καὶ ἀνεξαγόρευτος ἀμαρτία καὶ τό εἰς ἀπόγνωσιν τινὰ ἐμπεσεῖν, ὅπερ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως. Εἰ γάρ ἡμεῖς ἑαυτοὺς οὐ προδώσομεν τῷ τῆς ἀμελείας βόθρῳ καὶ ἀπογνώσεως, οὐδὲν οὐδαμῶς οἱ δαίμονες ἰσχύσουσι καθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τό πληγῆναι ἡμᾶς, ἐάν θέλωμεν, ἀνδρειότεροι καὶ ἐμπειρότεροι διὰ θερμῆς μετανοίας γινόμεθα. Μετὰ γάρ τό πληγῆναι καὶ θανεῖν πάλιν ἀναστῆναι καὶ πολεμεῖν, τῶν γενναιοτάτων καὶ ἄγαν ἀδρειῶς ἐστίν, ὅπερ καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι καὶ θαύματος πλήρες. Τό μὲν γάρ ἀπλήγους ἡμᾶς διατηρηθῆναι οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, τό δέ ἀθανάτους εἶναι ἢ θνητούς τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ. Μὴ ἀπογινωσκόντων γάρ ἡμῶν, οὐ τεθνηξόμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν, ἀλλὰ ἐσόμεθα αἰεὶ δυνατοί, τῷ παντοδυνάμῳ καὶ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν ἐν μετανοίᾳ προσφεύγοντες.

Διό δὴ τοῦτο παρακαλῶ ἑμαυτὸν τε καὶ πάντας ὑμᾶς πᾶσαν σπουδῆν, πᾶσαν ἀνδρείαν ὑπομονῆς καὶ καρτερίας διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐπιδείξασθαι πράξεων, ἵνα διὰ πασῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ προσταγμάτων ὀδεύοντες, ἐν προθυμίᾳ ψυχῆς εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς καταστήσωμεν ἐν ἀγωγίμοις τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι παραστῆναι καὶ προσκυνῆσαι καταξιωθῶμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Δ'. (59)

Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως. Καὶ ἐκ ποίων ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καὶ ὅτι ἄνευ δακρῶν ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.

Ἐπειδήπερ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου τὰ θεόπνευστα τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ πράξεων ἀναγινώσκετε συγγράμματα, ἅπερ ἐκεῖνος εἰς πολλῶν ὠφέλειαν ἐξέθετο θείῳ κινούμενος Πνεύματι, μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ὑπερφυῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦτο ρητῶς οὕτως, καθὼς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐκεῖνος ἀπαραβάτως ἐφύλαξεν, ἔγραψε καὶ ἐδίδαξε λέγων· “Ἀδελφέ, ἄνευ δακρῶν μὴ κοινωνήσῃ ποτέ”. Τοῦτο οἱ ἀκροαταὶ ἀκούσαντες – πολλοὶ γάρ παρήσαν οὐ μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ μοναχοὶ τῶν ὀνομαστῶν καὶ περιδόξων ἐπ' ἀρετῇ, ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ ἀλλήλοις ἐνατενίσαντες εἶπον, ὡς ὑπομειδιῶντες, ὁμοθυμαδόν μιᾷ τῇ φωνῇ· “Λοιπὸν ἡμεῖς οὐδέποτε κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἅπαντες ἀκοινώνητοι! “.Τούτων ἀκούσας ὁ ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαίπωρος, κατ' ἰδίαν τε μνησθεὶς ἐκείνων αὐτῶν τῶν ταῦτα εἰπόντων καὶ τῶν ρημάτων αὐτῶν καὶ διαπονηθεὶς, ἔκλαυσα πικρῶς, ἐν ὀδύνῃ

καρδίας μου λέγων οὕτως ἐν ἑμαυτῷ· (60) “Ἄρα γε οὕτω περί τοῦ πράγματος ἀληθῶς διακείμενοι καί ὡς ἀδύνατον εἶναι τοῦτο ἀπό ψυχῆς λογισάμενοι, εἶπον ἅ εἶπον; ἢ ὡς μικρόν τι μᾶλλον κατόρθωμα λογισάμενοι τό κατά τόν καιρόν τῆς κοινωνίας κλαῦσαι μόνον, τοῦ ῥήματος κατεγέλασαν; “. Πάντως γάρ εἰ μή καθ’ ἐκάστην ἡμέραν καί νύκτα ἔργον ἔχει τό κλαίειν τις ἐνώπιον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐδέ ὅτε τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβεῖν βουληθῆ, κἄν ὅπως οὖν πενθῆσαι ἢ κλαῦσαι ἰσχύσει κατά Θεόν καί δακρύων κατενεγκεῖν σταλαγμούς· πῶς γάρ, ἐάν μή καθ’ οἰκονομίαν τινά ἄρρητον ἢ σύμβασιν ἐξ αἰτίας τινός σπανίως ἐπέλθῃ τινί; ὁ οὐδέ θαυμαστόν μοι δοκεῖ, ὅπου γε πολλοί καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἔκλαυσαν ὁμοῦ καί ἐδάκρυσαν (οἶμαι δέ οὐ πολλοί, ἀλλά λίαν ὀλίγοι καί εὐαρίθμητοι). Εἰ δέ καί τοῦτο ἀδύνατον πάντῃ λογίζονται, τό μετά δακρύων καθ’ ἐκάστην μετέχειν τῶν φρικτῶν μυστηρίων, φεῦ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, βαβαί τῆς ἀναλγησίας, οἶμοι τῆς ἀνοίας τῶν ταῦτα λεγόντων καί ἀμελείας καί τῆς πωρώσεως. Εἰ γάρ ἑαυτούς ἔκρινον, οὐκ ἄν ὑπό τῶν ἰδίων λόγων ἐκρίνοντο· εἰ μετανοίας ἐπεμελοῦντο, οὐκ ἄν ἀδύνατον εἶναι ποτε τοῦτο ἀπηρεύξαντο· εἰ πρᾶξις μετήρχοντο ἔγκαρπον, οὐκ ἄν ἄγευστοι τοῦ τοιοῦτου καλοῦ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὅπως ἐτύγχανον· εἰ φόβον Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἐκτήσαντο, οὐ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων δυνατόν εἶναι τό πενθεῖν καί κλαίειν διεμαρτύραντο, ἀλλά καί ἐν πάσῃ ὥρᾳ εἰ οἶόν τε.

Διό καί τήν ὑμετέραν ἀγάπην περί τούτου πληροφορησαί βουλόμενος, ὡς πρός ἐκείνους αὐτούς τούς οὕτως εἰπόντας τόν λόγον ποιούμενος, διερωτήσαι προήρημαι· (61) “Εἶπατέ μοι, ὧ βέλτιστοι ἀδελφοί, διά τί τοῦτο ἀδύνατον; “Ἐπειδή, φησίν, οἱ μὲν εὐχερῶς καί ἐξ ἐτοιμῆς πρός κατάνυξιν ἔχουσιν, οἱ δέ σκληροκάριοί τινες καί λιθοκάριοι ὄντες, οὐδέ τυπτόμενοι κατανύσσονται. Οἱ οὖν οὕτως ἔχοντες, πῶς κλαίειν καί πενθεῖν δύνανται καί μετά δακρύων αἰεὶ κοινωνεῖν; Ἀλλά καί οἱ ἱερεῖς αὐτοί τήν θείαν καί ἀναίμακτον λειτουργίαν ἐπιτελοῦντες, πῶς δύνανται κλαίειν;” “Αὐτό οὖν τοῦτο τό εἶναι σκληρούς, ὡς φατε, καί πρός κατάνυξιν δυσκινήτους, πόθεν αὐτοῖς, εἶπατε εἰ ἐπίστασθε, προσεγένετο; Εἰ δ’ ἀγνοεῖτε, μικρόν τι τοῦ ὕψους ὑμῶν ἀνεπαισχύντες ὑφέντες καί τήν ἀκοήν εὐμενῶς ὑποκλίναντες, μή ἀπαξιώσητε μαθεῖν ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἐσχάτου. Γέγραπται γάρ· “Ἐάν δέ τῷ ἐσχάτῳ ἀποκαλυφθῆ, ὁ πρῶτος σιγάτω “.

“Πόθεν οὖν, φησίν, ὁ μὲν σκληρός, ὁ δέ εὐκατάνυκτος;” Ἄκουσον. Ἐκ προαιρέσεως ὁ μὲν ἀγαθῆς, ὁ δέ φαύλης· καί ἐξ ἐννοιῶν ὁ μὲν πονηρῶν, ὁ δέ τοιούτων· καί ἐκ πράξεων ὁ μὲν ἐναντίων, ὁ δέ φιλοθέων. Καί εἰ δοκεῖ, σκόπησον καί εὐρήσεις ἅπαντας τούς ἐξ αἰῶνος διά μόνων τῶν τριῶν τούτων, ὅτι πολλοί ἐξ ἀγαθῶν ἐγένοντο πονηροί καί ἐκ πονηρῶν ἀγαθοί. Πόθεν γάρ ἴνα ἄνωθεν αὐτούς ἐπαριθμῆσθαι, ὁ Ἐωσφόρος ἐξέπεσεν; οὐχί προαιρέσει καί λογισμῷ συγκαταθέμενος πονηρῷ; Πόθεν ὁ Κάϊν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο; οὐχί τῇ πονηρᾷ προαιρέσει ἑαυτόν τοῦ Ποιητοῦ προτιμήσας καί λογισμοῖς πονηροῖς ἐξακολουθήσας, τῷ φθόνῳ ἔκδοτος γέγονε καί τόν φόνον εἰργάσατο; Πόθεν δέ ὁ Σαούλ ἐζήτησε κρατῆσαι καί ἀποκτεῖναι τόν Δαβίδ, ὃν ὡς ἑαυτόν ἐτίμα τό πρότερον καί ὑπερηγάπα ὡς εὐεργέτην; (62) ἐκ φύσεως ἢ ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως; εὐδῆλον ὅτι ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως· ἐκ φύσεως γάρ οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός, ἐπειδή οὐδέ πονηρῶν ἔργων ποιητής ὁ Θεός, ἀλλά λίαν καλῶν, μάλα δὴ ἀγαθός ὢν καί τοῦτο οὐ θέσει καί προαιρέσει, ἀλλά φύσει καί ἀληθείᾳ. Πρός τούτοις πόθεν ὁ μὲν εἷς ληστής, ὁ συσταυρωθείς τῷ Δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἔλεγεν· “Εἰ Υἱός εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτόν καί ἡμᾶς”, ὁ δέ ἕτερος αὐτῷ ἀνθυπέφερεν· “Οὐδέ φοβῆ σύ τόν Θεόν; ὅτι ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γάρ ὢν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν, οὗτος δέ οὐδέν ἄτοπον ἔπραξε”; Πόθεν, εἶπέ μοι, ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δέ ἐκεῖνα ἐφθέγγετο; καί ὁ μὲν ἐδικαιώθη, ὁ

δέ κατεκρίθη; Οὐχί ἐκ προαιρέσεως ἕκαστος καὶ λογισμῶν ὁ μὲν ἀγαθῶν, ὁ δὲ πονηρῶν; Ἐκ τούτων γάρ καὶ ὁ μὲν ἀπιστίαν, ὁ δὲ πίστιν κτησάμενος ἔλεγε· “Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου”.

Ἴνα δὲ τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας, ἐκ τούτων ὧν εἶπεῖν βούλομαι μάθετε καὶ διδάχθητε ὅτι προαιρέσεως αὐτεξουσιότητα ἕκαστος, ἢ κατανυκτικός καὶ ταπεινός, ἢ σκληροκάρδιος καὶ ὑπερήφανος γίνεται. Καὶ εἰκότως. Δύο γάρ τινων ἀποτασσομένων τῷ βίῳ ὁμοτέχνων, ὁμογενῶν, συνηλικιωτῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ ἀδελφῶν, ὁμογνωμόνων, ὁμοτρόπων, πονηρῶν, φημί, καὶ σκληρῶν, ἀσπλάχνων, ὠμοτάτων, φιλασάρκων καὶ φιλαργύρων καὶ πᾶν εἶδος κακίας καὶ πονηρίας μετελθόντων ἐπίσης, καὶ εἰσερχομένων αὐτῶν ἅμα εἰς τὸ τῆς ἀσκήσεως στάδιον, ὁ μὲν αὐτῶν κατορθοῖ πᾶσαν ὁμοῦ ἀρετὴν, ζέσει πίστεως καὶ προθέσεως, πάντων ἀποκοπὴν ποιούμενος τῶν κακῶν, ὁ δὲ χείρων ἢ ὅπερ ἦν πρό τοῦ ἀποτάξασθαι γίνεται. Πόθεν οὖν οὐκ ἐπίσης καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κατωρθώθη, (63) ὥσπερ καὶ τὰ τῆς κακίας ἐκορυφώθη; Οὐχί ὅτι ὁ μὲν προθέσει ψυχῆς ἀγαθῆς πάντα τὰ κατὰ Θεὸν ὑπέμεινε λυπηρά, καὶ πρὸς τούτοις προσέχων ἦν ἐξ αὐτῆς εἰσόδου καὶ ἀποταγῆς νουνεχῶς ταῖς θεαῖς Γραφαῖς καὶ οἴκοθεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἐξελέξατο, μιμούμενος τοὺς τῶν εὐλαβεστέρων ἀνδρῶν βίους καὶ συναμιλλώμενος αὐτοῖς ἐν νηστεῖαις καὶ προσευχαῖς, ἐν δεήσεσιν, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν κατανύξει καὶ δάκρυσιν, ἐν ἀποχῇ βρωμάτων ἡδέων καὶ ἀκαίρων ὁμιλιῶν, ἐν ἀποχῇ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ κραυγῆς, ὑπομένων ἐμπόνως ὕβρεις καὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ τὰ εὐτελεῖ καὶ ἀτιμότερα ἐκλεγόμενος τῶν ἔργων, μὴ ἀντιλέγων ἢ γογγύζων ἐπιτασσόμενος, ἀλλὰ προθύμως ἐπιτελῶν πάντα καὶ τὸν ἔσχατον ἀεὶ μεταδιώκων τόπον καὶ ἑαυτὸν εὐτελεστέρον λογιζόμενος πάντων καὶ, ἀπλῶς εἶπεῖν, πάντα ποιῶν μετὰ γνώσεως, ὅσα ἡμᾶς αἰ θεῖαι Γραφαί σαφῶς ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα τυχῶν ἐλέους καὶ συγχωρήσεως τῶν προτέρων κακῶν, εὐρῆ παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δὲ τὰ ἐναντία τούτων πάντων προθέσει ψυχῆς πονηρᾶς ποιῶν, ἔμεινεν ὅπερ ἦν καὶ πρό τοῦ ἀποτάξασθαι πονηρός, ἵνα μὴ λέγω καὶ χείρων ἢ ὅπερ ἦν.

Οὕτως οὐκ ἐκ φύσεως, ὥσπερ τινές οἴονται, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως γίνεται πᾶς ἄνθρωπος εἴτε ταπεινός καὶ εὐκατάνυκτος, εἴτε σκληρός τὴν καρδίαν καὶ πεπωρωμένος καὶ ἀκατάνυκτος. Πότε γάρ, εἶπέ μοι, κατανυγήσεται τὴν ψυχὴν καὶ δάκρυον ἐκ ὀφθαλμῶν σταλάξει ὁ πᾶσαν ἡμέραν σχεδόν ὧδε κάκεισε περιερχόμενος καὶ μήτε σιωπῆς χειλέων, μήτε εὐχῆς, (64) μήτε ἀναγνώσεως καὶ ἡσυχίας ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ ποτέ μὲν προσομιλῶν τοῖς πλησίον ἐν ταῖς συνάξεσι, καὶ οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ οἷς προσομιλεῖ τῆς ὠφελείας ἀποστερῶν, ποτέ δὲ διασύρων καὶ λοιδορούμενος τοὺς εὐλαβεῖς τῶν ἀδελφῶν καὶ αὐτὸν ἔσθ' ὅτε τὸν προηγούμενον; Πότε κατάνυξιν κτήσεται ὁ πάντα περιεργαζόμενος τὰ τῆς μονῆς, καὶ οὐ μόνον τὰ τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ ἑνὸς ἑκάστου τὸν βίον; καὶ ποτέ μὲν λέγων πρὸς τινὰς τῶν ἀδελφῶν· “Ἦκουσα χθές τὸ καὶ τό” φησί, ποτέ δέ· “Ἐμαθες τί τῷ δεῖνι συνέβη τῷ ταπεινῷ;” καὶ πάλιν· “Ἦκούσατε τοῦ δεῖνος τὴν συμφορὰν; “. Ὁ τοιοῦτος ἄρα ποτέ τῶν οἰκείων ἀναμνημονεύσει κακῶν, ἵνα καὶ πονέσας δάκρυον καταφέρῃ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ; Ὁ δὲ καὶ τῆς συνάξεως ἐξερχόμενος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐγγύς ἢ μακρὰν καθήμενος καὶ προσομιλῶν μετὰ τινων – ποτέ μὲν ἐκείνου ποτέ δὲ τῶν ἄλλων τὰς ἀνωφελεῖς συντυχίας προβαλλομένων καὶ οὕτω λεγόντων· “Ἦκούσατε, φησί, τί τὸν δεῖνα πεποίηκεν ἀδελφόν ὁ ἡγούμενος; “ ὁ δέ· “Λοιπόν, ἐάν εἶπω ὑμῖν τί τὸν δεῖνα πεποίηκεν τὸν ταπεινόν, τί ἔχετε εἶπεῖν; “καὶ οὕτω τοιαῦτα καὶ χείρονα τούτων ὁ ὁμιλῶν καὶ ἀπασχολῶν καὶ ἀπασχολούμενος εἰς φλυαρίας τοιαύτας, πότε εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων καὶ ἑαυτὸν ἀποκλαύσεται;

Ὁ γάρ μή προσέχων τοῖς θεοπνεύστοις λογίοις, μηδέ θύραν τιθέμενος περί τά χεῖλη αὐτοῦ, μηδέ ἀποστρέφων τό οὖς αὐτοῦ ἐξ ἀκοῆς ματαίας καί μεμνημένος τῆς ἐσχάτης ἀπολογίας καί τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γυμνοί καί τετραηλισμένοι ὀφείλομεν παραστήσεσθαι πάντες αὐτῷ καί δοῦναι λόγον ὑπέρ τῶν βεβιωμένων ἡμῖν, (65) πῶς ἄρα, εἰ πλεῖον τῶν ἑκατόν χρόνων ἐπιζήσει ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι, δάκρυον κτήσεται καί πενθήσει θερμῶς ἑαυτόν; Πῶς ὁ τῶν πρωτείων ἀντιποιούμενος ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῇ καθέδρα τῆς τραπέζης, καί ὑπέρ τῶν τοιούτων αἰεὶ μαχόμενος καί λυπούμενος, λυπηθήσεται ποτε ὑπέρ τῆς ἰδίας ψυχῆς καί κλαύσει πικρῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δέ καί προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἀδυναμίαν προβαλλόμενος, δυνατός ὢν καί σφριγῶν καί νέος, ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, καί παραμετρῶν ἑαυτόν τοῖς πολλά κοπιάσασι καί χρονίσασι τῇ ἀσκήσει τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν, λέγων· “Μή δευτέρος εἶμι τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ἐγώ; ὅτι ἐκεῖνος ἐπακουμβίζων ἴσταται καί ἀπερχόμενος ἴσταται” συνεξισάζων ἑαυτόν ἐκείνοις, ὁ ἴσως ἀνάξιος ὢν καί τῆς κάτω χώρας, πότε τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας ἐπιγνώμων γένηται, ἵνα καί στενάξας ἀπό ψυχῆς κατανουγῆ τήν καρδίαν καί δακρύσει τοῖς ὀφθαλμοῖς; Ἡ γάρ κενοδοξία, δοῦλον αὐτόν τῇ ἀκηδία ἐκδοῦσα, οὐκέτι ἐν οὐδενί καρτερῆσαι ἀφήσιν αὐτόν ἐν ὑπομονῇ· καί διάγει ἕκτοτε ἕκαστος τῶν τοιούτων εἰς πᾶσαν σύναξιν ἐν ῥάθυμια καί ἀμελεία, τοῖς πλησιάζουσιν αὐτῷ καί ἀνεχομένοις ἀκούειν αὐτοῦ προσομιλῶν συνεχῶς μάταια καί γραῶδη μυθεύματα. Καί οὕτως ἀναισθητῶς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναληγῶς τοῖς πνευματικοῖς καί θεοσεβέσιν ἀνδράσι συνεισερχόμενος ἐν ταῖς θείαις συνάξεσιν, ἀνωφελῶς ἐκεῖθεν ἐξέρχεται, μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ὅλως πρὸς τό κρεῖττον ἐπαισθανόμενος προσγινομένην αὐτῷ, τήν διά τῆς κατανύξεως τοῖς ἀγωνιζομένοις ἀπό Θεοῦ διδομένην, τοῦτο μᾶλλον ἀρκεῖν ἑαυτῷ οἰόμενος, τό μή ἀπολιμπάνεσθαι τῶν τετυπωμένων (66) συνάξεων – ὀρθρου λέγω καί λυχνικοῦ καί τῶν ψαλλομένων ὠρῶν , οὕτως ἀπλῶς εἰς τήν κατόρθωσιν τῶν ἀρετῶν καί τήν τελείωσιν τῶν τετελειωμένων, εἰς τήν κατά Χριστόν ἡλικίαν. Ἐγνων γάρ τινος ὑπό τῆς τοιαύτης ἀπάτης κατασχεθέντας καί σπουδήν μὲν ποιουμένους ὥστε μή περιπεσεῖν εἰς ἀμαρτίαν τινά σαρκικήν μεθ’ ἐτέρων συναφθέντας σωμάτων· ὅπως δέ τά ἐν κρυφῇ γινόμενα ἢ καί ἐν τῷ ἀφανεῖ μελετώμενα τῆς καρδίας μή ἐκφυγεῖν τό καθόλου φροντίζοντας, καί οἰομένους σωθήσεσθαι ἄνευ τινός ἄλλης ἐργασίας, εὐχῆς λέγω καί σιωπῆς χειλέων καί ἀγρυπνίας καί ἐγκρατείας καί πτωχείας πνευματικῆς καί ταπεινώσεως καί ἀγάπης, μετὰ μόνης τῆς ἀπλῶς οὕτω γινομένοις ἐν ταῖς συνάξεσιν ὑπαντῆς. Ἄλλ’ οὐχ’ οὕτως ἔχει· Θεός γάρ οὐ βλέπει εἰς πρόσωπον, οὐδέ εἰς μόνην τήν ἕξωθεν καταστολήν τῶν ἡθῶν, οὐδέ εἰς τάς κραυγὰς ἡμῶν, ἀδελφοί, ἀλλ’ εἰς καρδίαν συντετριμμένην καί τεταπεινωμένην καί ἡσυχον καί τόν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐπιφερομένην· “Ἐπί τίνα γάρ, φησίν, ἐπιβλέψω, ἀλλ’ ἢ ἐπὶ τόν πρᾶον καί ἡσυχον καί τρέμοντά μου τοὺς λόγους”.

Τί δέ καί περί τῶν ἀναξίως προσερχομένων καί αἰτήσεις ποιουμένων εἰς τοὺς προεστῶτας αὐτῶν εἶπω; Καί οἱ μὲν ὅσοι εὐλαβείας δῆθεν τῆς ἕξωθεν ἐπιμελόμενοι μόνον ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὅσοι πρὸς τά κέρδη καί τήν δόξαν καί τά παρόντα μόνον κεχήνασιν· “Οὐκ ἐσμέν ἄξιοι, φασί, καί ἡμεῖς, τίμιε πάτερ, διακονῆσαι τῇ μονῇ καί τοῖς ἀδελφοῖς; ἢ μόνος ὁ δεῖνα καί ὁ δεῖνα εἰς τήν δεῖνα καί δεῖνα διακονίαν ἐστὶν ἄξιος, καί οἰκονομεῖν οἶδεν ἐκεῖνος κρεῖττον παρ’ ἡμᾶς τά πράγματα; (67) Δοκίμασον, εἰ βούλει, καί ἡμᾶς καί εὐρήσεις ποιῶντας καί οἰκονομοῦντας κρεῖττον ἢ ὡς ἐκεῖνοι τά τῆς μονῆς πράγματα”, οἱ δέ ὅσοι τῇ ἀμελεία καί ῥαθυμια ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀποταγῆς ἐκδότους δεδώκασιν ἑαυτούς, ἀδυναμίαν σώματος προβαλλόμενοι, οἱ ἀπό τοῦ κόσμου χθές καί πρώην ἐλθόντες καί μυρίων κακῶν γέμοντες, πρό τοῦ ὑποταγῆναι καί ἰδρῶσαι καί κοπιᾶσαι αὐτοῦς εἰς τό ἔργον τοῦ

Θεοῦ, ἀπερχόμενοι ἴστανται, ὡς εἶρηται, μετὰ τῶν πολλά κεκοπιασάντων ἐπακουμβίζοντες. Καί ἔάν εἴπῃ ὁ πλησίον αὐτοῦ πρὸς ἓνα τούτων· “Εἴσελθε, ἀδελφέ, εἰς τὸν συνήθη σου τόπον καὶ στηθὶ ψάλλων ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀδελφῶν· δύνασαι γάρ”, ἀποκρίνεται λέγων· “Ἀπὸ τῶν ὧδε μᾶλλον προσεχέστερον ἀκούων, κάλλιον ψάλλω ἢ περ ἄφ’ οὗ ἐκ συνηθείας ἴσταμαι τόπου”. Ἐάν δέ πάλιν προσθεῖς ὁ ἀδελφός εἴπῃ αὐτῷ· “Οὐ δύνασαι ὧδε ἴστασθαι, ἀδελφέ, ἄνευ προστάξεως τοῦ προεστῶτος ἡμῶν”, ἀκούσας ἐκεῖνος εὐθύς ἀπελθὼν αἰτεῖται τὸν προεστῶτα, σώματος ἀδυναμίαν προφασιζόμενος καὶ ἀσθένειαν, ἕως οὗ ἐπιτύχῃ τοῦ ἰδίου σκοποῦ· “Καί ἴνα, φησί, πάτερ, ἀκούω τὸν πρῶτον κανονάρχον καὶ ἴσταμαι εἰς τὸ πρῶτον στηθέον ἢ εἰς τὸ δεύτερον τοῦ δεῖνος ἐγγύς”, παρισάζων ἑαυτὸν τῷ κεκοπιακότι πολλά· καὶ ὀπηνίκα τοῦ σκοποῦ τύχῃ, ἔκτοτε οὐδέποτε δύναται στηθῆναι ἐν τῷ χορῷ. Κατὰ μικρὸν δέ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν τοῖς πρώτοις ὁ τοιοῦτος σπουδάζων συναριθμεῖν ἑαυτὸν, τὴν ἕξωθεν εὐλάβειαν ὑποκρίνεται, προσποιεῖται κοσμίαν καταστολήν, τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῇ μονῇ φίλοις τῶν ἄλλων καὶ ἄρχουσι σπουδάζει προσπαντᾶν καὶ ἐν οἷς προσέρχονται ἀδελφοῖς συχνότερον ἀπέρχεται ἐπὶ τῷ γνώριμος γενέσθαι αὐτῶν, ὠφελεῖσθαι προφασιζόμενος ὑπὸ τῶν λεγομένων ὑπ’ ἐκείνων συντυχιῶν καὶ ἐρμηνειῶν τῆς θείας Γραφῆς.

(68) Λοιπὸν οὖν περιτρέχειν ἄρχεται τὸ μοναστήριον ἀπὸ κέλλης εἰς κέλλαν ἀπερχόμενος καὶ λέγων ἐνὶ ἐκάστῳ· “Πίστευσον, ἀδελφέ, οὕτως σε ἀγαπῶ, ὅτι ἔάν μὴ ἴδω σε, οὐδέ ζῆν νομίζω τὴν ἡμέραν ἐκείνην”. Εἰ μὲν οὖν εὐρέθη τις, ἐξ ὧν ἀπερχόμενος ταῦτα λέγει, φοβούμενος τὸν Θεόν, ἀποκρίνεται λέγων αὐτῷ· “Μνησθεῖ σου ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ μου· τί γάρ καὶ βλέπεις εἰς ἐμέ ἀγαθόν;”. Ὁ δέ· “Καί τί, φησὶν, οὐκ ἔχεις σύ τῶν καλῶν; Ποῖος γάρ οὕτω πραῦς, εὐλαβής, σοφός, γνωστικός, ἄπλαστος καὶ τὸ μῆζον πάντων πατρός σπλάχνα κεκτημένος, πρὸς πάντας φιλάδελφος ὢν;” Ταῦτα δέ λέγων πρὸς τὸ γεύσασθαι ἀποβλέπεται μετ’ αὐτοῦ. Ὁ δέ πνευματικός ἀδελφός ὁμιλεῖ αὐτῷ κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ, ὅσον τὸ ἐφ’ ἑαυτὸν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ ἀπωθούμενος, διορθοῦται τὸν ἀδελφόν. Εἰ δέ μὴ τοιοῦτος εὐρεθῆ, ἀλλ’ ἀπ’ ἐναντίας σαρκικός καὶ ἀστήρικτος, εὐθύς φυσιοῦται ἐν ἑαυτῷ ὑπὸ τῶν ἐπαίνων ἐκείνου καὶ ἀποκριθεὶς λέγει πρὸς αὐτόν· “Καί τί κρεῖσσον τῆς ἀγάπης, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφέ; ὄντως οὐδέν· καὶ μακάριος ὁ ταύτην κτησάμενος”, καὶ ἄλλα τινά, ὅσα οἶδε τὸν κόλακα ἀποδέχεσθαι καὶ πρὸς εὐφημίαν αὐτοῦ διερεθίζειν. Εἶτα ὡς περ τοῖς ἐπιπλάστοις ἐπαίνοις καταθελγόμενος, νοός κουφότητι χαννωθεὶς ὁ τοιοῦτος, εἰ μὲν τῶν εὐπόρων ἐστίν, αὐτίκα οὐδ’ ὑποχωρήσει τοῦτον ἔα, ἀλλ’ ἀξιοῖ συνεστιασθῆναι αὐτόν αὐτῷ, καὶ βρώμασιν αὐτόν δεξιούμενος κενούς ἐπαίνους ἀντιλαμβάνει, τοὺς εἰς ἀέρα μὲν διαλυομένους, βλάβην δέ οὐ τὴν τυχοῦσαν τῇ αὐτοῦ προξενούντας ψυχῇ. Εἰ δ’ οὖν ἀλλὰ μετὰ τὰς πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς ὁμιλίας λέγει αὐτῷ· (69) “Μηδέν μοι μέμψη, ἀδελφέ. Οἶδεν ἡ ἀγάπη, οὐδέν ἔχω ἄξιόν σου, ἴνα σὺν ἐμοί τροφῆς μεταλάβῃς. Ἄλλ’ ἐπεὶ τοιαύτην διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κέκτησαι, ἔχομεν ἀπὸ τοῦ νῦν κοινῶς καὶ φιλικῶς καταπολαύειν ὧν ἂν ἐπιχορηγήσῃ Κύριος ἡμῖν εἰς βρῶσιν, καὶ συνευφραίνεσθαί σοι”. Ἐκτοτε οὖν παρεμπίπτει ἐν ἑκατέροις τούτοις φροντίς ἀνεξάλειπτος, καὶ οὐ παύονται πόρους ἐπιζητοῦντες, ὅθεν ἂν καὶ προσγένηται αὐτοῖς διὰ τῆς τῶν βρωμάτων δαψιλείας τὴν δοκοῦσαν ἀγάπην βεβαιότερον ἐμπεδώσασθαι.

Οὕτω τοίνυν μετὰ πάντων προφάσει ἀγάπης, μᾶλλον δέ ἀπάτης συνδήσας ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι, ποτέ μὲν αὐτός ἄλλον, ποτέ δέ τῶν ἄλλων ὁ καθ’ εἷς αὐτόν προσκαλούμενος, οὐκ ἐπιλείπει αὐτόν τράπεζα καὶ εὐθηνία τῶν εἰς τρυφήν χορτασμάτων εἰς κόρον, καὶ οὕτω γίνεται χοῖρος καὶ δεσμεῖται ταῖς ἡδοναῖς καὶ θεραπεύει ἐνδελεχῶς τὴν γαστέρα, ὁκνῶ γάρ εἰπεῖν καὶ τὰ αὐτοῦ ὑπογάστρια. Διό

καί μετ' ἐπιτηδεύσεως ἐκ τῶν ἐράνων γαστριζόμενος καθ' ἐκάστην τῆς ἐσπέρας ἐρχομένης μετά τήν τῶν ἀποδειπνίων ἀκολουθίαν εἰς τό κελλίον αὐτοῦ ἀπερχόμενος, λέγει τῷ ὑπουργοῦντι αὐτῷ· “Ἴδε, ταπεινέ, τῷ δίψει συνέχομαι. Ἄλλά θερμόν εὐτρεπίσας, δός μοι πιεῖν καί ἀναψῦσαι τῆς δίψης”. Ἐκεῖνος οὖν, ὡς ἐξ ἔθους ἔχων, εὐνους εὐρίσκειται παραχρήμα καί δραστικώτατος ὑπῆρέτης, οἷα δὴ καί αὐτός αὐτῷ συνευωχούμενος καί ζωηρότερον μᾶλλον πίνων τόν οἶνον καί ἐκτροφῶν, τοῦ σκοτούς αὐτῷ λανθάνειν ἐπιβραβεύοντος. “Ὅς καί μετά τό πιεῖν ἄπαξ πρὸς ὄρεξιν αὐθις διεγείρεται βρωμάτων καί λεληθότως τῇ τῶν βρωμάτων ἠδύτητι ὥσπερ ὑποκλεπτόμενος, ἀνεπαισθήτως κορέννυται καί παχεῖαν ἀπεργάζεται τήν γαστέρα καί δυσμεταχειρίστον καί τῇ τῆς ψυχῆς ὀρμῇ μή ὑπέικουσιν. (70) Τότε λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός· “Ἀπόλυσόν σου τόν ὑπουργόν καί στήθι ποιήσόν σου τήν συνήθη εὐχήν”. Ἄνταποκρίνεται ὁ ἕτερος λογισμός καί λέγει αὐτῷ· “Καί πῶς ἰσχύεις στήθι ἐμπεπλησμένος ὢν καί κατάγομος; Κοιμήθητι μικρόν καί τῇ φύσει βοήθησον εἰς τό ἐξαναλῶσαι τά βρώματα καί πρό τῆς συναξέως ἐγέρθητι. Καί τότε μᾶλλον, εὐκίνητον ἔχων τό σῶμα, εὐξῆ καλῶς”. Ὑπακούει τῷ λογισμῷ καί πεσὼν ὑπνοῖ καί ἐάν ἔξυπνος γένηται, οὐκ ἐγείρεται, ἀλλά λέγει· “Ταχύ ἐστίν, ὑπνώσω ἔτι μικρόν”. Καί οὕτως ὑπερτιθεμένου, φθάνει ἡ συναξίς τοῦ ὄρθρου, καί τληνικαῦτα ἐγειρόμενος εἰσέρχεται εἰς τήν συναξίς, τό συνειδός ἔχων ἔλεγχον τῆς ἀμελείας καί ῥαθυμίας αὐτοῦ.

Καθὼς οὖν προείπομεν, ὡς ἔθος αὐτῷ ἐστίν, συχνοτέρως εἰς τὰς τῶν φίλων καί ἀγαπητῶν πατέρων κέλλας ἀπερχόμενος ἕως βράδου κάθηται συνδειπνῶν, συμπίνων, προσομιλῶν αὐτοῖς· καί οὕτως ἐν τῷ κελλίῳ ἐρχόμενος, ἄχρηστος γίνεται οὐ μόνον ἐν τῇ ἐσπερινῇ εὐχῇ, ἀλλά δὴ καί ἐν τῇ τοῦ ὄρθρου συναξί, μηδέν ὅλως πνευματικόν ἢ ἐννοῆσαι ἢ διαπράξασθαι δυνάμενος. Ἄλλά καί ἐν τῇ αὐτοῦ κέλλῃ, ἐάν ἕτερος ἐλθὼν παραβάλη, ὁμοίως τήν νύκτα παρέλκει, ἔσθ' ὅτε λοιδορῶν καί κατακρίνων βίους ἐτέρων, καί μένει οὗτος τόν ὅλον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον προσπολλύς ἐν κραιπάλῃ καί μέθῃ καί μερίμναις οὐκ ἀγαθαῖς.

Ἄλλά τίνος ἔνεκα ταῦτα πάντα διήλθον; Ἴνα δείξω ὑμῖν, ἀδελφοί, ὅτι ὁ τοιοῦτον ἔλκων βίον οὐ δύναται ποτε δάκρυον ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καταγαγεῖν· πῶς γάρ ὁ αἰεὶ τήν αὐτοῦ θεραπεύων γαστέρα καί διηνεκῶς φροντίζων ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι τί φάγεται αὐρίον καί τί πίεται (71) καί ὡς δεσποίνῃ δουλεύων τῇ τοῦ φάρυγγος ἠδονῇ; Δῶμεν δέ καί ἀπέχεσθαι τῶν εἰρημένων αὐτόν καί μήτε πρὸς ἄλλου τινός κέλλαν χωρεῖν, μήτε ἄλλον αὐτόν ὑποδέχεσθαι ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ, μήτε κόρῳ γαστρὸς καί πότῳ καί ἀργολογίαις προσανέχειν, ἀλλά κλείσαντα τὰς θύρας ἔνδον μένειν τῆς κέλλης μονώτατον· τί οὖν ὁ ὄφελος αὐτῷ, ἐάν μή πνευματικὴ ὑπάρχη καί μετὰ γνώσεως ἢ ἐργασίας αὐτοῦ, ἀλλά κάθηται ἀναγινώσκων πρὸς τό ἀποστηθίσει τι, ἵνα ἔχη τοῦτο λέγειν ἐν καιρῷ συναξέως ἢ καί παρουσίᾳ φίλων, ὥστε φαίνεσθαι αὐτόν γνωστικόν; Θῶμεν δέ ὅτι οὐχ ἔνεκα τούτου, ἀλλά χάριν ὠφελείας καί τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἐντυγχάνει ταῖς θείαις Γραφαῖς, εἴτα ἐγερθεῖς ἴσταται εἰς προσευχήν· ἢ δέ προσευχὴ αὐτοῦ ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, ψαλμοὶ δύο ἢ τρεῖς ἢ δέκα ἢ ἑκατόν, αἱ προσκυνήσεις ὡσαύτως, ὅσας ἂν καί εἴποις ποιεῖν, εἴθ' οὕτως ἐκπληρώσας πάντα ἀνακλίνεται καί πλέον οὐδέν· τί οὖν, εἰπέ μοι, ὄφελος αὐτῷ ἐκ τῆς τοιαύτης καί μόνον ἐργασίας, ἐάν μή καί ὁ καρπὸς τῆς εὐχῆς καί τῆς ἀναγνώσεως ἐπανθήσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ὅς ἐστίν ἡ ἀπάθεια, ἢ ἐπίκτησις τῆς ταπεινοφροσύνης ὁμοῦ καί πραότητος, καί ἡ γνῶσις μετὰ σοφίας τοῦ πνεύματος; Παντὶ γάρ τῷ μετὰ γνώσεως ἐργαζομένῳ τήν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀναλόγως δίχα πάσης ἀμφιβολίας ἢ τῶν εἰρημένων ἐπιγίνεται κτήσις τῆς ἐμπόνου ἐργασίας αὐτοῦ. Εἰ δέ ἐργαζομένῳ κατὰ τό δοκεῖν καί πονοῦντι οὐκ

ἐπανθήσει τά εἰρημένα, οὐκ ἔστιν κατὰ Θεόν ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἀλλὰ μόνον πρὸς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν, καί εἰκότως τῶν κρειπτόνων ἐξαμαρτάνει.

(72) Οὕτω τοίνυν αἰεὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἕκαστος τῶν προειρημένων διερχόμενος, δυνήσεται ποτε ἄρα, ὡς ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ δούς ἑαυτὸν ὄλον εἰς τό πάντα τά κατὰ θεόν λυπηρά ὑπομῆναι καί παθεῖν, καθὼς ἄνωθεν προειρήκαμεν, δάκρυον ἢ κατάνυξιν κτήσασθαι ἢ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου συνοῦσαν αὐτῷ κακίαν καί πονηρίαν καί σκληροκαρδίαν ἀποβαλέσθαι καί ταπεινώσιν κτήσασθαι; Οὐδαμῶς. Πλανᾷ ἑαυτὸν ὅστις ἂν ἦ, ὁ ταῦτα νομίζων ἢ καί νομοθετῶν. Ὡς γάρ οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὴ ἐκπυρούμενον σίδηρον τῷ πυρὶ ὁμοίως τῷ ἐκπυρούμενῳ λαμπρύνεσθαι ἢ εἰς ἀπαλότητα δι' ἐτέρας τινός μηχανῆς ἔρχεσθαι καί χαλκεύεσθαι καί εἰς ἐργαλεῖον κατασκευάζεσθαι ποτε εὐχρηστον, οὕτως οὐδέ τὸν ἀμελῆ καί ῥάθυμον καί τοιοῦτον ἔλκοντα βίον ἐπιβλαβῆ, οἷον ὁ λόγος ἐδήλωσε, δυνατόν τῷ ἀναδεξαμένῳ ἐκ πρώτης τύπους ἀγαθοῦς ἐξ ὑπακοῆς πατέρων πνευματικῶν καί βίον ἐνάρετον ἔχοντι ἐξισωθῆναι καί τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ καταπολαῦσαι δωρεῶν καί χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Καί εἰκότως. Ὁ μὲν γάρ ταπεινός ὢν τὴν καρδίαν καί ταπεινοτέρας ἔχων τὰς ἐννοίας καί συντετριμμένον τὸν λογισμόν προαιρούμενός τε σπουδαιότερον ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐξακολουθεῖν καί πᾶσαν ὑπομένων θλιψίν και πάντα πειρασμόν ὑποφέρων, ἔτι δέ καί μετὰ πάντων τῶν εὐτελεστέρων συναριθμῶν ἑαυτὸν, τὰς πράξεις αὐτοῦ δηλονότι καί τὰ κακά ἀναλογιζόμενος καί μεμφόμενος ἑαυτὸν καθ' ἐκάστην καί βλέπων ἀμαρτωλὸν ἑαυτὸν, προκόπτει συντόμως καί ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ὅταν μὴ ἔχη ἄνθρωπον, τά πρὸς σωτηρίαν διδάσκεται, ἐξορίζων κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὰς ἐνούσας αὐτῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου κακίας καί πονηρίας, (73) ἀντεισάγων δέ ἀντ' ἐκείνων τὰς ἀρετάς. Ὁ δέ γέμων ἀκαθαρσίας ὁμοῦ καί οἰήσεως καί μὴ βουλόμενος ἐνώπιον τῆς κραταιᾶς χειρός τοῦ Θεοῦ ταπεινωθῆναι καί ἀνακαλύψαι τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ πατρί πνευματικῶ καί κολληθῆναι αὐτῷ καί πάντα δρᾶσαι καί παθεῖν, ὅσα πρὸς ἀρετὴν καί Θεόν μετὰ συνέσεως φέρει καί τελεοῖ τὸν κατὰ Θεόν ἄνθρωπον, γίνεται χείρων ἢ ὅπερ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ ὑλικοῦ πνεύματος ἀντιστραφέντος καί ἐνοικήσαντος εἰς αὐτὸν μετὰ τῶν ἐπτά πνευμάτων τῆς πονηρίας. Καί οὕτως ὁ μὲν ὑπερβαίνει τοσοῦτον καί ὑπερνεκᾷ τὸν συνεισελθόντα αὐτῷ ἀδελφόν, ὅσον ὁ τρέχων ἐλευθερίως τὸν ἐν δεσμοῖς καί πέδαις σιδηραῖς κατεχόμενον· ὁ δέ ἡττᾶται καί τοῖς προτέροις ἐναπομένει κακοῖς ἢ καί χείροσι, μὴ θελήσας οἴκοθεν ἐκλέξασθαι καί ποιῆσαι τό ἀγαθὸν ἐν τῷ ὑπείσελθεῖν καί ἀναδέξασθαι τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὖν, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἐργασίας ἐστὶ καρπός ἡ κατάνυξις καί καρπῶν πρόξενος, μᾶλλον δέ ποιητικὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν καί δημιουργός αὕτη καθέστηκε, καθὼς πᾶσα Γραφή θεόπνευστος μαρτυρεῖ. Τοιγαροῦν καί ὁ θέλων κόψαι πάθη ἢ κτήσασθαι ἀρετάς, ταύτην πρό πάντων τῶν καλῶν καί μετὰ πασῶν τῶν ἀρετῶν ὀφείλει ἐπιμελῶς ἐκζητεῖν. Χωρὶς γάρ ταύτης οὐ θεάσεται καθαρὰν ποτε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· εἰ δέ μὴ ταύτην, οὐδέ τό σῶμα πάντως κτήσεται καθαρὸν. Ἄνευ γάρ ὕδατος ἀμήχανον ἐκπληθῆναι τό ῥερυπωμένον ἱμάτιον, καί δίχα δακρύων ἀμηχανέστερον ἀποπλυθῆναι καί καθαρθῆναι κηλίδων καί μολυσμῶν τὴν ψυχὴν. Μὴ προφασιζόμεθα προφάσεις (74) ψυχοβλαβεῖς καί ματαίας, μᾶλλον δέ εἰπεῖν εἰς ἅπαν ψευδεῖς καί τῆς ἀπωλείας προξένους, ἀλλ' ἐκζητήσωμεν τὴν βασιλίδα ταύτων τῶν ἀρετῶν ὀλοψύχως.

Ὁ γάρ ταύτην ὀλοψύχως ἐπιζητῶν, εὐρίσκει αὐτήν· μᾶλλον δέ αὕτη παραγινομένη εὐρίσκει τὸν ἐκζητοῦντα ἐπιπόνως αὐτήν, καί κἂν χαλκοῦ κἂν σιδήρου κἂν ἀδάμαντος σκληροτέραν ἔχη καρδίαν, ἅμα τῷ παραγενέσθαι κηροῦ παντός μαλακωτέραν ταύτην ἐργάζεται. Πῦρ γάρ ἐστὶ θεῖον διαλύον ὄρη καί πέτρας καί λεία πάντα ποιοῦν καί μεταποιοῦν εἰς παραδείσους καί ἄλλοιοῦν τὰς αὐτό

δεχομένας ψυχάς. Μέσον γάρ τούτων πηγή βλύζουσα γίνεται, ὕδωρ ζωῆς αἰεί πηδῶν καί ἀλλόμενον καί καταρδεῦον πλουσίως αὐτάς, καί ὡσπερ ἀπό δεξαμενῆς τινος καταρρέον εἰς τούς ἐγγύς καί μακράν, καί ὑπερεμπιπλοῦν τὰς μετά πίστεως δεχομένας τόν λόγον ψυχάς. Ἐκπλύνει μὲν γάρ ἐκ πρώτης τοῦ ῥύπου τούς μετόχους αὐτοῦ, εἶτα συνεκπλύνει τὰ πάθη καί ἀπορρύπτει, ὡσπερ τραυμάτων λεπίδας ταῦτα ἔξανασπῶν, φημί δὴ πονηρίαν, φθόνον, κενοδοξίαν καί τᾶλλα πάντα ἃ τούτοις συνέπεται· οὐ μόνον δε ἀλλά καί ὡσπερ τις φλόξα περιτρέχουσα κατ' ὀλίγον ἔξαφανίζει ἐκκαίουσα καθ' ὥραν ὡς ἀκάνθας αὐτάς καί καταφλέγουσα· ἦτις καί πρῶτον μὲν πόθον ἐμποιεῖ τῆς τελείας τούτων ἐλευθερίας τε καί καθάρσεως, ἔπειτα καί τῶν ἀποκειμένων καί ἠτοιμασμένων παρά Θεοῦ ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν.

(75) Ταῦτα δέ πάντα μετά δακρύων, μᾶλλον δέ διά τῶν δακρύων, τό τῆς κατανύξεως θεῖον πῦρ ἀπεργάζεται· ἄνευ δέ δακρύων, ὡς ἔφαμεν, οὐδέ ἓν τούτων ἢ ἓν ἡμῖν αὐτοῖς ἢ ἓν τισιν ἑτέροις γέγονέ ποτε ἢ γενήσεται. Οὐδέ γάρ ἀπό τῶν θείων Γραφῶν ἀποδείξει τοῦτό τις, ὅτι δακρύων δίχα καί κατανύξεως διηνεκοῦς ἐκαθάρθη τις ἀνθρώπων ποτέ ἢ ἅγιος γέγονεν ἢ Πνεῦμα Ἅγιον ἔλαβεν ἢ τόν Θεόν ἐθεάσατο ἢ σκηνώσαντα ἔνδον αὐτοῦ ἔγνωκεν ἢ ὅλως τοῦτον ἔσχε ποτέ ἔνοικον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μή προηγησαμένης μετανοίας καί κατανύξεως καί ὡς ἀπό πηγῆς αἰεί βρυόντων δακρύων διηνεκῶν, τῶν κατακλυζόντων δηλονότι καί τήν τῆς ψυχῆς ἐκπλυνόντων οἰκίαν, καί αὐτήν καταδροσιζόντων καί ἀναψυχόντων τήν ὑπό τοῦ ἀπροσίτου πυρός κατεχομένην καί καταφλεγόμενην ψυχήν.

Οἱ οὖν λέγοντες μή εἶναι δυνατόν καθ' ἐκάστην νύκτα καί ἡμέραν πενθεῖν καί κλαίειν, ἑαυτούς πάσης ἀρετῆς γυμνοῦς εἶναι διαμαρτύρονται. Εἰ γάρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι οὕτως ἀποφηνάμενοι λέγουσι· “Ὁ θέλων κόψαι πάθη, κλαυθμῶ κόπτει αὐτά καί ὁ θέλων κτήσασθαι ἀρετάς, κλαυθμῶ κτᾶται αὐτάς”, εὐδελον ὅτι ὁ μή κλαίων καθ' ἐκάστην, οὔτε τὰ πάθη κόπτει οὔτε τὰς ἀρετάς κατορθοῖ, κἄν, ὡς οἴεται, δοκῇ πάσας μετέρχεσθαι. Τί γάρ ὠφελοῦσιν, εἰπέ μοι, τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης τοῦ τεχνίτου μή παρόντος, τοῦ τήν ὕλην εἰδότος μεταχειρίσασθαι καί ταύτην ποιῆσαι σκεῦος ἀρμόδιον; Τί δέ τόν κηπουρόν ὀνίσησιν, ἐάν ὅλον μὲν τόν κῆπον ἐργάσῃται καί λαχάνου πᾶν γένος σπεῖρη τε καί φυτεύσῃ ἐν αὐτῷ, μή κατέλθῃ δέ ὑετός ἄνωθεν ἐπ' αὐτοῖς ἢ μή οὔσης ἀρδείας αὐτῷ ὕδατος; Πάντως οὐδέν. Οὕτως οὐδέ ὁ τὰς ἄλλας ἀρετάς (76) μετερχόμενος καί κοπιῶν ἐν αὐταῖς ὀνήσεται τι χωρίς ταύτης τῆς ἀγίας καί μακαρίας δεσποίνης καί δημιουργοῦ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

Ὡσπερ γάρ βασιλεύς δίχα τοῦ ὑπ' αὐτόν στρατεύματος ἀσθενής καί εὐχεῖρωτος τοῖς πᾶσι γίνεται καί οὐδέ βασιλεύς φαίνεται, ἀλλ' ὡς εἰς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ὡσαύτως δέ καί τὰ τοῦ πλήθους στρατεύματα καί στρατόπεδα δίχα βασιλέως ἢ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν εὐχερῶς διασκορπίζονται καί ὑπό τῶν ἀντιπάλων ἔξαφανίζονται, οὕτως λόγισαι εἶναι τό πένθος πρός τὰς λοιπὰς ἀρετάς. Στρατόπεδον μὲν γάρ ἐπὶ τό αὐτό συναγόμενον ἀπάσας νόει μοι εἶναι τὰς τῶν εἰσαγωγικῶν ἀρετάς, βασιλέα δέ τούτων καί στρατηγάρχην τό μακάριον πένθος καί τόν κλαυθμόν, δι' οὗ ἐπὶ παράταξιν ἅπαν διατίθεται καί παρατάσσεται τό στρατόπεδον, προθυμοποιούμενον, ἀλειφόμενον, ἐνισχυόμενον, διδασκόμενον, ὅπλα τε αἴρειν καί ὄπη δεῖ καί πῶς καί πότε καί ποταπά καί ἐπὶ ποίῳ καί ποταπῷ τῷ ἀντιπάλῳ κατά καιρόν καί καιροῦς καλῶς ὀριζόμενον, τίνας τε πέμπειν σκοπούς καί ὁποίους ἰστᾶν φύλακας καί τί τοῖς ἀπό τῶν ἀντιπάλων πεμπομένοις προσδιαλέγεσθαι χρή καί ποίοις ἔστι γάρ καί ἀπό μόνης ὁμιλίας τρέψαι πάντας αὐτούς, ἐνίοτε δέ καί ἐκ τοῦ μηδέ εἰς συντυχίαν αὐτούς προσδέξασθαι, πῶς δέ καί ἐνέδρας κατ' αὐτῶν καί λόγους εἴτουν ἐγκρύμματα, καί πότε καί ποίους τοῦ στρατοπέδου εἰς τοῦτο ἐκπέμψαι καί ἐν ποίοις τόποις, αὐτό δὴ τό πένθος, λέγω, σαφῶς διατάττεται· ἄνευ δέ τούτου ὁ λαός τῶν ἀρετῶν ἅπας εὐχεῖρωτος.

Καί διά τοῦτο πρό πάντων καί μετά πάντων ἔργον ἔστω πᾶσιν ἡμῖν, ἀδελφοί, ἡ μετάνοια καί ὁ συνημμένος ταύτη κλαυθμός· καί τά τῶ κλαυθμῶ συνεπόμενα δάκρυα· οὔτε γάρ δίχα μετανοίας κλαυθμός, (77) οὔτε δίχα κλαυθμοῦ δάκρυα, ἀλλά τά τρία ταῦτα ἀλλήλοις συνδέδενται, καί οὐκ ἔστι δίχα τοῦ ἑτέρου φανῆναι τό ἕτερον. Μή οὖν λέγη τις ἀδύνατον εἶναι τό καθ' ἑκάστην κλαίειν· ὁ γάρ τοῦτο λέγων, ἀδύνατον εἶναι λέγει καί τό καθ' ἑκάστην μετανοεῖν καί ἀνατρέπει πάσας τάς θείας Γραφάς, ἵνα μή λέγω καί αὐτήν τήν ἐντολήν τοῦ Κυρίου τήν λέγουσαν· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”, καί πάλιν· “Αἰτεῖτε καί λήψετε, ζητεῖτε καί εὐρήσετε, κρούετε καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Εἰ γάρ τό μετανοεῖν καί κλαίειν καί δακρύνειν καθ' ἑκάστην λέγεις ἀδύνατον, τό ταπεινοφρονεῖν καί πάντοτε χαίρειν καί ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἀλλά μήν καί αὐτήν κτήσασθαι καθάραν τήν καρδίαν ἀπό παντοίων παθῶν τε καί λογισμῶν πονηρῶν πρός τό θεάσασθαι τινα τόν Θεόν, πῶς ἐρεῖ ποτε δυνατόν παρά ἀνθρώπων κατορθωθῆναι φθαρτῶν; Οὐδαμῶς· καί οὕτω γενήσεται σοι τό μετά ἀπίστων καταταγῆναι καί οὐ πιστῶν. Εἰ μέν γάρ ὁ Θεός πάντα ταῦτα ὡς δυνατά παρ' ἡμῖν γίνεσθαι καί εἶπε καί λέγει καί καθ' ἑκάστην βοᾷ, σύ δέ ἀντιλέγεις ἀπ' ἐναντίας ἐκείνῳ, ἀδύνατα λέγων εἶναι ἡμῖν καί οὐ δυνατά, πάντως τῶν ἀπίστων διαφέρεις οὐδέν.

Θέλεις οὖν μή κοινωνῆσαι ποτε δίχα δακρῶν; Ποίησον τά παρά σοῦ καθ' ἡμέραν ἀδόμενά τε ὁμοῦ καί ἀναγινωσκόμενα, καί τηνικαῦτα δυνήση καί τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐπιτελεῖν. Ποῖα ταῦτα; Καί ὅλως σύ ἀγνοεῖς; Ἄκουε τοῦ λέγοντος· “Οὐ γάρ οἱ ἀκροαταί τοῦ νόμου δίκαιοι οὗτοι παρά τῶ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιοθήσονται”. Ἄλλ' ἵνα μή τόν λόγον μηκύνωμεν, αὐτά σοι λέγω, τά τοῦ Δαυίδ (78) ἀναμνήσομαι ῥήματα· “Εἰ ἀναβήσομαι, φησίν, ἐπί κλίνης στρωμνῆς μου, εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καί τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν καί ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὔ εὕρω τόπον τῶ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῶ Θεῷ Ἰακώβ”, καί πάλιν· “Οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπό προσώπου τῶν ἀμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τήν κεφαλῆν μου, ὡσεῖ φορτίον βαρῦ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καί ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπό προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καί κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τήν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ἐκακώθην καί ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου καί ἐγενόμεν ὡς στρουθίον μονάζον ἐπί δώματος, ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ, ὅτι σποδόν ὡσεῖ ἄρτον ἔφαγον καί τό πόμα μου μετά κλαυθμοῦ ἐκίρνων. Ἐκοπίασα ἐν τῶ στεναγμῶ μου, λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, λούσω καθ' ἑκάστην τήν κλίνην μου τήν στρωμνήν μου βρέξω”. Φησί δέ καί ὁ τῆς Κλίμακος ἅγιος Ἰωάννης· “Δίψα καί ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρδίας δέ θλιβείσης ἐξεπήδησαν ὕδατα”. Ὅποσα δέ καί ἄλλα περί τούτων ἡμῖν διαλέγεται, αὐτῇ τῇ βίβλῳ ὁ θελήσας ἐγκῦψαι μαθήσεται.

Εἰ οὖν καί σύ ταῦτα, ἃ καθ' ἑκάστην ψάλλεις καί ἀναγινώσκεις ἢ ἄλλων ἀναγινωσκόντων ἀκούεις, ἀπαραλείπτως ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετά ταπεινοφροσύνης καί πίστεως διάξεις, ἀμήν εὐαγγελίζομαί σοι χαράν μεγάλην, ὅτι ἐάν ἐπιμείνης ταῦτα ποιῶν, διψῶν, ἀγρυπνῶν, μέχρι θανάτου ὑποτασσόμενος καί ὑπακούων ἀδιακρίτως καί ἀνυποκρίτως τῶ προεστῶτί σου, (79) ὑποφέρων τε πᾶσαν θλίψιν καί ὕβριν καί λοιδορίαν καί διαβολήν, οὐ μήν δέ ἀλλά καί μάστιγας καί αἰκίας παρά τῶν εὐτελεστέρων σου ἀδελφῶν, ἐν πάσῃ εὐχαριστίᾳ διατιθέμενος ἀμνησικακῶς πρός αὐτούς καί ὑπέρ αὐτῶν προσευχόμενος, χαῖρε καί ἀγαλλία χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, ὅτι οὐ μόνον ἐν ἐσπέρα καί πρωῒ καί μεσημβρία, ἀλλά καί ἐσθιοντί σοι καί πίνοντι καί πολλάκις προσομιλοῦντι, ψάλλοντι καί ἀναγινώσκοντι καί εὐχομένῳ καί ἐπί κλίνης ἀνακειμένῳ σοι, ἡ θεία δωρεά καί ἀνεκλάλητος αὕτη ἐλθοῦσα καταδιώξει σε πάσας τάς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καί συνοδεύσει σοι ἐν ὁδῶ καί συγκαταλύσει σοι

καταλύοντι καί διακονοῦντι συνδιακονήσει σοι, παραμυθουμένη καί παρακαλοῦσα τὰς ἐκ τοῦ κόπου ὀδύνας σου. Καί τότε γνώσεις, ὡς λίαν πρεπόντως καί καλῶς ὁ ἅγιος εἶρηκε Συμεών μή κοινωνῆσαι ἄνευ δακρῶν τινά, καί ὡς δυνατόν τοῦτο καί ἐπ’ ἀληθείας πᾶσιν ἀρμόδιον. Οὐ γάρ ἐκεῖνος, ἀλλά δι’ ἐκείνου τό Ἅγιον Πνεῦμα καί εἶπε καί ἔγραψεν. Εἰ γάρ οὐδεὶς ἀναμάρτητος, οὐδ’ ἂν ἡμέρα μία ἢ ζωὴ αὐτοῦ, καί οὐδεὶς δύναται ἀγνήν ἔχειν τήν καρδίαν, εὐδηλον ὅτι ἄνευ μετανοίας καί δακρῶν ὀφείλει ἄνθρωπος διελθεῖν μίαν καί μόνην ἡμέραν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· ὅσον τό ἐπ’ αὐτόν. Εἰ γάρ καί μή ἔχει δάκρυα, ἀλλά τέως ζητεῖν ὀφείλει ταῦτα ἐξ ὅλης ἰσχύος τε καί ψυχῆς. Οὐδέ γάρ ἄλλως δύναται γενέσθαι ἀναμάρτητος, οὐδέ τήν καρδίαν ἀγνός.

Εἰ δέ μή χαμευνῆσαι καί ἀγρυπνῆσαι βουληθῆ τις, ἀναλογιζόμενος τό πλήθος τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ καί τό βάρος τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων, καί διορθώσασθαι (80) ἀνέξεται τούς προσοζέσαντας καί σαπέντας ὑπό ἀμελείας καί καταφρονησεως μώλωπας τῆς ἐμπαθοῦς ὀρέξεως καί τῶν προλήψεων αὐτοῦ, τῶν εἰς ἀναισθησίαν αὐτόν ἀγούσων – τοῦτο γάρ ἡ ὄντως ἀφροσύνη ἐστί, πῶς εἰς συναίσθησιν ἔλθῃ τῆς μελλούσης τῶν ἀμαρτωλῶν καταδίκης καί κατακρίσεως καί κλαύσει ἐν ὀδύνη τῆς καρδίας αὐτοῦ;

Εἰ οὐ βούλεται κακοπαθῆσαι τις ἐν τῷ ταλαιπωρηθῆναι καί κατακαμφθῆναι ἕως τέλους καί ὄλην τήν ἡμέραν σκυθρωπάζων πορεύεσθαι, ἐν τῷ κακωθῆναι τε καί ταπεινωθῆναι ἕως σφόδρα καί ὠρύεσθαι ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ καί ὡς στρουθίον μονάζον γενέσθαι ἐπί δώματι καί πελεκᾶνι ἐρημικῶ ὁμοιωθῆναι, ἐν τῷ διαθέσει ψυχῆς ξένον γενέσθαι ἀπό πάντων τῶν ἐν τῇ μονῇ καί τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καί ἀπαρρησίαστον ἀπό μεγάλων τε καί μικρῶν, ἐν τῷ κοπιᾶν ἐν στεναγμῷ καί τόν ἄρτον ὡσεὶ σποδόν ἐσθίειν καί τό κίρναν τό πόμα αὐτοῦ μετά κλαυθμοῦ, πῶς ἰσχύσει ποτέ, ἀδελφοί, ἢ λούειν καθ’ ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην αὐτοῦ ἢ ἐν δάκρυσιν τήν στρωμνήν αὐτοῦ βρέχειν; Ὅντως οὐδέποτε οὐδαμῶς, οὐ μόνον ταῦτα ἐν ἑαυτῷ γεγονότα οὐ μή θεάσεται, ἀλλ’ οὐδέ ἐν εὐχῇ αὐτοῦ εὐρήσει αὐτά, οὐδέ τόπον ἐτοιμάσαι ἰσχύσει τῷ Κυρίῳ, οὐδέ σκῆνωμα ἄξιον τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ὅς ἐστι Χριστόν Κύριος, ὁ Σωτήρ καί Θεός ἡμῶν. Εἰ δέ μή ταῦτα προετοιμάσει καλῶς, οὐδέ μετά δακρῶν, δηλονότι, οὐδέ ἀξίως καί ὡς δεῖ κοινωνῶν, τόν Βασιλέα καί Θεόν ἐν ἑαυτῷ ὑποδέξεται, κἄν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσῃ.

(81) “Τά γάρ ἅγια τοῖς ἀγίοις” καθ’ ἐκάστην οἱ μὲν λέγουσι καί τοῖς ἄλλοις κηρύττουσι, μέγα ἐκβοῶντες αὐτοῖς – εἶθε δέ καί ἑαυτοῖς, οἱ δέ λεγόντων ἐκείνων ἀκούετε. Τί οὖν; Ὁ μή ἅγιος καί ἀνάξιος; Οὐ, ἀλλ’ ὁ μή καθ’ ἐκάστην τά κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξαγγέλλων, ὁ μή μετάνοιαν ἀξίαν ὑπέρ τούτων καί ὑπέρ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιδεικνύμενος, ὁ μή πενθῶν ἀεὶ καί σκυθρωπάζων πορευόμενος καί τά προειρημένα μή μετερχόμενος ἐν σπουδῇ, οὗτος οὐκ ἄξιος. Ὁ δέ ταῦτα πάντα ποιῶν καί ἐν στεναγμοῖς καί δάκρυσιν τόν ἑαυτοῦ βίον διανύων, καί σφόδρα ἐστὶν ἄξιος οὐκ ἐν ἑορτῇ μόνον, ἀλλά καθ’ ἐκάστην ἡμέραν ἐξ αὐτῆς, εἰ τολμηρόν εἰπεῖν, τῆς ἀρχῆς τῆς μετανοίας καί ἐπιστροφῆς αὐτοῦ τῶν θείων τούτων ἐν μετοχῇ γίνεσθαι μυστηρίων. Συγγνωστός γάρ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ὡς ἐν τούτοις καί τοῖς τοιούτοις ἔργοις μέλλων ἐγκαρτερεῖν μέχρι τέλους, ὀδεύων ἐν ταπεινώσει καί συντετριμμένη καρδίᾳ. Οὕτω γάρ ποιῶν καί οὕτως ἔχων, φωτίζεται τήν ψυχὴν ὁσημέραι, βοηθούμενος ἐκ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀγίων, καί εἰς τελείαν κάθαρσιν καί ἀγιότητα συνητόμως μᾶλλον ἀνάγεται.

Ἄλλως δέ πως ἀποπλυθῆναι ἢ καθαρθῆναι τό ῥερυπωμένον ἡμῶν σκεῦος καί τήν μολυνθεῖσαν οἰκίαν ἡμῶν οὐκ ἔνι. Ἐγὼ γάρ οὐδέν πλέον οὔτε ἀπό τῶν θείων Γραφῶν μεμάθηκα, οὔτε ἐξ ἑμαυτοῦ γινῶναι ἰσχυσα. Λέγοντος γάρ ἀκούομεν καθ’ ἐκάστην τοῦ ἀποστόλου· “Δοκιμαζέτω γάρ, φησίν, ἕκαστος ἑαυτόν καί οὕτως ἐκ τοῦ

ἄρτου ἐσθιέτω καί ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέστω. Ὁ γάρ ἀναξίως ἐσθίων καί πίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου, κρῖμα ἑαυτῶ ἐσθίει καί πίνει”καί πάλιν“ Ὁ δέ ἀναξίως ἐσθίων τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Κυρίου, (82) ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, μή διακρίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου “. Εἰ δέ ὁ μή ἀξίους τούς καρπούς τῆς μετανοίας ἐπιδειξάμενος, ἀνάξιος εἶναι ὑπό πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ἀπελέγχεται, πῶς, εἰπέ μοι σύ, δίχα δακρύων ποτέ καθαρθῆναι τις δυνηθῆ καί ἀξίως, ὅσον τό ἐπ’ αὐτῶ, τῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν; Καρπός γάρ τῆς μετανοίας πρῶτος ταῦτά εἰσι καί, ὡσπερ ἡ βδελυρά τοῦ σώματος ρύσις καί ἡ τῆς καρδίας πρὸς πᾶν πάθος οἰονεῖ ἐνήδονος μίξις τῶ διαβόλω οἷα τις θυσία προσάγεται παρ’ ἡμῶν, οὕτω τά ἐξ αὐτῆς χεόμενα πάλιν δάκρυα θυσία εὐπρόσδεκτος τῶ Δεσπότη προσφέρονται καί τῆς ἐμπαθοῦς ἐκείνης ἡδονῆς τό αἴσχος ἀποκαθαίρουσι, καί τοῦτο δηλῶν ὁ Δαυίδ ἔλεγε· “Θυσία τῶ Θεῶ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καί τεταπεινωμένην ὁ Θεός οὐκ ἐξουδενώσει”. Καί εἰκότως· ἐν ἕξει γάρ τοιαύτη γενομένη ἡμῶν ἡ ψυχὴ καί οὕτω καθ’ ἐκάστην ταπεινουμένη, ἡμέραν μίαν οὐ διέρχεται ποτε ἄνευ δακρύων κατὰ τόν εἰρηκότα Δαυίδ· “Λούσω καθ’ ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τήν στρωμνήν μου βρέξω”.

Διά τοῦτο οὖν παρακαλῶ καί ὑμᾶς, πατέρες καί ἀδελφοί μου, ἐν σπουδῇ ἕκαστος τήν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν τούτοις καί τοῖς τοιούτοις ἐγγυμνασάτω ἔργοις, ἥτις καταφυγεῖσα καί μεταποιηθεῖσα κατὰ μικρόν, πηγὴ γίνεται ποταμούς δακρύων καί κατανύξεως ἀναβλύζουσα. Εἰ δέ μή οὕτω καθαροὶ γεγονέναι σπουδάσομεν, ἀλλ’ ἐν ἀμελείᾳ καί ῥαθυμίᾳ καί χαννότητι πορεύεσθαι θελήσομεν, ἐγὼ μὲν οὐδέν ἐρῶ φορτικόν φειδοῖς τῆς ἀγάπης ὑμῶν, (83) πλήν τοῦτο, ἴτι κἂν συμβῆ ποτέ τινα μετὰ δακρύων ἴσως κοινωνῆσαι, ἤγουν ἢ πρὸ τῆς λειτουργίας ἢ ἐν τῇ θεῖᾳ λειτουργίᾳ ἢ καί ἐν αὐτῶ τῶ καιρῶ τῆς τῶν θείων μεταλήψεως κλαῦσαι, τὰς δέ λοιπὰς ἡμέρας τε καί νύκτας οὐ προθυμεῖται τοῦτο ποιεῖν, οὐδέν αὐτῶ ἐκ τοῦ πρὸς ἅπαξ κλαῦσαι τό ὄφελος ἔσται. Οὐ γάρ τοῦτο μόνον ἀξίους ἡμᾶς εὐθύς ἀποκαθαίρον ποιεῖ, ἀλλὰ τό καθ’ ἐκάστην καί ἀδιαλείπτως μέχρι θανάτου πενθεῖν, ὡς αὐτός ἡμῖν ὁ Δεσπότης ποιεῖν προσέταξε “Μετανοεῖτε, λέγων, αἰτεῖτε καί ζητεῖτε καί κρούετε”. “Ἔως πότε; “Ἔως οὐ λήψεσθε, φησί, καί εὐρήσετε καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Τίς; Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλονότι.

Αὕτη γάρ ἡ μετάνοια καί ἡ οὕτως ἀπαραλείπτως, ὡς εἴπομεν, μέχρι θανάτου μετὰ πόνου καί θλίψεως ἐπιτελουμένη, κατὰ μικρόν μικρόν δάκρυα προχέειν ἡμᾶς ποιεῖ πικρά, δι’ ὧν ἀποσμήχει καί ἀποκαθαίρει τόν τῆς ψυχῆς ρύπον καί μολυσμόν· μετὰ ταῦτα δέ μετάνοιαν ἡμῖν ἐμποιεῖ καθαρὰν καί εἰς γλυκέα τά πικρά δάκρυα μεταβάλλει καί χαρὰν ἀένναον ἀπογεννᾷ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καί τό ἄδυτον φέγγος ἰδεῖν προξενεῖ, ὃ εἰ μή πάση σπουδῇ καταλαβεῖν ἀγωνισόμεθα, πνευματικοὶ πατέρες καί ἀδελφοί, οὐκ ἂν τῶν παθῶν ἀπάντων τελείως ἀπαλλαγῶμεν, οὐκ ἂν τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα πάσας, οὐκ ἂν ἀξίως ἢ μετὰ δακρύων τῶν κατὰ Θεόν ἰσχύσωμεν ποτε τῶν θείων μυστηρίων καθ’ ἐκάστην μεταλαμβάνειν ἢ τό συνόν αὐτοῖς θεάσασθαι θεῖον φῶς. Ἄλλ’ οὐδέ τήν καρδίαν ἐξομέν ποτε καθαρὰν, οὐδέ τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικήσει γνωστῶς ἐν ἡμῖν, οὐδέ ἰδεῖν ἀξιωθησόμεθα, ὡς οἱ ἅγιοι, τόν Θεόν οὕτε ἐνταῦθα ὄντες (84) οὕτε ἐκεῖ μοί δοκεῖ, τυφλοὶ ἀπελθόντες, ἀλλ’ ὡς ὁ Θεολόγος λέγει Γρηγόριος, τοσοῦτον τῆς ἐκείνου θεᾶς ἐκπέσομεν “κατὰ τήν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου ἡμῶν ἀπεντεῦθεν ἀμβλυωπίας”, καθ’ ὅσον τοῦ φωτός αὐτοῦ ἐκουσίως ἑαυτοῦς ὑστερήσαμεν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ.

Ἄλλὰ γένοιτο πάντας ἡμᾶς, καθαιρομένους τε καί καθαρθέντας, τοῦτον ἀξιοθήσεσθαι κατιδεῖν. Οἱ γάρ ἐκτός τῶν δύο τούτων τοῦ βίου ὑπεξερχόμενοι, ἄδηλον ἔχουσι τό πέρας τῆς περὶ αὐτοῦ ἀποφάσεως. Τό δέ ἄδηλον καί ἀβέβαιον, ἀνέλπιστον καί ἀπληροφόρητον· ὁ γάρ μή χάριτι τήν καρδίαν βεβαιούμενος ἐξ

οὐδενός ἐτέρου τήν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα ἀδίστακτόν ποτε, οἶμαι, κτήσεται· ὁ δέ ταύτην μή ἔχων, διά τίνος ἄλλου εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα συναρπαγῆσεται τοῖς ἀγίοις; Διά τίνος δέ καί ἡ λαμπάς ἡμῶν τότε ἐξαναφθήσεται, ἐσβεσμένη ἀπό τῶν ὧδε τυγχάνουσα; Ποῦ τοῦ ἐλαίου καί πόθεν εὐρισκομένου καί ποίου τοῦ πυρός, εἰπέ μοι, τοῦ ταύτην ἀνάψαι μέλλοντος, ἢ πόθεν ἢ πῶς, ἵνα τότε ἐτοιμασθέντες φαιδροί φαιδραῖς ταῖς λαμπάσι τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν; Ἐξαναστάντων γάρ ἡμῶν ὡς ἐξ ὕπνου, εὐθύς πρὸς τήν ἀπάντησιν, ὡς ἀκούετε, τρέχειν μέλλομεν. Εἰ οὖν καθεζομένων καί ἐν τοῖς μνήμασιν οἰκούντων ἡμῶν, ἐκβοήσασα ἡ σάλπιγξ ἐξυπνήσει ἡμᾶς, ἐάν μή ἀπό τῶν ὧδε, ὡς λαμπάδας προαναφθείσας, ἔχωμεν τάς ψυχάς, ἀλλ' εὐρεθῶσιν ἢ μηδὲ ἢ ὀλίγον τι καί μικρόν φαίνουσαι καί ὅσον οὐπω σβεσθῆναι, κατὰ τήν εὐαγγελικὴν φωνήν, μέλλουσαι, ποῦ τότε εὐρήσομεν ἢ τάς παντελῶς (85) ἐσβεσμένας ἀνάψαι ἢ ταῖς σβεννυμέναις ἀπό τῆς ἐνδείας τοῦ ἐλαίου προσθεῖναι τι μικρόν; Ὅντως οὐδέν οὐδαμοῦ εὐρήσομεν. Διά τοῦτο σπουδάσωμεν ἀπεντεῦθεν ἤδη ταύτας ἀνάψαι διά μετανοίας ὁμοῦ καί δακρύων φαιδρῶς, ἵνα ἐν τῇ ἀναστάσει λαμπροί λαμπρῶς τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν καί συνεισελευσώμεθα αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καί τῶν αἰώνιων καταπολαύσωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Ε΄. (86)

Περὶ μετανοίας. Καί ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόνητων μόνον διάδοσις καί ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐάν μή καί τό πένθος κτησώμεθα. Καί περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καί ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καί οἶον ἀγαθόν εἰργάσατο αὐτοῦ ἢ μετὰ τήν ἔκπτωσιν μετάνοια. Καί περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καί τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καί πρὸς τό τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καί ὑποκρίσει ζώντων.

Ἀδελφοί καί πατέρες, καλόν ἡ μετάνοια καί ἡ ἐξ αὐτῆς γινομένη ὠφέλεια. Τοῦτο γάρ εἰδῶς καί ὁ τά πάντα προειδῶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεός ἡμῶν, “Μετανοεῖτε, ἔφη, ἠγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Θέλετε δέ μαθεῖν πῶς δίχα μετανοίας, καί μετανοίας ἀπό ψυχῆς καί οἶαν ὁ λόγος ἐπιζητεῖ παρ’ ἡμῶν, ἀδύνατον σωθῆναι ἡμᾶς; Αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου βοῶντος ἀκούσατε· “Πᾶσα ἀμαρτία ἐκτός τοῦ σώματος ἐστίν· ὁ δέ πορνεύων εἰς τό ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει”, καί πάλιν· “Παραστῆναι δεῖ ἡμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀπολήψηται ἕκαστος (87) τά διά τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν εἴτε φαῦλον”. Ἔχει οὖν πολλάκις ἐκ τούτου τις εἰπεῖν· “Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἐμίανα μέλος σώματός μου ἐν οὐδεμιᾷ τινι πονηρᾷ πράξει” ὅπερ εἰπεῖν οὐκ ἔχω τέως ἐγώ, ὁ πάσης ἀνομίας ἐργάτης! – καί ἔχει δῆθεν παραμυθίαν ἐκ τούτου ὅτι ἐκτός ἐστίν ἀμαρτίας σώματος αὐτοῦ. Ἀλλ’ ἀντιφθέγγεται ὁ Δεσπότης καί λέγει τήν περί τῶν δέκα παρθένων παραβολήν καί δείκνυσι πᾶσιν ἡμῖν καί ἀποφαίνεται μηδέν ὠφελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος μή προσουσῶν ἡμῖν καί τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί αὐτός πάλιν ὁ Παῦλος συνάδοντα τῷ Δεσπότη βροῦ λέγων· “Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καί τόν ἀγιασμόν, οὔ χωρίς οὐδεὶς ὄψεται τόν Κύριον”. Διατί δέ εἶπε “Διώκετε”; Διότι οὐ δυνατόν ἐστίν ἐν ὥρᾳ μιᾷ γενέσθαι καί εἶναι ἀγίους ἡμᾶς, δεῖ γάρ ἀπό μικρῶν ἀρξαμένους κατὰ προκοπήν ἀναχθῆναι εἰς

ἀγιωσύνην καί καθαρότητα· καί ὅτι κἄν χίλια ἔτη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ποιήσωμεν, οὐδέποτε τό ταύτης τέλειον καταλαβεῖν δυνησόμεθα, ἀλλά πάντοτε καθ' ἐκάστην, ὡς ἀρχήν βάλλοντες, ὀφείλομεν ἐν αὐτῇ ἀγωνίζεσθαι· καί τοῦτο αὐτός πάλιν ἐδήλωσεν οὕτως εἰπών· “Διώκω δέ εἰ καί καταλάβω, ἐφ' ᾧ καί κατελήφθην”.

Διά τοῦτο, ἀδελφοί μου, προσέχετε, παρακαλῶ, καί ἀκούσατε λόγους ἀδελφοῦ ὑμῶν ἐλαχίστου καί ἁμαρτωλοῦ, καί δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν τῷ ἀγαθῷ καί φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν. Προφθάσωμεν τό πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει καί κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος (88) ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριος ὁ Θεός καί ἡμεῖς λαός αὐτοῦ καί πρόβατα νομῆς αὐτοῦ, καί οὐ μή ἀποστρέψῃ τό πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν. Μόνον μετανοήσωμεν ὀλοψύχως καί ἀποβαλώμεθα μή μόνον τάς πράξεις ἡμῶν τάς κακάς, ἀλλά καί αὐτούς ἡμῶν τούς πονηρούς καί ἀκαθάρτους λογισμούς τῆς καρδίας κατά τό γεγραμμένον ἐξαφανίσωμεν· “Διαρρήξατε, φησί, τάς καρδίας ὑμῶν καί μή τά ἱμάτια ὑμῶν”. Τί τό ὄφελος, εἶπέ μοι, ἐάν πάντα μέν τά ὑπάρχοντα ἡμῶν πτωχοῖς διανείμωμεν, οὐ ποιησόμεθα δέ τήν ἀποχήν τοῦ κακοῦ οὐδέ τήν ἁμαρτίαν μισήσωμεν; Τί δέ ἐάν πρακτικῶς μέν σωματικήν ἁμαρτίαν οὐ πράττωμεν, νοητῶς δέ αἰσχροῖς καί ἀκαθάρτοις συνδυάζωμεν λογισμοῖς καί ἀφανῶς τήν ἁμαρτίαν πληρῶμεν καί ὑπό παθῶν ἀκαθέκτων ψυχῆς βασιλευόμεθα καί κρατῶμεθα; Ἀποβαλώμεθα, παρακαλῶ, μετά τῶν χρημάτων ἡμῶν καί τῶν εἰρημένων κακῶν τήν συνήθη δουλείαν, καί μή στῶμεν μέχρι τούτου, ἀλλά καί δάκρυσι μετανοίας τόν ρύπον αὐτῶν σπουδαίως ἀπονιψώμεθα.

“Ὡσπερ γάρ αὐτός ὁ βασιλεύς, ὁ τό διάδημα καί τήν πορφύραν τῆς βασιλείας περικείμενος, ὁ θησαυρούς ἔχων ἀμετρήτου χρυσοῦ καί ἀργυρίου καί ἐπί θρόνου ὑψηλοῦ καί μετεώρου καθήμενος, ἐάν βόρβορον καί ἀσβόλην ἐκουσίως λάβοι ποθέν καί σὺν αὐταῖς ταῖς χερσὶ καί ὄλον αὐτοῦ τό πρόσωπον χρίσας ἐμφράξῃ πάσας αὐτοῦ τάς αἰσθήσεις, ὡς μήτε ὄρᾶν αὐτόν δύνασθαι μήτε ἀκούειν μήτε ὀσφραίνεσθαι, εἶτα μεταμεληθεῖς ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ζητῶν, οὐκ εἰσέλθῃ ταχέως εἰς τόν κοιτῶνα αὐτοῦ καί ὕδασι πολλοῖς ἀπονίψεται τόν βόρβορον ἐκεῖνον καί τήν ἀσβόλην, (89) καί οὕτω πάλιν ὡς τό πρότερον κεκαθαρμένος ἐπί τόν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καθεσθῆ, ἀλλ' ἀντί τούτου σκορπίση μόνον πάντας αὐτοῦ τούς θησαυρούς τοῖς πένησι καί πᾶσαν αὐτοῦ κινητήν καί ἀκίνητον περιουσίαν ἀποδώῃ αὐτοῖς, οὐδέν ἐκ τούτου ὠφελήσει ἑαυτόν μή ἀπονιψάμενος τήν ἀσβόλην καί τόν βόρβορον ὕδατι, ἀλλά καί γέλωσ ἔσται τοῖς ὀρώσιν αὐτόν, ὧδε κάκεῖσε ὡς μορμολύκιον μέσον τῆς συγκλήτου ἀναστρεφόμενος, οὕτως οὐδέ ἕτερός τις ἑαυτόν ὠφελήσει πάντα μέν τά ὑπάρχοντα αὐτοῦ διανείμας τοῖς πένησι, πᾶσαν δέ φτωχείαν καί ἀκτημοσύνην ἀναλαβόμενος, ἀποχήν δέ μή ποιησάμενος τοῦ κακοῦ, μηδέ διά μετανοίας καί δακρύων ἀποκαθάρας αὐτοῦ τήν ψυχὴν.

Πᾶς γάρ ἄνθρωπος, ὁ ἁμαρτήσας ὁμοίως ἐμοὶ τῷ κατακεκριμένῳ καί βορβόρω τῶν ἡδονῶν τάς αἰσθήσεις ἐμφράξας αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, εἰ καί πᾶσαν μέν τήν περιουσίαν αὐτοῦ διένειμε τοῖς πτωχοῖς, πᾶσαν δέ δόξαν ἀξιωματῶν περιφάνειάν τε οἴκων καί ἵππων, ποιμνίων καί βουκολίων καί ἀνδραπόδων, αὐτούς τε πάντας τούς ἰδίους καί φίλους καί συγγενεῖς κατέλιπε καί πτωχός καί ἀκτῆμων εἰς τό τῶν μοναχῶν σχῆμα ἐλθὼν ἐγένετο, ἀλλ' οὐκ ὡς ἀναγκαίων τῇ ζωῇ αὐτοῦ δέεται τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ἵνα τόν βόρβορον τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἀπονίψεται, καί μᾶλλον ἐάν ἐτι καθάπερ ἐγὼ τήν ἀσβόλην καί τόν βόρβορον τῶν πολλῶν αὐτοῦ κακῶν οὐκ ἐπί τοῦ προσώπου μόνον καί τῶν χειρῶν, ἀλλά καί ὅλως ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιφέρηται. Οὐ γάρ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν ἢ τῶν ὑπαρχόντων διάδοσις εἰς κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ἐάν μή καί κλαύσωμεν καί θρηνήσωμεν (90) ἀπό ψυχῆς, ἀδελφοί. Οἶμαι γάρ ὅτι ἐάν μή πάσῃ σπουδῇ αὐτός ἑαυτόν διά δακρύων τοῦ

μολυσμοῦ τῶν ἀμαρτημάτων μου ἐκκαθάρω, ἀλλά μεμολυσμένος τοῦ βίου ἐξέλθω, δικαίως καί παρά τοῦ Θεοῦ καί παρά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καταγελασθήσομαι καί σύν τοῖς δαίμοσιν εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον ἐκβληθήσομαι. Ναί, ὄντως οὕτως ἐστίν, ἀδελφοί! Οὐδέν γάρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τόν κόσμον, ἵνα ἀμαρτήσαντες δώμεν αὐτό ἀντίλυτρον τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν τῷ Θεῷ.”Τί γάρ, φησίν ὁ ἀπόστολος, δώσει ἄνθρωπος τῷ Θεῷ, ἵνα ἀνταποδοθῇ αὐτῷ;” Αὕτη κρίσις ὀρθή, αὕτη ταπείνωσις δικαία καί ἀληθής. Φησί γάρ καί ὁ Κύριος· “Μή νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τόν νόμον ἢ τούς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλά πληρῶσαι”. Τοῦτο δέ ἐστι πλήρωμα νόμου τό μή δικαιολογεῖσθαι τινα ἔν τινι, μηδέ ἑαυτόν ἐκδικεῖν, ἀλλά προκεῖσθαι τοῖς πᾶσι τά πάντα ὡσεὶ νεκρόν, ἵνα εἴτι δ’ ἄν ποιῶσιν εἰς αὐτόν μή κινήται ὅλως μηδέ ταρασσόμενος ἀντιλέγη αὐτοῖς, ἀλλ’ εἶναι ἐν μόναίς ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καί εἰς τό τηρεῖν τά ἐκείνου προστάγματα, ὡς λέοντα ἢ γιγαντιαῖον ἄλλον Σαμψών ἢ εἴ τινα ἕτερον ἢ προγεγονότα ἢ ὄντα καί αὐτοῦ ἀνδρειότερον.

Δυνατόν οὖν ἐστίν, ἀδελφοί, τοῖς πᾶσιν οὐ μόνον τοῖς μοναχοῖς ἀλλά καί τοῖς λαϊκοῖς τό αἰεὶ καί διηνεκῶς μετανοεῖν καί κλαίειν καί δέεσθαι τοῦ Θεοῦ, καί διά τῶν τοιούτων πράξεων καί τάς λοιπὰς πάσας ἀρετάς κτήσασθαι. Καί ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστὶ συμμαρτυρεῖ μοι καί ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης, ὁ μέγας στῦλος καί διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, (91) περί τοῦ Δαυίδ λόγους τόν πεντηκοστόν ψαλμόν ἐξηγούμενος, λέγων δυνατόν εἶναι γυναῖκα ἔχοντα καί παῖδας καί παιδίσκας καί πλῆθος οἰκετῶν καί περιουσίαν πολλήν καί βιωτικοῖς ἐμπρέποντα πράγμασι, μή τοῦτο μόνον δύνασθαι, τό κλαίειν καθ’ ἐκάστην καί εὐχεσθαι καί μετανοεῖν, ἀλλά καί εἰς τό τέλειον φθάσαι τῆς ἀρετῆς τόν βουλούμενον καί Πνεῦμα λαβεῖν Ἅγιον καί φίλον γενέσθαι Θεοῦ καί ἐπαπολαύειν τῆς θεᾶς αὐτοῦ, οἷοι καί πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐγένοντο Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καί ὁ ἐν Σοδόμοις Λώτ καί ἵνα τούς ἄλλους παρήσω πολλούς ὄντας Μωσῆς καί Δαυίδ, ἐν τῇ νέᾳ δέ χάριτι καί ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Πέτρος, ὁ ἀλιεύς καί ἀγράμματος, μετά τῆς πενθερᾶς καί τῶν ἄλλων κηρύσσων τόν ἐπιφανέντα Θεόν. Τούς δ’ ἄλλους τίς ἀριθμήσειεν, ὑπέρ σταγόνας ὄντας τῶν ὑετῶν καί ὑπέρ τούς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, βασιλεῖς, ἄρχοντας καί δυνάστας – μή εἴπω πένητας καί τούς τῇ αὐταρκεῖᾳ συζήσαντας ὧν αἱ πόλεις καί αἱ οἰκίαι καί τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ναοί, οὓς ἐκεῖνοι φιλοτίμως ἀνήγειραν, ὧν τά γηροκομεῖα καί τά ξενοδοχεῖα σώζονται καί εἰσι μέχρι τοῦ νῦν, ἅπερ καί περιόντες ἐκεῖνοι ἐκέκτηντο καί ἐχρῶντο αὐτοῖς εὐσεβῶς, οὐκ ὡς οἰκεῖοις, ἀλλ’ ὡς δοῦλοι τοῦ δεσπότου τά παρά τοῦ δεσπότου δοθέντα αὐτοῖς καί ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει διέποντες, χρώμενοι μὲν τῷ κόσμῳ κατά τήν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐ καταχρώμενοι δέ. Διά γάρ τοῦτο καί ἐν τῷ βίῳ τῷ παρόντι περιδοξοὶ γεγόνασι καί λαμπροί καί νῦν καί εἰς τούς ἀτελευτήτους αἰῶνας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ περιδοξότεροι καί λαμπρότεροι ἄνθρωποι γενήσονται. (92) Καί εἰ μή ὀκνηροί ἦμεν καί ῥάθυμοι καί καταφρονηταί τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλά σπουδαῖοι καί διεγυγερμένοι καί νήφοντας, οὐδεμίαν εἴχομεν χρεῖαν ἀποταγῆς ἢ κουρᾶς ἢ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς. Καί ἵνα τοῦτο πιστώσωμαι, ἄκουσον!

Ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον βασιλέα ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλά μήν καί αὐτῶν τῶν ὑπὸ τόν ὄροφον ὄντων τοῦ οὐρανοῦ· ἥλιος γάρ καί σελήνη καί ἄστρα διά τόν ἄνθρωπον πάντως παρήχθησαν. Τί οὖν; Βασιλεῦς ὧν τούτων ἀπάντων τῶν ὀρωμένων, ἐβλάπτετο ἄρα ἐκ τούτων πρὸς ἀρετήν; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς, ἀλλά καί μειζόνως, εἰ ἔμεινεν εὐχαριστῶν τῷ ποιήσαντι καί δεδωκότι αὐτῷ τά πάντα Θεῷ, ἔμελλεν εὐδοκιμεῖν. Εἰ μή γάρ παρέβη τήν ἐντολήν τοῦ Δεσπότου, οὐκ ἄν τήν βασιλείαν ταύτην ἀπώλεσεν, οὐκ ἄν τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἑαυτόν ἀπεστέρησεν· ἐπεὶ δέ τοῦτο πεποίηκεν, εἰκότως ἐξεβλήθη, ἐξωρίσθη, ἐβίωσε καί ἀπέθανε. Καί λέγω σοι

πρᾶγμα ὅπερ σαφῶς, οἶμαι, οὐδείς ἀπεκάλυψε, συνεσκιασμένως δέ τοῦτο εἴρηται. Ποῖον; Ἄκουε τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς: “Καί εἶπεν ὁ Θεός τῷ Ἀδάμ μετά τό παραβῆναι λέγω· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ;” Τί τοῦτο λέγων, ὁ τοῦ παντός Ποιητής; Πάντως εἰς συναίσθησιν αὐτόν ἀγαγεῖν βουλόμενος καί τοῦτον πρός μετάνοιαν ἐκκαλούμενος, “Ἀδάμ, ποῦ εἶ; φησί. Κατανόησον σεαυτόν, κατάμαθέ σου τήν γύμνωσιν! Ἴδε οἶου ἐνδύματος, οἷας δόξης ἐστέρησαι. Ἀδάμ, ποῦ εἶ;” οἶονεῖ πως τοῦτον παρακαλῶν καί λέγων· “ναί, φρόνησον, ταπεινέ, ναί, ἔξελθε ὅθεν εἶ κεκρυμμένος. Ἐμέ οἶει κρύπτεσθαι; Εἶπέ· Ἥμαρτον! “ Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, μᾶλλον δέ οὐκ ἐγώ λέγω τοῦτο ὁ ἄθλιος ἐμόν γάρ τό πάθος ἐστίν! , ἀλλά τί; (93) “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”. Τί οὖν ὁ Θεός; “Καί τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”

Ὅρα, ἀγαπητέ, μακροθυμίαν Θεοῦ; Εἰπόντος γάρ αὐτοῦ· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ; “ καί μή ὁμολογήσαντος τήν ἀμαρτίαν εὐθύς, ἀλλ’ εἰπόντος· “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, Κύριε, καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”, οὐκ ὠργίσθη ὁ Θεός, οὐκ ἀπεστράφη εὐθύς, ἀλλά καί δευτέρας ἀξιοῖ αὐτόν ἀποκρίσεως καί φησι· “Τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;” Νόει μοι βᾶθος λόγων σοφίας Θεοῦ. “Τί λέγεις, φησίν, ὅτι Γυμνός εἰμι, τήν δέ ἀμαρτίαν σου κρύβεις; Μή νομίζεις με τό σῶμά σου μόνο ὄραν, τήν δέ καρδίαν καί τάς ἐνθυμήσεις σου μή ὄραν;”. Ἥλιπτε γάρ ἀπατηθεῖς ὁ Ἀδάμ ὅτι οὐκ ἤδει ὁ Θεός τήν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καί ἔλεγεν οὕτω καθ’ ἑαυτόν, οἶονεῖ ὅτι· “Εάν εἶπω ὅτι γυμνός εἰμι, φησίν, ἀγνοῶν ὁ Θεός εἰπεῖν ἔχει· ‘ Καί διατί εἶ γυμνός;’. Εἶτα ἀπαρνήσασθαι ἔχω ἐγώ καί εἰπεῖν· ‘Οὐκ οἶδα’, καί λαθεῖν ἔχω αὐτόν καί πάλιν ἀπολαβεῖν τήν πρώτην μου στολήν. Εἰ δέ μή, τέως οὐ μή ἐκβάλῃ με, τέως οὐ μή ἐξορίσῃ με! “. Ταῦτα ἐνθυμουμένου αὐτοῦ ὡς καί νῦν ποιοῦσι πολλοί καί αὐτός ἐγώ πρῶτος, τά ἐαυτῶν κακά κρύπτοντες, ὁ Θεός μή θέλων πολυπλασιάσαι αὐτῷ τό κρίμα λέγει· “Καί πόθεν ἔγνω ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μή ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι μή φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”, οἶονεῖ λέγων· “Καί (94) ὅλως ἐμέ κρύπτειν οἶεσαι; Οὐ γινώσκω ἐγώ τί πέπραχας; Οὐ λέγεις τό ‘ Ἥμαρτον;’ Εἶπέ, ταπεινέ· ‘Ναί, ἀλήθεια, Δέσποτα, παρέβην τήν ἐντολήν σου, ἔπταισα ἀκούσας τῆς συμβουλῆς τῆς γυναικός, ἐσφάλην μεγάλως ποιήσας τόν ἐκείνης λόγον καί παρακούσας τόν σόν, ἐλέησόν με!’ ” Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, οὐ ταπεινοῦται, οὐ κάμπτεται, νεῦρον σιδηροῦν ὁ τῆς καρδίας τράχηλος – οἷος δὴ καί ὁ ἐμός, τοῦ ἀθλίου, ἐστίν. Εἰ γάρ εἶπε τοῦτο, ἔμεινε ἄν ἐν τῷ παραδείσῳ καί τόν κύκλον ὅλον ἐκείνον τῶν μυρίων κακῶν, ὃν ὑπέστη ἐξορισθεῖς καί εἰς τόν ἄδην τοσοῦτους αἰῶνας ποιήσας κείμενος, κερδᾶναι ἄν εἶχε ἀπό μιᾶς τῆς τότε φωνῆς.

Τοῦτο οὖν ἐστίν ὁ ὑπεσχόμεν εἰπεῖν. Καί ἄκουσον τῶν ἐξῆς καί γνῶθι ὅτι ἀληθής ἐστίν ὁ λόγος καί οὐκ ἔστι ψεῦδος τό οἶονοῦν ἐν αὐτῷ. Εἶπεν ὁ Θεός τῷ Ἀδάμ· “Ἦν ὥραν φάγεσθε ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην ὑμῖν τούτου μόνου μή φαγεῖν, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε”, δηλονότι τῷ ψυχικῷ, ὃ καί αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο, δι’ ὃ καί τῆς ἀθανάτου στολῆς ἐγυμνώθη· οὐδέν δέ πλέον προεῖπεν ὁ Θεός καί οὐδέν πλέον ἐγένετο. Προγινώσκων γάρ ὁ Θεός ὅτι ἀμαρτήσαι ἔχει ὁ Ἀδάμ καί βουλόμενος μετανοοῦντα συγχωρῆσαι αὐτόν, οὐδέν, ὡς εἴρηται, πλέον προαπεφῆνατο κατ’ αὐτοῦ· ἐπεὶ δέ ἠρνήσατο τήν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καί οὐδέ ἐλεγχόμενος ὑπό τοῦ Θεοῦ μετενόησεν, (ἔφη γάρ· “Ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν”. – “Ἦν δέδωκάς μοι! “ ὦ ψυχῆς ἀπροσέκτου, οἶονεῖ τῷ Θεῷ λεγούσης· “Σύ, φησίν, ἔπταισας· ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν” οἷα καί νῦν ἐγώ πάσχω, ὁ ταπεινός καί ταλαίπωρος, καί οὐ θέλω ταπεινωθῆναι ποτε καί εἰπεῖν ἀπό ψυχῆς (95) ὅτι ἐγώ εἰμι αἴτιος τῆς ἐμῆς ἀπωλείας, ἀλλ’ “Ὁ δεῖνά με, λέγω, παρώτρυνε ποιῆσαι καί εἰπεῖν τά

καί τά, ὁ δεῖνά μοι συνεβούλευσεν ἐργάσασθαι τό καί τό”, ὡ ἀθλίας ψυχῆς προῖεμένης ῥήματα ἀμαρτίας μεστά! ὡ ψυχῆς ἀναιδοῦς καί μιαραῶς ἀναιδέστεροι λόγοι καί μιαιοί!) – τοίνυν καί οὕτω τοῦ Ἀδάμ εἰπόντος, τότε λέγει αὐτῷ ὁ Θεός: “ἐν κόπῳ καί ἰδρώτι φάγη τόν ἄρτον σου, καί ἀκάνθας καί τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ”, καί τελευταῖον ὅτι: “Γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύση”⁹⁶ Ἔλεγον, φησί, μετανοῆσαι σε καί εἶναι πάλιν ἐν τῇ προτέρᾳ σου διαγωγῇ. Ἐπειδή δέ σκληρός οὕτως εἶ, ἀπελθε τοῦ λοιποῦ ἀπ’ ἐμοῦ καί ἀρκέσει σοι εἰς παιδείωσιν ἡ ἀποστασία σου, ὅτι γῆ εἶ καί εἰς γῆν ἀπελεύση”.

Ἦδη οὖν ἔγνωσ ὅτι μετά τήν παράβασιν διά τό μή μετανοῆσαι καί εἰπεῖν “Ἥμαρτον”, καί ἐξορίζεται καί ἐν κόπῳ καί ἰδρώτι διάγειν κελεύεται καί εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, διά τοῦτο κατεκρίθη; Τοῦτο δέ δήλον ἐκ τῶν ἐξῆς. Τοιγαροῦν καί ἀφείς αὐτόν ἔρχεται πρὸς τήν Εὐάν, θέλων δεῖξαι ὅτι δικαίως καί αὕτη συνεκβληθήσεται, μετανοῆσαι μή θέλουσα, καί φησι: “Τί τοῦτο ἐποίησας;” ἵνα κἄν αὕτη εἴπη τό “Ἥμαρτον”. Ποίαν γάρ καί ἄλλην χρεῖαν εἶχειν, εἰπέ μοι, ὁ Θεός λαλεῖν πρὸς αὐτήν ταῦτα τά ῥήματα, εἰ μή πάντως ἵνα εἴπη ὅτι: “Ἐν ἀφροσύνῃ μου, Δέσποτα, τοῦτο ἔπραξα, ἡ ταπεινή καί ἀθλία, σοῦ τοῦ Δεσπότου μου παρακούσασα. Ἐλέησόν με! “. Ἄλλ’ οὐκ εἶπε τοῦτο. Τί δέ; “Ὁ ὄφεις ἐξηπάτησέ με”. Ὡ τῆς ἀναισθησίας! Καί ὅλως ὄφει, κατά τοῦ Δεσπότου λέγοντί σοι, συνέντυχες καί τοῦτον ἀντί τοῦ ποιήσαντός σε Θεοῦ προετίμησας, κάκείνου τήν συμβουλήν ὑπέρ (96) τήν ἐντολήν τοῦ Δεσπότου προτιμότεραν καί ἀληθεστέραν πεποίηκας; Ὡς δέ οὐδέ αὕτη εὔρεν εἰπεῖν “Ἥμαρτον”, ἐκβάλλονται τῆς τρυφῆς, ἐξορίζονται τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλά σκόπει μοι τό βάθος τῶν μυστηρίων τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καί μάθε καί διδάχθητι ἐντεῦθεν ὅτι εἰ μετενόησαν, οὐκ ἄν ἐξεβλήθησαν, οὐκ ἄν κατεκρίθησαν, οὐκ ἄν εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθησαν, ἀποστραφῆναι καί κατεδικάσθησαν. Πῶς; Ἄκουσον!

Ἐπεὶ ἐξεβλήθησαν καί ἤδη ἐξαυτῆς ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἰδρώτας καί εἰς τοὺς σωματικούς κόπους, πεινᾶν δέ ἤρξαντο καί διψᾶν, ῥιγᾶν τε ὁμοῦ καί τρέμειν καί πάσχειν τοιαῦτα, οἷα καί ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν σήμερον, πλείονα δηλονότι λαβόντες τῆς δυστυχίας ταύτης καί τῆς ἐκπτώσεως αἴσθησιν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί αὐτῆς ἑαυτῶν τῆς κακοφροσύνης καί τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ εὐσπλαχνίας, ἔξω οὖν τοῦ παραδείσου περιπατοῦντες καί καθεζόμενοι, μετεμέλοντο, ἔκλαιον, ἐθρήνουν, τό πρόσωπον ἔτυπτον, ἔτιλλον σύροντες ἑαυτῶν τὰς τρίχας, τήν ἑαυτῶν σκληροκαρδίαν ἀποκλαιόμενοι, τοῦτο δέ οὐ μίαν ἡμέραν οὐδέ δύο ἢ δέκα, ἀλλ’ ἐν πάσῃ, πιστεύσατε, τῇ ζωῇ αὐτῶν. Πῶς γάρ καί μή κλαίειν ἀεὶ καί διηνεκῶς τόν Δεσπότην ἐκείνον τόν ἡμέρον ἐνθυμούμενοι, τήν τρυφήν ἐκείνην τήν ἀφραστον, τά κάλλη τῶν ἀνθέων ἐκείνων τά ἄρρητα, τόν ἀμέριμον βίον καί ἄμοχθον, τὰς τῶν ἀγγέλων ἀνόδους καί καθόδους, τὰς πρὸς αὐτούς; Καθάπερ γάρ οἱ παρά τινος τῶν ἀρχόντων τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκλεχθέντες εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δοῦλοι, τήν κατά πρόσωπον, ἕως μὲν τήν αἰδῶ καί τήν τιμὴν καί τήν δουλείαν ἀνόθευτον φυλάττουσι πρὸς τόν ἑαυτῶν δεσπότην (97) καί ἀγαπῶσιν αὐτόν τε καί τοὺς ὁμοδούλους αὐτῶν, ἀπολαύουσι καί τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς εὐνοίας καί τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐν ἀνέσει πολλῇ καί τρυφῇ καί σπατάλῃ, ἐπὶ δέ εἰς ἀπόνοιαν τραπέντες κατά τοῦ οἰκείου δεσπότου τραχηλιάσωσι καί κατεπαρθῶσι τῶν συνδούλων αὐτῶν, ἐκπίπτουσι τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς ἀγάπης καί τῆς εὐνοίας, ὑπ’ ἐκείνου εἰς μακράν χώραν ἐξορισθέντες καί μυρίοις τῇ προστάξει αὐτοῦ καθυποβαλλόμενοι πειρασμοῖς, ἐν τῷ κοπιᾶν καί κατατρύχεσθαι ἐπὶ πλεῖον καί πλεῖον ἐπαισθάνονται τῆς ἀνέσεως ἧς ἀπέλαυον καί τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐξέπεσον τῆς ζημίας, τόν αὐτόν τρόπον πεπόνθασι καί οἱ πρωτόπλαστοι ἐν τῷ παραδείσῳ ὄντες

καί ἀπολαύοντες ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, εἶτα ἐκπεσόντες αὐτῶν καί ἐξορισθέντες. Ἐπεὶ ἦσθοντο τῆς ἐκπτώσεως, πάντοτε ἐθρήνουν, πάντοτε ἔκλαιον, τοῦ Δεσπότη αὐτῶν τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπικαλούμενοι.

Ἄλλα τί ὁ πολὺς ἐν ἐλέει καὶ βραδύς ἐν κολάσει; Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε ταπεινωθέντας αὐτούς, τὴν μὲν ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον οὐ λύει τέως – πρὸς σωφρονισμόν ἡμῶν τοῦτο ποιήσας καὶ ἵνα μηδεὶς κατὰ τοῦ πάντων Ποιητοῦ κατεπαίρηται, προειδώς δέ ὡς Θεός καὶ τὴν ἔκπτωσιν τούτου τὴν μετάνοιαν, προώρισε πάντως πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸν χρόνον καὶ ὅπως καὶ πότε ἀπὸ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνακαλέσεται ἀπορρήτοις κρίμασι καὶ ἀνεξιχνίαστοις πάσῃ πνοῇ. Εἰ γὰρ καὶ ἀποκαλυφθῶσί τισι καὶ γράψαι ταῦτα θελήσουσιν, οὐ χρόνος οὐ χάρτης οὐ μέλαν ἀρκέσειεν, οὐ κόσμος ὅλος αὐτὰ τὰ βιβλία χωρήσειεν. Ὡς οὖν σπλαχνισθεὶς (98) προώρισε καὶ προεῖπεν, οὕτω δὴ καὶ ἐποίησε. Καὶ οὐς ἐκ τοῦ παραδείσου διὰ τὴν ἀναίδειαν καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν καὶ γνώμην ἐξέβαλε, πρεπόντως μετανοήσαντας καὶ ἀξίως ταπεινωθέντας καὶ κλαύσαντας καὶ θρηνήσαντας, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὁ μόνος ἐκ μόνου Μονογενῆς Υἱός καὶ Λόγος, τοῦ προανάρχου Πατρός αὐτοῦ κατελθὼν ὡς ἴστε πάντες, οὐ μόνον ὁμοίως ἐκείνοις ἄνθρωπος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν, ὡς αὐτοί, κατεδέξατο, βιαστὸν ἐλόμενος καὶ ἐπονείδιστον θάνατον, καὶ κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην, κάκειθεν αὐτούς ἀνέστησεν. Ὁ οὖν τοσαῦτα, ὅσα καθ' ἐκάστην ἀκούεις, παθὼν δι' αὐτούς, ἵνα αὐτούς ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἐξορίας ἀνακαλέσεται, εἰ μετενόησαν ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐκ ἂν αὐτούς συνεπάθησε; Καὶ πῶς οὐχὶ ὁ φύσει φιλόανθρωπος καὶ διὰ τοῦτο ποιήσας αὐτόν, ἵνα τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπολαύῃ καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ; Ναὶ ὄντως, ἀδελφοί, τοῦτο ἂν, ὡς οἶμαι, ἐγένετο. Ἴνα δέ μάθῃς καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον τῷ λόγῳ πιστεύσῃς, ἄκουσον τῶν ἐξῆς!

Εἰ μετενόησαν ἔνδον ὄντες τοῦ παραδείσου, αὐτόν ἐκεῖνον ἀπελάμβανον τὸν παράδεισον καὶ πλέον οὐδέν. Ἐπεὶ δέ ἐξεβλήθησαν διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, μετὰ δέ ταῦτα μετανοήσαντες ἔκλαυσαν, ἐθλίβησαν ἄπερ, ὡς εἶπον, οὐ μὴ ἔπαθον, εἰ ἐν τῷ παραδείσῳ μετανόησαν, ὑπὲρ τῶν πόνων τούτων καὶ ἰδρώτων καὶ κόπων καὶ τῆς καλῆς μετανοίας αὐτῶν θέλων ὁ Δεσπότης Θεός τιμῆσαι καὶ δοξάσαι αὐτούς, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ ποιῆσαι αὐτούς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ ἐπιλαθέσθαι, τί ποιεῖ; Καὶ σκόπει μοι τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος! Κατελθὼν εἰς τὸν ἄδην καὶ ἀναστήσας αὐτούς, οὐχὶ εἰς τὸν παράδεισον, (99) ὅθεν ἐξέπεσον, ἀποκατέστησε πάλιν αὐτούς, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον αὐτόν ἀνήγαγε τὸν οὐρανόν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ καθίσας ὁ Δεσπότης ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ προανάρχου Πατρός αὐτοῦ, τί λέγεις ποιῆσαι αὐτόν, τὸν δοῦλον μὲν αὐτοῦ κατὰ φύσιν, πατέρα δέ αὐτοῦ χρηματίσαντα κατὰ χάριν; Εἶδες εἰς οἶον ὕψος αὐτόν διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ ταπεινώσιν καὶ τούς θρήνους αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα ὁ Δεσπότης ἀνήγαγεν;

Ἔω μετανοίας ἰσχύς καὶ δακρύων! Ἔω φιλανθρωπίας ἀφάτου καὶ ἀνεξιχνίαστου ἐλέους πέλαγος, ἀδελφοί! Ὅτι οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἡμᾶς δηλονότι τούς υἱούς αὐτοῦ, τούς μιμουμένους ἐκείνου τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, τὸν θρήνον, τὰ δάκρυα καὶ τὰλλα ἅπερ προείπομεν, οὕτως ὡς ἐκεῖνον καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε, καὶ τούς οὕτω ποιοῦντας ἕως τοῦ νῦν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ποιήσοντας, εἶτε κοσμικοὶ εἶεν εἶτε μονάζοντες. “Ἀμήν, εἶπεν ὁ ἀληθὴς Θεός, οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς ποτε, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς μου καὶ φίλους, πατέρας τε καὶ μητέρας καὶ συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμους μου ἀναδείξω αὐτούς, καὶ ἐδόξασα καὶ δοξάσω καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ εὐφροσύνης καὶ δόξης οὐκ ἔσται τέλος ποτέ”.

Τί οὖν, εἶπέ μοι, τούς πρωτοπλάστους ὠφέλησεν ἢ ἐν τῷ παραδείσῳ ἄπονος διαγωγή καὶ ἀμέριμος, ἀδελφέ, ῥαθυμήσαντας καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀπιστία

καταφρονήσαντας καί τήν ἐντολήν παραβάντας αὐτοῦ; (100) Εἰ γάρ ἐπίστευσαν αὐτῷ, οὐκ ἄν τόν ὄφιν ἢ Εὐά πιστότερον, τήν δέ Εὐάν ὁ Ἄδάμ πιστοτέραν ἐκείνου ἠγήσατο, ἀλλά φυλάξαι εἶχον τοῦ μή φαγεῖν τοῦ φυτοῦ· φαγόντες δέ καί ἡ μετανοήσαντες, ἐξεβλήθησαν. Οὐδέν δέ πάλιν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐβλάβησαν, ἀλλά καί τὰ μέγιστα ὠφελήθησαν καί εἰς σωτηρίαν ἡμῶν πάντων τοῦτο ἐγένετο. Κατελθὼν γάρ ἄνωθεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν τῷ ἰδίῳ θανάτῳ τόν καθ' ἡμῶν ἔλυσε θάνατον, τό ἐκ τῆς τοῦ προπάτορος παραβάσεως κατάκριμα παντελῶς ἀνελὼν καί διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννῶν καί ἀναπλάττων καί ἀπαλλάττων ταύτης τελείως ἡμᾶς, τίθησιν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐλευθέρους πάντη καί μή ἐνεργουμένους τυραννικῶς ὑπό τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλά τῷ ἐξ ἀρχῆς αὐτεξουσίῳ τιμῶν ἡμᾶς, ἰσχύν μᾶλλον δίδωσι κατ' αὐτοῦ, ἵνα οἱ βουλόμενοι νικῶσιν αὐτόν εὐχερῶς ὑπέρ πάντας τούς πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἁγίους, ἀποθνήσκοντες δέ μή καθάπερ ἐκεῖνοι καί οὗτοι εἰς τόν ἄδην καταβιβάζονται, ἀλλ' εἰς τόν οὐρανόν καί εἰς τήν ἐκεῖσε τρυφήν καί ἀπόλαυσιν, νῦν μὲν μετρίως, μετὰ δέ τήν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν ὅλης ὄλως ἐπαπολαύειν καταξιῶνται τῆς αἰωνίου χαρᾶς.

Οἱ οὖν βουλόμενοι προφάσεις μή προφασίζονται, μηδέ λεγέτωσαν ἐκ τῆς τοῦ Ἄδάμ ἡμᾶς παραβάσεως ὅλως ἐνεργεῖσθαι καί πρὸς τήν ἁμαρτίαν καθέλκεσθαι. Οἱ γάρ τοῦτο ἐννοοῦντες καί λέγοντες τήν τοῦ Δεσπότης ἡμῶν καί Θεοῦ παρουσίαν ἀνωφελῶς γεγενῆσθαι καί διακενῶς νομίζουσιν, ὅπερ αἰρετικῶν καί οὐ πιστῶν ἐστὶ τό λεγόμενον. Διὰ τί γάρ κατῆλθεν ἢ τίνος ἕνεκα θανάτου ἐγεύσατο, εἰ μή ὅτι πάντως διὰ τό λῦσαι τό ἐκ τῆς ἁμαρτίας κατάκριμα καί ἐλευθερῶσαι τό γένος ἡμῶν ἀπό τῆς δουλείας καί ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ; (101) Τοῦτο γάρ ἡ ὄντως αὐτεξουσιότης, τό μή ὑφ' ἑτέρου τινός τῷ οἰωνδήποτε τρόπῳ δεσπόμεσθαι. Ἡμεῖς μὲν γάρ ἀπό τοῦ ἁμαρτήσαντος ἤμεν ἁμαρτωλοί, ἀπό τοῦ παραβάντος παραβάται, ἀπό τοῦ δούλου τῆς ἁμαρτίας δούλοι καί αὐτοὶ γενόμενοι ἁμαρτίας, ἀπό τοῦ κεκατηραμένου καί νεκροῦ κατάρτοι καί νεκροί, ἀπό τοῦ τῆ συμβουλίᾳ ἐνεργηθέντος τοῦ πονηροῦ καί δουλωθέντος αὐτῷ καί τό αὐτεξουσίον ἀπολέσαντος, ὡς τέκνα αὐτοῦ ἐνεργούμενοι καί καταδυναστευόμενοι τυραννικῶς ἐδεσποζόμεθα. Ὁ δέ Θεός κατελθὼν ἐσαρκώθη καί ἐγεννήθη καθὼς καί ἡμεῖς ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτίας, καί ἔλυσε τήν ἁμαρτίαν, σύλληψιν τε καί γέννησιν ἁγιάσας καί ἀνατραφεῖς κατὰ μικρόν πᾶσαν ἡλικίαν εὐλόγησε· τέλειος δέ ἀνὴρ γεγονώς τότε ἤρξατο τοῦ κηρύγματος, διδάσκων ἡμᾶς μή ἐν τινι προπηδᾶν καί προλαμβάνειν τούς πολιοῦς ἐν συνέσει καί ἀρετῇ, οἱ νέοι μάλιστα καί οὐκ ἄνδρες τήν φρόνησιν. Ἄνεδέξατο τά ὑπέρ ὑμῶν καί φυλάξας πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ ἰδίου Θεοῦ καί Πατρός, τήν παράβασιν ἔλυσε καί τούς παραβάτας τοῦ κατακρίματος ἠλευθέρωσε. Δούλος ἐγένετο, μορφὴν ἀναλαβόμενος δούλου, καί τούς δούλους ἡμᾶς εἰς τό δεσποτικόν ἀξίωμα ἐπανήγαγε, τοῦ πρῶην τυράννου δεσπότης ἀποκαταστήσας ἡμᾶς – καί μαρτυροῦσιν οἱ ἅγιοι οἱ καί μετὰ θάνατον ὡς ἀσθενῆ αὐτόν καί τούς αὐτοῦ ὑπουργούς ἀπελαύνοντες. Κατὰρα ἐγένετο σταυρωθεῖς – “Ἐπικατάρτος γάρ, φησί, πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος”, (102) καί ὅλην τήν κατάραν ἔλυσε τοῦ Ἄδάμ. Ἀπέθανε καί τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἀνείλε τόν θάνατον. Ἀνέστη καί τήν δύναμιν καί ἐνέργειαν ἠφάνισε τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ διὰ θανάτου καί τῆς ἁμαρτίας τήν ἐξουσίαν ἔχοντος καθ' ἡμῶν. Ἐμβαλὼν γάρ ἐν τῷ θανατηφόρῳ ἰῶ καί φαρμάκῳ τῆς ἁμαρτίας τήν ἄρρητον τῆς Θεότητος αὐτοῦ καί τῆς σαρκὸς ζωοποιόν ἐνέργειαν, ὅλως ὅλον τό γένος ἡμῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἐλυτρώσατο, διὰ δέ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καί τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων, τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος αὐτοῦ τοῦ τιμίου, ἀποκαθαίρων ἡμᾶς καί ζωοποιῶν, ἁγίους καί ἀναμαρτήτους ἀποκαθίστησιν, ἀλλά καί εὐθύς τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι ἀφήσιν, ἵνα μή βία ἀλλά προαιρέσει φανῶμεν τῷ Δεσπότηι δουλεύοντες. Καί ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ Ἄδάμ ἐν τῷ παραδείσῳ

ἐλεύθερος καί ἀμαρτίας καί βίας ἐκτός, τῷ αὐτεξουσίῳ δέ θελήματι ὑπήκουσε τῷ ἐχθρῷ καί ἀπατηθεὶς παρέβη τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννώμενοι τῆς δουλείας ἀπολυόμεθα καί γινόμεθα αὐτεξούσιοι, καί εἰ μὴ τῷ οἰκείῳ θελήματι τῷ ἐχθρῷ ὑπακούσομεν, ἄλλως πῶς οὐ δύναται καθ' ἡμῶν ἐνεργεῖν τι. Εἰ γάρ πρό τοῦ νόμου καί τῆς Χριστοῦ παρουσίας, τῶν βοηθημάτων τούτων ἀπάντων χωρὶς, πολλοὶ καί ἀναρίθμητοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν καί ἄμεπτοι ἀπεδείχθησαν, ἐξ ὧν τὸν δίκαιον μὲν Ἐνώχ μετέθετο καί τῇ μεταθέσει τοῦτον τετίμηκεν, Ἡλίαν δέ πυρίνῳ ἄρματι εἰς οὐρανὸν ἀνελάβετο, τί ἀπολογοσόμεθα ἡμεῖς, οἱ μετὰ τὴν χάριν καί τὴν τοσαύτην καί τηλικαύτην εὐεργεσίαν, μετὰ τὴν τοῦ θανάτου καί τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, (103) μετὰ τὴν τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν καί τὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων παραφυλακὴν καί αὐτὴν τὴν ἐπισκίασιν καί ἐπέλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὴδὲ ἴσοι τοῖς πρό τῆς χάριτος εὐρισκόμενοι, ἀλλὰ ῥαθυμοῦντες καί τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες καί αὐτάς παραβαίνοντες; Ὅτι δέ μειζόνως ὑπὲρ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ ἀμαρτήσαντας κολασθησόμεθα τοῖς κακοῖς ἐπιμένοντες, ὁ ἅγιος Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπὼν· “Εἰ γάρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καί πᾶσα παράβασις καί παρακοή ἔλαβε ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας;”

Μὴ οὖν τὸν Ἀδάμ ἄλλ' ἑαυτὸν αἰτιάτω καί μεμφέσθω ἡμῶν ἕκαστος, τῶν ἐν οἰαδηποτοῦν περιπιπτόντων ἀμαρτία, καί μετάνοιαν ἐξίαν ἕκαστος ἡμῶν ὡς ἐκεῖνος ἐπιδεικνύσθω, εἰ ἄρα καί βούλεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Κυρίῳ ἐπιτυχεῖν. Εἰ δέ μὴ θελήσετε μὴδὲ παντὶ τρόπῳ σπουδάσετε, ἢ ἀναμαρτήτους ἑαυτοὺς ἐν τῷ τὰς ἐντολάς τηρεῖν πᾶσας φυλάξαι, ἢ παραβαίνοντες ἐν τινὶ μέχρι θανάτου μετανοεῖν καί τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἀμαρτίαν σφοδρῶς ἀποκλαίεσθαι, ἀλλ' ἐμμένετε ἐπὶ τῇ σκληρότητι καί ἀμετανοήτῳ γνώμῃ ὑμῶν, τάδε λέγει Κύριος· “Συντρομάξει ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς μετὰ τοσαῦτα καί τηλικαῦτα θαύματα, μετὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ φανέρωσιν, μετὰ τὴν τοσαύτην διδασκαλίαν ἣν ἐν τῷ κόσμῳ ἐφήπλωσα, ἔτι ἀναβαλλομένους καί δυσπιστοῦντας καί ἀπειθοῦντας τοῖς λόγοις μου· καί διαρραγήσεται εἰς πολλά, μὴ φέρουσα τοὺς ἀγνώμονας καί σκληροτραχήλους καί παρηκούς μου φέρειν ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτῆς, καί ἴδωσι τὴν πτώσιν (104) αὐτῶν ἐγγίσασαν πρό τῶν ποδῶν αὐτῶν καί τρομάξουσι. Τῆς γάρ γῆς τρεμούσης, τοῦ οὐρανοῦ κλονουμένου καί ῥιζιηδόν ὡς βιβλίου ἐλισσομένου, ἐκ τῶν φοβερῶν δειμάτων ἐκείνων πτοηθῶσιν αἱ ἀκαμπεῖς καί ἀμείλικτοι καρδίαι αὐτῶν, ὡς λαγωῦ ἐν ὥρᾳ σφαγῆς. Καί συσκοτάσει τό φῶς, πεσοῦνται τὰ ἄστρα, ὁ ἥλιος καί ἡ σελήνη σβεσθήσονται ἐπ' αὐτούς, ἀπὸ δὲ τῶν σχισμάτων τῆς γῆς ἀναβήσεται πῦρ ὑπερεκβλύζον ὡς τὰ πελάγη τῶν θαλασσῶν. Καί ὡσπερ ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀνεώχθησαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καί κατῆλθε τό ὕδωρ καί κατ' ὀλίγον ἐκάλυψε τοὺς λαοὺς, οὕτω καί τότε ἀνοιχθήσεται ἀπὸ τῶν θεμελίων αὐτῆς ἡ γῆ, καί ἀναδοθήσεται οὐ κατὰ μικρὸν ἀλλὰ ἀθρόον τό πῦρ καί ἐπικαλύψει πᾶσαν τὴν γῆν, καί γενήσεται ἅπανα ποταμὸς πυρός”.

Τί οὖν ποιήσουσι τότε οἱ λέγοντες ὅτι· “Εἴθε με ἠφίεσαν ὧδε καί τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐγὼ οὐκ ἠθέλον”; Τί γενήσονται οἱ νῦν γελῶντες καί οὕτω λέγοντες· “Τί οὖν κελεύεις κλαίειν ἡμᾶς καθ' ἑκάστην;” Οἱ δὲ καί ἀντιλογίας ἢ γογγυσμούς ἢ καί τὰ χεῖρω τούτων ἀπεργαζόμενοι, τί τότε ἀπολογήσονται; Μὴ ἐροῦσιν ὅτι· “Οὐκ ἠκούσαμεν”; μὴ ὅτι· “Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐνουθέτησε”; μὴ ὅτι· “Ἠγνοήσαμεν σου τοῦ Δεσπότη τοῦ ὄνομα, τό κράτος, τὴν ἰσχύ, τὴν δύναμιν”; “Πόσα γάρ ὑμᾶς, ὧ ἄθλιοι, εἰκότως πρὸς ἡμᾶς εἶπη, διὰ προφητῶν, δι' ἀποστόλων, διὰ πάντων ὁμοῦ τῶν δούλων καί δι' ἐμοῦ αὐτοῦ προεῖπον καί παρήγγειλα; Οὐκ ἠκούετε τῶν εὐαγγελίων μου λεγόντων· “Μετανοεῖτε”; (105) Οὐκ ἠκούετε λεγόντων· “Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται”; Οὐκ ἠκούετε βοῶντός μου· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”; Ὑμεῖς

δέ ἐγελάτε ἀνακαγχάζοντες, ἀλλήλοις ὀμιλοῦντες καί καταμακρύνοντες ὑμῶν τὰς ἀργολογίας, ἀλλήλους πρὸς τὰ ἄριστα προσκαλούμενοι καί θεραπεύοντες ὑμῶν τὰς γαστέρας. Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος: “Τί στενή ἡ πύλη καί τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν” καί ὅτι “Βιασθή ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καί βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν”, ὑμεῖς ἀνέκεισθε ἐπὶ στρωμνῶν ἀπαλῶν καί διὰ πάντων τὴν ἄνεσιν ἐδίωκετε; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος: “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καί πάντων δοῦλος καί πάντων διάκονος”, ὑμεῖς τὰς πρωτοκλισίας καί πρωτοκαθεδρίας, ἀρχάς τε καί ἡγεμονίας καί διακονίας καί μεγέθη ἀξιομάτων προετιμήσασθε, καί ὑποταγῆναι ἢ δουλεῦσαι ἐν ταπεινώσει ψυχῆς εὐτελεῖ καί πτωχῶ καί ἀπερριμένῳ οὐκ ἠθέλησατε; Οὐχὶ ἔμοῦ λέγοντος: “Ὅσα θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καί ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς”, ὑμεῖς τὰς ἑαυτῶν θεραπείας μόνας καί τὰ θελήματα καί τὰς ἐπιθυμίας ἐξεπληρώσατε, πλεονεκτοῦντες, ἀρπάζοντες, ἀδικοῦντες καί ἑαυτοὺς μόνους ἐθεραπεύσατε; Οὐχὶ ἔμοῦ λέγοντος: “Ἐάν τις σε ράπιση εἰς τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καί τὴν ἄλλην”, οἱ μὲν ἐγελάτε, οἱ δὲ οὐδέ ἀκοῦσαι τοῦτο ἠενείχεσθε, ἀλλὰ κακῶς με τοῦτο καί ἀδίκως (106) προστάξαις ἐλέγχετε; Οὐχὶ δὲ ἔμοῦ λέγοντος: “Ἐάν τις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ’ αὐτοῦ δύο”, οὐ μόνον οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ’ οἱ πλείονες καί τοὺς ἀδελφούς ἠγγαρεύσατε; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος: “Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καί διώξωσι καί εἴπωσι πᾶν πονηρόν ρῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἔμοῦ”, ὑμεῖς οὐδέ λόγον σκληρόν ἀκοῦσαι ἠενείχεσθε οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁμοίων ὑμῶν, ἀλλ’ οὐδέ ὑπὸ τῶν προεχόντων; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος: “Χαίρετε καί ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τοῖς διωγμοῖς καί ταῖς θλίψεσιν”, ὑμεῖς τοὺς ἐπαίνους μᾶλλον καί τὴν τιμὴν καί τὴν δόξαν ἠσπάσασθε, ἐπὶ δὲ τοῖς τοιοῦτοις ἀπελέγεσθε καί αὐτὴν ὑμῶν τὴν ζωὴν; Οὐχὶ ἔμοῦ μακαρίζοντος τοὺς φτωχοὺς, ὑμεῖς οὐκ ἐποθήσατέ ποτε ἀπὸ ψυχῆς γενέσθαι πτωχοί; Οὐκ ἔμοῦ τοὺς πρᾶεῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κληρονομεῖν λέγοντος, ὑμεῖς ὡς θῆρες ἄγριοι διέκεισθε εἰς τοὺς μὴ τάχιον ποιοῦντας ὑμῶν τὰ θελήματα; Οὐχ ὀρῶντες πάλιν αὐτοὺς παραβαίνοντάς μου τὰς ἐντολάς, συμπαθεῖς ἐγένεσθε τότε καί μέτριοι καί “Ἄφες, ἐλέγετε, εἶπεν ὁ Κύριος: Μὴ ὀργίζου κατὰ τινος”; Οὐχὶ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅποταν ἔλεγον: “Εὐχέσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καί καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς”, “Αὐτὸ τῶν ἀποστόλων ἐστίν, αὐτὸ τῶν μεγάλων ἁγίων! Ἐπεὶ τίς τοῦτο ἄλλος ποιῆσαι δύναται;” Ἄθλιοι, καί ὑμεῖς διατὶ οὐκ ἐγένεσθε ἅγιοι; Οὐκ ἠκούετε λέγοντός μου: “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῶν μολυσμῶν ὑμῶν καί ἀνομιῶν ἐμείνατε”.

(107) Καί πρὸς μὲν τὰς γυναῖκας ἐρεῖ: “Οὐκ ἠκούετε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόντων καί λεγόντων: “Βίος τῆς ἁγίας Πελαγίας, τῆς ποτε πόρνης”, “Βίος τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, τῆς ἀσώτου ποτέ”, “Θεοδώρας τῆς μοιχαλίδος καί μετὰ ταῦτα θαυματούργου”, καί πάλιν: “Εὐφροσύνης τῆς παρθένου καί μετονομασθείσης Σμαράγδου”, καί: “Ξένης, τῆς ὄντως ξένης καί θαυμαστῆς;” Οὐκ ἠκούσατε ὅπως καί γονεῖς καί πλοῦτον καί μνηστῆρας αὐτοὺς κατέλιπον καί ἐν εὐτελείᾳ καί ταπεινώσει ἐδούλευσάν μοι καί ἐγένοντο ἅγιοι; Διὰ τί οὖν καί ὑμεῖς ταύτας καί τὰς τοιαύτας, αἱ μὲν πόρναι τὰς πόρνας, αἱ δὲ ἄσωτοι τὰς ἀσώτους, αἱ δὲ ὑπανδροὶ τὰς ἀμαρτησάσας ὑπάνδρους, αἱ δὲ παρθένοι τὰς παρθένας καί ὁμοίας ὑμῶν οὐκ ἐμιμήσασθε;

Πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας βασιλεῖς τε καί ἄρχοντας ὁμοίως ἐρεῖ: “Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ἀμαρτήσας, καί εἰσελθόντος πρὸς αὐτόν τοῦ προφήτου Νάθαν καί ἐλέγξαντος αὐτόν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, οὐκ ἀντεῖπεν, οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἔκρυψε τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ θρόνου ἀξαναστάς προσέπεσεν ἐνώπιον παντός τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καί εἶπεν: “Ἠμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου! “ καί οὐκ ἐπαύσατο ἡμέρας τε καί νυκτός κλαίων ὁμοῦ καί θρηνῶν; Οὐκ ἠκούετε τούτου λέγοντος: “Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ

ἄρτον ἔφαγον καί τό πόμα μου μετά κλαυθμοῦ ἐκίρνων, ἀπό φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τό ὄστούν μου τῆ σαρκί μου, ὠμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ”, καί πάλιν· “Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ’ ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τήν στρωμνήν μου βρέξω;” Οὐκ ἠκούετε λέγοντος αὐτοῦ· “Κύριε ὁ Θεός μου, (108) εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικίας ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσι μι κακά, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπό τῶν ἐχθρῶν μου κενός, καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρός τήν ψυχὴν μου καί καταλάβοι καί καταπατήσαι εἰς γῆν τήν ζωὴν μου καί τήν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνῶσαι; “. Διά τί οὖν καί ὑμεῖς τοῦτον καί τούς ὁμοίους αὐτοῦ μή ἐμιμήσασθε; Μή τούτου ὑμεῖς περιδοξότεροι εἶναι ἐδοκεῖτε ἢ πλουσιώτεροι, καί διά τοῦτο ταπεινωθῆναί μοι οὐκ ἠβουλήθητε; Ἄθλιοι καί ταλαίπωροι, ὑμεῖς φθαρτοί καί θνητοί ὄντες, μονοκράτορες καί κοσμοκράτορες εἶναι ἐβούλεσθε καί, εἶπου ἦν τις ἐν ἐτέρᾳ χώρα μὴ θέλων ὑμῖν ὑποτάσσεσθαι, ὡς κατὰ εὐτελοῦς ὑμῶν δούλου κατεπαίρεσθε αὐτοῦ καί οὐκ ἐφέρετε ὑπομεῖναι τήν ἀνυποταξίαν αὐτοῦ, καί τοι συνδούλου ὑμῶν ὄντος καί μηδέν πλέον ἐκείνου ἐχόντων ὑμῶν· ἐμοί δέ τῷ Ποιητῇ καί Δεσπότη ὑμῶν πῶς ὑμεῖς οὐκ ἠθελήσατε ὑποταγῆναι καί δουλεῦσαι ἐν φόβῳ καί τρόμῳ; Ἀνταποδιδόντες δέ τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς ὑμᾶς, τί ἐν ἑαυτοῖς ἄρα διελογίζεσθε περὶ ὧν ὑμεῖς εἰς ἐμέ ἡμαρτάνετε; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τῶν ἀδικουμένων τά αἵματα; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βλέπων τά παρ’ ἡμῶν κρυφίως πραττόμενα; ἢ ὅτι ἐπελάθεσθέ μου καί μὴ ἔχειν ὑπελαμβάνετε τόν ἐπάνω ὑμῶν ὄντα, οὐδέ ἠλπίσατέ ποτε γυμνοί με καί τετραηλισμένοι παρασταθήσεσθαι; Οὐκ ἠκούετέ μου αἰεὶ λέγοντος· “Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καί πάντων δοῦλος καί πάντων διάκονος;” Πῶς οὐκ ἐφρίσετε καί ἐν ἑαυτοῖς ὑμῖν ἐθρηνεῖτε καί συνετρίβεσθε, φοβούμενοι μὴ εἰς ἔπαρσιν ὑπὸ τῆς ματαίας ἐκείνης καί διακένου ἐλθόντες, (109) παραβάται ταύτης μου τῆς ἐντολῆς γενόμενοι, τῷ πυρί τούτῳ παραδοθήσεσθε; Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Σεμεὶ ὑβριζόμενος καί ἀνὴρ αἱμάτων καλούμενος, εὐτελέστερον ἑαυτόν ἐκείνου ἔχων ἀπό ψυχῆς, οὐκ ὠργίζετο, ἀλλὰ καί τούς ἐκείνον ἀνελεῖν βουλομένους ἐκώλυεν; Ἴδοῦ οὖν καί Μωυσῆς καί Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καί Δαβὶδ καί ἄλλοι πλείστοι πρό τῆς ἐπιφανείας μου καί νυνὶ μετὰ τήν παρουσίαν μου πλείονες, οὓς βλέπετε συνδοξαζομένους μοι, καί βασιλεῖς γεγονάσιν, ὡς ἡμεῖς, καί ἄρχοντες καί στρατηγοί, καί διά τόν ἐμόν φόβον ἐν ταπεινώσει καί δικαιοσύνῃ βίωσαντες, κακόν ἀντὶ κακοῦ τινὶ οὐκ ἀνταπέδωκαν, ἀλλὰ καί παρά τῶν ὁμοίων καί ὑπὸ χεῖρα πολλάκις ἀτιμασθέντες, ἐμοί ἀνέθεντο τήν περὶ τούτου ἐκδίκησιν καί ὑπὲρ ὧν εἰς ἐμέ ἡμαρτον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀπό ψυχῆς ἐν φόβῳ καί πόθῳ μετενόουν καί ἔκλαιον, ταύτην τήν ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἐλεύσεως καί παρουσίας καί κρίσεως ἀκούοντες καί πιστεύοντες, ὑμεῖς δέ κατεφρονήσατέ μου τῶν ἐντολῶν, ὡς τινος ἐνός τῶν ἀπερριμμένων καί ἀσθενῶν. Λοιπὸν οὖν μεθ’ οὗ συνεῖναι ἠρετίσασθε καί ὧν τούς λόγους καί τὰς πράξεις ποιοῦντες, αὐτούς ἐμιμήσασθε, μετὰ τούτων αὐτῶν, καί τῶν ἐκείνοις ἠτοιμασμένων ἐπαπολαύσατε! “.

Οὕτω καί τοῖς πατριάρχαις τούς ἀγίους ἀντιπαραθῆ πατριάρχας, Ἰωάννην τόν Χρυσορρήμονα, Ἰωάννην τόν Ἐλεήμονα, Γρηγόριον τόν Θεολόγον, Ἰγνάτιον, Ταράσιον, Μεθόδιον καί τούς λοιπούς οἵτινες οὐ λόγῳ μόνῳ ἀλλὰ καί ἔργῳ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ γεγονάσιν ἀπεικόνισμα· τοῖς μητροπολίταις τούς ἀγίους μητροπολίτας, Βασίλειον, Γρηγόριον, τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, (110) καί τόν τούτου ὁμώνυμον καί θαυματουργόν, Ἀμβρόσιον καί Νικόλαον. Καί ἀπλῶς εἰπεῖν, ἕκαστον πατριάρχην καί ἕκαστον μητροπολίτην καί ἕκαστον ἐπίσκοπον μετὰ τῶν πρό αὐτοῦ διαπρεψάντων ἀποστόλων τε καί πατέρων ἀγίων ἐν ἐκάστη μητροπόλει καί ἐπισκοπῇ κρινεῖ ὁ Θεός, καί ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων στήσας πάντας αὐτούς – καθὼς ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος· “Τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δέ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων”,

ἐρεῖ· “Οὐχὶ ἔνθα οὗτοι ἐθεράπευσαν καὶ ἐδούλευσάν μοι, ἐκεῖ καὶ ὑμεῖς ἐβίωσατε καὶ εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν ἐκαθίστατε; Διὰ τί μὴ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἐμιμήσασθε; Διὰ τί ἀκαθάρτοις χερσὶ καὶ ἀκαθαρτοτέραις ψυχαῖς τὸν ἄχραντον ἐμέ καὶ ἀμόλυντον κρατεῖν καὶ ἐσθίειν οὐκ ἐφοβήθητε; Οὐκ ἐφρίξατε ὅλως, οὐκ ἐτρομάξατε; Διὰ τί τὰ τῶν πενήτων εἰς τὰς ὑμετέρας ἡδονὰς καὶ εἰς τοὺς ἰδίους καὶ συγγενεῖς ὑμῶν ἀναλώσατε; Διὰ τί με χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, ὡς ὁ Ἰούδας, ἀπεμπολήσατε; Διὰ τί με καὶ ὡς δούλον ἀχρεῖον ἐξαγοράσαντες, εἰς τὰ τῆς σαρκὸς με θελήματα διακονεῖν ἀπεχρήσασθε; Ὡς οὖν ὑμεῖς με οὐκ ἐπιμήσατε, οὐδέ ἐγὼ φείσομαι ὑμῶν. Ἀπέλθατε ἀπ’ ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ἀπέλθατε!”

Οὕτω τοίνυν πατέρες παρά πατέρων, φίλοι καὶ συγγενεῖς παρά φίλων καὶ συγγενῶν, ἀδελφοὶ παρά ἀδελφῶν, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι παρά δούλων καὶ ἐλευθέρων, πλούσιοι καὶ πένητες ὑπὸ πλουσίων καὶ πενήτων, οἱ ἐν γάμῳ παρά τῶν ἐν γάμῳ διαπρεψάντων, οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ παρά τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ βιωσάντων, καὶ ἀπλῶς πᾶς ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἀπεναντίας αὐτοῦ εἰς τὴν (111) εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἀνεκκλήτητον ἐκεῖνο φῶς ὄψεται τὸν ὅμοιον αὐτοῦ καὶ κριθήσεται παρ’ αὐτοῦ. Οἷόν τι λέγω; Ἀπιδῶν ἕκαστος τῶν ἀμαρτωλῶν πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῦ, βασιλεὺς πρὸς βασιλέα, ἄρχων πρὸς ἄρχοντα καὶ πόρνος μὴ μετανοήσας πρὸς πόρνον μετανοήσαντα, φτωχὸς πρὸς φτωχόν καὶ δούλος πρὸς δούλον, καὶ μνησθεῖς ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἦν, τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχων, τὰς αὐτὰς χεῖρας, τοὺς αὐτοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀπλῶς τᾶλλα πάντα ἐξ ἴσης καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ καὶ ὅμοιον εἶχε τὸ ἀξίωμα, τὴν τέχνην, τὸ ἐπιτήδευμα, μιμήσασθαι δὲ αὐτόν οὐκ ἠθέλησεν, εὐθύς ἐμφράσσεται τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ μένει ἀναπολόγητος, μὴ ἔχων ὅλως τι φθέγγασθαι. Ὄταν οὖν οἱ κοσμικοὶ κοσμικοὺς ἴδωσι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ βασιλεῖς βασιλεῖς ἀγίους ἐκ δεξιῶν, πλουσίους τε καὶ ὑπὸ ζυγόν ἀγίους οἱ ὑπὸ ζυγόν βίου, καὶ οἱ ἐν βασάνοις πάντες ὁμοίους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ τηνικαῦτα αἰσχυρθῶσι καὶ ἀναπολόγητοι εὐρεθῶσιν, ὡσπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ τὸν Λάζαρον, ἐκεῖνος ἀποτηγανιζόμενος ἐν τῷ πυρί.

Τί ποιήσωμεν ἡμεῖς ἄρα οἱ μοναχοί, οἱ κατ’ ἐμέ, λέγω, ράθυμοι καὶ ἀμαρτωλοί, ποία ἄρα αἰσχύνῃ ἡμᾶς καὶ βάσανος λήψεται, ὅταν τοὺς ἐν βίῳ καὶ γυναῖκας καὶ οἰκέτιδας ἔχοντας καὶ οἰκέτας, μετὰ γυναικῶν ὁμοῦ καὶ τέκνων θεασώμεθα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδόν συγχορευόντας; ὅταν τοὺς ἐν ἀξιώμασι καὶ πλούτῳ εὐαρεστήσαντας, ὅταν ἀπλῶς ἐκ πάντων ἴδωμεν τῶν ἐν τῷ βίῳ πᾶσαν κατορθωκότων ἀρετὴν καὶ ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσιν πολιτευσασάντων διὰ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου καὶ ἴσταμένους ἐν τῇ χαρᾷ καὶ φαιδρότητι τῶν δικαίων; (112) ὅταν γάρ ἐννοήσωμεν ὅτι πατέρας καὶ μητέρας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ κόσμον ὅλον διὰ τὸ σῶσαι ἡμῶν τὰς ψυχὰς κατελείψαμεν, οἱ δὲ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα, ἄλλοι σὺν τούτοις καὶ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα καὶ ἄλλα ὅσα ὁ βίος ἔχει τερπνά, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐπτωχεύσαμεν καὶ ἀποκειράμενοι γεγονάμεν μοναχοὶ διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διὰ δὲ μικρὰν ράθυμίαν καὶ πονηρίαν καὶ διὰ τὰς πονηρὰς ἡμῶν ἐπιθυμίας κατετάξαμεν ἡμᾶς ἑαυτοὺς μετὰ κοσμικῶν καὶ πόρνων καὶ μοιχῶν καὶ βιωσάντων ἀσώτως κατὰ τὸν κόσμον, ὅποιος τότε φόβος καὶ τρόμος καὶ αἰσχύνῃ καλύψει ἡμᾶς! Πιστεύσατέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, ὅτι χειρῶν βάσανος ἢ ἐντροπὴ ἡμῶν ἔσται ὑπὲρ τὴν τῶν κοσμικῶν αἰωνίαν κόλασιν. Ὄταν γάρ ἐμέ τὸν ἀποταξάμενον πάσῃ ψυχῇ, μετὰ κοσμικῶν, φέρε εἰπεῖν, νῦν τέκνα ἐχόντων, καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐμπεπλεγμένων ἢ καὶ στρατιᾷ ἐκδουλεόντων, ἴστασθαι καὶ τὴν ἴσην ἐκείνοις κόλασιν λήψεσθαι μέλλοντα, στραφέντες οὗτοι καὶ ἰδόντες με, εἴπωσι πρὸς με· “Καὶ σύ, μοναχέ, ὁ τὸν κόσμον ἀφείς, ὧδε μεθ’ ἡμῶν τῶν κοσμικῶν ἴστασαι; Κἂν σύ διὰ τί;” τί ἄρα ἀπολογήσομαι, τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς; Τίς γάρ, ἀδελφοί,

τό μέγεθος τῆς τότε μελλούσης μοι γενέσθαι θλίψεως δυνήσεται ἀξίως, διά λόγου ἐκδιηγήσασθαι; Πάντως οὐδεὶς! Τί γάρ καί ἐροῦμεν ἢ τί ὅλως δυνηθῶμεν ἀπολογήσασθαι; ὅτι τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ κατελίπομεν; ἀλλά ταῦτα οὐκ ἐβδελύξαμεθα ἀπό ψυχῆς· τοῦτο γάρ ἐστίν ἡ ἀληθῆς τοῦ κόσμου καί τῶν ἐν κόσμῳ ἀναχώρησις, τό μετά τό φυγεῖν τόν κόσμον μισῆσαι τά αὐτοῦ καί βδελύξασθαι.

(113) Τί δέ ὁ κόσμος καί τί τά ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν; Ἄκουσον! Οὐ χρυσίον ἐστίν, οὐκ ἄργυρος, οὐχ ἵπποι, ἀλλ' οὐδέ ἡμίονοι· ταῦτα γάρ πάντα, ὅσα καί ἡμῖν λειτουργοῦσιν εἰς χρείαν τοῦ σώματος, καί ἡμεῖς κεκτήμεθα. Οὐ κρέας, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος· μεταλαμβάνομεν γάρ καί ἡμεῖς ἐκ τούτων καί ἐσθίομεν αὐτάρκως. Οὐκ οἴκοι, οὐ λουτρά, οὐ χωρία ἢ ἀμπελώνες καί προάστεια· αἱ λαῦραι γάρ καί τά μοναστήρια ἐκ τῶν τοιούτων συνίστανται. Ἀλλά τίς ὁ κόσμος; Ἡ ἀμαρτία καί ἡ πρὸς τά πράγματα σχέσις ἐστίν, ἀδελφοί, καί τά πάθη. Τά δέ ἐν τῷ κόσμῳ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος εἰπάτω, ὁ ἠγαπημένος τοῦ Χριστοῦ μαθητής· “Μή ἀγαπάτε γάρ, φησί, τόν κόσμον μηδέ τά ἐν τῷ κόσμῳ· ὅτι πᾶν τό ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός καί ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καί ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν”. Εἰ οὖν ἡμεῖς τόν κόσμον ὅλον καταλιπόντες καί ἀποφυγόντες καί γεγονότες γυμνοί, ταῦτα οὐκ ἐφυλάξαμεθα, τί ἡμῖν τό ὄφελος ἐκ μόνης τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτ' ἄν; Καί γάρ ὅθεν ἄν ἐξέλθωμεν καί ἐν οἷς ἄν κατανηθώμεν, τά αὐτά πράγματα πάλιν εὐρήσομεν· πανταχοῦ γάρ ἄνθρωποι μόνοι ζῆν οὐ δυνάμεθα, πανταχοῦ τά πρὸς τήν σύστασιν τοῦ σώματος χρῆζομεν ἐπιτήδεια, πανταχοῦ καί γυναῖκες καί παῖδες καί οἶνος καί παντοίων ἐστίν εἶδος καρπῶν· ἐκ τούτων γάρ καί τῶν τοιούτων ἐστίν ἡ τῆς ζωῆς ἡμῶν σύστασις. Ἐάν τήν ἐπιθυμίαν ἔχωμεν τῆς σαρκός καί τήν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καί τήν ἀλαζονείαν τῶν λογισμῶν, πῶς δυνησόμεθα ἐν μέσῳ αὐτῶν τῆς καθόλου ἀμαρτίας ἀποσχέσθαι καί μηδὲ τῷ ταύτης κέντρῳ πληγῆναι; Ὅπερ πολλοὶ τῶν πάλαι καί τῶν νῦν ἀγίων, εὖ οἶδα, ἐφυλάξαντο (114) καί φυλάττουσι, μέσον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καί φροντίδων καί μεριμνῶν διατρίβοντες καί ἐν ἀγιότητι τελεία τόν βίον αὐτῶν διανύοντες, καθὼς ὁ Παῦλος μαρτυρεῖ περὶ τούτων καί τῶν τοιούτων λέγων· “Παράγει γάρ τό σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καί οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μή ἔχοντες ὧσι καί οἱ ἀγοράζοντες ὡς μή κατέχοντες καί οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ ὡς μή καταχρώμενοι”. Ἐξεστίν οὖν καί τά λοιπά ἐξ τούτων καταμαθεῖν· οἶον, τόν θυμούμενον μή ὀργίζεσθαι, τόν δικαιολογούμενον μηδὲ τῇ καρδίᾳ τοῖς λαλουμένοις προστίθεσθαι, τόν ἑαυτὸν ἐκδικοῦντα ὡς νεκρόν εἶναι τῷ κόσμῳ τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, τόν ἅπαξ τοιοῦτον γενόμενον ζητεῖν τε καί προθυμεῖσθαι μηδέ τοῦ ἰδίου φεῖδεσθαι σώματος. Τοιοῦτοι γάρ καί ἐγένοντο καί καθ' ἐκάστην γενεάν οἱ ἀγωνιζόμενοι γίνονται.

Εἰ δέ μή τοιοῦτοι γενέσθαι σπουδάσομεν καί οὕτω τόν βίον ἡμῶν ἀνύομεν, τί ἐροῦμεν; ὅτι “Δόξης καί πλούτου κατεφρονήσαμεν;” Ἀλλά πάντως ἐρεῖ ἡμῖν ὅτι· “Φθόνον καί ἔριν καί ζῆλον οὐ κατελείψατε”. Ὅτι δέ ταῦτα ἀλλοτριοῦσιν ἡμᾶς καί χωρίζουσιν ἀπό τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ· “Εἰ δέ ζῆλον πικρόν ἔχετε ἔστι γάρ καί ἐπὶ καλῷ καί ζηλωσαί τινα! – καί ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μή κατακαυχᾶσθε καί ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας, οὐκ ἐστίν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλά ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης· ὅπου γάρ ζῆλος καί ἐριθεία, ἐκεῖ καί ἀκαταστασία καί πᾶν φαῦλον πρᾶγμα”, καί μετ' ὀλίγα· “Αἰτεῖτε καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσετε”, καί ἐπιφέρει· “Μοιχοὶ καί μοιχαλίδες, (115) οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἄν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται”. Σκόπει δέ ὅτι οὐκ εἶπε μόνον· “Ὁ κόσμος ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ”, ἀλλά καί ἡ πρὸς τόν κόσμον φιλία· δι' αὐτῆς γάρ μοιχοὶ καί μοιχαλίδες γινόμεθα. Καί ὅτι

ἀληθές ἐστι τοῦτο, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· “Πᾶς ὁ ἐμβλέψας πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ “ καὶ πάλιν· “Οὐκ ἐπιθυμήσεις τι τοῦ πλησίον σου”. Δείκνυσι δὲ διὰ τούτων ἡμῖν τῶν ῥημάτων, ὅτι οὐχ ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν αὐτός μόνος χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχθρός αὐτοῦ γίνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὴν ἀγαπῶν καὶ ὁ ἐπιθυμῶν τινος, ἥτοι σχετικῶς τῇ καρδίᾳ πρὸς τι τῶν ἐπὶ γῆς διακειμένος, τοῦτο γὰρ ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐστίν· ὥστε φανερῶς ἀποδέδεικται ὅτι, εἰ καὶ γυμνός πάντων ὑπάρχει τις καὶ μὴ πράττει ἔργω τὴν οἰανοῦν ἀμαρτίαν, μόνον δὲ ἀγαπῶν καὶ φιλῶν αὐτὴν οἰονεῖ σχετικῶς πρὸς αὐτὴν διακειμένος, ἐχθρός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ Ἰωάννης φησίν· “Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ”, ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος· “Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου”, ὥστε ὁ πρὸς ἕτερόν τι ἐπιθυμητικῶς ἢ σχετικῶς διακειμένος τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐκτός ἐστιν. Ἡμεῖς δὲ, οἱ ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, τὰ μεγάλα καὶ περιδοξα καὶ ὑψηλά τοῦ κόσμου καταλιπόντες καὶ εἰς τὸ μοναστήριον ἐλθόντες, ἀγαπῶμεν οἱ μὲν παλλία ἐκστίλβοντα, οἱ δὲ ἱμάτια καλόχρυσα, οἱ δὲ λώρους καὶ ἀναλάβους, ἄλλοι σανδάλια καὶ ὑποδήματα, ἄλλοι βρώματα ἡδέα καὶ (116) πόματα, ἕτεροι σμίλας καὶ ῥαφίδας καὶ μαχαίρας ἢ καὶ τὰ τούτων εὐτελέστερα, δι’ ὧν τῆς ἀγάπης ἐκπίπτοντες τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ καὶ ἐχθροὶ αὐτοῦ γενόμενοι, οὐκ αἰσθανόμεθα, ὦ ἀδελφοί! δι’ ἃ καὶ μέλλομεν ἄρα, εἰ μὴ προλαβόντες μετανοήσομεν καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ πονηράν καὶ ἔριν καὶ ζῆλον καὶ ἀλαζονεῖαν ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἕκαστος ἐξορίσομεν, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν καὶ πλουσίων, τῶν ἐν ἀσωτίᾳ βιωσάντων, κατακριθῆσθαι.

Διὰ τοῦτο οὖν σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, πᾶσαν δὲ κακίαν καὶ πᾶν πάθος βδελύξασθαι ἀπὸ ψυχῆς καὶ μισῆσαι πᾶν πρᾶγμα μικρόν ἢ μέγα, ὃ φέρει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κίνδυνον· μόνοις δὲ τούτοις χρῆσώμεθα ἐν οἷς ὁ μὲν νοῦς οὐ τέρπεται, ἡ καρδία δὲ ἡμῶν οὐχ ἡδύνηται, ἵνα μὴ εἰς τὰ ἀριστερά διὰ τῶν δοκούντων εὐτελῶν μετὰ τῶν κοσμικῶν, ὡς εἴρηται, ἡμᾶς αὐτοὺς κατατάξαντες, βλέψωμεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ παρισταμένους τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν καὶ πατέρας καὶ κατακρίνοντας ἡμᾶς, οἱ ἡγούμενοι ἐκάστου, λέγω, μοναστηρίου τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μοναστηρίοις εὐαρεστήσαντας τῷ Κυρίῳ, οἱ ἐν διακονίαις τοὺς ἐν ταῖς αὐταῖς διακονίαις λάμπσαντας ὡς φωστῆρας, οἱ ἐν ὑποταγῇ καὶ ἐργοχείροις τοὺς ἐν τοῖς ὁμοίοις διαπρέψαντας ἔργοις καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς ἐλαχίσταις ἢ καὶ προτιμωτέραις δουλείαις, ἐστεφανωμένους ὄντας μετὰ τῶν ἀγίων μαρτύρων, οἱ τὴν νεότητα μολύναντες τοὺς τὴν νεότητα χαλιναγωγῆσαντας, οἱ ἐν τελειότητι ἡλικίας ἐκ ῥαθυμίας πεσόντες τοὺς ἀπὸ νεότητος μέχρι γῆρας ἐγκαρτερήσαντας τῷ τῆς σαρκὸς πολέμῳ (117) καὶ φυλάξαντας τὴν ἑαυτῶν σωφροσύνην, οἱ ἐν γῆρα καὶ μέχρι τέλους τὰ τῶν παίδων τῶν ἀναισθητῶν διαπραττόμενοι τοὺς ἐν γῆρα ἀποκειραμένους καὶ πᾶσαν κακὴν συνήθειαν ἦν ἀπὸ νεότητος προσελάβοντο διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν μικρῷ χρόνῳ ἐγκόψαντας, οἱ γελῶντες τοὺς νυνὶ κλαίοντας, οἱ τρυφῶντες καὶ πρὸς τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐσθίοντες τοὺς μηδὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου κορεννυμένους, οἱ παίζοντες τοὺς ἐν στυγνότητι καὶ ὠχρότητι ὄντας διηνεκεῖ ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων αὐτῶν, οἱ ἀπὸ πλούτου καὶ δόξης ἐλθόντες εἰς τὸ μοναχικόν καὶ ταπεινωθῆναι καὶ μικρόν μὴ θελήσαντες τοὺς ἀπὸ πτωχείας ἐσχάτης ἐλθόντας καὶ σὺν ἡμῖν βιοτεύσαντας, διὰ δὲ τὴν ταπεινώσιν αὐτῶν ὑπὲρ πολλοῦς τῶν μετ’ αὐτῶν ἰσταμένων εἰς τὰ δεξιὰ – βασιλέων, λέγω, καὶ πατριαρχῶν – ἐνδοξοτέρους ὑπάρχοντας, τῇ ταπεινώσει αὐτῶν ὄντως κεκοσμημένους.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔγνωτε τί εἶπον; Ἄρα οἴδατε ὁποῖα αἰσχύνη τότε ἡμῖν ἔσται; Ἄρα ἐλάβετε εἰς νοῦν; Ἦλθετε εἰς αἴσθησιν τῆς ὥρας ἐκείνης, ἢ ἵνα

τά αὐτά καί πάλιν ἐρῶ εἰς ὠφέλειαν ἐμοῦ καί τῶν ὁμοίων μου ἀμελῶν; Τοιγαροῦν καί ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὕτως ἔσται ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καί πολλοί τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν εὐρεθῶσιν ἐν δεξιᾷ ἰστάμενοι τοῦ Θεοῦ μετά δόξης, πολλοί δέ ἐξ εὐωνύμων κατακρινόμενοι ὑπ' αὐτῶν. Καί πῶς οὐχί, ὀπηνίκα δύο ἐπὶ τό αὐτό ἀποταξάμενοι, ὁμοτέχνοι, λιθοξόοι τυχόν ἢ τέκτονες, αἱ δύο νέοι καί καθαροί ἀπό πάσης σωματικῆς ἀμαρτίας καί ἐκ πενήτων ὄντες, ὁ μὲν εἷς γένηται ἐκ προαιρέσεως πάσης ἀρετῆς (118) ἐργάτης, ὁ δέ ἕτερος πάσης κακίας καί πονηρίας; Ἡ οὐχί τοῦτο καθ' ἐκάστην ὀρῶμεν γινόμενον μέσον ἡμῶν; Καί τόν μὲν ὀρῶμεν τῶν δύο τούτων ταπεινόν, εὐπειθῆ, ὑπήκοον, ὡς δοῦλον Θεοῦ καί οὐκ ἀνθρώπων συναναστρεφόμενον ἡμῖν καί διακονοῦντα μετά πίστεως πάσης τοῖς ἀδελφοῖς, τό φρόνημα ταπεινόν ἔχοντα καί συντετριμμένον, καί οὕτω πως καθ' ἑαυτόν λογιζόμενον καί λέγοντα – τοῦτο μεμαθηκότες ἀπό τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ τῆς καθ' ἡμέραν καί ἀπό τῶν πολλάκις διερωτῶντων αὐτόν καί οὕτως ἀποκρινομένου αὐτοῖς · “Ἐγώ, φησί, τίμιε πάτερ, καί ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, μόλις ἐν στενότητι ἠδυνάμην πορίζεσθαι μετά κόπου πολλοῦ τήν ἐμαυτοῦ τροφήν. Καί ὧδε ἐλθὼν, πῶς ἀμελήσω τοῦ ἔργου καί φάγω ἄρτον τῆς μονῆς δωρεάν καί ἀπαιτηθῆσομαι αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Ἄλλ' ἐπεὶ τῷ Θεῷ ἤλθον δουλεύειν, ἀγωνίσομαι καί ὑπερπερισεῦσαι τό ἔργον τῆς τροφῆς μου, ὅσον εἰς δύναμιν, καί ὑποταγῶ τῷ προεστῶτι καί πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου μέχρι θανάτου ἀγογγύστως, ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ, εἰς μηδέν τό σύνολον παρακούων αὐτῶν “, τόν δέ κενόδοξον, ἀνυπότακτον, ἀπειθῆ, καί οὕτω καί αὐτόν ἐξ ἐναντίας ἐκείνου λογιζόμενον καθ' ἑαυτόν καί λέγοντα· “Ἰδοῦ δὴ ἔπεμψέ μοι ὁ Θεός οἶκον, ἄρτον καί οἶνον καί ἀφθόνους τροφάς. Ἐγενόμην συναρίθμιος τοῖς πρώτοις, καί πρῶτος τοῖς μετ' ἐμέ ἐρχομένοις, καί ἀδελφός εἶμι τούτων πάντων, θελόντων καί μὴ θελόντων αὐτῶν. Τοῦ λοιποῦ φάγομαι καί πίομαι καί ὑπνώσω εἰς κόρον. Τί γάρ μοι καί χρεῖα τοῦ ἐργάζεσθαι ἀπό τοῦ νῦν, ἵνα ἐγώ κοπιῶ καί τόν κόπον μου ἀποκερδαίνωσιν ἄλλοι; Ἐάν γάρ καί εἰς δουλείας τινάς μοι ἐπιτάξωσι, προβαλοῦμαι πρῶτον ἀδυναμίαν· (119) ἐάν δέ καί ἀναγκάσωσί με, εἶπω πρὸς αὐτούς· “Καί ἐάν μὴ δύνωμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα με ἀποπνίξητε, ἵνα με διώξητε, ἐάν μὴ ἰσχύω:”. Καί οὕτω προσποιήσομαι κλαίειν, κραυγᾶσω, ἔκλυσιν προβαλοῦμαι γονάτων, σκοτοῦσθαι προφασίσομαι, τήν κεφαλήν μου ἀπό χολῆς ὀχλεῖσθαι εἶπω, καί τούτου γε ἔνεκα δυνήσομαι εὐλόγως δῆθεν καί ἀπό πρῶϊας ἐσθίειν, ἀναθεματίζειν ἄρξομαι καί βλασφημεῖν καί ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπιταττομένοις μοι ἀντιλογησομαι ὁμοῦ καί γογγύσω· καί πάντως περικακήσαντες ἐάσουσί με καί μὴ βουλόμενοι. Εἰ δέ καί δώσουσί μοι ἔργα τινά εὐτελεῆ καί διακονίαν ὡσαύτως ποτέ, καταφρονήσω αὐτῆς. Οἶον, εἰ μὲν τοῖς ἡμιόνις προστάξουσί μοι δουλεύειν, προφασίσομαι μὴ εἰδέναι τήν δουλείαν αὐτῶν καί ἐάσω αὐτά ἀφιλοκάλητα καί ἀνεπιμέλητα μετά πάντων τῶν στρωμάτων αὐτῶν· καί ἢ ἐάσουσί με ἀναγκασθέντες ἢ ἕτερον δώσουσιν εἰς βοήθειάν μου, κἀκείνου πάσας ἐπιτελοῦντος τὰς χρεῖας, ὀλίγον ἐγώ τι ποιῶν, ἀναπαύομαι. Εἰ δέ ἀρτοποιόν προστάξουσί με γενέσθαι, προμαρτύρομαι μεθ' ὑποκρίσεως, ὡς ἂν μὴ καταγνωσθῶ ὡς παρήκοος, λέγων αὐτοῖς· “Ἐγώ, πατέρες, οὐδέποτε ἐθεασάμην ἄρτον πῶς γίνεται”, καί οὕτως ἀπελθὼν ποιήσω αὐτοῖς τόν ἄρτον πηλόν, αὐτοὶ δέ μὴ ὑποφέροντες τοῦτον φαγεῖν, οὐκέτι με εἰς τήν τοιαύτην καταναγκάσουσι διακονίαν”. Εἰ δέ καί εἰς τό μαγειρεῖον διακονεῖν τάξουσιν αὐτόν, οὐκ οἶδε ταπεινωθῆναι τῷ προεστῶτι αὐτοῦ καί βαλεῖν μετάνοιαν, ἀλλά λέγει αὐθαδῶς πρὸς αὐτόν· “Κύριε ἐλέησον! Πάτερ, ἐκ πάντων μόνον ἐμέ ἐξελέξω εἰς τὰς ἀτίμους δουλείας; Οὐκ εἰσὶ καί ἄλλοι ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοί;” καί ταῦτα μὲν λέγει, ὥστε παρακρούσασθαι τήν προστασομένην αὐτῷ διακονίαν· (120) ἐάν δέ ἴδη τήν ἔνστασιν τοῦ ἡγουμένου, τέως ἀπέρχεται οὐ διὰ τόν Θεόν ἀλλά φοβούμενος τήν παιδείαν καί τὰς μαστιγὰς, ἀπερχόμενος δέ καί γογγύζων λέγει ἐν ἑαυτῷ· Τέλεια καί

καλά ἔχουσι φαγεῖν ἐξ ὧν μαγειρεύσω ἐγώ! Ἐάν μή ποιήσω αὐτούς νήστεις ἐκ τῆς τραπέζης ἐξαναστῆναι ἢ ἐξεμέσαι ὅσα ἄν φάγωσιν, οὐκ εἰμί ἐγώ!” καί ἀπλῶς οὕτω πάντα ποιεῖ μετά μανίας πολλῆς ὁ ἄθλιος. Καί τήν μέν μαγειρίαν τῶν ἀδελφῶν ὡσαύτως καί τό ὄσπριον αὐτῶν καπνίζει καί παρακαίει αὐτά, ἐμβάλλων πάντα ἄπλυτα καί ἀκαθάριστα εἰς τάς χύτρας, καί ἄλας ἐν αὐτοῖς ὑπέρ τό μέτρον βάλλει ποιῶν ἄλμην αὐτά, τό δέ θερμόν αὐτῶν χλιαρόν εἶναι ἔα ἵνα ἀηδεσθέντες ἐκταραχθῶσιν ἐμέσαι τά βρώματα· ἐάν δέ εἴπη αὐτῷ ἀδελφός ἢ καί ἀποστείλῃ τι πρὸς τό ἐψῆσαι καί εὐτρεπίσαι αὐτό, λέγει ἀναισχύντως· “Οὐ φεῖδεται; Ἐκέλευσε τίνα κῦρι τόν δοῦλον αὐτοῦ! Οὐά, ἕως τότε μή φάγῃ, ἕως οὗ ἐγώ ἐγγίσω ἢ εὐτρεπίσω αὐτά!”. Καί οὕτως ἐπί πᾶσι ποιῶντος αὐτοῦ, εἰς μόνας ἐκείνας εὐρίσκεται προπηδῶν καί ἐπιτρέχων διακονίας ὁμοῦ καί δουλείας, ἔνθα γινώσκει ὁδόν ἔχειν αὐτόν κλέψαι τι ἢ νοσφίασθαι· καί ἐάν μή μᾶλλον παρά πάντας προτιμηθῆ, φανερώς λυπεῖται καί κρυπτῶς πρὸς τούς ὁμοίους αὐτοῦ καταγογγύζει θλιβόμενος· ὅταν δέ ἐπί τοῖς τοιούτοις ἐπιταγῆ, ὡς ἀπό νεκρῶν καί ὡς ἀπό τοῦ ἄδου ἐγείρεται καί εὐθύς γάνυται τῷ προσώπῳ καί οἱ ὀφθαλμοί αὐτοῦ χαροποιοί γίνονται. Κἄν ἀπό πολλῆς πονηρίας ὑποκρίνεσθαι βουληθῆ διὰ τό μή καταγνωσθῆναι, ἀλλ’ οὐδ’ οὕτω λαθεῖν τούς ὀρώντας δύναται· ὅταν γάρ ἄλλοθεν οὐδαμόθεν ἀλλ’ ἐκ τοῦ μή γογγύσαι ἢ ἀναβαλέσθαι μικρόν, ὡς ἐν πάσαις διακονίαις (121) ποιεῖν ἔθος ἦν αὐτῷ, διαγινώσκεται. Φοβεῖται γάρ ὅλως ἐν ταύτῃ εἰπεῖν τι, ἵνα μή ἄλλος ἀντ’ ἐκείνου ἀπολυθῆ καί καταλειφθῆ οὗτος ἄπρακτος.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τῶν ἀμφοτέρων καί τοῦ μέν ὑποτασσομένου ἐν ὑπακοῇ ψυχῆς ἀγαθῆς καί τεταπεινωμένη καρδίᾳ ἀόκνως, ἀγογγύστως, ἀδόλως, ἀκλόπως, ἀσκανδαλίστως, τοῦ δέ τά ἐναντία τούτων ποιῶντος, ὡς γέγραπται, ἐάν ἐλθῶν ὁ θάνατος ἀρπάσῃ ἀμφοτέρους αὐτούς, καί ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ γυμνός καί κατησχυμένος ἐξ ἀριστερῶν ἰστάμενος ὁ πονηρός ἐκείνος λέγω, ἀποβλεψάμενος ἴδῃ ἐν τοῖς δεξιῶς τόν ποτε μετ’ αὐτοῦ συναποκαρέντα καί συνεσθίοντα καί συμπίνοντα, τόν ὁμοῦλικα, τόν ὁμότεχνον, ὅλον ὡς ἐκείνον αὐτόν τόν Χριστόν ἐν μεγάλῃ δόξᾳ ὑπάρχοντα, τί τότε ὅλως ἰσχύσει εἰπεῖν ἢ φθέγγασθαι; Ὅντως, ἀδελφοί μου, οὐδέν! Ἀλλά στένων καί τρέμων καί τούς ὁδόντας βρύχων ἀπελεύσεται εἰς τό αἰώνιον πῦρ. Οὕτως οὖν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπό ἐκάστου τῶν ἀγίων κατακριθήσεται, ὡσπερ οἱ ἄπιστοι ὑπό τῶν πιστῶν καί οἱ ἀμαρτήσαντες μέν, μή μετανοήσαντες δέ, ὑπό τῶν πλείονα ἴσως ἀμαρτησάντων καί θερμῶς μετανοησάντων κατακριθήσονται.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καί δέομαι ὑμῶν πάντων, ἵνα εἰ ἐπίστασθε ἑαυτούς πονηρόν τι ποιεῖν καί ἐξαμαρτάνειν καί τάς ἰδίας ὑμῶν τιτρώσκειν καί ἀπολύειν ψυχάς, κἄν ἀπό τοῦ νῦν διορθώσησθε καί μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ ἕκαστος ὑμῶν ἐπιδείξησθε καί παντί τρόπῳ σπουδάσητε ἐκ δεξιῶν σῆναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καί Θεοῦ. Ὅσοι δέ (122) μικρά τινα σφάλλεσθαι ἑαυτούς συγγινώσκετε, μετά σφοδρᾶς καί ταῦτα τῆς ταχύτητος ἀπορρίψατε ἀφ’ ἑαυτῶν, ἵνα μή διὰ τά μικρά ταῦτα ἐξ ἀριστερῶν καί ὑμεῖς, ὡς πᾶσα Γραφή διαμαρτυρουμένη λέγει, σταθήσησθε, καί μή ὡς μηδαμινά καί μικρά, ἀλλ’ ὡς μεγάλα ταῦτα καί ἔχετε καί λογίζεσθε. Ὁ γάρ εἰς τά μικρά σφάλλων ἐκουσίως, τῶν δέ μεγάλων ἀμαρτημάτων ἀπεχόμενος, περισσοτέρως κατακριθήσεται, ὅτι τῶν μειζόνων κρατήσας ὑπό τῶν ἐλαττόνων ἐκυριεύθη. Ἀρκεῖ γάρ εἰς ἀπώλειαν καί ἐν μόνον ἡμῖν πάθος, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον καί αὐτούς ὑμῖν τούς ἀγίους ἀποστόλους, Ἰωάννην φημί καί Ἰάκωβον, εἰς μαρτυρίαν παρήγαγον. Ἴνα δέ καί διὰ παραδείγματος ὑμῖν δείξω τό τοῦ λόγου πιστόν, τοῦτο ὑμᾶς ἐρωτήσω.

Ὁ πρὸς δέκα ἄνδρας ἔχων τήν μάχην ἢ καί πρὸς δώδεκα, ἀδελφοί, ἐν τῷ συμβαλεῖν πόλεμον μετ’ αὐτῶν, ἐάν τούς προμάχους μέν καί ἀνδρειότερους αὐτῶν

ἄθρόως ἐκ πρώτης προσβολῆς ἅπαντας τρέψη καί τρώσας καταβάλη, ἓνα δέ ἢ καί δύο ἐκ τούτων ταλαιπωροτέρους ἢ καί ἀσθενεστέρους ὕστερον καταλειφθέντας ἰδὼν καί μετὰ φόβου καί κολακείας ἐπερχομένους αὐτῶ ἀπό μακρόθεν, οὐ σπεύσας κρατήσῃ καί ἐξαγκωνίσας δεσμεύσῃ ἢ καί κατασφάζῃ αὐτούς, οὐ δεινῶς ἀναιρεθῆσεται ὑπ' αὐτῶν; Εἰ γάρ ἐξ ὑπερηφανίας καί ἀλαζονείας ρίψας τά ὄπλα, ἀνακλιθεὶς καί ἀναπεσὼν ὑπνώσῃ καταφρονήσας αὐτῶν, οὐχὶ ἐκουσίως ἑαυτὸν εἰς δουλείαν τῶν ταλαιπῶρων ἐκείνων ἐξέδωκεν; Οὐχὶ ἐπελθόντες οἱ δύο ἢ καί εἷς ἐξ αὐτῶν δεσμήσας αὐτόν, ὑπόσπονδον ἑαυτοῦ τοῦτον ἔξει καί δοῦλον ἄρας οἰχήσεται ἢ καί ἀνελὼν αὐτόν μαχαίρᾳ, ποιήσῃ πᾶσιν ἀνθρώποις γενέσθαι τοῦτον εἰς καταγέλωτα; Οὐχὶ δέ πάντες ἐροῦσι δικαίαν γενέσθαι τοῦ ἀμελοῦς ἐκείνου καί ἀλαζόνος, (123) μᾶλλον δέ ἄφρονος καί ἀναισθήτου σφαγῆν; Οὐ γάρ τοσοῦτον πάντως ἐπαινετός ἔσται τῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους πάλης καί νίκης ἕνεκα, ὅσον ψεκτός καί βδελυκτός καί ἀπόβλητος, ἴν' εἶπω, καί δοῦλος ἢ νεκρός, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐνός ἐκείνου γενομένην ἦτταν αὐτῶ.

Οὕτως οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μὴ ὠφελήσῃ τῶν μεγάλων παθῶν κρατήσαντας, ἐάν ὑπὸ τῶν ἐλασσόνων κυριευώμεθα. Οἷόν τι λέγω; Τά γάρ αὐτά καί πάλιν ἐρῶ καί λέγων οὐ παύσομαι. Ἐάν τόν τῆς σαρκός μολυσμόν φυλαξώμεθα, ἐάν ἀπό φθόνου καί μεγάλης ὀργῆς καί κλοπῆς ἀποσχώμεθα, ἐάν ἀρσενοκοιτίας, παιδοφθορίας, μαλακίας καί πάσης ἀσελγείας κρατήσωμεν, γαστριμαργία δέ ἢ πολλῶ οἴνω ἢ ὑπνω ἢ ὀκνηρία ἢ ῥαθυμία, ἀντιλογία τε καί ἀνηκοΐα καί γογγυσμῶ, οἷα δὴ δοῦλοι καί μαστιγίαὶ δουλούμεθα, τί ἡμῖν ἔσται τό ὄφελος ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν ἔργων καί μόνων ἀποχῆς; Εἰ δέ καί λάθρα ἄρτου τεμάχια αἴρομεν καί ἐσθίομεν ἢ ἄλλο τί ποθεν ἐπιλαβόμενοι καί ταῦτα ἄνευ εὐχῆς τοῦ προεστῶτος ἡμῶν, τίς ἂν εἶπῃ ἐλευθέρους ἡμᾶς ἀμαρτίας; Εἰ δέ καί τῶν συνάξεων, δίχα μεγάλης ἀσθενείας ἢ ἀναγκαίας χρείας τινός, ἐκουσίως ἀπολιμπανόμεθα, εἰ δέ καί τους καρπούς φυλάσσομεν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἐγκρατευόμεθα – καί γάρ τί ἄλλο ἦν ὁ τόν Ἀδάμ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξέβαλε καί τῷ θανάτῳ παρέδωκε; τί κερδανοῦμεν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων ἀποφυγῆς; Οὐδέ γάρ εἰ ὀλόσωμόν τις πληγὴν ἔχων, εἶτα διὰ φαρμάκων πολλῶν ἰαθεὶς παρά μικρόν τὴν πληγὴν, δύναται ὑγιῆς λέγεσθαι, εἰ μικράν ὀπὴν ἴσην ῥαφίδος ἐπιφέρεται τραύματος, ἀλλ' ὁ καί τους μώλωπας, εἰ δυνατόν, τοῦ τραύματος ἐξαφανίσας, (124) ἐκεῖνος παρά πάντων εἰκότως λεχθήσεται ὑγιῆς. Μὴ οὖν ταῦτα μικρά λογιζώμεθα, ἀλλὰ διὰ ταῦτα τιμωρηθέντας ἄλλους ἀκούοντες καί καταδικασθέντας σφοδρῶς, ἡμεῖς τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην πάσῃ δυνάμει ἐκφύγωμεν. Καί μηδεὶς, ἀγαπητοί, ἔν τινι τούτων ἢ πάθει ἐτέρῳ τοῦ λοιποῦ ἐπιμείνῃ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποσχόμενος μετανοησάτω βαλὼν ἀρχὴν, καί μὴ ἀποστῆ ἐξαγγέλλων τὴν ἦτταν ἑαυτοῦ, ἕως ἂν αἰσχυνηθεὶς ὁ ὑποβάλλων αὐτῶ ἐχθρὸς παύσῃται τοῦ αὐτόν πολεμεῖν. Μὴ φθόνος κυριεύσῃ ἡμῶν, μὴ ὀργὴ ἢ θυμὸς καί κραυγὴ, ἐξ ὧν αἰσχρολογίαὶ καί ὕβρεις εἰώθασιν τίκτεσθαι, μὴ κενοδοξία καί ὑπερηφανία καί οἷσις κατασχοῦσαι ἡμᾶς εἰς βυθὸν ἄδου καθέλξωσιν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα πόρρω ἐξορίσαντες ἑαυτῶν, κτησώμεθα τὰς ἀρετὰς ἀντ' αὐτῶν.

Ἴσως δέ τις ἐρεῖ ὅτι: “Τοσοῦτων ὄντων καί ἀναριθμητῶν παρά μικρόν τῶν εἰρημένων παθῶν, τίς δύναται ταῦτα ἐρευνᾶν πάντα καί ἐκ τούτων πάντων ἀπέχεσθαι, ἵνα μὴ ὑπ' οὐδενός τούτων κυριευθῆ τις; “. Ἐγὼ χάριτι Χριστοῦ διδάξω ὑμᾶς. Ὁ αἰεὶ ἐννοῶν τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καί τὴν μέλλουσαν κρίσιν διηνεκῶς προορῶν καί μετανοῶν καί κλαίων θερμῶς, οὗτος ὑπεραίνει πάντα ὁμοῦ καί ὑπερνικᾷ ὑπὸ τῆς μετανοίας ὑψούμενος, ὡς μὴ δύνασθαι ἔν καί μόνον τῶν εἰρημένων φθάσαι καί καθάψασθαι αὐτοῦ τῆς ἀεροβατούσης ψυχῆς. Εἰ δέ μὴ ἡ διάνοια ἡμῶν ὑπὸ τῆς μετανοίας καὶ τῶν δακρύων καί ὑπὸ τῆς ἐγγινομένης ἐκ τούτων πνευματικῆς ταπεινώσεως πτερωθεῖσα εἰς ὕψος ἀπαθείας ἀρθῆ, οὐκ ἂν

ἐλεύθεροι τῶν εἰρημένων ἀπάντων γενέσθαι ἰσχύσωμεν, ἀλλά ποτέ μὲν ὑπὸ τοῦδε τοῦ πάθους, ποτέ δέ ὑφ' ἑτέρου κεντᾶσθαι καί ὡς ὑπὸ θηρίων ἀγρίων κατεσθίεσθαι οὐ (125) παυσόμεθα, καί μετὰ θάνατον διὰ ταῦτα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐκπεσόντες, ὑπὸ τῶν τοιούτων πάλιν αἰωνίως κολασθησόμεθα.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, πνευματικοί μου πατέρες καί ἀδελφοί, καί παρακαλῶν οὐδέποτε παύσομαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, μὴ ἀμελῆσαι ἕκαστον τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλά παντὶ τρόπῳ σπουδάσαι ἀρθῆναι μικρὸν ἀπὸ τῆς γῆς. Εἰ γάρ τοῦτο γενήσεται τό θαῦμα καταπλήξαν ὑμᾶς, τό ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἀέρα λέγω κρέμασθαι, οὐκέτι πρὸς τὴν γῆν κατελθεῖν καί στῆναι κἄν ὅλως θελήσετε· “γῆν” δέ τό σαρκικόν καί “ἀέρα” τό πνευματικόν λέγω φρόνημα. Εἰ γάρ ὁ νοῦς τῶν πονηρῶν λογισμῶν καί παθῶν ἐλευθερωθῆ καί θεασόμεθα δι' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἡμῖν ὁ Χριστός καί Θεός ἐχαρίσατο, οὐκέτι καταδεξόμεθα πρὸς τὴν προτέραν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος κατελθεῖν, ἀλλά κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν γρηγορεῖν καί προσεύχεσθαι οὐ παυσόμεθα, ἕως ἄν πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μεταβῶμεν μακαριότητα καί τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος στ'. (126)

Περὶ ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Καί πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὥσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἐπειδήπερ μεγάλα τινές οἴομενοι περὶ ἑαυτῶν, ὡς οὐκ ὄφελεν, ἴσους ἑαυτοὺς ἡγοῦνται κατὰ τε πράξιν καί γνώσιν καί τελειότητα τῶν πάλαι ἀγίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καί τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ᾧ ἔζων καί ἐκινούντο ἐκεῖνοι, συνιστάνοντες ἑαυτοὺς ἐκ λόγων μόνων καί δίχα τῶν ἔργων, πνεύματι ἀποπλανηθέντες οἰήσεως, ᾤθηθην διὰ βραχέων οὕτω πως ἐν ἀπλότῃ καί ὑπτιότητι λόγου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν ὡς πρὸς ἕνα, διὰ τε τὸν εἰρηκότα Θεόν· “Καί σύ στραφεῖς, τοὺς ἀδελφούς σου διόρθωσαι”, καί διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἣν ἐντελλόμεθα ἔχειν πρὸς τοὺς πλησίον ἡμῶν. Ἄρξομαι δέ ἐντεῦθεν τοῦ λέγειν ἐν ἀφελότητι καί παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην ὑμῶν.

Βούλη τοιγαροῦν ἀκοῦσαι τί ἐποιοῦν οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κελλίοις καθήμενοι; Ἀνάγνωθι τοὺς βίους αὐτῶν καί μάθε σύ πρῶτον τὴν σωματικὴν τέως πράξιν αὐτῶν, (127) εἶτα ἐγώ σοι ἀναγγελῶ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἣν ἐκεῖνοι εἰργάζοντο. Οἱ γάρ τοὺς βίους συγγραψάμενοι τῶν ἀγίων, τάς πράξεις αὐτῶν ἐδήλωσαν τάς σωματικάς, τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ὑπομονὴν καί καθεξῆς τὰ λοιπά, ἵνα μὴ πάντα ἀπαριθμοῦντες τὸν λόγον μηκύνωμεν, τὴν δέ πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν μικρὸν τε καί ὡς ἐν ἐσόπτρῳ διὰ τῶν τοιούτων ἐδήλωσαν, ἵνα οἱ τοὺς κόπους ἐκείνων καί τὴν πίστιν ἐκ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, ἔργοις αὐτοῖς καί τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἐν γνώσει καί μετοχῇ γένωνται, οἱ δέ γε λοιποὶ μηδέ ἀκοῦσαι περὶ τῶν τοιούτων ἀξιωθήσονται. Ἐπεὶ δέ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας βόθρον κατήχθημεν, ὡς καί δίχα τῶν ἔργων, ὧν ἐκεῖνοι εἰργάσαντο, ἴσως ἐκείνοις τὴν χάριν ἔχειν καί ἡμᾶς οἶεσθαι, φέρε τὸν περὶ ἐκείνων γυμνάσωμεν λόγον καί ἀπὸ τῶν μεμαρτυρημένων πραγμάτων τὴν πληροφορίαν λαβόντες, σπουδάσωμεν τέως κατὰ

πόδας εκείνων βαδίσαι, εἰ καὶ μὴ φθάσαι δυνηθῶμεν αὐτούς. Ἄνωθεν δέ τόν λόγον ἀρξάμενοι, κατ' ὀλίγον ἕως ἡμῶν καταβαίνοντες ἔλθωμεν.

Τί οὖν ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν τῷ μνήματι καθεζόμενος ἔπραττε, καὶ τοι μήπω πνευματικὴν ἐργασίαν ὄλως εἰδώς; Οὐχὶ ὡς νεκρόν ἑαυτὸν ἐν τῷ μνήματι ἔκλεισε, μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου ἐπιφερόμενος, μηδὲ μέριμναν ἔχων τὴν οἴανουσιν ἐν αὐτῷ; Οὐχὶ ὄλος ἦν νεκρὸς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κείμενος ἐν τῷ μνημείῳ τὸν ζῶσαι καὶ ἀναστῆσαι δυνάμενον ἐζήτει Θεόν; Οὐχὶ ἄρτω μόνῳ ἠρκεῖτο καὶ ὕδατι; Οὐχὶ πολλὰ παρά τῶν δαιμόνων ὑπέστη κακὰ καὶ ἡμιθανῆς ἔκειτο ἐκ τοῦ ἀφορήτου δαρμοῦ; Οὐχὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς (128) νεκροῦ ἀπενεχθέντος αὐτοῦ, ἠνίκα ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν, πάλιν αὐθόρμητος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀπῆλθεν; Εἰ μὴ γὰρ πρὸς ἐκείνους ὑπέστρεψεν, ἀλλ' ἐνέμεινε τῷ κόσμῳ καὶ εἰ μὴ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησεν, εἰς θάνατον ἐκδεδωκώς ἑαυτὸν τῇ προθυμίᾳ καὶ προαιρέσει, οὐκ ἂν τῆς πολυποθῆτου θεᾶς τοῦ Δεσπότη αὐτοῦ ἠξιώθη, οὐκ ἂν τῆς γλυκείας ἐκείνου φωνῆς ἀκήκοεν. Ἀλλὰ ἐζήτησεν ὀλοψύχως, ἔκρουσεν ἀόκνως, ὑπέμεινε εἰς τέλος καὶ ἔλαβεν ἐπάξιον τὸν μισθόν. Ἀποθανῶν γάρ, ὡς εἴρηται, τῇ προαιρέσει ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔκειτο ὡσεὶ νεκρὸς, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ ζωογονῶν τοὺς νεκρούς καὶ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἄδου, τοῦ σκότους φημί τοῦ ψυχικοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν εἰς τό θαυμαστόν φῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ὅπερ θεασάμενος καὶ τῶν λυπηρῶν ἐκείνων ἀπαλλαγείς καὶ περιχαρῆς γεγονώς ἔλεγε· “Κύριε, ποῦ ἦς ἕως ἄρτι;” “Τό μὲν οὖν εἰπεῖν “Ποῦ ἦς;” ἀγνοοῦντος πάντως ἐστίν ὅπου καὶ ἦν· τό δέ εἰπεῖν “Ἐως ἄρτι” τὴν θεωρίαν καὶ αἴσθησιν καὶ γνῶσιν τῆς τοῦ Δεσπότη παρουσίας ἐδήλωσεν. Εἰ τοίνυν οὕτως ἀποτάξασθαι ἡμεῖς οὐ βουλόμεθα καὶ καρτερῆσαι ὁμοίως ἐκείνῳ καὶ ὑπομεῖναι οὐ προαιρούμεθα, πῶς τόν Θεόν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὡς ἐκεῖνος ἰδεῖν ἀξιοθῶμεν καὶ πληρωθῆναι ἀγαλλιάσεως; Οὐδαμῶς.

Ἀλλά γάρ καὶ πρὸς ἕτερον, εἰ δοκεῖ, τόν λόγον ἰθύνωμεν. Τί ὁ μέγας Ἀρσένιος διεπράξατο ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ; Οὐχὶ τὰ βασιλεία καταλιπὼν καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοῦ σηρικοφόρους οἰκέτας καὶ πάντα τόν πλοῦτον αὐτοῦ, μόνος ὡς φτωχός καὶ πένης ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀφίκετο, ὅστις ποτέ ἦν σπουδάσας λαθεῖν, (129) φεύγων τὴν δόξαν καὶ τόν ἀνθρώπινον ἔπαινον, ἵνα παρά Θεῷ δοξασθῆ; Τί οὖν ἄρα τούτοις μόνοις ἔμεινε ἀρκεσθεῖς; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τί; Οὐδέ ὡς εὐτελής μετὰ εὐτελῶν ἀνθρώπων ἑαυτὸν κατατάξαι ἠνέσχετο, ἀλλ' ὡς κύνα ἐλογίσατο ἑαυτὸν. Ῥιφέντος γάρ αὐτῷ παρά τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἄρτου καὶ πεσόντος τούτου ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὸς τετραποδίσας, οὐ τῇ χειρὶ ἀλλά τῷ στόματι, ὡς κύων ἄρας τόν ἄρτον, οὕτως αὐτὸν ἔφαγεν. Ἐν δέ τῷ κελλίῳ καθήμενος, οὐ μόνον εἰργάζετο, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔλαττον τοῦ ἐργοχείρου αὐτοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν ἀνήλπισκεν, ὕδωρ πίνων βορβόρου ὄζοντος ὅμοιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐργαζόμενος καὶ εὐχόμενος διηνεκῶς ἔκλαιε καὶ τοῖς ἑαυτοῦ δάκρυσιν κατεβρέχετο, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐσπέρας εὐχόμενος ἵστατο μέχρι πρωΐας καὶ τῇ πτωχείᾳ καὶ εὐτελείᾳ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησε. Διὰ τί; Διὰ τό παθεῖν πάντως καὶ ἰδεῖν καὶ αὐτόν, ὅπερ ὁ μέγας Ἀντώνιος ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἠξιώθη. Πῶς οὖν οὐ γέγραπται καὶ ἐπὶ τούτου, ὅτι εἶδε τόν Κύριον; Μὴ τοὺς μὲν κόπους αὐτὸς κατεβάλετο, ἐκεῖνον δέ ἰδεῖν οὐκ ἠξιώται; Οὐχὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὕτως ἰδεῖν τόν Θεόν ἠξιώθη, εἰ καὶ μὴ ὁ συγγραψάμενος τοῦτο οὕτως ἐδήλωσε φανερώς· καὶ εἰ βούλει τοῦτο μαθεῖν ἀκριβῶς, τὰ παρ' ἐκείνου αὐτοῦ, φημί τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ἐκτεθέντα κεφάλαια διέλθε καὶ γνῶσει ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ οὗτος θεόπτης ἐστίν ἀληθῶς.

Ὁ οὖν αὐτούς ἐκμιμούμενος ἔργῳ καὶ πόνοις τῆς αὐτῆς ὄντως καταξιωθήσεται χάριτος· εἰ δέ μὴ βούλεται τις τὴν ταπεινώσιν τούτων καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐκμιμήσασθαι, τί καὶ λέγει τό πρᾶγμα ἀδύνατον; Εὐθυμίου δέ καὶ Σάβα καὶ τῶν καθεξῆς ἁγίων τὰς πράξεις, τὰς ὑπὲρ ἀνθρώπων, τίς διηγῆσεται; Εἴτε γάρ (130) πρό

τοῦ τὴν χάριν λαβεῖν τοῦ Πνεύματος, εἴτε καὶ μετὰ τὴν ταύτην λαβεῖν, τέως ἄνευ κόπων καὶ πόνων πολλῶν καὶ ἰδρώτων βίας τε καὶ στενοχωρίας καὶ θλίψεως οὐδεὶς διήλθε τὸν σκοτασμόν τῆς ψυχῆς, οὐδέ τὸ φῶς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐθεάσατο. Βιασθὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ μετοχὴ ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰρημένον ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός ἡμῶν ἐστιν, ἵνα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐντός ἡμῶν λαβεῖν καὶ ἔχειν σπουδάσωμεν. Μὴ οὖν λεγέτωσαν οἱ ἐκτός ὄντες διηνεκοῦς βίας καὶ στενοχωρίας καὶ εὐτελείας καὶ θλίψεως, ὅτι ἐντός ἡμῶν ἔχομεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἄνευ γάρ ἔργων καὶ ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἀρετῆς ὁ μισθός οὗτος οὐ δίδοται τισι. Διὸ μοι καλῶς ἔχειν δοκεῖ καὶ τὸ παρά πολλοῖς οὕτω λεγόμενον· “Δεῖξον, φησὶν, ἔργα καὶ ἀπαίτει μισθούς”.

Ἐγὼ γάρ οἶδα ἄνθρωπον πρὸ τοῦ κόπους καταβαλέσθαι καὶ πρὸ τοῦ βιάσασθαι ἑαυτὸν, εὐθύτητι διαλογισμῶν καὶ ψυχῆς ἀπλότητι ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐγκύψαντα καὶ ὀλίγας ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκόπως, ἴν’ εἴπω, ἀγρυπνήσαντα καὶ εὐζάμενον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐλλαμφέντα ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος, ὡς ἔξω δόξαι αὐτὸν γενέσθαι τοῦ σώματος καὶ τοῦ οἰκήματος καὶ τοῦ κόσμου παντός – νύξ γάρ ἦν καὶ ὡς ἡμέρα τελεία ἐγένετο, ἀλλ’ ἐπεὶ ἀπόνως πλοῦτον ἔλαβε, συντόμως αὐτοῦ καὶ κατεφρόνησε. Διὸ καὶ ἀμελήσας, ὄλον ὁμοῦ τὸν πλοῦτον ἀπώλεσε καὶ ἐπὶ (131) τοσοῦτον, ὡς μηδὲν μνημονεύειν ὅλως αὐτόν, ὅτι ποτέ τοιαύτην δόξαν τεθέαται.

Πῶς οὖν οἱ μηδὲ λαβεῖν ἀξιωθέντες ποτέ ἢ κατιδεῖν τὴν δόξαν ταύτην ποσῶς, λέγουσιν ἔχειν ταύτην ὅλην ἐν ἑαυτοῖς, ἀπορῶ. Ἄλλ’ ὡς τῆς πωρώσεως, ὡς τοῦ σκοτασμοῦ, ὡς τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ματαίας οἰήσεως, ποῦ ποτε τοῦτο ἢ διὰ ποίων γραφῶν μεμαθήκασι; Ὅντως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία καὶ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ, τουτέστιν ἐν τῷ σκότει τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἡδονῶν.

Οἱ γάρ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰδεῖν ποθήσαντες, ἦν πραέων ὀφθαλμοὶ καὶ ταπεινῶν καὶ πτωχῶν βλέπειν καταξιοῦνται, πᾶσαν στενοχωρίαν καὶ πᾶσαν θλίψιν καὶ εὐτέλειαν καταδέχονται καὶ ἀπὸ πάσης καὶ παντοίας σωματικῆς ἡδονῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀνέσεως σφοδρῶς ἀπέχονται. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντός ἀνθρώπου μικροῦ τε καὶ μεγάλου χωρίζονται, φεύγοντες αὐτούς ἀμίσως, ἵνα ταύτης καταξιωθῶσιν ἐπιβῆναι πρὸ τοῦ ἐκκοπῆναι τὸν δρόμον αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς παρούσης ζωῆς. Ταπεινούμενοι γάρ καὶ ὡς πονηροὶ καὶ προσκεκροκότες πολλά ἐπ’ ἀληθῶς διακαίμενοι, οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ καὶ ὡς ἐχθροὶ καὶ παραβάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στυγνοὶ καὶ λελυπημένοι διάγουσιν, ἐπιποθοῦντες μαθεῖν τὸ τί ἂν δέοι αὐτούς διαπράξασθαι πρὸς τὸ καταλλαγῆναι τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Διὰ τοῦτο τοίνυν χαρίζεται αὐτοῖς ὁ Κύριος οὐ μόνον τὸ γνῶναι ὃ τι δέοι ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἰσχύς δίδοται αὐτοῖς παρ’ αὐτοῦ καὶ ὑπομονὴ εἰς τὸ ἐκπληρώσαντας πάντα ἃ δεῖ, αὐτὸν ἐκεῖνον ἰδέσθαι καὶ κτήσασθαι (132) τὸν ἐπὶ πάντων καὶ ἐπὶ πᾶσι Θεόν καὶ τηνικαῦτα ὡς ἐν οὐρανῷ διάγειν καὶ ἐκεῖσε τὸ πολίτευμα ἔχειν, κἄν ἐν σπηλαίοις κἄν ἐν ὄρεσι κἄν ἐν κελίοις διάγωσι, κἄν ἐν μέσαις ἀναστρέφονται πόλεσι, καὶ οὕτως αἰεὶ ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἀρρήτῳ δουλεύειν αὐτῷ.

Αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἐργασία τῶν ἁγίων ἐστίν, αὕτη ἡ πρᾶξις τῶν ἐν Πνεύματι ἀγομένων Θεοῦ. Οἷος γέγονε καὶ ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς γενεᾷ ὁ ἅγιος καὶ μακαριώτατος εὐλαβῆς Συμεών, ὁ λάμπας δίκην ἡλίου μέσον τῆς περιωνύμου μονῆς τῶν Στουδίου, ὁ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ποτέ ὢν καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι καὶ φίλοις καὶ συγγενέσιν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ταῖς φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ἡδοναῖς τοῦ βίου ἐπὶ τοσοῦτον ἀποταξάμενος, ὡς μηδὲ τὴν μνήμην ὅλως ἔχειν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀφ’ ἑαυτοῦ ἐξορίσαι μακρὰν, ὁ ἀναστραφεὶς μέσον τοῦ πλήθους τῶν

μοναχῶν καί τήν μακαρίαν ἐκείνην τότε λέξας φωνήν, “Οφείλει” λέγων “εἶναι ὁ μοναχός ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὡς ὢν καί μή ὢν καί μή φαινόμενος, μάλλον δέ μηδέ γνωριζόμενος”, ἦν καί ἐρμηνεύων ἔλεγεν· “Ὡς ὢν μέν τῷ σώματι, μή ὢν δέ τῷ πνεύματι, μή φαινόμενος δέ εἰ μή μόνοις διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ, μή γνωριζόμενος δέ διά τό μή ἔχειν μετά τινός τι”. Ὡ μακαρίων ῥημάτων, δι’ ὧν ἡ ὑπέρ ἄνθρωπον ἀγγελικὴ πολιτεία αὐτοῦ κηρύττεται, δι’ ὧν κεκτηθῆσθαι ἐν οὐρανοῖς τό πολίτευμα αὐτός ἐαυτῷ διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεμαρτύρηκεν, δι’ ὧν τήν μετά Θεοῦ ἡμῶν διαγωγὴν ὑπέφηνε, (133) μή ἔχειν εἰπὼν μετά τινός τι. Ὅπερ οὐδεὶς κατορθῶσαι ἢ ἐπ’ ἀληθῶς εἰπεῖν δύναται, εἰ μή ὅλως ὅλω ἐνωθῆ τῷ Θεῷ· εἰ δέ καί εἴπη, πλανᾷ ἐαυτόν. Ὁ γάρ λέγων μή ἀμαρτάνειν τυφλός ἐστι μυωπάζων, τόν Θεόν δέ ὁ ἔχων ἀμαρτάνειν οὐ δύναται, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καθὼς φησιν ὁ Ἰωάννης ἡ θεολογικωτάτη τῶν ἀποστόλων βροντή. Ὅτι δέ ἐκεῖνος τόν Θεόν ὅλον εἶχεν ἐν ἐαυτῷ καί ζῶν ἔλεγε καί ἀποθανόν διά τῆς οἰκιοχείρου αὐτοῦ γραφῆς μεγάλη βοᾷ τῇ φωνῇ· “Θεόν κτῆσαι σεαυτῷ φίλον καί ἀνθρώπου βοηθείας οὐ δεηθήσῃ”. Καί πάλιν· “Θεόν κτῆσαι καί οὐ δεηθήσῃ βιβλίου”, καί τοῦτο ἐδήλωσεν ἐξ ἔργων αὐτῶν, βιβλίον ἐκ τοῦ ἰδίου κόπου, μάλλον δέ ἐκ τοῦ ἐνοικήσαντος αὐτῷ Πνεύματος συγγραψάμενος, μαθήσεως γραμμάτων ὑπάρχων ἀμύητος, ὁμολογοῦμεν δέ καί ἡμεῖς, συμμαρτυροῦντες τῷ ἀγίῳ ἡμῶν πατρί καί μή κρύπτοντες τήν εὐεργεσίαν φειδοῖ τοῦ μή νομισθῆναι ἀλαζόνας ἡμᾶς παρά τισιν, ὅτι ὡσπερ δεξαμενὴ τις ἀπορρέοντος ὕδατος, οὕτως ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἐκ τοῦ πληρώματος μετέλαβε τοῦ Δεσπότη ἡμῶν Χριστοῦ καί ἐπλήσθη τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὕδωρ ζῶν· ὡσπερ δέ πάλιν ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς τό ὑπερπλεονάσαν καί ἐξωθεν ὑπερεκχυνόμενον ὕδωρ λαμβάνει τις εἰς κόρον, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἀγίου τήν ὑπερπλεονάσαν καί ὑπερεκχυνομένην ἀεὶ ἐξ αὐτοῦ χάριν εἶδομεν καί ἐλάβομεν καί ἐπίομεν καί τὰς ὄψεις ἐξ αὐτοῦ ἐνιψάμεθα, τὰς χεῖρας καί τοὺς πόδας αὐτούς, εἶτα καί ὅλοι ὅλω τῷ σώματι ἐλουσάμεθα καί αὐτήν (134) τήν ψυχὴν μετά τοῦ ἀθανάτου ὕδατος ἐκείνου. Ὡ μυστηρίου ξένου καί θαυμαστοῦ, ἀδελφοί.

Καί μή ἀπιστήσητε τοῦτο· οὐ γάρ ἐμοῦ μόνου ὁ λόγος ἢ ἐπ’ ἐμοὶ μόνῳ γέγονε, ἀλλ’ ἄκουε τοῦ εὐγγελιστοῦ Ἰωάννου, τί περί τοῦ ὕδατος τούτου φησί, μάλλον δέ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ ζῶντος Θεοῦ, παρ’ οὗ καί Ἰωάννης τόν λόγον πεπλούτηκεν· “Ὁ πίνων γάρ, φησίν, ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου – τοῦ αἰσθητοῦ δηλονότι, διψήσει πάλιν· ὅστις δέ πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μή διψήσει πώποτε, ἀλλά γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον”. Καί ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς φησὶ· “Τοῦτο δέ ἔλεγε περί τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν”. Διά τοῦ τοιούτου γάρ ὕδατος ὡσπερ ῥύπος ἢ πονηρία ἐκπλύνεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἄνευ δέ τούτου πολλά πονήσας ὠφελήσει οὐδέν. Διά δέ τοῦτο καί μή δυνάμενοι ὅλως ἡμεῖς τό τάλαντον τοῦ Δεσπότη ἡμῶν κρύπτειν καί τήν γινομένην εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δωρεάν μή ἀναγγέλλειν, φανερώς ὁμολογοῦμεν τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐνεπλήσθημεν ἀπλήστως οἱ ἀνάξιοι ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐλάβομεν διά τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καί ἐκορέσθημεν ἀκορέστως εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ ἀγίου, καί κατά τόν ἐνόν ἡμῖν τῆς δυνάμεως, ὡς ἔσχατοι καί ἀχρεῖοι, ἐδοξάσαμεν καί νῦν δοξάζομεν τόν Θεόν, τόν δοξάσαντα τόν πατέρα ἡμῶν τόν ἅγιον καί διά τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοὺς ταπεινοὺς καί ἀναξίους ἡμᾶς. Μὴ οὖν οἰηθῆί με τις ψεύδεσθαι καί κατά τῆς ἐμῆς ψυχῆς καί κατά τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φθέγγεσθαι, κομπολόγον με καί τορνολόγον ἠγοῦμενος· εἰδὼς γάρ εἶμι ὅτι ἀπολεῖ ὁ Θεός πάντας τοὺς λαλοῦντας τό ψεῦδος, καί τοῦτο (135) ποιεῖν με Παῦλος ὁ θεῖος διδάσκει, “Εὐλογητός ὁ Θεός” λέγων, “καί Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλήθειαν λέγω καί οὐ ψεύδομαι. Οἶδα ἄνθρωπον

πρό ἐτῶν δεκατεσσάρων “ καί τά ἐξῆς, καί πάλιν· “Ἡμεῖς δέ οὐ τό πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλά τό Πνεῦμα τό ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τά ὑπό τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καί λαλοῦμεν”. Τί δέ καί ἑμαυτόν ὠφελήσασθαι ἢ τόν ἐμόν πατέρα τόν ἅγιον ἐκ τῶν ἐπαίνων κἄν ὄλωσ; Πάντως οὐδέν. Ἀλλά καθάπερ περί τῶν λοιπῶν ἁγίων ἄνωθεν εἰρηκώς, ἐκείνους μέν ἐκ τῶν λόγων οὐδέν ὠφέλησα, τοὺς δέ ἀκροατάς πρός ζῆλον διήγειρα καί πρός τήν ἐκείνων παρώτρυνα μίμησιν, οὕτω καί περί τοῦ ἁγίου Συμεών καί λέγων οὐ παύσομαι, ἀνάγκης δέ μοι ἐπικειμένης μή βουλόμενος λέγω καί περί ἡμῶν αὐτῶν τῶν ἀναξίων. Ἡ γάρ τῶν πολλῶν ἀπιστία τῶν λεγόντων εἰς βλάβην τῶν ἀκουόντων, μή δύνασθαι εἶναι τινα τοιοῦτον ἄρτι μήτε τοῖς ἔργοις εἰς τάς τῶν ἐκείνοις δοθέντων χαρισμάτων καταξιούμενον, ἀναγκάζει με καί ἄκοντα λέγειν ἅ λέγειν οὐ ἐβουλόμην οὐδέποτε καί δημοσιεύειν ὄντως τοῦ Θεοῦ τό φιλόανθρωπον, ἵνα τῶν ταῦτα λεγόντων τό ὀκνηρόν καί ῥάθυμον ἀπελέγχηται.

Ἐκοπίασεν ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν καί ἅγιος Συμεών, ὡς πολλούς τῶν πάλαι ἁγίων πατέρων ὑπερβαλέσθαι, θλίψεις δέ πειρασμούς τοσοῦτους ὑπέμεινε, ὡς ἐξισωθῆναι πολλοῖς τῶν περιφανεστέρων ἐν μάρτυσι. Διά ταῦτα οὖν ἐδοξάσθη ἀπό Θεοῦ καί ἐγένετο ἀπαθής καί ἅγιος, λαβῶν ἐν ἑαυτῷ ὄλον, (136) ὡς εἰπεῖν, τόν Παράκλητον· καί τότε, ὡσπερ προῖκα πατήρ υἱῷ κληρονόμῳ δίδωσι, οὕτω κάμει τόν ἀνάξιον δοῦλον αὐτοῦ Πνεύματος Ἁγίου ἀκαματί καί δωρεάν ἔπλησε. Ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, ἐξ ὑμῶν, μή ὅτι γε εἶπω διεπράξατο, ἀλλ’ ἔτι τά παρ’ ἐκείνου πραχθέντα καί ὡς δυνατόν ῥηθέντα, νοῆσαι καλῶς δύναται;

Πρῶτον γάρ πάντων τοῦτο ἔγραψεν, ὡς ἐν τάξει διδασκαλίας οὕτως εἰπών· “Ἀδελφέ, ταύτην ἡγοῦ λέγεσθαι ἀναχώρησιν τελείαν τοῦ κόσμου, τήν παντελεῖα τοῦ ἰδίου θελήματος ἀπονέκρωςιν”. “Ὁ μακαρίας φωνῆς, μᾶλλον δέ ψυχῆς τῆς οὕτω γενέσθαι ἀξιωθείσης καί τοῦ κόσμου παντός χωρισθείσης. Πρός γοῦν τούτους καί τοὺς τοιοῦτους ὁ Δεσπότης λέγει Χριστός· “Ἦμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. Δεῦτε πρὸς με κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”. Οἱ γάρ ἄλλως πῶς ἐν τοῖς ἑαυτῶν θελήμασι κἄν ὅπως οὖν ἢ ἐν τισι καλοῖς τό δοκεῖν πορευόμενοι, οὐ μή ἴδωσι τήν ζωήν, ἢν οἱ ἀποτμηθέντες τοῦ κόσμου καί τῷ ἑαυτῶν ἀποθανόντες θελήματι βλέπουσιν.

Εἰ οὖν σύ ταπεινωθῆναι καί ὑποταγῆναι, θλιβῆναι τε καί ἀτιμασθῆναι, ἐξουδενωθῆναι καί λοιδορηθῆναι καί ὡς εἷς τῶν ἀφανῶν καί ἀφρόνων καί εὐτελῶν καί παραπεσόντων, ἀδελφέ, οὐ καταδέχη γενέσθαι, ἀλλ’ οὐδέ καταφρονηθῆναι παρά παντός ἀνθρώπου καί ὡς εἷς τῶν ἐπιλήπτων καί προσαιτούντων εἰς τάς πλατείας καί ῥύμας τῆς πόλεως λογισθῆναι, πῶς, εἰπέ, γένη ξένος τοῦ ἰδίου θελήματος; Εἰ γάρ ταῦτα πρός δοκιμήν καί πείραν ἐπερχόμενα φέρειν ἐν ὑπομονῇ πᾶσιν ἡμῖν ὁ Θεός ἐνετείλατο, μᾶλλον δέ οὐ πρός δοκιμήν καί πείραν, ἀλλά πρός (137) κάθαρσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐπαγόμενα, ἡμεῖς ὑπομείναι ταῦτα οὐ θέλομεν, ἀλλά ζῆ ἐν ἡμῖν τό μή θέλειν ταῦτα παθεῖν, ὅπερ ἐστί τό γεῶδες φρόνημα τῆς σαρκός, πῶς νεκροί γενησόμεθα; Οὐδαμῶς. Εἰ δέ μή νεκροί τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ γενοίμεθα, πῶς οἱ μή γεγονότες διά Θεόν νεκροί ζήσομεν τήν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωήν; Πῶς, ὡς ὁ ἅγιος εἶπε Συμεών, θεασόμεθα τόν Θεόν ἐνοικήσαντα ὡς φῶς ἐν ἡμῖν; Οὐδαμῶς, ἀδελφοί, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς.

Ἀλλά μωρόν ἡγή τόν μακάριον Συμεών καί αἰσχύνῃ μιμήσασθαι τάς πράξεις αὐτοῦ; Μίμησαι Χριστόν τόν Θεόν. Πάθε καί αὐτός διά τήν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθε διά σέ. Ἐκάλουν γάρ αὐτόν, ὡς ἀκούεις, διαμονῶντα, πλάνον, φάγον καί οἰνοπότην. Ἔλεγον γάρ· “Δαιμόνιον ἔχεις”, καί πάλιν· “Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καί οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καί ἁμαρτωλῶν”. Ταῦτα δέ καί ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν, ὁ ἅγιος Συμεών, ὑπὲρ ἡμῶν, μᾶλλον δέ δι’ ἡμᾶς ἤκουσε. Σύν τούτοις ἀκούεις

πάλιν ὡς φονέα καί κακοῦργον δεδεμένον συρόμενον τόν Κύριον καί ὡς ἓνα τῶν εὐτελῶν παριστάμενον τῷ Πιλάτῳ, ράπισμα καταδεχόμενον ὑπό δούλου, εἰς φυλακὴν ἐμβαλλόμενον καί ἀπό φυλακῆς ἐκβαλλόμενον, ὑπό στρατιωτῶν ραβδούχων ἀγόμενον, τῷ λαῷ ὑπό Πιλάτου παραδιδόμενον, “Λάβετε αὐτόν” φάσκοντος “ὕμεις καί σταυρώσατε”. Ἐνόησον οὖν πῶς ἦν ἀποδοθεὶς μέσον αὐτῶν, ὁ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν καί τὰ (138) πάντα διακρατῶν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὠθούμενος, ἀντωθούμενος, πυγμαζόμενος, ραπιζόμενος, ἐγγεγλωμένος, φραγγελόμενος, εἰς τό πραιτώριον εἰσαγόμενος, ὁ πάση κτίσει καί αὐτοῖς τοῖς Σεραφεῖμ ἀθεώρητος, ἐκδυόμενος, τῷ κίονι προσδεσμούμενος, τεσσαράκοντα πλήρεις λαμβάνων πληγὰς, τὴν ἐπιθάνατον δηλούσας ἀπόφασιν. Εἶτα τί; Πορφύραν κοκκίνην παικτικῶς ἐνδύόμενον, κατὰ κεφαλῆς ραπιζόμενον καί “Τίς ἐστὶν ὁ πταίσας σε;” ἐρωτώμενον ἀκάνθαις στεφανούμενον, προσκυνούμενόν τε καί ἐμπαιζόμενον, ἐμπτυόμενον καί εἰρωνικῶς ἀκούοντα· “Ἴδε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων”, ἐνδύόμενον πάλιν τὰ ἑαυτοῦ ἱμάτια, τόν τράχηλον σχοινίῳ δεσμούμενον καί ἐπὶ τόν θάνατον ἀπαγόμενον, εἶθ’ οὕτω τόν ἑαυτοῦ σταυρόν ἐπιφορτιζόμενον καί ἐπὶ τοῦ τόπου γινόμενον καί τοῦτον ὀρῶντα πηγνύμενον καί μόνον ὑπό τῶν φίλων καί μαθητῶν ἐγκαταλειπόμενον, μετὰ ταῦτα πάλιν ἀποδύόμενον, ἀναρτώμενον, τὰς χεῖρας καί τούς πόδας ὑπό τῶν στρατιωτῶν καθηλούμενον καί κρέμασθαι ἀφιέμενον, χολὴν ποτιζόμενον, λόγῃ νυττόμενον, ὑπό ληστοῦ βλασφημούμενον, χλευαζόμενον καί ἀκούοντα· “Ὁ καταλύων τόν ναόν καί ἐν τρισίν ἡμέραις ἐγείρων, σῶσον σεαυτόν καί κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ”, καί αὐθις· “Εἰ Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καί πιστεύσομεν εἰς αὐτόν”, καί οὕτω μετὰ τό ταῦτα πάντα παθεῖν, εὐχαριστοῦντα καί εὐχόμενον ὑπὲρ τῶν φονευσάντων αὐτόν καί τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας παρατιθέντα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

(139) Οὐκ ἀρκοῦσι ταῦτά σοι πάντα εἰς μίμησιν, ἀδελφέ, ἀλλ’ αἰσχύνῃ οὕτω ταῦτα παθεῖν; Διὰ ποίων δέ ἄλλων ἔργων ἢ πῶς συνδοξασθήσῃ αὐτῷ; “Ὅστις γάρ, φησὶν, ἐπαισχυθῆ με καί τούς ἐμούς λόγους, ἐπαισχυθήσομαι κάγῳ αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Διό καί ὁ Παῦλός φησιν· “Εἰ συμπάσχομεν καί συνδοξασθήσομεθα”. Εἰ δέ τὰ παθήματα αὐτοῦ, ἃ ὑπέστη ὑπὲρ ἡμῶν, αἰσχυνόμεθα μιμήσασθαι καί παθεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθεν, εὐδελον ὅτι οὐδέ τῆς δόξης αὐτοῦ συμμετοχοὶ γενησόμεθα· οὐ γάρ ἔργῳ ἀλλὰ λόγῳ μόνῳ ἐσμέν, οὕτως ἔχοντες, πιστοί· ἔργων δέ μή προσόντως, νεκρά ὑπάρχει ἡ πίστις ἡμῶν.

Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι οἱ μὴ τὰ πάθη Χριστοῦ διὰ μετανοίας καί ὑπακοῆς μιμησάμενοι καί τοῦ θανάτου αὐτοῦ μέτοχοι γεγονότες, καθὼς ἀνωτέρω λεπτομερῶς ἐδηλώσαμεν, οὔτε τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως συμμετοχοὶ γενήσονται, οὔτε Πνεῦμα λάβωσιν Ἅγιον. Διὰ γάρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἀνάστασις πάντων γίνεται· καί οὐ λέγω τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν σωμάτων ἀνάστασιν – σαλπίζει γάρ τότε ὁ ἄγγελος καί τὰ νεκρά σώματα ἀναστήσονται, ἀλλὰ τὴν καθ’ ἐκάστην γινομένην τῶν νεκρῶν ψυχῶν πνευματικῶς πνευματικὴν ἀναγέννησιν καί ἀνάστασιν, ἣν ὁ ἄπαξ ἀποθανών καί ἐγερθεὶς καί διὰ πάντων καί εἰς πάντας (140) τούς ἀξίως βιοῦντας ἀνιστάμενος καί τὰς συναποθανούσας αὐτῷ τῇ προθέσει καί τῇ πίστει ψυχὰς συνεγείρων, δίδωσι διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος, δωρούμενος αὐταῖς ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Ζ΄. (141)

Περί προσπαθείας τῆς εἰς τούς συγγενεῖς. Καί τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον βόθρον καί δεσμόν κατάγει τούς κρατουμένους ὑπ' αὐτῆς. Καί περί ἀπογνώσεως καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστι τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεῖς σωθήσεται, ὁ δέ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ὡς ὄφελόν γε αἰεὶ σιωπᾶν, ἡδυνάμην καί τὰ ἑαυτοῦ κακὰ ἀποκλαίεσθαι καί μηδέποτε διδασκάλου ἔργῳ ἐπιχειρεῖν ἢ κατηχεῖν τήν ὑμετέραν ἀγάπην ἢ κἄν ὅλως ἄλλοις ὑποδεικνύειν τὰς τῆς σωτηρίας ὁδούς, οὐχ ὡς ἐναντίου ὄντος τοῦ πράγματος τῆ τοῦ Θεοῦ ἐντολῆ, μᾶλλον μὲν οὖν καί εὐπροσδέκτου ὑπάρχοντος αὐτῶ, ἀλλ' ὅμως ἐμοῦ ἀναξίου τυγχάνοντος τοῦ τοιοῦτου πνευματικοῦ ἐγχειρήματος, διό καί δέδοικα, ὁ ταπεινός, μή καί ἐπ' ἐμοί τό Δαυιτικόν ἐκεῖνο προσφορώτατα λεχθήσεται ῥῆμα· “Τῶ δέ ἀμαρτωλῶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σύ ἐκδιηγῆ τά δικαιώματά μου καί ἀναλαμβάνεις τήν διαθήκην μου διά στόματός σου; σύ δέ ἐμίσησας παιδείαν καί ἐξέβαλες τούς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω”.

(142) Ἄλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, τίς ἐστίν ὁ μισῶν παιδείαν καί τίς ὁ ἐκβάλλων τούς λόγους αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ μή πειθόμενος τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις μισεῖ τήν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου παιδείαν καί βύει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μή ἀκοῦσαι λόγον τῆς ἐσχάτης ἀνταποδόσεως τῶν ἀμαρτωλῶν ἢ τοῦ πυρός ἐκείνου τοῦ αἰωνίου καί τῶν κολάσεων τοῦ ἄδου καί τῆς κατακρίσεως τῆς αἰωνίου ἐκείνης, ἀφ' ἧς οὐκ ἐνι διαδραῖσαι τόν ἄπαξ ἐμπεσόντα εἰς τὰς τιμωρίας αὐτῆς. Ὁ δέ μή πάση ἰσχύϊ καί δυνάμει ψυχῆς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ πρό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων αἰεὶ καί φυλάττων αὐτάς, ἀλλά καταφρονῶν μὲν αὐτῶν, προτιμῶν δέ τὰ ἐναντία τούτων καί ποιῶν αὐτά, ἔστιν ὁ ἐκβάλλων τούς λόγους εἰς τὰ ὀπίσω. Καί ἴνα ἐξ ἑνός σαφές ὑμῖν ποιήσω τό τοῦ λόγου προκείμενον, ὅταν ὁ μὲν Θεός προστάσῃ καί διαρρήδην βοᾷ· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν” καί πάλιν· “Σπουδάσατε εἰσελθεῖν διά τῆς πύλης τῆς στενῆς”, ὁ δέ ταῦτα ἀκούων οὐ μόνον οὐ προαιρεῖται μετανοεῖν καί βιάσασθαι ἑαυτόν εἰσελθεῖν διά τῆς στενῆς πύλης, ἀλλά διερχόμενος πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν μετεωρισμῶ καί διαχύσει ψυχῆς, προστιθείς τοῖς ἑαυτοῦ κακοῖς καθ' ὥραν κακὰ καί ἄνεσιν σώματος καί θεραπείαν ὑπέρ τήν δέουσαν χρεῖαν ἐπιζητῶν, ὅπερ τῆς πλατείας μᾶλλον καί εὐρυχώρου ὁδοῦ σημειῖον ἐστὶ καί οὐχί τῆς στενῆς καί τεθλιμμένης, τῆς φερούσης εἰς τήν ζωὴν τὴν αἰώνιον, οὕτω τοίνυν καί ὁ τοιοῦτος ἐκβάλλει τοῦ Θεοῦ τούς λόγους εἰς τὰ ὀπίσω καί τὰ ἑαυτοῦ θελήματα, μᾶλλον δέ τὰ τοῦ διαβόλου, ποιεῖ.

(143) Ἄ καγὼ πρῶτος, ὁ ταλαίπωρος, ἐκπληρῶν καί ἐν λάκκῳ βορβόρου κείμενος καί ἐν αἰσθήσει ὑπάρχων τῶν ἰδίων κακῶν, βοῶ κάτωθεν κράζων καί τούς ἔξωθεν παριόντας ἅπαντας προσφωνῶν· “Πόρρω που τοῦ δεινοτάτου τούτου λάκκου γίνεσθε, ἀδελφοί, καί τήν εὐθεῖαν ὁδόν, ἣτις ἐστίν ὁ Χριστός, πορευέσθε! Καί μηδεὶς ἐκκλίνῃ δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ καί ὧδε σύν ἐμοί τῶ παναθλίῳ καί δυστυχεῖ ἐμπεσεῖται καί στερηθεῖ μετὰ τῶν ἐπιγείων καί τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ”. Ἐπειδὴ δέ διά πολλῶν τῶν ἑαυτοῦ μηχανημάτων ὁ παμπόνηρος διάβολος καί ἐχθρός τῶν ψυχῶν ἡμῶν εἰς τό τοιοῦτον βάραθρον τούς πλείονας ἢ καί σχεδόν ἅπαντας ὁμοῦ, οἰονεὶ συμφορήσας, κατὰ καιρούς ἀπορρίπτει, ἔστι δέ καί διά μιᾶς ταύτης, τῆς πρὸς τούς συγγενεῖς λέγω προσπαθείας, ἣ καί ὡς σχοινίῳ χρώμενος, ὁ ἐχθρός ἐφ' ἑνός ἐκάστου τραχήλῳ ἀποδεσμῶν ἄγει καί συνεπεριάγει πάντας τούς τόν τοιοῦτον καταδεξαμένους δεσμόν, εἰς κρημνοὺς φρικτούς τε καί βάραθρα ἀμαρτημάτων χαλεπά καί ἀσύγγνωστα καί εἰς αὐτόν καταποντίζει τόν τῆς ἀπογνώσεως λάκκον,

καί ἐν πυθμένι ἄδου καταβιβάσας καί ἐνδεσμήσας ἀφήισι, φύγωμεν, ἀγαπητοί, τόν ὄλεθρον τοῦτον, παρακαλῶ.

Πανούργως γάρ ἐνριζοῖ ἐν τοῖς τοιούτοις καί σεσοφισμένως ἐμποιεῖ τήν ἀπόγνωσιν ἐπί τοσοῦτον, ὡς μήτε νομίζειν τούτους ἐν ἀπογνώσει γενέσθαι, μήτε πείθεσθαι ταῖς θείαις Γραφαῖς, μήτε μήν πιστούς ἠγεῖσθαι τούς περί τοιούτων λέγοντας πρός αὐτούς, πάντα δέ δεύτερα τῆς ἑαυτῷ τιθέναι φρονήσεως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφροσύνης καί ἀναισθησίας, καί δεδωμένους ὄντας ἀπό τοῦ τραχήλου ἀναλγήτους (144) διακεῖσθαι, ὅπερ χειρόν πάσης ἐστίν ἀπογνώσεως. Ἄλλο γάρ τό εἰς πλῆθος ἐμπεσόντα κακῶν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἀπογινώσκειν τινά, καί ἕτερον τό ὡς καλῶ τῷ κακῷ χρᾶσθαι καί ἐν πλήροφωρῖα εἶναι ὅτι καλόν τι ποιεῖ. Ὁ μὲν γάρ πρότερος, εἰ περί μετανοίας καί τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας διδαχθῆ καί μάθη ὅτι οὐκ ἔστι πλῆθος ἀμαρτιῶν ὃ μὴ ἐξαλείφει ἢ μετάνοια καί ὅτι “ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις” καί ὅτι “χαρά μᾶλλον γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι”, ἴσως ἑαυτοῦ γενόμενος καί καταφυγείς, ἐπιθυμήσειε ποτέ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπαλλαγῆναι κακῶν καί τοῦ δυσβαστάκτου φορτίου κουφισθῆναι τό αὐτοῦ συνειδός, διαναστήσεται καί πάντα ἄλλα – τά βιωτικά λέγω – εἰς οὐδέν λογισθήσεται καί τῇ μετανοίᾳ θερμῶς προσέλθῃ· ὁ δέ δεύτερος, δυσανακλητότερος ὢν, εἰς ἅπαν ἀπαναίνεται τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ἰατρευθῆναι. Πῶς γάρ καί ἰατρευθῆναι καταδέχεται, ὁ μὴδὲ ὅτι ἐν νόσῳ ἢ πτώματι κείται ὅλως πειθόμενος; Οὐδαμῶς!

Ἄλλά δέον ἡμᾶς λόγοις πρότερον, καθ’ ὅσον οἰοί τε ὦμεν, πνευματικοῖς, ἔκ τε τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν λοιπῶν ἀγίων Γραφῶν ἀναλεξαμένους, πληροφορησάμενοι καί δεῖξαι αὐτοῖς, πῶς μὲν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀπαρξάμενοι, ἐκκλίναντες ἠπατήθησαν, πῶς δέ ὁ ἐχθρὸς αὐτούς μεμονωμένους εὐρών τό τῆς προσπαθείας σχοινίον ἀπατηλῶς τοῖς ἑαυτῶν τραχήλοις ἐμπεριέδησεν, ἔπειτα καί πῶς αὐτούς εἰς κρημνοὺς καί βάραθρα ἀμαρτημάτων ἐμπεριήγαγε· καί μετὰ ταῦτα δεῖξομεν αὐτοῖς καί πῶς τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐναπέριψε, καί ποῦ καί πῶς ἐν τῷ ἄδῃ καταβιβάσας, τό ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν σχοινίον ἐναπέδησε, (145) καί ὡς οὐκέτι δυναμένους ἐλευθερωθῆναι καί πρός τήν γῆν ἀνελεθεῖν, ἀφείκε αὐτούς ὑπεχώρησε. Καί οὕτω τούς πειθόμενους τοῖς λόγοις τῆς θείας Γραφῆς καί εἰς συναίσθησιν τῶν οἰκείων ἐρχομένους κακῶν καί συνομολογοῦντας καί οὕτως ἔχειν συντιθεμένους τά κατ’ αὐτούς, τῆνικαῦτα καί τά φάρμακα τοῖς τραύμασιν ἀρμόζοντα διὰ τῶν λόγων αὐτῶν ἐπιδώσομεν.

Μέλλοντί μοι δέ πρός τάς ἀποδείξεις τῶν πραγμάτων ἐλθεῖν καί τόν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῷ ἀλόγῳ καί ἀμαθεῖ ἐπειγομένῳ ἀναδέξασθαι, συνεύξασθαι δέομαι πάντων ὑμῶν, ἵνα ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος φαιδρότερον ἐπιλάμψασα ὄλην μου καταφωτίση τήν διάνοιαν καί τόν νοῦν καί δῶῃ ἀξίως εἰπεῖν τι, οὐχί διὰ τήν ἐμὴν ἀξίαν, ἀλλά διὰ τήν ὑμετέραν ὠφέλειαν, ἐνηχοῦσα οἶον αὐτήν τούς λόγους ἅμα τε τῷ ταύτης φωτὶ φαίνουσα καί ὑποδεικνύουσα πάντα ἅπερ προείπομεν, καί οἶονεῖ πῶς λέγουσα πρός ἡμᾶς· “Ἴδε ἡ ὁδός, ἴδε ἡ ἔκπτωσις αὐτῆς, ἴδε ὁ ἐχθρὸς, τό σχοινίον. Ἴδε ὁ ἀδελφός, πῶς μετὰ χαρᾶς τόν δεσμόν καταδέχεται. Ἴδε ποῦ σύρων ὁ διάβολος αὐτόν ἀποφέρει”, καί πάντα καθεξῆς ἀνελλιπῶς ὑποδείξασα καί πῶς τούς ἐκείνου βρόχους δυνηθῶμεν διαφυγεῖν ἐκδιδάξασα, πρός τούς οὐρανοὺς ἐλευθέρους ἡμᾶς συμπαραλαβοῦσα ἀνέλθῃ. Τοῦτο δέ οὐκ ἄλλως ἢ γένηται ἡμῖν δυνατόν, εἰ μὴ ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς τοῦ βίου καί τῆς εἰς τό μοναχικόν στάδιον εἰσόδου ἡμῶν τόν λόγον ἀναγαγόντες, ἐκεῖθεν τήν ἀρχὴν ποιησόμεθα. Οὕτω γάρ καί ὡς ἐν ὁδῷ βαδίζων ὁ λόγος, ἅπερ ὑπέσχετο διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος καθαρῶς τοῖς προσέχουσιν ἀποδείξειεν. Ἄλλά μὴ ἀποκάμητε, ὠφέλιμος γάρ ὁ λόγος, καθ’ ὅσον

ἐστί καί θεόπνευστος, ἐπειδή καί ἡμεῖς καί οἱ λόγοι ἡμῶν, κατά τόν εἰρηκότα σοφόν, καί αὐτή ἡμῶν ἡ πνοή ἐν χειρὶ Θεοῦ τοῦ πεποικηκότος ἡμᾶς.

(146) Ὁ Κύριος καί Θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Υἱός ὢν γνήσιος τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὁμοούσιός τε καί ὁμοφυής καί ὁμόδοξος, σύνθρονός τε καί ὁμόθρονος, ἐν τῷ Πατρὶ μένων καί ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ, πρὸς τὴν ἡμετέραν ταλαιπωρίαν καί κάκωσιν, ἀλλά μὴν καί αὐτὴν ἡμῶν τὴν δουλείαν ἦν διὰ τῆς ἁμαρτίας τῷ ἀπατήσαντι ἡμᾶς ἐχθρῷ ἐδουλεύσαμεν ἀπιδῶν καί κατελεήσας ἡμᾶς τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπία αὐτοῦ βουληθεὶς ἐξελέσθαι τῆς δουλείας καί αἰσχίστης πλάνης ἡμᾶς, κατῆλθεν ἐκεῖθεν ὄλως τοὺς πατρώους κόλπους μὴ λιπών, ὡς οἶδεν αὐτός, καί γενόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμπεριπατήσας τε καί συναναστραφεὶς ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις οὖσιν ἁμαρτωλοῖς, καί προστάγματα δούς σωτηρίας τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καί ἀποστόλοις, ἀνῆλθεν αὐθις πρὸς τόν ἑαυτοῦ Πατέρα μετὰ δόξης, παραγγείλας αὐτοῖς καί εἰπών· “Πορευθέντες, κηρύξατε τό εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει διδάσκοντες” πάντας, οὐχὶ τόδε “τηρεῖν” ἢ τόδε, ἀλλά “πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν”. “Πάντα” δέ εἰπών οὐδέν ἀφήκεν ὃ μὴ φυλάξαι προσέταξεν. Εἶτα τί; “Ὁ πιστεύσας, φησί, καί βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὃ δέ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Ἄρα οὖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔγνωτε τί ἐστί τοῦτο ὃ λέγει· “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς”, εἶτα πάλιν· “Ὁ ἀπιστήσας”, ἢ καί περὶ τούτου εἶπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην; Δοκεῖ γάρ εὐληπτον εἶναι καί ἀπλοῦν τό λεγόμενον, ἔχει δέ ἐγκεκρυμμένα εἰς βάθος αὐτοῦ τά νοήματα.

(147) Πίστιν ἐνταῦθα οὐ ταύτην λέγει ὅτι Θεός ἐστὶν ὁ Χριστός μόνον, ἀλλά τὴν περὶ πασῶν τῶν παρ’ αὐτοῦ λεχθειῶν ἀγίων ἐντολῶν περιεκτικωτάτην πίστιν τὴν συνέχουσάν πῶς ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς καί πιστεύουσιν μηδὲν εἶναι ἀργόν μέχρι καί μιᾶς κεραίας ἐν αὐτοῖς, ἀλλά πάντα ἕως ἐνός ἰῶτα ζωὴ καί ζωῆς αἰωνίου πρόξενον· ὡς ἂν ὁ πιστεύων οὕτως ἔχειν αὐτάς καί διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος συνταξάμενος ταῦτα πάντα φυλάσσειν καί ἀπαραλείπτως ποιεῖν σωθήσεται, ὃ δέ ἀπιστήσας ἐν τινὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ μέχρι καί μιᾶς, ὡς εἴρηται, κεραίας ἢ ἐνός ἰῶτα, ὡς αὐτόν ἐκεῖνον ὄλον ἀπαρνησάμενος, κατακριθῆ. Καί εἰκότως· ὁ γάρ εἰς τὰ μεγάλα πιστεύσας αὐτῷ οἷον ὅτι Θεός ὢν ἀτρέπτως ἐγένετο ἄνθρωπος, ὅτι ἐσταυρώθη καί ἀπέθανε καί ἀνέστη, ὅτι ἀναστάς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε καί ὤφθη τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ὅτι ἀνελήφθη καί κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὅτι μέλλει ἔρχεσθαι κρίναι ζῶντας καί νεκρούς καί ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ πρότερον δηλονότι ἐξαναστήσας πάντας ἡμᾶς, τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καί μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τεχθήσεσθαι μέλλοντας, λέγοντι δέ αὐτῷ “Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι καί ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως” ἀπιστῶν, πῶς ἄρα πιστός ἔσται καί μετὰ πιστῶν συγκαταριθμηθῆ;

Ὁ τοίνυν ἐπ’ ἐκείνοις τοῖς φρικτοῖς καί ὑπὲρ νοῦν καί ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν πιστεύων Χριστῷ καί τοῖς γεγονόσι καί μέλλουσι γενέσθαι παρ’ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πειθαρχοῦσαν ἔχων καί συντιθεμένην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, (148) ἀπιστῶν δέ αὐτός ὀπηνίκα λέγοντος ἀκούει· “Ὁ θέλων ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθείτω μοι” καί· “Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μετέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστι μοι ἄξιος” καί ὅτι “Ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καί οὐ μισεῖ τόν πατέρα αὐτοῦ καί τὴν μετέρα καί τοὺς ἀδελφούς καί τὰς ἀδελφάς καί τὴν γυναῖκα καί τὰ τέκνα, ἔτι δέ καί τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής” καί ὅτι “Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”, πῶς ὁ τοιοῦτος πιστός καί οὐχὶ μᾶλλον ὡς ἄπιστος ἢ καί χείρων ἀπίστου κατακριθήσεται; Ὅτι ἐν μὲν τοῖς μείζουσιν ὁμολογεῖ πιστεύειν Χριστῷ, ἐν δέ τοῖς ἐλαχίστοις ὡς ψευδομένου καταφρονεῖ αὐτοῦ τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ καί Δεσπότη· καί πιστεύειν λέγων ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτῷ ὡς Θεῷ,

ὡς τῷ τυχόντι ἀνθρώπῳ διαπιστεῖ λέγοντι ὅτι καί ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· καί οἶεται γελῶν καί αἰσχρολογῶν καί ματαιολογῶν σωθῆναι, ταλανίζοντας ἐκείνου τούς γελῶντας καί μακαρίζοντας τούς πενθοῦντας· ἀλλά καί ἑαυτὸν μὴ ἀπαρνούμενος μηδέ τὸν σταυρὸν βαστάζων, ἀκολουθεῖν νομίζει τῷ δι' αὐτὸν σταυρωθέντι Χριστῷ· καί πλεῖον φιλῶν τούς ἑαυτοῦ γονεῖς, ἄξιον εἶναι αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ψυχῆς ἔχει. Οὕτως ἄρα καί αὐτοὶ οἱ ἐρχόμενοι δῆθεν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀποταγῆς καί οὐ μισοῦντες ἅπαντας τούς ἑαυτῶν συγγενεῖς, ἔτι δέ καί τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀπαρνούμενοι, (149) ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καί ἀγαπῶντες αὐτούς μᾶλλον, μαθηταὶ εἶναι τοῦ Χριστοῦ ματαιῶς νομίζουσι· καί λύοντες καθ' ὥραν οὐχὶ μίαν καί τὴν ἐλαχίστην τῶν ἐντολῶν ἀλλὰ πολλὰς καί μεγάλας, οὐδὲν ὅλως ἐναντίον ποιεῖν τι νομίζουσι, μᾶλλον μὲν οὖν καί μεγάλους ἑαυτοὺς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ βασιλείᾳ οὕτως ἔχοντες ὑπολαμβάνουσι ἔσσεσθαι· καί τό μείζον ἀπάντων κακῶν, ὅτι οὐχὶ παράβασιν ὅλως ταῦτα ἐντολῆς εἶναι λέγουσιν, ἀλλὰ καί ἡμᾶς αὐτούς, ἀντιποιοιούμενους τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, πείθειν ἀσυνέτως ἐπιχειροῦσιν. Ἄλλ' ἐπὶ τό προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Πάντα τοίνυν ὅσα τοῖς ἀποστόλοις ὁ Χριστός καί Θεός ἐνετείλατο, ὁμοίως καί ἡμᾶς φυλάττειν προσέταξεν, ἅπερ ἐν τῷ κόσμῳ φυλάξαι δυνάμεθα μὲν, οὐ προαιρούμεθα δέ διὰ τό ἀσθενεῖν ἡμᾶς τῇ πίστει καί τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς Χριστόν. Καί ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστὶ μαρτυροῦσι πάντες οἱ πρό νόμου καί ἐν νόμῳ καί μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν μετὰ παίδων καί γυναικῶν καί τῶν ἐν ἅπασι βιωτικοῖς μεριμνῶν καί φροντίδων εὐαρεστήσαντες τῷ Κυρίῳ, κεχωρισμένοι τούτων ἀπάντων τῇ ἀπροσπαθεῖ προαιρέσει γενόμενοι καί ὑπὲρ τούς ἐν ὄρεσι καί σπηλαίοις λαμπρότεροι τῇ πίστει καί τῷ βίῳ ἀναφανέντες. Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου χρώμενοι βοηθῶ ὡς δι' ἡμᾶς καί τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λεχθείση, πᾶσιν ἀποτασσόμεθα καί τῇ στενῇ καί τεθλιμμένη ὁδῷ προσερχόμεθα καί οἴονεϊ πως τοῦ κόσμου σωματικῶς καί τῶν τοῦ κόσμου ἀποτεμνόμεθα, καί οὕτως ἀπ' ἄλλης χώρας καί τόπου καί πόλεως πρὸς ἑτέραν ἀπαίροντες κατοικίαν καί μονήν (150) ἀφικνούμεθα, εἰς τό στάδιον τῆς γυμνασίας τῶν ἀρετῶν διὰ πολιτείας οἴονεϊ καί ἀσκήσεως κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἕκαστος βαδίζοντας ἢ καί ὀξυποδοῦντες καί τρέχοντες. Τί τοῦτο; Ἴνα τὴν ἀπροσπάθειαν τῶν εἰρημένων κτησώμεθα. Διὰ τοῦτο γάρ καί ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀπαίροντες, αὐτίκα ταῖς ἐντολαῖς ἐπόμενοι τοῦ Κυρίου καί τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ πειθαρχοῦντες, ἀπαρχόμεθα τῆς εἰς οὐρανούς φερούσης ὁδοῦ.

Σκόπει μοι δέ ἐντεῦθεν ἄρτι καλῶς τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. Ὑποζωγράφει μοι τῷ νοῖ ὁδὸν τετριμμένην ὄλην τοῖς ποσὶ τῶν προλαβόντων καλῶς. Ἐνθεν τε κάκειθεν ὄρη μοι νόει καί ὕλας καί κρημνοὺς καί σκοπέλους καί φάραγγας, σὺν τούτοις δέ πεδία καὶ παραδείσους τόπους τε τερπνοὺς καί συσκίους καί ὠραιότατους καί παντοδαπούς καρπούς ἐν αὐτοῖς, εἶτα θηρίων πλῆθος πολὺ καί ληστῶν καί ἀνδροφόνων κατὰ τόπους ἐγκεκρυμμένα συστήματα. Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδὲν ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ δελεάσαι καί τὴν αἴσθησιν ἡμῶν κατασεῖσαι ἢ παραβλάψαι δυνήσεται, ἐπομένους τοῖς προλαβοῦσιν ἀγίοις καί τὴν αὐτὴν ὁδὸν πορευομένους ἦν κάκεινοι ἐβάδισαν. Πορευομένων γάρ ἡμῶν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐντολῶν καί διερχομένων ἀμεταστρεπτί μέσον ἀπάντων τῶν εἰρημένων, οὐδεὶς οὔτε τῶν ληστῶν ἐκείνων οὔτε τῶν θηρίων φανερῶς καί ἀναιδῶς ἡμῖν ἐπιβαίνει ἢ τολμᾷ προσεγγῖσαι ἡμῖν, καί μάλιστα ἐάν ὁδηγῶ ἐπακολουθῶμεν καί συνοδοιπόροις συμπορευώμεθα ἀγαθοῖς. Πλὴν ὁμως ποτέ μὲν μακρόθεν, ποτέ δέ ἔγγιστα γεγονότες, οἱ μὲν ἀπειλαῖς χρῶνται καί φονίῳ πρὸς ἡμᾶς βλέπουσιν ὄμματι, οἱ δέ δελεασμοῖς τισὶ καί καλακείαις (151) καί φιλικαῖς ὁμιλίαις. Ἀλλὰ μὴν ὑποδεικνύουσιν ἡμῖν καί τὰ τῶν τόπων τερπνότητας κατὰ χώραν καί τὴν

ώραιότητα τῶν καρπῶν καί παραιοῦσι μικρόν ἀναπαύσασθαι εἰς παραμυθίαν τῶν πόνων τῆς ὁδοιορίας καί φαγεῖν ὑποτίθενται ἀπό τῶν καρπῶν τό ἡδύ πλέον ἐπιφερομένων τῆς ἐνούσης αὐτοῖς θεωρίας, καί πολλάς ἑτέρας ἐπινοοῦσι τάς πάγας ἡμῖν καί ποικίλας τάς ἀφορμάς· οὐκ ἔν ἡμέρα δέ μόνον ἀλλά καί ἐν αὐταῖς ταῖς νυξί, καί οὐδέ ἐγρηγορότων μόνον ἀλλά καί καθευδόντων, ἡμῖν ἐπανίστανται, ποτέ μὲν γαργαλισμοῖς καί ἐκκρίσεσι, ποτέ δέ βρωμάτων ἀπηγορευμένων γεύσεσιν, ἄλλοτε δέ καί μετὰ φανῶν καί λαμπάδων ὡσεὶ ξιφήρεις λησταί ληστρικῶς ἐπερχόμενοι θάνατον ἡμῖν ἐπισειοῦσιν, ἐκταράσσειν ἡμᾶς οἴομενοι καί τῆς εὐθείας παρατρέψαι ὁδοῦ. Καί οἱ μὲν αὐτῶν ἀδύνατον ἡμῖν ὑποτίθενται τό μέχρι τέλους ὑπενεγκεῖν τά ἐν τῇ ὁδῷ δυσχερῆ, οἱ δέ καί ἀνόνητα ταῦτα καί μηδέν τούς κοπιῶντας ὠφελεῖν δυνάμενα. Ἄλλοι ὅτι οὐδέ ἔστι ποτέ τέλος τῆς ὁδοῦ ταύτης οὐδέ ἔσεται λέγουσι, δεικνύοντες ἐκ τῶν μή κατορθωκῶτων τινάς καί μάλιστα τούς ἐγχρονίσαντας εἰς τήν ἄσκησιν καί μηδεμίαν ἐκ τοῦ χρόνου εὐρόντας ὠφέλειαν διά τό μή ἐν γνώσει καί εὐσεβεῖ λογισμῷ τρέχειν αὐτούς ἐν τῷ δοκεῖν τόν δρόμον τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἰδιορρυθμία καί οἴησει τοῦτο ποιεῖν, οἷς εἰκότως καί τά κατά Θεόν αὐτῶν διαβήματα περικόπτεται, δειλαινομένοις καί ὑποστρέφουσιν εἰς τά ὀπίσω καί ἑαυτούς διά τῆς ἀμελείας τῷ πονηρῷ ἐμπαρέχουσιν εἰς τό ἐργάσασθαι εἰς αὐτούς τά δοκοῦντα αὐτῷ.

(152) Ἀλλά τί θέλω πάντα ὑμῖν ἐξηγήσασθαι τοῖς πνευματικοῖς μου ἀδελφοῖς, καί ἰδοῦ εἰσιν ἀριθμῷ μή καθυποβαλλόμενα, τά τοῦ ἀντικειμένου ἡμῖν διαβόλου καί τῶν αὐτοῦ πονηρῶν πνευμάτων ἔνεδρά τε καί δεινά πανουργήματα! Ἀλλά τά πλεῖστα παρά τοῖς σπουδαίοις διερευνᾶσθαι ἑάσας καί παρασχῶν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων τάς ἀφερμάς, ὅ ἐπηγγειλάμην ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ ἀποδειξάσαι πειράσομαι· τί δέ ἔστι τοῦτο; Ὁ δεσμός τῆς πρὸς τούς συγγενεῖς ἡμῶν προσπαθείας καί ὅπως δεσμεῖ ἡμᾶς δι' αὐτῆς ὁ διάβολος, καί μάλιστα τούς κατά τῶν ἄλλων παθῶν τήν ἀνδρείαν ἐπιδειξαμένους καί τόν στέφανον ἄραντας, καί δι' ἧς ἡμᾶς τῷ σκότει καί τῇ ἀπωλείᾳ δυστυχῶς ὁ πονηρός παραπέμπει.

Καί σκόπει μοι πάλιν ἀκριβῶς τοῦ λεγομένου τήν δύναμιν. Κατανόησον σεαυτόν ἐν τῇ εἰρημένῃ ὁδῷ ἢ ἐπιβάντα ἀρτίως αὐτῆς ἢ ἐπ' αὐτῇ ἐπὶ χρόνους βαδίσαντα καί παρά πάντων ἐκείνων τῶν εἰρημένων θηρίων τε καί ληστῶν πολλά μὲν παθόντα ἐξ ὧν προειρήκαμεν, τῇ χάριτι δέ Χριστοῦ μήτε κολακείαις ἀπατηθέντα, μήτε τῇ ὠραιότητι τῶν φαινομένων κλαπέντα πρὸς ἡδονήν, μήτε φόβῳ καμφθέντα ἢ ἀπειλαῖς πρὸς τό ἐκκλίνειν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἢ παύσασθαι τοῦ πρόσω βαίνειν, μήτε μὴν εἰς τά ὀπίσω στραφέντα, ἀλλά μᾶλλον καί εὐτονώτερον τρέχοντα. Ἄρα οὖν οὕτως τρέχοντός σου ἠρέμησε τοῦ μηκέτι πολεμεῖν σε ὁ Σατανᾶς ἢ ποτέ ἠρεμήσει; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς! Ἄλλ' εἰδῶς ὅτι ἐντολήν ἡμῖν δέδωκεν ὁ Θεός ἀπαρνήσασθαι πατέρα καί μητέρα καί πᾶσαν ἀπλῶς συγγένειαν σαρκικήν, ἔτι δέ καί ὅλους ἡμᾶς αὐτούς· οὐ μόνον δέ ἀλλ' ὅτι συνεθέμεθα τῷ Θεῷ, (153) ὅτε τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ προσήλθομεν, καί ταύτην μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων φυλάξασθαι, ἐπειδή οὐκ ἴσχυσεν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων τι κατά σοῦ, τί ποιεῖ; Πρῶτον τήν τῶν ἰδίων μνήμην ἀνακινεῖ καί ἀνανεοῖ ἐν ἡμῖν, ἔπειτα καί ἀπό τῶν θείων Γραφῶν τά περί ἄλλων καί πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἐπὶ ἀνατροπῇ θολερᾶ καί παραβάσει τῆς ἐντολῆς ἡμῖν ὑποτίθησι λέγων· “Τίμα τόν πατέρα σου, φησὶν ἡ θεία Γραφή, καί τήν μητέρα, καί ἀπό τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει· ὁ γάρ μή προϊστάμενος τῶν οἰκείων, κατά τόν θεῖον ἀπόστολον, τήν πίστιν ἤρνηται”, ἀγνοῶν ὁ δόλιος, ὡς εἰκός, ὅτι ταῦτα εἴρηται οὐχ ἵνα πλέον τοῦ Θεοῦ τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἢ τούς συγγενεῖς ἀγαπῶμεν καί προτιμῶμεν αὐτούς τῆς ἀγάπης ἐκείνου, ἀλλ' ἵνα ὑπακοήν παιδευθῶμεν καί μάθωμεν ὅτι, εἰ πρὸς τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἀναγκαῖα ἐστὶν ἡ ὑποταγή καί τιμή, πόσω μᾶλλον ἢ πρὸς αὐτόν, τόν αὐτούς καί ἡμᾶς πεπονηκότα Θεόν; Οἰκεῖοι δέ τοῦ σπέρματος ἡμῶν, ὧ ἀπατεῶν – καλόν γάρ πρὸς αὐτόν

ἀντιστρέψαι τόν λόγον, οὐχ οἱ συγγενεῖς ἀλλ' οἱ οἰκεῖοί εἰσι τῆς πίστεως, οὐς, ὡς εἰκός, ἀγνοεῖς καί δολίως ὑποσπεῖρεις ἡμῖν τήν κατά σάρκα συγγένειαν, σπουδάζων κατάγειν ἡμᾶς εἰς τήν φιλίαν αὐτῶν καί προσπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί ὅτε τῆς ἀπάτης αἰσθανθῶμεν καί ἐν γνώσει γενώμεθα, εἴτε ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν εἴτε ἀπ' ἄλλων τῶν ὀδηγούντων ἢ συμπορευομένων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου ἡμῖν, τί πάλιν πρός ἡμᾶς ἐν τῷ ἀφανεῖ κινήματι τῆς καρδίας ὑποψιθυρίζει; “Σύ, φησίν, ἀπό γε τοῦ παρόντος εἰς ἄλλα μέτρα καί εἰς ἄλλην ἔφθασας προκοπήν, (154) ἦν οὐδεὶς τῶν συνόντων σοι ἐπίσταται ἀδελφῶν, ἀπροσπάθειάν τε ἐκτίσω καί ἀπάθειαν παντελή. Διό καί εἰ θέλεις, ὑπερορᾶς καί καταφρονεῖς τῶν συγγενῶν σου, καί οὐδέν σοι ὄλως μέλλει περὶ αὐτῶν”. Ταῦτα ὑποτιθέμενος ἐν τῷ κρυπτῷ, παριστᾷ ἴσως καί αὐτόν ἐκεῖνον τόν συγγενῆ ἢ κατά διάνοιαν ἢ καί σωματικῶς ἐνώπιον αὐτοῦ, καί τοιαῦτα ὑποβάλλει λέγων αὐτῷ: “Πῶς τό τοῦ Θεοῦ πλάσμα ἀπολέσθαι ἐάσεις, ἵνα παρομοιωθῇ τοῖς κτήνεσι καί ὑπό ἀγνωσίας εἰς τήν τῶν ἀλόγων τάξιν καταπέση; Οὐκ ὀρέξεις χεῖρα, οὐ διανοίξεις αὐτοῦ τόν νοῦν, οὐ ποιήσεις αὐτόν τόν πεπονηκότα γνωρίσαι Θεόν; Καί ποῖαν ἄρα τήν ἀπολογία ἐξεις ἢ τί ἐρεῖς ποιεῖ τοῦτον ἐν τῇ εὐχῇ καί ὡσανεὶ συμπαθείας δάκρυα χέειν καί οἶονεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ προσφέρειν αὐτόν ὡς δῶρον εὐπρόσδεκτον ἐν τῷ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· Ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται”, καί: “Ἐφ' ὅσον πάλιν ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοί ἐποιήσατε”, καί πάλιν: “Ὁς ἐγένετο πατήρ ὀρφανῶν” καί τά ἐξῆς. Ταῦτα δέ πάντα πλάνη σαφῆς καί ἀπάτη τοῦ πονηροῦ.

Ὅτε δέ καί ἐπί πᾶσι τούτοις μή πεισθῇ τις, ἀλλ' ἔτι δὴ ἀναβάλλεται καί τῷ πονηρῷ ἀντιλέγει: “Πάντως, φησίν, ὃ ὀφείλω ποιῆσαι τῷ συγγενεῖ μου, τοῦτο ποιήσω εἰς ξένον, τόν κατά Θεόν μᾶλλον συγγενῆ μου ὄντα ἢ κατά σάρκα”, ἀποκρίνεται ὁ δόλιος ἐχθρός καί λέγει αὐτῷ: “Καί πάντως οὕτω φροντίζει τῶν πάντων ὁ Θεός καί οὕτως οἱ πάντες εἰς γνῶσιν καί πίστιν αὐτοῦ ἐνάγονται· σύ μὲν διά τῶν σῶν συγγενῶν εἴτε καί ἀλλοτρίων, (155) αὐτός δέ πάλιν διά σοῦ καί δι' αὐτοῦ ἕτεροι. Τίς δέ ἄρτι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ὡς σύ; Ἡ καί ποῦ ἐάσεις αὐτόν ἀπελθεῖν, ἵνα μή εὐθύς λύκου κατάβρωμα γένηται καί ἀπολέσει αὐτοῦ τήν ψυχήν, ἦν αὐτός ζημιωθήσεται, ἐάν καταλείψῃς πάντως αὐτόν; “. Τότε δὴ τότε καί ὁ ἀδελφός ἀπατηθεὶς ἴσταται καί εὐλόγως καταδέχεται δεσμευθεὶς παρά τοῦ Σατανᾶ οὐκέτι ἀντιλέγει, πειθαρχήσας τοῖς λόγοις αὐτοῦ.

Καί ὅρα μοι πανουργίαν τοῦ δεινοῦ τούτου καί ψυχοφθόρου ληστοῦ! Δεσμέυσας οὖν αὐτόν τῇ προσπαθείᾳ οὐκέτι ἐν τῇ ὁδῷ συμπεριπατεῖ μετ' αὐτοῦ, οὐδέ ὄχλεϊ, τό γε νῦν ἔχον, περὶ τούτου αὐτόν, ὡς ἂν μή γνωσθῇ αὐτοῦ ἢ ἐπιβουλή. Ἀλλά τί; Τό ἄκρον οἶονεῖ τοῦ σχοινίου λαβόμενος καί μακράν γεγωνός, ἀποκρύπτεται ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει, ὁ τοῦ σκότους ἀληθῶς ἀρχηγός, ἀφείς αὐτῷ τήν περί τοῦ συγγενοῦς φροντίδα καί μέριμναν. Οἶδε γάρ ὅτι ἐκεῖνος ἀντ' αὐτοῦ διηνεκῶς ὄχλεϊ καί νύσσει αὐτόν. Τούτου οὖν γενομένου, ἐπὶ πρός μέριμναν τήν οἴανον χωρήσει τοῦ συγγενοῦς ἔνεκα, ἐκκλίνει τῆς βασιλικῆς καί εὐθείας ὁδοῦ ἧς ἀπήρξατο· καί ὅσον ἐκκλίνει, ὁ ἐχθρός εἰς βάθος που τῆς αὐτοῦ σκαιωρίας μεθίσταται καί ἐνδότερον ὑπείσερχόμενος κρύπτεται, ἔχων ἐν ταῖς αὐτοῦ χερσὶ τό δῆθεν σχοινίον τῆς προσπαθείας καί κρατῶν αὐτό ἀσφαλῶς καί σπουδάζων ὄλως μή γνωσθῆναι αὐτῷ.

Τῆς οὖν ὁδοῦ ὁ ἀδελφός ἐκπεσὼν, πρόσεχε τί ἄρχεται λέγειν ἐν ἑαυτῷ· “Ψυχήν ὁ σώσας, ὡς ὁ κτήσας”. Καί οὕτω πείθει ἑαυτόν ὅτι χριστομίμητον ἔργον ἐπεχείρησε ἐπιτελέσαι. Καί εἰ μὲν ἐστὶ γνώριμος τῶν κατά κόσμον τισίν, (156) ἀπέρχεται πρός αὐτούς καί ποτέ μὲν παρ' ἀξίαν αὐτούς κολακεύει καί ἐπαινεῖ, ποτέ δέ ἀποτόμως ἐπιπλήττειν ἐπιχειρεῖ. Ἄλλοτε γαστρίμαργον ἑαυτόν ἀποδεικνύει καί ἀδιάφορον καί τινος λόγους λαλεῖ, ἵνα εἰς γέλωτας πάντας κινήσῃ. Καί ἀπλῶς ἐνὶ ἐκάστῳ συμπεριφέρεται κατά τό θέλημα αὐτοῦ, ἵνα ἀποδεξάμενος δόση χρῆμά τι. Ἐάν δέ

μηδέν ἴδη διδόντα αὐτῷ, ἀναιδῶς οὐ παραιτεῖται ζητεῖν πανταχοῦ τὴν μνεῖαν περιφέρων τοῦ συγγενοῦς. Οἱ δὲ ἀκούοντες, σαρκικοί ὄντες καὶ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ἐμπεριεχόμενοι, ἐπαινοῦσι μᾶλλον τόν δυστυχή καὶ “Μισθόν ἔχεις μέγα” λέγουσι πρὸς αὐτόν. Ἐξ ὧν ἡ προσπάθεια αὐξομένη ριζοῖ, μᾶλλον δὲ συνουλοῖ τῇ τραχίλου νοητῶς σαρκί τὸ ταύτης πάθος ὡσπερ σχοινίον καὶ ἰσχυροποιεῖται καὶ ἀδιάλυτον γίνεται. Ὅθεν ἐκ τοῦ κατ’ ὀλίγον ἀποσπᾶ αὐτόν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα εἰς ἐναντία ἀγνώστως μεταποιεῖ καὶ τηνικαῦτα εἰς μῖσος καὶ φθόνον ἐνάγει τῶν ἐχόντων πλέον ὑπὲρ αὐτόν καὶ μὴ διδόντων ἀφθόνως αὐτῷ· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπακοὴν ῥάθυμον αὐτόν καὶ παρήκοον ἀπεργάζεται. Εἶτα ψεύδεται καὶ οἰκονομίαν τὸ πρᾶγμα ἡγεῖται, ὡς τῷ Θεῷ δῆθεν διδούς τὰ εἰς τὸν συγγενῆ ἐξοδιαζόμενα, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κλέπτειν ἀπὸ μικρῶν ἄρχεται καὶ οὐδέ ὅτι κλέμμα ἐστὶ πείθεται, ἀλλ’ ἀποβουκοληθεὶς τὰς φρένας ὑπὸ τοῦ πάθους, εἴ τι δ’ ἄν καὶ ποιῆ ὑπερασπιζόμενος τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν, οὐκ ἔχει καταγινώσκουσαν αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Τοιγαροῦν καὶ ὅταν εἰς ταῦτα πάντα καταβιβάσῃ τὸν ταπεινὸν μοναχόν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, τότε καὶ αὐτὸ τὸ ἄκρον δῆθεν τοῦ σχοινίου ἐν τῇ ποιωθείσῃ καὶ ριζωθείσῃ ἀμαρτία τοῦ πάθους τῆς προσπαθείας, (157) ὡς ἐν στυλῷ τινὶ πεπηγμένῳ ἐν ἄδου μυχοῖς ἐμπειριελήσας, ἀφίησι, πληροφορίαν ἔχων ὡς οὐκέτι ἐκεῖθεν ἀνασπασθήσεται.

Ταῦτα οὖν ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα περὶ τῶν ἀγωνιζομένων εἰρήκαμεν. Περί γάρ τῶν ἀδιαφόρων καὶ καταφρονητικῶς ταύτῃ τῇ ὁδῷ προσερχομένων καὶ πολιτεία, τί δεῖ καὶ λέγειν ὅση τούτων ἢ πρὸς τοὺς συγγενεῖς ὑπάρχει προσπάθεια, ὅπου γε δίκην ἀναισθητῶν ὀρνέων πρὸς πᾶσαν παγίδα τοῦ διαβόλου ἐμπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐκδότους ἑαυτοῦς πρὸς πᾶν πάθος ποιήσαντες, οἱ καὶ κατάβρωμα αἰεὶ τοῦ πονηροῦ γίνονται, τοῦ περιπατοῦντος καὶ ὠρουμένου ὡς λέοντος, τίνα καταπή, καὶ προαιροῦνται μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τῶν ἐκείνου ὀδόντων καὶ τοῦ δεινοτάτου φάρυγγος ἐκσπασθῆναι; Ἄλλ’ εὐζώμεθα ἡμεῖς ἐξ ὅλης προθέσεως καὶ διανοίας, οἱ μετὰ πίστεως τὸν λόγον ἀκούοντες, μὴ ἀπατηθῆναι ποτε μηδὲ δελεασθῆναι, μηδὲ διὰ μιᾶς τινος μικρᾶς ἢ μεγάλης παραβάσεως ἐκπεσεῖν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς οὐρανοῦς, μηδὲ πάθει τινὶ δεσμευθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαντες ἀμεταστρεπτί ἐν αὐτῇ σπεύσωμεν πορευόμενον ἔμπροσθεν ἡμῶν φθάσαι τὸν Ἰησοῦν· καὶ γεγονότες αὐτοῦ ἐγκρατεῖς προσπέσωμεν αὐτῷ καὶ κλαύσωμεν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ θερμῶς αἰτησώμεθα μὴ χωρισθῆναι αὐτόν ὅπως ποτέ ἀφ’ ἡμῶν, μηδὲ ἔᾶσαι ἕξω πεσεῖν ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ, ἥτις αὐτός ἐστιν ἐκεῖνος εἰρηκώς· “Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ”. Τοῦτον οὖν ἐκζητήσωμεν, τοῦτον φθάσαι σπουδάσωμεν, ἵνα καὶ κατάσχωμεν αὐτόν, (158) καὶ ἐάν τοῦτο γένηται καὶ συμβιοτεύσωμεν αὐτῷ καὶ συμπολιτευσώμεθα, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου ἀλλὰ καὶ νῦν εἰς οὐρανοῦς αὐτῷ συνανέλθωμεν καὶ συναναληφθῶμεν, μᾶλλον δὲ αὐτός ἡμᾶς συνανενέγκῃ καὶ συνδοξάσῃ καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν δωρήσῃται τὴν ἀπόλαυσιν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Η΄. (159)

Περί τελείας ἀγάπης καὶ τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καὶ ὅτι ἐάν μὴ διὰ σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοὶ καὶ χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ’ οὐδέ υἱοὶ καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, εἰ ὁ τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος πρὸς ἀπάτην πολλῶν καὶ ἀπώλειαν, ἄθλιος ὄντως ἐστὶ καὶ παρά Θεῶ καὶ ἀνθρώποις κατακεκριμένος ὑπάρχει καὶ βδελυκτός, εὐδηλον ὅτι ὁ ἐμπάθειάν τινα, ἀπαθῆς ὢν, πρὸς σωτηρίαν πολλῶν καὶ ὠφέλειαν ἐν προσποιήσει κατὰ τοὺς παλαιούς πατέρας σχηματιζόμενος, ἐπαινετός καὶ μακάριος. Ὡσπερ γάρ ὁ διάβολος ἐν προσχήματι ὄψεως καὶ συμβουλῆς, τῷ δοκεῖν μὲν χρηστῆς καὶ ἐπωφελοῦς, τῇ δὲ ἀληθείᾳ θανασίμου τυγχανούσης καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παραδείῳ καρπῶν ἀποστερούσης τὸν ἄνθρωπον, θεομάχος καὶ ἀνθρωποκτόνος ἐδείχθη, οὕτω καὶ ὁ ἐν προσχήματι κακίας πονηρούς τινας λόγους κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκφέρων, ἵνα τὰ τελούμενα τῷ διαβόλῳ ὑπὸ τῶν ὑποκρινόμενων τήν ἀρετήν καὶ εὐλάβειαν ἀναμαθῶν ἐπιστρέψῃ τοὺς δρῶντας τὰ κακὰ πρὸς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐξομολόγησιν, (160) χρηστομίμητος ὄντως καὶ συνεργός Θεοῦ καὶ σωτῆρ ἀνθρώπων προφανῶς γίνεται. Τοῦτο δὲ μόνων ἐκείνων ἔργον ἐστίν, ὧν ἡ αἴσθησις ἀναίσθητός ἐστι τοῦ ἀέρος τούτου καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τῆς αἰσθήσεως, ὧν ἡ διάνοια οὐ προσπάσχει τοῖς ὀρωμένοις ἀλλ' ἐξέστη τῆς τοῦ σώματος ταπεινώσεως, τῶν ἰσαγγέλων λέγω, τῶν τελείως τῷ Θεῷ ἐνωθέντων καὶ ὄλον Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς ὀλοτελῶς κτησαμένων ἔργῳ καὶ πείρᾳ, αἰσθήσει καὶ γνώσει καὶ θεωρίᾳ.

Κακὸν τοιγαροῦν τὸ ἐπακροᾶσθαι ἢ παρατηρεῖν λάθρα τί ὁ πλησίον προσομιλεῖ ἢ διαπράττεται, ἀλλ' ἐάν πρὸς τὸ ὄνειδίσαι ἢ ἐκφαυλίσαι ἢ λοιδορῆσαι ἢ ἐκπομπεῦσαι ἐν καιρῷ ἄπερ εἶδεν ἢ ἤκουσεν· εἰ δὲ πρὸς τὸ συμπαθῶς καὶ σοφῶς ἐν φρονήσει τὰ τοῦ πλησίον ἐπιδιορθώσασθαι καὶ ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ δακρύων προσεύξασθαι τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἔστιν πονηρὸν τὸ τοιοῦτον. Εἶδον γάρ ἐγὼ ἄνθρωπον πολλά ἐπιτηδεύματα καὶ πολλοὺς τρόπους ποιοῦντα, ὅπως μηδὲν αὐτόν τῶν γινομένων ἢ λεγομένων ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ διαλανθάνῃ· οὐκ ἐποίει δὲ τοῦτο πρὸς βλάβην, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸν μὲν λόγῳ, τὸν δὲ δῶροις, τὸν δὲ ἑτέρα τινὶ προφάσει τῶν ἐναντίων πράξεων καὶ λογισμῶν ἀποστήσῃ. Καὶ εἶδον τὸν τοιοῦτον ποτέ μὲν κλαίοντα διὰ τὸν δεῖνα, ποτέ δὲ θρηνοῦντα ὑπὲρ τοῦ δεῖνος, ποτέ δὲ καὶ τὰς ἑαυτοῦ ὄψεις καὶ τὸ στήθος αὐτοῦ τύπτονα ὑπὲρ ἄλλου, τὸ τοῦ ἀμαρτήσαντος ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἀναδεχόμενον πρόσωπον δηλονότι, καὶ ὡς ἐκείνον αὐτόν εἶναι τὸν τὸ κακὸν ποιήσαντα λογιζόμενον ἑαυτόν καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογούμενον καὶ προσπίπτοντα καὶ πενθοῦντα σφοδρῶς. (161) Καὶ εἶδον ἕτερον ἐπὶ τοῖς κατορθοῦσι καὶ ἀγωνιζομένοις τοσοῦτον χαίροντα καὶ τήν ἐκείνων προκοπὴν ἀποδεχόμενον, ὡς δοκεῖν ἐκείνον αὐτόν μᾶλλον ἢ ἐκείνους τῶν ἀρετῶν καὶ πόνων μέλλειν ἀπολήψεσθαι τοὺς μισθοὺς· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ καταπίπτουσι καὶ τοῖς κακοῖς ἐπιμένουσι τοσοῦτον ἐλυπεῖτο καὶ ἔστενεν, ὡς δοκεῖν αὐτόν μόνον ἐν ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἐκείνων πάντων λόγον ἀποδοῦναι προσαπαιτούμενον καὶ τῇ κολάσει παραδοθῆναι. Καὶ εἶδον ἕτερον οὕτω τήν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παραζηλοῦντα καὶ θέλοντα, ὡς πολλάκις μετὰ δακρύων θερμῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς δέεσθαι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἢ κάκείνους σωθῆναι ἢ καὶ αὐτόν σὺν ἐκείνοις κατακριθῆναι, ἀπὸ διαθέσεως θεομιμήτου καὶ Μωσαϊκῆς ὅλως σωθῆναι μόνον ἑαυτόν θέλοντα. Τῇ ἀγίᾳ γάρ ἀγάπῃ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι πνευματικῶς αὐτοῖς συνδεθεῖς, οὐδέ εἰς αὐτήν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν προηρεῖτο καὶ χωρισθῆναι αὐτῶν. Ὡς δεσμός ἅγιος, ὡς δύναμις ἄφατος, ὡς ψυχῆς οὐρανόφρονος, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν θεοφορουμένης καὶ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ τοῦ πλησίον σφόδρα τετελειωμένης!

Ὁ τοίνυν εἰς ταύτην οὕτω πεφθακῶς τήν ἀγάπην, μηδέ ἴχνος αὐτῆς ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ θεασάμενος μηδέ τήν παρουσίαν αὐτῆς ὅλως ἐπαισθανθεῖς, ἔτι τῇ γῇ καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ μᾶλλον δὲ ὑπὸ γῆν κρύπτεσθαι πέφυκεν, ὡσπερ ὁ λεγόμενος ἀσπάλαξ, τυφλός δηλαδή ὢν καὶ αὐτός ὡς ἐκείνος καὶ μόνη τῇ ἀκοῇ τῶν ἐπὶ γῆς λαλούντων ἐπακρουόμενος. Ὡς τῆς συμφορᾶς, ὅτι ἐκ Θεοῦ γεννηθέντες καὶ

ἀπαθανατισθέντες ἐπουρανίου τε κλήσεως μέτοχοι καὶ κληρονόμοι Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ καὶ πολῖται τῶν οὐρανῶν γενόμενοι, (162) αἴσθησιν οὐπὼ τῶν τοσοῦτων ἐλάβομεν ἀγαθῶν· ἀλλ’ ἀναισθήτως, ἴν’ οὕτως εἶπω, ὥσπερ σίδηρος ἐμβάλλεται τῷ πυρὶ ἢ ὡς ἄψυχον δέρμα ἐμβάπτεται ἀνεπαισθήτως κοκκίνη βαφῇ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἔτι ἐν τοῖς τοσοῦτοις ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ μέσον ὄντες διακείμεθα, μηδεμίαν αἴσθησιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν ὁμολογοῦντες. Καὶ ὡς ἤδη σεσωσμένοι καὶ τοῖς ἀγίοις κατελεγμένοι ἐνσεμνυνόμεθα, σχηματιζόμενοι τε καὶ κοσμούμενοι καὶ τὴν ἀγιωσύνην ὑποκρινόμενοι, ὡς ἐπὶ ὀρχήστρας ἢ σκηνῆς ἀθλίως βοιοῦντες, τοῖς μίμοις καὶ ταῖς πόρναις ἐξομοιοῦμεθα, αἱ τὸ φυσικὸν οὐκ ἔχουσαι κάλλος ἐπιτρίμμασι καὶ βαφαῖς ξέναις ἑαυτὰς κοσμεῖν ἀφρόνως οἴονται. Ἄλλ’ οὐχὶ καὶ τῶν ἀγίων τῶν ἄνωθεν γεννωμένων οἱ χαρακτήρες τοιοῦτοι.

Χρεῶν δὲ εἰδέναι, ὅτι ὥσπερ τὸ βρέφος ὅταν τῆς μητρικῆς νηδύος προέλθοι, τοῦ ἀέρος τούτου ἀνεπαισθήτως αἰσθάνεται καὶ εὐθέως πρὸς κλαυθμὸν καὶ θρήνον αὐτομάτως κινεῖται, οὕτω καὶ ὁ γεννηθεὶς ἄνωθεν καὶ ἐκ τοῦ κόσμου μὲν τούτου ὡς ἐκ νηδύος σκοτεινῆς προελθὼν, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ νοητὸν καὶ οὐράνιον φῶς καὶ οἶονεὶ προκύψας ἔνδον τούτου μικρὸν, εὐθύς χαρᾶς ἀφάτου πληροῦται καὶ δάκρυα ἀνωδύνως προχέει, ἐννοῶν, τὸ εἶκος, ὅθεν ἐρρύσθη καὶ ἐν οἴῳ γενέσθαι κατηξιῶθη φωτὶ· ἀρχὴ γάρ τοῦ εἰς χριστιανούς καταλεγῆναι τινα τοῦτο ἔστιν. Οἱ δὲ γε τοῦ τοιοῦτου καλοῦ ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ μήπω γενόμενοι, μηδὲ ζητήσαντες αὐτὸ ἐν ἐπιμονῇ πολλῇ καὶ θρήνοις καὶ δάκρυσι, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων πράξεων καθαρθέντες τύχωσιν αὐτοῦ καὶ τέλεον ἐνωθέντες αὐτῷ κοινωνίαν σχῶσι μετ’ αὐτοῦ, (163) εἶπέ, χριστιανοὶ καθόλου κληθῶσιν; Οὐκ εἰσὶ γὰρ ὡς χρή. Εἰ γὰρ τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἔστι καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἔστιν, ὁ σωματικῶς γεννηθεὶς καὶ ἀνὴρ γεγονώς, πνευματικῶς δὲ μηδὲ ὅτι γε ὀφείλει γεννηθῆναι ἐννοήσας ἢ πιστεύσας ἢ σπουδάσας ποτέ, πῶς ἄρα πνευματικὸς γένηται καὶ πνευματικοῖς ἀνδράσιν ἑαυτὸν συναριθμήσειεν, εἰ μὴ λάθρα, ὡς ὁ τὰ ῥυπαρά ἱμάτια ἐνδεδυμένος, ἑαυτὸν παρενεῖρει τοῖς λαμπροφοροῦσιν ἀγίοις, καὶ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης μετ’ αὐτῶν συνανακλιθεὶς ἔξω βληθείη χειρας καὶ πόδας δεθεὶς, ὡς μὴ φωτὸς υἱὸς ἀλλὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ παραπεμφθεὶς τῷ αἰωνίῳ πυρὶ, τῷ ἡτοιμασμένῳ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; Ὁ γὰρ λαβὼν ἐξουσίαν υἱὸς γενέσθαι Θεοῦ βασιλείας τε οὐρανῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμος, ὁ μαθὼν πολυτρόπως διὰ ποίων ἔργων καὶ ἐντολῶν ὀφείλει εἰς ταύτην τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἀναθῆναι, καὶ τούτων μὲν ἀπάντων καταφρονήσας, προτιμήσας δὲ τὰ ἐπίγεια καὶ φθειρόμενα καὶ τὸν χοιρῶδη βίον προκρίνας καὶ τὴν πρόσκαιρον δόξαν τῆς αἰωνίου δόξης κρεῖττονα ἠγησάμενος, πῶς οὐχὶ δικαίως πάντων τῶν πιστῶν χωρισθήσεται καὶ μετὰ τῶν ἀπίστων σὺν αὐτῷ τῷ διαβόλῳ κατακριθήσεται;

Διὸ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀδελφοί καὶ πατέρες, σπουδάσατε ἕως καιρὸς ἔστι καὶ ἐν τοῖς ζωσίν ἐσμεν, ἀγωνίσασθε ἵνα υἱοὶ Θεοῦ γένησθε, ἵνα φωτὸς χρηματίσητε τέκνα – ταῦτα γὰρ ἢ ἄνωθεν ἡμῖν γέννησις δίδωσι, μισήσατε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, (164) μισήσατε τὴν σάρκα καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα πάθη, μισήσατε πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν μέχρι ἐλαχίστου εἴδους καὶ πράγματος. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι δυνασόμεθα, ἐάν τὸ μέγεθος τῆς μελλούσης ἡμᾶς διαδέξασθαι δόξης καὶ χαρᾶς καὶ τρυφῆς ἐννοήσωμεν. Τί γὰρ, εἶπέ μοι, τοσοῦτον μεῖζον ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὸ γενέσθαι τινὰ υἱὸν Θεοῦ καὶ κληρονόμον αὐτοῦ καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ; Πάντως οὐδέν! Ἄλλὰ διὰ τὸ προτιμᾶν ἡμᾶς τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐν χερσὶ καὶ διὰ τὸ μὴ ζητεῖν τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενα ἀγαθὰ μηδὲ τῷ πόθῳ τούτων ἐκκρέμασθαι, σαφῆ παρέχομεν τοῖς ὀρώσιν ἀπόδειξιν ὅτι πρῶτον μὲν ἀπιστίας νόσω κρατούμεθα, καθὼς γέγραπται· “Πῶς δύνασθε πιστεῦειν δόξαν παρά ἀνθρώπων λαμβάνοντες, τὴν δὲ δόξαν τὴν παρά τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ἐπιζητοῦντες;” ἔπειτα καὶ

δοῦλοι παθῶν γεγονότες τῇ γῆ καί τοῖς ἐν αὐτῇ προσηλούμεθα μηδ' ὅλως ἀνανεῦσαι βουλόμενοι πρός οὐρανοὺς καί Θεόν, ἀλλ' ἐν ἀφροσύνῃ ψυχῆς παρακρούμενοι τάς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς ἐκπίπτομεν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ.

Τί γάρ ἀφρονέστερον, εἶπέ μοι, τοῦ παρακούοντος τοῦ Θεοῦ καί μή σπουδάζοντος ἐπιτυχεῖν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ; Ὁ γάρ πιστεύων ὅτι ἔστι Θεός, μέγала τινά φαντάζεται περί αὐτοῦ. Οἶδε γάρ ὅτι μόνος Δεσπότης καί Κτίστης καί Κύριος αὐτός ἐστι τῶν ἀπάντων, καί ὅτι ἀθάνατος, ἀίδιος, ἀκατάληπτος, ἄφραστος, ἄφθαρτος, καί τῆς βασιλείας αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔσται. Ὁ γοῦν τοιοῦτον εἰδώς τόν Θεόν, πῶς οὐ ποθήσει αὐτόν; Πῶς οὐ σπουδάσει καί αὐτήν τήν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον ὑπέρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ θεῖναι, (165) ἵνα καταξιωθῆ, μή εἶπω υἱός αὐτοῦ καί κληρονόμος γενέσθαι, ἀλλά κἄν τῶν γνησίων αὐτοῦ δούλων εἷς, τῶν ἰσταμένων πλησίον αὐτοῦ; Εἰ δέ πᾶς μὲν ὁ ἀγωνιζόμενος καί φυλάττων ἀπαρატρώτως πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καί τέκνον Θεοῦ καί υἱός Θεοῦ γεννηθεῖς ἄνωθεν γίνεται, καί πιστός ὄντως καί χριστιανός τοῖς πᾶσι γνωρίζεται, ἡμεῖς δέ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καταφρονοῦμεν καί ἀθετοῦμεν τούς νόμους αὐτοῦ, οὐς ἐκδικήσει ἐκεῖνος ἐλθὼν μετὰ δόξης αὐθις καί δυνάμεως φοβεράς, καί δεικνύομεν ἑαυτούς ἐν μὲν τῇ πίστει τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπίστους, ἐν δέ τῇ ἀπιστίᾳ διὰ τῶν λόγων μόνον πιστούς. Ἄνευ γάρ ἔργων, μή πλανᾶσθε, οὐδέν ἡμᾶς ἡ πίστις μόνη ὠφελήσει· νεκρά γάρ ἐστι, νεκροὶ δέ ζωῆς οὐ γίνονται μέτοχοι, εἰ μή πρότερον διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ταύτην ζητήσουσιν. Ἐν γάρ τῇ ἐργασίᾳ τούτῃ ἀναφύεται ὡσπερ τις πολύχους καρπός ἐντός ἡμῶν ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ πρὸς τόν πλησίον συμπάθεια, ἡ πραότης, ἡ ταπεινώσις, ἡ ὑπομονή τῶν πειρασμῶν, ἡ ἀγνεία, ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, δι' ἧς καταξιούμεθα ὁρᾶν τόν Θεόν καί ἐν ἧ ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρουσία καί ἔλλαμψις γίνεται, ἣτις καί ἄνωθεν ἡμᾶς γεννᾷ καί υἱούς Θεοῦ ἀποτελεῖ καί τόν Χριστόν ἐπενδύει καί τήν λαμπάδα ἀνάπτει καί τέκνα φωτός ἀποδεικνύει καί τοῦ σκότους τάς ψυχὰς ἐλευθεροῖ καί τῆς αἰωνίου ζωῆς κοινωνούς ἡμᾶς ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη γνωστῶς ἀπεργάζεται.

(166) Μή οὖν ἐπὶ μόναις ἄλλαις τισὶν ἐργασίαις καί ἀρεταῖς θαρρήσαντες, νηστεῖαις λέγω ἢ ἀγρυπνίαις ἢ χαμευνίαις καί ποικίλαις ἄλλαις κακοπαθείαις, ταύτης τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονήσωμεν, ὡς δι' ἐκείνων καί χωρὶς ταύτης σωθῆναι δυνάμενοι. Ἀδύνατον γάρ τοῦτο, ἀδύνατον! Καί πειθέτωσάν σε καί αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι καί οἱ πολλὰ σημεῖα καί θαύματα ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι πεποικότες, οἳ διὰ τό μή ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τήν ἀγάπην καί τήν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἤκουσαν ἀπό τοῦ Κυρίου· “Ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας! Οὐ γάρ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ”, καί οὐ μόνον οὗτοι ἀλλά μετὰ τούτων καί πολλοὶ ἕτεροι, οἵτινες παρά μὲν τῶν ἀγίων ἐβαπτίσθησαν ἀποστόλων καί τῶν μετὰ ταῦτα ἀγίων, τῆς δέ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μή καταξιωθέντες διὰ πονηρίας ὑπερβολήν, οὔτε βίον ἄξιον τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθησαν ἐπεδείξαντο, οὔτε τέκνα Θεοῦ ἐχρημάτισαν, ἀλλ' ἔμειναν σάρκες ὄντες καί αἵματα, μηδέ ὅτι ἐστι Πνεῦμα πιστεύσαντες ἢ ζητήσαντες ἢ λαβεῖν προσδοκήσαντες. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι οὐδέ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν οὐδέ τῶν ψυχικῶν παθῶν δεσπότης ποτέ γενέσθαι ἰσχύσουσιν, οὔτε τι γενναῖον ἐν ἀρεταῖς ἐπιδείξονται, φησὶ γάρ ὁ Κύριος· “Οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν”. Ἀλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, σπουδάσωμεν ἡμεῖς ὅση δύναμις, ἵνα μέτοχοι (167) ἔνθεν ἤδη τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς καταξιωθῶμεν γενέσθαι, ὅπως καί τῶν παρόντων καί τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Θ'. (168)

Περὶ ἐλεημοσύνης. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τὸν Θεὸν τρέφων καὶ διψῶντα ποτίζων καὶ καθεξῆς. Καὶ πῶς τοῦτο τινι κατορθωθήσεται. Καὶ ὅτι εἰ μὴ τις καὶ ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καὶ θρέψει καὶ ποτίσει Χριστόν, οὐδὲν ὠφελήθησεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς πένητας, ἑαυτὸν δὲ ἄτροφον παρορᾶν καὶ γυμνὸν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἔδει μὲν μὴ τολμᾶν με πρὸς ὑμᾶς ὅλως φθέγγεσθαι, μηδὲ διδασκάλου τάξιν ἐπέχειν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης ὑμῶν· ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐπίστασθε ὅτι, ὡσπερ τὸ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κατασκευασθέν ὄργανον οὐχ ὅταν ἐκεῖνο βούληται, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τοῦ πνεύματος οἱ αὐλοὶ μὲν πληρωθῶσιν, ὑπὸ δὲ τῶν δακτύλων τοῦ τεχνίτου εὐρύθμως κρούηται, τότε καὶ τὸν ἦχον ἀποτελεῖ καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν πάντων ἡδυτάτου μέλους ἀποπληροῖ, οὕτω δὲ καὶ ἐπ' ἐμοὶ συμβαίνειν ἐννοεῖν ὑμᾶς χρή καὶ μὴ, τῆ ὀργάνου εὐτελείᾳ ἀποβλέποντας, ἀηδῶς πρὸς τὰ ρηθήσεσθαι μέλλοντα διατεθῆναι. Ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν, τὴν ἄνωθεν ἐμπνεύουσαν καὶ πληροῦσαν τῶν πιστῶν τὰς ψυχὰς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, (169) τὸν τὰς νευράς τοῦ νοός κρούοντα καὶ πρὸς τὸ λαλεῖν ἡμᾶς διεγείροντα ἀφορῶντες, ὡς σάλπιγγος ἠχούσης δεσποτικῆς ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, τοῦ Βασιλέως τῶν ὅλων ὡς δι' ὀργάνου λαλοῦντος ἡμῖν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν συνέσει καὶ ἡσυχίᾳ πολλῇ ἀκούσατε.

Πάντες μὲν ἄνθρωποι σκοπεῖν καὶ ἑαυτοῖς προσέχειν ὀφείλομεν, πιστοὶ τε καὶ ἄπιστοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἵνα οἱ μὲν ἄπιστοι πρὸς ἐπίγνωσιν καὶ πίστιν τοῦ πεπονηκότος ἡμᾶς Θεοῦ γενώμεθα, οἱ δὲ πιστοὶ ἵνα καλῶς πολιτευσάμενοι εὐάρεστοι αὐτῷ ἐν παντί ἔργῳ ἀγαθῷ ἀναφανῶμεν· οἱ δὲ μικροὶ ὅπως τοῖς μεγάλοις ὑποταγῶμεν διὰ τὸν Κύριον, οἱ μεγάλοι δὲ ὡς πρὸς τέκνα γνήσια τοὺς μικροὺς διατεθῶμεν διὰ τὴν λέγουσαν ἐντολήν τοῦ Κυρίου· “Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ ἐκάστῳ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε”. Οὐ γὰρ περὶ τῶν πενομένων μόνον, ὡς τινες οἴονται, καὶ τῶν τῆς σωματικῆς τροφῆς ἀπορούτων τοῦτο ὁ Κύριος εἴρηκεν, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡμῶν ἀδελφῶν, τῶν οὐ λιμῷ τηκομένων ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ λιμῷ ἀργίας καὶ ὑπακοῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ὅσω γὰρ ἡ ψυχὴ τιμιώτερα ὑπάρχει τοῦ σώματος, τοσοῦτον καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή τῆς σωματικῆς ἀναγκαιοτέρα καθέστηκεν, οἶμαι δὲ ὅτι καὶ περὶ ταύτης μᾶλλον λέγειν τὸν Κύριον· “Ἐπεινάσα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με”, ἢ περὶ τῆς σωματικῆς καὶ φθειρομένης τροφῆς. Διψᾷ γὰρ ἀληθῶς τὴν σωτηρίαν ἐνός ἐκάστου ἡμῶν καὶ πεινᾷ, ἢ δὲ σωτηρία ἡμῶν ἢ ἀποχὴ πάσης ἀμαρτίας ἐστίν· (170) ἀποχὴν δὲ πάσης ἀμαρτίας δίχα τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως πασῶν τῶν ἐντολῶν κατορθωθῆναι ἀδύνατον. Διὰ γὰρ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως τρέφεσθαι εἴωθε παρ' ἡμῶν ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ παντός. Λέγουσι γὰρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι ὅτι καθάπερ ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων οἱ δαίμονες τρέφονται καὶ ἰσχύουσι καθ' ἡμῶν, ἐπὶ δὲ ἡμεῖς τῶν κακῶν ἀφιστάμεθα, λιμοκτονοῦνται ἐκεῖνοι καὶ ἐκνευρίζονται, οὕτω λογίζομαι καὶ τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πτωχεύσαντα τρέφεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ παρορᾶσθαι πάλιν λιμώττοντα. Καὶ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τῶν ἁγίων ἔστι γινῶναι καὶ πληροφορηθῆναι ἡμᾶς καὶ, ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας καὶ ὑπὲρ

ἀριθμόν ψάμμου πέλοντας, ἔξ ἑνός ἢ μιᾶς ἀγίας πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην.

Οἶδα ὅτι Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας τόν βίον ἀκούετε, οὐκ ἄλλου τινός διηγουμένου αὐτόν, ἀλλ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἰσαγγέλου ὡς ἐν τάξει ἐξαγορεύσεως τὴν πτωχείαν αὐτῆς δηλούσης ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι· “Οὐδέ διδόντων μοι πολλάκις τινῶν τῆς ἀμαρτίας μισθόν ἐλάμβανον. Τοῦτο δέ, φησίν, ἐποίουν οὐχ ὡς εὐποροῦσα τῶν ἀναγκαίων – στυππεῖον γάρ νήθουσα ἐτρεφόμην, ἀλλ' ὅπως πολλούς ἐραστάς σχῶ ἐν ἐτοίμῳ τοῦ πάθους μου”. Καί ὅτε ἐν τῷ πλοίῳ εἰσελθεῖν ἔμελλε καί εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπελθεῖν, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε πτωχή, ὡς μηδέ ναῦλον, μηδέ δαπάνην κεκτῆσθαι αὐτήν. “Ὅτε δέ τῇ παναμώμῳ Θεοτόκῳ συνταξαμένη ἐπὶ τὴν ἔρημον ὤρμησε, δύο παρά τινος φόλλεις λαβοῦσα ἄρτους ὠνήσατο, καί οὕτω τὸν Ἰορδάνην διαπεράσασα μέχρι τέλους αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐνεκαρτέρησε, μηδέ ἀνθρώπου πρόσωπον ἰδοῦσα, (171) εἰ μὴ μόνον τοῦ Ζωσιμᾶ, μὴ τοί γε πεινῶντα πτωχόν θρέψασα ἢ διψῶντα ποτίσασα ἢ γυμνόν ἐπενδύσασα ἢ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεψαμένη ἢ ξένους συναγαγοῦσα· τούναντίον μᾶλλον μὲν οὖν καί πρὸς ἀπωλείας βάραθρον πολλούς συνελάσασα, ἐν τῷ καταγωγίῳ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦς ὑπεδέχετο. Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, σωθήσεται αὕτη καί μετὰ τῶν ἐλεημόνων εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν συνεισελεύσεται, ἢ μήτε πλοῦτον καταλιποῦσα, μήτε ὑπάρχοντα δοῦσα πένησι, μήτε ἐλεημοσύνην ποτέ ὄλως ποιήσασα, χρηματίσασα δέ μᾶλλον ἄλλοις μυρίοις πρόξενος ἀπωλείας; Ὅρᾳς πῶς ἐάν διὰ χρημάτων καί σωματικῆς τροφῆς μόνης τὴν ἐλεημοσύνην εἴπωμεν γίνεσθαι καί διὰ ταύτης παρ' ἡμῶν τόν Κύριον τρέφεσθαι καί μόνους τοὺς οὕτω τρέφοντας αὐτόν καί ποτίζοντας καί ἀπλῶς θεραπεύοντας σώζεσθαι, τοὺς δέ μὴ τοῦτο ποιοῦντας ἀπόλλυσθαι, ἄτοπον εἶναι δόξει τοῦτο, ὡς καί πολλούς τῶν ἀγίων τῆς βασιλείας ἐκβάλλεσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι!

Τὰ γάρ ἐν τῷ κόσμῳ πράγματά τε καί χρήματα κοινὰ τῶν πάντων ἐστίν, ὡσπερ τό φῶς καί ὁ ἀήρ οὗτος ὃν ἀναπνεύομεν, καί αὐτή ἡ βροχὴ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἔν τε τοῖς πεδίοις ἔν τε τοῖς ὄρεσι. Πᾶσι μὲν οὖν τὰ πάντα κοινὰ τῇ χρήσει μόνῃ τῆς ἀπολαύσεως καθεστήκασιν, κατὰ δεσποτείαν δέ οὐδενός· ἢ δέ πλεονεξία, ὡσπερ τύραννος εἰσελθοῦσα τῷ βίῳ, τὰ κοινῶς τοῖς πᾶσιν ὑπὸ τοῦ Δεσπότου δοθέντα ἄλλοθεν ἄλλως ὑπὸ τῶν αὐτῆς δούλων καί ὑπηρετῶν κατεμερίσατο, φραγμοῖς περικλείσασα καί πύργοις καί μοχλοῖς καί θύραις κατασφαισασμένη, πάντας ἄλλους ἀνθρώπους τῆς ἀπολαύσεως τῶν τοῦ Δεσπότου ἀγαθῶν ἀπεστέρησε, δεσπότης εἶναι τούτων ἢ (172) ἀναιδῆς λέγουσα καί μηδένα ἀδικεῖν τῶν ἀπάντων φιλονεικοῦσα. Οἱ δέ ὑπηρετῶν καί δούλων τῆς τυράννου ταύτης, κατὰ διαδοχὴν ἕκαστος αὐτῶν οὐ δεσπότης τῶν ἀποκειμένων πραγμάτων καί χρημάτων, ἀλλὰ πονηρός τις δούλος καί φύλαξ γίνεται. Πῶς οὖν, εἰ ἐκ τῶν τοιούτων χρημάτων ἢ φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν ἢ ἐλπίδι τοῦ ἑκατονταπλασίονα λήψεσθαι ἢ συμφοραῖς ἀνθρώπων ἐπικαμφθέντες, ὀλίγα τινὰ ἢ καὶ πάντα ἐξενεγκόντες, τοῖς ἐν στενοχωρίᾳ καί ὑστερήσει μέχρι τότε παρεωραμένοις δώσουσιν, ἐλεήμονες λογισθήσονται, ἢ ὡς Χριστόν θρέψαντες ἢ ὡς ποιήσαντες ἔργον μισθοῦ ἄξιον; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς ἐγὼ φημι, καί μετάνοιαν χρεωστοῦσι μέχρι θανάτου, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ χρόνοις ταῦτα κατέσχον καί τοὺς ἀδελφούς τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἀπεστέρησαν.

Πῶς δέ καί οἱ κατὰ τό δοκεῖν πτωχοὶ γεγονότες ὡσπερ Χριστός ὁ Θεός, πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς, αὐτοὺς ἡμᾶς ἐλεοῦντες τόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς ἐλεεῖν λογιζόμεθα; Νόει μοι καλῶς τό λεγόμενον. Ἐγένετο ὁ Θεός διὰ σέ πτωχός ἄνθρωπος, γενέσθαι χρεωστεῖς καί σύ, ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ὅμοιος ἐκείνῳ πτωχός. Πτωχός ἐκεῖνος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, πτωχός σύ κατὰ τὴν Θεότητα. Σκόπησον τοίνυν πῶς θρέψεις αὐτόν, πρόσεχε ἀκριβῶς. Ἐπτώχευσεν ἵνα σύ πλουτήσης, ἵνα σοὶ μεταδῶ τοῦ πλοῦτου τῆς χάριτος αὐτοῦ· διὰ τοῦτο σάρκα ἀνέλαβεν ἐκεῖνος, ἵνα

μεταλάβης σύ τῆς ἐκείνου Θεότητος. Ὅταν γοῦν σεαυτὸν πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ εὐτρεπίσης, τότε ὑποδεχθήσῃσθαι αὐτὸν ὑπὸ σοῦ λέγεται. Ὅταν δέ δι' ἐκείνον πεινᾶς σύ καὶ διψᾶς, (173) τροφή ἐκείνω καὶ πόσις ταῦτα λογίζεται. Πῶς; Ὅτι διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἔργων καὶ πράξεων καθαίρεις σου τὴν ψυχὴν καὶ τοῦ λιμοῦ καὶ τοῦ ῥύπου τῶν παθῶν ἀπαλλάττεις σαυτὸν· καὶ ὁ ἀναδεξάμενός σε οὕτω καὶ ἰδιοποιησάμενος τὰ κατὰ σέ πάντα Θεός καὶ θεὸν σε ποιῆσαι ἐπιποθῶν, ὡς ἐκεῖνος ἐγένετο ἄνθρωπος, ἅπερ ποιεῖς σεαυτῶ, ἐκεῖνος ταῦτα πανθάνειν λογίζεται καὶ λέγει· “Ἐφ’ ὅσον ἐποίησας τῆ ἑλαχίστη ψυχῇ σου, ἐμοὶ ἐποίησας”.

Διὰ ποίων γάρ ἄλλων ἔργων οἱ ἐν σπηλαίοις καὶ ὄρεσι τῶ Θεῷ εὐηρέστησαν, εἰ μὴ δι’ ἀγάπης πάντως καὶ μετανοίας καὶ πίστεως – πάντα γάρ τὸν κόσμον ἀφέντες καὶ αὐτῶ μόνῳ ἀκολουθήσαντες, διὰ μετανοίας καὶ δακρύων ἐδέξαντό τε αὐτὸν καὶ ἐξένισαν, ἔθρειψάν τε καὶ διψῶντα ἐπότισαν, ἄλλως δέ πάντες πάντως οἱ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος υἱοὶ Θεοῦ χρηματίζουσιν, ἐλάχιστοι δέ καὶ κατὰ κόσμον εἰσὶ καὶ πτωχοί; Οἱ οὖν γνόντες ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὅτι υἱοὶ γεγονάσι τοῦ Θεοῦ, οὐκέτι ἀνέχονται κόσμῳ καλλωπισθῆναι φθαρτῶ, ἐνδεδυμένοι γάρ εἰσι τὸν Χριστόν. Τίς δέ ἀνθρώπων καταδέξεται ποτε, πορφύρα βασιλικῆ ἐστολισμένος, ῥυπῶντα καὶ διερρωγῶτα χιτῶνα ἐπάνω ταύτης ἐνδύσασθαι; Οἱ δέ μὴ τοῦτο εἰδότες καὶ γυμνοὶ τοῦ βασιλικοῦ ὄντες ἐνδύματος, σπουδάσαντες δέ διὰ μετανοίας καὶ τῶν ἄλλων, ὡς εἶπομεν, ἀγαθοεργῶν καὶ ἐνδυσάμενοι οὕτω τὸν Χριστόν, αὐτὸν ἐκεῖνον ἐνδύουσι τὸν Χριστόν· χριστοὶ γάρ καὶ αὐτοί, ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος, πέλουσιν. Εἰ δέ μὴ τοῦτο ποιήσουσιν, ἀλλὰ τοὺς γυμνοὺς μὲν ἅπαντας, τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, ἐνδύσουσιν, ἑαυτοὺς δέ γυμνοὺς καταλείψουσι, (174) τί ὠφέλησαν; Εἶτα πάλιν, ἀδελφοὶ Χριστοῦ οἱ βαπτισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λεγόμεθα· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσμέν αὐτοῦ. Ἀδελφός οὖν ὑπάρχων αὐτοῦ καὶ μέλος, ἐάν πάντα μὲν ἄλλους τιμῆσης, ξενίσης, θεραπεύσης, σεαυτὸν δέ παρίδης καὶ διὰ πάντων οὐκ ἀγωνίση εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας καὶ τιμῆς ἀνελεθεῖν, ἀλλὰ λιμῶ ὀκνηρίας ἢ δίψει ῥαθυμίας ἢ φυλακῇ στενωτάτῃ τοῦδε τοῦ ῥυπαροῦ σώματος διὰ γαστριμαργίας ἢ φιληδονίας τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν καταλείψης ῥυπῶσαν, ἀχμῶσαν, ἐν βαθυτάτῳ σκότει κειμένην ὡσεὶ νεκράν, οὐχὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ ἐνύβρισας ἀδελφόν; Οὐχὶ πεινῶντα αὐτὸν καὶ διψῶντα κατέλιπες; Οὐχὶ φυλακῇ ὄντα οὐκ ἐπεσκέψω αὐτόν; Τοιγαροῦν καὶ διὰ τοῦτο ἀκούσεις· “Σεαυτὸν οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἔλεθηθήσῃ”.

Εἰ δέ λέγει τις· “Καὶ ἐπειδὴ, φησί, τοιοῦτόν ἐστι καὶ μισθὸν τῶν παρ’ ἡμῶν διδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων οὐκ ἔχομεν, τίς καὶ διδόναι τοῖς πένησι χρεια ἐστίν;” ἀκουσάτω τοῦ μέλλοντος αὐτόν κρῖναι καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, οἷονεὶ λέγοντος πρὸς αὐτόν· “Ἄφρων, τί εἰσήνεγκες εἰς τὸν κόσμον ἢ τί τὸ ὀρώμενον αὐτός ἐποίησας; Οὐχὶ γυμνός ἐκ κοιλίας μητρὸς σου προήλθες, γυμνός δέ ἐξελεύσῃ τοῦ βίου καὶ τετραχηλισμένος τῷ ἐμῷ βήματι παραστήσει; Καὶ ὑπὲρ ποίων σου χρημάτων μισθοὺς μοι προσαπαιτεῖς; Διὰ ποίων δέ σῶν πραγμάτων ἐλεεῖν λέγεις τοὺς ἀδελφούς σου καὶ διὰ τούτων ἐμέ, τὸν πάντα ταῦτα οὐχὶ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ κοινὰ τοῖς πᾶσι προθέμενον; Ἡ ἐπιθυμεῖν με ὑπολαμβάνεις τινός καὶ δωροδοκεῖσθαι (175) ὁμοίως τοῖς φιλαργύροις τῶν κρινόντων ἀνθρώπων οἷοι κάμέ; ἔστι γάρ καὶ τοῦτο ἐξ ἀγνοίας λογίσασθαι σε. Οὐχὶ χρημάτων ὅλως ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς ἐλεῶν, οὐχὶ τὰ ὑμέτερα θέλων λαβεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἐπ’ αὐτοῖς κρίματος ἐλευθερῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, ταῦτα νομοθετῶ καὶ δι’ ἕτερον τι οὐδέν”.

Ἄλλὰ γάρ μὴ δοκῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἀπορεῖ ὁ Θεός καὶ οὐ δύναται θρέψαι τοὺς πένητας καὶ διὰ τοῦτο προστάσσει ἡμῖν ἐλεεῖν αὐτούς καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν ἐντολήν ταύτην. Μὴ γένοιτο! Ἄλλ’ ὅπερ διὰ πλεονεξίας καθ’ ἡμῶν καὶ εἰς ἀπώλειαν ἡμῶν ἐποίησεν ὁ διάβολος, τοῦτο διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ὑπὲρ ἡμῶν κατεσκεύασε καὶ

εις σωτηρίαν ἡμῶν ἐποίησε γίνεσθαι ὁ Χριστός. Οἷόν τι λέγω; Ὑπέθετο ἡμῖν ὁ διάβολος τά εἰς κοινήν προτεθέντα χρεῖαν ἰδιοποιήσασθαι καί ἀποθησαυρίσαι αὐτά, ὅπως διά τῆς πλεονεξίας ταύτης δύο ἡμῖν ἐγκλήματα περιάψῃ καί τῆς αἰωνίου τιμωρίας καί κατακρίσεως ὑπαιτίους ποιήσῃ, ἐν μὲν τό τῆς ἀνελεημοσύνης, ἕτερον δέ τῆς ἐπί τά ἀποκείμενα χρήματα καί οὐκ ἐπί τόν Θεόν ἐλπίδος. Ὁ γάρ ὑποκείμενα χρήματα ἔχων ἐπί τόν Θεόν ἐλπίζειν οὐ δύναται· καί τοῦτο δηλόν ἐξ ὧν ὁ Χριστός καί Θεός ἡμῶν εἶπεν· “Ὅπου, φησίν, ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ καί ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται”. Ὁ οὖν μεταδιδούς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἀποκειμένων αὐτῶ χρημάτων, μισθόν ὑπέρ αὐτῶν οὐ χρεωστεῖται λαβεῖν, ἀλλά καί ὑπόδικος μᾶλλον ἔστι τῆς ἕως τότε ἀδίκου ἀποστερήσεως· οὐ μὴν ἀλλά καί ὑπεύθυνος τῶν κατά καιρούς λιμῶ καί δίψει τόν βίον ἀπολειπόντων, οὓς αὐτός τότε δυνάμενος θρέψαι οὐκ ἔθρεψε, κατορύξας τά τῶν πενήτων καί ἐάσας αὐτούς τῶ (176) κρύει καί τῶ λιμῶ βιαίως ἀποθανεῖν, ὡς φονεύς τοσοῦτων ἀποδειχθεῖς, ὅσους θρέψαι ἠδύνατο.

Τούτων τοίνυν ἀπάντων τῶν ἐγκλημάτων τό κρίμα ἡμῖν ἀφείς ὁ ἀγαθός Δεσπότης καί εὐσπλαγχνος, οὐχ ὡς ἀλλότρια κατέχοντας ἡμᾶς, ἀλλ’ ὡς οἰκεῖα ἡμῶν λογίζεται ταῦτα καί οὐ δεκαπλασίονα μόνον, ἀλλ’ ἑκατονταπλασίονα δοῦναι ἡμῖν ἐπαγγέλλεται, τοῖς ἐν ἰλαρότητι ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς διανέμουσιν. Ἰλαρότης δέ ἐστὶ τό μὴ ὡς οἰκεῖα λογίζεσθαι ταῦτα, ἀλλ’ ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγχειρισθέντα αὐτῶ εἰς οἰκονομίαν τῶν συνδούλων αὐτοῦ, καί ἀφθόνως ταῦτα μετὰ χαρᾶς καί μεγαλοψύχως σκορπίζειν, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἄλλως τε δέ καί ἵνα μετὰ χαρᾶς τά ἀποθησαυρισθέντα κενώσωμεν ἐπ’ ἐλπίδι τῆς ἀληθινῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἡμῖν ὁ Θεός ἐπηγγείλατο, ἑκατονταπλασίονα δοῦναι τόν μισθόν ὑπέρ τούτου. Εἰδὼς γάρ ὁ Θεός ὅτι ὅλως ὅλοι τῆ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία καί τῆ τοῦ πλούτου μανία κρατούμεθα καί δυσανοσπᾶστως ἔχομεν πρὸς αὐτά, καί οἱ τούτων πολυτρόπως ἀποστερούμενοι αὐτὴν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἀπολέγονται, τῶ καταλλήλῳ φαρμάκῳ ἐχρήσατο, ἐπαγγειλάμενος δοῦναι ἡμῖν, ὡσπερ εἴρηται, ὑπέρ ὧν κατακενοῦμεν εἰς τοὺς πένητας, ἑκατονταπλασίονα τόν μισθόν, ἵνα καί τοῦ ἐπ’ αὐτοῖς κρίματος τῆς πλεονεξίας ἐν πρώτοις ἀπαλλαγῶμεν, ἔπειτα καί τοῦ ἐπ’ αὐτά ἔχειν τὴν πεποιθησιν καί ἐλπίδα παυσώμεθα καί τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλευθέρους κτησώμεθα ἀπὸ τῶν τοιούτων δεσμῶν· ἵνα ἐλεύθεροι γεγονότες πρότερον, τότε ἐπί τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀκωλύτως βαδίσωμεν καί δουλεύσωμεν αὐτῶ ἐν φόβῳ καί τρόμῳ, (177) οὐχ ὡς ἐκείνῳ τι χαριζόμενοι, ἀλλ’ ὡς ἡμεῖς διὰ τῆς δουλείας εὐεργετούμενοι. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι σωθῆναι ἡμᾶς. Οἱ γάρ πλούσιοι τὴν τῶν χρημάτων ἀπόθεσιν, ὡς οἷα τινος φορτίου καί ἐμποδίου πρὸς τόν κατά Θεόν βίον, πρότερον ἐνεργεῖν ἐκελευθήσαν καί οὕτω τόν σταυρόν ἐπὶ ὤμων αἴρουν καί τῶ Δεσπότη κατ’ ἴχνος ἀκολουθεῖν· τά γάρ ἀμφοτέρω ἐπιφέρεσθαι ἡμᾶς πάντῃ ἀδύνατον. Οἱ δέ γε τούτων ὄντες ἐκτός καί ἐν ἀνταρκείᾳ ζῶντες ἢ καί ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων διάγοντες, οὐδέν τό ἐμποδίζον αὐτούς ἔχουσιν, ἐάν τῆ στενῆ καί τεθλιμμένη ὁδῶ βαδίζωσιν ἐθέλωσιν· ἀλλ’ οἱ μὲν προθέσεως χρήζουσι μόνον πρὸς τοῦτο, οἱ δέ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῶ περιπατοῦντές εἰσι, διό ἐν ὑπομονῇ καί εὐχαριστίᾳ διάγειν ὀφείλουσι. Καί ὁ Θεός, δίκαιος ὢν, οὕτω πορευομένους αὐτούς εἰς αἰώνιον ζωὴν καί ἀπόλαυσιν, ποιήσῃ αὐτῶν τό κατάλυμα.

Τό δέ πάντα δοῦναι μὲν τά κτήματα καί χρήματα, πρὸς δέ τὰς ἐπιφοράς τῶν πειρασμῶν καί τῶν λοιπῶν θλιβερῶν μὴ γενναίως ἀνταγωνίσασθαι, ὀλιγώρου μοι ψυχῆς δοκεῖ καί ἀγνοούσης τόν σκοπόν τῆς ὠφελείας αὐτῆς. Ὡσπερ γάρ ὁ χρυσός κατιωθεῖς εἰς βάθος οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καλῶς καί εἰς τὴν οἰκεῖαν λαμπρότητα ἐπανελθεῖν, εἰ μὴ πυρί βληθῆ καί σφύραις πολλάκις τυφθῆ, οὕτω καί ψυχὴ τῶ ἰῶ τῆς ἀμαρτίας κατιωθεῖσα καί εἰς βάθος ἀχρειωθεῖσα, οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καί τό ἀρχαῖον κάλλος ἀπολαβεῖν, εἰ μὴ πολλοῖς πειρασμοῖς

προσομιλήση καί ἐν τῇ χωνεῖα εἰσέλθη τῶν θλίψεων. Τοῦτο γάρ ὑπεμφαίνει καί αὐτός ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὕτω λέγων· “Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολούθει μοι”(178) τούς πειρασμούς καί τὰς θλίψεις διά τοῦ σταυροῦ αἰνιττόμενος. Οὐδέν οὖν ἀπό μόνης τῆς τῶν χρημάτων καί πραγμάτων ἀπορρίψεως κερδήσουσιν οἱ ταῦτα ἀποβαλλόμενοι καί πρός τόν μονήρη βίον αὐτομολοῦντες, ἐάν μή μέχρι τέλους τοῖς πειρασμοῖς καί ταῖς θλίψεσι καί ταῖς κατά Θεόν λύπαις ἐγκαρτερήσωσιν. Οὐ γάρ εἶπεν ὁ Χριστός· “Ἐν τῇ ἀποθέσει τῶν πραγμάτων ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν”, ἀλλ’ “ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν”. Ὅτι μὲν γάρ καί ἡ τῶν χρημάτων πρός τούς πένητας διανομή καί ἡ φυγή τοῦ κόσμου καλή καί ὠφέλιμος δηλον, ἀλλ’ οὐ δύναται αὐτή καθ’ ἑαυτήν μόνη τέλειον τόν κατά Θεόν ἄνθρωπον ἀπεργάσασθαι ἄνευ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς. Καί ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει καί οὕτω δοκεῖ τῷ Θεῷ, ἄκουσον αὐτοῦ πρός τόν πλούσιον λέγοντος” “Εἰ θέλεις, φησί, τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολούθει μοι” – διά τοῦ σταυροῦ τὰς θλίψεις, ὡς εἴρηται, καί τούς πειρασμούς αἰνιττόμενος.

Ἐπειδή γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιαστή ἐστι καί βιασταί ἀρπάζουσιν αὐτήν καί ἄλλως οὐκ ἔνι τοῖς πιστοῖς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, εἰ μή διά τῆς στενῆς πύλης τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων, εἰκότως ἡμῖν τό θεῖον ἐντέλλεται λόγιον· “Ἀγωνίζεσθε, φησί, διά τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν”, καί αὖθις· “Ἐν τῇ ὑπομονῇ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν”, καί· “Δεῖ ὑμᾶς διά πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”. Ὁ μὲν γάρ σκορπίζων (179) τὰ ἑαυτοῦ χρήματα τοῖς δεομένοις καί ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου καί τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐπ’ ἐλπίδι μισθοῦ, ἐν ἡδονῇ πολλῇ τήν συνειδήσιν ἐπιφέρεται καί ἔσθ’ ὅτε καί ὑπό κενοδοξίας κλέπτεται τούς μισθούς. Ὁ δέ μετά τό πάντα δοῦναι τοῖς πένησι καί τὰ λυπηρά ὑπομένων ἐν εὐχαριστίᾳ ψυχῆς καί ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, πικρίας μὲν πάσης καί πόνων ὀδυνηρῶν ἐπαισθάνεται, ἄσυλον δέ τόν λογισμόν ἔχει νῦν τε καί εἰς τό μέλλον μεγάλην τήν ἀνταπόδοσιν, ὡς τὰ πάθη μιμησάμενος τοῦ Χριστοῦ καί ὑπομένων αὐτόν ἐν ἡμέραις ἐπαγωγῆς τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων.

Διά τοι τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, σπουδάσωμεν κατά τήν φωνήν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδή κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπεταξάμεθα, ἵνα διά τῆς στενῆς εἰσέλθωμεν πύλης, ἣτις ἐστίν ἡ ἐκκοπή καί ἀποφυγή τοῦ σαρκικοῦ ἡμῶν φρονήματος καί θελήματος. Ἄνευ γάρ τοῦ νεκρωθῆναι ἡμᾶς τῇ σαρκί καί ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς καί τοῖς θελήμασιν αὐτῆς οὐκ ἔνι τυχεῖν ἀνέσεως καί ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καί ἐλευθερίας τῆς ἐπιγινομένης ἡμῖν ἀπό τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταύτης δέ χωρίς λέγω δὴ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος – οὐδεὶς ὄψεται τόν Κύριον, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅτι μὲν γάρ καλόν εἰργάσω, πάντα σου τὰ χρήματα σκορπίσας τοῖς δεομένοις, εἴ γε καί οὐδέν ἑαυτῷ ὑπελείπω κατά τόν Ἀνανίαν ἐκεῖνον, καί πρός τούτοις κόσμῳ ἀπετάξω καί τοῖς ἐν κόσμῳ, καί φυγῶν τόν βίον καί τὰς φροντίδας αὐτοῦ (180) ἔδραμες εἰς λιμένα ζωῆς, τήν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας περιβαλλόμενος, σύμφημι καὶ ἐπαινῶ σε τῆς πραγματείας. Χρή δέ σέ καί τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὡσπερ τούς χιτῶνας ἄρτι, καί αὐτό ἀποδύσασθαι καί κατά τήν στολήν, ἣν ἐνεδύσω διά Χριστόν, κτήσασθαι τούς τρόπους τῆς ψυχῆς καί αὐτό δὴ πνευματικόν σου φρόνημα· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τόν φωτεινόν ἐπενδύσασθαι χιτῶνα διά μετανοίας, ὅπερ ἐστίν αὐτό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Τοῦτο δέ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μή διά τῆς ἐπιμόνου τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καί τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων. Θλιβομένη γάρ ἡ ψυχὴ διά τῶν πειρασμῶν κινεῖται εἰς δάκρυα, τὰ δάκρυα δέ καθαίροντα τήν καρδίαν ποιοῦσιν αὐτήν ναόν καί καταγωγίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὐδέ γάρ ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν καί τελειότητα ἡ περιβολή μόνη τοῦ σχήματος καί ὁ ἔξω κόσμος

τοῦ ἀδριάντος, ἀλλ' ὥσπερ τόν ἕξω, οὕτω καί τόν ἐντός ἡμῶν ἄνθρωπον κοσμήσαι χρεῶν τῇ καταστολῇ τοῦ Πνεύματος καί ἐξ ὀλοκλήρου θῦσαι ἑαυτούς τῷ Θεῷ ψυχῇ τε καί σῶματι, καί τῇ μέν σωματικῇ γυμνασίᾳ γυμνάζειν τό σῶμα πρὸς τούς πόνους τῆς ἀρετῆς εἰς τό εὐτόνως ἐθίζεσθαι τοῖς κατά Θεόν λυπηροῖς καί φέρειν γενναίως τό πικρόν τῆς νηστείας, τό βεβιασμένον τῆς ἐγκρατείας, τήν ἀνάγκην τῆς ἀγρυπνίας, τήν ἅπασαν κακοπάθειαν, τῇ δέ εὐσεβείᾳ τοῦ Πνεύματος παιδαγωγεῖν τήν ψυχὴν εἰς τό φρονεῖν ἃ δεῖ φρονεῖν καί μελετᾶν ἀεὶ τὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ταπεινόφρονά τε εἶναι, πραεῖαν, συντετριμμένην, κατανυκτικὴν, πενθοῦσαν καθ' ἐκάστην καί τό φῶς πρὸς ἑαυτήν διὰ τῆς προσευχῆς (181) ἐκκαλουμένην τοῦ Πνεύματος, ἃ καί προσγίνεσθαι ταύτη διὰ μετανοίας θερμοτάτης εἰώθασι, καθαιρομένη διὰ δακρύων πολλῶν ὧν ἄνευ οὐδέ τόν χιτῶνα ταύτης ἕξεστί ποτε καθαρθῆναι, οὐδέ εἰς ὕψος αὐτήν ἀναδραμεῖν θεωρίας. Ὡσπερ γάρ ἱμάτιον ἐκ βορβόρου ποθέν καί κοπρίας εἰς βάθος μολυνθέν, ἄλλως καθαρθῆναι τοῦτο ἀμήχανον, εἰ μή διὰ πολλοῦ ὕδατος καί πολλῆς θλίψεως τῶν ποδῶν, οὕτω καί ὁ χιτῶν τῆς ψυχῆς ἐκ βορβόρου καί κοπρίας ἐφαρμάτων παθῶν μολυνθείς, ἄλλως ἀπορρυφθῆναι οὐ δύναται, εἰ μή διὰ πολλῶν δακρύων καί ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων. Δύο γάρ οὐσῶν οὐσιωδῶς ἐν ἡμῖν ρεύσεων ἐκ τοῦ σώματος – λέγω δὴ τῶν ἄνωθεν ἐπηρεόντων δακρύων καί τῶν ἀπό τῶν γονίμων δυνάμεων, καί τῶν μέν μολυνόντων τήν ψυχὴν παρά φύσιν καί νόμον κενουμένων, τῶν δέ καθαιρόντων αὐτήν ἐκ μετανοίας ρεόντων, χρή τούς μεμολυσμένους τήν ψυχὴν τῇ ἐφαρμάτῳ πράξει τῆς ἀμαρτίας καί τῇ ἐμπαθεῖ κινήσει τῆς καρδίας ἀλόγων ἐπιθυμιῶν μορφάς ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξαντας, διὰ πολλῶν καθαρθῆναι δακρύων καί τόν χιτῶνα τῆς ψυχῆς καθαρῶτατον κτήσασθαι. Ἄλλως γάρ ἰδεῖν τόν Θεόν, αὐτό τό φῶς ὃ φωτίζει παντός ἀνθρώπου καρδίαν, ἐρχομένου διὰ μετανοίας πρὸς αὐτόν, ἀμήχανον, εἴπερ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὀρῶσι Θεόν.

Σπουδάσωμεν οὖν, παρακαλῶ, πατέρες μου καί ἀδελφοί καί τέκνα, καθαρὰν κτήσασθαι τήν καρδίαν ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων καί διηγεκοῦς ἐξομολογήσεως τῶν κρυπτῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ἡ γάρ συνεχῶς καί καθ' ἐκάστην γινομένη παρ' ἡμῶν ἐξομολόγησις τῶν τοιούτων, ἐκ μεταμέλου κινουμένη καρδίας, μετάνοιαν ἡμῖν τῶν πρᾶχθέντων ἢ καί μελετηθέντων ἐργάζεται, (182) ἢ δέ μετάνοια κινεῖ τό δάκρυον ἐκ βαθέων ψυχῆς, τό δέ δάκρυον καθαίρει τήν καρδίαν καί μεγάλας ἀμαρτίας ἐξαφανίζει, ἀπαλειφομένων δέ τούτων διὰ δακρύων ἐν παρακλήσει γίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος καί γλυκυτάτης κατανύξεως νάμασι καταρδεύεται, ἀφ' ὧν καθ' ἐκάστην παινείται νοητῶς καί τρέφει τοῦ Πνεύματος τούς καρπούς καί ἐν καιρῷ προσφόρος, ὡς πολύχουν σῖτον, αὐτούς ἀναδίδωσιν εἰς τροφήν ἀδάπανον τῆς ψυχῆς καί εἰς ζωὴν αὐτῆς ἄφθαρτον καί αἰώνιον. Ἐν τούτῳ δέ διὰ σπουδῆς καλῶς καταντήσασα, οἰκειοῦται Θεῷ καί γίνεται οἶκος Τριάδος Θείας καί ἐνδιαίτημα, ὀρῶσα καθαρῶς τόν ἑαυτῆς Ποιητὴν καί Θεόν καί προσομιλοῦσα αὐτῷ καθ' ἐκάστην, ἐξίσταται τοῦ σώματος καί τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀέρος τούτου καί εἰς οὐρανούς οὐρανῶν ἀνερχομένη καί κουφιζομένη ταῖς ἀρεταῖς καί ταῖς πτέρυξι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καταπαύει μετὰ πάντων δικαίων ἀπό τῶν πόνων αὐτῆς καί γίνεται ἐν ἀπείρῳ καί θείῳ φωτί, ἔνθα τῶν ἀποστόλων Χριστοῦ, τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων καί πασῶν τῶν ἄνω δυνάμεων τὰ τάγματα συγχορεύουσι.

Τοιαύτης οὖν καί ἡμεῖς γενώμεθα καταστάσεως, ἀδελφοί ἐν Χριστῷ, ἵνα μὴ ἀπολειφθῶμεν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἀγίων, ἀλλ' ἵνα διὰ σπουδῆς τῶν καλῶν καί ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον φθάσωμεν, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐδέν γάρ τό κωλύον, εἰ μόνον θελήσωμεν. Οὕτω γάρ καί Θεόν δοξάσωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καί Θεός παρ' ἡμῶν εὐφρανθήσεται καί (183) Θεόν εὐρωμεν ἀπό τῆς παρούσης ἀναχωροῦντες ζωῆς, ὡς μέγαν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ

ὑποδεχόμενον ἡμᾶς καί ἐπιθάλλοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Γ'. (184)

**Περὶ μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀγιωσύνης καὶ τελείας ἀπαθείας.
Καὶ ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδὲν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν
ὠφελεῖται, κἄν πάσας κατώρθωσεν.**

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, οὐχ ὁρᾶτε πῶς οἱ τῷ ἐπιγεῖω βασιλεῖ παριστάμενοι, αὐτοὶ τε δόξαν ἡγοῦνται τοῦτο μεγάλην καὶ ἐναμβρύνονται ἐπὶ τούτῳ, καὶ παρά τῶν ἐν κόσμῳ ἀνθρώπων ζηλωτοὶ καθεστήκασιν; Εἰ οὖν φθαρτοῖς οὗτοι καὶ ματαίοις οὕτω διάκεινται, πῶς μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν, οἱ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ στρατευθέντες καὶ τὴν ἐκεῖνου δουλείαν ἀναδεξάμενοι, χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι ὅτι ὅλως εἰς ὑπηρεσίαν ἐκεῖνου καταταγῆναι κατηξιώθημεν καὶ εἰς λειτουργίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ προσεκλήθημεν; Εἰ δὲ καὶ τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ θέας ἐξιωθήμεν ποτέ καὶ μετὰ τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ παρισταμένων καταταγείημεν, ποῖον οὐχ ὑπερβαίνει τοῦτο μακαριότητος ἔπαινον; Εἰ δὲ καὶ τῶν οἰκείων δούλων καὶ φίλων αὐτοῦ γένηται τις καὶ ὁμιλίας καὶ φωνῆς ἀκούειν Δεσποτικῆς καταξιοθήσεται, ποῖος ἄρα νοῦς ἀνθρώπου, ποῖα δὲ γλῶσσα τῆς δόξης ταύτης καὶ τῆς ἀξίας τό μέγεθος διηγήσεται; (185) Εἰ γάρ ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τὰ ἀγαθὰ ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν εἰσι καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀρώμενα ἀγαθὰ, πολλῶ μᾶλλον αὐτός ὁ ἐτοιμάσας ταῦτα Θεός· καὶ οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον αὐτόν βλέπειν καὶ αὐτῷ παρίστασθαι καὶ ὁμιλεῖν καταξιοθέντες καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος τε καὶ δόξης κοινωνοὶ καὶ συμμετοχοὶ γεγονότες, ὑπὲρ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐτοιμασθέντα αὐτοῖς παρά Θεοῦ πάντως γεγόνασιν, ὡς τὸν ἐτοιμάσαντα μᾶλλον αὐτόν τὰ ἀγαθὰ Κύριον κληρωσάμενοι. Ὅτι δὲ γεγόνασι τοιοῦτοι καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνονται, οὐ λέγω μετὰ θάνατον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ διάγοντες, πᾶσα μὲν τοῦτο θεόπνευστος διδάσκει Γραφή, πάντες δὲ τοῦτο συμμαρτυροῦσι διὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας οἱ ἅγιοι, μεθ' ἅμα καὶ αὐτοῦ τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἄγομεν σήμερον, καὶ οἱ τοὺς ἁγίου πάλιν διὰ λόγων ἐγκωμιάζοντες.

Οὗτος γάρ ὁ ὀσιώτατος πατὴρ ἡμῶν Συμεῶν, οὗ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν θεάρεστον αὐτοῦ πολιτείαν ἀνέγνωμεν, μέσον πόλεως καὶ μονῆς περιφανεστάτης ἐν μέσῳ, τοιοῦτον βίον ἤσκησε καὶ τοιαύτην ἀνεδείξατο πολιτείαν, ὡς μὴ μόνον τοὺς κατὰ τὴν γενεάν αὐτοῦ λάμψαντας, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν πατέρων πολλοὺς ὑπερβῆναι τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν καὶ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν κατορθώμασι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων πολλῶν ἀναφανείς ἡμῖν ἄξιος, ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἡμῖν κατὰ δύναμιν.

(186) Ἄπας γάρ τῶν ἁγίων ἔπαινος καὶ μακαρισμὸς διὰ τῶν δύο τούτων συνίσταται, διὰ τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου, καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. Τοῖς γάρ δυσὶ τούτοις τό τρίτον συνέπεται. Ἐν γάρ τῷ βιώσῃ τινὰ καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς μετὰ φρονήματος ὀρθοδόξου καὶ ἐν τῷ χαριτωθῆναι ἀπὸ Θεοῦ καὶ δοξασθῆναι διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, συνέπεται αὐτῷ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ μακαρισμὸς παρά πάσης τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καὶ παρά πάντων τῶν διδασκάλων αὐτῆς. Πίστεως δὲ καὶ ἔργων ἀνελλιπῶς

μή καταβληθέντων αδύνατον ἐστὶ τὴν παρουσίαν γενέσθαι ποτέ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ θείου Πνεύματος καὶ τὴν δωρεάν αὐτοῦ λαβεῖν τινα τῶν ἀνθρώπων. Τούτου δὲ μή παραγενομένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, μηδὲ γνωστῶς ἐνοικήσαντος ἐν αὐτῷ, ἀνοίκειον πάντῃ πνευματικόν αὐτόν ὀνομάζεσθαι. ὁ δὲ μή πνευματικός γεγωνώς, πῶς ἔσεται ἅγιος; Ὁ δὲ μή ἅγιος γεγωνώς, διὰ ποῖον ἄλλο ἔργον ἢ πρᾶξιν μακαρισθήσεται εἰ ἢ μακαριότης Θεός ἐστιν; Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ μή μετασχών, μᾶλλον δὲ ὁ μή αὐτόν ὄλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς μακάριος δοκεῖ μοι; Οὐδαμῶς. Ἥλιος γάρ ἄνευ φωτός, πῶς ἂν λεχθείη ἥλιος; καὶ ἄνθρωπος δίχα τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος μετουσίας, πῶς ἂν κληθείη ἅγιος; Ἔνισθε γάρ, εἶπεν ὁ Κύριος, ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”, εἰς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἡμᾶς μίμησιν, τοὺς ἐν ἀμαρτίαις ἐξεταζομένους, ὁ εὐσπλαχνος οἰονεῖ προτρεπόμενος καὶ λέγων· “Ἀπόστητε τῶν κακῶν καὶ πάντα τὰ καλὰ διαπράξασθε, πᾶσαν ἀρετὴν κατὰ τὸ ὑμῖν δυνατόν μετέλθετε καὶ ὅσον ἐφικτόν ὑμῖν ἅγιοι γίνεσθε, εἴπερ ἄρα καὶ κοινωνίαν ἔχειν βούλεσθε μετ’ ἐμοῦ. Ἐγὼ γάρ ἅγιός εἰμι, (187) τουτέστι καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος. Ταῦτά μοι φυσικῶς πρόσεστιν, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἀπὸ τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἀμαρτιῶν ἀπεχόμενοι καὶ μέτοχοί μου τῆ τοῦ Πνεύματος γενόμενοι χάριτι, τότε καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἔσεσθε”. Τοῦτο γάρ δηλοῖ τὸ “γίνεσθε”.

Γίνεται τοίνυν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν κακῶν καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀγαθῶν ὁ ἄνθρωπος ἅγιος, οὐχ ὡς δι’ ἔργων πάντως ἀγιαζόμενος – οὐ γάρ δικαιοθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα ψυχὴ, ἀλλ’ ὡς τῷ Ἁγίῳ Θεῷ διὰ τῆς τῶν τοιοῦτων πράξεων ἐργασίας προσοικειούμενος. Τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς ἤδη λαβόντας τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν εἰπεῖν τὸν Κύριον μᾶλλον πείθομαι, ὅς καὶ παραγγέλλων μή θαρρεῖν τῇ δωρεᾷ καὶ διὰ ῥαθυμίας ἐπιστρέφειν πρὸς τὰ κακά, οἰονεῖ πως ἔλεγε· “Μὴ τῇ ἀργίᾳ σεαυτὸν ἐκδῶς, ὡς πνευματικὸς σύ, ὁ τὴν χάριν λαβὼν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ ταύτης ἐμέ. Ἡ γὰρ ἀργία τίκτει τὴν πονηρίαν, ἡ δὲ πονηρία πᾶν εἶδος κακίας ἀπογεννᾷ. Τῇ οὖν καθημερινῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν γίνου ἅγιος, εἴπερ ἐμέ, φησί, βούλει ἐν σοὶ εἶναι καὶ μετὰ σοῦ καὶ σὲ ἐν ἐμοὶ καὶ σὺν ἐμοί”. Ἐπειδὴ δὲ ἀεικίνητον πρᾶγμα ὁ νοῦς ὄλως ἀργεῖν μὴ δυνάμενον, δεόν ἐμφρόντιδα τοῦτον εἶναι καὶ σπουδαῖον εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω γάρ καὶ ὁ βίος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων μεμεριμνημένος τίς ἐστὶ καὶ ἔμφροντις καὶ σχολὴν ἔχειν ἐκ πάντων οὐ δύναται, εἰ καὶ πολλοὶ τοῦτο ποιῆσαι ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἠγωνίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος· ἐργάζεσθαι γάρ καὶ φυλάσσειν ἐν τῷ παραδείσῳ ὁ Ἀδάμ προσετάγη καὶ φυσικὴ τις ἐν ἡμῖν ὑπάρχει τῆς ἐργασίας ἢ πρὸς τὰ καλὰ κίνησις. (188) Οἱ οὖν τῇ ἀργίᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, οἷοι δ’ ἂν καὶ εἶεν πνευματικοὶ καὶ ἅγιοι, εἰς τὴν παρά φύσιν ἐμπάθειαν ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτουσιν.

Ὡσπερ γάρ πηγὴ ἀεννάως τὸ ὕδωρ ἐκβλύζουσα, μικρὸν παυσαμένη ἀφανίζεται καὶ εἰς τὸ μή εἶναι πηγὴ ἀλλὰ λάκκος μεθίσταται, οὕτω καὶ ὁ ἀεὶ τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἑαυτὸν καθαίρων καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καθαιρόμενος καὶ ἀγιαζόμενος, ἐάν μικρὸν τῆς ἐργασίας ἐκπέση, κατὰ ἀναλογίαν ἐκπίπτει τῆς ἀγιότητος. Ὁ δὲ καὶ ἀμαρτία μιᾷ ἐν γνώσει συναπαγόμενος ὅλος ἐκπίπτει τῆς καθαρότητος, καθάπερ καὶ ἀγγεῖον ὕδατος μικρᾷ κόπρῳ καθόλου μιαίνεται. Οὐ λέγω ἀμαρτίαν τὴν ἐπιτελουμένην μόνον διὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάθη τὰ ἐνδοθεν καὶ ἐν ἡμῖν ἀοράτως τελούμενα δι’ ἡμῶν. Καὶ μή ἀπιστήσετέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, τοῦτο δὲ γινώσκοντες ἔσεσθε, ὅτι εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐξασκήσομεν καὶ θαύματα ἐκτελέσομεν, εἰ μηδὲν ἢ μικρὸν ἢ μέγα τῆς ἐντολῆς παραλείψομεν, μόνην δὲ τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν ποθήσομεν καὶ ταύτην κἂν ὅπως οὖν δι’ ἐπιτηδευμάτων ζητήσομεν καὶ πρὸς τὸ λαβεῖν ταύτην σπεύσομεν, τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸν μισθὸν ἐστερήθημεν. Τὴν τῶν ἀνθρώπων γάρ δόξαν λαμβάνοντες καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ μή προκρίνοντες, ὡς εἰδωλολάτραι κρινόμεθα λατρεύοντες τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα. Ἄλλὰ καὶ

διδομένην τήν επίγειον δόξαν, ὁ μεθ' ἡδονῆς καί χαρᾶς ταύτην ἀποδεξάμενος καί ἐν ταύτῃ ἐναμβρυνόμενος καί τῇ καρδίᾳ ἐνευφραϊνόμενος, ὡς πόρνος κατακριθήσεται. Ὅμοιος γάρ ἐστίν ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπῳ παρθελεύειν προαιρουμένῳ καί τήν τῶν γυναικῶν συνουσίαν ἀπηρνημένῳ καί πρὸς μὲν αὐτάς μὴ αὐτομολοῦντι, μήτε μετ' αὐτῶν διάγειν ἐπιθυμοῦντι, (189) ἀπερχομένης δέ πρὸς αὐτόν μιᾶς τινος γυναικός, μεθ' ἡδονῆς εὐθύς ἀποδεχομένῳ καί τήν τῆς μίξεως ἡδονὴν ἐκπληροῦντι. Τοῦτο δέ ἄρα καί ἐπὶ πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας καί ἐπὶ παντός πάθους συμβαίνει γίνεσθαι. Εἴτε γάρ φθόνῳ, καί φιλαργυρίᾳ ἢ ζήλῳ ἢ ἔριδι ἢ τινι ἑτέρᾳ κακίᾳ ἐκουσίως ἑαυτόν τις ἐκδῶ, τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης οὐκ ἐπιτεύξεται. Δίκαιος γάρ ὢν ὁ Θεός, ἀδίκους ἔχειν συγκοινωνούς οὐκ ἀνέχεται καί καθαρὸς ὢν, ἀκαθάρτῳ οὐ συμμαίνεται καί ἀπαθὴς ὑπάρχων, τοῖς ἐμπαθέσιν οὐ συναυλίζεται καί ἅγιος ὢν, εἰς κεχραμμένην ψυχὴν καί πονηρὰν οὐκ εἰσέρχεται. Πονηρὸς δέ ἐστίν ὁ τοῦ πονηροῦ σπορέως τὸν κόκκον ὑποδεξάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καί καρποφορῶν ἀκάνθας καί τριβόλους τῆς ἁμαρτίας τῷ διαβόλῳ, τὰ τοῦ αἰωνίου πυρός ὑπεκκαύματα, ἅτινά ἐστι φθόνος, μῖσος, μνησικακία, ζήλος, ἐριθεία, οἴησις, κενοδοξία, ὑπερηφανία, δόλος, περιεργία, διαβολή καί εἴτι διὰ σαρκὸς πάθος ἀπόπτυστον καθ' ἡδονὴν ἐκτελεῖται καί κοινοῖ τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν.

Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, τοιαῦτά ποτε καρποφορῆσαι ζιζάνια, δεξαμένους ἐκ ῥαθυμίας τὸν σπόρον τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Γένοιτο δέ εἰς τριάκοντα καί ἐξήκοντα καί ἑκατὸν καρποφορῆσαι Χριστῷ τὰ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν ἡμῖν γεωργοῦμενα, ἃ ἐστὶν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, χρηστότης (190) ἀγαθωσύνη, μακροθυμία, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, τραφῆναί τε τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως καί ἀυξηθῆναι ταῖς ἀρεταῖς καί καταντῆσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΑ΄. (191)

Περὶ νηστείας. Καί ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καί μόνῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καί ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἴσην καί τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐν πάσαις ταῖς ἑβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔδει μὲν ἡμᾶς τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ τὰ νῦν μέλλοντα ῥηθήσεσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Ἄλλ' ἐπεὶ εἰδὼς ἤμην, ὅτι ἅπαν τό χριστιανικώτατον φύλον, μοναχῶν τε φημί καί λαϊκῶν, τῇ ἀγίᾳ καί πρώτῃ ἑβδομάδι τῶν νηστειῶν ζεούσῃ τῇ προθυμίᾳ τό τῆς νηστείας καλὸν ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν ὑποδέχεται, καί πᾶς τις ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τράχηλον τὸν ταύτης ζυγὸν ἐπιτίθησιν ἐκόντι, καί οὐδεὶς ἐστίν, οὐδέ τῶν λίαν ἀπεγνωκότων τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καί ἐν ἀφοβίᾳ καί καταφρονήσει Θεοῦ πολιτευομένων, ὅς τὴν ἑβδομάδα ἐκείνην τὸν τῆς νηστείας ἀπωθεῖται νόμον καί οὐχὶ μᾶλλον καί αὐτὸς μετὰ πάντων, τό ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ἐγκρατεύεται, σήμερον ἤδη λέξων ἔρχομαι βραχέα καί ὀλίγα τοῦ ἐνεστῶτος χάριν καιροῦ πρὸς ὑμᾶς.

(192) Ἐπειδὴ γάρ, ὡς εἴρηται, τὴν παρελθοῦσαν πρώτην τῶν νηστειῶν ἑβδομάδα ἅπαντες οἱ πιστοὶ ἐναγωνίως διέρχονται, παρελθούσης δέ ταύτης καί τοῦ σαββάτου καταλαβόντος, ἐπεὶ καί ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἑορτὴν ἄγειν ἐκ παραδόσεως ἔλαχε τὴν τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν ἐκ Θεοῦ δι' αὐτοῦ γενομένην τῷ πιστοτάτῳ λαῷ αὐτοῦ σωτηρίαν παράδοξον, ὡσαύτως δέ καί τῇ κυριακῇ πάντες τὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀνάμνησιν ποιούμενοι, εὐχαριστηρίους

ὑμνους τῷ παναγάθῳ Θεῷ ἡμῶν ἄδομεν, αἰεὶ φθονῶν τά καλά πονηρός, ἐκάστῳ τῶν πιστῶν λανθανόντως ὑπείσερχόμενος καὶ ῥαθυμία καὶ ἀμελεία τοῦτον ἀοράτως καταδεσμεύων, ἀπορρίψαι πείθει καταφρονητικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν σωτηριώδη τῆς νηστείας ζυγόν καὶ πρὸς τὴν προτέραν παλινδρομῆσαι συνήθειαν, διὰ τοῦτο τὴν σήμερον ὑπομιμνήσκω καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμοῦ καὶ πατρότητα τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι καθόλου τῷ δυσμενεῖ, μηδὲ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ τῆς ἀκορέστου γαστριμαργίας συναπαχθῆναι, μηδὲ πρὸς τὴν ὀπισθεν καὶ χρονίαν τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν ἐκπλήρωσιν ἐπαναστρέψαι, ἀλλ' ὡς τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ταύτην τῶν νηστειῶν ἐβδομάδα τιμήσωμεν, καὶ καθεξῆς ὁμοῦ τὰς λοιπὰς.

Ναὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, εὐεργετήσωμεν οὕτω ποιοῦντες ἑαυτοὺς καὶ μὴ ἄπερ συνήξαμεν τότε, νυνὶ ἀπολέσαι καταδεξώμεθα, προσθεῖναι δὲ μᾶλλον καὶ ἀυξῆσαι σπουδάσωμεν, ἀλλὰ μηδὲ ἄπερ ὀπισθεν καλῶς ἀνωκοδομήσαμεν νῦν κακῶς καταλῦσαι θελήσωμεν. Μνημονευέτω δὲ ὑμῶν ἕκαστος τὴν ἐκ τῆς νηστείας ὠφέλειαν καὶ οἶας ἀπήλαυσε παρά Θεοῦ δωρεᾶς ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις (193) καὶ προθυμότερος γινέσθω πρὸς τὸ ἐξῆς. Καὶ γὰρ εἴωθεν ἡ ἰατρος τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὕτη τοῦ μέν τῆς σαρκὸς τὰς πυρώσεις καὶ τὰς κινήσεις συστέλλειν, τοῦ δὲ τὸ θυμῶδες καταπραΰνειν, τοῦ δὲ τὸν ὕπνον ἀποδιώκειν, τοῦ μέν τὸ πρόθυμον διεγείρειν, τοῦ δὲ τὸν νοῦν ἀνακαθαίρειν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐλεύθερον αὐτόν ἀποκαθιστᾶν, ἄλλου τὴν ἀδάμαστον γλῶσσαν δαμάζειν καὶ οἰονεῖ χαλινῷ τινὶ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ταύτην ἐπέχειν καὶ μὴ ἔαν ὅλως ἀργούς ἢ σαπρούς λόγους φθέγγεσθαι· ἐτέρου τοὺς μετεώρους σκεπάζει ἀφανῶς καὶ ἰστᾶ ὀφθαλμούς καὶ περιέργως αὐτοὺς οὐκ ἔᾶ ὧδέ τε κάκειῖσε φέρεσθαι, ἀλλ' ἑαυτὸν ἕκαστον παρασκευάζει σκοπεῖν καὶ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων τε καὶ ἐλαττωμάτων μεμνησθαι διδάσκει. Νηστεία τὸν νοητὸν ζόφον καὶ τὸ ἐπικείμενον τῇ ψυχῇ κάλυμμα τῆς ἀμαρτίας κατὰ μικρὸν ἐκλεπτύνει καὶ ἀπελαύνει, καθάπερ τὴν ὀμίχλην ὁ ἥλιος. Νηστεία τὸν πνευματικὸν ἀέρα νοερῶς ἡμῖν καθορᾶν ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ οὐκ ἀνατέλλει, ἀλλὰ αἰεὶ λάμπει ὁ ἄδυτος ἥλιος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Νηστεία, συνεργὸν λαβοῦσα τὴν ἀγρυπνίαν, τὸ σκληρὸν ὑπείσελθοῦσα τῆς καρδίας μαλλάσσει καὶ ἀντὶ τῆς πρώην κραιπάλῃς κατανύξεως πηγὰς βλυστάνειν παρασκευάζει, ὅπερ καὶ ἐν ἡμῖν γενέσθαι σπουδάσωμεν ἕκαστος ἡμῶν, παρακαλῶ, ἀδελφοί. Τούτου γὰρ γενομένου εὐκόλως σὺν Θεῷ, πᾶσαν τὴν τῶν παθῶν θάλασσαν διαρρήξομεν καὶ τὰ κύματα διελθόντες τῶν πειρασμῶν τοῦ πικρῶς τυραννοῦντος ἡμᾶς, εἰς τὸν λιμένα ἐγκαθορμισθῶμεν τῆς ἀπαθείας.

Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί μου, οὐκ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, οὐδέ ἐν μιᾷ ἐβδομάδι γενέσθαι δυνατόν, ἀλλὰ ἐν πολλῷ (194) χρόνῳ καὶ πόνῳ καὶ κόπῳ κατὰ τὸ ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου προθέσεως τε καὶ προαιρέσεως, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως καὶ τῆς τῶν ὀρωμένων καὶ νοουμένων πραγμάτων καταφρονήσεως, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θέρημν τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς ψυχῆς ταμείῳ ἀεννάου ἐργασίας ἢ συντομώτερον ἢ βραδύτερον Θεοῦ δωρεᾶ τε καὶ χάριτι κατορθοῦνται, ἄνευ δὲ νηστείας οὐδέν οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων ἀρετῶν κατορθωθῆναι ποτε παρά τις ἡδυνήθη· νηστεία γὰρ πάσης ἐργασίας πνευματικῆς ἀρχὴ καὶ θεμέλιος. Ὅσα τοιγαροῦν οἰκοδομήσεις ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, ἄπτωτα καὶ ἀκατάλυτα, ὡς ἐπὶ στερεάν πέτραν κτισθέντα, γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦτον τὸν θεμέλιον ἄρης καὶ ἀντ' αὐτοῦ γαστρός κόρον καὶ ἐπιθυμίας ἀτόπους ὑποθῆ, ὥσπερ ψάμμος ὑπὸ τῶν πονηρῶν ταῦτα λογισμῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν παθῶν ὑποσύρεται καὶ πᾶσαν τὴν οἰκοδομήν τῶν ἀρετῶν καταστρέφει. Ἴν' οὖν μὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν τοῦτο γένηται, στῶμεν περιχαρῶς ἐπὶ τὸν στερεὸν θεμέλιον τῆς νηστείας, στῶμεν, ἀδελφοί μου, καλῶς, στῶμεν αὐτοθελῶς· ὁ βάρ ἀβουλήτως ἐπὶ τὴν τῆς νηστείας πέτραν ἀναβαίνειν ἀναγκαζόμενος, ἑαυτὸν πάντως ἐκείθεν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὑποσυρεῖς

πρός καθροφαγίαν κατακρημνίζει, καί βιβρώσκων αὐτός τοῦ πονηροῦ, ὡς δοκεῖ, κατάβρωμα γίνεται· νόμος γάρ θεῖός ἐστι καί τούς παραβαίνειν τολμῶντας ὡσπερ δήμιος ὁ διάβολος παραλαμβάνων μαστίζει, εἰ καί μή εὐθύς, μηδέ παραχρήμα, τοῦ Θεοῦ μακροθυμοῦντος ἐφ’ ἡμᾶς καί τήν μετάνοιαν ἡμῶν ἀπεκδεχομένου, ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἐκφευξόμεθα τάς χεῖρας αὐτοῦ πάντως ἢ (195) ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀμετανοήτως ἐπιμένοντες τῇ ἁμαρτίᾳ, ἐπειδή τήν μετ’ αὐτοῦ καταδίκην οὕτως ἔχοντες ἀποληψόμεθα καί ὑπ’ αὐτοῦ καί σύν αὐτῷ ἀθάνατα κολασθῆναι κρίσει δικαία Θεοῦ κατακριθῶμεν. Εἰ γάρ καί τούς προεστῶτας ἡμῶν λανθάνομεν, ἀλλά γε τόν τῶν προεστῶτων Δεσπότην ὁμοῦ καί Θεόν λαθεῖν οὐ δυνάμεθα.

Φυλαξόμεθα τοιγαροῦν, ἀδελφοί, μή ἀπό λαθροφαγίας μόνον, ἀλλά καί ἀπό κόρου τῶν ἐπί τῆς τραπέζης παρατιθεμένων βρωμάτων ἡμῖν. Ναί, παρακαλῶ καί παρακαλῶν οὐ παύσομαι, μνήσθητε τῆς παρελθούσης ἀγίας ἐβδομάδος. Ἀναλογίσασθε τήν ἐκ τῆς νηστείας καί ἀγρυπνίας, εὐχῆς τε καί ψαλμωδίας, ὡς ἔφην, ὠφέλειαν, ἀλλά τήν κατήφειαν, ἀλλά τήν εὐλάβειαν, ἀλλά τήν σιωπήν. Ὡσπερ γάρ ἀοίκητόν μοι ἐξ ἀνθρώπων ἐδόκει τότε εἶναι τό μοναστήριον, ὑπό ἀγγέλων μόνων ἐγκατοικούμενον, διά τό μή ὅλως ἕτερόν με ἀκοῦσαί τι ῥῆμα βιωτικόν, ἀλλ’ ἢ μόνην τήν ὑφ’ ὑμῶν πρὸς Θεόν ἀναπεμπομένην δοξολογίαν, ἢ καί ἀγγέλων ἔργον ἐστί. Πιστεύω δέ ὅτι, ὡσπερ ὑμεῖς ἐπιτελεῖτε τό τῶν ἀγγέλων ἔργον, οὕτω καί οἱ ἄγγελοι ἀοράτως συνδιῆγον ὑμῖν καί συνέπαλλον. Μή οὖν χωρισθῆναι τῆς μετ’ ἐκείνων συναυλίας διά τῆς πολυλογίας καί ἀργολογίας θελήσητε, μηδέ φωναῖς ἀτάκτοις ἢ κραυγαῖς ἀμέτροις αὐτούς μέν ἀφ’ ὑμῶν, τούς δέ δαίμονας πλησιάσαι ὑμῖν, ὡς τό πρίν, ποιήσητε, ἀλλά προσεχέτω ἕκαστος ἑαυτῷ καί τό ἐργόχειρον αὐτοῦ καί τήν διακονίαν αὐτοῦ, ὡς τῷ Θεῷ δουλεύων καί οὐκ ἀνθρώποις, ἐπιμελῶς ἐκτελείτω. Γέγραπται γάρ· “Ἐπικατάρατος (196) πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ποιῶν τά ἔργα Κυρίου ἀμελῶς”.

Ἐν ταῖς θεῖαις τῶν συνάξεων ἀναγνώσεσιν ἀλλήλους πρὸς ἀκρόασιν διεγείρουν, ὦ ἀδελφοί, μή ἐλίπητε. Καί γάρ ὡσπερ ἐπί τῆς αἰσθητῆς τραπέζης ἐσθίειν προτρεπόμεθά τε καί παρακελευόμεθα τοῖς πλησίον, καί οὐς ἂν τῶν ἄλλων πλεῖον ἀγαπῶμεν, παραβιαζόμεθα ἐπί τό φαγεῖν, οὕτω δὴ καί ἐπί τῆς ψυχοτρόφου ταύτης τραπέζης προσέχειν καί προτρέπεσθαι τοῖς πλησίον χρεωστοῦμεν, ἵνα μή ὡς μή ἀγαπῶντες ἀλλήλους κατακριθῶμεν καί τό μαθηταί εἶναι Χριστοῦ ἀπολέσωμεν. Λέγει γάρ· “Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοί μαθηταί ἐστε, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους”. Ὁ οὖν ἐπί τῆς αἰσθητῆς τραπέζης τόν ἑαυτοῦ φίλον μή παραβιασάμενος εἰς ἐστίασιν τά μέγιστα αὐτόν πολλάκις ὠφέλησεν· ὁ δέ ἐπί τῆς πνευματικῆς τραπέζης, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λέγων λογίων, τοῦτο ποιῶν, οὐ τήν τυχοῦσαν ζημίαν τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσι προξενεῖ. Ἐπειδή τῶν βρωμάτων μέν ἐκείνων ἢ πλησμονή καί τήν ψυχὴν καί τό σῶμα διαφθείρειν εἴωθε πολλάκις καί βλάπτειν, τά δέ ἐνταῦθα ὑπό τῶν ἀγίων λεγόμενα καί νοῦν φωτίζει καί ψυχὴν ἀγιάζει καί τῷ σώματι αὐτῷ δι’ αὐτῆς πάντως τοῦ ἁγιασμοῦ μεταδίδωσι καί ὑγιεινότερον καί ῥωμαλεώτερον καθιστᾷ.

Προσεχέτω τοιγαροῦν ἕκαστος τῇ ἀναγνώσει. Οἱ γάρ λόγοι τῶν ἀγίων Θεοῦ λόγοι καί οὐκ ἀνθρώπων εἰσίν. Ἐμβαλέτω τούτους ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καί τηρεῖτω αὐτούς ἀσφαλῶς, ἐπειδή οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ λόγοις ζωῆς εἰσι καί ὁ ἔχων αὐτούς ἐν ἑαυτῷ καί φυλάσσει αὐτούς, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. (197) Ἐπί μέν γάρ πολυτελοῦς πολλάκις καθεσθέντες τραπέζης, οὐκ οἶμαί ποτε ῥαθυμήσαντά τινα ἐξ ὑμῶν ὅλως ἀπονυστάξαι καί μή μόνον τά ἀρκοῦντα λαβεῖν, ἀλλά καί τά εἰς τήν αὔριον μετὰ σπουδῆς ἄραυτα ἀπελθεῖν καί ἢ φίλοις τισίν ἢ πτωχοῖς αὐτά μεταδοῦναι προθυμηθέντα. Ἐνθα δέ λόγοι ζωῆς πρόκεινται καί τούς ἐξ αὐτῶν τρεφομένους ἀθανάτους ἀποτελοῦσι, καθεύδειν, εἰπέ μοι, καί ῥαθυμεῖν ἢ νυστάζειν καί ῥέγχειν

ἔξεστί τινι, ὡσπερ ἐμψύχῳ νεκρῷ; ὦ τῆς ζημίας! ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς νωθρότητος! Ὁ ἐπὶ τραπέζης καθήμενος καὶ τῶν προκειμένων μὴ ὀρεγόμενος τῆς κατὰ φύσιν ὑγιείας προδήλως ἐστέρηται· οὕτω καὶ ὁ ἀναγνώσεως θείας ἀκούων καὶ μὴ μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου καὶ αὐλοῦ ὀρέξεως αὐλῶς τοῖς αὐλοῖς καὶ θείοις λογίοις ψυχικῶς ἐντρυφῶν καὶ τὰς αἰσθήσεις πάσας αὐτοῦ νοερῶς ἐμπιπλῶν ἐκ τῆς τούτων γλυκύτητος, ἀσθενῆς τῇ πίστει ἐστί καὶ τῶν πνευματικῶν δωρεῶν εἰς ἅπαν ἄγευστος, ἐν μέσῳ δηλονότι πολλῶν ἀγαθῶν λιμῶ καὶ δίψει τηκόμενος. Καθάπερ γάρ νεκρὸς ὕδατι λουόμενος ἀνεπαισθήτως ἔχει, οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῶν ζωηρῶν καὶ θείων τοῦ λόγου ναμάτων ἐπαντλούμενος οὐκ αἰσθάνεται.

Ὅσοι τοίνυν λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχετε, ὅσοι τραφῆναι τὸν ἄρτον τοῦτον τοῦ λόγου ἐφθάσατε, ὅσοι μὴ νεκροὶ ἀλλ' ἐκ νεκρῶν ζῶντες γεγόνατε καὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἀπεγεύσασθε καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν πρὸς τοὺς πλησίον παρά τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ λαβόντες (198) ἐκτήσασθε, διεγείρειν καὶ παρακαλεῖν καὶ νουθετεῖν τοὺς πλησίον καὶ πάντας, εἰ οἶόν τε, μὴ παύσησθε, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα μέλη, μᾶλλον δέ ὡς μέλη Χριστοῦ καὶ υἱοῦς ὄντας Θεοῦ, παιδαγωγεῖν, ἐπιτιμᾶν καὶ ἐλέγχειν αὐτοὺς προθυμήθητε, οὐχ ἵνα τούτους λυπήσητε, ἀλλ' ἵνα πατρικῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἐλευθερώσητε, οὐδ' ἵνα βλάψητε, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα αὐτοὺς ὠφελήσητε, τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτῶν θελήματα παρασκευάζοντες αὐτοὺς ἐκπληροῦν. Ἐάν οὕτω ποιῆτε καὶ οὕτω τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἕκαστος ὑμῶν διεγείρη πρὸς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, συντόμως ἅπαντες πρὸς ὕψος ἀρθῶμεν τῶν ἀρετῶν καὶ ἐκπληρωταί τῶν ἐντολῶν ἀναφανῶμεν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδὸν ἐπιτύχωμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος IB΄.

Περὶ ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἐγὼ μὲν καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ἐκ πλημμελοῦς καὶ ῥαθύμου προαιρέσεώς τε καὶ διαθέσεως αἰεὶ ἀσθενῶν, σιωπᾶν ἐβουλόμην καὶ μόνα τὰ κατ' ἑμαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι, ἕως ἄν μοι τὰ τοῦ χειρόνος ἠττήθη καὶ τῷ κρείττονι λογισμῷ καθυπετάγη καὶ ὅλως ἀπήλαυσα τῆς εἰρήνης τοῦ πνεύματος, ἐλευθερωθεὶς τῆς ὀχλήσεως τοῦ χοϊκοῦ καὶ γεώδους φρονήματος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς μακαρίας ἡμῶν ἀναπαύσεως. Ἀλλ' ἐπεὶ εἰς κεφαλὴν τοῦ σώματος ὑμῶν τοῦ ἁγίου παρ' ὑμῶν ἐξελέγην, ἀνάγκη μοί ἐστι τοῦ παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ἐπειδὴ ἡ σωτηρία τῆς ὑμῶν ἀδελφότητος παραμυθεῖται με, ὅτι καὶ ἐμοῦ ἀσθενοῦντος κατὰ ψυχὴν, ὑμεῖς ταῖς εὐχαῖς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν διασώζεσθε. Τοίνυν καὶ μὴ διαῖραι στόμα οἷός τε ὢν, μόλις κἄν γράψαι τὸν λόγον ἴσχυσα καὶ προὑπομνήσαι τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα, ἐν παρακλήσει (200) πολλῇ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης δεόμενος, ἵνα ὡς ἀληθινοὶ δοῦλοι Χριστοῦ καὶ φιλάδελφοι, εὐχησθε ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ὡς ἄν καὶ αὐτὸς ἐγὼ μεθ' ὑμῶν σὴζωμαι καὶ τὴν ὁδὸν ὀδεύων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑμῖν τοῖς ἀγαπητοῖς μου ἀδελφοῖς συναυλίζωμαι.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ δέομαι ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ ἕκαστον φρονεῖν εἰς τό σωφρονεῖν καὶ μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, μηδέ τὸν ἀμελῆ μου καὶ μετέωρον βίον ὄρᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἴχνεσιν ἐξακολουθεῖν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ καὶ ἀποδοῦναι χρεωστοῦμεν τὴν ἀπολογία ὡς

δικαίω καὶ ἀπαραλογίστῳ κριτῇ. Δότε μοι ταύτην τὴν καύχησιν, ὅτι ὁ μόνος ἐγὼ εἰς ἄδου κατενεχθεὶς διὰ τῆς ἀμελείας μου βάραθρον, ὑμᾶς μέγα βοήσας τῆς παγίδος ἐξήρπασα, καὶ εἰ πολὰ χρεωστῶ θρηνήσαι τὴν ῥαθυμίαν μου, ἀλλ' ἄρκοῦμαι καὶ μόνον βλέπων ὑμᾶς ὑψουπετομένους καὶ ὑπεράνω τῶν βρόχων τοῦ διαβόλου. Φυλάξατε τοιγαροῦν πάσας ἀπαραλείπτως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί, ἵνα σὴ ζήσητε ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὡς στρουθίον ἐκ παγίδος.

Πρώτη δὲ ἐντολή ἐστὶ τὸ ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν Θεόν καὶ ἀλλήλους, ὡς αὐτός ὁ Θεὸς τὸν κόσμον ἠγάπησεν. Ἡ δὲ ἀληθὴς ἀγάπη ἐν τούτοις γνωριζομένη χαρακτηρίζεται· ἐν τῷ μὴ φυσιοῦσθαι, ἐν τῷ μὴ κατεπαίρεσθαι, μηδὲ ζηλοῦν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ ζηλοῦν τὸ καλόν, ἐν τῷ μὴ περπερεύεσθαι, μὴ γογγύζειν, μὴ παίζειν, μηδὲ γελαῖν, μηδὲ δικάζεσθαι περὶ μικροῦ ἢ μεγάλου, (201) τὸ σύνολον, πράγματος, ἐν τῷ μὴ κορέννυσθαι μὴ μόνον βρωμάτων καὶ ἐδεσμάτων, ἀλλ' εἰ δυνατόν μήτε ὕδατος, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις τῶν νηστειῶν, ἐν αἷς ὁ σπουδαίως καὶ ἐμπόνως μετανοῶν, τοῦ χρόνου παντός τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ λαμβάνει τὴν ἄφεσιν ἄνωθεν κατὰ τὴν θείαν Γραφήν. Οἴδατε γάρ ὅτι ἡ θερμὴ τῆς μετανοίας καὶ ἐκ βάθους καρδίας ἀναπεμπομένων δακρύων ἢ ζέσις δίκην πυρός ἀναχωνεύει καὶ καταφλέγει τὸν ῥύπον τῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν μολυνθεῖσαν ψυχὴν καθαρὰν ἐπεργάζεται· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φωτὸς χύσιν διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιδημίας δαψιλῶς αὐτῇ καὶ φιλοτίμως χαρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν γίνεσθαι αὐτὴν μεστήν ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν. Ταύτη τοιγαροῦν χρησώμεθα, δέομαι, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομάδι, πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ ἐν ταῖς μετ' αὐτήν, θερμὴν ἐπὶ θερμὴ καὶ σπουδὴν ἐπὶ σπουδῇ προστιθέντες τὸ καθ' ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Κυρίαν τοῦ Πάσχα, λελαμπρυσμένοι τὰς ψυχὰς ὁμοῦ καὶ τὰ σώματα.

Ἰδοὺ γάρ, ὡς ὁρᾶτε, ὅτι Θεοῦ βοηθεία καὶ τοῦτο τὸ στάδιον τῆς δευτέρας τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος εὐψύχως καὶ μετὰ ζεούσης τῆς προθυμίας διήλθομεν. Μαρτυρῶ γάρ ὑμᾶς μηδὲν ὑστερηκεῖν τῶν τῆς νηστείας καλῶν, ἀλλὰ καὶ παννύχους τὰς ψαλμωδίας μετὰ πάσης προσοχῆς πεποιήκατε καὶ τὴν ἐγκράτειαν εὐτονον τετηρήκατε καὶ τηρεῖτε, τοῖς παρατιθεμένοις λαχάνοις καὶ ὀσπρίοις ἀρκοῦμενοι. Ἐγὼ δὲ τινὰς ἐξ ὑμῶν ἐπίσταμαι, καὶ αὐτῶν τῶν εὐτελῶν τῆς τραπέζης βρωμάτων, συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι καὶ ταπεινῷ τῷ φρονήματι καθεζομένους ἐν ταύτῃ μέσον ὑμῶν, ἀπεχομένους ἀναξίους ἑαυτοὺς ἡγουμένους (202) τῆς αὐτῶν μεταλήψεως. Πρὸς τούτοις, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐργοχείροις ὑμῶν προσέχοντες, ἀπαρρησίαστοι μετὰ σιωπῆς μεμενήκατε, ὅλοι κατανύξεως τὴν ψυχὴν δακρύων πεπληρωμένοι, εὐχῶν, δεήσεως, κόπου πνευματικοῦ ἐκ τῶν συνεχῶς γινομένων γονυκλισιῶν καὶ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθητε, ἀσκητικωτάτην καὶ ὡραίαν τὴν ὄψιν κτησάμενοι.

Νῦν οὖν ἐπεὶ πρὸς τὸ ἐξῆς ἀποδύσασθαι μέλλομεν τῆς νηστείας, ἀγωνισώμεθα, παρακαλῶ, τηρῆσαι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ ἑβδομάδι τῆς καλλίστης νηστείας τὸν νόμον καὶ τὸν ἴδον θέσθαι ταῖς προλαβούσαις ἀγῶνα, ἐπειδὴ πολλῆς ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, ἵνα μὴ ὡς οἱ βιωτικοὶ καὶ ἡμεῖς τὰς ἡμέρας ἡμῶν διανύσωμεν. Οἴδατε γάρ ὅτι, τῆς πρώτης παρελθούσης ἑβδομάδος, τὴν ἀγίαν ἐκεῖνοι τεσσαρακοστὴν διελθεῖν οἴονται ἅπασαν· καὶ οὐ μόνον τοῦτο ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ διαρρήδην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἅπαντας λέγουσιν. Ἡμῖν δέ, ἀδελφοί μου, φόβος καὶ φόβων ὁ μέγιστος, μήπως ὡς οὗτοι καὶ ἡμεῖς ὑπολάβωμεν καὶ πρὸς ἀλλήλους διαλεξώμεθα καὶ ἀρνηταί φανώμεν τοῦ ἐπαγγέλματος. Οὐ μόνον γάρ ἡμῖν τοῖς φεύγουσι τὸν κόσμον καὶ σταυρωθεῖσιν αὐτῷ καὶ ἀνατεθεῖσιν ὀλικῶς Θεῷ ὁ παρῶν καιρὸς εἰς ἐγκρατείας νόμον ἐδόθη, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος τῆς παρουσίας ἡμῶν ζωῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπαραιτήτως χρεωστοῦμεν ἐγκρατεῦσθαι.

Πῶς δέ οὐ χρεωστοῦμεν τοῦτο ποιεῖν ἐν παντί τῷ χρόνῳ, οἱ πεινᾶσαι καὶ διψῆσαι καὶ γυμνηθεῖσαι καὶ πάντα παθεῖν καὶ ἐν χαρᾷ ὑπενεγκεῖν συνταξάμενοι, καὶ μᾶλλον ἄρτι ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων τῆς τεσσαρακοστῆς; (203) Εἰ δέ οὐχ οὕτω ποιεῖν βουλόμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ γελᾶν καὶ ἀργολογεῖν καὶ παίζειν καὶ ἀντιλέγειν θέλομεν, τί διαφέρομεν τῶν ἀπίστων καὶ ἔθνικῶν ἀνθρώπων; Ὅντως οὐδέν. Εἰ γὰρ τό ἐπιζητεῖν καὶ μεριμνᾶν περί ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ἱματίου ὁμοίους ἡμᾶς τῶν ἔθνικῶν ἀπεργάζεται, τίνων ἴσους ποιήσουσιν ἡμᾶς τὰ εἰρημένα, αἰχρότερα τούτων ὄντα καὶ ἐφάρμαρτότερα; Οὐχὶ πληρωθήσεται ἐφ' ἡμῶν τό ὑπό τοῦ προφήτου εἰρημένον· “Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς”;

Πειθαρχήσωμεν, ἀδελφοί, τῷ βοῶντι καθ' ἐκάστην πρὸς ἡμᾶς Θεῷ καὶ λέγοντι διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· “Οὕτε ἐάν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐάν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα”, καὶ πάλιν· “Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσηθε, ζητεῖτε δέ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν”. Ἴνα δέ μὴ ἔχη τις λέγειν· “Ἐάν βραδύνη τοῦ δοῦναι καὶ οὐκ ἔχω τι φαγεῖν, τί ποιήσομαι;” “Τὰ πετεινά, εἶπε, βλέπετε τοῦ οὐρανοῦ, πῶς οὐ σπεῖρει, οὐδέ θερίζει, οὐδέ συναγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά”, καὶ ἐπάγω φησὶν· Οὐχὶ πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς, ὀλιγόπιστοι;”. Ὡς ἂν δέ μὴ γογγύζωμεν, ὀλιγοψυχοῦντες ἕνεκεν βρώματος ἢ πόματος, διαρρήδην βοᾷ πρὸς ἡμᾶς· “Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται”.

(204) Εἰ οὖν πιστεύεις Χριστῷ καὶ ἀψευδῆ τοῦτον εἶναι ὁμολογεῖς, ὅτε πεινάσεις ἢ διψήσεις καὶ οὐκ ἔχεις τι τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν, ζητήσεις δέ τόν κελλαρίτην ἄρτον ἢ οἶνον ἢ βρώσιμόν τι καὶ οὐ παρέξει σοι ὑπό δουλειῶν ἐμποδιζόμενος ἴσως, ἐνθυμήθητι μνησθεῖς τῶν τοῦ Κυρίου λόγων καὶ εἶπον πρὸς ἑαυτόν· “Πεινῶ μὲν καὶ διψῶ, ἀλλ' ὑπομένων ὑπομείνω τόν Κύριον καὶ αὐτός ποιήσει κατά τὴν ἀσθένειάν μου καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει με”. Καὶ οὕτως ὑπόμεινον, ἀδελφέ, καὶ πολύν ἔξεις τόν μισθόν παρά τῷ Θεῷ. Ἀλλά καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἄλλοις τοῖς ὑπαντῶσί σοι πειρασμοῖς οὕτω ποίει καὶ θαυμαστωθήσῃ, ἐν τε τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ μετὰ τῶν ἀγίων καταταγήσῃ μαρτύρων. Πόσοι τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπιθυμοῦσι πολάκις, ἐν μιᾷ κατακείμενοι γωνία, καὶ αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ εὐχαριστοῦσιν ἴσως τῷ Θεῷ καὶ οὐδέν ἀγανακτοῦντες λέγουσι βλάσφημον, ἡμεῖς δέ Θεοῦ χάριτι διὰ τῶν πλουσίων αὐτοῦ δωρεῶν πᾶσαν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἀνελλιπῆ ἔχομεν καὶ περισσόν ἔχομεν. Ὅταν οὖν τις ἐξ ἡμῶν μηδέν ὅλως ἔχη, γογγύσῃ δέ, κατακρίνεται ὡς μὴ ἔχον ὑπομονήν· ὅταν δέ καὶ πολὺ ἔχη, ἐπὶ δέ τῇ τοῦ ὀλίγου στερήσῃ φιλονεικίας καὶ μάχας ἐγείρῃ, ἔτι δέ καὶ βλάσφημα φθέγγεται ῥήματα, ποίας ὁ τοιοῦτος συγγνώμης ἄξιος ἔσται; Ἀλλά ταῦτα λέγων, οἶδα ὅτι ἑμαυτόν κατακρίνω καὶ ἔσονται οἱ λόγοι μου τάχα εἰς κατάκρισίν μου καὶ ἔλεγχον. Ὅμως ἔστωσαν, ἀξιῶ, καὶ εἰς ὑμετέραν ὑπόμνησιν.

Τοιγαροῦν καὶ ἀναμνημονεύοντες τῆς ὠφελείας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας, πῶς αὐτάς καὶ μεθ' ὄσης τῆς σπουδῆς καὶ τῆς θερμῆς διήλθητε, οὕτω καὶ πᾶσαν, δέομαι, τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν σπουδάσατε διελθεῖν, (205) ἀναλογιζόμενοι τὴν καλὴν ὑμῶν ἀναστροφὴν, οἶαν εὐλάβειαν, οἶαν ταπεινώσιν, ἀλλὰ σιωπὴν, ἀλλὰ σπουδὴν εἰς τε τόν κανόνα τῆς θείας συναξέως καὶ εἰς τό ἐργόχειρον ὑμῶν ἕκαστος εἶχετε. Ναί, παρακαλῶ, μὴ ἐπιλάθησθε τῆς παθοκτόνου νηστείας, τῆς καθαρτικῆς ἐγκρατείας καὶ τὰ αὐτά ποιεῖν μὴ κατοκνήσητε, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰ καὶ βρωμάτων ἐναλλαγὴ γενέσθαι πολλάκις συμβῆ καὶ ποθεν τύχοιτε παρακλήσεως, τὴν γνώμην ἦτε ἀσάλευτοι καὶ τὴν κατάστασιν ἀμετάβλητοι, μᾶλλον μὲν οὖν πλεῖον τῆς συνήθους φαγόντες τροφῆς, περισσοτέρως καὶ εἰς τό ἔργον τοῦ

Θεοῦ κοπιᾶσαι σπουδάσατε, ὅπως μὴ γένηται ὑμῖν, ἀντί εὐχαριστίας καὶ κέρδους, ῥαθυμίας καὶ ζημίας οὐ τῆς τυχούσης ἢ παράκλησις πρόξενος. Ναί, ἀδελφοί μου, νήψατε καὶ καθὼς εἶπον ὑμῖν, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα καὶ τὴν εἰσιούσαν ταύτην ἐκτός βρώματος ἰχθύων κρατήσατε καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθε, μὴ καταλιμπάνοντες τὰς διακονίας ὑμῶν καὶ τὰ ἔργόχειρα καὶ ὧδε κάκεῖσε περιπατοῦντες καὶ μετεωριζόμενοι καὶ ἐκδότους ἑαυτοῦς ποιοῦντες τῷ τῆς ἀκηδίας δαίμονι. Ἄλλ' εἴ ποῦ τις ἐξ ὑμῶν διερχόμενος ἕτερον ἰστάμενον ἢ καθήμενον εὕρη τῶν ἀδελφῶν, σπουδαίως διερχόμενος βαλέτω μετάνοιαν, καὶ ἴσως ἔλθη καὶ ὁ ἀργός εἰς συναίσθησιν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κάκεῖνος ἐντραπείς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐλεύσεται καί, οὕτως ἕκαστος ὑμῶν ποιῶν, ἐκφύγητε τὸ τῆς ἀργίας καὶ ἀργολογίας κατάκριμα.

Οὐκ ἀκούετε τί Ζωσιμᾶς ὁ μακάριος ἐκεῖνος λέγει, ὁ τῆς ὁσίας Μαρίας τὸν βίον ἐξηγησάμενος, περὶ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν ἐκείνων, τῶν ἐν τῇ μονῇ ἐν ἧ' (206) κάκεῖνος τηνικαῦτα κατήντησε Θεοῦ προνοία, πῶς τῆς μονῆς ἐξερχόμενοι πᾶσαν κατὰ τὴν ἔρημον τὴν τεσσαρακοστήν ἐποίουν, μηδέποτε ὁ εἷς τῷ ἑτέρῳ ἐνούμενος, ἀλλ' εἴ ποῦ καὶ παρά τινος αὐτῶν ὑπηντήθη, ἐκκλίνων ἐξέφευγε καὶ οὐδέ πλησιάσαι ἀλλήλοις ἠνείχοντο; Οὕτω καὶ ὑποστρέφοντες ἐν τῇ μονῇ οὐδεὶς, ὡς φησὶν, ἠρώτα ποτέ τὸν ἕτερον τί εἶδεν ἢ τί πεποίηκεν εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' ὡσπερ τινές ξένοι καὶ παρεπίδημοι καὶ ταῖς φωναῖς ἐτερόγλωσσοι, οὕτως ἅπαντες ἕζων καὶ οὕτως ἐπολιτεύοντο· δι' οὐδέν δέ ἄλλο τοῦτο πάντως ἐποίουν, ὡς οἶομαι, εἰ μὴ τὸ ὄλον ἀκριβαζόμενοι μὴ ἐκφέρειν λόγον ἀργόν ἀπὸ τοῦ στόματος. Εἰ τοίνυν τοσαῦτα ἔτη καὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐκεῖνοι ἀλλήλοις μὴ ὁμιλοῦντες τὸ σύνολον ἐποίουν, τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ μηδέ τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας ἀπὸ τῶν συντυχιῶν καὶ ἀργολογιῶν φυλαττόμενοι; Καὶ τί λέγω ἡμέρας, ὅπου γε οὐδέ ὥρας μιᾶς καιρὸν ἑαυτοῦς κρατῆσαι δυνάμεθα; Καὶ τί ποιήσομεν, ἀδελφοί μου καλοί, ἐάν αἴφνης οὕτως ἐχόντων ἡμῶν ὁ κριτής ἀπάντων καὶ Θεὸς παραγένηται, ὁ καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἀπαιτῶν ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Πῶς δέ καὶ τῶν ἄλλων παθῶν κρατήσομεν, γλῶσσαν ἀκράτητον ἔχοντες; Ποῖον γάρ, εἰπέ μοι, ἐλαφρότερον ἐστὶ τούτου τοῦ πάθους τῶν λοιπῶν ἀπάντων παθῶν; Ἡ σάρξ, ἔχουσα τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν καὶ πύρωσιν, κατὰ τοῦ πνεύματος ἐπανίσταται καὶ πολεμεῖ κραταιῶς τὴν ψυχὴν, ἡ γαστήρ θέλει βρωμάτων χορτάζεσθαι, εἰς τοῦτο γάρ καὶ ἐγένετο· εἰ τοίνυν τῆς γλώσσης τὴν συνήθειαν, ὅπερ ἐστὶν εὐκόλον καὶ κοῦφον ἡμῖν, οὐ κρατήσομεν, τῶν χαλεπῶν τούτων καὶ μεγάλων, τῶν πολλὴν ἐχόντων ἰσχύν μετὰ τῆς φύσεως καὶ αὐτῆς, εἰπεῖν, τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς, πῶς ἰσχύσομεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι ποτέ;

(207) Ἀρχὴ οὖν ἔστω ἀπὸ σήμερον λοιπόν ἡμῖν, ἀδελφοί, καὶ ὅσον δυνάμει ἐχομεν, δράμωμεν, ἵνα ὡσπερ τινές χρυσόπτεροι ἀετοί, κοῦφοι τὸ Πάσχα Κυρίου καταλάβωμεν, ἔνθα πρόδρομος ἡμῶν εἰσηλθεν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντα τὰ τυραννοῦντα ἡμᾶς πάθη ὀπισθεν ἡμῶν ἀπορρίψαντες. Θήσομεν δέ, εἰ δοκεῖ, αὐτοὶ ἡμεῖς νόμον κοινῇ βουλήν ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτῶν, ὡσάν ἐκτός σαββάτου καὶ κυριακῆς εἰ δύο εὐρεθῶσιν ἀργία ἕκδοτοι καὶ ἰστάμενοι συντυχίας ἀνωφελεῖς, ὅπως ἔχουσι μηδενός κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑτέρου, εἰ μὴ μόνον ἄρτου ξηροῦ μετὰ ἄλατος καὶ ὕδατος μεταλαμβάνειν ψυχροῦ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου, ἰσταμένους δηλονότι καὶ ἐσθίοντας περὶ τὸ κάτω μέρος τῆς τραπέζης. Καὶ τοῦτο νόμον ἔχοντες ἀπαράβατον, ἀπὸ μὲν ἀργολογίας καὶ ἐρεσχελίας ἑαυτοῦς ἀμέμπτους τηρήσητε, τὸν Θεὸν δέ δι' ὃν θύραν τίθεσθε τοῖς χεῖλεσιν ὑμῶν καὶ φυλακὴν ὡσαύτως τοῖς στόμασι θεραπεύσετε, καὶ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον πατέρα ὑμῶν μεγάλως ἐν τούτῳ παρακαλέσετε, καὶ θυμηδίας πληρώσετε τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν, καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν οὐ μικρῶς ὠφελήσητε, τύπον ἀγαθὸν καὶ συνήθειαν θαυμαστὴν ἑαυτοῦς διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην διδάσκοντες. Ἔπειτα δοξασθήσεσθε καὶ θαυμασθήσεσθε παρά πάντων εἰκότως ἀνθρώπων καὶ δι' ὑμῶν ὁ Θεός, ὅτι εἰς τὴν γενεάν ταύτην ὑμεῖς εὐρεθήσεσθε τῶν

ἀγίων τούς βίους μιμούμενοι, ὅπερ οὐκ οἶμαι νῦν εὐκόλως εὐρεθῆναι ἐν οἷς τόποις τέως ἐσμέν καί βλέπομεν καί περί τινων ἀκούομεν μοναχῶν καί τῶν μοναστηρίων αὐτῶν.

(208) Διά τοῦτο παρακαλῶ τήν ὑμετέραν ἀγάπην, πατέρες μου ἅγιοι καί δοῦλοι Θεοῦ, μή παρακούσητε τούς ἐμούς λόγους τοῦ ἀναξίου πατρός ὑμῶν, μηδέ ὡς λῆρος ἐνώπιον ὑμῶν φανῶσι τά ῥήματά μου. Εἰ γάρ καί ἀσθενής εἰμι καί μυρίων γέμων ἀμαρτημάτων, ἀλλ' ἴδετε καί σκοπήσατε ἀκριβῶς ὅτι οὐδέν ὑμῖν ἕξωθεν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καί τῶν θείων Γραφῶν συνεβούλευσα. Ποιήσατε οὖν ἀρχήν καλήν καί δότε μοι προθυμίαν μικράν, ἵνα εὐχαῖς ὑμῶν ἀγίαις ἐνισχύσας, ἀνανεύσω καί τρίψω μου τήν ὄψιν καί τούς ὀφθαλμούς νίψωμαι καί τοῦ πολλοῦ ὕπνου τῆς ῥαθυμίας ἐξεγερθῆσωμαι καί ἀντί τῶν ἀγαθῶν ὧν εἰς ἐμέ ποιεῖτε τόν εὐτελεῆ δοῦλον ὑμῶν, εἰ καί μή ἀξίως, ἀλλά γε τό κατά δύναμιν, λόγοις ἀνταμείψωμαι ἀγαθοῖς, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δίδωσιν ἐν ἀνοίξει τοῦ ἀκαθάρτου μου στόματος, τήν ἀγάπην ὑμῶν. Ναί, ἀδελφοί μου, δέομαι ὑμῶν, μή παρίδητέ μου τήν δέησιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἡμιθανοῦς καί παντελῶς ἀλάλου ἐδώκατέ μοι λέγειν ἐνώπιον τῆς ὑμῶν τιμιότητος, οὕτω μοι χαρίσασθε καί τό θέλημα ὑμῶν, ὡς ἂν διά τῆς αὐτοῦ ἐκκοπῆς ὑμεῖς μέν ζήσεσθε ζωήν τῶν μαρτύρων καί ἀθλοφόρων Χριστοῦ, ἐγώ δέ ἀπό τῆς σύμερον ἔτι καί ἔτι προσθήσω τιθέναι ὑπέρ ὑμῶν ὄλην μου τήν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι εἰς ἐκούσιον θάνατον, ὃ καί εὐχομαι ἐφόδιόν μοι γενέσθαι πρὸς τήν ἐκεῖθεν ζωὴν ἀπαίροντι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΙΓ´. (209)

Περί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καί ὅποια τίς ἐστίν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καί τί τό μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τό Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἦδη τό Πάσχα, ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα, ἡ πάσης εὐφροσύνης καί θυμηδίας, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως κατά περίοδον τοῦ χρόνου παραγινομένης ἀεὶ μᾶλλον δέ καθ' ἐκάστην καί ἀενάως γινομένης ἐν τοῖς εἰδόσι τό μυστήριον ταύτης, χαρᾶς καί ἀγαλλιάσεως ἀφάτου ἐπλήρωσε τὰς καρδίας ἡμῶν, λύσασα ἐπὶ τό αὐτό τῆς πανσέπτου νηστείας τόν κόπον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τελειώσασα καί ἅμα παρακαλέσασα ἡμῶν τὰς ψυχάς, διό καί πρὸς ἀνάπαυσιν καί εὐχαριστίαν πάντας ὁμοῦ τούς πιστούς προσκαλεσαμένη, ὡς ὄρατε, διῆλθεν. Εὐχαριστήσωμεν οὖν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαβιβάσαντι ἡμᾶς τό πέλαγος τῆς νηστείας καί εἰς τόν λιμένα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως ἀγαγόντι μετ' εὐθυμίας ἡμᾶς· εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ, οἷ τε καλῶς καί προθύμως μετὰ ζεύσεως (210) προθέσεως καί ἀγώνων τῆς ἀρετῆς τόν δρόμον διανύσαντες τῆς νηστείας καί οἱ ἀσθενήσαντες περί ταῦτα δι' ὀλιγωρίαν καί ψυχῆς ἀσθένειαν, ἐπειδὴ αὐτός ἐστίν ὁ καί τοῖς σπουδαίοις ὑπέρ ἐκ περισσοῦ διδούς τούς στεφάνους καί τούς ἀξιούς μισθούς τῶν ἔργων αὐτῶν, καί συγγνώμην αὐθις τοῖς ἀσθενεστέροις, ὡς ἐλεήμων καί φιλόανθρωπος, ἀπονέμων. Ὅρα γάρ τὰς διαθέσεις ἡμῶν τῶν ψυχῶν καί τὰς προαιρέσεις μᾶλλον ἢ τούς κόπους τοῦ σώματος, δι' ὧν γυμνάζομεν πρὸς ἀρετὴν ἑαυτούς, ἢ πλεῖον τήν ἄσκησιν προθυμία ψυχῆς ἐπιτείνοντες ἢ ἔλαττον δι' ἀσθένειαν σώματος ταύτην τῶν σπουδαίων ποιούμενοι, καί κατά τὰς προθέσεις ἡμῶν ἀντιμετρεῖ τά ἔπαθλα καί τά τοῦ Πνεύματος ἐκάστῳ

χαρίσματα, ποιῶν ἢ περίφημον καὶ ἔνδοξον τῶν σπουδαίων τινά ἢ ἔῶν ταπεινόν ἔτι καὶ δεόμενον ἐπιπονωτέρας καθάρσεως.

Ἄλλὰ γὰρ ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, καὶ καλῶς ἐξετάσωμεν, τί τό μυστήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅπερ αἰεὶ τοῖς βουλομένοις ἡμῖν μυστικῶς γίνεται, καὶ πῶς ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ὡς ἐν μνήματι θάπτεται καὶ πῶς ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανίσταται, συνανιστῶν καὶ ἡμᾶς ἑαυτῷ. Ἔστι δέ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου τοιοῦτος.

Ὁ Χριστός καὶ Θεός ἡμῶν, ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθεὶς καὶ προσηλώσας ἐν αὐτῷ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, θανάτου γευσάμενος, κατήλθεν ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ἄδου. Ὡσπερ οὖν ἐξ ἄδου πάλιν ἀνελθὼν εἰς τὸ ἄχραντον ἑαυτοῦ σῶμα εἰσηλθὼν, οὗ κατελθὼν ἐκεῖσε οὐδαμῶς ἐχωρίσθη, καὶ εὐθύς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήλθεν εἰς οὐρανοὺς μετὰ δόξης πολλῆς καὶ δυνάμεως, (211) οὕτω δὴ καὶ νῦν ἐξερχομένων ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ εἰσερχομένων διὰ τῆς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐξομοιώσεως ἐν τῷ τῆς μετανοίας καὶ ταπεινώσεως μνήματι, αὐτὸς ἐκεῖνος ἐξ οὐρανῶν κατερχόμενος, εἰσέρχεται ὡς ἐν τάφῳ ἐν τῷ ἡμῶν σῶματι, καὶ ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανιστᾷ νεκράς οὕσας ὁμολογουμένως αὐτάς, καὶ τηνικαῦτα βλέπειν ἐμπαρέχει τῷ οὕτως ἀναστάντι σὺν τῷ Χριστῷ τὴν δόξαν τῆς μυστικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως.

Ἀνάστασις οὖν Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα ὑπάρχει ἀνάστασις, τῶν κάτω κειμένων. Ἐκεῖνος γὰρ μὴ πεσὼν εἰς ἀμαρτίαν ποτέ, καθὰ γέγραπται, μηδὲ ἀλλοιωθεὶς τῆς ἰδίας δόξης κἂν ὀπωσοῦν, πῶς ἀναστήσεται ποτε ἢ δοξασθήσεται, ὁ αἰεὶ ὢν ὑπερδεδοξασμένος καὶ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας διαμένων ὡσαύτως; Ἀνάστασις καὶ δόξα Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα, καθάπερ εἴρηται, δόξα ὑπάρχει, ἢ διὰ τῆς ἐν ἡμῖν αὐτοῦ ἀναστάσεως γινομένη καὶ δεικνυμένη καὶ ὀρωμένη ἡμῖν. Ἄπαξ γὰρ οἰκειωσάμενος τὰ ἡμέτερα, ἅ ποιεῖν ἐν ἡμῖν αὐτός, ταῦτα ἑαυτῷ ἐπιγράφεται. Ἀνάστασις δὲ ψυχῆς ἢ ἔνωσις ἐστὶ τῆς ζωῆς· ὡσπερ γὰρ τὸ νεκρὸν σῶμα, εἰ μὴ δέξεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ζῶσαν ψυχὴν καὶ ἀμίκτως ταύτη μιγῆ, ζῆν οὐ λέγεται οὐδὲ δύναται, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ μόνη ζῆν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δύναται, εἰ μὴ ἀρρήτως καὶ ἀσυγχύτως ἐνωθῆ Θεῷ, τῇ ὄντως αἰωνίᾳ ζωῇ. Πρό γὰρ τῆς ἐν γνώσει καὶ ὀράσει καὶ αἰσθήσει ἐνώσεως νεκρά ἐστὶν, εἰ καὶ νοερά ὑπάρχει καὶ τῇ φύσει ἀθάνατος. Οὔτε γὰρ γνῶσις δίχα ὀράσεως, οὔτε ὄρασις δίχα αἰσθήσεως. Ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον οὕτως· ὄρασις καὶ (212) ἐν τῇ ὀράσει γνῶσις καὶ αἴσθησις (ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ τοῦτο φημι, ἐν γὰρ τοῖς σωματικοῖς καὶ δίχα ὀράσεως αἴσθησις γίνεται). Οἷόν τι λέγω; Τυφλὸς εἰς λίθον τὸν πόδα κρούων αἰσθάνεται, ὁ δὲ νεκρὸς οὐ· ἐν τοῖς πνευματικοῖς δε εἰ μὴ εἰς θεωρίαν ἔλθῃ ὁ νοῦς τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, τῆς μυστικῆς ἐνεργείας οὐκ αἰσθάνεται. Ὁ οὖν πρό τῆς θεωρίας τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ ἔννοιαν ἐπαισθάνεσθαι λέγων ἐν τοῖς πνευματικοῖς, τῷ τὰς ὄψεις πηρῷ ἔοικεν, ὅς ἐν οἷς μὲν πάσχει ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἐπαισθάνεται, ἀγνοεῖ δὲ τὰ ἐν χερσίν ἢ ποσὶ καὶ τὰ παραίτια ζωῆς ἢ θανάτου τούτω γενόμενα· τὰ γὰρ ἐπερχόμενα αὐτῷ κακὰ ἢ ἀγαθὰ οὐδαμῶς ἐπαισθάνεται τῆς ὀπτικῆς ἐστερημένος δυνάμεως καὶ αἰσθήσεως, ὅθεν καὶ πολλάκις τὴν ῥάβδον ἐπάρας πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἄμυναν, ἀντ' ἐκείνου ἔσθ' ὅτε τὸν ἑαυτοῦ φίλον μᾶλλον ἐτύπησε, τοῦ ἐχθροῦ πρό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἰσταμένου καὶ διαγελῶντος αὐτόν.

Ἀνάστασιν Χριστοῦ οἱ πλείονες μὲν τῶν ἀνθρώπων πιστεύουσιν, ὀλίγοι δὲ λίαν εἰσὶν οἱ καὶ ταύτην βλέποντες καθαρῶς, οἱ δὲ γε μὴ θεασάμενοι οὐδὲ προσκυνεῖν δύνανται, ὡς ἅγιον καὶ Κύριον, τὸν Χριστόν Ἰησοῦν· “Οὐδεὶς γὰρ, φησὶ, δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καὶ ἀλλαχοῦ· “Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τούς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν”. Οὐδὲ γὰρ λέγει τὸ ἱερώτατον λόγιον, ὃ καθ' ἐκάστην ἐπὶ στόματος περιφέρομεν· Ἀνάστασιν

Χριστοῦ πιστεύσαντες, ἀλλά τι; “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τόν μόνον ἀναμάρτητον”. Πῶς οὖν προτρέπεται νῦν ἡμᾶς τό Πνεῦμα λέγειν τό “Ἅγιον ὡς αὐτήν ἰδόντες, (213) ἦνπερ οὐκ εἶδομεν· “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι”, ἅπαξ πρό χιλίων ἐτῶν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ καί μηδέ τότε τοῦτον ἀνιστάμενον ἰδόντος τινός; Ἄρα μή ψεύδεσθαι ἡμᾶς βούλεται ἡ θεία Γραφή; Ἐπαγε, ἀλλ’ ἀληθεύειν μᾶλλον παρεγγυᾷ, ὡς ἐν ἐνί ἐκάστῳ ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγγινομένης δηλονότι τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως καί τοῦτο οὐχ ἀπλῶς, ἀλλά καθ’ ὥραν, ὡς εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ἐν ἡμῖν ἐξανισταμένου, λαμπροφοροῦντος καί ἀπαστράπτοντος τὰς τῆς ἀφθαρσίας καί Θεότητος ἀστράπας. Ἡ φωτοφόρος γάρ παρουσία τοῦ Πνεύματος ὑποδεικνύει, μᾶλλον δέ αὐτόν ἐκείνον τόν ἀναστάντα ὄραν χαρίζεται. Διό καί λέγομεν· “Θεός Κύριος καί ἐπέφανεν ἡμῖν”, καί τήν δευτέραν αὐτοῦ ὑποσημαίνοντες παρουσίαν ἐπιφέροντες οὕτω λέγομεν· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου”. Οἷς οὖν ἐπιφανῆ ὁ Χριστός ἐξαναστάς, πάντως πνευματικῶς αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς ὄμμασι ὀρώμενος δείκνυται. Ὅταν γάρ ἐν ἡμῖν διά τοῦ Πνεύματος γένηται, ἀνιστᾷ ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιεῖ καί αὐτόν ἐν ἡμῖν ὅλον ὄραν ζῶντα δίδωσι, τόν ἀθάνατον καί ἀνώλεθρον, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί συνανιστῶντα καί συνδοξάζοντα ἡμᾶς ἑαυτῷ τρανῶς γινώσκειν χαρίζεται, καθὼς πᾶσα θεία Γραφή μαρτυρεῖ.

Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ τῶν χριστιανῶν θεία μυστήρια, αὐτὴ ἡ ἐγκεκρυμμένη τῆς πίστεως ἡμῶν δύναμις, ἣν οἱ ἄπιστοι ἢ δύσπιστοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡμίπιστοι οὐχ ὀρώσιν, οὔτε μὴν ἰδεῖν οὐδαμῶς δύνανται. Ἄπιστοι δέ, δύσπιστοι καί ἡμίπιστοι, οὗτοί (214) εἰσιν οἱ μὴ διά τῶν ἔργων τήν πίστιν ἐπιδεικνύμενοι. Ἔργων γάρ δίχα καί οἱ δαίμονες πιστεύουσι καί Θεόν εἶναι τόν Δεσπότην ὁμολογοῦσι Χριστόν· “Οἶδαμεν γάρ σε, φασί, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ”, καί ἀλλαχοῦ· “Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν”. Ἄλλ’ ὅμως οὔτε τούς δαίμονας οὔτε τούς ἀνθρώπους αὐτούς ἡ τοιαύτη πίστις ὠφελήσει. Οὐδέ γάρ τῆς πίστεως ταύτης ὄφελος, νεκρά γάρ ἐστὶ κατὰ τόν θεῖον ἀπόστολον· “Ἡ πίστις γάρ, φησί, δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν”, ὡσπερ καί τὰ ἔργα δίχα πίστεως. Νεκρά δέ πῶς; Ὅτι τόν ζωογονοῦντα Θεόν οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ὅτι τόν εἰπόντα· “Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσει, καί ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ’ αὐτῷ ποιησόμεθα” οὐκ ἐκτήσατο ἐν ἑαυτῇ, ἵνα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐξαναστήσῃ τόν κεκτημένον αὐτήν ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιήσῃ αὐτόν καί τόν ἀναστάντα ἐν αὐτῷ καί αὐτόν ἀναστήσαντα κατιδεῖν χαρίσῃται. Νεκρά οὖν ἐστὶν ἡ τοιαύτη πίστις τούτου γε ἕνεκα, μᾶλλον δέ νεκροί οἱ ταύτην χωρὶς τῶν ἔργων κεκτημένοι εἰσίν. Ἡ γάρ πίστις, ἢ εἰς Θεόν, ἀεὶ ζῆ καί ζῶσα ζωοποιεῖ τούς ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς προσερχομένους καί ὑποδεχομένους αὐτήν, ἥτις καί πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν πολλούς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἀνήγαγε καί τόν Χριστόν καί Θεόν ὑπέδειξε. Καί ἔμελλον ἄν, εἰ ἐνέμειναν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς καί ταύτας μέχρι θανάτου ἐφύλαξαν, διαφυλαχθῆναι καί αὐτοὶ ὑπ’ αὐτῶν – οἷοι δηλονότι γεγόνασιν ὑπὸ μόνης τῆς πίστεως· ἐπεὶ δέ μετεστράφησαν ὡς τόξον στρεβλόν (215) καί ταῖς προτέραις αὐτῶν περιεπάρησαν πράξεις, εἰκότως εὐθύς καί περὶ τήν πίστιν εὐρέθησαν ναυαγήσαντες καί τοῦ ἀληθινοῦ πλούτου, ὅς ἐστι Χριστός ὁ Θεός, ἑαυτούς δυστυχῶς ἀπεστέρησαν. Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν καί ἡμεῖς, τηρήσωμεν, ἀξιῶ, τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ὅση δύναμις, ἵνα καί τῶν παρόντων καί τῶν μελόντων ἀγαθῶν, λέγω δὴ αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ θεᾶς, ἐπαπολαύσωμεν, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΔ΄. (216)

Περί μετανοίας καί ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καί πῶς τις ὀδῶ καί τάξει προβαίνων εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία εἰς τελειότητα ἔρχεται.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ὁ πάντων καταφρονήσας τῶν ὀρωμένων καί αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ἵνα γνησίαν μετάνοιαν δυνηθῆ ἐπιδείξασθαι κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου καί τοῦ ἔργου τούτου ἐνάρξεται, οὐκ ἀφ’ ἑαυτοῦ τοῦτο μαθεῖν οἶεται, ἀλλὰ τεχνίτη καί ἐμπείρῳ ἀνδρὶ προσελθόν, μετὰ φόβου καί τρόμου πολλοῦ καί μετὰ προσοχῆς συντόνου τούτῳ ὑποταγείς, μανθάνει ἐξ αὐτοῦ καί διδάσκεται τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐναρέτων πράξεων, καί τίνα μετανοῶν χρή ποιεῖν· φόβου δέ λέγω καί τρόμου τοῦ μή ἀποτυχεῖν αὐτόν τοῦ τοιούτου καλοῦ, καί ὡς ἀδόκιμόν τινα ἐργάτην τῶν ἐντολῶν καταδικασθῆναι τῷ αἰωνίῳ πυρί. Ὡς γάρ ἐκ στόματος Θεοῦ τοὺς ἐκείνου λόγους ἐξερχομένους λογιζόμενος καί ὡς αἰτίου ὄντος ζωῆς καί θανάτου ἐν τῷ φυλάσσεσθαι ἢ παρορᾶσθαι αὐτούς, ἀκριβῶς φυλάσσει αὐτούς· καί οὕτως ἵνα μή πολλά λέγων μηκύνω τὸν λόγον ἐναρξάμενος (217) πίστει τε ἀδιστάκτῳ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκρεμάμενος, προκόπτει κατὰ Θεὸν ὁσημέραι, καί ὀδῶ προβαίνων ἀξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καί γίνεται ἀνήρ τέλειος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ.

Ποίων οὖν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἄκουε συνετῶς οἷα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται· “Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι”, καί πάλιν· “Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με – διὰ τῆς τοιαύτης δηλονότι ὁδοῦ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω”, καί αὐθις· “Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καί πινέτω”, καί· “Ὁ πιστευὼν εἰς ἐμέ οὐ μὴ ὄψεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα”, καί ἀλλαχοῦ· “Ἐγγίσατέ μοι καί ἐγγίω ὑμῖν”, καί· “Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, καί ἐτέρωθι· “Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καί τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καί ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καί ἐγὼ καί ὁ Πατήρ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν”, καί· “Εἰ ὑμεῖς, φησί, πονηροὶ ἄνθρωποι ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα Ἅγιον τοῖς αἰτουσίν αὐτόν;”. Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ὑποσχέσεσι καί ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ Θεοῦ πίστει ἀδιστάκτῳ ἐλπίζων, ὡς ἔφαμεν, πολλῇ προθυμίᾳ καί ἀκατασχέτῳ ὀρμῇ πάσας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς ἀόκνως ἐπιτέλει. Πρώτη δέ ἐντολή αὕτη ἐστί· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”, καί αὐθις· (218) “Ἀἰτεῖτε καί δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καί εὕρησετε, κρούετε καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καί ὁ ζητῶν εὕρισκε καί τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται”. Διδάξει δέ ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις βουλόμενος ὁ Θεός, ὅπως δεῖ αἰτεῖσθαι καί διὰ ποίων ῥημάτων καί ἔργων, ἔφη· “Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἔσχατος καί πάντων δοῦλος καί πάντων διάκονος. Ὁ γάρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δέ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται”.

Ταῦτα πάντα καί τὰ τούτοις ὅμοια ὁ ἀδιαλείπτως ἐν διανοίᾳ κρατῶν καί ἐν αὐτοῖς νυκτός καί ἡμέρας ἐνασχολούμενος, νοερῶς τε καί αἰσθητῶς ταῦτα λογιζόμενος καί σπουδῆ ἐργαζόμενος, χωρίζεται τῆς μνήμης κατ’ ὀλίγον τοῦ κόσμου, τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, τῶν χρημάτων, τῶν συγγενῶν καί ἰδίων, καί τοῖς πνευματικοῖς ἀναλόγως συγγίνεται. Οὕτω δέ καθ’ ἡμέραν προκόπτων, ἐπαισθάνεται πῶς κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦσιν οἱ λογισμοὶ τῶν προλήψεων, εἶτα πῶς καί αἱ προλήψεις αὗται μειοῦνται, καί μαλασσομένη ἡ καρδία πρὸς ταπεινώσιν ἔρχεται·

πῶς τε πάλιν αὐτὴ λογισμούς ταπεινοφροσύνην ἐμποιοῦντας ἀπογεννᾷ. Οὕτω δὲ τούτων ἐπαιθανόμενος, μόλις διὰ πάντων πρὸς κατάνυξιν καὶ δάκρυα ἔρχεται. Ἔρχεται δ' οὖν ὅμως διὰ πολλῶν θλίψεων, καὶ πλέον ταπεινουμένη περισσότερον κατανύσσεται. Ἡ μὲν γὰρ ταπείνωσις τό πένθος ἀπογεννᾷ, τό δὲ πένθος ἐκτρέφει τὴν γεννήσασαν καὶ αὐξάνειν ποιεῖ. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία δά τῆς ἐκπληρώσεως ἐπιτελουμένη τῶν ἐντολῶν ἐκπλύνει μὲν ὧ τοῦ θαύματος! – πάντα ρύπον ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπελαύνει δὲ πᾶν πάθος καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν – σωματικὴν τε λέγω καὶ βιωτικὴν. (219) Καὶ οὕτω γίνεται ἐλεύθερος τῇ ψυχῇ ἀπὸ πάσης γηϊνῆς ἐπιθυμίας ὁ ἄνθρωπος· οὐ μόνον δεσμῶν σωματικῶν, ἀλλὰ γὰρ ὡς ὅταν ἱμάτιόν τις ἀποδύσῃται καὶ γυμνὸς ὅλος γένηται. Καὶ εἰκότως· ἀποδύεται γὰρ ἡ ψυχὴ πρῶτον μὲν τὴν ἀναισθησίαν, ἣν ὁ θεῖος ἀπόστολος κάλυμμα λέγει, ἥτις ἐν ταῖς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων κεῖται καρδίαις, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν πᾶς ὁ τὰς ἐντολάς τῆς νέας χάριτος μὴ πάσῃ δυνάμει καὶ ζεούσῃ καρδίᾳ ποιῶν, τό τοιοῦτον κάλυμμα ἔχει ἐπικείμενον τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ εἰς τό ὕψος τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνενεχθῆναι οὐ δύναται. Εἶτα ὡσπερ ὁ ἀποδυσάμενος σωματικῶς τὰ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τραύματα καθορᾷ, οὕτω δὴ καὶ οὗτος τὰ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ προσόντα πάθη τῆνικαῦτα βλέπει τρανώς, οἶον φιλοδοξίαν, φιλαργυρίαν, μνησικακίαν, μισαδελφίαν, φθόνον, ζῆλον, ἔριν, οἴησιν καὶ τὰ λοιπὰ καθεξῆς. Τὰς γοῦν ἐντολάς ὡς φάρμακα, τοὺς δὲ πειρασμούς ὡς καυτῆρας ἐν τούτοις ἐπιτιθεῖς, καὶ ταπεινούμενος καὶ πενθῶν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν θερμῶς ἐκζητῶν, ὁρᾷ ἐναργῶς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παραγενομένην καὶ ἐν καθ' ἓν τούτων ἐξανασπῶσαν καὶ ἐξαφανίζουσαν, ἕως οὗ τέλος πάντων τούτων ἐλευθέραν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπεργάσῃται. Οὐδέ γὰρ ἐκ μέρους αὐτὴν ἢ τοῦ Παρακλήτου ἐπιδημία τῆς ἐλευθερίας ἀξιοῖ, ἀλλὰ τελείως καὶ καθαρῶς, μετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων παθῶν καὶ πᾶσαν ἀκηδίαν, πᾶσαν ἀμέλειαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν καὶ ἄγνοιαν λήθην τε καὶ γαστριμαργίαν καὶ πᾶσαν φιληδονίαν ἀποδιώκει, καὶ οὕτως ἀνανεοῖ καὶ ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς τε ὁμοῦ καὶ σωματικῶς, ὡς δοκεῖν τὸν τοιοῦτον οὐ σῶμα (220) φθαρτὸν καὶ βαρὺ περικεῖσθαι, ἀλλὰ πνευματικόν τε καὶ ἄυλον καὶ ἤδη πρὸς ἀρπαγὴν ἐπιτήδειον. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐργάζεται ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἀλλ' οὐδέ ὁρᾷν τι τῶν αἰσθητῶν συγχωρεῖ τῷ τοιούτῳ, ποιεῖ δὲ μᾶλλον αὐτὸν ἐν τῷ ὁρᾷ ὡς μὴ ὁρῶντα τῇ αἰσθήσει διατελεῖν. Ὅποταν γὰρ ὁ νοῦς τοῖς νοητοῖς συναφθῇ, ἕξω τῶν αἰσθητῶν ὅλος γίνεται, εἰ καὶ δοκεῖ τὰ αἰσθητὰ καθορᾷν.

Οὕτως οὖν ἐν τούτοις ἐνδιατρίβων κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· “Ἡμῶν δὲ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα”, καταλάμπεται, φωτίζεται καὶ καθ' ἑκάστην αὐξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καταργῶν μὲν τὰ τοῦ νηπιώδους φρονήματος, προκόπτων δὲ ἐπὶ τὴν ἀνδρικήν τελειότητα. Διό καὶ κατὰ τό μέτρον τῆς ἡλικίας ἀλλοιοῦται τὰς ψυχικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, καὶ πρὸς τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρεῖότερος καὶ κραταιότερος γίνεται. Ταύτας οὖν ὁσημέραι πληρῶν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἔτι καθαίρεται αὐθις, λαμπρύνεται, φωτίζεται καὶ μυστηρίων μεγάλων ἀποκαλύψεις καταξιοῦται ὁρᾷν, ὧν οὐδεὶς ποτε εἶδε τό βάθος, οὔτε μὴν ὅλως ἰδεῖν δύναται, τῶν μὴ εἰς τοιαύτην καθαρότητα ἀνενεχθῆναι ἀγωνισαμένων. Μυστήρια δὲ λέγω τὰ παρά πάντων ὁρώμενα μὲν μὴ καταλαμβανόμενα δε· καινοῦς γὰρ παρά τοῦ καινοποιοῦ Πνεύματος κτᾶται ὀφθαλμούς, ὧτα δὲ ὡσαύτως καινά, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέπει τὰ αἰσθητὰ αἰσθητῶς, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγωνῶς, τὰ αἰσθητὰ πνευματικῶς καθορᾷ καὶ ὡς εἰκόνας τῶν ἀοράτων, (221) καὶ τὰς ἐν τούτοις μορφάς ὡς ἀμόρφους καὶ ἀνειδέους. Ἀκούει δὲ οὐχ, ὡς ἂν τις εἶπῃ, ἀνθρώπου φωνῆς ἢ φωνῶν, ἀλλὰ μόνου τοῦ ζώντος Λόγου, ὅταν διὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς προέλθῃ. Τοῦτον γὰρ καὶ μόνον, ὡς γνώριμον καὶ προσφιλῆ

πέλοντα, διά τῆς ἀκοῆς εἰσδέχεται ἡ ψυχὴ καὶ τὴν εἴσοδον τούτῳ παραχωρεῖ, καὶ ἄσμένως ἔνδοθεν γενόμενον κατασπάζεται, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος· “Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, ἀλλοτρίων δὲ οὐκ ἀκούονται”. Τούς δὲ γε λοιπούς τῶν ἀνθρώπων ἅπαντας λόγους ἀκούει μὲν οὐ προσδέχεται δε· ἀλλ’ οὐδέ ἔνδοθεν εἰσελθεῖν τούτους ὄλως ἔἴ, κενούς δὲ ἀποστρεφόμενος αὐτούς ἀποπέμπεται· ἔστιν ὅτε οὐδέ τῆς παρουσίας ἢ τῶν κρουσμάτων αὐτῶν ἐπαισθάνεται, ἀλλ’ ὥσει κωφός οὐκ ἀκούων – καίτοι γε ἀκούων αὐτῶν, οὕτω πρὸς τούτοις διάκειται.

Τοιγαροῦν καὶ τοιοῦτου γενομένου αὐτοῦ, εὐθύς οἰκεῖ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ καὶ γίνεται αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν θέλη, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἃ θέλει. Πᾶν γάρ ἀγαθὸν ὢν ὁ Θεός, τὴν ἐν ἡ οἰκίῃ ψυχὴν παντός ἐμπίλησιν ἀγαθοῦ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῇ φύσει ἡμῶν, ἐπειδὴ πάση κτιστῇ φύσει ἀχώρητός ἐστιν ὁ Θεός καὶ ἄστεκτος. Ἀγαθὰ δὲ ἐκεῖνα λέγω, ἃ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τοῦ μὴ γενομένου δηλονότι τοιοῦτου. Τοιγαροῦν καὶ διδάσκει τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὁ οἰκήσας ἐν αὐτῷ Θεός περὶ τῶν μελλόντων καὶ ἐνεστώτων, οὐ λόγῳ ἀλλ’ ἔργῳ καὶ πείρᾳ καὶ πράγματι. Ἀποκαλύπτων γάρ τούς νοερούς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, δείκνυσιν αὐτῷ ὅσα βούλεται ὁ Θεός καὶ ὅσα συμφέρει αὐτῷ, τὰ δ’ ἄλλα πείθει μὴ ἐρευνᾶν μηδὲ ζητεῖν μηδὲ πολυπραγμονεῖν, (222) ἐπειδὴ οὐδέ ἄπερ Θεός αὐτῷ ἐκκαλύπτει καὶ ὑποδείκνυσιν, ἀναιδῶς ποτε δύναται καθορᾶν· ἀλλὰ παρακύπτων εἰς τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ἰλιγγιᾷ καὶ καταπλήττεται, ἐννοῶν ἑαυτὸν καὶ τίς ὢν τίνων θεατῆς γενέσθαι ἠξίωται. Εἰς γάρ τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀποβλέπων καὶ ἐξιστάμενος, ἀνάξιόν τε τῆς τῶν τοιούτων ἀγαθῶν θέας ἑαυτὸν ἀπὸ ψυχῆς λογιζόμενος, οὐδέ ἀποβλέψαι τρανῶς πρὸς αὐτὰ οὐδέ καταμαθεῖν ταῦτα βούλεται, ἀλλὰ τρόμῳ καὶ φόβῳ καὶ αἰδοῖ συνεχόμενος, “Τίς εἰμι ἐγώ, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου” βοᾷ, “ὅτι τοιαῦτα μυστήρια τῷ ἀναξίῳ ἐθάρρησας, καὶ τοιούτων με ἀγαθῶν σου οὐ μόνον θεατῆν, ἀλλὰ καὶ μέτοχον καὶ κοινωνόν παραδόξως πεποίηκας;”.

Ὁ τοιοῦτος τοίνυν ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἅπασαν γεγονώς, οὐ βούλεται ἐπιστρέψαι καὶ πολυπραγμονεῖν τὰ τῆς κτίσεως. Κτησάμενος γάρ τὸν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην, περὶ οὐσίας καὶ φύσεως τῶν λειτουργούντων ἀγγέλων αὐτῷ ἐρευνᾶν οὐκ ἀνέχεται, ἐπειδὴ γινώσκων ἐστὶν ὡς οὐκ ἀρεστόν ὑπάρχει τοῦτο Θεῷ, τὸ πολυπραγμονεῖν ἄνθρωπον τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· εἰ γάρ τὰς θείας Γραφάς μὴ πολυπραγμονεῖν ἐκελεύσθημεν, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ τὰ γεγραμμένα μὴ δεῖν ἡμᾶς ὄλως περιεργάζεσθαι. Ὁ τοιοῦτος βλέπει τὸν Θεόν, ὅσον ἀνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατόν καὶ ὅσον δοκεῖ αὐτῷ τῷ Θεῷ, ὅς καὶ διαπαντός καθορᾶν σπουδάζει αὐτόν καὶ μετὰ τέλος εὔχεται αἰεὶ βλέπειν αὐτόν, ἀρκούμενος δηλαδὴ καὶ μόνη τῇ ἐκείνου θεᾷ μηδενός ἑτέρου δεόμενος, ὅθεν οὐδέ ἐπιθυμεῖ τὸν Δεσπότην καταλιπεῖν καὶ Θεόν, ὑφ’ οὗ πληροῦται φωτός καὶ (223) παρ’ οὗ τῆς ἀκηράτου ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν ἔχει, καὶ ἐναπιδεῖν πρὸς τούς συνδούλους αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος βλεπόμενος ἦτοι ἄνωθεν ἐλλαμπόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτός τὴν ὑπερβάλλουσαν δόξαν αὐτοῦ καθορῶν, θεαθῆναι παρ’ ἑτέρων οἷος ὑπάρχει καὶ ἐν οἴᾳ δόξῃ ἐστὶν οὐδέ ἐννοησαί ποτε δύναται· πᾶσα γάρ ἁγία ψυχὴ ἀπηλλαγμένη πάσης φιλοδοξίας ἐστὶν, ἐπεὶ ἐστολισμένη οὕσα τὸν χιτῶνα τὸν φωτεινότατον τοῦ Πνεύματος καὶ βασιλικόν καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης τοῦ Θεοῦ ἐμπεπλησμένη ὑπάρχουσα, οὐ μόνον ἀλογεῖ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης, ἀλλ’ οὐδέ ὄλως καὶ προσφερομένην αὐτῷ παρ’ ἐκείνων πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφεται. Ὑπὸ γάρ τοῦ Θεοῦ βλεπομένη καὶ αὐτὴ καθορῶσα πάλιν αὐτόν, ἰδεῖν πρὸς ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ ὑπὸ τινος ἄλλου θεαθῆναι οὐδαμῶς ἐπιθυμῆσει ποτέ.

Διό παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, μὴ λόγοις μόνοις τὰ ἀνέκφραστα μανθάνειν ἐθέλωμεν, ὅπερ ἀμήχανον καὶ τοῖς διδάσκουσι περὶ τοιούτων καὶ τοῖς ἀκρωμένοις αὐτοῖς ἐπίσης ἐστίν. Οὔτε γάρ οἱ διδάσκοντες περὶ νοητῶν καὶ θείων πραγμάτων δύνανται ἀκριβῶς ἐναργεῖς ἐκ παραδειγμάτων δοῦναι τὰς ἀποδείξεις καὶ αὐτὴν τὴν τούτων πραγματικῶς παραστήσαι ἀλήθειαν, οὔτε οἱ διδασκόμενοι ἐκ τοῦ λόγου μόνου μαθεῖν τὴν τῶν λεγομένων ἐνέργειαν, ἀλλὰ πράξει καὶ κόπῳ καὶ πόνοις ταῦτα καταλαβεῖν καὶ ἐν τῇ τῶν τούτων θεωρίᾳ γενέσθαι σπεύσωμεν, ὡς ἂν καὶ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων λόγους ἐκεῖθεν μυσταγωγηθῶμεν καὶ δοξασθῇ ὁ Θεός οὔτως ἔχουσιν ἐν ἡμῖν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς τῶν τοιούτων γνώσεως δοξάσωμεν αὐτόν καὶ αὐτὸς δοξάσῃ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΕ'. (224)

Περὶ ἐμπαθοῦς καὶ ἀπίστου καὶ πονηρᾶς διαθέσεως. Καὶ τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός καὶ τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς αὕτη γίνεται. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, καταδρομὴ τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, αἰεὶ μὲν ἀλλήλοις ἀντίκεινται τῷ φωτὶ τὸ σκότος, τῇ πίστει ἡ ἀπιστία, ἡ ἀγνωσία τῇ γνώσει καὶ τῇ ἀγάπῃ τὸ μῖσος. Εἰπόντος γάρ ἐξ ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ· “Τενηθήτω φῶς” καὶ γεγονότος, εὐθύς τὸ σκότος ἠφάντωτο· τῇ δὲ τοῦ φωτός ὑποστολῇ νύξ καὶ αὐθις ἐγένετο. Ὁ δὲ Ἀδάμ τῇ πίστει τῇ εἰς Θεὸν φρουρούμενος ἐν τῇ ἀθανάτῳ ὑπῆρχε δόξη καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπιστίαν παρεκτραπείς θανάτῳ καταδικάζεται καὶ τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται καὶ ἀντὶ τῆς θείας καὶ πνευματικῆς γνώσεως τὴν γνῶσιν τὴν σαρκικὴν ἐκομίσαστο. Ἐκτυφλωθεὶς γάρ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς καὶ ἀνωλέθρου ζωῆς ἐκπεσὼν, τοῖς σωματικοῖς ἀνέβλεψεν ὀφθαλμοῖς· καὶ ἐμπαθεῖ αἰσθήσει τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῶν ὀμμάτων ἐπιβαλὼν ὄρασιν, ἔγνω Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ αὐτὴ συλλαβοῦσα ἔτεκε τὸν Κάϊν. (225) Ἡ οὖν γνῶσις αὕτη ἀγνωσία ὄντως ἐστὶ παντός ἀγαθοῦ· εἰ μὴ γάρ πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως καὶ θεωρίας ἐξέπεσεν, οὐκ ἂν εἰς τὴν γνῶσιν ταύτην κατήγετο. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Κάϊν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ μὴ πρῶτον εἰς μῖσος καὶ φθόνον ἐξεκαύθη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἄβελ, οὐκ ἂν αὐτόν ἀπέκτεινεν.

Ὅσοι τοιγαροῦν τῷ ἐκ γεννητῆς σκότει κατέχονται καὶ πρὸς τὸ νοητὸν φῶς, ὅθεν ὁ προπάτωρ ἐξέπεσεν, ἐνατενίσαι οὐ βούλονται, οὔτοι τοὺς ἐν αὐτῷ γενομένους τῷ φωτὶ καὶ τὰ τοῦ φωτός διαλεγόμενους ὡς ἀντικειμένους ἐχθροὺς λογίζονται, πληττόμενοι τοῖς λόγοις αὐτῶν. Καθάπερ γάρ ἡλίου ἀκτῖς ἐν οἰκίᾳ σκοτεινῇ ποθεν εἰσελθοῦσα, οἷα δὴ βέλος τιτρώσκει καὶ διατέμνει τὸ σκότος, οὕτω καὶ λόγος θεόπνευστος ἀνδρός πνευματικοῦ καὶ ὀσίου, ὡς δίστομος μάχαιρα ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου σαρκικοῦ γίνεται, ἰδύνην ἐμποιοῦσα καὶ πρὸς ἀντιλογίαν καὶ μῖσος ὑπὸ τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπιστίας αὐτὴν διεγείρουσα.

Ὁ δὲ καὶ οἰόμενος εἰδέναι τι μηδὲν εἰδώς, κἂν ἄγγελον ἴδῃ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς αὐτόν κατελθόντα, ὡς δαίμονα πονηρὸν ἀποπέμπεται αὐτόν, κἂν ἀπόστολον, κἂν προφήτην Θεοῦ, ὡς ἄλλον τινὰ Σίμωνα Μάγον καὶ αὐτόν ἀποστρέφεται. Καὶ ὡς τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας, ὁ τυφλὸς τυφλὸν ἠγεῖται τὸν βλέποντα καὶ ὁ τῷ ὄντι λῆρος λῆρον ἠγεῖται τοὺς λόγους αὐτοῦ. Καὶ καθάπερ ἐν νυκτὶ πολλάκις λεγόντων τινῶν μὴ λάμπειν τὸν ἥλιον, ἀκούων ὁ τυφλὸς οὐ πιστεύει αὐτοῖς, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέση ὡς νύκτα εἶναι πάλιν ἀπιστεῖ, πλανᾶσθαι οἰόμενος ὑπὸ ἀμφοτέρων, καὶ κἂν (226) φῶς

εἶναι ἐν ἡμέρᾳ ἀκούη, κᾶν σκότος ἐν νυκτί, ἀμφιβάλλων τούς λέγοντας ἀποσεύεται· οὕτω καί οἱ ἐν σκότει παθῶν καθήμενοι καί τετυφλωμένον ἔχοντες τόν νοῦν ἐξ ἀγνοίας, μᾶλλον δέ νοῦν μή κεκτημένοι Χριστοῦ, ὡς μέν ἄνουν τόν ἔχοντα τόν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, ὡς δέ ἔννουν τόν μή τοῦτον ἔχοντα λογίζονται, περί ὧν εἰκότως ὁ προφήτης λέγει Δαυίδ· “Ἀφρων καί ἄνους ἀπολοῦνται”. Τοιγαροῦν πᾶσαν οἱ τοιοῦτοι Γραφήν κατά τάς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας στρεβλοῦσι καί παραφθείρουσιν ἑαυτούς ἐν τοῖς ἑαυτῶν πάθεσιν, εἰ καί μή πάσχει τοῦτο ἡ θεία Γραφή, ἀλλ’ οἱ ταύτην παραχαράττοντες.

Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, ὁ τήν κρίσιν ὀρθήν τῶν πραγμάτων ἐπιφερόμενος, ὀρθῶς ποτε ἀφ’ ἑαυτῶν τά νοήματα τοῦ φωτός οἱ τυφλοὶ ἀναγνώσκονται, μή καταδεχόμενοι ἀπό οἰήσεως τό διδάσκεσθαι; Ὁ τυφλός τοῖς ὀφθαλμοῖς καί μή βλέπων τό φῶς, πῶς τά ἐν τῷ φωτί γράμματα ἀναγνώσεται; Ὁ δέ τυφλός ὧν τόν νοῦν καί μή ἔχων ἐν ἑαυτῷ τόν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, πῶς τά ἐν τῷ φωτί τοῦ Χριστοῦ ἐναποκείμενα νοήματα ἀναλογίσασθαι δύναται; Κᾶν μυριάκις τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς γεγραμμένα ὄντα αἰσθητῶς αὐτά ἀναγνῶ, οὐκ ἄν, οἶμαι, ποτέ δυνηθῆ τά πνευματικά τε καί ἄϋλα καί φωτοειδῆ ἐν ὑλικῷ καί σκοτεινῷ χώρῳ θεάσασθαι ὁ τοιοῦτος.

Μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πλανάτω. Ὁ Θεός φῶς ἐστὶ καί, οἷς συναφθῆ, μεταδίδωσιν αὐτοῖς κατά ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως τῆς ἰδίας λαμπρότητος. Καί τῆνικαῦτα ἡ ἐσβεσμένη γινώσκει λαμπάς τῆς ψυχῆς, ἡγουν ὁ νοῦς, ὅτι πῦρ θεῖον περιδραξάμενον αὐτῆς ἐξανήφθη. (227) Ὡς τοῦ θαύματος, ὅτι ἄνθρωπος Θεῷ ἐνοῦται πνευματικῶς τε καί σωματικῶς, εἶπερ οὐ χωρίζεται τοῦ νοῦ ἢ ψυχῆς, οὐδέ τῆς ψυχῆς τό σῶμα, ἀλλά τῇ οὐσιωδῶς ἐνώσει γίνεται τρισυπόστατος κατά χάριν καί ὁ ἄνθρωπος, εἷς θέσει Θεός, ἐκ σώματος καί ψυχῆς καί οὐπερ μετείληφε θεοῦ Πνεύματος, καί πληροῦται τῆνικαῦτα τό εἶρημ ἐνον ὑπό τοῦ προφήτου Δαυίδ· “Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καί υἱοὶ Ὑψίστου πάντες “, υἱοὶ Ὑψίστου κατ’ εἰκόνα δηλαδή τοῦ Ὑψίστου καί καθ’ ὁμοίωσιν, γεννήματα θεῖα ἐκ θεοῦ Πνεύματος, πρὸς οὓς εἶπεν εἰκότως καί ἀεὶ λέγει ὁ Κύριος· “Μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε – καρπὸν τά πλήθη φησὶ τῶν παρ’ αὐτῶν σωζομένων – τό κλῆμα, φησὶν, ἐάν μή μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ ξηραίνεται καί εἰς πῦρ βάλλεται· μείνατε οὖν ὑμεῖς ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν”. Πῶς οὖν μένει ἐν ἡμῖν καί πῶς πάλιν μένομεν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, αὐτός ὁ Κύριος ἐδίδαξε λέγων· “Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ καί οὗτοι ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς”. Καί τοῦτο θέλων βεβαιῶσαι ἐπαναλαμβάνει τόν λόγον καί φησὶν· “Αὐτοὶ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καθὼς σύ Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοί”, ἔτι δέ πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀκουόντων προστίθησι λέγων· “Καθὼς ἠγάπησάς με, ἠγάπησα αὐτούς καί αὐτοὶ ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας”. Εὐδὴλον οὖν ὅτι, ὡς μένει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ἰδίῳ Υἱῷ καί ὁ Υἱὸς ἐν τῷ κόλπῳ τῷ πατρικῷ κατά φύσιν, οὕτω καί οἱ διὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἀναγεννηθέντες καί τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ κατά τήν αὐτοῦ (228) δωρεάν γενόμενοι ἀδελφοὶ καί υἱοὶ Θεοῦ καί θέσει θεοί, μένουσιν ἐν τῷ Θεῷ καί ὁ Θεός ἐν αὐτοῖς κατά χάριν;

Οἱ οὖν μή γεγονότες τοιοῦτοι, μηδέ πράξει καί γνώσει καί θεωρία καθόλου ἀλλοιωθέντες, πῶς οὐκ αἰσχύνονται χριστιανούς ἑαυτούς ὀνομάζειν; Πῶς δέ καί στόμα τολμῶσιν ἀνοίγειν καί λαλεῖν ἀναιδῶς περί τῶν μυστηρίων Θεοῦ τῶν ἀποκεκρυμμένων, ἐπὶ ἀμελείας ὡς ἐπὶ στρωμνῆς κατακείμενοι; Πῶς μετὰ χριστιανῶν συναριθμεῖν οὐκ ἐρυθριῶσι; Πῶς τῶν ἱερέων συγκάθεδροι καί τοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Δεσποτικοῦ ἱεουργοὶ καί λειτουργοὶ οὐ φρίττουσι γίνεσθαι; Ὅλως ἔνθεν ἐπαπορῶ, ἀλλ’ ἡ τύφλωσις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοός καί ἡ συνεπομένη ἀναισθησία καί ἀγνοία καί ἡ τικτομένη ἐκ τούτων οἴησις, ὡς πηλὸν παρασκευάζει πατεῖν τόν ὄντως χρυσόν, τόν τιμιώτατον λίθον, αὐτόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, τόν Χριστόν. Ὡς τῆς φρικτῆς τόλμης, ὡς ἐπὶ βάθραν ὑψηλῆν

ἐπιβαίνειν αὐτούς ποιεῖ καὶ ἴστασθαι ἐπ’ αὐτήν, ἵν’ ἕκαστος τούτων τοῖς πολλοῖς ὑπερέχων δείκνυται καὶ περίβλεπτος. Χριστιανούς οὖν τούς τοιούτους, ποῖος ἄρα χριστιανός ὀνομάσει;

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τούς πάντα εἰδέναι καὶ λέγειν ἐπιχειροῦντας καὶ οἰομένους εἶναι τι, μηδὲν ὄντας, ὡς ἐν στήλῃ τῷ λόγῳ, ὁποῖοι καὶ ποταποί εἰσιν οἱ χριστιανοὶ ὑπεδείξαμεν, ἵνα ἑαυτούς τῷ ἀρχετύπῳ συγκρίνοντες, γνῶσωνται ὅποσον τῶν ἐν ἀληθείᾳ χριστιανῶν ἀπολείπονται. Πρὸς δέ γε ὑμᾶς, τούς τοῦ Χριστοῦ δούλους καὶ τοῦ μανθάνειν ἐφιεμένους καὶ ἠντρεπισμένους τὴν ἀκοήν, αὐτός ὁ Δεσπότης (229) τῶν ὄλων διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ Εὐαγγελίων βοᾷ λέγων· “Ἐως τό φῶς ἔχετε, τρέχετε πρὸς τό φῶς, ἵνα μή σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ”. Τρέχετε διὰ μετανοίας ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τρέχετε, τρέχετε ἕως ὁ καιρός τῆς ἐπιλάμψεως αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἡ τοῦ θανάτου νύξ καταλάβῃ ὑμᾶς καὶ τῷ αἰωνίῳ σκότει παραπεμφθήσεσθε. Τρέχετε, ζητεῖτε, κρούετε, ἵνα ἀνοιγῇ ὑμῖν ἡ πύλη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἔνδοθεν γενήσεσθε αὐτῆς καὶ αὐτήν ἐντός ὑμῶν κτήσεσθε. Οἱ γάρ πρό τοῦ κτήσασθαι ταύτην τοῦ τῆδε βίου ὑπεξερχόμενοι, ποῦ ποτε ταύτην ἐκεῖ ἀπελθόντες εὐρήσουσιν; Ἐνταῦθα τοίνυν αἰτεῖσθαι καὶ ζητεῖν καὶ κρούειν ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι προσετάγημεν, καὶ οὕτω ποιῶσιν ὁ Δεσπότης ταύτην ὑπέσχετο δώσειν ἡμῖν. Εἰ οὖν τοῦτο ποιῆσαι καὶ ὑπακοῦσαι τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ οὐ θελήσομεν, ἵνα ἔτι τῷ βίῳ περιόντες σπεύσωμεν λαβεῖν τὴν βασιλείαν ἐντός ἡμῶν, οὐχὶ ἀπελθόντες ἐκεῖ δικαίως ἀκούσομεν λέγοντος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς· “Τί ζητεῖτε νῦν, ἢν διδομένην ὑμῖν παρ’ ἐμοῦ λαβεῖν παρητήσασθε; Οὐχὶ πολλά παρακαλοῦντός μου ὑμᾶς κοπιᾶσαι καὶ λαβεῖν αὐτήν παρ’ ἐμοῦ, οὐκ ἠβουλήθητε, ἀλλὰ κατεφρονήσατε ταύτης καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φθαρτῶν καὶ γῆινων προετιμήσασθε; Ποίοις οὖν ἔργοις ἢ λόγοις ταύτην εὐρεῖν ἀπό γε τοῦ νῦν ἐξισχύσητε;”

Διὰ τοῦτο τοίνυν, πατέρες καὶ ἀδελφοί, παρακαλῶ ὑμᾶς, πάση σπουδῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυλαξώμεθα, ἵνα καὶ ζωῆς καὶ βασιλείας ἐπιτευξώμεθα αἰωνίου καὶ μή ἀκούσωμεν νῦν μὲν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ’ ἡ ὀργή (230) τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ’ αὐτόν”, ἐν δέ τῷ μέλλοντι αἰῶνι· “Ἀπέλθατε ἀπ’ ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ”, ἀλλὰ τῆς εὐλογημένης ἐνωτισθῶμεν ἐκείνης φωνῆς “Δεῦτε” λεγούσης, “οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν, ὅτι ἐθρέψατέ με, πεινῶντα τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, ἐποτίσατε, ἐνεδύσατε, συνηγάγετέ με καὶ ἤλθετε πρὸς με, καθάραντες τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ παντός σπίλου καὶ ρύπου τῆς ἀμαρτίας· λοιπόν ἀπολαύσατέ μου τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἡ ἀπόλαυσις ἄρρητος καὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ ἀθάνατος” –, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Ιστ΄. (231)

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καὶ τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ ὅπως τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περὶ τινος ὑποτακτικοῦ, λαβόντος Πνεῦμα Ἅγιον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες καὶ τέκνα, νεώτερός τις διηγῆσατό μοι λέγων ὅτι· Ὑποτακτικὸς τυγχάνων πατρός τιμίου καὶ ἰσοστασίου τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀγίων, ἀκούων παρ’ αὐτοῦ πολλάκις θείας οὐρανόθεν γινομένης ἐν τοῖς

ἀγωνιζομένοις ἐλλάμψεις, φωτός τε πλῆθος καί ὁμιλίαν Θεοῦ δι' αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώπους, ἐθαύμαζον. Καί τοσαύτην εἶχον – φησί—τὴν ἐπιθυμίαν καί τὸν ἔρωτα τοῦ τοιούτου καλοῦ, ὥστε τῇ ἐννοίᾳ τῇ πρὸς αὐτό πάντων τῶν ἐπιγείων καί ἐπουρανίων ἐπιλανθάνεσθαι με, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί πάσης βρώσεώς τε καί πόσεως καί σωματικῆς παντοίας ἀνέσεως. Μέγας δέ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις ἅγιος οὗτος καί τῷ προορατικῷ κεκοσμημένος χαρίσματι, βλέπων με ἀδιστακτικῶς ἐπιτελοῦντα μόνα τὰ παρ' αὐτοῦ μοι ἐπιτασσόμενα καί μήτε ἐσθίοντα μήτε πίνοντα, ἀλλὰ σύννου ὄντα δι' ὄλου καί ὡς ὑπό τινος ἰοῦ δαπανώμενον, συμπάθειαν κεκτημένος ἀμέτρητον, (232) προσέταττέ μοι μετ' ἐπιτιμίου, καί μή βουλόμενος ἦσθιον· ἐφοβούμην γάρ – φησί—τό κρίμα τῆς παρακοῆς. Ὅσον οὖν τροφῆς μετελάμβανον, πλεῖον ἐφλεγόμην καί τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον, ὡς καί ποταμηδὸν ἐκχέειν με τὰ δάκρυα καί οὕτω τῆς τραπέζης πολλάκις ἀνίστασθαι. Ἐδόκουν γάρ ὁ ἀναίσθητος ὅτι ἐμποδίζει μου τὴν πρόθεσιν, μή εἰδῶς οἶον ἔχων πόνον ἐνδότατον, καί οὕτως ἔχων ἠγγνόουν ὁ ἄθλιος ὅτι καί τούς λογισμούς ἐγίνωσκε τούς κρυπτοῦς τῆς καρδίας μου. Τοῦτο γάρ διὰ τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται.

Ἐν μιᾷ οὖν συνέβη ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἐν ἣ καί τὴν κατοίκησιν εἶχε, πρὸς τὸ τούς πνευματικούς αὐτοῦ ἐπισκεψασθαι παῖδας. Δι' ὅλης τοίνυν τῆς ἡμέρας ἐν αὐτοῖς διατρίψαντες – πολλοὺς γάρ ὠφέλει καί μόνον φαινόμενος, ἐσπέρας ἐλθόντες ἐν τῷ κελλίῳ καί ὡσπερ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ κόπου καί καύματος πρόσπεινοι γεγονότες καί ἔκδιψοι – οὐδαμοῦ γάρ εἶχεν ἔθος ὕπνου μεταλαμβάνειν, καίπερ θερινῆς οὔσης τῆς ὥρας καί αὐτὸς γέρων ὢν, ὡς περὶ τὰ ἐξήκοντα ἐληλακῶς ἔτη, καθεσθέντες πρὸς τὸ μεταλαβεῖν ἄρτου, ἐγὼ οὐκ ἦσθιον. Ἡμῖν γάρ τῷ σώματι πλήρης κατάκοπος. Ἐλογιζόμην γάρ ὅτι, εἰ μεταλάβω τροφῆς καί πόσεως, οὐ μὴ δυνηθῶ ἐν τῇ εὐχῇ μου στήναι τὸ σύνολον πρὸς τὴν τοῦ ποθομένου ζήτησιν. Ταῦτα – φησὶν ἐννοῶν, ἐκαθεζόμην ὡσπερ ἐξεστηκῶς.

Ὁ οὖν ἅγιος ἰδὼν με καί τὸν κόπον ὃν μετ' αὐτοῦ ἐκοπίασα ἀναλογισάμενος καί γνοὺς τὴν αἰτίαν, οἶα δὴ τῷ διορατικῷ κεκοσμημένος, ὡσπερ εἴρηται, χαρίσματι, δι' ἣν ταῦτα ὑπέμενον, εἰς συμπάθειαν ἐκινήθη πολλὴν καί λέγει μοι μετ' ἐπιτιμίου· “Φάγε, τέκνον, καί πίε καί μή λυποῦ ἀπὸ τοῦ παρόντος. (233) Εἰ γάρ μή ἤθελεν ὁ Θεὸς ἐλεῆσαί σε, οὐκ ἂν ἠυδόκησεν ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς”. Ἐφάγομεν οὖν – φησί – καί ἐπίομεν καί ὑπὲρ τὴν χρείαν· ἦσθιε γάρ τῇ ἐμῇ κάκεινος ἐξακολουθῶν ἀσθενεῖα. Εἶτα τῆς τραπέζης ἀρθείσης φησὶ πρὸς ἐμεῦ· “Γίνωσκε, τέκνον, ὅτι οὔτε νηστεία, οὔτε ἀγρυπνία, οὔτε κόπῳ σωματικῷ, οὔτε τινὶ ἐτέρῳ τῶν δεξιῶν πράξεων χαίρει ὁ Θεὸς καί ἐμφανίζεται, εἰ μή ταπεινῇ τε καί μόνῃ ἀπεριέργῳ καί ἀγαθῇ ψυχῇ καί καρδίᾳ “. Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσας ἐγὼ καί θαυμάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ καί τῇ παραινέσει τοῦ ἀγίου, ἐπὶ πλεῖστον τε ἐκκαιόμενος καί τὰς ἀμαρτίας μου τῇ τοῦ νοός ὀξύτητι πάσας ἐν ῥιπῇ ἐπὶ μνήμης μου φέρων, περιελιμναζόμην τοῖς δάκρυσιν καί πεσῶν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τοὺς ἀγίους καί τούτους κρατήσας· “Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ, ἔφην, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ σοῦ εὐρῶ ἔλεος, ἐπεὶ ἐξ ὧν εἶπας ἀγαθῶν, ἐμοὶ οὐδέ ἐν πρόσεστιν, εἰ μὴ πολλαὶ ἀμαρτίαι, ἅς ἐπίστασαι καί αὐτός”. Συμπαθήσας οὖν με ἐπὶ πλεῖον ὁ ἅγιος καί δακρύσας, εἶτα κελεύσας με ἀναστῆναι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, φησὶ· “Θαρρῶ τῷ Θεῷ, τῷ τὴν χάριν αὐτοῦ πλουσίως μοι δωρησαμένῳ, ὅτι ταύτην καί σοὶ δισσῶς δωρήσεται ὑπὲρ τῆς πίστεως μόνῃς ἣς ἔχεις καί πρὸς αὐτόν καί πρὸς τὴν ἐμὴν ταπεινώσιν”. Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ὡς ἐξ αὐτοῦ δεξάμενος τοῦ Θεοῦ καί τὸ παρά Ἠλιοῦ πρὸς Ἐλισαιέ γενόμενον ἐννοήσας καί πιστεύσας ὅτι, εἰ καὶ ἀνάξιος ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Θεὸς φιλόανθρωπος, συντόμως ποιῶν τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, βαλὼν καί αὐθις μετάνοιαν καί αἰτήσας εὐχὴν, ἀπῆλθον πρὸς τὸ κελλίον μου, ἐντολήν λαβὼν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι μόνον Τρισάγιον καί ὑπνώσαι.

(234) Είσελθὼν οὖν ἔνθα εἰώθην προσεύχεσθαι καὶ τὸ “Ἅγιος ὁ Θεός” ἐναρξάμενος, μνησθεῖς τε τῶν λόγων τοῦ ἁγίου, εὐθέως εἰς δάκρυα καὶ εἰς πόθον θεῖον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκινήθην, ὥστε μὴ δύνασθαι με διὰ λόγου παραστήσαι τὴν γενομένην μοι τηνικαῦτα χαρὰν τε καὶ ἡδονήν. Ἄλλὰ γὰρ εὐθύς πρηνῆς πεσὼν ἐπὶ γῆς εἶδον, καὶ ἰδοῦ φῶς πολὺ νοερώς ἐπιλάμψαν μοι καὶ προσλαβόμενόν μου τὸν νοῦν ὅλον ἅμα πρὸς ἑαυτὸ καὶ τὴν ψυχὴν, ὥστε τῷ ἄθρῳ τοῦ θαύματος ἐκπλαγῆναί με καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενέσθαι. Οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπελαθόμην τοῦ τε τόπου, ἐν ᾧ ἰστάμην, καὶ ὅστις ὑπῆρχον καὶ ποῦ, μόνον κράζων τὸ “Κύριε ἐλέησον”, καθὼς καὶ ἐν συναισθήσει γενόμενος τοῦτο λέγων ἐπέγγων· τίς δέ ἦν ὁ λαλῶν, πάτερ, ἢ κονῶν μου τὴν γλῶτταν, οὐκ οἶδα – φησινό Θεός οἶδεν. Εἶτε γὰρ ἐν σώματι, εἶτε ἐκτός σώματος τῷ φωτὶ τούτῳ προσωμίλησα, οἶδεν αὐτὸ τὸ φῶς, τὸ καὶ ἀποδιῶξαν ὅσον ἀχλωῶδες ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ μου καὶ ἅπαν γῆϊνον φρόνημα, τὸ ἀπελάσαν ἀπ’ ἐμοῦ ὕλην ὅση παχεῖα καὶ βάρος σώματος τὸ ἀκηδῖαν καὶ νάρκωσιν ἐμποιῆσαν τοῖς ἐμοῖς μέλεσιν. Οὕτω γὰρ ἐτόνωσεν, ὡς θαύματος φρικτοῦ, καὶ ἐνίσχυσεν τὴν ἔκλυσιν τῶν ἄρθρων καὶ νεύρων, τὴν ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου μοι τηνικαῦτα προσγενομένην, ὡς δόξαι καὶ φανῆναί μοι φθορᾶς ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χαρὰν εὐθέως πολλήν νοεράν τε αἴσθησιν καὶ γλυκύτητα ὑπὲρ πᾶσαν γεῦσιν τῶν ὀρωμένων ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀφράστως ἐνέσταξεν, ἔτι δέ, ἐλευθερίαν καὶ λήθην πάντων λογισμῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ, καὶ αὐτόν τόν τῆς ἐκδημίας τρόπον τῆς παρούσης ζωῆς παραδόξως ἐχαρίσατό μοι καὶ ἐγνώρισε. Πρὸς γὰρ μόνην τὴν ἐκεῖνου τοῦ φωτός (235) ἄρρητον εὐφροσύνην πᾶσαι καὶ τοῦ νοός καὶ τῆς ψυχῆς αἰ αἰσθήσεις μου ἐκολλήθησαν.

Ἄλλὰ γὰρ τοῦ φανέντος μοι – φησιν ἐκεῖνου ἀπλέτου φωτός οὐδέ γὰρ ἔχω τι ἕτερον τοῦτο καλέσαι οἰκεῖον καὶ κατάλληλον ὄνομα, ἡρέμα πως ὑπολωφῆσαντος καὶ οἰονεῖ συσταλέντος, ἐν συναισθήσει ἐγενόμην καὶ γνούς οἷα ἢ τούτου δύναμις ἀθρόον εἰργάσατο ἐν ἐμοὶ καὶ ἐννοήσας τὸν αὐτοῦ χωρισμόν καὶ ὡς πάλιν ἐν τῷ βίῳ μόνον με κατέλιπεν ἀναλογισάμενος, λύπη κάτοχος γέγονα καὶ ὀδύνη βαρεῖα τοσαύτη, ὡς ἐκφράσαι ἀξίως ἀπορῶ τὸ μέγεθος τῆς δίκην πυρός ἀναφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου ποικίλης καὶ σφοδροτάτης ὀδύνης. Λοιπὸν οὖν παράστησον ἔλεγεν – εἰ δύνασαι σύ, πάτερ, τόν τε πόνον τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τὸ ἄμετρον καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μεγίστης εὐεργεσίας τὸ ὕψος. Ἐγὼ γὰρ οὔτε λέγειν διὰ στόματος δύναμαι οὔτε νῶ καταλαβεῖν τὸ ἀπέραντον τῆς ὀράσεως”.

“Ἄλλ’ εἶπέ μοι σύ, ὃ σεβασμιώτατε πάτερ καὶ ἀδελφέ, ἔφην ἐγώ, τὰς τοῦ ὀραθέντος σοι ἐνεργείας τρανότερον καὶ σαφέστερον”. Ὁ δέ γλυκὺς ἐκεῖνος καὶ πλήρης Πνεύματος θείου καὶ θεωρίας ἡξιωμένος προσηνεστάτη καὶ μελιρρῦτῳ φωνῇ τάχιστα ἀπεκρίνατο· “Εὐφραίνει, πάτερ, φαινόμενον καὶ τιτρώσκει κρυπτόμενον. Καὶ πλησίον μου γίνεται καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρει με. Μαργαρίτης ἐστὶ. Καὶ τὸ φῶς ἐπενδύει με καὶ ὡς ἄστρον μοι φαίνεται καὶ ὑπάρχει τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον. Ἀπαστράπτει ὡς ἥλιος καὶ τὴν κτίσιν συνεχομένην κατανοῶ ἐν αὐτῷ, τὰ ἐν αὐτῇ πάντα δεικνύει μοι καὶ φυλάσσειν προστάττει μοι τὰ μέτρα τὰ ἴδια. Συνέχομαι ὑπὸ στέγης καὶ τοίχων καὶ τοὺς οὐρανοὺς διανοίγει μοι. Τοὺς ὀφθαλμοὺς μου αἶρω (236) αἰσθητῶς τὰ ἐκεῖσε θεάσασθαι καὶ πάντα βλέπω καθὼς ὑπῆρχον τὸ πρότερον. Θαυμάζω τὸ γεγονός καὶ ἀκούω φωνῆς μυστικῶς λεγούσης μοι ἄνωθεν· Ἐνταῦθα εἰσὶ αἰνίγματα εἰσὶ καὶ προοίμια, τὸ γὰρ τέλειον οὐ θεάσῃ ἕως τὴν σάρκα ἐνδέδυσαι. Ἄλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπίστρεφε καὶ βέπε μὴ τι πράξης τῶν ἐνταῦθα ἀποστερούντων σε. Εἰ δέ καὶ παρασφαλεῖς, εἰς ὑπόμνημα ταπεινώσεως, ἀλλὰ μὴ ἀποστῆς τῆς μετανοίας ἐπιμελούμενος. Αὕτη γὰρ καὶ τὰ προγεγονότα καὶ τὰ γινόμενα πταισμάτα, τῇ ἐμῇ φιλανθρωπίᾳ ἐνουμένη, ἐξαφανίζει’.”

Ταῦτα τοίνυν ἀκηκῶς ἐγὼ ἐξ αὐτοῦ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, μικροῦ δεῖν ἐξέστην καὶ ὄλος σύντρομος ἐγενόμην, ἐννοήσας ἐξαυτῆς εἰς ὅσον εὐθύς ὕψος θεωρίας ἀνῆλθε καὶ γνώσεως ἐκ μόνης τῆς πρὸς τόν πνευματικόν πατέρα αὐτοῦ ἀγάπης καὶ πίστεως καὶ οἴων ἠξιώθη ἐκ προοιμίων τῶν ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι, ὡς ἦδη τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀποβαλλόμενος καὶ ἄγγελος γεγονώς ἐξ ἀνθρώπων.

Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἀπορρίψωμεν μακρὰν ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν σχέσιν καὶ πᾶσαν μέριμναν τῆς παρούσης ζωῆς, μισήσωμεν τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, τὴν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, τὴν ἄνεσιν καὶ ἀργίαν, δι' ὧν ἰσχύει τὸ χεῖρον κατὰ τοῦ κρείττονος· δεῦτε, ἀναλαβόμεθα πίστιν εἰλικρινῆ πρὸς τόν Θεόν καὶ τούς κατά Θεόν πατέρας καὶ διδασκάλους ἡμῶν, κτησώμεθα συντετριμμένην καρδίαν, τεταπεινωμένον τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς καὶ καθάραν τὴν καρδίαν διὰ δακρύων καὶ μετανοίας ἀπὸ παντός σπίλου καὶ ρύπου τῆς ἁμαρτίας, (237) ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀξιωθῶμεν ἐλάσαι ποτέ εἰς μέτρα συντόμως τοιαῦτα καὶ ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἔνθεν ἦδη τοῦ θείου φωτός, εἰ καὶ μὴ τελείως, ἀλλ' ἐκ μέρους καὶ ὅσον χωροῦμεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως ἡμῶν. Οὕτω γάρ καὶ ἑαυτούς ἐνώσομεν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεός ἐνωθεῖ ἡμῖν καὶ τοῖς ἐγγίζουσιν ἐσόμεθα φῶς καὶ ἄλας καὶ εἰς μεγάλην ὠφέλειαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΖ'. (238)

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς. Καὶ ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πολλή ἡ συγκατάβασις καὶ ἡ φιλανθρωπία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Διὸ καὶ ἐκπληττόμενος εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἄφατον ἀγαθότητα, οὕτω πως καταπληκτικὸν ἀνακράζω· “ὦ θαύματος ἔκπληξις καὶ ἐντολῶν Θεοῦ δύναμις, οἴους ἀπεργάζονται τούς ποιοῦντας καὶ φυλάσσοντας αὐτάς!”

Ἀρχὴν γάρ ποτε βαλὼν ἐν αὐταῖς, μικρὸν ἀνανήψας ἐκ βάθους κακῶν καὶ σκοτώσεως, φόβῳ μὲν συνειχόμεν τοῖς κακοῖς μου σφιγγόμενος, ἀγάπη δέ ὡς ἀληθῶς καὶ τοῦ καλοῦ με ἠἔφεσις πρὸς αὐτὸ τὸ πλεῖστον ἐπέστρεφεν.

Ὅλον δέ ἦν τὸ τελούμενον φυγὴ κακῶν, πρὸς τὰ καλά συνωθοῦσά με. Ἐν μόνον ἐν μέσῳ τούτων ὑπῆρχε τὸ ἀηδίζον με, τῶν προλήψεων ἢ συνήθεια καὶ ἦθος κακόν καὶ φιλήδονον, ὅπερ τῇ ἐπιμόνῳ τῆς εὐχῆς ἐργασία καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων καὶ τῷ ἐν ἔξει γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἀφανίζεται. Ὅσπερ γάρ τοῦ ἡλίου κατὰ μικρὸν ἀνετέλλοντος ὑποχωρεῖ τὸ σκότος καὶ ἀφανίζεται, (239) οὕτω καὶ ἀρετῆς ἀυγαζούσης οἷα δὴ σκότος ἢ κακία ἐλαύνεται καὶ ἀνυπόστατος δείκνυται, καὶ τῆνικαῦτα μένομεν διαπαντός ἀγαθοί, καθὰ πρῶην ὑπῆρχομεν πονηροί. Διὰ μικρᾶς οὖν ὑπομονῆς καὶ προαιρέσεως ἐλαχίστου ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Θεοῦ βοήθεια τοῦ ζῶντος ἀναπλαττόμεθα καὶ ἀνανεούμεθα, ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ διάνοιαν καθαιρόμενοι, καὶ γινόμεθα ἄπερ ἀγνοοῦντες τυγχάνομεν, ὑπὸ τῶν παθῶν καλυπτόμενοι, καὶ προσλαμβάνομεν ἃ οὐκ ἐσμέν ἄξιοι.

Ἐξ ὧν ἔλαβον κάγῳ, ὁ πάντων εὐτελέστερος καὶ ἀχρεῖος – καλὸν γάρ ἀνακηρύττειν εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου, τῇ τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. Ἐλαβον δέ τῇ χάριτι χάριν καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ εὐεργεσίαν καὶ τῷ πυρὶ πῦρ, φλόγα δέ τῇ φλογί καὶ τῇ ἀναβάσει προσετέθησαν ἀναβάσεις μοι, τῷ δέ τέλει τῆς ἀναβάσεως φῶς καὶ τῷ φωτὶ φῶς τρανότερον. Καὶ

μέσον τούτου πάλιν φαιδρός ἔλαμψεν ἥλιος καί ἐξ αὐτοῦ ἐφάνη ἀκτίς καί αὕτη τά πάντα ἐπλήρωσε καί τό νοούμενον ἀκατάληπτον, ἐν οἷς ἔμεινά τε ἐγώ δακρύων ἠδύτατα καί θαυμάζων τά ἄφραστα. Νοῦς δέ θεῖος τῷ ἐμῷ νοῖ προσωμίλει καί οὕτω λέγων ἐδίδασκεν· “Ἐγνως οἶόν σε ἡ ἐμή δύναμις ἀπετέλεσε φιλανθρώπως διά πίστιν καί ὑπομονήν μικράν, τήν ἀγάπην σου βεβαιούσαν; Ἴδου ὑπό θάνατον ὦν, ἐγένου ἀθάνατος καί κρατούμενος τῇ φθορᾷ, εὕρισκεν ταύτης ἐπάνω. Κόσμον οἰκεῖς καί σύν ἐμοί ὑπάρχεις, σῶμα ἐνδέδουσαι καί οὐδεμιᾶ τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν ὑποσύρη. Μικρός εἶ τό ὀρώμενον καί νοερῶς ὀραῖς. Πάντως ἐγώ σε ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παρήγαγον”.

(240) Πρός ἄ τρόμῳ καί χαρᾷ ἀνταπεκρινάμην καί ἔλεγον· “Τίς εἰμί ἐγώ, Κύριε, ὁ ἁμαρτωλός καί ἀκάθαρτος, ὅτι δὴ καί ὄλως ἐπέβλεψας ἐπ’ ἐμέ καί ὀμιλίας ἠξίωσας; Ὁ ἄχραντος, ὁ ἀόρατος καί τοῖς πᾶσιν ἀπρόσιτος, πῶς ἐμοί προσιτός καί γλυκός καί φαινόμενος ὠραιότατος διά τῆς ἀπαστραπτούσης σου δόξης καί χάριτος δεῖκνυσαι;”.

Ταῦτα ἤκουον μέν μυστικῶς καί παραδόξως ἀπεκρινάμην, τό δέ ὑπέρ φύσιν ἐξέπληττε καί τό φοβερόν ἀποστῆναι με ἠνάγκαζε. Τό ἄφραστον κάλλος τοῦ φαινομένου ἐτίτρωσκέ μου τήν καρδίαν καί πρὸς ἀγάπην εἶλκε με ἄπειρον, ἡ δέ ἀγάπη ἐποίει με πρὸς τά κάτω μή στρέφεσθαι, ἀλλ’ ὡς ἤδη τελείως καί ἔξω τῶν δεσμῶν τῆς σαρκός γεγονώς, ἔχαιρον καί πάλιν ἤμην τό ὄλον ἄνθρωπος. Πληροφορία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μοι ἐδίδοδο καί ὑπέρ πάντα ἄνθρωπον ἔβλεπον ἐμαυτὸν ἁμαρτωλότερον. Ἀπιστήσαι τῷ λαλοῦντι οὐκ εἶχον καί πιστεῦσαι ἐφοβούμην διά τήν τῆς ἐπάρσεως ἔκπτωσιν. Ἀκουσίως ταύτης καθέλκομαι διά τό μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καί τό τῆς ταπεινώσεως ἀσφαλέστερον. Πολλά γινώσκω τῶν τοῖς πλείοσιν ἀγνοουμένων καί ὑπέρ ἅπαντας ἀνθρώπους εἰμί ἀγροικότερος. Χαίρω ὅτι μοι Χριστός, ᾧ πεπίστευκα, ἐδωρήσατο βασιλείαν αἰώνιον καί ἀσάλευτον καί ὡς ἀνάξιος τῶν ἐκεῖσε κλαίω διαπαντός καί κλαίων οὐ παύσομαι. Ἀνοῖξαι τό στόμα καί συγχώρησιν αἰτήσασθαι τῶν ἐμοί πεπραγμένων οὐ τολμῶ καί ὑπέρ ἄλλων ἐξ ἀγάπης παρρησιάζομαι καί ἴν’ ἀφρόνως εἶπω καί εἰσακούομαι. Ὡς υἱός παρίσταμαι καί οὕτω διάκειμαι ὡς ξένος ἀπαρρησίαστος. (241) “Εὐ δοῦλε πιστέ” ἀκούω καί τά ἐξῆς, καί ὄλως ἐν ἀληθείᾳ εὕρισκομαι μηδέ τό ἐν φυλάξας τάλαντον ἐκ πάντων ὁμοῦ τῶν δοθέντων μοι. Τῶν καλῶν καταλαβεῖν δοκῶ τό ἀκρότατον καί εἰς τήν ἄβυσσον τῶν ἁμαρτιῶν μου κάτω κείμενος κατέχομαι καί τῇ ἀπογνώσει βυθίζομαι καί ὅταν πάντων κατώτερος γένωμαι, τότε ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἀναφέρομαι καί τῇ ἀγάπῃ πάλιν ἐνοῦμαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ καί ἐλπίζω, τῆς γεώδους ταύτης καί βαρείας σαρκός στερηθεῖς, παραστῆναι ἐγγύτερον, οὐ μὴν ἀλλά γάρ καί μνηθῆναι σαφέστερον τῆς ἐκεῖ ἀγάπης τήν αἰώνιον εὐφροσύνην καί ἀγαλλίασιν.

Ταῦτα τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου, γράψαι ἠθέλησα οὐχ ὡς δόξαν θηρᾶσαι βουλόμενος ἄφρων γάρ ὁ τοιοῦτος καί τῆς ἄνω δόξης ἀλλότριος, ἀλλ’ ὅπως εἰδότες ἔσεσθε τήν ἄμετρον φιλανθρωπῖαν τοῦ Θεοῦ καί οἶον ὑπάρχει τῶν ἐντολῶν τό φορτίον τό ἐλαφρότατον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καί Θεοῦ καί ὄση τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ἡ ἀντίδοσις ἃ καί μανθάνοντες ἢ ἐπιποθήσατε τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐπιτυχεῖν ἢ τό ταύτης ἀποτυχεῖν ὡς αἰώνιον θάνατον φοβήθητε καί φρίξατε, διδαχθήσεσθε δέ πρὸς τούτοις καί ταπεινώσεως ὕψος καί τελείας ἀγάπης τεκμήριον, ἔτι δέ καί τό ἐμπόρευμα τῆς τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως γνῶσεσθε καί τό δῶρον τῆς μεγάλης αὐτοῦ καί ἀκενώτου πρὸς ἡμᾶς κενώσεως εἴσεσθε καί τόν φρικτόν τρόπον τῆς χοϊκῆς ἀναπλάσεως καταμάθετε, ὅπως τε ζῶσιν οἱ πιστεῦσαι θελήσαντες τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, οἱ μιμησάμενοι δηλονότι τήν αὐτοῦ (242) ὑπακοήν καί ταπεινώσιν καί νεῦσαι βουληθέντες ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τά κρείττονα, καί ὅπως ἀλλοιοῦνται οἱ διά τήν ἀγάπην τοῦ ἡμᾶς ἀγαπήσαντος πάντα καταλιμπάνοντες, μηδενός δέ τῶν ἐνεστῶτων ἢ μελλόντων στερούμενοι, ὅπως γίνονται παραδόξως οἱ

σκοτεινοί φῶς, τῷ μεγάλῳ φωτί πλησιάσαντες, οἱ καί τῶν κάτω, καθά καί Μωσῆς ποτε, θεοί ἀποκαθίστανται, τοῖς ἄνω ἐνούμενοι, καί μετὰ πάντων ὄντες οὐδαμῶς ἐκ τῆς συνουσίας τῶν ἄλλων μολύνονται· καί εὐεργετοῦντες τούς πλησιάζοντας ζημίαν τοῦ καλοῦ οὐδεμίαν ὑφίστανται, ἀλλά μεταδίδοντες καί ἑτέροις τόν ἔλεον λαμβάνουσι πλέον ἢ διδοῦσι, μᾶλλον τῷ ὁμοιοῦσθαι φιλανθρώπως τῷ φιλανθρώπῳ, ὅσον ἀνέλθωσι ταπεινούμενοι καί ὅσον ταπεινωθῶσιν ὑψούμενοι, πάντων ἀποροῦντες τῇ ταπεινώσει τῶν ἀναγκαίων καί μηδενός λειπόμενοι, τρεφόμενοι τῇ αἰωνίῳ ζωῇ τῆς ἀγίας ἀγάπης.

Ἴδου οὖν ἀνεκάλυψα ὑμῖν τοῖς φίλοις καί ἀδελφοῖς μου τά ἐν ἐμοί κεκρυμμένα μυστήρια – τό τέλος τῆς ἐμῆς ζωῆς ἐγγίζον ὁρῶ ὅσον οὕτω, ἵνα εἰδῆτε καί μετανοίας τρόπους, ἀρχῆς τε καί μεσότητος ἀναβάσεις καί προκοπᾶς καί τελειότητος μέτρα, καί σπουδάσητε μιμήσασθαι, εἰ μή τινα ἄλλον, τόν γοῦν γεγεννηκότα πάντως ὑμᾶς καί ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσαντα, γαλακτοτροφήσαντά τε τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ καί τῷ ζωογονοῦντι θρέψαντα ἄρτω καί βαδίζειν ὑποδείξαντα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΙΗ΄. (243)

Περί μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καί φιλοπρωτεύουσιν, ὁπότεν ὁ ποιμήν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καί ὅτι χρῆ τούς μέν ἀναξίως ἐπιπηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάση κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καί συνεργεῖν. Καί πρὸς τῷ τέλει, πρὸς τόν ποιμένα.

Ἀδελφέ, εἰ λαοῦ καί ποιμνῆς ἡγούμενος κατεστάθης, σκόπησον καλῶς καί ἀνάκρινον σεαυτόν ποίῳ λογισμῷ καί ἐκ ποίου τρόπου εἰς τήν τοιαύτην κατέστης ἀρχήν. Εἰ μέν οὖν εὐρήσεις σεαυτόν κἄν ψιλῷ λογισμῷ ἐνθυμηθέντα, ὅτι διὰ τήν τῶν ἀνθρώπων τιμὴν ταύτη ἐπέδραμες ἢ διὰ προεδρίαν ἢ διὰ δόξαν, εἴτε ὡς μή καταδεξαμένου σου παρ’ ἑτέρου ἄρχεσθαι ἀδελφοῦ διὰ τό οἶεσθαι μή εἶναί σου εὐλαβέστερον ἢ λογιώτερον ἕτερον, ἢ διὰ τό ἔχειν τάς σωματικὰς χρείας περισσότερον τῶν ἄλλων ἀπάντων καί τήν δουλείαν καί τήν ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ τό τινὰς τῶν ἰδίων καί συγγενῶν εὐεργετῆσαι καί φίλους κτήσασθαι τούς κατά σάρκα περιπατοῦντας, ἢ διὰ τό ὀνομαστόν σε ἐκ τῆς ἡγουμενίας γενέσθαι καί (244) καί τῆς τοῦ κόσμου βασιλεῦσι καί ἄρχουσι γνῶριμον, εἴτε καί κατά φθόνον ὡς ὅτι οὐκ ἤθελες, ἀλλ’ ἵνα μή γένηται ὁ δεῖνα ὁ ἀδελφός ἐσπούδασας τοῦ γενέσθαι σύ, ἢ καί διὰ τήν τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην, ἵνα μή ἀκούσωσι πάντες ἢ καί παραγενόμενοί τινες ἴδωσιν ὅτι ἄλλος ὑπὲρ σέ προεκρίθη καί καταγνώσωσί σου ὡς μή ἐναρέτου, γινώσκων γίνωσκε ὅτι οὐ κατά Θεόν ἐγένετό σου ἡ πρόβλησις. Καί ἵνα σοι, ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ πονηρός ἐκάστῳ τῶν ἐν κοινοβίῳ καθεζομένων, σαφέστερον τοῦτο ποιήσωμαι, ἐντεῦθεν ἄκουε τάς ἐπιβουλάς καί ὑπονοίας τοῦ Σατανᾶ.

Ὑποβάλλειν ἄρχεται ὁ ἐχθρός, ὅταν ὁ ποιμήν πρὸς Κύριον ἐκδημήσῃ, ἕτερον δέ ὀφείλει ἐκλέξασθαι ἢ ἀδελφότης, καί λέγειν ἐκάστῳ κατά τό ἴδιον πάθος, κατά τό ἴδιον θέλημα, κατά τήν ἰδίαν κατάστασιν. Ἐάν οὖν ὧσιν ἐν τῇ ποιμνῇ ἐκείνῃ τῶν εὐλαβεστερῶν τινές, ταῦτα ἐκάστῳ αὐτῶν ὑποτίθεται καί φησὶν· “Εἰ ἐγένου σύ ἐνταῦθα ποιμήν καί ἡγούμενος, εἶχες ἂν πάντως ὠφελῆσαι καί σῶσαι καί τῶν σῶν αὐτοῖς ἀρετῶν μεταδοῦναι, ἐπεὶ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἀδελφός ἐν τῷ πράγματι τοῦτο οὐ ποιεῖ”. Εἰ δέ καί γνῶριμος τοῖς κατά κόσμον ἐστίν, ὑποβάλλει αὐτῷ ὅτι· “Καί πολλούς ἂν ἐλκύσαι εἶχες πρὸς τήν μοναχικὴν πολιτείαν καί ἐξαγαγεῖν αὐτούς ἐκ

τοῦ κόσμου, καί στόμα ἄν ἐγένου Χριστοῦ· ὁ γάρ ἐξάγων, φησί, τίμιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται. Εἶχον δέ προσαγαγεῖν οἱ τοιοῦτοι καί ἀποταγὰς μεγάλας καί τάς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ ἐπιδοῦναι, καί προστεθῆναι εἶχε τό μοναστήριον καί οἶον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καί Σάβα καί Παχωμίου τῶν ἀγίων γενέσθαι. Ἀλλά γάρ πρὸς τούτοις καί αὐτός περισσοτέραν ταπεινώσιν εἶχες κτήσασθαι, ἵνα ἔβλεπον καί ἐμιμοῦντό σε οἱ ἀδελφοί, (245) ὡς γάρ ἔσχατον πάντων ἄν διῆγες ἐν τῇ μονῇ καί βαστάζεις εἶχες πάντων τὰ βάρη, πάντων τὰ ἐλαττώματα. Καί οὕτως οὐ μόνον ὠφελήσας τούς πολλούς, ἀλλά καί αὐτός σὺ ὠφελήθης μᾶλλον ψυχικῶς καί σωματικῶς εὖρες μεγάλην ἀνάπαυσιν”.

Ταῦτα τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς δῆθεν ἀγωνιζομένοις ἐν τῷ σεμνείῳ. Ἄρχεται οὖν ἕκαστος αὐτῶν ἀποκαλύπτει τόν ἴδιον λογισμόν πρὸς ὃν ἄν θαρρεῖ ἀδελφόν καί δῆθεν ὡς ἀστειαζόμενος καί μετριάζων, ἵνα μὴ καταγνωσθῇ ὡς φιλόδοξος, φησί· “Ἄρτι, κύρι ὁ δεῖνα, ἐάν ἐφρονοῦσαν οἱ ἀδελφοί, οὐ μὴ εἶχον ποιῆσαι με ἡγούμενον; “. Ὁ δέ ἴσως ἀποκρίνεται καί λέγει· “Πίστευσόν μοι, πάτερ, σὺ μὲν, οἶδα ὅτι μετριάζεις, ἐπεὶ πρό πολλοῦ τοῦτο χρόνου ἐνεθυμούμην ἐγώ, ἀλλ’ εὐλαβούμην εἰπεῖν σοι περὶ τούτου, ἵνα μήπως ὡς τὰ παρά γνώμην σου λαλοῦντά μοι μέμψη”. Εἶτα πάλιν ἐκεῖνός φησι· “Καλῶς εἶπας, ἀδελφέ. Πίστευσον, οὐ χρήζω γενέσθαι, ἀλλ’ ἵνα μὴ ἀδιάφορός τις γένηται καί τό μοναστήριον καταστρέψῃ καί τούς ἀδελφούς λυπήσῃ, ἐάν ἤθελον οἱ ἀδελφοί ἵνα ἐγενόμην, καί πάντως ποιῆσαι εἶχον σέ οἰκονόμον, τόν δεῖνα καί δεῖνα κελλαρίτην καί ἀποθηκάριον, ἐγώ δέ ἐσχόλαζον πάντως εἰς μόνα τὰ ψυχικά καί ἵνα ἤμην ἀπό τῶν πραγμάτων ἐλεύθερος”. Ἀκούει ταῦτα ὁ ἀδελφός καί ὅτι οἰκονόμον μέλλει τοῦτον ποιεῖν, καί ἀπελθὼν θαρρεῖ ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς οὕς εἶπε ποιήσιν διακονητάς.

Ταῦτα τοίνυν καί τρεῖς ἐκ τῶν εὐλαβεστέρων ἴσως ποιοῦσιν, ἀγνοοῦντες τάς μεθόδους τοῦ πονηροῦ· τοῖς δέ γε σαρκικωτέροις καί ἀμελῶς ἔχουσι (246) περὶ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ταῦτα ὑποβάλλει καί ὑποτίθησιν ὁ ἐχθρός, τὴν τρυφήν, τὴν δόξαν καί τὴν παρά πάντων τιμὴν. “Καί ἵνα μὴ ἐκ τῶν ὑποκριτῶν, φησί, γένηται τις καί ψευδοευλαβῶν τούτων, σπούδασον γενέσθαι σὺ. Εἰ γάρ μὴ τοῦτο ποιήσεις, μέλλεις πάντως δεδεμέναις χερσὶ τῷ γενομένῳ παρίστασθαι καί ἀτιμάζεσθαι παρ’ αὐτοῦ. Ἀλλά γάρ καί ἐποχούμενος ἔσται ἐκεῖνος ἐν ἡμίονοις πολυτίμοις, σὺ δέ πεζοπορῶν ἔση καί κοπιῶν· ἐκείνῳ διάφορος ἐτοιμασθήσεται τράπεζα καί ἄρτος ὡσαύτως καί οἶνος, σοὶ δέ ἡ λαχανώδης καί σπερματώδης καί τοῖς πᾶσι κοινή. Ἐκεῖνος καθεσθήσεται ἐπὶ θρόνου καί πρῶτος, σὺ δέ μέσον τῶν ἄλλων ἢ καί τῶν λοιπῶν ἔσχατος· ἀγαπᾷ γάρ διαφερόντως τόν δεῖνα, καί εἰ γένηται ἡγούμενος, ὑπὲρ σέ τιμήσας ἐπάνω σου προκαθίσει αὐτόν, καί πῶς βαστάσεις τὴν αἰσχύνην τῶν ἀδελφῶν; Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ὁ δεῖνα εὐλαβέστερός σου ἔστι, καί ἴσως παρ’ ἐκείνου προτιμηθῇ; Ἐτι δέ ἴσως καί ἀπὸ τῶν ἐμφανῶν καί ἐνδόξων ἀποκεῖραι ἔχει, καί μέλλουσιν ἐκεῖνον μὲν τιμᾶν ὡς ἡγούμενον, ἐκεῖνος δέ πάλιν ἐκείνους ὡς ἀξιωματικούς καί ὡς ἀποκαρέντας παρ’ αὐτοῦ τιμῆσει καί σοῦ ὑπερκαθίσει αὐτούς, σέ δέ εἰς τό διαζύγιον ἀπολύσει ἢ καί παντελῶς ἴστασθαι σε καί διακονεῖν προτρέπεται. Καί πρὸς ταῦτα τί ἄρα μέλλεις ποιεῖν; Λαλήσαι οὐ τολμᾷς· εἰσὶ γάρ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν καί εὐθύς ἐπιστομίσουσί σε. Τάχα δέ ἴσως καί τύψουσί σε ἀντιλέγοντα, καί χείρων ἔσται ἡ ἀτιμία. Ὑποχωρήσαι τῆς μονῆς κατάγνωσίς σου ἔστι, καί πᾶς ἄνθρωπος καταγελάσεται καί καταμέμψεται σε, καί οὐδέ εὐρήσεις ἀλλαχοῦ ἀνάπαυσιν· ἔνθα γάρ ἀπέλθης, ὡς ξενοκουρίτης πάντων ἔσχατος εἶναι ὀφείλεις. Ὑπομένειν ταῦτα καί εἶναι ἐν τῇ μονῇ σου οὐ δύνασαι. Λοιπὸν οὖν πάση δυνάμει ἀγώνισαι μὴ νικήσῃ τις τῶν εὐλαβεστέρων”. (247) Εἶτα σκέπτεται καί λέγει ἐν ἑαυτῷ· “Πάντες γινώσκωσι τόν δεῖνα ἀδελφόν καί τόν δεῖνα εὐλαβεστέρους καί μέλλουσιν ἐκείνους ζητεῖν κάμῃ παραβλέψασθαι. Ἄλλ’ ἀπελθὼν ἐγώ τόν δεῖνα

κρατήσω ἀδελφόν καί τόν δεῖνα· αὐτοί γάρ τρυφᾶν ἀγαπῶσι, παίζειν τε καί χαίρεσθαι καί τῆς μονῆς ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καί διάγειν ἐν οἷς θέλουσιν. Αὐτοῖς οὖν καί συντάξομαι. Ἄλλως τε καί ὅσα ἄν μοι εἴπωσι, καί αὐτοί ἀγωνίσονται σπουδαίως ἵνα ἠγοῦμενος γένωμαι”. Τοιγαροῦν καί ἀπελθών, οὕτω κατά τήν ματαίαν αὐτοῦ μελέτην καί ποιεῖ. Φησί δέ καί τοῦτο πρὸς ἑαυτόν· “Ὁ δεῖνα ἀδελφός εὐλαβῆς ἐστὶ καί τοῦ πράγματος τούτου οὐ χρήζει, ἔχει δέ συγγενεῖς καί φίλους καί βούλεται θεραπεύειν αὐτούς ἀπὸ τῆς μονῆς. Ἀπελθών λαλήσω κάκείνῳ, καί ὁμοίως συντάξομαι”. Περιέρχεται οὖν τό μοναστήριον συνεχῶς καί ἀπλῶς ἕκαστον παρακαλῶν κατ’ ἰδίαν καί συντασσόμενος πληρῶσαι πάντων τὰ καταθύμια ἐν ἀγωνίᾳ καί τρόμῳ ὑπάρχει πολλῶ, φόβῳ τοῦ μή ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τούτων οὖν καί ἐτέρων πολλῶν σχίσματα, διχόνοιαί καί στάσεις γίνονται ἐν τῷ μοναστηρίῳ πολλαί, τῶν μὲν εὐλαβεστέρων πρὸς τό καί ἑαυτούς καί ἄλλους ὠφελῆσαι σπυδόντων, τῶν δέ σαρκικωτέρων τήν ἑαυτῶν μόνον δόξαν ζητούντων, τό πρόσκαιρον κέρδος καί τάς τοῦ σώματος ἡδονάς, τοῦ δέ λοιποῦ πλήθους ζητούντος κατά τάς ἰδίας ἐπιθυμίας τόν ἄγοντα καί τῷ ὁμοίῳ προστρέχοντος. Σὺ οὖν, πνευματικέ ἀδελφέ, ἄκουσον μετὰ προσοχῆς, παρακαλῶ, τῶν ἐμῶν ῥημάτων· οὐ γάρ ἀπ’ ἑμαυτοῦ λαλήσω, ἀλλ’ ἄπερ ὁ μόνος σοφός καί εὐσπλαχνος λαλήσει θελήσει σοι.

(248) Ἐάν ἦς ἐν κοινοβίῳ ἀδελφῶν καθεζόμενος, κατά τοῦ ἀποκείραντός σε πατρός μή θελήσης γενέσθαι ποτέ, εἰ καί πορνεύοντα, εἰ καί μεθύοντα βλέπεις αὐτόν καί τῷ δοκεῖν σοι κακῶς τὰ τῆς μονῆς διεξάγοντα πράγματα, εἰ τύπτεσαι καί ἀτιμάζεσαι παρ’ αὐτοῦ καί πολλαῖς ἄλλαις καθυποβάλλεσαι θλίψεσι. Μή συγκαθεσθῆς τοῖς λοιδοροῦσιν αὐτόν, μηδέ πορευθῆς μετὰ τῶν μελετησάντων κατ’ αὐτοῦ. Ὑπόμεινον δέ αὐτόν μέχρι τέλους μηδέν περιεργαζόμενος τῶν ἐκείνου κακῶν. Ὅσα οὖν ἀγαθὰ βλέπεις ποιοῦντα αὐτόν, βάλε ἐν τῇ καρδίᾳ σου καί ἐκείνων μόνων βιάζου μιμνήσκεσθαι· ὅσα δέ ἀπρεπῆ καί κακά ἢ ἐργαζόμενον ἢ λέγοντα ἴδῃς, ταῦτα σευτῷ ἐπίγραφε καί ὡς ἰδιά σου ἀμαρτήματα λογίζου καί μετανόει ἐν δάκρυσιν, ἔχων ὡς ἅγιον ἐκεῖνον καί ἐπικαλούμενος τήν εὐχήν αὐτοῦ.

Εἰ δέ συμβῆ αὐτῷ θάνατος, καί ἕτερον προβαλέσθαι ἠγοῦμενον οἱ ἀδελφοί βούλονται, πρόσεχε ἕαν γινώσκῃ σου ἢ συνείδησις ἴσον σου εἶναι ἀδελφόν τινα τῆς μονῆς ἢ καί μείζονα λόγῳ καί ἔργῳ καί πράξεσιν ἀγαθαῖς, καί διά τοῦτο παρά τῶν ἀδελφῶν εἰς ἠγοῦμενον προτιμώμενον. Μή θελήσης γενέσθαι ἀντίχριστος, τῇ βουλή τοῦ Θεοῦ δηλαδή καί τῷ ἀδελφῶν ἀντικείμενος, τῷ ἀγαθῷ καί χρηστῷ, λόγους λαλῶν ἢ ἔργα ἐπιτηδύων ὅπως οὖν σκανδάλου καί ὑπονοίας, ὡς ἄν ἀποστάσης τινὰς τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπης καί πίστεως, ἀλλά πάσῃ χαρᾷ καί ταπεινώσει κατάδεξαι καί συνέργησον καθαρῶς τῇ θελήσει τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δέ καί εὐλαβέστερον ἄλλον παρά τόν ψηφιζόμενον ἐπίστασαι εἶναι, εἰπέ τῷ μελλόντι γίνεσθαι ἀδελφῷ κατ’ ἰδίαν· “Κυρί ἀδελφέ, σύ Θεοῦ χάριτι εὐλαβῆς ὑπάρχεις καί πνευματικός, (249) καί καθὼς ἐπίστασαι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν ὀφείλομεν καί εἰς σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Καί οἶδας ὅτι ἀδελφός ἡμῶν ὁ δεῖνα εὐλαβῆς ἐστὶ καί ἐνάρετος. Καί ἄν κελεύης, ἅς ποιήσωμεν ἐκεῖνον ἠγοῦμενον, καί ἔχει καλῶς ποιμᾶναι πᾶσαν τήν ἀδελφότητα. Συναγωνισώμεθα δέ αὐτῷ πάσῃ δυνάμει καί ἡμεῖς, καί τόν μισθόν, πιστεύσον, ἵνα ἔξωμεν μετ’ αὐτοῦ καί σὺν αὐτῷ καί τήν συνείδησιν ἡμῶν ἀκατάκριτον. Ἀλλά γάρ καί αὐτόν ἐν τούτῳ τόν Θεόν θεραπεύσομεν καί πάντες ἡμᾶς ἐπαινέσουσιν ὅτι οὐχ ἑαυτούς συνεστήσαμεν, ἀλλ’ ὃν ὁ Θεός ἤθελεν”. Εἰ μὲν οὖν ἔχει ταπεινώσιν ὁ ἀδελφός καί τήν ψυχὴν ἀπηλλαγμένην φιλοδοξίας, χωρὶς δέ πάσης προσπαθείας τῆς εἰς τόν ἕτερον, λέγει καί αὐτός αὐτῷ ταῦτα, καί πάσης ἄλλης πονηρᾶς ὑπονοίας πληροφορεῖ αὐτόν ὁ Θεός· καί δέξεται πάντως τούς λόγους

σου καί εὐθύς ὑπακούσει σου. Καί τηνικαῦτα οἱ ἀμφοτέροι λαλεῖτε πάση τῇ ἀδελφότητι, καί γίνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Εἰ δέ σύ μὲν λέγεις ἀπροσπαθῶς ὑπέρ τοῦ πνευματικωτέρου ἀδελφοῦ, ὁ δέ ἀδελφός οὐχ ὑπακούει σου, ἀλλά πρὸς δικαιολογίας κινηθῆ συνιστῶν ἑαυτόν, γίνωσκε ὅτι ὑπὸ φιλοδοξίας κατέχεται, καί σπουδάσον παντὶ τρόπῳ, ὡς Χριστοῦ διάκονος, ἐκ καθαρῶ τῷ μαρτυρίῳ τῆς σῆς συνειδήσεως τόν πνευματικώτερον ἀδελφόν γενέσθαι ἠγούμενον. Εἰ δέ καί ὑποβληθεῖς παρά τοῦ ἐχθροῦ ἢ καί δοκιμάζων σε, λέγει σοι· “Γενοῦ λοιπόν σύ, ἐπεὶ ἐκεῖνον ὃν λέγεις οὐκ ἐῷ γενέσθαι, χαίρω δέ εἰς σέ”, μή συγκατασπασθῆς τῷ πάθει αὐτοῦ μηδέ τῷ ἐκείνου πτώματι περιπέσης, ἀλλά φύλαξόν σου τήν τῆς ψυχῆς παρθενίαν ἄφθορον τῷ Χριστῷ, ὑπ’ οὐδεμιᾶς ἐπιθυμίας (250) κλαπεῖσαν πρὸς ἡδονῆς ἐπιθυμίαν. Ἀλλά γάρ μήτε ὑπὸ φόβου ἐκκλίνης τοῦ ἀγαθοῦ καί τόν πονηρόν καταδέξῃ γενέσθαι, λέγων ἐν σεαυτῷ· “Μή φανῶ κωλύων καί ἀντιλέγων περί τοῦ δεῖνος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς προστασίας· εἶτα καί μή βουλομένου μου γένηται καί θλίψεις πολλὰς ἐπαγάγει μοι”. Ἄλλ’ εἰ μὲν τῶν προκριτοτέρων ἦς, ἐρωτώμενος μετά παρρησίας εἶπον τήν ἀλήθειαν καί τούς ἀστηρίκτους εἰς τό καλόν στήριζον· εἰ δέ τῶν ἐσχάτων καί τῶν μή καλῶς εἰδόντων διακρίνειν τοῦ δικαίου τόν ἄδικον, τοῖς εὐλαβεστέροις καί πνευματικωτέροις ἐξακολούθησον.

Ἐάν δέ καί πρὸς κακόν ἴσως οἱ πλείονες ἢ καί πάντες ὁμοφωνήσωσιν, ἔχειν δέ καί τῶν ἔξωθεν βοηθούς ἐπὶ τοῦτο ἐπραγματεύσαντο, παραχώρησον καί μήτε συνεργήσης μήτε κωλύσης, ἀλλά ἄφες τούς κακούς συντριβῆναι παρ’ οὗ ἔκριναν ἄρχεσθαι, ὡς ἂν καί τόν οἰκεῖον κερδήσωσι πόνον καί ὠφέλειαν οὐχ εὐρήσωσιν, ἐπειδή πολλάκις δίδωσιν ἄρχοντα τῷ λαῷ τῷ ἀπειθεῖ ὁ Θεός κατά τήν καρδίαν αὐτῶν. Καί ταῦτα μὲν οὕτως ἔστωσάν σοι βέβαια καί ἀμετακίνητα.

Εἰ δέ μετά τόν θάνατον τοῦ προεστῶτος ἴδης τήν περί σέ ἀδελφότητα πᾶσαν ἀστήρικτον, σαλευομένην πᾶσαν ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καί ταῖς τῆς σαρκός ἐπιθυμίαις καί ἡδοναῖς διασυρομένην καί καταπίπτουσαν καί μηδεμίαν ἔχουσαν βάσιν μήτε θεμέλιον ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀλλ’ ὅλην κλονουμένην καί ἄλλον ἀλλαγῆ ἀδελφόν τὰς χεῖρας ἀπλοῦντα καί περιδράξασθαί τι σπουδάζοντα, οὐχ ὅπερ σῶζει αὐτόν ἀλλ’ ὅπερ συγκατασπᾶ εἰς ἄδην καί εἰς σκότος (251) καί πῦρ ἡδονῶν τό σῶμα καί τήν ψυχὴν αὐτοῦ, ἄλλους δέ πάλιν σφριγῶντας καί περί τήν ἀρχὴν μαινομένους καί τήν ἐπιθυμίαν ταύτης ἀκράτητον ἔχοντας, ἐλέησον, συμπάθησον, σπλαγχνίσθητι καί οἰκτείρησον, πένθησον ὑπέρ τῶν τοιούτων καί δάκρυσον, ἀνιστόρησον κατά νοῦν, εἰ καλῶς βλέπειν ἠξίωσαι τῶν σῶν ἀδελφῶν τά τραύματα, τῶν σῶν μελῶν τά συντρίμματα, τοῦ ὅλου σώματος τήν κατάπτωσιν, καί τόν Θεόν ἀπό καρδίας μετά πόνου καί δακρύων ἰκέτευσον στήσαι τῆς τοσαύτης κακίας τήν ῥύμην καί πρὸς τό κρεῖττον μεταστρέψαι τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν. Ὅρα δέ τήν ῥοπήν τῆς καρδίας σου, μήποτε προσφέρῃ τήν δέησιν περί σεαυτοῦ, ὡς ἂν προτιμήσωναί σε, καί ἀντί εὐλογίας κατάραν σοι καί ὀργήν τοῦ Θεοῦ προξενήσῃ.

Ἐάν οὖν οὕτω ποιῶν καί οὕτως ἔχων ἴδης τῶν ἀδελφῶν σου τινὰς ἐπὶ κακῷ ὁμονοήσαντας καί ἀπατᾶν περιτρέχοντας τούς ἀπλουστέρους αὐτῶν, ἀλλά καί πάση σπουδῇ καί δώροις εἰς βοήθειαν αὐτῶν τούς ἔξωθεν ἐπισπωμένους, λυπήθητι καί ἐν ὀδύνη καρδίας σου θρήνησον, ὅτι εἰς τοιαύτην τόλμαν καί σκότῳσιν οἱ μοναχοὶ κατηντήσαμεν, ὥστε ποιμαίνειν ἐπιχειρεῖν ἡμᾶς δίχα Χριστοῦ τὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, καί διὰ ἡδονῆν καί ἀπόλαυσιν σώματος καί χρημάτων πορισμόν καί τήν ἐξ ἀνθρώπων τιμὴν. Φεῦ μοι τῷ ταπεινῷ καί ἀθλίῳ, τήν ἀξίαν τῶν ἀποστόλων παντὶ τρόπῳ λαμβάνειν ἀγωνιζόμεθα καί τήν ἐκείνων ἐξουσίαν χρυσίῳ ἐξαγοράζομεν, μήτε τόν Θεόν φοβούμενοι μήτε τούς ὀρώντας ἡμᾶς αἰσχυνόμενοι. Καί θρόνῳ μὲν βασιλέως οὐδεὶς ἐπιβῆναι τολμᾷ μή θελήσαντος ἐκείνου, ἀλλ’ οὐδέ γραμματικοῦ ἢ

ρήτορος τινος ἀναλαβέσθαι τάξιν ιδιώτης (252) τυγχάνων, οὐδέ ἐπὶ λαοῦ ἀναγνῶναι ἀγράμματος ὢν, τὴν δὲ τῶν ἀποστόλων ἀξίαν ἐπιζητεῖς ἢ καὶ καταδέχη, μήπω τὴν χάριν τῶν ἀποστόλων λαβὼν μηδέ τούς καρπούς αὐτῆς θεασάμενος γεωργηθέντας ἐν σοί! Καί πῶς ὑποφέρεις, ἀδελφέ, τό μέγεθος ἐννοῆσαι τῆς τόλμης; Εἶπέ μοι ἀγαπητέ, ἐάν σε πᾶσα ἡ μεγάλη αὕτη καί πολυάνθρωπος πόλις παρεκάλει λέγουσα: “Ποιήσομέν σε πραιπόσιτον καί τοῦ βασιλέως πρωτοβεστιάριον, καί ἀνάβησθι μόνος εἰς τό παλάτιον καί εἰσελθὼν λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν καί παρακάλεσον αὐτόν ποιῆσαι ἡμῖν τά καί τά”, σοῦ δηλονότι εἰς παλάτιον μή εἰσελθόντος ποτέ, ἀλλά ἀγνωρίστου τυγχάνοντος καί αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ὡς ξένου πᾶσι τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄρα ἐτόλμησας ἄν ποτε τοῦτο ποιῆσαι ἢ ἀποδέξασθαι τό ἀξίωμα; Πάντως ὁμολογήσεις ὡς οὐκ ποτε διαπράξασθαι τετόλμηκας, ἀλλά καί τούς ταῦτά σοι λέγοντας ὡς μαινομένους καί ἔκφρονας μᾶλλον ἐμέμψω καί κατεγέλασας, καί τό ἀξίωμα οὐχ ὡς τιμῆς ἀλλ’ ὡς ἀτιμίας καί κολάσεως πρόξενον ἀπερρίψω. Εἰ τοῖνυν ἀδυνάτως ἔχομεν ἐπὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοιαῦτα ποιεῖν, οὐ φρικτόν σοί ἐστι καί δοκεῖ τό ἀναλαβέσθαι ἀποστολικόν ἀξίωμα προπετῶς, ἀδελφέ; Καί πλησιάσαι τῷ ἀπροσίτῳ φωτί καί μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων γενέσθαι μικρόν σοι λελόγισται; Καί ὡς εὐκαταφρόνητος ἢ ἐπιχείρησις τούτου τοῦ πράγματος; Οὐαί μοι, ἀδελφέ, φοβοῦμαι ὅτι εἰς παντελῆ κατηνέχθημεν σκότῳσιν καί διὰ τοῦτο ἀγνοοῦμεν ὁποῖων κατατολμῶμεν πραγμάτων. Εἰ γάρ ἐγινώσκομεν, οὐκ ἄν εἰς τοσοῦτόν ποτε αὐθαδείας καί τόλμης ἠλάσαμεν, ὥστε τῶν θείων κατορχεῖσθαι πραγμάτων καί πλείονα τὴν τιμὴν καί τόν φόβον φυλάττειν (253) τῷ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ ὑπὲρ τόν ἀθάνατον βασιλέα Χριστόν. Τοιγαροῦν μή παυσώμεθα ἑαυτούς ἀνακρίνοντες, καί τούς εἰς τοιαύτην ἀναξίως ἐπιβαίνειν ἐπιχειροῦντας ἀρχὴν παντί τρόπῳ ἀνατρέπειν καί ἐκκόπτειν τῆς ἐγχειρήσεως; ἀλλά σπουδάσωμεν ὅσον τό ἐφικτόν κωλύειν αὐτούς τῆς παραλόγου ὀρμῆς, ἵνα καί αὐτούς τοῦ κρίματος ἀπαλλάξωμεν καί ἡμεῖς βιώσωμεν ἀσφαλέστερον.

Ἐάν δέ, καθὼς εἴρηται, οὐδένα ὄραξ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀδελφόν ἐμμάρτυρον βίον ἔχοντα καί πνευματικόν ἔργῳ καί λόγῳ τυγχάνοντα, πάντα δέ τόν τυχόντα ἀπλῶς ἐπιπηδῶντα καί ἀναξίως τῇ ποιμενικῇ ἀρχῇ, καί πρὸς βλάβην μὲν σπουδάζοντα τῶν ἀδελφῶν, πρὸς ἀπώλειαν δέ τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἐρευνῶν δέ ἀκριβῶς εὐρίσκεις σεαυτόν πάσης μὲν ἀπηλλαγμένον φιλοδοξίας, πάσης δέ ἡδονῆς καί ἐπιθυμίας σωματικῆς ἴχνος οὐκ ἔχοντα, φυλαργυρίας δέ καί μνησικακίας τό παντελές καθαρεύοντα, πραότητα τελείαν καί ἀοργησίαν ἔχοντα, ἀγάπην δέ τοιαύτην εἰς τόν Θεόν ἔχοντα ὡς ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀνάπτεισθαι τῷ πόθῳ εὐθύς καί καταφέρειν τά δάκρυα, καί πρὸς τούτοις ὑπὲρ τόν πλησίον πενθοῦντα καί ἠγούμενον ἴδια τά ἀλλότρια σφάλματα καί ἑαυτόν πάντων ἀπό ψυχῆς ἀμαρτωλότερον ἔχοντα; καί τέλος, ἐάν πλουσίαν ἐν σοί ὄραξ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φωτίζουσιν καί ὡς ἥλιον ἀποτελοῦσαν τά ἐντός τῆς καρδίας σου, καί τό τῆς βάρου θαῦμα ἐναργῶς κατανοεῖς ἐν σοί ἐκτελούμενον, ὡς καίεσθαι μὲν ἐν τῷ ἐνοῦσθαι τῷ ἀπροσίτῳ πυρί, μή κατακαίεσθαι δέ διὰ τό ἀπηλλαγμένην εἶναι παντός πάθους τὴν σὴν ψυχὴν; ἔτι δέ εἰ οὕτω ταπεινοῦσαι, ὡς νομίζειν ἑαυτόν ἀνίκανον καί ἀνάξιον, (254) τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστάμενος τὴν ἀσθένειαν; θαρρεῖς δέ τῇ ἄνωθεν χάριτι καί τῇ ἐξ αὐτῆς ἰκανότητι καί προθύμως ἐπιχειρεῖς τῷ πράγματι, τῇ ζέσει ταύτης ἀναγκαζόμενος πάντε τε λογισμόν ἀνθρώπινον ἀπωθούμενος, καί τὴν ψυχὴν αὐτὴν διὰ μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν καί τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προτιθέμενος; καί πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἐάν γυμνόν ἔχης τόν νοῦν πάσης κοσμικῆς ἐνθυμήσεως, ἐνδεδυμένος δέ ἦς τόν φωτοειδῆ χιτῶνα τῆς ταπεινώσεως, ὥστε μήτε τοῖς σνεργοῦσι κἄν ψιλῶς τὴν καρδίαν προστίθεσθαι μήτε τοῖς ἀντιπράττουσιν ἀηδίζεσθαι, ἀλλ’ ὅλως ἴσος εἶναι

πρός πάντας τῇ ἀπλότῃ καὶ ἀγαθότητι καὶ τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας σου· μηδέ τότε ἄνευ βουλῆς τοῦ σοῦ πνευματικοῦ πατρός τῆς ἀρχῆς ἐπιβῆναι τολμήσης, ἀλλὰ ταπεινώθητι καὶ μετὰ εὐχῆς αὐτοῦ καὶ προστάξεως τοῦτο ποιήσον, καὶ ἐπίβηθι τῆς ἀρχῆς διὰ μόνην τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν.

Ἄλλ' ἐάν οἶδας τόν σόν πνευματικόν πατέρα μέτοχον εἶναι τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς αὐτῆς ἡξιωμένον γνώσεώς τε καὶ δωρεᾶς, ἵνα μή τά ἐναντία τοῦ θεοῦ θελήματος ἀλλά κατὰ τό αὐτό χάρισμα καὶ μέτρον λαλήσῃ σοι τά δοκοῦντα Θεῷ καὶ τά συμφέροντα τῇ ψυχῇ σου, ὡς ἂν μή εὐρεθῆς πειθαρχῶν ἀνθρώπῳ καὶ οὐ Θεῷ, καὶ ἀπογυμνωθῆς τῆς δόξης καὶ τοῦ δοθέντος σοι θεοῦ χαρίσματος – ἐάν γάρ συνεργόν εὐρήσης ἀγαθόν καὶ πνευματικόν σύμβουλον, ἴσθι ὅτι ἀσφαλεστέρα σου ἔσται ἡ ἐπιχείρησις καὶ ταπεινότερόν σου τό φρόνημα γίνεται – ταῦτα τοῖνυν πάντα καὶ τούτων πλείονα ἕτερα ἐάν βλέπων βλέπῃς, εὐρήσεις ἀληθῶς καὶ ἀπό σεαυτοῦ γνώσεις, (255) μᾶλλον δέ παρά τοῦ ἡλίου τῆς δόξης μαθήσει, εἰ ἄρα καὶ τῷ ἡλίῳ ποτέ ἐνητένισας.

Εἰ δέ ἡ πρόβλησις τοιαύτη καὶ οὕτω δύσκολος καὶ εἰς τό γενέσθαι ταύτην κατὰ Θεόν δυσνόητος, πολλῶ μᾶλλον ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐγχείρησις καὶ διοίκησις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πειρασμούς ὑπομονή, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πολέμους λεπτοτάτη διάκρισις. Διὰ δὴ τοῦτο ὀλίγα ταῦτα, ἐξ ὧν μαθεῖν καὶ γνῶναι κατηξιώθημεν, δῆλα τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν διὰ τῆς κατηχήσεως ταύτης ποιῆσαι ῥήθημεν δεῖν· περὶ δέ τῶν λοιπῶν, ἵνα μή ἐκπομπεύοντες φανῶμεν τά ἐν τοῖς μοναστηρίοις γινόμενα, τόν νοῦν καὶ τὴν χεῖρα ἐπέσχομεν, ἀλλά γάρ τά τῶν ἄλλων ἅπαντα καταλείψαντες ἐπὶ τόν ποιμένα τόν λόγον ἰθύνωμεν.

Βλέπων τοῖνυν βλέπε τὴν σὴν καρδίαν, πάτερ πνευματικέ, μᾶλλον δέ τόν ὀφθαλμόν αἰετῆς τῆς σῆς διανοίας ἐκπλυνε καὶ καθαρὸν εἶναι περιποιῶ καὶ ἀθόλωτον, δι' οὗ καὶ τὴν καρδίαν ἔση βλέπων τὴν σὴν, καὶ τά τῶν ἐγχειρισθέντων σοι προβάτων, μᾶλλον δέ πατέρων καὶ ἀδελφῶν, διαγινώσκειν καλῶς καὶ πρεπόντως οἰκονομεῖν. Σῶμα γάρ, ὡς ἀκούεις, ἡ ἐκκλησία ἐστὶ καὶ κεφαλή ταύτης ὑπάρχει ὁ προεστώς· καθάπερ τά μὲν ἄλλα μέλη τοῦ σώματος ἐν καθ' ἓν μίαν ἔχει ἐνέργειαν, οἷον ὁ ποῦς εἰς τό περιπατεῖν, ἡ χεῖρ εἰς τό κρατεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἡ δέ κεφαλή τοῦ ὅλου σώματος ἐστὶν ἡ σύστασις, ὡς καὶ πάσας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς αἰσθήσεις καὶ τόν νοῦν καὶ τόν λόγον αὐτόν· οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ οὐ πάντες πάσας, ἄλλος δέ ἄλλο τι ἐνεργεῖν καὶ διακονεῖν πέφυκεν. Ὅθεν καὶ μόλις μίαν ἢ δύο τῶν ἀρετῶν ἐν ταύτῳ εὐρήσεις ἐν ὑπηκόῳ ἐνί (256) καὶ οὐδέν θαυμαστόν· μέλη γάρ ἐκ μέρους εἰσὶ, ὁ δέ γε προεστώς πάσας ἀπαιτεῖται τὰς ἀρετὰς ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐ μόνον τὰς ψυχικὰς ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς σωματικὰς, μᾶλλον δέ σὺν ταῖς ἀρεταῖς καὶ αὐτὰ τὰ μυστικά καὶ μεγάλα χαρίσματα. Ὡσπερ γάρ ἡ τοῦ ἀνδρός κεφαλή ἔχει μὲν ἀπὸ τῆς ἕξωθεν διαπλάσεως καὶ εὐπρεπείας τό περικαλλές καὶ τό τίμιον, ἀχρεῖος δέ ὑπάρχει καὶ ἄτιμος πᾶσιν, ἐάν μή καὶ τόν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις σώας καὶ ἀκεραίας ἔχη, οὕτω δὴ καὶ ὁ προεστώς· οὐ μόνον γάρ ἀπὸ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἀρετῶν ὀφείλει κατακοσμεῖσθαι τε καὶ φαιδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων πλείονως ἐγκαλλωπίζεσθαι, ἐπειδὴ ἄλλο ἀρετὴ καὶ ἕτερον χάρισμα. Αἱ μὲν γάρ ἀρεταὶ ἐξ ἡμετέρας κατορθοῦνται σπουδῆς καὶ ἐξ οἰκείων πόνων συναγονται, τά δέ πνευματικὰ χαρίσματα δῶρά εἰσιν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγωνιζομένοις δίδόμενα.

Οἷόν τι λέγω; Ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια ἀρετὴ ἐστὶ· μαραίνει γάρ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς πυρώσεις συστέλλει τοῦ σώματος. Ταῦτα δέ τῆς ἡμετέρας εἰσὶ προαιρέσεως ἔργον· τό δέ ἀθλίπτως καὶ ἀπόνως ταύτας μετέρχεσθαι καὶ εἰς ἀγνεῖαν φθάσαι καὶ τελείαν ἀπάθειαν, τοῦτο δῶρον Θεοῦ καὶ χάρισμα ὑψηλότατον. Πάλιν, τό κρατεῖν ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἀγώνος ἐστὶ θαυμαστοῦ καὶ πόνου σφοδροῦ, τό δέ εἰς ἀκινήσιαν

τούτων ἔλθειν καί γαλήνην κτήσασθαι καρδίας καί τελείαν πραότητα, Θεοῦ μόνου ἔστιν ἐνέργεια καί τῆς ἐκείνου χειρός μεταποιήσις. Καί πάλιν, τό διασκορπίσαι καί διαδοῦνται τά ὑπάρχοντα πάντα τοῖς πένησι καί γενέσθαι πτωχόν ζητοῦντα ἔλεημοσύνην τῆς ἡμετέρας ὑπάρχει θελήσεως, τό δέ μή ἐπιθυμεῖν τινος (257) ἀλλά μετά χαρᾶς καί εὐφροσύνης ὑποφέρειν τῆς πτωχείας τήν κάμινον, μυστική τις ὑπάρχει καί θεία ἐνέργεια. Οὕτω πᾶσα πράξις καλή τε καί ἀγαθή κατά τήν τοῦ Κυρίου ἐντολήν γινομένη ἀρετή γίνεται· ἀλλά καθάπερ ὁ γεωργός κοπιᾷ μόνον ἀροτριῶν καί σκάπτων καί καταβάλλων εἰς γῆν τά σπέρματα, Θεοῦ δέ δῶρον τό καί φυῆναι ταῦτα καί δοῦναι καρπόν ὄψιμόν τε καί πρῶϊμον, οὕτω καί ἐπί τῶν πνευματικῶν εὐρήσεις ἐν ἀληθείᾳ γινόμενον. Ἡμέτερον μὲν γάρ ἔστι τό πᾶσαν πρᾶξιν μετελθεῖν καί μετά πόνου καί κόπου σφοδροῦ τά σπέρματα τῶν ἀρετῶν καταβαλεῖν, Θεοῦ δέ μόνου δῶρον καί ἔλεος τό καί βρέξαι ὑέτόν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καί χάριτος καί καρποφόρον ἀποτελέσαι τήν ἄκαρπον τῶν καρδιῶν ἡμῶν γῆν, ὡς ἂν ὁ καταπεσών τοῦ λόγου κόκκος ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς νοτίδα θείας μεταλάβῃ χρηστότητος καί φυεῖς ἀξηθῆ καί εἰς δένδρον μέγα φθάσῃ, γενέσθαι εἰς ἀνδρικήν δηλαδή τελειότητα τοῦ μέτρου τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

Χρή οὖν σέ, τόν ποιμένα τῶν προβάτων Χριστοῦ, πᾶσαν, ὡς εἴρηται, κεκτῆσθαι σωματικήν τε καί πνευματικήν ἀρετήν, ὡς κεφαλὴν τοῦ λοιποῦ σώματος τῆς ὑπό σέ Ἰσραηλιτικῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὡς εἰς ἀρχέτυπον καλόν πρὸς σέ οἱ ἀδελφοὶ ἀποβλέποντες, καλοὺς καί αὐτοὶ τοὺς χαρακτῆρας καί βασιλικούς ὅτι μάλιστα ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξωσι. Μή δὴ οὖν ἡ ἐν σοὶ σάλπιγξ ἤχηεν ἡσυχάσῃ ποτέ, ἀλλά τοῖς μὲν τήν ἐρχομένην ῥομφαίαν ἐπὶ τοὺς ἀπειθεῖς καί ἀτεράμονας πρόλεγε, ἵνα κἂν τήν σὴν παρακουόμενος ῥύσῃ ψυχῆς (258) τῆς φοβερᾶς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τοὺς δέ νουθέτει, δίδασκε, παρακάλει, ἐσθ' ὅτε καί δεομένους ἐλέγχων καί ἐπιπλήξων εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπίστηθι, ἐπιπλήσων, ἐπιτιμῶν καί ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ κακῶ ἐγχειρήσεις αὐτῶν, καθό σοι ἐντέλλεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ἄνοιξόν σου τά σπλάγχνα ἐπὶ πάντας ἐπίσης τοὺς σούς ἀδελφούς, καί τήν μὲν ἀγάπην ἴσης ἔξεις ἐπὶ πάσῃ τῇ ἐν σοὶ ἀδελφότητι, τήν δέ τιμὴν ἐνὶ ἐκάστῳ κατά τήν ἀξίαν καί τό μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἀπονέμεις ἀξίως, μή προτιμῶν τοῦ πνευματικοῦ καί ἐναρέτου μηδέ αὐτόν ὃν ἔχεις πρῶτον ἐν ταῖς διακονίαις τῆς ποιμνῆς σου. Οἱ μὲν γάρ διακονοῦντες τήν ἀξίαν ἐπιφέρονται τῶν ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Πράξεσιν ἀναγεγραφομένων ἐπτά διακόνων, οἱ καί ὡς πνεύματά εἰσι λειτουργικά εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, καί τόν μισθόν εἰκότως, ἀδόλως ὡς ἐκεῖνοι καί πιστῶς διακονοῦντες, δίχα πάσης αἰσχροκερδίας, μέγαν ἔνθεν τε κάκεῖσε κομίσονται. Οἱ δέ τῇ προσευχῇ καί τῇ ἡσυχίᾳ καί τῇ διακονίᾳ προσκαρτεροῦντες τοῦ λόγου ἐν ὑπομονῇ ἔργων ἀρίστων ἀσκήσεως, αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καί κορυφαίων τήν ἀξίαν σὺν σοὶ ἐπιφέρονται, οὓς καί ὡς συνεργούς ἔξεις ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας, ἀναδεχομένους τά βάρη τῶν ἀδελφῶν καί ἀνακουφίζοντάς σε τῶν πόνων, μέσον δηλαδή τῶν λοιπῶν κυλιόμενους ὡς λίθους τιμίους.

Οὐκ ἔστι σοι ἀνάπαυσις σώματος ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ἀπόλαυσις οὐδεμία. Αἱ νύκτες ἴσα καί ἡμέραις (359) δαπανηθήσονται σοι εἰς τήν φροντίδα τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν, ἵνα μή θηριάλωτος μία ἐξ αὐτῶν γένηται, ἢ τῇ ἄρκτω τῆς ἐπιθυμίας καταβρωθεῖσα ἢ τῷ δράκοντι τοῦ θυμοῦ καταποθεῖσα ἢ τοῖς γυψί τῶν λογισμῶν τῆς ἐπάρσεως διαμερισθεῖσα, καί πολλαὶ ἢ μία καί τοῦ ἐνός γένηται εἰς ἑτερότητα διαμερισθεῖσα, ἀλλ' ἵνα σῶν τό ποιμνιόν σου καί πολύτοκον ἀνασώσης τῷ ἀρχιποιμένι Χριστῷ τῷ Θεῷ, ὅλον καρποφόρον, ἀρετῶν πλήρες, γνώσει πεφωτισμένον τῇ θείᾳ, μή ψωραλέον ἢ ὠτότμητον ἢ χωλόν ὅλως ἐπιφερόμενον. Οὕτω γάρ καί πολλοὺς σώσεις, τελείους ἐν τελείοις τοῖς ἔργοις ἀπεργαζόμενος, ἐν

μηδενί μηδαμῶς λειπομένους, ὅλους ἀγνούς, καθαρούς ἀπό ῥυπαρῶν ἔργων τῷ Χριστῷ σου προσάγων, καί ἑαυτὸν μεγάλων ἀξιώσεις τῶν ἄνωθεν ἀμοιβῶν, ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων καί τῶν ποιμένων Χριστοῦ γενόμενος καί συμβασιλεύων αὐτῷ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας.

Κανὼν εὐθύς ὁ σὸς ἔστω βίος προκείμενος μέσον τῶν ἀδελφῶν καί πατέρων σου, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων σκαμβά ἐν αὐτῷ ἀπευθύνωνται, μὴ φιλόϋλος, μὴ φιλόδοξος, μὴ φιλήδονος, μὴ φιλοτράπεζος, μὴ φίλοινος, μὴ πέρπερος ἢ εὐτράπελος ἢ φιλάργυρος, μὴ θυμώδης, μὴ κενόδοξος, μὴ ὑβριστής, μὴ μνησικάκος καί κακὸν ἀντί κακοῦ ἀποδιδούς. Ἄλλ' ἔστω μᾶλλον ἀκτήμων, μισόδοξος, μισῶν ἡδονὴν πᾶσαν τοῦ βίου καί εὐπάθειαν τῆς σαρκός, ταπεινός, εὐτελής, εὐκατάνυκτος, προσηνής, πρᾶος, ἀόργητος, ἀφιλάργυρος, ἀπράγμων, ἡσυχος, εὐσταλής, ὑπομονητικός, πιστός, ἐγκρατής, ἐμμέριμος, ἄγρυπνος, σπουδαῖος, ζηλωτής, φροντίδα ποιούμενος (260) τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν ὡς οἰκείων μελῶν, εἰ δέοι δέ τιθεῖς καί τὴν ψυχὴν σου καθ' ἑκάστην ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ προτιμώμενος ἕτερόν τι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων τῆς ἀγάπης αὐτῶν. Καί γάρ ἐπεὶ τῶν λοιπῶν αὐτὸς προεκρίθης εἰς τό ποιμαίνειν τὴν λογικὴν ποίμνην τοῦ Δεσπότη σου καί Θεοῦ, δεῖ σε κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον ἔσχατον πάντων εἶναι τῷ φρονήματι καί τῇ κατὰ Θεὸν ταπεινώσει σου, ἵνα ὡς δυνατὸς μὲν τὰ ἀσθενήματα βαστάξης τῶν ἀδυνάτων, ὡς δέ ἰατρός τὰ πάθη θεραπεύης καί τό νοσήματα τῶν νοσοῦντων κατὰ ψυχὴν, ὡς δέ ποιμὴν τό πλανώμενον ἐπιστρέφης καί τό καλῶς ἔχον πολύτοκον ἐργάζῃ ταῖς ἀρεταῖς, τό δέ ψώρας γέμον καί ἀνιάτως ἔχον τῆς ἀγέλης σου τέμνης τῆς λογικῆς, ἵνα μὴ καί τοῖς ὑγιέσι τῶν λογικῶν σου προβάτων μεταδῷ τοῦ νοσήματος.

Σπεῦδε οὖν ἐπαυξάνειν τό ποιμνιον τοῦ Δεσπότη σου. Μὴ πρὸς ἀνέσεις ἢ τρυφάς ἐκκλίνης τοῦ σώματος, μηδέ τό ἔριον καί τό στέαρ καταδαπανήσης κακῶς τῶν προβάτων Χριστοῦ, ἑαυτῷ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὰ τῆς μονῆς θησαυρίζων ἀπολαύσεως ἕνεκεν. Μὴ διὰ δόξαν ἀνθρωπίνην πράξης ἢ λέξης τι τῶν μὴ ἀνηκόντων τῇ μονῇ σου πραγμάτων, μὴ συνεχεῖς ἀγαπήσης τὰς προόδους ποιεῖσθαι ἐν ἡμιόνοις πολυτιμήτοις καί τοῖς ἐπομένοις ὁμοῦ καί προάγουσιν. Ἄρκετόν γάρ σοι καί ἅπαξ τοῦ μηνός ἐξερχομένῳ τὰς ἀναγκαιοτέρας ἐκτελεῖν διακονίας καί ὑποθέσεις τῆς ποίμνης σου, τὰς δ' ἄλλας οἱ διακονοῦντες ποιήσουσι, τό ἀπερίσπαστόν σοι διατηροῦντες ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου καί τῇ ἐπιμελείᾳ δηλονότι μετ' εὐχῆς (261) προσκαρτεροῦντι τῶν ἀδελφῶν. Μὴ ἑαυτῷ μὲν τραπέζας ἐτοιμάξης πολυτελεῖς, τοῖς δέ γε τέκνοις ταπεινάς καί ἀναρτύτους καί καταπεφρονημένας, ἀλλά κοινὴ μὲν ἢ τράπεζα ἄνευ τινός ἀρρωστίας καί ὑπαντῆς φίλων, τῶν τοῦ αὐτοῦ σοι καί φρονήματος καί βίου, σοί τε καί τοῖς τέκνοις ἔστω· εἴτε διὰ λαχάνων ἐφθῶν καί σπερμάτων, εἴτε καί διὰ ἰχθύων ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν καί Δεσποτικὴν ἑορτὴν παρά τοῦ κελλαρίτου κοινῶς ἐτοιμάζεται.

Οὐκ ἔση θυμῷ καί ὀργῇ καί κραυγῇ κατὰ τῶν σῶν φερόμενος τέκνων καί ἀδελφῶν ἄνευ τινός πράγματος κίνδυνον προξενούντος ψυχῆς, ἀλλὰ ἠπίῳ λόγῳ καί φθέγματι διδάξεις αὐτοὺς πῶς δεῖ περιπατεῖν ἕκαστον καί μέσον τῆς ἀδελφότητος ἀναστρέφεσθαι. Τοὺς νέους καί ἀστηρίκτους διδάξεις φεῖδεσθαι ἑαυτῶν τε καί τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ πρόξενοι τοῖς ὀρῶσι γίνωνται βλάβης διὰ τε τοῦ βαδίσματος καί τῆς ἀκαταστασίας τῶν ἡθῶν καί τῆς παρρησίας καί τῶν ἀτάκτων τῆς νεότητος ἐπιτηδευμάτων. Τοὺς ἐν τῇ ἀσκήσει χρονίσαντας ἐν λόγῳ διδάξεις συνέσεως τὴν ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων πειρασμῶν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ταπεινώσιν, τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας, τὴν κατάνυξιν, τὰ δάκρυα, τὴν ἐπιμέλειαν καί παράστασιν τῆς εὐχῆς, τό μακάριον πένθος καί τοῦ εἶναι καί γίνεσθαι διὰ λόγου καί πράξεως τῶν λοιπῶν εἰς ὠφέλειαν. Τοὺς ἱερεῖς τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἡσυχίαν,

μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, τὴν εἶδισιν ἀκριβῶς τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ παραδόσεων, τὴν τῶν δογμάτων ὀρθότητα, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τὴν ἐπίμονον προσευχὴν καὶ κατάνυξιν, (262) τὴν τοῦ θεοῦ βήματος ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τρόμῳ παράστασιν, τὸ τῆς ἰουρουργίας μυστήριον, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, ἐπειδὴ αὐτοῖς δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἵνα ὡς πάση ἀδελφότητι καὶ τοῖς ἔξω ἄλλας θεῖον καὶ φῶς, λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες.

Εἰ δὲ κατὰ τῶν ἀτάκτων δεῖ σέ ποτε ἐν ράβδῳ καὶ βακτηρίᾳ εὐλόγῳ κινηθῆναι θυμῷ πρὸς τὸ ἀνακοπήν τινα ποιήσασθαι τοῦ κακοῦ καὶ ἀναστεῖλαι λοιμώδη φθοράν ἐν αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπεκτανθῇ τὰ τῆς φαύλης ἐργασίας καὶ διαθέσεως, οὐδέ τοῦτο ἀπᾶδον ἐκρίθη τοῖς ἀποστόλοις ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσι καὶ τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἡμῶν. Πᾶσα γὰρ κίνησις καὶ πᾶσα πρᾶξις ἡμῶν, ἢ κακίαν μὲν ἀναστέλλουσα καὶ διώκουσα, δικαιοσύνη δὲ βοηθοῦσα καὶ ἀρετῇ, ἐπαινετὴ τέ ἐστι καὶ θεάρεστος καὶ πᾶσιν εὐαπόδεκτος τοῖς δικαίοις. Καὶ μάρτυς Ἰησοῦς, φραγγελίῳ τύπτων τοὺς ἀτεράμονας Ἰουδαίους, ἐμπορίου οἴκον τόν οἶκον πεποηκότας τῆς προσευχῆς, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν ἀνατρέπων. Μὴ οὖν ἐν προσποιήσει πραότητος διὰ μόνον ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων, μικροῦ τινος πράγματος παρ' ἐντολήν Θεοῦ γενομένου ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ διατάξεων καὶ ἐφ' ὕβρει τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου καὶ τῆς τῶν μοναχῶν καταστάσεως καταφρονήσης, ἀλλὰ τόν σὸν μιμούμενος Ἰησοῦν καὶ Θεόν, (363) ἐμβρινώμενος καὶ ἑαυτὸν ἀπαθῶς ἐκταράσων, ἐκδίκησιν ποιοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τεθέντων κανόνων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. Ἔστω σοι μετὰ πάντων καὶ ἐπὶ τῇ ἐξετάσει τῶν λογισμῶν ἐκάστου ἀκριβεία, ὡς ἂν εἰδείης τίνες μὲν αὐτῶν συστάσεως δέονται τῆς τῶν εὐχομένων καὶ κοινωνούντων, τίνες δὲ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς μετὰ δακρύων μετανοίας καὶ στάσεως τῶν μετανοούντων, ἵνα μὴ τὴν ἐκκλησίαν Θεοῦ ἀντί ναοῦ ἁγίου σπήλαιον ληστῶν ἢ πορνείων ἐν ἀγνοίᾳ ἢ γνῶσει ποιήσης κατὰ προσπάθειαν, καὶ οὐκ ἐκφεύξῃ τὸ φοβερόν ἐπὶ τούτῳ κρίμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἴσθι γάρ ὅτι ἐκάστῳ τῶν τοιούτων κατάλληλον οἱ αὐτόπται τοῦ Λόγου καὶ μαθηταὶ τόν τρόπον εἰκότως ἀπένεμον. Καὶ δεῖ σε τῆς ἀναγνώσεως μᾶλλον τῶν διατάξεων καὶ τῶν κανόνων αὐτῶν ἐπιμελῶς ἔχεσθαι, ἵνα εἰδῶς ἔση τίνα τὰ τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων εἰσὶ κεκρυμμένα μυστήρια, καὶ μὴ σφάλῃ ποιῶν τὰ μὴ τῇ θεοσεβείᾳ προσήκοντα. “Εὐλαβεῖς ποιήσεις” κατὰ τὸ γεγραμμένον “τούς πνευματικούς σου υἱούς” καὶ διδάξεις αὐτούς εὐλαβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἱερῶν τε καὶ θείων τόπων ὁμοῦ καὶ σκευῶν τοῦ ἡγιασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐπειδὴ γέγραπται: “Μακάριος ἄνθρωπος ὁ πάντα δι' εὐλάβειαν καταπτήσων”. Μόνοις γάρ, ἴσθι, τοῖς ἱερωμένοις καὶ τοῖς ἐξ ἀγώνων καὶ μετανοίας διὰ δακρύων καθαρθεῖσι πολλῶν καὶ τῶν ἀχράντων μετέχουσι μυστηρίων Χριστοῦ ἡγιασμένοις καὶ εὐλαβεστάτοις (264) τῶν μοναχῶν ἢ λειτουργία τῶν τοιούτων καὶ τὸ ἄπτεσθαι αὐτῶν παρά τῶν πατέρων καὶ ἀποστόλων ἀφιερῶθη. Οὐ συγχωρήσεις πᾶσι καὶ τοῖς βουλομένοις τὴν τοῦ θεοῦ βήματος εἴσοδον, ἀλλ' ἢ μόνοις, ὡς εἴρηται, τοῖς ἱερωμένοις καὶ ἡγιασμένοις τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν καὶ πατέρων σου, τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ ἀτάκτως περιπατοῦσι τῶν ἀδελφῶν ὅρα τί σοὶ λέγεται ἀποκλείσεις αὐτήν. Πολλοὶ γάρ, εὖ ἴσθι, ἐκ τῆς τῶν τοιούτων καταφρονήσεως τέμνονται τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ πάντως παρορῶντός σου τοῦτο γίνεσθαι, τὸ αἷμα τῶν τεμνομένων διὰ τοῦτο τῆς ζωῆς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἀπαιτηθήσεται.

Ταῦτα, ὦ ποιμὴν τῶν προβάτων Χριστοῦ, καὶ τούτων ἔτι πλείονα, ἃ εἰδέναι ἀκριβῶς καὶ ποιεῖν σπουδαίως ὀφείλεις εἰς φυλακὴν τοῦ ποιμνίου σου. Τοιγαροῦν καὶ εἰ σαυτὸν ἔγνωσ εἰς τοσαύτην ἐλάσαντα ἰκανότητα καὶ τοιούτων εὐμοιρήσαντα

χαρισμάτων, ὡς ἐκ μόνου τοῦ ἐκλάμποντος ἀπό σοῦ φωτός τῶν καλῶν ἔργων καί τῆς ἐνθέου σοφίας καί γνώσεως φωτίζεσθαι πάντας τούς πλησιάζοντάς σοι τῶν ἰδίων καί ἀλλοτρίων, ποίμαινε θαρρῶν τά πρόβατα Χριστοῦ τῷ ἐπιστήμονι λόγῳ τῆς δοθείσης σοι χάριτος ἐμπράκτως, κατά τόν ὅρον καί νόμον τόν προαποδοθέντα σοι ἄνωθεν, καί βόσκει τά ἄρνια αὐτοῦ εἰς νομάς σωτηρίου τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἕως οὗ ἀύξηθῶσι καί εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναδράμωσι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καί ἕξεις (265) πολύν ἕξ αὐτοῦ τόν μισθόν τοῦ γενέσθαι τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων σύνθρονος καί ὁμόσκηνος· εἰ δ' οὖν, ἀλλά συστάληθι πρὸς ἑαυτόν, εἴ τί μοι πείθη κηδομένῳ τῆς σωτηρίας σου, ἐπειδή ὁ Θεός ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΘ΄. (266)

Ὅτι οὐ χρή ἐπί μόνοις τοῖς λόγοις καί ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καί ἀγάπη πρὸς τούς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καί ὅποια τά σπλάγχνα καί ἡ φροντίς αὐτῶν. Καί ὅπως ὑπέρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα, τήν ἀρχήν τῆς ὑμετέρας πρὸς με φιλίας γινώσκει ἕκαστος, ὅπως τε γέγονε καί δι' οἷας προφάσεως· ὡσαύτως καί περί τοῦ μέτρου τῆς πρὸς Θεόν ὑμῶν ἀγάπης καί πίστεως ὑμεῖς οἴδατε. Ἐγώ γάρ ἀκριβῶς λέγειν περί ἀοράτου πράγματος οὐκ ἐπίσταμαι, ἀπό λόγων δέ μόνων περί τῶν τοιούτων πληροφορηθῆναι ἀμήχανον. Πολλάκις γάρ ὁ μή ἐπηγγείλατό τις ἐν λόγῳ, ἔργῳ τοῦτο πεποίηκεν αἴφνης καί ὁ μεθ' ὄρκων συνέθετο, ἐν καιρῷ δέοντι μεταμεληθεῖς εἰσάπαν ἀπείπατο· καί τοῦτο εὗρης γινόμενον ἐν τοῖς πλείοσι. Σπάνιοι γάρ ὡς ἀληθῶς οἱ ταῖς τρικυμίαις τοῦ βίου μή σαλευόμενοι, μηδέ ταῖς ἀκάνθαις αὐτοῦ συμπνιγόμενοι, μηδέ ταῖς (267) ἡδοναῖς δελεαζόμενοι καί δουλούμενοι χρήμασι, δι' ἃ ψεῦδος ἅπαν ἐπιτηδεύεται. Διά τοῦτο λόγοις μόνοις ἐλπίζειν καί ὡς ἐπ' ἔργοις βεβαίως ἐπιστηρίζεσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνοις ἀρμόδιον, οἷς αὐτός ἡμῖν ἐπηγγείλατο. Ἐχει γάρ καί μόνος ἐκεῖνος τό ἄτρεπτον καί οὐδαμοῦ ἐφάνη διαψευδόμενος. Ἀνθρώπων δέ τῶν οὐχ ἰσταμένων, ἀλλά περί πολλά στρεφομένων καί πλανωμένων ὁ λόγος μόνοις ἐπερειδόμενος, ἀνέμους ἕξει καί ματαίοις ὄνειροις χαρήσεται. Οὐδέν γάρ οὕτω τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡς λογισμός ἀνθρώπου τό ἄστατον καί εὐμετάβολον ἔχει, τότε μόνον ἰστάμενος, ὅτε τά ῥέοντα πάντα καί κτιστά καί ὀρώμενα παρωσάμενος τό σκότος περάσει ὁ περιβέβληται, καί τοῖς ἀοράτοις καί ἐστῶσι καταμιγήσεται. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα οὕτω λογίζομαι καί ὑμεῖς οἴδ' ὅτι συμμαρτυρήσετέ μοι τῷ λόγῳ, ἀκούσατε καί τήν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγω, καί τό πάθος ὃ πέπονθα.

Ἦλθετε πρὸς ἡμᾶς μετ' ἐμπύρου ἀγάπης καί πίστεως, ὡς ἐκ τῶν λόγων ὑμῶν ἐστοχασάμην καί τοῦ προσώπου, καί ὅτι οὐ βιασθέντες παρά τινος, ἀλλ' οἴκοθεν ἐπὶ τοῦτο ὀρμήσαντες. Οὕτως οὖν ὑμᾶς θεασάμενος καί τοιαῦτα φιλόχριστα παρ' ὑμῶν ἀκηκοώς ῥήματα, ἀπεδεξάμην καί τήν πίστιν καί τήν προαίρεσιν καί ὑπέρ ἅπαντας προσεπάθησα ἀπαθῶς εἰς ὑμᾶς καί, ὁμολογῶ, ἀγάπην προσελαβόμην πλείονα, κἂν πάντας ἀγαπᾶν ἕξ ἴσου προστέταγμαι. Ἐπεὶ δέ δέ ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς αἴτιος, ὁ κύρις λέγω Θεοφύλακτος – πρὸς αὐτόν γάρ μοι λόγος – προσέθετο πάλιν ἐλθεῖν καί πολλάκις πρὸς τήν ἡμετέραν ταπεινώσιν μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας καί θερμῆς ὅτι μάλιστα τῆς ἀγάπης – λαμπεῖ γάρ αὕτη τοῖς ὀρθῶς βλέπουσι καί κρυβῆναι οὐ

δύναται, ὃν καί ὡς ἀδελφόν ἐδεχόμεν καί οὕτω τοῦτον ἠγάπησα ὡς (268) μαυτόν, εἰ πιστεύει μοι λέγοντι, τῆς ἐμῆς ψυχῆς φυσικῶς κινουμένης καί ἴν' οὕτως εἶπω ἐκκαυμένης τῷ ἔρωτι, λόγους εἶπε καί συνταγὴν τῷ Χριστῷ ἐποιήσατο, ἦν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ οὐδέποτε προσεδόκησα, ῥήματα ἃ αὐτός ὁ Θεός ἀπεγράψατο καί τὴν ἐμὴν καρδίαν ὡς βέλος ἔτρωσαν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καί πῦρ γενόμενα ἐν αὐτῇ διαπαντός με καί δαπανῶσι καί καταφλέουσιν – οὐ μὴ γάρ κρύψω ἃ μηδὲν ἠδίκηκώς ὑμᾶς παρ' ὑμῶν πέπονθα, ταῦτά με ἡμέραν καί νύκτα ἴσον ἀλγεῖν πεποιήκασι, ταῦτα καί γλυκύτητα ὕπνου ἀποδιώκουσι καί τροφήν ἀποσεῖσθαι ἀναγκάζουσι. Δίψα δέ μοι πέπαυται ὕδατος ἐν τῷ αἰεὶ διψᾶν τῶν ῥημάτων τὴν ἔκβασιν, τό δέ φῶς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου οὐδόλως καθορᾶν βούλομαι, ἐπιθυμῶ γάρ ἰδεῖν ποτε τόν ἐμὸν ἀδελφόν τῷ νοητῷ ἡλίῳ θερμῶς προσερχόμενον. Δάκρυά μου καί αὐτά θερμότερα ῥέουσι καί Χριστῷ ὑπὲρ τοῦ πεποθημένου προσφέρονται, ὅπως ἐκπλυθῆ διὰ τούτων καί νοερῶς ἀναβλέψας τόν ἑαυτοῦ Ποιητὴν ἐπιγνώσεται. Στεναγμοὶ ἐκ βάθους μου τῆς καρδίας ἐκπέμπονται, ἴν' ἐκ βυθοῦ τῶν κακῶν ἀνενέγκω ψυχὴν ἦν ἠγάπησα. Ἐπὶ πρόσωπον κεῖμαι διαπαντός ὀλολύζων, ὅπως κάτω κείμενον ἀναστήσω τόν ἐμοὶ προσφιλέστατον. Τόν Παντοκράτορα Κύριον ἐπικαλούμενος ἀνακράζω, ἵνα τοῦ κοσμοκράτορος τῶν δεσμῶν ἐξαρπάσῃ τόν ἐκουσίως κρατούμενον. Ποιῶ δέ καί λέγω ἴσως καί ἕτερα, ἃ γράφειν οὐ δίκαιον, Θεῷ δέ μόνῳ γνωστά, πρὸς ὃν καί γίνονται. Καί εἰ ψεύδομαι ἢ ἀπλῶς καί ὡς ἔτυχε μέχρι καί μόνου ἐνός ῥήματος εἶρηκα καί οὐχί ἔργω ταῦτα ἐπλήρωσα, μὴ λογισθεῖν μετὰ τῶν πιστευόντων ἐπὶ τόν Κύριον, (269) μηδέ τὴν δόξαν τῶν ἁγίων θεάσαιμι, ἀλλὰ ἀποτύχω τῆς ἐλπίδος, δι' ἣν τόν κόσμον κατέλιπον.

Ταῦτά εἰσιν ἃ παρ' ὑμῶν πέπονθα καί ταῦτα ἄπερ ἠδίκημα. Εἶπατε οὖν καί ὑμεῖς τίني ἐκ ὑμῶν τοιαύτην λύπην προεξενήσαμεν; Ἀπόδοτε, ἀδελφοί, ἴσῃν καί ὑμεῖς τὴν ἀγάπην ἐμοὶ τῷ ἐξ ἀγάπης τυραννουμένῳ. Βεβαιώσατε τοὺς λόγους ὑμῶν ἔργοις, ἵνα μικρὰν ἀνάψυξιν εὐροίμι. Φανερώσατέ μοι, εἰ ἀληθῶς ἀγαπᾶτέ με, τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Γνωὶ κάγῳ μὴ μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλὰ ταῖς πράξεσιν, ὅτι ὁ Θεός μεθ' ὑμῶν γέγονε καί οὐκ εἰς κενόν ἐκοπίασα. Εἰ δέ μὴ βούλεσθε, τί μοι βάρος ἐλθόντες προεξενήσατε καί ὑποχωροῦντες πλέον καταβαρύνετε; Βάρος ὃ καί χαρὰν ἄφραστον καί λύπην ἄπειρον ἐν ἐμοὶ ἐπεργάζεται, τό παραδοξότατον· χαρὰν μὲν ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν εὐχομαι καί εὐφραίνομαι ἐλπίζων ἀπολαβεῖν ὑμᾶς, λύπην δέ ὅτι φοβοῦμαι μὴ συμπιγῆτε τῷ κόσμῳ καί ἀπατηθέντες Χριστῷ ψεύσησθε, ὅπερ φρίττω ἐννοῶν καί ἐξίσταμαι. Καί τοῦτό ἐστι τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἡ δαπάνη καί οὐκ ἔἴ με ἀναπαυθῆναι ἢ χαρῆναι. Καί πενθῶν διὰ τοῦτο καί σκυθρωπάζων ἐγὼ ἐν ἀληθείᾳ πορεύομαι καί τὴν ζωὴν μου θρηνῶν ἀπολέγομαι, ὅτι οὐ κέρδος ἠγοῦμαι τόν μόνον σῶζεσθαι οὐδέ χωρὶς ὑμῶν δοξάζειν θέλω τόν Θεόν. Εἰ μὲν οὖν ἱκανά ταῦτα τό κατ' ἐμέ, ἀπολογήσασθε καί ὑμεῖς εἴτι βούλεσθε, καί οἶω μέρει προστίθεσθε εἶπατε, καί ἔργῳ τόν λόγον κυρώσατε, ἵνα ἢ εὐφραινόμενος ἔσομαι ἢ πάλιν ὡσαύτως λυπούμενος. Ἐλπίζω δέ καί ἀοράτως βλέπων πρὸς Κύριον εὐχομαι ὅτι οὐ ψεύσεσθε οὐδέ ἄλλα ἀντ' ἄλλων φθέγγεσθε, (270) ἔργῳ δέ μᾶλλον ἐνδείξεσθε ἃ λόγοις προσεπηγγείλασθε. Μηδὲν οὖν εἰς ταῦτα διστάσητε, μηδέ ἀπιστίας διαλογισμοὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ἀνέλθωσιν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου τῶν μετ' ὀδύνης ῥημάτων καί ἴδετε ὡς οὐδὲν κενόν ἢ ἀπατηλὸν λέξω.

Ἀναβλέψατε εἰς τόν οὐρανόν ἄνω καί εἰς τὴν γῆν κάτω καί κατανοήσατε, ὅποια ἔργα καί ὅσα ὁ Θεός δι' ἡμᾶς πάντα πεποιήκεν. Ἴδετε καί ἀκριβῶς ἐξετάσατε ὡς οὐδέ ἐν τούτων ἀπάντων ὑπάρχει μόνιμον, ἀνθρώπου δέ ψυχὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὀρωμένοις μόνῃ ἀοράτως ὀραῖται καί πιστεύεται εἶναι ἀθάνατος, ἥτις συνοῦσα μὲν καί ἐνοικοῦσα τῷ σώματι πάντα βλέπει καί κατανοεῖ τὰ ὑλικά καί κτιστά καί ἐκ σωματικῶν συνιστάμενα, ἀποσπασθεῖσα δέ τούτου αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκτός πάσης

καθίσταται γνώσεως, μόνοις δέ τοῖς ἀύλοις καί νοουμένοις ἐγκαταλέγεται. Εἰ μὲν οὖν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καταλάμπεται, καί ἐν φωτὶ γίνεται ἀπεῖρω τῆς αὐτοῦ εὐσπλάγχνου Θεότητος, ἄρρητον εὐροῦσα τὴν εὐφροσύνην καὶ ἀτελευτήτων· εἰ δέ σκότει τῶν ἁμαρτιῶν περιέχεται, ἐν ἀτελευτήτῳ σκότει, φεῦ, ὁμοίως γίνεται, πυρὶ καυστικῷ ὄντι συμμίκτω. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὀρθῶς καὶ ὑμῶν ταῦτα ὁμολογούντων, τί βραδύνομεν καὶ τί τό πικρὸν οὐ φεύγομεν σκότος; Τί δέ οὐαὶ λέγομεν τοῖς φιλοκόσμοις καὶ φιληδόνις καὶ ἐν τούτοις ὄντες οὐκ αἰσθανόμεθα; Τί φθεγγόμεθα· “Μακάριοι ὄντως οἱ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον καὶ ἐπ’ αὐτόν τὰς ἐλπίδας τιθέμενοι”, τὴν δέ ὑμετέραν οὐ κατανοεῖτε, ἀποφεύγοντες, ἀθλιότητα; Τί δέ Θεὸν ὁμολογεῖν καὶ πιστεύειν νομίζετε, (271) ὃν γνωρίζειν καὶ ὧ δουλεύειν οὐ θέλετε; Ποῦ ἐλπίζετε τὰ ἐν χερσίν ὑμῶν ὄντα καταλιμπάνοντες ἀγαθὰ, τοῖς δέ ματαίοις καὶ ῥέουσι προστιθέμενοι;

Πῶς λέγεις, εἰπέ μοι, ἵνα καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀντεχομένων τῆς ματαιότητος τῶν παρόντων τρέψω τὸν λόγον· “ Πάντα ἐπίσταμαι, καὶ ὅτι θνητός ἐγώ καὶ σκιά τὰ ὀρώμενα καὶ ὁ θάνατος ἄωρος καὶ ἡ δόξα τῶν δικαίων αἰώνιος καὶ ἡ αἰσχύνη τῶν ἁμαρτωλῶν τέλος οὐκ ἔχουσα”, αὐτός δέ σύ τῶν κακῶν οὐκ ἀφίστασαι; Εἰ γάρ βλέπεις, πῶς οἶα δὴ τυφλὸς προσκόπτων ὄλον τό σῶμα καὶ ὄλην τὴν ψυχὴν μεμελάνωσαι; Εἰ εἶδας τὰ κρείττονα, πῶς ὡς μηδέ αἴσθησιν ἔχων πράττεις τὰ χείρονα; Εἰ οἶδας ὅτι πάντα σκιά καὶ πάντα παρέρχονται τὰ ὀρώμενα, οὐκ αἰσχύνη σκιά προσπαίζων καὶ θησαυρίζων τὰ ῥέοντα; Καθάπερ γάρ παῖς εἰς τετρημένον ἄγγος ἀντλῶν, οὐκ αἰσθάνη καὶ φρονεῖν δοκεῖς, προσφιλέστατε, ὡς λίαν δεινὸν τό δοκεῖν καὶ τό οἶεσθαι – τό γάρ εἶναι τούτοις ἀφήρηται;

Ἄνθρωπε, πιστεύεις ὅτι ἐστὶ Θεός ὁ Χριστός; Εἰ οὖν πιστεύεις, φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλαττε. Εἰ δέ ἀπιστεῖς, κἄν τοὺς δαίμονας αὐτούς, οὓς τάχα καὶ ἀξιοπιστοτέρους ἡγῆ, ἐρώτησον. Μάθε παρ’ ὧν δεδούλωσαι καὶ οἷς ἐξακολουθεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός ἕτερος πλὴν αὐτοῦ, ὃ οὐδεὶς ἐξωμοίωται, οὐδέ ὁμοιωθῆναι δύναται. Πάντων γάρ ἐξουσιαστής αὐτός ἐστιν, πάντων κριτής, πάντων βασιλεύς, ποιητής φωτός καὶ ζωῆς Κύριος. Αὐτός φῶς τό ἄρρητον, τό ἀπρόσιτον, ὁ ὢν μόνος, αὐτός (272) ἀφανιεῖ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἐχθρούς αὐτοῦ καὶ τοὺς μὴ ποιήσαντας τὰ προστάγματα αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀποδιώκει τὸν ζόφον τῆς νυκτός ἀνατέλλων ὁ ἥλιος, καὶ ἔσται Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἀχώρητος ἐν ἀχωρήτοις καὶ ἀκατάληπτος ἐν ἀκατάληπτοις, μόνοις φαινόμενος τοῖς ἀξίοις κατὰ τό μέτρον τῆς εἰς αὐτόν πίστεως, οἱ δέ γε ἁμαρτωλοὶ ἔσονται ὡς ἐν φωτὶ καλυπτόμενοι σκότει, ἐν χαρᾷ αἰσχυρόμενοι καὶ ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοὶ τηκόμενοι καὶ δεινῶς καιόμενοι καὶ διαφόροις εἴδεσι τῶν ἰδίων παθῶν κολαζόμενοι, καθά δὴ καὶ οἱ δίκαιοι ταῖς διαφοροῖς ἀρεταῖς στεφανούμενοι.

Οὕτω τοίνυν καὶ σωματικῶς ταῦτα ἐν ταῖς θεοπνεύστοις εὖρον ἐγκείμενα Γραφαῖς καὶ πνευματικῶς ἐδιδάχθην παρά τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς πληροφορία ὑμῶν, ἐξ ἀγάπης πολλῆς μὴ ὑποστειλάμενος, ἔγραψα. Ἴδου οὖν πάντα ὑμῖν ἀνήγγειλα καὶ τό τάλαντον οὐκ ἔκρυψα καὶ τῇ σωτηρίᾳ ὑμῶν οὐκ ἐφθόνησα. Ἐκαστος ὑμῶν τοῦ λοιποῦ ὃ θέλει ἐκλέξεται. Ἐγὼ γάρ ἤδη τοῦ περὶ ὑμῶν ἐγκλήματος ἀπολέλυμαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Λόγος Κ'. (273)

**Περὶ ἀποταγῆς καὶ ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τοὺς αἰτήσαντας
γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καὶ ὅτι
καλὸν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπωφελές ἐμπεῖρω χρήσασθαι ὀδηγῶ ἤγουν**

**πνευματικῶ πατρί εἰς τό αμαθεῖν τά τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς
τέχνης τήν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περί πίστεως τῆς εἰς τοὺς
πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ' οὗ πᾶσα φωτιζομένη
ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.**

Ἀγαπητοί μου καὶ περιπόθητοι ἀδελφοί, πολλάκις ἠθελήσατε λόγον ὠφελείας ἀκοῦσαι παρά τῆς ἡμῶν μετριότητος, καί διὰ τό συντόμως ὑποχωρεῖν ὑμᾶς, λαλήσαι ὑμῖν ἀπό στόματος τά δέοντα, ὡς πάρεργα, συμφερόντως οὐκ ἠβουλήθημεν. Διὰ τοῦτο καθάπερ ἠττήσασθε γράψαι νῦν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, εἰκότως προεθυμήθημεν· οὐ τά πρὸς νοθεσίαν (καί γάρ ἀνάξιοι), ἀλλά τά πρὸς συμβουλήν καί ὑπόμνησιν, ὡς ἀγαπῶντες λίαν ὑμᾶς, καί ὅσα γινώσκομεν ὠφελοῦντα καί συνεργοῦντα ψυχὴν πρὸς τε τὴν ἐκ τοῦ κόσμου φυγὴν καί τὴν τῶν παθῶν ἀλλοτρίωσιν καί Θεοῦ ἀγάπην καί τελείαν ἀπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί οὐδαμόθεν ποθέν ἄλλοθεν δίκαιον (274) ἠγησάμην τὴν ἀρχὴν πρὸς ἄνθρωπον διψῶντα τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ποιήσασθαι, εἰ μὴ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀεννάου πηγῆς, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν, δι' ὃν ἡμῖν ὁ λόγος καί ἅπαν ἐγχείρημα, καί πρὸς ὃν πᾶσα σπουδὴ μετ' ἐλπίδος χρηστῆς καί ἅπαν ἐνθύμιον. Οὗτος γάρ καί ἀρχομένοις θεμέλιος ἀρραγέστατος καί μεσάζουσιν ἐλπίς ἀκαταίσχυντος καί τελειοῦσιν ἀγάπη ἀκόρεστος καί ζωὴ ἀτελεύτητος. Τούτου ἐγὼ τῆς ἀγίας φωνῆς ἤκουσα πρὸς ἅπαντας λεγούσης κοινῶς· “Ὅστις οὐ καταλείψει πατέρα καί μητέρα καί ἀδελφούς καί πάντα τά ὑπάρχοντα αὐτῷ καί ἄρῃ τὸν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος”. Δι' οὐδέν οὖν ἕτερον τὸν σταυρόν ἐσχάτως τεθεῖναι καί παρά τῆς Γραφῆς ἐδιδάχθην καί δι' αὐτῆς τῆς πείρας μεμάθηκα, εἰ μὴ διὰ τὴν τῶν θλίψεων καί πειρασμῶν ὑπομονὴν καί τελευταῖον διὰ τὸν θάνατον αὐτόν τὸν ἐκούσιον, ὃνπερ καί τοῖς τότε καιροῖς, ἐπικρατουσῶν τῶν αἰρέσεων, πολλοὶ διὰ τοῦ μαρτυρίου καί τῶν ποικίλων βασάνων προείλοντο, νυνὶ δὲ Χριστοῦ χάριτι ἐν καιρῷ βαθείας καί τελείας εἰρήνης οὐδέν ἕτερον ἐπληροφορήθημεν εἶναι σταυρόν καί θάνατον, εἰ μὴ τὴν παντελεῖα τοῦ ἰδίου θελήματος νέκρωσιν. Ὁ γάρ τό ἴδιον κἂν ὀπωσοῦν ἐκπληρῶν θέλημα, τό τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρόσταγμα φυλάξαι οὐ δυνήσεται πώποτε.

Ἵνα οὖν ὡς πρὸς ἓνα τὸν λόγον ποιήσωμαι, ταῦτά φημι πρὸς ὑμᾶς· Ἀδελφέ, ἐκτενῶς τὸν Θεόν παρακάλεσον, ὅπως δείξῃ σοι ἄνθρωπον, τὸν καλῶς ποιμαῖναι σε δυνάμενον, ᾧ καί ὀφείλεις ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπακοῦσαι (275) καί τά παρ' αὐτοῦ σοι λεγόμενα ἀδιστακτικῶς ἐπιτελέσαι, εἰ καί ἐναντία σοι καί ἐπιβλαβῆ κατά τό δοκοῦν σοι τά προσταττόμενα φαίνονται. Καί εἰ μὲν εἰς ὃν ἤδη ἔσχες πατέρα πνευματικόν περισσοτέρως πληροφορεῖται παρά τῆς χάριτος ἢ καρδίας σου, ποίει ἅ σοι λέγει καί σῶζῃ· κρεῖσσον γάρ μαθητὴν μαθητοῦ ὀνομάζεσθαι καί μὴ ἰδιορρυθμῶς βιοῦν καί τρυγᾶν ἀνωφελεῖς καρπούς τοῦ ἰδίου θελήματος. Εἰ δὲ πρὸς ἄλλον τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπέμψῃ σε, μὴ δισταγῆς τό σύνολον· ἀκούομεν γάρ καί Παῦλον φυτεύσαντα καί Ἀπολλῶ ἀρδεύσαντα καί Χριστόν αὐξάνοντα. Ποίησον οὖν, ἀδελφέ, καί σύ καθὼς εἶπομεν, καί ἄπελθε πρὸς ἄνθρωπον, ὃν ὁ Θεός ἢ μυστικῶς δι' ἑαυτοῦ ἢ φανερῶς διὰ δούλου αὐτοῦ ὑποδείξει σοι. Καί ὡς αὐτόν τὸν Χριστόν καί ὄρων καί λαλῶν, οὕτω σεβάσθητι αὐτόν καί οὕτω διδάχθητι παρ' αὐτοῦ τά συμφέροντα. Ἐάν γάρ ἀκούσης παρ' αὐτοῦ· “Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς τοῦ θελήματός σου καί ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ φρονήματός σου”, μὴ διακριθῆς μηδὲ ἐρυθριάσῃς ὑπὸ κενοδοξίας ἠττώμενος. Ἐάν εἴπῃ σοι· “Δεῦρο εἰς γῆν ὑπακοῆς, ἣν ἄν σοι δείξω”, δράμε, ἀδελφέ μου, ὅση σοι δύναμις, μὴ δώσης ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδὲ κάμψῃς γόνυ, ὀκνηρία ἢ ῥαθυμία ἐκλυόμενος. Ἴσως γάρ ἐκεῖ ὀφθῆσεται σοι ὁ Θεός, ὁ πατέρα πολλῶν πνευματικῶν

τέκνων ἀναδειξαί σε μέλλων καί τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας δωρήσασθαι, ἦν κληρονομοῦσι μόνοι οἱ δίκαιοι. (276) Ἐάν εἰς τό ὄρος ἀνάγη σε, προθύμως ἀνελθε· καί γάρ θεάσῃ, εὖ οἶδα, Χριστόν μεταμορφούμενον καί πλειόνως ὑπέρ τόν ἥλιον λάμποντα τῷ φωτί τῆς Θεότητος, καί καταπέσης ἴσως μή φέρων ὄραν ἃ οὐδέποτε τεθεάσαι, καί φωνῆς ἀκούσης πατρῶας ἄνωθεν, καί νεφέλην ἴδης σκιαζουσάν, καί προφήτας παρισταμένους καί βεβαιοῦντας ζώντων καί νεκρῶν αὐτόν Θεόν ὑπάρχειν καί Κύριον.

Ἐάν ἀκολουθεῖν προτρέψῃται, περιέρχου τάς πόλεις μετ' αὐτοῦ θαρσαλέως· καί γάρ ὠφελήθησιν τά μέγιστα, ἐάν εἰς αὐτόν ἀποβλέπῃς καί μόνον. Ἐάν ἴδῃς μετά πορνῶν καί τελωνῶν καί ἀμαρτωλῶν συνεσθίοντα, μηδέν λογίσῃ ἐμπαθές καί καί ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἀπαθῆ πάντα καί ἅγια καί τό “Ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τά πάντα, ἵνα τούς πάντα κερδήσω” κατά νοῦν λογίζου, βλέπων αὐτόν τοῖς ἀνθρωπίνους συγκαταβαίνοντα πάθεισιν. Ἀλλά μηδέ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπων, τούτοις πιστεύσης τό σύνολον· πλανῶνται γάρ καί οὗτοι, ὡς ἔργω μεμάθηκα. Ἀκολουθῶν αὐτῷ καί τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις πειθαρχῶν, μή ἀποβλέπῃς πρός τούς συνόντας σοι μηδέ εἴπῃς περί τίνος· “Κύριε, οὗτος δέ τί;” ἀλλά πάντοτε σεαυτῷ πρόσεχε καί πρό ὀφθαλμῶν ἔχε τόν θάνατον καί σκόπει λελογισμένως ἐν ποίῳ ἀρετῇ δοξάσεις τόν Θεόν. Μή ἐπαρθῆς διά τόν σόν διδάσκαλον παρά μείζωνος τιμώμενος, (277) μηδέ διά τό ἐκείνου ὄνομα πολλούς ἔχων ὑπακούοντάς σου, χαῖρε δέ μᾶλλον ἐάν τό ὄνομά σου γραφῆ ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς ταπεινώσεως. Ἐάν βλέπῃς καί τήν σκιάν σου τούς δαίμονας τρέμοντας, μή σεαυτῷ ἀλλά τῇ τοῦ πατρός σου πρεσβείᾳ τό ὄλον ἐπίγραφον, καί πλειόνως σε φοβηθήσονται.

Ἐάν ἐπί τραπέζης καθεσθῆναι προτρέψῃ σοι, εἰ μὲν πλησίον, εὐγνωμόνως ἀπόδεξαι, καί σέβας καί τιμήν μετά σιωπῆς πρός αὐτόν φύλαξον, καί μή ἄψῃ τῶν προκειμένων τινός ἄνευ τῆς ἐκείνου εὐχῆς· ἀλλά μηδέ ἐτέρω δώσης ἢ προτιμήσασθαι τινα τολμῆσης ἄνευ γνώμης ἐκείνου καί προστάξεως. Εἰ δέ ἐσχάτως πάντως καλέσει σε, μή εἴπῃς· “Ἐκ δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν καθεσθήσομαι”, εἰδώς ὅτι τοῦτο ἄλλοις ἠτοιμάσται καί ἀκηκοώς ὅτι “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος πάντων, ἔστω ἔσχατος”, καί τό κάτω μέρος ὡς τοῦ ἄνω ἀπόδεξαι πρόξενον, καί ἀγάπησον τόν διδάσκαλον ὡς καλῶς σοι διά τῶν εὐτελῶν πραγματευόμενον τά μείζονα. Ἀλλά μή ἐξ ἀυθαδείας μετ' αὐτοῦ πρῶτος ἐμβάψῃς τήν χεῖρα ἐν τῷ τριβλίῳ· τίνος γάρ οὐκ ἀγνοεῖς τοῦτο τό τόλμημα. Ἐάν θελήσῃς νίψαι τούς πόδας σου, αἰδέσθητι αὐτόν ὡς Κύριον καί διδάσκαλον καί ἀναβαλοῦ τό ἐγχείρημα. Ἐάν δέ ἀκούσῃς· “Ὁὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ἐάν μή τούς πόδας σου νίψω”, προθύμως καί ὄλον τό σῶμά σου παράσχου εἰς κάθαρσιν, ἵνα μάθῃς ἐκ τῶν εἰς σέ γενομένων (278) τό πολύ ὕψος τῆς θεοποιῶν ταπεινώσεως, καί πλεῖον μᾶλλον τῆνικαῦτα ὠφελήθῃς, ἐάν, ἔχῃς συνείδησιν, ἢ ὅτε σύ τούς πόδας τοῦ πατρός σου νίψῃς. Ἐάν εἴπῃ ἀναπεσῶν· “Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ἢ σκανδαλίζει με”, μή κρύψῃς τόν δόλον, ἀλλ' εἰ συγγινώσκεις, ἐξομολόγησαι· εἰ δέ μή, ἐπί τούς αὐτοῦ πόδας ἐπί πρόσωπον πεσῶν, μετά δακρῶν ἐρώτησον· “Μή τι ἐγώ εἰμι, Δέσποτα;”. Καί γάρ πταίομεν πλεῖστα καί κατά ἄγνοιαν. Ἐπί τό στήθος δέ πεσεῖν τοῦ πατρός σου οὐ συμφέρει σοι· εἰ γάρ καί Ἰωάννης ἐξ ἀγάπης πολλῆς πρός τόν Χριστόν ὡς πρός ἀνθρώπον ἐπαρρησιάσατο, ἀλλά μετά πάντων καί αὐτός, ὅτε πάντα ποιήσειεν, ἀχρεῖον δοῦλον ἑαυτόν ἀποκαλεῖν προσητέτακτο.

Ἐάν ἴδῃς τόν ὀδηγοῦντά σε θαυματουργοῦντα καί δοξαζόμενον, πίστευσον καί εὐφράνθητι καί τῷ Θεῷ εὐχαρίστησον ὅτι τοιούτου διδασκάλου τετύχηκας, μή σκανδαλισθῆς δέ παρά τῶν φθονούντων ὄρων ἀτιμαζόμενον αὐτόν, ἴσως καί ῥαπιζόμενον καί συρόμενον, ἀλλ' ὡς θερμός Πέτρος λάβε τήν μάχαιραν καί τήν χεῖρα ἐκτείνῃς, μή τό ὥτιον μόνον ἀλλά καί τήν χεῖρα καί τήν γλῶσσαν ἀπόκοψον

τοῦ ἐπιχειροῦντος λέγειν κατά τοῦ σοῦ πατρός ἢ αὐτοῦ ἄπτεσθαι. Εἰ δέ καί ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καί μειζόνως ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καί πίστεως ἕνεκα. Εἰ δέ καί ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καί μειζόνως ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καί πίστεως ἕνεκα. Εἰ δέ καί ὡς ἄνθρωπος πτοηθεῖς εἴπης· “Οὐκ οἶδα τόν ἄνθρωπον”, ἀλλά κλαῦσον πάλιν μετά ταῦτα πικρῶς (279) ὑπέρ τούτου καί μή τῇ ἀπογνώσει καταποθῆς· καί πέπεισμαι ὅτι ἐκεῖνος πρῶτός σε πρός ἑαυτόν ἐφελκύσεται. Κἄν σταυρούμενον ἴδης αὐτόν ὡς κακοῦργον καί παρά κακοῦργων ἀνθρώπων πάσχοντα, εἰ δυνατόν συναπόθανον· εἰ δέ μή, μή προστεθῆς τοῖς κακοῖς ὡς κακός καί προδότης, μηδέ κοινωνήσης μετ’ αὐτῶν ἀθώου αἵματος, ἀλλ’ ὡς δειλός καί μικρόψυχος βραχύ τι τόν ποιμένα καταλιπών, τήν εἰς αὐτόν πίστιν φύλαξον. Ἐάν ἀφεθῆ τῶν δεσμῶν, πάλιν πρόσελθε καί ὡς μάρτυρα πλεῖον σεβάσθητι· εἰ δέ συναποθάνῃ τοῖς πειρασμοῖς, τό σῶμα αὐτοῦ παρρησιαζόμενος ζήτησον καί τίμησον περισσότερο μᾶλλον ἢ ὅτε ἐμψυχωμένῳ παρίστασο, καί μύροις ἀλείψας πολυτελῶς ἐνταφίασον. Εἰ γάρ καί μή τριήμερος, ἀλλ’ ἔσχατος μετά πάντων ἐξαναστήσεται. Πίστευε δέ ὅτι μετά παρρησίας παρίσταται τῷ Θεῷ κἄν τῷ τάφῳ το σῶμα τούτου κατέθηκας καί ἀδιστάκτως ἐπικαλοῦ τήν πρεσβείαν αὐτοῦ· καί βοηθήσει σοι ἐνταῦθα καί ἐκ πάντων φυλάξει σε τῶν ἐναντίων, καί ὑποδέξεται σε ἐν τῷ ἐκδημεῖν σε ἀπό τοῦ σώματος καί μόνην αἰώνιαν ἔτοιμάσει σοι.

Ἐάν μετά τά προειρημένα ἅπαντα κατ’ ἴδιαν καλέσας σε, ἡσυχάσαι προτρέψηται καί εἴπῃ· “Καθέξου ὧδε ἀπρόιτος ἕως οὗ ἐνδύση δύναμιν ἐξ ὕψους”, μετ’ ἐλπίδος βεβαίας καί χαρᾶς ἀπληρώτου ἐπάκουσον. (280) Ἀψευδής, ἀδελφέ μου, καί ἀληθινός ὑπάρχει ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος. Ἐπελεύσεται γάρ ἡ ἴση τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπί σέ καί νῦν δύναμις, οὐκ ἐν εἴδει πυρός αἰσθητῶς φαινομένη οὐδέ μετά ἤχου πολλοῦ καί πνοῆς βιαίας – ταῦτα γάρ διά τούς ἀπίστους τότε γεγόνασιν, ἀλλ’ ἐν εἴδει φωτός νοητοῦ μετά πάσης γαλήνης καί θυμηδίας νοερῶς σοι ὀφθήσεται, ὅπερ προοίμιόν ἐστι τοῦ αἰωνίου καί πρώτου φωτός καί ἀπαύγασμα καί λαμπηδών ὑπάρχει τῆς αἰδίου μακαριότητος. Τούτου τοίνυν φανέντος πᾶς ἐμπαθῆς λογισμός ἀφανίζεται καί πᾶν πάθος ψυχικόν ἀπελαύνεται, πᾶσα νόσος σωματικῆν τήν ἴασιν δέχεται. Τότε οἱ ὀφθαλμοί τῆς καρδίας καθαίρονται, καί ὀρῶσιν ὅπερ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς γέγραπται. Τότε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ βλέπουσα ἡ ψυχὴ καί τά μικρά ἑαυτῆς σφάλματα εἰς ἄβυσσον καταφέρεται ταπεινώσεως, καί τῆς δόξης κατανοοῦσα τό μέγεθος πάσης χαρᾶς καί εὐφροσύνης ἐμπίπεται, καί τό παρ’ ἐλπίδα τοῦ θαύματος ἐκπληττομένη πηγᾶς δακρύων ἀφίησι. Καί οὕτως ὅλως ἀλλοιοῦται ὁ ἄνθρωπος καί γινώσκει Θεόν καί ὑπ’ αὐτοῦ γινώσκεται πρῶτον. Αὕτη γάρ μόνη πάντων ἐπιγείων καί οὐρανίων, ἐνεστῶτων τε ὁμοῦ καί μελλόντων, θλιβερῶν τε καί χαροποιῶν, ποιεῖ καταφρονεῖν τόν ἄνθρωπον, ὃν καί φίλον ἅμα Θεῷ καί υἰόν Ὑψίστου καί Θεόν, ὅσον ἐφικτόν ἀνθρώποις, αὐτόν ἀπεργάζεται.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἔγραψα τῇ ἀγάπῃ σου, ἵνα ἅπερ ἠξίους πρός ἅπαξ παρά τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ταῦτα ἔχων ἐγγράφως ἀναγινώσκεις ὅτε θελήσειας. (281) Ἐάν δέ καί πιστεύσης οἰκονομικῶς σοι καί συμφερόντως ταῦτα δι’ ἡμῶν τό Πανάγιον Πνεῦμα ἐντέλλεσθαι, πάντα κατά ἀκολουθίαν γενήσονται καθὼς περ ἔφημεν, καί ὅσα ἡμεῖς παρελίπομεν, καί γάρ πολλά εἰσιν, αὐτός σε δι’ ἑαυτοῦ διδάξειεν ὁ Χριστός.

Εἰ δέ ἄπιστα καί οὐκ ἀρεστά σοι φανήσονται, σύγγνωθί μοι ἅπερ μεμάθηκα συμβουλεύοντι, καί σύ ἀκολουθεῖ πᾶσιν οἷς ἐπίστασαι κρείττοσι· βλέπε δέ, ἀδελφέ μου, μήπως ἀβουλήτως ἀκολουθήσης καί χεῖροσι. Σπάνιοι γάρ ὡς ἀληθῶς καί μάλιστα ἄτρι οἱ καλῶς ποιμαίνειν καί ἰατρεύειν ψυχᾶς λογικᾶς ἐπιστάμενοι. Νηστεῖαν γάρ καί ἀγρυπνίαν καί σχῆμα εὐλαβείας πολλοί ἴσως προσεποιήσαντο ἢ καί ἔργῳ ἐκτήσαντο, καί τό πολλά ἀποστηθίζειν καί διά λόγων διδάσκειν οἱ

πλείονες εύχερως ἔχουσιν, εἰς δέ τό καλυθμῶ ἐκκόψαι τά πάθη καί τάς περιεκτικάς ἀρετάς ἀναφαιρέτους κτήσασθαι πάνυ ὀλίγοι εύρίσκονται. Περιεκτικάς δέ ἀρετάς λέγομεν ταπεινώσιν, τήν τῶν παθῶν ἀναιρέτην καί πρόξενον τῆς οὐρανίου καί ἀγγελικῆς ἀπαθείας, καί ἀγάπην, τήν μηδέποτε ἰσταμένην μήτε πίπτουσαν, ἀλλά διαπαντός προστιθεμένην τοῖς ἔμπροσθεν, πόθῳ πόθον προσλαμβανομένην καί ἔρωτι ἔρωτα, ἐξ ἧς ἡ τελεία χορηγεῖται διάκρισις, ἡ καί ἑαυτήν καί τούς αὐτῆ ἐπομένους καλῶς ὀδηγοῦσα καί ἀπροσκόπτως τήν νοητήν διαβιβάζουσα θάλασσαν· ἦν καί σοί εύχομαι παρά Θεοῦ δωρηθῆναι καί νῦν μάλιστα, ὅπως θεαρέστως τά κατά σέ διακρίνης καί οὕτω ποιήσης καί σπουδάσης (281) ὥστε Χριστόν εύρεῖν καί ἐν τῷ νῦν συνεργοῦντά σοι καί ἐν τῷ μέλλοντι πλουσίως τῆς παρ' αὐτοῦ ἐλλάμψεως τήν ἀπόλαυσίν σοι δωρούμενον, καί μήτε ὡς ποιμένι ἀκολουθήσης τῷ λύκῳ, μήτε νοσοῦση ὑπεισέληθης ποιίμνη, μήτε μόνος εύρεθῆς κατ' ἰδίαν, ἵνα μή ἡ θηριάλωτος ὑπό τοῦ ψυχοφθόρου λύκου ὀφθῆς γενόμενος, ἢ νόσον ἐπί νόσω νοσήσας ψυχικῶς τελευτήσης, ἢ μόνος τό οὐαί καταπεσών κερδανῆς. Ὁ γάρ ἀγαθῷ ἑαυτόν ἐκδούς διδασκάλῳ οὐδενός τούτων φροντιεῖ, ἀλλ' ἀμερίμνως βιώσας σωθήσεται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΑ΄. (283)

Περί μνήμης θανάτου. Καί οἶον ἀγαθόν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καί πρός τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρός αὐτόν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, εύχομαι τῷ ἐλείσαντί με Θεῷ τά ὑπέρ τῆς σωτηρίας πάντων οἰκονομηθῆναι καί τάς ψυχάς ἡμῶν διευθετηθῆναι πρός τόν ἐκεῖθε βίον καλῶς, ὅπου προλαβόντες ἡμᾶς ἀδελφοί καί γονεῖς ἀναμένουσιν, ὅπου ὁ τρισόλβιος καί μακάριος ἡμῶν ἀδελφός ὁ κύρις μετῆλθεν Ἀντώνιος, καλῶς καί ὀσίως ἐνταῦθα πολετευσάμενος, μετανοήσας γνησίως, ἐξαγορεύσας ἐμπόνως ἅπερ ὀλίγοι τῶν μοναχῶν λογίζονται ἀμαρτήματα. Καθαρός γάρ τυγχάνων καί τήν καρδίαν καθαράν κεκτημένος ἀπό τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, τά μικρά ὡς δοκῶ καί παντελῶς ἀμαρτήματα ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὡς ἀμαρτίας μεγάλας καί εἶχε καί ἐξηγόρευεν, ἐπεὶ Θεοῦ χάριτι σκεπόμενος παρθένος διῆλθε τόν βίον, τῷ σωματι καί τήν καρδίαν ἀγνός. Ἀφ' γάρ τόν τῆς μονῆς εἰσῆλθε πυλῶνα καί τῷ Χριστῷ συνετάξατο, τόν χιτῶνα τῆς σαρκός αὐτοῦ ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐκ ἐμόλυνεν οὐ συνδυασμῷ ἐννοιῶν, οὐ συγκαταθέσει λογισμῶν, (284) οὐ πράξει τινί, ὡσπερ μοι, πλησίον τῆς κλίνης αὐτοῦ καθεζομένῳ καί κλαίοντι, οὕτως ἐξείπε· “Τί κλαίεις, φησίν, ἀδελφέ; Τῆς πρός Θεόν πίστεως οὐ γέγονας ἔξαρνος, ἀλλά ταύτην ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζω, ἐφύλαξα. Καί ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀγία παραγενόμενην ταύτη μονῆ οὐ καυχώμενος λέγω, ἀλλ' εἰς τόν Θεόν θαρρῶν καί εἰς τήν τοῦ ἁγίου πατρός ἡμῶν εύχην – σαρκικήν ἀμαρτίαν οὐκ ἔπραξα. Ἐσθίων δέ καί πίνων, ἐν ἀμελείᾳ διετέλεσα τάς ἡμέρας μου. Πλήν εἰς τήν φιλανθρωπίαν τοῦ τά πάντα εἰδότος Θεοῦ ἑμαυτόν ἀνατίθημι, καί ὡς ποιήσει μετὰ τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως”.

Τί τοίνυν τῶν μεγάλων πατέρων τά τελευταῖα ῥήματα καί ἀποφθέγματα τοῦ ἡμετέρου πλείω τυγχάνουσι ἀδελφοῦ; Τήν γάρ ἀγνείαν αὐτοῦ καί παρθενίαν μετὰ παρρησίας ἡμῖν ἐγνώρισε καί τό τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ πάλιν ἄπτωτον τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ περιποιήσατο, φυλάττων κἀντούτῳ τήν Δεσποτικήν φωνήν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐντολήν, τήν λέγουσαν· “Ὅταν πάντα ποιήσητε, τότε λέγετε ὅτι· Ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν”.

Μετά δέ ταῦτα τῷ ἀγίῳ ἡμῶν ὑψηγήσατο αὐτῷ, ἅπερ καί αὐτόν τόν ἅγιον πατέρα καί ἡμᾶς αὐτούς ἐξέστησαν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἅπαντας τοὺς ἀκηκοότας μετὰ τήν τελευταίαν ἐκείνου ταῦτα ἐξέπληξαν. Οὐδεὶς γάρ ἐξ ἡμῶν παρ' ἐκείνῳ τοιοῦτον θησαυρόν ἀγνεΐας καί παρθενίας ἠλπίζεν ἀποκρύπτεσθαι.

Ἄλλα γάρ εἶθ' οὕτω καί τό ἅγιον καί ἀγγελικόν μέγα σχῆμα ἐπενδυσάμενος, ἐν προθυμίᾳ μεγάλη, ἐν πολλαῖς δακρύων ἐκχύσεσιν, ἐν ἀρραγεῖ πίστει καί ἐπιγνώσει τελείᾳ, οὕτω τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ὁ νεοφώτιστος οὗτος καί στρατιώτης νεόλεκτος, (285) ὁ ἔσχατος ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπὲρ ἡμᾶς εἰσελθὼν καί πρῶτος τήν ματαιότητα τοῦ κόσμου καταλιπὼν, πρὸς τόν ἑαυτοῦ Δεσπότην ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ ἐξεδήμησε, πένθος ἄπαυστον καταλιπὼν τοῖς τάλαιπώροις ἡμῖν. Ὅταν γάρ ἐνθυμηθῶ, ἅπερ καί ὑμεῖς οἴδατε ὅτι ἐποίουν καί ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τά πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ψυχικὴν σπουδάζων ἐγὼ ὁ μάταιος, ὅλως ἐξίσταμαι καί νοῦν καί διάνοιαν καί τήν καρδίαν μου φλογίζομαι, πῶς ἔλαθον ἑμαυτόν, πῶς ἐματαιώθην παιδεύων ἄνδρα, παρ' οὗ μᾶλλον ἐγὼ παιδεύεσθαι ὄφειλον· τὰς γάρ ἀρετάς ἐκείνου ἐλαττώματα κρίνων ἐγὼ σφόδρα ἠλγουν καί περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ πεποθημένου μου ἀδελφοῦ ἐσφάδαζον – οὕτω γάρ πρέπον ἐστὶ μὴ ψεύσεσθαι. Ἐν Χριστῷ καυχῶμαι, χαρᾷ δέ πάλιν ἀνεκλαλήτῳ συνέχομαι, ὅτι οὕτω τοῦ τῆδε βίου τόν ἐμόν προέπεμψα ἀδελφόν καί ἐν τοιοῦτοις ἔργοις καί πράξεσι κατηξιώθην ἰδεῖν αὐτόν πρὸς Χριστόν ἐκδημήσαντα. Οἶδε γάρ ὁ τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν καί τῶν λογισμῶν ἐξεταστής Θεός, ὅτι περὶ τούτου πολλή σπουδή ἐξ ἀρχῆς καί μέριμνά μοι ἐγένετο, καί πολλὰς δακρύων ἀφῆκα πηγὰς τούτουγε ἔνεκα. Καί ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος οὐ παρεῖδέ μου τοῦ τάλαιπώρου τήν δέησιν, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, τῇ εἰς ἀλλήλους, καί ταπεινώσει καί πίστει, τῇ πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ἀπέπτη πρὸς οὐρανόν, τό σῶμα μόνον καταλιπὼν ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀθλίαις χερσί.

Θρηνοῦντός μου γάρ καί “Μὴ ἐπιλάθῃ” λέγοντος “ἡμῶν, ἀδελφέ. Ἦδη γάρ ἐκλείπεις καί καταλιμπάνεις ἡμᾶς”, οὕτως γαλήνως προσεφθέγγετο· (286) “Οὐχί, εἰς τόν Θεόν ἐλπίζω”. Καί τοῦτο τό ῥῆμα ὕστατον τοῖς καθαρωτάτοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ἐξειπὼν, πρὸς Θεόν ἐξεδήμησεν, οὐχ ἅπαξ τοῦτο εἰπὼν, ἀλλά καί δῖς. Πρότερον ἐμοῦ δηλονότι τό “Μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν” αἰτησαμένου “ἀδελφέ περιπόθητε”, αὐτός ἐκ δευτέρου μὴ ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν προεπηγγείλατο. Καί τοὺς πόδας ἐξάρας καί τὰς χεῖρας τυπώσας σταυροειδῶς ἐν ἀταράχῳ τῆς ψυχῆς καταστήματι καί κινήματι, οὕτω τόν γλυκύτατον ὕπνον ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα ἐκοιμήθη καί ὑπνωσεν ὕπνον τόν δικαίους πρέποντα, πρὸς οὐδέν τῶν παρόντων προσπάθειαν ἐνδειξάμενος. Οὔτε γάρ συγγενῶν ἐμνήσθη, οὔτε φίλον ὠνόμασεν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ τινά, οὐ περὶ φθαρτοῦ πράγματος διετάξατο, ἀλλ' ὡς κόπρον ἢ βόρβορον τά τῆδε πάντα μισήσας καί βδελυξάμενος, οὕτω γυμνός πάσης ἐπιθυμίας τῶν ὀρωμένων καί σχέσεως, πρὸς τὰ νοητὰ μετέβη βασιλεία, ἄξιος ὡς ἀληθῶς οἰκῆτωρ καί κληρονόμος ἐκείνων γενόμενος. Καί εἰκότως· εἰ γάρ ἡμῖν ὁ Θεός ἐνετείλατο, γεγυμνωμένοι οὖσιν, ἐνδύειν τοὺς ἀδελφούς, πόσω μᾶλλον ἐκεῖνος ἱμάτιον καί σκέπη τῷ γλυκυτάτῳ μοι γενήσεται ἀδελφῷ, τῷ δι' ἐκεῖνον μὲν τόν κόσμον πάντα καί τὰ τοῦ κόσμου ἀποδυσασμένῳ καί γυμνῷ πρὸς αὐτόν ἐκδημήσαντι;

Ἄλλα τόν βίον τοῦ ἀδελφοῦ πάντες ἡμεῖς ἀναθεωρήσαντες, μιμησώμεθα, παρακαλῶ, τήν αὐτοῦ πίστιν, τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ, τήν ἐξομολόγησιν, τήν μετάνοιαν, ἵνα καί ἡμεῖς πρὸς τήν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον ἐρχόμενοι, ἀφόβως καί ἀταράχως ὡς ἐκεῖνος, τοῦ μὲν σώματος ἐκδημήσωμεν, πρὸς δέ τόν Θεόν ἀπελθόντες, ἐν αὐτῷ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ἐνδημήσωμεν καί καταπαύσωμεν εἰς αἰωνίους σκηνάς, (287) ἔνθα πάντων εὐφραινομένων ἢ κατοικία καί ὁ χορός τῶν μακαρίων καί ἀγίων πατέρων ἡμῶν ἐναυλίζεται.

Ἄλλ' ὧ φίλτατε καὶ Θεῷ φιλούμενε, τριπόθητε ἀδελφέ, μέμνησο τῆς ὑποσχέσεως καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῶν τελευταίων καὶ ἡδίστων ἐμοὶ ῥημάτων σου, πρεσβέων ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν σου καὶ παντός τοῦ γένους σου. Οἶδας γάρ ἐν οἴοις ἐσμέν κακοῖς, αὐτός ἐν καλοῖς γενόμενος καὶ πολλοῖς ἀγαθοῖς· ὁ γὰρ τοῦ σκότους ἀπαλλαγείς ἀκριβῶς γινώσκει τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων τὴν ἀθλιότητα. Ἰκέτευσον οὖν, ἀξιῶμεν, καὶ νῦν τὸν Θεόν ὑπὲρ πάσης σου τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ὁ μηδέποτε τινος ἐξαιτουμένου σε παρακούσας, μηδέ τῆς σῆς ἀναγκαίας τροφῆς τοὺς δεομένους ἀποστερήσας. Δεήθητι ὑπὲρ ἀδελφῶν τῶν τῷ σῷ πόθῳ ἐκκρεμαμένων καὶ τὸν χωρισμὸν στέγειν ἀδυνατούντων καὶ τὸ πένθος ἐπισχεῖν μὴ καρτερούντων, ὅπως καὶ ἡμᾶς μετὰ σοῦ ἕξεις ὑποδεξάμενος, καὶ σὺν σοὶ σκηνώσαι τὸν ὑπεράγαθον Θεόν ἐξιλέωσαι καὶ τόπον ἡμῖν προετοίμασον ἀναπαύσεως διὰ τῆς ἐντεῦθεν εὐπραξίας ἐξειργασμένον, ἵνα σὺν σοὶ καὶ μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἐν τῷ παρόντι βίω, καὶ αὐτόθι συνδιάγωμεν καὶ συνευφραινώμεθα, καταξιούμενοι οἰκεῖν καὶ βλέπειν τὴν ἄλυπον καὶ μακαρίαν ζωὴν. Καὶ καθάπερ ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ προσδραμόντος εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, μονὴν καὶ οἰκίαν προηυτρεπίσαμεν, οὕτω νῦν καὶ σὺ εἰς τὴν ἄρρητον καὶ θείαν καὶ ἄϋλον διαγωγὴν προοδεύσας, ἀσμένως ἡμᾶς ὑποδέξαι, μᾶλλον δὲ προσλαβοῦ καὶ συνόδευσον καὶ συγκοπίασον, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καὶ τῶν ἐπιχειρούντων παρεμποδίζειν καὶ κωλύειν ἡμῶν τὴν πρὸς σέ ἄφιξιν ἐλευθέρωσον, (288) μεμνημένος ὅτι καὶ ἡμεῖς τῇ σῇ ἐβοηθήσαμεν καὶ συνεκοπιάσαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀδελφότητι. Χρῆζομεν γάρ σου μᾶλλον ἄρτι τῆς συνεργείας ἡμεῖς ἢ τότε σὺ, ὅτε τῶν τοῦ κόσμου δικτύων ὑπεξελεθῆν ἐπεχείρησας.

Πολὰ γάρ τὰ ἡμέτερα ἄχθη, γλυκύτατε ἀδελφέ, ἅ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα βαρύνουσιν, ὧν τὸ πάντων δεινότατον ἢ μόνωσις καὶ ἡ πολλὴ τῶν μεθ' ἡμῶν ἀδελφῶν μέριμνα, περὶ ἣν με καὶ γινώσκεις ζηλωτὴν μανικώτατον. Ἐγὼ γάρ πάντως ἄρτι τὰ τῆς ἐμῆς πρὸς σέ διαθέσεως, καὶ ὡς οὐ μισῶν σέ ποτε ἢ βδελυσσόμενος ἐπέπληττον καὶ παντὶ τρόπῳ ταῖς νοουθεσίαις ἠσφαλιζόμεν, ἀλλὰ σφόδρα φιλῶν σε καὶ τῷ περὶ σέ πόθῳ ἀνενδότως φλεγόμενος. Βλέπεις γάρ ἄρτι, οἶδα καλῶς, ὑπεξελεθῶν τὸν γνόφον καὶ τὴν ὁμίχλην τούτου τοῦ σώματος, καὶ γυμνὴν ὄρας τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην αὐτῆς, καθὼς σὺ ὑπάρχεις ἄρτι γυμνός τοῦ σώματος. Θεοειδής γάρ γενόμενος, θεοειδέστερον βλέπεις καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς. Μὴ οὖν ψεύστης τῶν συνθηκῶν φανήσῃ τῶν πρὸς ἡμᾶς, μηδέ ἐπιλάθῃ ἀδελφοῦ τοῦ ὑπερβαλλόντως σε ἀγαπήσαντος καί, εἰ μὴ τολμηρόν εἶπειν, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σοῦ τεθεικότος. Ἀλλὰ δός χεῖρα βοηθείας διὰ τῶν εὐπροσδέκτων σου προσευχῶν, ἵνα καταντῆσαι ἀξιωθῶμεν πρὸς σε καὶ συνοικῆσαι σοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τὴν κατοικίαν ποιούμενοι ἐν αὐτῷ, συναναστρεφόμενοι τῷ ἀφράστῳ φωτὶ ἐν τῇ ἀκηράτῳ ζωῇ, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ, ἐν τῇ ἀνεκδιηγῆτῳ δόξῃ τε καὶ λαμπρότητι, τῇ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι ὁρωμένη καὶ προσκυνουμένη εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΒ'. (289)

Περὶ πίστεως. Καὶ διδασκαλία περὶ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τὸ τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καὶ διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, καλὸν ἡμᾶς ἀνακηρύττειν εἰς πάντας τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζειν τοῖς πλησίον ἡμῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἄφατον ἀγαθότητα. “Ἐγὼ οὖν, ὡς ὁράτε, οὐκ ἐνήστευσα, οὐκ ἠγρύπνησα, οὐκ ἐχαμεύνησα,

ἐταπεινώθην δέ καί ἔσωσέ με συντόμως ὁ Κύριος”, φησὶν ὁ θεῖος Δαβίδ. Πολλῶ δέ συντομώτερον εἰπεῖν· “Μόνον ἐπίστευσα καί προσελάβετό με ὁ Κύριος”. Πολλά γάρ τά ἐμποδίζοντα ἡμᾶς πρὸς τό ταπείνωσιν κτήσασθαι, πίστιν δέ εὐρεῖν οὐδέν τό κωλύόν ἐστιν. Εἰ γάρ ἀπό ψυχῆς θελήσομεν, καί ἡ πίστις εὐθέως ἐνήργησε, δῶρον γάρ ἐστὶ τοῦ Δεσπότης αὐτῆ καί φυσικόν πλεονέκτημα, εἰ καί τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ἡμῶν προαιρέσεως καί αὐτῆ ὑπόκειται, καί γάρ καί Σκύθαι καί βάρβαροι ἀλλήλων τοῖς λόγοις πιστεύουσιν. Ἄλλ’ ἵνα πραγματικῶς δείξω ὑμῖν τῆς ἐνδιαθέτου πίστεως (290) ἐνέργειαν, ἀκούσατε καί διήγησιν ὑμῖν διηγήσομαι πρὸς βεβαίωσιν τῶν εἰρημένων, ἦν ἐξ ἀληθινοῦ ἀκήκοα στόματος.

Γέωργιός τις τοῦνομα, νέος τὴν ἡλικίαν ὑπάρχων καί αὐτός ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσιν, οἰκῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς καθ’ ἡμᾶς χρόνοις, ὠραῖος τῷ εἶδει καί φαντασιῶδες τό τε σχῆμα καί τό ἦθος καί τό βάδισμα κεκτημένος, ὡς ἐκ τούτων καί ὑπολήψεις πονηράς ἔχειν τινὰς εἰς αὐτόν, τοὺς τό ἔξωθεν μόνον βλέποντας περικάλυμμα καί κακῶς κρίνοντας τά ἀλλότρια, ἀγίῳ τινὶ μοναχῷ, ἐν ἐνὶ τῶν τῆς πόλεως μοναστηρίων διάγοντι, γνώριμος κατεστάθη. Καί τά τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἀναθέμενος, ἐντολὴν μικράν εἰς μόνην ὑπόμνησιν ἔλαβε παρ’ αὐτοῦ. Ἐζήτησε καί βιβλὸν ὁ νέος λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ, τά τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν καί τά τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως διηγήματα περιέχουσιν, καί δίδωσιν αὐτῷ ὁ γέροντος τὴν συγγραφὴν τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, τὴν περὶ πνευματικοῦ νόμου διδάσκουσαν. Ταύτην δέ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σταλεῖσαν ὁ νέος δεξάμενος καί ὡς μέγα τι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζων καρπώσασθαι, οὕτω μετὰ πόθου καί προσοχῆς διήλθε πᾶσαν αὐτήν. Καί ἐκ πάντων ὠφελήθει, τριά μόνα κεφάλαια, ἴν’ εἶπω, ἐν τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐνέπηξε. Καί τό μὲν ἐν ὑπάρχον τό οὕτως αὐταῖς ἐγκείμενον λέξεσι· “Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλῃσαι τῆς συνειδήσεως καί ὅσα λέγει ποίησον καί εὐρήσεις ὠφέλειαν”. Τό δέ ἕτερον· “Ὁ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σύν ταῖς ὠναῖς καί ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ”. Τό δέ τρίτον· “Τυφλός ἐστὶ κράζων καί λέγων Ἰγὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με, (291) ὁ προσευχόμενος σωματικῶς καί μήπω ἔχων γνώσιν πνευματικὴν· ὁ ποτέ δέ τυφλός ἀναβλέψας καί ἰδὼν τόν Κύριον, οὐκέτι υἰόν Δαβίδ, ἀλλ’ Υἱόν Θεοῦ ὁμολογήσας, προσεκύνησεν αὐτῷ”.

Ταῦτα τοίνυν ὁ νέος ἐκεῖνος ἐθαύμασε καί θαυμάσας ἐπίστευσε ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς συνειδήσεως εὐρήσει ὠφέλειαν καί τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῇ χάριτι τούτου νοερῶς ἀναβλέψει καί ἴδῃ τόν Κύριον. Τῇ οὖν ἀγάπῃ τούτου καί τῇ ἐπιθυμίᾳ τρωθείς, τό πρῶτον κάλλος δι’ ἐλπίδος ἐζήτη καί μὴ φαινόμενον. Οὐδέν δέ ἕτερον ἔπραξεν, ὡς μεθ’ ὄρκων με ἐβεβαίωσεν, εἰ μὴ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ μικράν ἐντολὴν παρὰ τοῦ ἀγίου ἐκείνου γέροντος ἐκάστη ἐσπέρα ἐποίει καί οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθευδε. Τῆς συνειδήσεως οὖν λεγούσης αὐτῷ· “Ποίησον πάντως καί ἐτέρας μετανοίας καί ἄλλους ψαλμούς πρόσθε, καί πλεῖον λέγειν τό Ἰ Κύριε, ἐλέησον”, ταύτη προθύμως ὑπήκουε καί ἀδιστακτικῶς, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, οὕτως ἅπαντα ἔπραττε. Καί οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκοιμήθη ἐλεγχούσης αὐτόν τῆς συνειδήσεως καί λεγούσης· “Τί τοῦτο οὐκ ἐποίησας;” Ταύτη τοιγαροῦν ἐξακολουθῶν ἀπαραλείπτως κἀκείνης τό λέγειν προστιθείσης ὀσημέραι, εἰς ὀλίγας ἡμέρας πολλή προσετέθη ἡ τῆς ἐσπέρας ἀκολουθία. Τὴν γάρ ἡμέραν οἴκου προῖστατο τῶν πατρικίων τινός καί ἐν τῷ παλατίῳ καθ’ ἐκάστην προήρχετο, φροντίζων τῶν τῷ βίῳ ἀρμοζόντων, ὡς ἐκ τούτου μηδενὶ ἀνθρώπῳ γινώσκεσθαι τά πραττόμενα. Διό καί δάκρυα καθ’ ἐσπέραν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κατήρχοντο καί συχνότερον ἐπὶ (292) τὴν γῆν καί ἐπὶ πρόσωπον γονυκλισίας ἐποίει, κεκολλημένους ἔχων ἀλλήλοις καί ἀμετακινήτους τοὺς πόδας ἐν παραστάσει, εὐχαί τε παρ’ αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀνεγινώσκοντο

ἐμπόνως καί μετά στεναγμῶν καί δακρύων καί, ὡς παρόντος τοῦ Κυρίου σωματικῶς, οὕτω τοῖς ἀχράντοις ποσίν αὐτοῦ προσέπιπτεν καί ὡς τυφλός ἐλεηθῆναι καί ψυχικῶς ἀναβλέψαι ἠτεῖτο. Ὡς δέ καθ' ἑσπέραν ἢ εὐχή προσετίθετο, διήρκει μέχρι μεσονυκτίου, μηδὸλως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς χαννουμένου ἢ ῥαθυμοῦντος αὐτοῦ ἢ τινος μέλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ κινουμένου τό σύνολον μέχρι καί περιστροφῆς ὀφθαλμοῦ ἢ ἀναβλέψεως, ἀλλ' οὕτως ἴστατο ἀκίνητος, ὡς στήλη τις ἢ ὥσπερ τις ἀσώματος.

Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ ἐν μιᾷ καί τό “Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ” λαλοῦντος τῷ νοῖ μᾶλλον ἢ τῷ στόματι, ἔλλαμψις θεία πλουσίως αἴφνης ἐπέφανεν ἄνωθεν καί πάντα τόν τόπον ἐπλήρωσε. Τούτου δέ γεγονότος ἠγγόνησεν ὁ νεανίας καί ἐπελάθετο εἰ ἐν οἴκῳ ἦν ἢ ὅτι ὑπό στέγην ὑπῆρχε. Φῶς γάρ μόνον ἔβλεπε πάντοθεν καί οὐδέ εἰ ἐπί γῆς ἐπάτει ἐγίνωσκεν. Οὐδέ φόβος ἦν ἐν αὐτῷ τοῦ μή πεσεῖν, οὐδέ κόσμου φροντίς, οὐδέ τι τῶν, οἷα τοῖς ἀνθρώποις καί σῶμα φοροῦσι προσβάλλουσι, τῷ λογισμῷ τότε προσέβαλλον, ἀλλ' ὅλως φωτί αὐτῷ συνῶν καί τῷ δοκεῖν αὐτός φῶς γενόμενος καί παντός κόσμου ἐπιλαθόμενος, δακρύων καί χαρᾶς ἀνεκφράστου καί ἀγαλλιάσεως ἔμπλεως ἐγένετο. Εἶτα εἰς οὐρανόν ἀνήλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καί ἄλλο φῶς ἐθεάσατο ὑπέρ τό πλησιάζον τρανότερον. Ἐφάνη αὐτῷ παραδόξως, πλησίον τοῦ φωτός ἐκείνου ἰστάμενος, ὁ ῥηθεὶς ἅγιος ἐκεῖνος καί ἰσάγγελος γέρων, ὁ τήν ἐντολήν αὐτῷ καί τήν βίβλον προχειρισάμενος.

(293) Ὡς οὖν ἐγώ ταῦτα ἤκουσα, ἐλογισάμην καί τοῦ ἀγίου τούτου τήν πρεσβείαν πολά συνηνεργήσασαν αὐτῷ καί τοῦ Θεοῦ πάλιν δεῖξαι τῷ νέῳ οἰκονομήσαντος τό οἶον ὕψος ἀρετῆς ὁ ἅγιος οὗτος ἐκέκτητο.

Παρελθούσης δέ τῆς θεωρίας ταύτης καί εἰς ἑαυτόν πάλιν, ὡς ἔλεγεν, ὁ νεανίας γενόμενος, χαρᾶ καί ἐκπλήξει συνείχετο καί ἀπό καρδίας ἐδάκρυε καί τοῖς δάκρυσιν ἢ γλυκύτης συνείπετο. Τέλος, ἐπί τῆς κλίνης ἀνέπεσε καί αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐφώνησε καί τῆς νυκτός τό μέσον εἶναι ἐδήλωσε. Καί μετ' ὀλίγον αἱ ἐκκλησίαι τόν ὄρθρον ἐσήμανον, καί αὐτός ἐξανέστη ψάλαι κατά τό σύνηθες, μηδέ ἔννοϊαν ὕπνου κατ' ἐκείνην τήν νύκτα λαβόμενος.

Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ὁ Θεός οἶδεν, ὁ καί ποιήσας αὐτά ἐν οἷς ἐπίσταται κρίμασι, μηδέν πλέον τοῦ νέου ἐκείνου ἐργασαμένου, εἰ μή ἄπερ ἠκούσατε, μετ' ὀρθῆς πίστεως καί ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος. Μή οὖν εἶπη τις πρὸς δοκιμὴν ταῦτα ἐκεῖνον ἐργάσασθαι· οὐδέ γάρ μέχρι λογισμοῦ τοῦτο ἢ εἶπεν ἢ ἐνενόησεν ὁ γάρ δοκιμάζων καί ἐκπειράζων πίστιν οὐ κέκτηται, ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐμπαθῆ καί φιλήδονον ἀπορριψάμενος ἔννοϊαν, οὕτως, ὡς ὤμνυε, τά παρά τῆς ἰδίας λεγόμενα ἐφρόντιζε συνειδήσεως, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναισθητῶς διακεῖσθαι καί μηδέ αὐτόν τήν βρῶσιν καί πόσιν ἐνηδόνως ἢ συχνοτέρως προσίεσθαι.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, ὅσα ἢ πίστις ἢ εἰς Θεόν δύναται, τοῖς ἔργοις βεβαιουμένη; Ἔγνωτε, ὡς οὔτε νεότης ἀπόβλητος οὔτε γῆρας ὠφέλιμον μή οὔσης συνέσεως καί φόβου Θεοῦ; Ἐμάθετε ὅτι οὔτε μέση πόλις (294) ἐμποδίζει ἡμᾶς εἰς τό κατεργάζεσθαι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἐάν σπουδαῖοι ὦμεν καί διεγνηγευμένοι, οὔτε ἡσυχία ὠφελεῖ ἢ ἀναχώρησις κόσμου, ἐάν ῥαθυμῶμεν καί ἀμελῶμεν; Πάντως ἀκούομεν τόν Δαβίδ ἅπαντες καί θαυμάζομεν καί λέγομεν ὅτι εἷς Δαβίδ καί ἄλλος οὐ γέγονε, καί ἰδοὺ ἐνταῦθα καί τοῦ Δαβίδ περισσότερον. Ἐκεῖνος γάρ παρά Θεοῦ τήν μαρτυρίαν εἶληφε καί προφήτης ἐχρίσθη καί βασιλεύς καί Πνεύματος Ἁγίου γέγονε μέτοχος καί πολλὰς εἶχε τὰς περί Θεοῦ ἀποδείξεις· ἁμαρτήσας οὖν καί στεερηθεὶς τήν χάριν τοῦ Πνεύματος καί τήν προφητείαν ἀφαιρεθεὶς καί τῆς συνήθους ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριωθεὶς, εἰ ταῦτα πάλιν ἐζήτησε, μνησθεὶς τῆς χάριτος ἧς ἐξέπεσε, τί

θαυμαστόν; Οὗτος δέ μηδέν τοιοῦτον ἐν νῶ λαβόμενός ποτε, ἀλλὰ μόνοις προσκείμενος τοῖς τοῦ κόσμου καὶ μόνα βλέπων τά πρόσκαιρα καὶ διάνοιαν ἔχων μηδέν φαντασθεῖσαν τῶν γῆϊνων ποτέ ὑψηλότερον, ὡς τῶν κριμάτων σου, Κύριε μόνον ἤκουσε περὶ τούτων καὶ εὐθέως ἐπίστευσε· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἔργα τῆ πίστει ἀρμόζοντα ἐπιδείξασθαι, δι' ὧν ἡ ἐκείνου πτερωθεῖσα διάνοια εἰς οὐρανοῦς ἔφθασε καὶ τὴν Μητέρα Χριστοῦ εἰς συμπάθειαν εἴκλυσε καὶ τῆ ταύτης πρεσβεία τὸ Θεῖον ἐξιλέωσατο καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕως οὐρανοῦ φθάσαι ἐνίσχυσε καὶ φῶς θεάσασθαι κατηξίωσεν, οὗ πάντες ἐφίενται καὶ ὀλίγοι λίαν ἐπιτυγχάνουσιν.

Οὗτος ὁ νέος, ὁ μήτε χρόνοις νηστεύσας πολλοῖς, μήτε ποτέ χαμευνήσας, μὴ ἐνδυσάμενος τρίχινα, μὴ κόμην ἀποκειράμενος, μὴ κόσμου ἐκστάς τῷ σώματι, πνεύματι δέ, ἀγρυπνήσας μόνον ὀλίγα, ὑπὲρ τὸν Λῶτ ἐφάνη, (295) τὸν ἐν Σοδόμοις θρυλούμενον. Μᾶλλον δέ εἰπεῖν ἐν σώματι ἄγγελος, κρατητός καὶ ἀκράτητος, βλεπόμενος ἀλλ' οὐ κατεχόμενος, ἄνθρωπος τὸ φαινόμενον καὶ ἄσαρκος τὸν νοούμενον, τοῖς πᾶσι τά πάντα ὀρώμενος καὶ μόνος μόνῳ Θεῷ τῷ πάντα γινώσκοντι ὧν. Διὸ καὶ τῆ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου δύσει τοῦ νοητοῦ φωστῆρος τὸ γλυκύ τοῦτον διαδέχεται φῶς, προβεβαιοῦν καὶ πιστούμενον τὸ μέλλον αὐτὸν ἀδιάλειπτον διαδέξασθαι φῶς. Καὶ εἰκότως· ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ ζητουμένου ἐξέστησεν αὐτὸν καὶ κόσμου καὶ φύσεως καὶ πραγμάτων ἀπάντων, καὶ ὅλον αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος καὶ φῶς ἀπειργάσατο· καὶ ταῦτα μέσον πόλεως οἰκοῦντα καὶ οἴκου προνοούμενον δούλων τε καὶ ἐλευθέρων φροντίζοντα καὶ πάντα ποιοῦντα καὶ πράσσοντα ὅσα τῷ βίῳ ἀρμόζουσιν.

Ἄλλὰ ἀρκοῦσι ταῦτα καὶ τῷ νέῳ εἰς ἔπαινον καὶ ὑμᾶς κινῆσαι εἰς πόθον καὶ μίμησιν αὐτοῦ, ἢ ἔτι βούλεσθε· καὶ ἄλλα εἰπεῖν με μείζονα, ἃ οὐδέ ἡ ἀκοή ὑμῶν ἴσως δυνηθῆ παραδέξασθαι; Ὅμως τί τούτου μείζον εὐρήσεται ἢ τί τελειότερον; Πάντως οὐδέν ἐστι μεγαλώτερον ἄλλο, καθὼς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγόριος· “Ἀρχή, φησί, σοφίας φόβος Κυρίου. Οὗ γὰρ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. Οὗ δέ ἐντολῶν τήρησις, σαρκὸς κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθοῦντος τῆ ψυχῇ νέφους καὶ μὴ ἐῶντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θεϊαν ἀκτίνα. Οὐ δέ κάθαρσις, ἔλλαμψις. Ἐλλαμψις δέ πόθου πλήρωσις τοῖς τῶν μεγίστων ἢ τοῦ μεγίστου ἢ ὑπὲρ τὸ μέγα ἐφιεμένοις”. Ὡστε ταῦτα εἰπὼν, τέλος ἀτελές εἶναι πάσης ἀρετῆς τὸν φωτισμὸν ἐδήλωσε τὸν τοῦ Πνεύματος, εἰς ὃν ὁ γενόμενος τέλος μὲν καὶ πέρας τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων κατέληφε, ἀρχὴν δέ τῆς τῶν πνευματικῶν εὗρε γνώσεως.

(296) Ταῦτα ἀδελφοί μου, Θεοῦ τά θαυμάσια. Διὰ τοῦτο κρυπτομένους φανεροῖ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἵνα οἱ μὲν ζηλῶσι τούτους, οἱ δέ ἀναπολόγητοι γένωνται. Καὶ οἱ θέλοντες ἐν μέσῳ θορύβων εἶναι, ἐν κοινοβίοις τε καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἀξίως πολιτευόμενοι, σώζονται καὶ μεγάλων παρά τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἀξιοῦνται καλῶν, ὡς ἂν οἱ διὰ ῥαθυμίαν ἀποτυγχάνοντες μηδέν ἔχουσι λέγειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἀψευδῆς γὰρ ἐστίν, ἀδελφοί μου, ὁ ἐπαγγειλάμενος σώζειν ἐκ μόνης τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Ἐλεήσατε οὖν ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑμᾶς ἀγαπῶντας καὶ πολλάκις ὑπὲρ ὑμῶν θρηνοῦντας καὶ δάκρυα χέοντας – τοιοῦτους γὰρ ἡμᾶς ὁ συμπαθῆς καὶ ἐλεήμων Θεός παρακελεύεται –, καὶ πιστεύσαντες ὀλοψύχως ἐπὶ τὸν Κύριον, ἄφετε γῆν καὶ πάντα ὅσα παρέρχονται, καὶ προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ κολληθήτε αὐτῷ, ὅτι μικρὸν ἔτι καὶ ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, καὶ ἐκτός ἐκείνου οὐκ ἔστι στάσις, οὔτε πέρας, οὔτε κατάληψις τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν πτώσεως. Ἀχώρητος γὰρ ὁ Θεός ὑπάρχει καὶ ἀκατάληπτος· ποῖος οὖν ἔσται τόπος, εἰπέ, εἰ δύνασαι, τῶν ἐκπιπτόντων τῆς βασιλείας αὐτοῦ;

Ἐμοὶ θρηνεῖν ἐπέρχεται καὶ τὴν καρδίαν μου δαπανῶμαι καὶ δι' ἡμᾶς τήκομαι, ὅταν ἐννοήσω ὅτι τοιοῦτον Δεσπότην ἔχοντες μεγαλόδωρον καὶ φιλόανθρωπον ὡς διὰ μόνην τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν τοιαῦτα ἡμῖν χαριζόμενον ἃ καὶ νοῦν ὑπερβαίνει

καί ἀκοήν καί διάνοιαν καί οὐδέ ἐπί καρδίαν ποτέ ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡμεῖς ὡσπερ ἄλογα ζῶα προτιμῶμεν γῆν μόνην (297) καί τὰ ἀπό γῆς ἡμῖν δια πολλήν εὐσπλαγχνίαν ἀναδιδόμενα εἰς αὐτάρκη χρείαν τοῦ σώματος, ἵνα ἐκ τούτων συμμέτρως τρεφόμενοι, καί ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνεμποδίστως τήν πρὸς τὰ ἄνω ποιῆται πορείαν, τρεφομένη καί αὐτὴ δηλονότι τήν νοεράν τροφήν, τήν ἐκ Πνεύματος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθάρσεως καί τῆς ἀναβάσεως.

Τοῦτο γάρ ἄνθρωπος καί εἰς τοῦτο ἐκτίσθημεν καί διὰ τοῦτο παρήχθημεν, ἵνα ἐνταῦθα μικρά εὐεργετηθέντες, διὰ τῆς εὐχαριστίας καί τῆς πρὸς Θεόν εὐνοίας ἐκεῖσε τὰ μείζονα καί αἰωνίζοντα ἀπολαύσωμεν. Ἄλλ' οἴμοι, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων μηδὲ φροντίζοντες ἀχαριστοῦμεν καί περὶ τῶν ἐν χερσίν αὐτῶν καί ἴσοι δαιμόνων γινόμεθα ἢ καί χείρονες, εἰ δεῖ τήν ἀλήθειαν εἰπεῖν. Καί διὰ τοῦτο πλείονος καί τῆς τιμωρίας δεόμεθα, ὅσω καί πλεῖον εὐεργετήθημεν καί γνωρίζομεν Θεόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς, ἀμαρτίας μόνης ἐκτός, ἵνα τῆς πλάνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ καί τῆς ἀμαρτίας ἐλευθερώσῃ. Ἄλλὰ τί δεῖ με εἰπεῖν; Πᾶσι τούτοις λόγῳ μόνῳ πιστεύομεν ἀληθῶς, τοῖς δέ ἔργοις ἀρνούμεθα. Οὐχὶ πανταχοῦ Χριστός ὀνομάζεται, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν κοινοβίοις καί ὄρεσι; Ζήτησον, εἰ δοκεῖ, καί ἐρεῦνησον ἀκριβῶς, εἰ τηροῦσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· καί μόλις εὐρήσης ἐν χιλιάσιν, ὡς ἀληθῶς, καί μυριάσιν ἕνα, τὸν ἔργῳ καί λόγῳ χριστιανόν ὄντα. Οὐχὶ διὰ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός· “Ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει καί μείζονα τούτων ποιήσει”; Ποῖος οὖν ἐξ ἡμῶν τολμᾷ εἰπεῖν· “ Ἔργα Χριστοῦ ἐγὼ ποιῶ καί πιστεύω ὀρθῶς εἰς Χριστόν; “. Οὐχ ὁράτε, ἐδελφοί, πῶς ἄπιστοι ἔχομεν εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως (298) καί χείρονα τῶν μηδέ εἰδόντων τὸν Κύριον ὑποστησόμεθα κόλασιν; Ἀνάγκη γάρ ἢ ὡς ἀπίστους κατακριθῆναι ἡμᾶς ἢ Χριστόν ψεύστην ἀποδειχθῆναι, ὅπερ ἀδύνατον, ἀδελφοί μου, ἀδύνατον.

Ταῦτα δέ ἔγραψα οὐχὶ κωλύων τήν ἀναχώρησιν, τήν δέ ἐν μέσῳ μᾶλλον τοῦ βίου διαγωγὴν προτρεπόμενος, ἀλλὰ πάντας πληροφορῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ διηγήματι ὅτι ὁ θέλων ποιεῖν τὸ ἀγαθόν ἐν παντί τόπῳ ἐκ Θεοῦ τὸ δύνασθαι ἔλαβεν. Ἄλλως δέ καί μᾶλλον ἢ ὑπόθεσις αὕτη προτρεπτικὴ ὑπάρχει πρὸς ἀναχώρησιν. Εἰ γάρ ἐκεῖνος, ὁ ἐν μέσῳ τῷ βίῳ στρεφόμενος καί μηδὲν περὶ ἀποταγῆς ἢ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς ποτε λογισάμενος, οὕτως ἠλεήθη, πιστεύσας ἀπὸ ψυχῆς καὶ τὸν Θεόν ἐπικαλεσάμενος, πόσων ἀγαθῶν ἐλπίζειν μᾶλλον τεύξεσθαι χρή τοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου καί πάντας ἅμα καταλιμπάνοντας καί αὐτάς αὐτῶν τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐκδιδόντας διὰ τὸν Θεόν εἰς θάνατον, καθὼς αὐτός ὁ θεὸς ἐνετείλατο; Καί γάρ ὁ ἀρξάμενος τὰ καλά πράσσειν ἀδιστακτῶ πίστει καί ὀλοψύχῳ προθέσει καί τήν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην ὠφέλειαν ἐπαισθάνεσθαι, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ γνωσεται ὅτι μέγα ἐμπόδιον τοῖς κατὰ Θεόν ζῆν ἐλομένοις ἢ φροντίς τοῦ κόσμου καί ἢ ἐν αὐτῷ διαγωγὴ. Ἡ γάρ ῥηθεῖσα περὶ τοῦ νέου τούτου ὑπόθεσις θαυμαστὴ τέ ἐστι καί παράδοξος καί οὐδέ εἰ ἐν ἄλλῳ τινί τοιοῦτόν τι γεγένηται ἠκούσαμεν. Εἰ δέ καί γέγονεν ἔν τισιν ἢ γενήσεται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου συντόμως ὑποχωρήσουσιν, ἐκπεσεῖν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ γινωσκέτωσαν, ἐπειδὴ καί τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ νέου μεμάθηκα ἀκριβῶς.

(299) Μοναχῶ γάρ γεγονότι ὑστερον ἐνέτυχον, τρίτον ἔτος ἢ καί τέταρτον ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ διατελοῦντι καί τὸν τριακοστὸν δεῦτερον τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος αὐτοῦ χρόνον ἄγοντι. Ἀκριβῶς γάρ αὐτόν ἐγίνωσκον, ὡς φίλον ὄντα καί συνανάτροφον, διό καί προσθεῖς ὑφηγησάτο μοι ταῦτα· “Ὅτι μετὰ τήν θαυμαστὴν ἐκείνην ἀλλοίωσιν καί τήν εἰς ἐμέ ὑπὲρ ἄνθρωπον γενομένην ἀντίληψιν οὐ πολλαί, φησίν, ἡμέραι διεληλύθησαν καί συνεχεῖς μοι τοῦ βίου ἐπέπεσον πειρασμοί, ὑφ' ὧν καί ἑμαυτὸν ἐώρων πρὸς κρυπτάς ἐργασίας ἐμποδιζόμενον καί τοῦ καλοῦ κατὰ

μικρόν ὑστερούμενον, καί ἐγλιχόμεν ἕξω τοῦ κόσμου γενέσθαι παντός καί κατά μόνας ἐκζητεῖν τόν ὀφθέντα μοι – τούτου γάρ χάριν πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι ὄλως φανήναί μοι εὐδόκησεν, ἵνα πρὸς ἑαυτόν με τόν ἀνάξιον ἐφελκύσῃται καί παντός τοῦ κόσμου ἀποχωρήσῃ με . Ἐπεὶ δέ τοῦτο ποιῆσαι συντόμως οὐκ ἴσχυσα, κατά μικρόν μικρόν πάντων τῶν προλεχθέντων ἐπιλαθόμενος, εἰς παντελεῖ κατήντησα σκότῳ, ὥστε μή μεμνησθῆί με τινος μικροῦ ἢ μεγάλου μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ποτέ, ἕξ ὧν περ προείρηκα. Εἰς πλείονα δέ μᾶλλον κακά ὑπὲρ τὰ συμβάντα μοι πρώην περιέπεσον καί οὕτω διεκείμην, ὡς μηδέ ἐννοήσας ποτέ ἢ ἀκούσας τὰ ἅγια ῥήματα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά καί τόν ἅγιον ἐκεῖνον, τόν τότε με ἐλεήσαντα καί τήν μικράν μοι ἐντολήν δεδωκότα καί τήν ῥηθεῖσαν βίβλον ἐξαποστείλαντα, ὡς ἕνα τῶν τυχόντων ἀνθρώπων ἔβλεπον καί οὐδέ ψιλῆν ἐννοίαν περὶ τῶν ὀραθέντων μοι δι' αὐτόν ἐλάμβανον. Ταῦτα δέ, φησί, λέγω σοι, ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς εἰς οἶον ἀπωλείας βόθρον ἐκ ῥαθυμίας κατηνέχθην ἐγὼ ὁ ἄθλιος καί τοῦ Θεοῦ θαυμασίας καί ἐκπλαγῆς τήν καί μετὰ ταῦτα εἰς ἐμέ γενομένην ἀγαθότητα ἄφατον.

(300) Καί γάρ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἶπω, ἀγνώστως οὕτως ἐν τῇ ταλαιπώρῳ καρδίᾳ μου ἢ πρὸς τόν ἅγιον γέροντα ἀγάπη καί πίστις διέμενε, δι' ἣν, ὡς οἶμαι, μετὰ τήν τοσοῦτων χρόνων παρέλευσιν ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος ταῖς ἐκείνου εὐχαῖς ἐλεήσας με, δι' αὐτοῦ με πάλιν ἐκ τῆς πολλῆς πλάνης καί τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν ἐξαρπάσας ἐρρύσατο. Οὐ γάρ ἀπέστην τελείως ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος, ἀλλά καί τὰ γινόμενα ἐξηγόρευον καί εἰς τό κελλίον αὐτοῦ, ὅτε ἐν τῇ πόλει ἐτύγχανον, ἀπηρχόμην συχνότερον, εἰ καί τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ὁ ἀσυνείδητος οὐκ ἐφύλαττον. Νυνὶ δέ, καθάπερ ὄραξ, τὰ πολλά τῶν ἀμαρτημάτων μου πλήθη παριδῶν ὁ εὐσπλαχνος Κύριος καί μοναχόν με γενέσθαι παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου γέροντος ὤκονόμησε καί μετ' αὐτοῦ συνεινᾷ με διηνεκῶς, τόν ἐπ' ἀληθείας ἀνάξιον, κατηξίωσε. Κόπῳ τοίνυν πολλῶ καί πλείοσι δάκρυσιν καί ἀκριβεῖ ξενιτεῖα καί τελεία ὑπακοῇ καί ἐκκοπῇ παντελεῖ τοῦ οἰκείου θελήματος καί πολλοῖς ἄλλοις σκηροτάτοις ἐπιτηδεύμασί τε καί πράξεσιν, ἀκατασχέτῳ καί ἀνευδότηῳ δρόμῳ πορευομένῳ μου, μικράν μὲν καί ὀλίγην ἀμυδρῶς πως ἀκτῖνα τοῦ γλυκυτάτου καί θείου ἐκείνου φωτός ἰδεῖν καί αὐθις ἠξίωμαι, τοιαύτην δέ θεωρίαν, οἷα τότε ἐώρακα, οὐδέπω μέχρι τοῦ νῦν ἠξιώθην θεάσασθαι”.

Ταῦτα οὖν δακρῶν ἐλάλει μοι καί τούτων ἕτερα πλείονα. Ἐγὼ δέ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἁγίων ἐκείνου ῥημάτων ἐπακροασάμενος καί ὄλον ὄντα τῆς θείας ἔμπλεων χάριτος στοχασάμενος καί ἀληθῆ σοφόν, εἰ καί μή λόγον εἶχε σοφίας τῆς ἕξωθεν, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀκριβῆ κεκτημένον τήν εἴδησιν ἐκ πρακτικῆς γνώσεως, εἰπεῖν μοι αὐτόν παρεκάλεσα πῶς τοιαῦτα ἢ πίστις ἐνεργεῖν θαυμάσια πέφυκε, καί διδασκαλίας τρόπῳ ἐγγράφως ταῦτα ἐκθέσασθαι μοι. Ὁ δέ καί λέγειν ἀπήρξατο καί τὰ λεγόμενα γράφειν οὐκ ὤκνησεν, (301) ἅ καί, ἵνα μή τόν λόγον μηκύνωμεν, ἐν ἄλλοις ἀνεταξάμεθα εἰς τράπεζαν εὐφροσύνης, τοῖς μετὰ πίστεως τῶν γεγραμμένων ἐπιβατεύουσι.

Διά τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, δράμωμεν ἐμπόνως καί ἡμεῖς τόν δρόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καί τὰ πρόσωπα ἡμῶν οὐ μή κατασυχυνθῆ. Ἄλλ' ὥσπερ παντὶ τῷ κρούοντι ἐπιμόνως ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς βασιλείας αὐτοῦ καί δίδωσι τῷ αἰτοῦντι Πνεῦμα εὐθές καί πανάγιον, καί οὐκ ἔστι τόν ὀλοψύχως ζητοῦντα μή εὐρεῖν καί πλουτῆσαι τόν πλοῦτον τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, οὕτω καί ὑμεῖς ἐντροφήσετε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὧν ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, νῦν μὲν ἐκ μέρους καί μετὰ σοφίας τῆς κρείττονος, ἐν δέ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι ὀλοκλήρως μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΓ'. (302)

Περί μετανοίας καί φόβου Θεοῦ. Καί ὁποῖον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καί πόνον καρδίας ὁ μετά συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καί τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καί πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὔχεται.

Ἀκούσατέ μου τῶν λόγων, υἱοί μου ἔσχατοι, ἀγαπητοί μου, περιποίητοί μου, ἀκούσατέ μου, εἰ ἀληθῶς ὡς πατέρα ποθεῖτέ με καί ζητεῖτέ με. Ποῖος τῶν ἀνθρώπων, φαρμάκῳ πληγείς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καί ἀλγῶν καί κοπτόμενος πόνῳ σφοδρῶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, τραυμάτων μικρῶν δέρματος σώματος αὐτοῦ φροντίζει ἢ μελετήσει αὐτῷ περὶ τούτων; Ὁ γάρ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κρυπτός πόνος καλύψει πάντα πόνον ἢ κνησμονήν, γινομένην ἐπὶ δερματίδα σώματος αὐτοῦ, καί ἐκ συνοχῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ οὐκ ἀφίεται διαβλέψαι καί ἰδεῖν τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ, ἀλλὰ πόνῳ καί ὀδύνη ἀφορήτῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπιλανθάνεται τῶν πληγῶν, τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, καί τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ταῖς χερσίν αὐτοῦ διαρρήξει καί τοῖς ὄνουσιν αὐτοῦ τῶν χειρῶν τὰ τραύματα τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιζάνη. Ἐπιλάθεται δέ καί γονέων καί φίλων αὐτοῦ (303) καί ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον οὐκ ἀτενίσει τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδέ ἐπιστραφήσεται αὐστηρῶ τῷ προσώπῳ ἐπὶ ἄνθρωπον καταρῶμενον αὐτόν. Οὐ φροντίζει κτημάτων ἢ πραγμάτων αὐτοῦ, καταλείπει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλομένοις. Ἄρτον ἠδέως οὐ φάγεται, ἐμπέπλησται γάρ πικρίας. Οἶνον ἠδέως οὐ πίεται, πόνος γάρ ἐστὶν εἰς κόρον αὐτῷ. Τοῖς καλοῦσιν εἰς δεῖπνον πότου μετ' ὀργῆς μεγάλης ἀποκριθήσεται· “Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, θάνατος γάρ συντρίβει μου τὴν καρδίαν, καί τί οἶδα εἰ ἄρτι λάβη αὐτήν; Ζῆν γάρ ἐν βίῳ μισητόν μοι γέγονεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη θάνατος, ἐγὼ δέ οὐκ ἤδην “. Ἐπὶ κλίνην στρωμνῆς αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται, ἀλλ' ἔσται κυλινδούμενος καί ἀσπαίρων ἐπὶ τῆς γῆς, κράζων μεγάλα καί ὀδυρόμενος, φροντίδα μηδεμίαν ποιούμενος τῶν ὀρώντων αὐτόν ἀσχημονοῦντα ἢ τῶν ἀκουόντων τῆς κραυγῆς αὐτοῦ καί καταλοιδορούντων αὐτόν. Ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλέβες, πηγῆς ὕδωρ μᾶλλον προχέοντες ἢ προφέροντες τὸ ὄρα. Πάντα ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον μακαρίσει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καί τούς ὄντας καί τούς παρελθόντας καί τούς μήπω τὸν κόσμον γνωρίσαντας, καί πᾶν κτῆνος καί πᾶν ἐρπετόν ἔρπον ἐπὶ τῆς γῆς καί πᾶν ὃ ἔχει πνεῦμα ζωῆς μακαρίσει λέγων· “Ὡς εὐλογημένα πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιηθέντα, ἐν χαρᾷ ψυχῆς καί ζωῆς αὐτῶν ἀπόνως διάγοντα, ἐγὼ δέ μόνος φορτίῳ βαροῦμαι ἀμαρτημάτων καί πυρὶ κρίσεως κρίνομαι καί ὀδυνῶμαι μόνος ἐπὶ τῆς γῆς! “. Πᾶσαν ψυχὴν μίαν λογίσεται καί ὡς ἁγίαν τῷ κυρίῳ σεβασθήσεται καί ὡς ἀκάθαρος εὐλαβηθήσεται ἀπὸ πάντων. Δίκαιον ἀπὸ ἀδίκου οὐ διακρινεῖ, ἀλλ' ἔξει τούς πάντας ἴσον, (304) καθαρούς τε καί ἀκαθάρτους. Οὗτος μόνος χωρίζεται ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν, καί ἐπὶ κοπρίας ἀμυθῆτων κάθηται ἀμαρτιῶν καί σκότει ἀγνοίας καί λύπης περιέχεται, τέλος οὐκ ἔχοντι. Τὸν δέ ἰχώρα τῶν τραυμάτων αὐτοῦ ἀποξέσει οὐ μετὰ ὀστράκου ὡς ὁ Ἰώβ, ἀλλὰ τοῖς ὄνουσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ διὰ τὴν βίαν τοῦ πόνου τῆς καρδίας αὐτοῦ· Ἰώβ γάρ τὴν σάρκα πληγείς εἶχε τὴν ψυχὴν ὑπὸ Θεοῦ σκεπομένην, οὗτος δέ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι ὑπὸ ἀμαρτιῶν ἔσχε πεφαρμαγμένην, καί διὰ τοῦτο χείρων ἢ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν πληγὴν τοῦ Ἰώβ. Μετὰ ταῦτα δέ καταλείψουσιν αὐτόν συγγενεῖς κατὰ σάρκα καί πάντες γνωστοὶ καί φίλοι αὐτοῦ οἱ ἐν κόσμῳ· μικρόν γάρ συνακολουθήσαντες αὐτῷ καί συνδακρῦσαντες τὴν ἀπαρηγόρητον θλίψιν αὐτοῦ καί τό ἀπαράκλητον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θεωρήσαντες, ὡς βδέλυγμα ἠγησάμενοι, εἰς τὰ ἴδια ὑποχωρήσουσιν ἕκαστος, καί μόνος καταλειφθεὶς καί τὴν περιέχουσαν αὐτόν

έρημیان καί ἀπορίαν καί θλίψιν καί ὀδύνην θεασάμενος, κλαύσει ἐν ὀδύνη ψυχῆς αὐτοῦ καί βοήσει ἐν ἀπογνώσει πρὸς τὸν Παντοκράτορα Κύριον.

“Ἴδού ὄραξ, Κύριε, καί ἔστιν οὐδέν ὃ οὐ βλέπεις, ἐγὼ δέ σῶν χειρῶν ἔργον, ἔργα δέ σῶν προσταγμάτων οὐκ ἔπραξα, πᾶσαν δέ κακίαν μετήλθον ἐν ἀφροσύνη. Σὺ ἀγαθός, ἐγὼ δέ οὐκ ἐγίνωσκόν σε, νυνὶ δέ ἀκήκοα περὶ σοῦ καί ἔφριξα καί τί ποιήσω οὐκ οἶδα. Ἦσθήθην τῆς κρίσεώς σου καί λόγος ἀπολογίας οὐχ εὐρέθη ἐν τῷ στόματί μου. Ἐνός γάρ λόγου ἀργοῦ στόματός μου ἀντάξιον οὐδέν διεπραξάμην ἐπὶ τῆς γῆς, (305) ὅτι ἐάν πᾶσαν δικαιοσύνην ποιήσῃ ἄνθρωπος, ὡς δοῦλος καί ὡς ὀφειλέτης ποιήσῃ, ἀντάλλαγμα δέ ἁμαρτίας αὐτοῦ οὐδέν εὐρήσει, τό γάρ ἔλεος παρά σοί ἐστίν, ἁμαρτία γάρ θάνατος, καί τίς ἔσται ὁ δι’ αὐτῆς ἀποθνήσκων καί ἀφ’ ἑαυτοῦ ἀνιστάμενος; Πάντως οὐδεὶς. Σὺ γάρ μόνος ἀποθανῶν ἀνέστης, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησας οὐδέ ἐν τῷ στόματί σου εὐρέθη δόλος. Τίς δέ ἀποθανεῖται ἐν ἁμαρτίαις καί οὐ μεταμεληθήσεται; Ἔσται δέ αὐτῷ οὐδέν ὄφελος. Οὕτως, Δέσποτα Παντοκράτορ, καί ἐγὼ μετανοῶ μὲν κακὰ διαπραξάμενος ἔργα, οὐκ ἔστι μοι δέ εἰς δικαίωμα ἢ μετάνοια· μετάνοια γάρ ἐπίγνωσίς ἐστιν ἁμαρτίας. Καί νῦν βλέπεις, παντεπόπτα Κύριε, ὅτι οὐδέν ἔχω πλήν τοῦ σώματος, ἀλλ’ οὐδέν μοι ὄφελος ἐξ τῆς τοῦ πλούτου στερήσεως. Ὅλος γάρ εἰμι τραῦμα ἐν καὶ οὐδαμοῦ μοι περιλέλειπται ἀφορμὴ σωτηρίας, ὅτι κατελείφθην μόνος καί ζῶντά με ἄδης κατέπιε. Καί σύ, Κύριε, βλέπεις, μόνος δύνασαι με ἀναγαγεῖν καί τὸν πόνον τῆς ἐμῆς καρδίας ἰάσασθαι, ὅτι δυνατὴ ἡ χεὶρ σου εἰς ἅπαντα καί τὰ τέλη φθάνουσα τῶν ἀβύσσων, ἐνεργοῦσα πάντα τῷ νεύματί σου. Εἰπεῖν “Ἐλέησόν με” οὐ τολμῶ, ἀνάξιος γάρ εἰμι· σύ δέ, Κύριε, βλέπεις.

Ὁ οὖν εὐσπλαγχνος Θεός ταχέως εἰσακούσεται αὐτοῦ καί ἀνάπαυσιν ὀδύνης καί ἀπαλλαγὴν πόνου καρδίας αὐτοῦ συντόμως παράσχη αὐτῷ. Φιλάνθρωπος γάρ ὢν, οὐ φέρει ἐν ἀνάγκῃ τοιαύτη καί ἀφορήτῳ ὀδύνην τό τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίημα καθορᾶν, καί ποιήσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τοῦ τὰ προειρημένα ἅπαντα ἀπαραλείπτως ποιήσαντος, (306) καί μετὰ τῶν ἐν πίστει ἀκουόντων καί μιμεῖσθαι μελλόντων τὴν ἀληθῆ ταύτην τῆς μετανοίας εἰκόνα καί ἱστορίαν ἣν πρῶτον ἐξεπλήρωσε πρᾶξις καί τότε γραφῇ παραδέδωκε λόγος, τό πολύ καί ἄφατον ἔλεος αὐτοῦ, καί ἐκχέει τὴν αὐτοῦ καὶ ἐπ’ αὐτόν ἀγαθότητα καί μεταβαλεῖ εἰς χαρὰν τὸν πόνον αὐτοῦ καί τὴν πικρίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γλυκὺ γλεῦκος μεταποιήσῃ καί τὸν κατεσθίοντα ἰόν τοῦ δράκοντος τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐξεμέσαι ποιήσῃ· καί οὐ μνησθήσεται ἔκτοτε τῶν πρώην πόνων αὐτοῦ, οὔτε πάντων ἐκείνων ὧν ὑπέστη κακῶν, ἀλλ’ οὐδέ χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτον, ὃν κετέλιπεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πληγῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ, ἐπιστραφεὶς ζητήσῃ ἢ τινος ἐτέρου ἐπιθυμήσῃ. Ὁ γάρ ὑψιστος Θεός δώσει αὐτῷ ὑγίαν, ἣτις ἔσται ὑπὲρ πάντας τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, ἢ δέ ὑγεία χαρὰν ἐμποιήσῃ ἄφραστον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καί ἔσται ἡ χαρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν προτέραν θλίψιν αὐτοῦ, καί αὕτη πάλιν ἡ χαρὰ πάντα πόνον τὸν ἔξωθεν γινόμενον ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀποδιώξει, καί ἔσται γινώσκων ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι τραύματα σώματος αὐτοῦ οὐδέ ἔρχεται ἔκτοτε ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ, καί θλίψις ἢ ἔξωθεν οὐ καθάψεται τῆς χαρᾶς τῆς οὔσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καί αὕτη ἡ γνῶσις ἔσται πλεονασμός τῆς χαρᾶς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Καί ἔσονται οἱ πλησίον αὐτοῦ, οἱ πρώην θεωροῦντες τὰς ἔξωθεν θλίψεις αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες δέ τὴν μετὰ ταῦτα γεγонуῖαν κρυφίαν χαρὰν αὐτοῦ, (307) στενάζοντες ἐπ’ αὐτῷ καὶ λέγοντες· “Ἴδε ἄνθρωπος ὅς οὐκ οἶδεν εὐφροσύνην ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καί ὁ βίος αὐτοῦ θλίψεως καὶ ὀδύνης πλήρης, καί αἱ ἡμέραι αὐτοῦ οὐδέν διαφέρουσι τῶν μαστιζομένων καὶ τιμωρουμένων ἐπὶ ἁμαρτίαις”· εἰδὼς δέ μόνος ἐκεῖνος ὅτι πλήρης θυμηδίας καὶ ἀγαλλιάσεως ὁ χρόνος αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ ἡ χαρὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ θάνατον ἐμπαίζει καὶ ἄδης οὐ κυριεύει αὐτῆς, ὅτι τέλος οὐκ οἶδε, χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπὶ τούτοις μυριοπλασίως ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τοὺς

κρατοῦντας τῆς γῆς, καί ὑπέρ πάντας ἐφ' οὓς ἡ ὑγεία καί ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος, καί ὑπέρ πάντας ἐφ' οὓς ὁ πλοῦτος καί ἡ πορφυρᾶ στολή καί ἡ βυσσίνη, καί ὑπέρ πάντας τούς μακαριζομένους ἐπί τῆς γῆς παρά στομάτων οὐκ ὀρθά λαλούντων. Οἶδε γάρ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι κρείσσων πενία μετά χαρᾶς τοιαύτης ὑπέρ πάντα τόν κόσμον καί τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἐστίν, ἐπειδή πάντα τά ἐπί τῷ σώματι αὐτοῦ καί τά ἐπί παντί τῷ βίῳ ὁ οὐρανός καλύψει καί ἄδης φάγεται καί θάνατος κυριεύσει αὐτῶν, ἡ δέ χαρά, ἡ ἐκ τῆς ὑγείας περιποιηθεῖσα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑπ' οὐδενός τούτων δύναται κρατηθῆναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Οὔτε γάρ ἀπό δόξης αὐτῷ γέγονεν αὐτή, οὔδέ ἀπό πολλοῦ πλούτου, οὔτε ἀπό ὑγείας σώματος αὐτοῦ, οὔτε ἀπό ἐπαίνου ἀνθρώπων, οὔτε ἀπό ἄλλου τινός πράγματος τῶν ὑπό τῶν οὐρανῶν, ἀλλά ἀπό πόνου καί πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ ἐσκεύασται καί ἀπό συναντήσεως Πνεύματος Θεοῦ, τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διυλισθεῖσα γάρ δι' αὐτοῦ καί ἐκπιεσθεῖσα ἡ καρδιά αὐτοῦ ἄδολον καί ἀμιγῆ θλίψεως χαράν ἀπέτεκε. (308) Καί διά τοῦτο θάνατος οὐ κυριεύσει αὐτῆς, ὅτι μῶμος οὐχ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἔσται ὡς διυλισμένος οἶνος ἀπέναντι ἡλίου, ἐκλάμπων μᾶλλον καί λαμπρυνόμενος καί καθαρωτέραν δεικνύων τήν αὐτοῦ χροάν, εὐφραίνων καί ὑπεραστράπτων τῷ προσώπῳ τοῦ πίνοντος αὐτόν κατέναντι τοῦ ἡλίου.

Ἐπί δέ τούτοις ἐν μοι δυσνόητον· οὐ γάρ οἶδα ποῖον πλεόν εὐφραίνει με, ἡ θεά καί ἡ τέρψις τῆς καθαρότητος τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἢ μᾶλλον ἡ πόσις καί ἡ γεῦσις τοῦ οἴνου τοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Θέλω γάρ εἰπεῖν τοῦτο καί ἔλκει με ἐκεῖνο καί γλυκύτερον φαίνεται· καί ὅταν πρὸς ἐκεῖνο ἀπίδω, ὑπό τῆς γλυκύτητος τῆς γεύσεως περισσοτέρως μᾶλλον ἠδύνομαι, καί οὔτε τοῦ βλέπειν κορέννυμι οὔτε τοῦ πίνειν ἐμπίπλαμαι. Ὅταν γάρ τοῦ πίνειν χορτασθῆναι δοκήσω, τότε τό κάλλος τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων διψᾶν με σφόδρα ποιεῖ καί λιμώττων πάλιν εὐρίσκομαι· καί ὅσω πάλιν φιλονεικήσω τήν ἐμὴν ἐμπλήσαι γαστέρα, καίεται τό στόμα μου δεκαπλασίως καί τῇ δίψῃ καί ἐπιθυμίᾳ τοῦ διειδεστάτου πόματος ἐκπυρίζομαι.

Ταύτη οὖν τῇ καλῇ κρίσει πᾶς ὁ κρινόμενος ἐτέραν οὐ φοβηθήσεται τιμωρίαν ἢ βάσανον, οὔδέ πειρασμούς δειλιάσει τούς ἐπερχομένους αὐτῷ. Ἡ γάρ δίψα αὐτοῦ οὐ παυθήσεται εἰς τόν αἰῶνα καί τό ἠδύ καί λευκολαμπές αὐτοῦ πόμα οὐκ ἐκλείψει, καί ἡ ἐκ τοῦ ποτοῦ ἠδύτης καί ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐξερχομένη χαροποιός αἴγλη πᾶσαν λύπην ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκδιώκει καί πάντοτε χαίρειν ποιεῖ τόν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καί οὐδεῖς βλάπτων κατισχύσει αὐτοῦ, οὔδέ (309) ὁ κωλύσων αὐτόν ἔσται ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτηρίου μὴ ἐμφορηθῆναι. Ὁ γάρ κρατῶν τῇ κακίᾳ τῆς γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ σκότου, ὁ βασιλεύων ἐπί πᾶν ὕδωρ θαλάσσης καί κόσμον ἐμπαίζων ὡς εἶ τις μικρόν στρουθίον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, μετά πάσης αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς καί τῆς δυνάμεως οὐ προσεγγίσει πτέρναν ποδός αὐτοῦ, οὔδέ προσβλέψαι αὐτῷ μετά θάρσους τολμήσει. Ἡ γάρ στίλβα τοῦ οἴνου καί ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου πρὸς τό πρόσωπον τοῦ πίνοντος φαιδρῶς ἀπαστράπτουσαι διέρχονται μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καί μέχρι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καί ποδῶν καί μέχρι τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ καί, πῦρ ὄλον ποιοῦσαι τόν πίνοντα, φλέγειν καί τήκειν τούς προσερχομένους αὐτῷ ἐχθρούς ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἐνισχύσουσι, καί γίνεται ἀγαπητός τῷ φωτὶ τοῦ ἡλίου καί τῷ ἡλίῳ φίλος καί τῷ λευκολαμπεῖ οἴνω τῶν ἐξ αὐτῶν προερχομένων ἀκτίνων δίκην υἱός ἡγαπημένος· ἡ γάρ πόσις αὐτοῦ τροφή καί κάθαρσις ρύπου σεσηπῶτων σαρκῶν αὐτοῦ, καί ἡ κάθαρσις ὑγεία ὀλόκληρος αὐτῷ, καί ἡ ὑγεία οὐκ ἔᾶ αὐτόν ἕτερόν τι νοσοποιόν βρῶμα τραφῆναι, ἀλλά ἄπειρον καί διακαῆ ἐπιθυμίαν παρέχει αὐτῷ πίνειν ἐκ τοῦ οἴνου καί ἑαυτόν καθαίρειν μᾶλλον καί ὑγείαν ποιεῖσθαι τήν πόσιν. Τό γάρ κάλλος τῆς ὑγείας καί ἡ τερπνότης τῆς ωραιότητος, τῆς ἐκ τῆς ὑγείας προσγινομένης, κόρον οὐκ ἔχει.

Οὕτως οὖν ἔσται, τέκνα ἠγαπημένα, υἱοί μου, περιποίητοί μου, οἱ ἀκούοντές μου τούς λόγους, πᾶς ὁ ἔναντι Κυρίου Θεοῦ Παντοκράτορος ἀμαρτήσας καί φόβου κρίσεως καί ἀποστροφῆς αὐτοῦ αἴσθησιν ἐν καρδίᾳ λαμβάνων. Φόβος γάρ Κυρίου καί αἴσθησις ἀνταποδόσεως αὐτοῦ δικαίας οὕτω σάρκα ἐκτῆκει καί ὁσῶ συντρίβει, (310) ὡς ἀπηρωρημένος λίθος ὑπό μηχανῆς τούς ἐν τῇ ληνῶ πατουμένους βότρυας ἐκθλίβει καί σφοδρῶς ἐκπιέζει. Τάς μὲν γάρ σταφυλάς πρῶτον πατοῦντες οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον αὐτάς πιέζουσιν ὑπό τοῦ λίθου καί πάσης ὑγρότητος αὐτάς χωρίς ἀποφαίνουσι, τόν δέ εἰσελθόντα ἄνθρωπον εἰς τόν φόβον τοῦ Θεοῦ αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ποιεῖ αὐτόν γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλοις εἰς καταπάτημα. Καί ὅτε καταλεάνη καί συντρίψει τελείως τό ὑπερήφανον καί κενόδοξον τῆς σαρκός αὐτοῦ φρόνημα, τότε ἡ ἀγία ταπεινώσις, ὁ νοητός λίθος ὁ ἐλαφρότατος καί χρηστός, ἐπιπεσῶν ἄνωθεν, πᾶσαν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καί παθῶν ἐκπιέσασα, οὐκ ἄχρηστον τήν ἐκπιεσθεῖσαν ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἀλλά δάκρυα ποταμηδόν αὐτήν καταντλήσασα τό ζῶν ὕδωρ ἐκβλύζειν ποιεῖ καί τά ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων τραύματα ἰᾶται καί τόν ἰχώρα καί τά ἔλκη αὐτῶν ἀποπλύνει καί χιόνος λαμπρότερον ὄλον ἐκεῖνον ἀποδεικνύει τόν ἄνθρωπον.

Μακάριος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ τούς λόγους τούτους ἀκούων καί δεχόμενος αὐτούς μετὰ πίστεως καί ποιῶν αὐτούς, ὅτι μεγάλα εὐρηκῶς ἀγαθά, τά ὑπέρ νοῦν καί λόγον καί διάνοιαν ὄντα, μακαρίσει τήν ἀθλίαν μου χεῖρα, τήν ταῦτα γράψασαν, καί δοξάσει τόν ἐλεήμονα καί πολυέλεον Κύριον, τόν διά ῥυπαρᾶς γλώσσης καί ἀκαθάρτου καί ῥυπαροῦ στόματος ταῦτα γραφῆ παραδόντα εἰς ἐπιστροφῆς καί μετανοίας ὑπόδειγμα καί εἰς ὁδόν ἀπλανῆ καί ἀληθεστάτην τῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς θελόντων σωθῆναι καί μελλόντων κληρονομεῖν βασιλείαν, τήν ἐν αὐτῶ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΔ'. (311)

**Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος
θησαυρός ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλός ἐστι καί
τοῖς βουλομένοις, ἀλλά μόνοις τοῖς τόν διανοίγοντα τόν νοῦν
κτησαμένοις εἰς τό συνιέναι τάς Γραφάς.**

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔοικεν ἡ πνευματικὴ γνῶσις οἰκία τινί μέσον τῆς κοσμικῆς καί ἑλληνικῆς γνώσεως κατεσκευασμένη ἐν ἧ ὥσπερ κιβώτιον στερρόν καί κατησφαλισμένον ἡ γνῶσις τῶν θεοπνευστων Γραφῶν καί ὁ ἐν αὐτῇ ἄφραστος πλοῦτος ἀποτεθησαυρισμένος ἀπόκειται, ὃν οὐκ ἂν ποτε οἱ ἐν τῷ οἴκῳ εἰσερχομένοι κατιδεῖν δυνηθῶσιν, εἰ μὴ τό κιβώτιον αὐτοῖς πάντως διανοιχθῆ. Οὐκ ἔστι δέ ὑπό ἀνθρωπίνης σοφίας ἀνοιχθῆναι τοῦτο ποτε, διό καί μένει ἄγνωστος πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἐναποκείμενος ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καί καθάπερ κἂν αὐτό τό κιβώτιον ὄλον ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὤμων ἀναλαβῶν ἐπιφέρηται ἄνθρωπος, τόν ἐναποκείμενον ἐν αὐτῷ ἀγνοεῖ θησαυρόν, οὕτω κἂν πάσας ἀναγνῶ καί ἐκστηθίσηται ὁ ἄνθρωπος τάς Γραφάς (312) καί ὡς ἕνα ψαλμόν περιφέρῃ αὐτάς, τήν ἐγκεκρυμμένην ἐν αὐταῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεάν ἀγνοεῖ. Οὔτε γάρ διὰ τοῦ κιβωτίου τά ἐν τῷ κιβωτίῳ, οὔτε διὰ τῆς Γραφῆς τά ἐν τῇ Γραφῇ δηλὰ καθίστανται. Καί πῶς, ἄκουσον.

Βλέπεις κιβώτιον μικρόν, κεκλεισμένον πάντοθεν ἀσφαλῶς καί, ὅσον ἀπό τοῦ βάρους καί τῆς ἔξωθεν εὐπρεπείας αὐτοῦ, ὑπολαμβάνεις ἢ καί ἴσως παρά τινων ἀκούων πιστεύεις ἔνδοθεν ἔχειν αὐτό θησαυρόν, ὃ καί ἄρας μετὰ σπουδῆς πορευῆ· τί

οὖν σοι ἔσται, εἶπέ μοι, τό ὄφελος, ἐάν ἐσφραγισμένον αὐτό καί κεκλεισμένον αἰεὶ περιφέρῃς καὶ οὐκ ἀνοίξης; Οὐ θεάσῃ ποτέ, ἔτι ζῶν, τόν ἐν αὐτῷ θησαυρόν, οὐκ ἴδῃς τῶν ἐν αὐτῷ λίθων τήν διαύγειαν, τῶν μαργαριτῶν τήν λαμπρότητα, τοῦ χρυσοῦ τήν ἀστράπτουσαν αἴγλην. Τί σοι τό ὄφελος, ἐάν ἐξ αὐτῶν οὐ καταξιωθῆσῃ λαβεῖν κἄν ὀλίγον καὶ ὠνήσασθαί τι τῶν πρὸς διατροφήν ἢ ἔνδυσιν, ἀλλά περιφέρεις μὲν, ὡς εἶπομεν, ἐσφραγισμένον τό κιβώτιον δι' ὄλου, πολλοῦ καὶ πολυτίμου πεπλησμένον τοῦ θησαυροῦ, αὐτός δέ σύ λιμῶ καὶ δίψῃ καὶ γυμνότητι κατατρύχῃ; Πάντως οὐδέν.

Ταῦτά μοι καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑπολάμβανε ἀδελφέ. Νόει μοι οὖν κιβώτιον τό Χριστοῦ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς λοιπὰς θείας Γραφάς, ἐχούσας ἐν αὐταῖς ἐγκεκλεισμένην καὶ ἐσφραγισμένην τήν αἰώνιον ζωὴν καὶ σύν αὐτῇ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρρητα καὶ αἰσθητοῖς ὄμμασι μὴ καθορώμενα αἰώνια ἀγαθὰ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος”. “Ἀνθρωπον δέ τόν ἄραντα τό κιβώτιον ὑπόθου μοι εἶναι τόν τὰς Γραφάς πάσας ἀποστηθίσαντα καὶ ἐπὶ στόματος αἰεὶ ταύτας ἐπιφερόμενον. (313) Ἐπιφέρεται οὖν αὐτάς ὡς ἐν κιβωτίῳ τῷ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, ἔχοντι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ὡς λίθους τιμίους, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος – οἱ γάρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι φῶς εἰσι καὶ ζωὴ εἰσιν, ὡς αὐτός οὗτός φησιν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν”, σύν ταῖς ἐντολαῖς δέ ὡς μαργαρίτας τὰς ἀρετὰς. Ἀπὸ γάρ τῶν ἐντολῶν αἱ ἀρεταί, ἐκ δέ τούτων ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀποκεκρυμμένων καὶ κεκαλυμμένων. Διὰ γάρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντολῶν ἡ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, διὰ δέ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἡ πλήρωσις τῶν ἐντολῶν γίνεται, καὶ οὕτω διὰ τούτων ἀνοίγεται ἡμῖν ἡ θύρα τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπόντος· “Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολὰς μου τηρήσει καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν καὶ ἐγὼ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν”. Ὅταν οὖν ἐνοικήσῃ καὶ ἐμπεριπατήσῃ ὁ Θεός ἐν ἡμῖν καὶ ἐμφανίσῃ αὐτός ἑαυτόν αἰσθητῶς ἡμῖν, τότε καὶ γνωστῶς καθορώμεν τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ ἡγουν τὰ ἐν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἐγκεκρυμμένα θεῖα μυστήρια. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι, μηδεὶς πλανάσθω, διανοιγῆναι τὴν κιβωτόν τῆς γνώσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι ἢ ἐν μετοχῇ καὶ θεωρίᾳ γενέσθαι αὐτῶν. Ποίων δέ καὶ τίνων φημί ἀγαθῶν; Ἀγάπης τελείας, τῆς πρὸς τόν Θεόν δηλονότι καὶ τόν πλησίον, καταφρονήσεως τῶν ὀρωμένων ἀπάντων, τό νεκρωθῆναι τὴν σάρκα καὶ τὰ μέλη ταύτης τὰ ἐπὶ γῆς μέχρι καὶ ἐπιθυμίας κακῆς, ἵνα ὥσπερ ὁ νεκρός ὄλως οὐ λογίζεται (314) οὐδέ αἰσθάνεται τινος, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἐπιθυμίας κακῆς ἢ ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως ὄλως ἐννοῶμεν ποτε ἢ ἐπαισθανώμεθα τοῦ κακοῦ τῆς τυραννίδος ὀχλήσεως, μόνον δέ τῶν ἐντολῶν μνημονεύωμεν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἔτι δέ ἀθανασίας, ἀφθαρσίας, δόξης αἰδίου, ζωῆς αἰώνιου, βασιλείας οὐρανῶν, υἰοθεσίας διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τό γενέσθαι ἡμᾶς θεοὺς θέσει τε καὶ χάριτι, χρηματίσαι τε κληρονόμους Θεοῦ, συγκληρονόμους δέ Χριστοῦ, καὶ συνάμα τούτοις τόν νοῦν Χριστοῦ κτήσασθαι καὶ δι' αὐτοῦ ἰδεῖν τόν Θεόν καὶ Χριστόν αὐτόν ἐνοικοῦντα κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ἐμπεριπατοῦντα γνωστῶς ἐν ἡμῖν.

Τούτων οὖν ἀπάντων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων ἀρρήτων καὶ ἀνεκφράστων οἱ τὰς ἐντολὰς ἀκούοντες τοῦ Θεοῦ καὶ ποιοῦντες αὐτάς, διὰ τῆς ἀνοίξεως ἧς ἔφαμεν κιβωτοῦ, ἡγουν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς θεᾶς τῶν ἐν τῇ θεῖᾳ ἐγκεκρυμμένων Γραφῇ, ἀξιοῦνται καὶ πλουσιῶς ἐπαπολαύουσιν. Οἱ δ' ἄλλοι, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν εἰρημένων ἀπάντων καὶ ἀπειρίαν, ἄγευστοὶ εἰσι τῆς τούτων γλυκύτητος, τῆς τούτων ἀθανάτου ζωῆς, ἐπεριδόμενοι τῇ μαθήσει μόνῃ τῶν Γραφῶν· οὐς καὶ καταδικάζουσα καὶ κατακρίνουσα μᾶλλον αὕτη ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔσται ἢ τούς μηδὲ τῶν Γραφῶν ἀκηκοότας. Ἐκ γάρ τῶν τοιούτων τινές ἀπὸ ἀγνοίας πλανώμενοι πάσας στρεβλοῦσι τὰς θείας Γραφάς, μεθερμηνεύοντες αὐτάς κατὰ τὰς

ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας αὐτῶν, συνιστάνειν θέλοντες ἑαυτούς, ὅτι δὴ καὶ δίχα τῆς (315) ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς σωθῆναι μέλλουσιν, ἀπαρνούμενοι τὴν δύναμιν ὅλως τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Καὶ εἰκότως· τὰ γὰρ ἐσφραγισμένα καὶ κεκλεισμένα, τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀθέατα τε καὶ ἄγνωστα, διανοιγόμενα δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενα θεατὰ γινόμενα ἡμῖν καὶ γνωστά, πῶς ἄρα εἰδέναι ἢ γνῶναι ἢ κἄν ποσῶς ἐννοῆσαι ποτε ἐξιχύσουσιν, οἱ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἔλλαμψιν, τὸν φωτισμόν, τὴν ἐνοίκησιν τῆς εἰς αὐτούς, μηδέποτε γνῶναι λέγοντες; Πῶς ἐν καταλήψει γένωνται τῶν τοιούτων μυστηρίων, οἱ μηδὲ ποτέ ἐν ἑαυτοῖς ἐπεγνωκότες γενομένην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναχώνουσιν, τὴν ἀνακαίνισιν, τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ἀνάπλασιν, τὴν ἀναγέννησιν; Οἱ δὲ μήπω βαπτισθέντες ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, τὴν ἀλλοίωσιν τῶν βαπτισθέντων ἐν τούτῳ πῶς εἰδέναι δύνανται; Οἱ μὴ γεννηθέντες ἄνωθεν, τῶν γεννηθέντων ἐκεῖθεν – καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος – τὴν δόξαν πῶς ἴδωσι, τῶν ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων καὶ τέκνων γενομένων Θεοῦ; Οἱ μὴ τοῦτο παθεῖν ἐθέλησαντες, ἀλλὰ δι' ἀμελείας ταύτην προσαπολέσαντες – καὶ γὰρ ἔλαβον ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τοιοῦτοι, ποῖα γνώσει δυνηθῶσιν, εἰπέ μοι, κατανοῆσαι ἢ κἄν ὅπως οὖν ἐννοῆσαι ἰσχύσωσιν, οἳ ἐκεῖνοι ἐχρημάτισαν;

Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεὸς ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀπρόσιτον, ἀκατάληπτον, καὶ τοιούτους ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους, ὁμοίους τῷ γεγεννηκότι Πατρί, σώματι μόνῳ ληπτὸς ὄντας καὶ ὄρατους, τὰ δ' ἄλλα (316) μόνῳ Θεῷ γινωσκομένους καὶ Θεὸν μόνον γινώσκοντας, μᾶλλον δὲ μόνῳ Θεῷ βουλομένους γινώσκεισθαι, πρὸς ὃν καὶ βλέπειν αἰεὶ ἐφίενται καὶ ὑπ' αὐτοῦ γλίσχονται ὀράσθαι. Ἄλλως δέ, καθάπερ οἱ ἄπειροι τῶν γραμμάτων ἴσον τοῖς ἐμπείροις τὰς βίβλους ἀναγινώσκειν οὐ δύναται, οὕτως οὐδέ οἱ μὴ διὰ πράξεως τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς διελθεῖν ἐθέλησαντες, ἴσον τῶν εἰς αὐτάς ἐπαγρυπνησάντων καὶ πεπληρωκότων αὐτάς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τό αἴμα κεκενωκότων τό ἴδιον, ἰσχύσουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεως ἀξιοθῆναι ποτε. Ὡσπερ γὰρ ὁ βιβλίον ἐσφραγισμένον καὶ κεκλεισμένον λαβὼν ἄνθρωπος οὐ δύναται τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα ἰδεῖν ἢ ὁποῖα εἰσιν ἐννοῆσαι ἕως ἐσφραγισμένον ἐστὶ τό βιβλίον, κἄν πᾶσαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου μεμάθηκεν, οὕτως οὐδέ ὁ πάσας τὰς θείας Γραφάς, ὡς εἵπομεν, ἐπὶ στόματος ἔχων δυνησεται ποτε τὴν ἐν αὐταῖς ἐγκεκρυμμένην μυστικὴν καὶ θείαν δόξαν ὁμοῦ καὶ δύναμιν γνῶναι καὶ κατιδεῖν, εἰ μὴ πάσας διέλθῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Παράκλητον λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, διανοίγοντα τοὺς λόγους αὐτῶ ὡς τό βιβλίον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντα δόξαν μυστικῶς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τούτοις ἀποκεκρυμμένα τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ σὺν αὐτῇ τῇ ταῦτα βλυζούσῃ αἰωνία ζωῇ ἀποκαλύπτοντα, ἃ πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς καὶ ἀμελεστέροις κεκαλυμμένα ὑπάρχει καὶ ἀφανῆ τό καθόλου. Καὶ εἰκότως· ἐπειδὴ γὰρ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν πάσας εἰς τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα προσήλωσαν καὶ τοῖς τερπνοῖς τοῦ βίου καὶ ταῖς ὠραιότησι τῶν σωμάτων προσπάσχουσι, σκοτεινόν τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν περιφέροντες, πρὸς τὰ νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων (317) τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν ἰδεῖν καὶ ἀναβλέψαι οὐ δύνανται.

Καὶ καθάπερ ὁ ἀσθενῶν τὰς ὄψεις τοῦ σώματος οὐ δύναται κἄν ποσῶς εἰς ἡλιακὴν ἀκτῖνα τρανότερον λάμπουσιν ἀποβλέψαι, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἀτενίσαι, τέλεον εὐθύς καὶ ὅπερ κέκτηται φῶς προσαπόλλυσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ τὰ τῆς ψυχῆς ὄμματα ἀσθενῆ καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτάς ἐμπαθεῖς ἔχων, ἀπαθῶς καὶ βλάβης ἐκτός κάλλος ἢ ὠραιότητα σώματος καὶ κατανοῆσαι οὐ δύναται, ἀλλὰ καὶ ἦνπερ πρό τούτου εἰρήνην εἶχε τῶν λογισμῶν καὶ γαλήνην τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὴν χρονίζων ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ πάθους ἀπόλλυσι. Τοιγαροῦν οὐδέ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ τοιοῦτος καταμαθεῖν ὅλως δύναται. Εἰ γὰρ ἀσθενεῖν ἑαυτὸν πεποίηκεν, ἐπίστευσεν

ἂν ὅτι εἰσὶ τινες ὑγιαίνοντες ἕτεροι, καὶ ἴσως ἐμέμψατο ἑαυτὸν ποτε ὡς αἴτιον αὐτὸν ἑαυτῷ χρηματίσαντα καὶ τὰ πρὸς ἀπαλλαγὴν ταύτης ἐφρόντισε. Νυνὶ δὲ τοὺς πάντας ἔχων ἐμπαθεῖς ὁ τοιοῦτος, αὐτοῖς ἑαυτὸν ἐξισοῖ καὶ ἀδύνατον λέγει εἶναι τό ὑπὲρ τοὺς πάντας γενέσθαι αὐτόν. Τί τοῦτο; Ἵνα συναποθάνῃ τῷ πάθει, μὴ θέλων τοῦ τοιοῦτου κακοῦ ἀπαλλαγῆναι ὁ ἄθλιος. Εἰ γὰρ ἠβουλήθη, ἴσχυσεν ἂν, ὡς ἐκ Θεοῦ τό δύνασθαι εἰληφώς. Ὅσοι γάρ εἰς τό ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τήν πρῶην δυσγένειαν τῆς φθορᾶς ὡς ἱμάτιον παλαιόν ἀποδύσασθαι καὶ υἱοὶ Θεοῦ χρηματίσαι καὶ τόν Χριστόν ἐπενδύσασθαι.

Ἄλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐξομοιωθῆναι τοῖς οὕτω ἔχουσι καὶ τοιαῦτα φρονουσί, κεχερσωμένοις οὖσι καὶ χοϊκοῖς. Γένοιτο δὲ ἐξακολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι (318) καὶ εἰς οὐρανούς ἡμᾶς ἀνυψώσαντι, καὶ αὐτοῦ τοῖς ἴχνεσιν ἀεὶ ἔπεσθαι, καθαιρομένους διὰ τῆς μετανοίας τοῦ σπύλου τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐπενδυομένους τόν φωτεινόν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας τοῦ Πνεύματος ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΕ'. (319)

Περὶ ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καὶ σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καὶ τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ὀφείλει ὁ μοναχὸς μὴ μόνον τὰς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένας ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς ἐπίστασθαι καὶ νοεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίαις αὐτῶν, ὁποῖαι ποτ' ἂν ὦσι καὶ πόθεν ἐν αὐτῷ συμβαίνουσι γίνεσθαι. Ποτέ μὲν γὰρ αἰφνίδιος γίνεται χαρὰ τῇ ψυχῇ, ποτέ δὲ λύπη ταύτη ὡσαύτως ἐπέρχεται καὶ βάρος σφοδρόν. Καὶ ποτέ μὲν εὐκατάνυκτος γίνεται, ποτέ δὲ σκληραίνεται ἢ αὐτὴ καὶ ὡς λίθος πεπώρωται. Ἄλλοτε πάλιν πραεὶα καὶ ταπεινὴ γίνεται καὶ μετὰ μικρόν μετέωρος καὶ θυμώδης καὶ λυσιπῶσα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ποτέ μὲν χαύνη καὶ ῥάθυμος καὶ ἀπρόθυμος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν γίνεται, ποτέ δὲ διεγερμένη καὶ γρηγοροῦσα καὶ πρόθυμος εἰς πᾶσαν ὑπακοήν, ὡς καὶ τοὺς συνόντας σκώπτειν καὶ διεγείρειν πρὸς τό καλόν. Καὶ ποτέ μὲν συνεσταλμένη ὑπάρχει καὶ εὐλαβῆς, ποτέ δὲ διακεχυμένη καὶ ἀναιδής. Καὶ ποτέ μὲν τῶν ἀπόντων ἀγαπητικῶς μεμνημένη καὶ προσκαλουμένη πρὸς ἑαυτήν, ποτέ δὲ οὐδέ ἐκείνους οὐδέ τοὺς συνόντας βούλεται καθορᾶν. (320) Καὶ ποτέ μὲν συμπνιγομένη ἐφ' ἑαυτήν γίνεται, ὡς καὶ τήν ζωὴν αὐτῆς ἀπολέγεσθαι, ποτέ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον πλατυνομένη καὶ ἢ ἀγαλλίασις ἐν ταύτῃ πληθύνεται, ὡς μηδὲ ἐπισχεῖν δυναμένη ἑαυτήν, εἰ καὶ τοῦτο βιάζεται.

Ταῦτα μὲν οὖν πέφυκε γίνεσθαι περὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ὅποταν ἐναγωνίως ἔχωμεν περὶ τήν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐντολῶν τήν ἐκπλήρωσιν. Ἀλλὰ καθάπερ οὕτως ἀλλοιοῦται τὰ τῆς ψυχῆς, τόν αὐτόν τρόπον καὶ τὰ τοῦ νοός ἀλλοιοῦται ἡμῶν καὶ οὕτω πως μεταβάλλεται. Ποτέ μὲν γὰρ ὀξύς εἰς τό νοῆσαι ἔστι καὶ ὀξύτερος εἰς τό τὰ νοούμενα ἤτοι βλεπόμενα παρ' αὐτοῦ διελθεῖν καὶ διακρῖναι συντόμως, ποτέ δὲ ἀργός πρὸς τὰ ἀμφοτέρω γίνεται καὶ βραδύς. Καὶ ποτέ μὲν ὁ αὐτός ἄνους οἰονεῖ καὶ ἄλαλος γίνεται καὶ κωφός, ποτέ δὲ εὔνους τις καὶ εὐλαλος, ἀκουστικός τε ἅμα καὶ συνετός. Καὶ ποτέ μὲν τυφλός, ποτέ δὲ ὄρατικός, εἰς βάθος καὶ ὕψος θεωρίας ὑπὲρ τό μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰσελθεῖν βιαζόμενος. Καὶ ποτέ μὲν ἀπλοῦς πρὸς πᾶσαν θεωρίαν ἔστι καὶ ἐλεύθερος, μὴ μεμνημένος ὅλως τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ γεγονότων κακῶν μηδὲ τι τούτων ἐννοῶν τό καθόλου, ποτέ δὲ ποικίλος, οἰονεῖ τὰ μὴ γινόμενα ἐννοῶν καὶ ἐπινοῶν καὶ

πονηρευόμενος· καί ὡσπερ φλόξ ἐν ὑγροῖς ξύλοις ὑπό καπνοῦ συμπιγομένη γίνεται, πονηρευόμενος οὐκ εἰς τούς παρόντας μόνους, ἀλλά δὴ καί περί τινων ἀπόντων πολλάκις μάταια καί ψευδῆ ἀναπλάττει ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμήματα· ἔνθεν τοι καί τῆς καρδίας πολλά λυπούμενης καί μὴ συντιθεμένης εἰς τὰ τοιαῦτα τῷ νῷ, οὐδὲν οὐδαμῶς ὠφελῆσαι δύναται, οὐδέ ἀποστήσαι αὐτόν τῶν ματαίων συλλογισμῶν.

(321) Καί ταῦτα μὲν περί τε τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ νοός καί τῆς νοεῶς ἡμῶν καί θείας ψυχῆς. Αἱ δέ γινόμεναι ἡμῖν περί τό σῶμα ἀνωμαλῖαι, εἰ καί δοκοῦσιν εἶναι εὐδιάγνωστοι καί ῥαδίως ἡμῖν ἐπιγινωσκόμεναι, ἀλλ’ οὐχ οὕτως ἔχει. Πολλή γάρ ἐν τούτῳ μάλιστα ἐστίν ἡ ἐκ φύσεως ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον μεταβολή. Ἡ μὲν γάρ ψυχὴ ἄτρεπτος τῇ φύσει καί τῇ οὐσίᾳ ἐστίν, ὡσαύτως δέ καί ὁ νοῦς ταύτῃ συνάμα παρά τοῦ Κτίστου γεγένηται, μόνῃ δηλαδὴ τῇ προαιρέσει ἀγόμενα καί τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιλαμβάνόμενα, τουτέστι φωτός ἢ σκότους συγκοινωνοὶ αἰωνίως καί κληρονόμοι καθίστανται, ἢ ψυχῇ, φημί, καί ὁ νοῦς ἐνὶ τούτων προαιρέσει, ὡς εἴρηται, καί θελήματι ἐκουσίως κολλώμενα, εἴτε τῷ ἀγαθῷ τὰ ἀγαθὰ γίνονται, εἴτε τῷ πονηρῷ καί πονηρὰ χρηματίζουσι. Τό δέ γε σῶμα καί τῇ φύσει τρεπτόν, ὅτι καί σύνθετον, καί τῇ οὐσίᾳ ῥευστόν, ὅτι ἐξ ὕλης φθαρτῆς ἔκτισται καί ῥευστῆς, τήν σύγκρασιν ἔχον ἤτοι τήν σύστασιν ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς ἑαυτά. Ἐκ θερμοῦ γάρ καί ψυχροῦ, ὡς φασίν οἱ περί ταῦτα σοφοὶ καί ἡ ἀλήθεια ἔχει, ἐκ ξηροῦ τε καί ὑγροῦ ἢ οὐσίας τούτου ἐστί. Πλήν αὐτό καθ’ ἑαυτό ἐστέρηται καί προαιρέσεως καί θελήσεως, εἰ χρή δέ εἰπεῖν καί κινήσεως, εἰ μὴ τι πάντως τήν τούτου ῥεῦσιν καί τό χωροῦν εἰς φθοράν κινήσιν τις εἴπη τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως φυσικῆν, ἣτις ἐστίν ἄλογος· εἰ δέ ἄλογος αὕτη, δηλόν ὅτι καί ἀναμάρτητος καί παρά Θεοῦ ἀκατάκριτος. Καί εἰκότως· ὅς γάρ τῇ φύσει παρέπεται, τοῦτο καί καταδίκης ἐκτός. Πύρωσιν δέ καί ἐπιθυμίαν γάμου, συνουσίας μίξιν, ἡδονήν, γαστριμαργίαν, λαιμαργίαν, πολυπυνίαν, ἀργίαν, στολισμόν ἱματίων καί τᾶλλα πάντα ἄπερ, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τό σῶμα ἐπιζητεῖ, οὐ τό σῶμα, ὡς οὐδέ ὅτε νεκρόν, ἀλλ’ ἡ ψυχὴ διὰ τούτου ταῦτα ἐπιζητεῖ ἡδονομένην, ἅπαξ τῷ πηλῷ (322) συγκραθεῖσα καί οἷα δὴ σῆς ἐν τῷ βορβόρῳ ταύτης ἐγκυλινδεῖσθαι θέλουσα τῶν ἡδονῶν πως, τῆς συγκραθείσης αὐτῇ γλιχομένη σαρκός. Μηδεὶς οὖν πρὸς ταῦτα ὑπό τοῦ ἰδίου σώματος συνωθεῖσθαι καί καταναγκάζεσθαι ὑπολάβοι· οὐκ ἔστι τοῦτο. Ἀλλά πῶς; ἄκουε συνετῶς.

“Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς γῆς”. Ἴδου ἐγὼ ἔδειξά σοι τό σῶμα, δεῖξον οὖν μοι καί σύ ποῖα τὰ πάθη τὰ ἐν αὐτῷ· ἀλλ’ οὐδὲν οὐκ ἔχεις ὅλως εἰπεῖν. Εἶτα τί; “Καί ἐνεφύσησεν εἰς τό πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καί ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν” καί ἀνέστη ἀπὸ τῆς γῆς καί περιεπάτει, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος κινουῦντος δηλονότι τό σῶμα δεσποτικῶς τε καί ἐξουσιαστικῶς. Πύρωσις δέ ἢ κινήσις ἢ γαστρός ἄλογος μανία καί ὄρεξις οὐδαμοῦ ἔτι ἦν, ἀλλὰ ἦν αὐτῷ ζωὴ ἀστασίαστος καί ἄλυπος διαγωγή. Ἴδωμεν οὖν μήποτε, διὰ τό μὴ εἶναι θῆλυ ἢ διὰ τό μὴ εἶναι τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν κινουῦντα βρώματα, τούτου γε ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος οὔτε πρὸς συνουσίας ἐπιθυμίαν, οὔτε πρὸς γαστριμαργίαν κεκίνητο· τί οὖν φησίν; “Ἐξανέτειλε ὁ Θεός πᾶν δένδρον ὠραῖον καί ἦν ὁ τε Ἀδάμ καί ἡ Εὐὰ ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνοὶ καί οὐκ ἠσχύνοντο”. Ὅραξ ὅτι οὔτε τό θήλειαν εἶναι τήν Εὐάν οὔτε τό γυμνοὺς ἀμφοτέρους τυγχάνειν πρὸς σωφροσύνην παρέβλαψέ τινα ἐξ αὐτῶν; Ἀλλά καί γυμνοὶ ἦσαν καί οὔτε ἀλλήλους ἐγίνωσκον, οὔτε ἠσχύνοντο, οὔτε μὴν ὑπό τῆς τοῦ σώματος φύσεως πρὸς μίξιν ἐνήγοντο, ἀλλὰ μετὰ τήν ἁμαρτίαν καί τήν παράβασιν καί μετὰ τό ἔξω γενέσθαι τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ γυμνωθῆναι καί τῆς αὐτοῦ θείας δόξης ἀποπεσεῖν, (323) τότε, ὡς γέγραπται, “ἔγνω Ἀδάμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καί συλλαβοῦσα ἔτεκε”.

Τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, ἐάν τόν Θεόν ἀγαπήσης γνησίως καί σύ, καί ἐμμείνης ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, οὐχ ὑπό τινος πάθους κυριευθήσῃ ποτέ, οὐδέ ὑπό τῆς ἀνάγκης

καταδυναστευθήση τοῦ σώματος. Καθάπερ γάρ πρὸς οὐδέν τό σῶμα κινεῖσθαι δύναται δίχα ψυχῆς, οὕτως οὐδέ ἡ τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης ἐνωθεῖσα ψυχή συναπάγεσθαι ἰσχύει πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς καί ὀρέξεις, ἀλλ' οὐδέ πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας τινὰς τῶν ὀρωμένων ἢ καί ἀοράτων πραγμάτων ὁμοῦ καί παθῶν. Δέδεται γάρ ὑπό τῆς γλυκείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἡ ὁρμή τῆς καρδίας αὐτῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πᾶσα ἡ ῥοπή τοῦ θελήματος αὐτῆς. Αὕτη οὖν συνδεθεῖσα τῷ ἑαυτῆς, ὡσπερ εἴρηται, Ποιητῆ, πῶς, εἰπέ, δύναται τῷ σώματι πυροῦσθαι ἢ ὄλως ἰδίας ἐπιθυμίας ἀποπληροῦν; Οὐδαμῶς.

Αἱ δέ φυσικῶς ἐπόμενοι καί γινόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ σώματι μεταβολαί πρόδηλοι· συμβαίνουσι γάρ καί εἰς πάντας γίνονται τούς ἀγίους. Ποτέ μὲν γάρ ὑγείαν ἄγειν λέγεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὰς αἱ ὕλαι μὴ στασιάζωσι, ποτέ δέ νόσῳ περιπίπτειν καταναγκάζεται, ὅποταν ἐν ἀπό τῶν τεσσάρων στοιχείων ἢ πλεονάσῃ ἢ ἔλαττον ἑαυτοῦ γένηται, κατεξανιστάμενον δηλονότι τῶν ἄλλων ἢ ὑπ' ἐκείνων μᾶλλον ἐπικρατούμενον καί αὐτοτυραννούμενον, ἐξ ὧν γίνονται ρεύματα, ἀκρωτηριασμοί καί ὄλου ἴσως τοῦ ζώου διαφθορά, μηδὲν ἐκ τούτων παραβλαπτομένην ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ τὰ μὲν πλείστα τούτων ἀπὸ ἀκρασίας βρωμάτων καί πομάτων ἐγγίνονται, τὰ δέ καί ἀπὸ τῆς τῶν ἀνέμων καί τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῆς. Ψυχροῦ γάρ ὄντος αὐτοῦ, τὰ ψυχρὰ εἶναι φύσεως (324) λαχόντα σώματα βλάπτονται καί ἀσθενέστερα γίνονται, ὡς ἐπὶ πολύ ψυχραίνόμενα, τὰ δέ θερμῆς ὄντα κράσεως εὐκρατότερα μᾶλλον καί ἰσχυρότερα γίνονται. Ὅταν δέ θερμός πάλιν γένηται ὁ ἀήρ, τὰ μὲν ψυχρὰ θάλπονται οἰοενί καί ἀναζωοῦνται, ὡς ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ μυῖαι καί τὰ λοιπὰ ζῶφια λαμπόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καί δυνατώτερα καί εἰκινητότερα γίνονται, τὰ δέ θερμότερας ὕλης μετέχοντα ὄλως ὑπερεμπίπρυνται καί ἐκλύονται καί πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καί κίνησιν ὡσαύτως ἀσθενῆ καί ἀδρανῆ γίνονται. Καί ἀπλῶς ἕκαστον κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἑαυτοῦ συγκράσεως ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῇ καί τῶν ἀνέμων ἀναλόγως καί τὴν μεταβολὴν ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ γάρ καί δίχα τούτων ὡσαύτως ἰδιαιτέρως ἐστὶν ἡ ἐκ βρώσεως καί πόσεως περιττῆς καί ἡ ἐξ ἄκρας νηστείας μεταβολή, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καί ἐκ πολυπνίας ἢ ἀγρυπνίας καί ἐκ κόπου ἢ ἀργίας σωματικῆς μεταβολὴ τις γίνεται ἐν ἡμῖν. Ἄλλη δέ πάλιν ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης τῷ σώματι καί τοῦ ἐν ἡμῖν κινουμένου φυσικοῦ θερμοῦ ἀναδιδομένη καπνώδης πυρά, ὡς ὑπὸ ὕδατος σβεσθείσης ἀνθρακιᾶς, καί ποτέ μὲν πρὸς μόνην τὴν κεφαλὴν, ποτέ δέ ἐν ὄλῳ διαχεομένη τῷ σώματι.

Ἐπὶ δέ πᾶσι τούτοις ἄλλος πάλιν ἐστὶ παραχωρήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καί Δεσπότου ἐπιφερόμενος ἡμῖν ὑπὸ τῶν δαιμόνων κατ' οἰκονομικὴν παιδευσιν πρὸς ταπεινώσιν πειρασμός. Ποῖος δὴ οὗτός ἐστιν; Αὐτό τό βάρος τοῦ σώματος, ὃ καί δίχα τινός ἐτέρας αἰτίας διὰ κενοδοξίαν μόνην ἢ ἔπαρσιν ἢ διὰ τό κατακρίναι ἄλλον ἀμελῆ ἢ καί δι' ἐτέρας πλείστας αἰτίας τῷ δαίμονι τούτῳ παραδιδόμεθα εἰς ὄλεθρον μὲν τῆς σαρκός καί συντριμμὸν τῆς ψυχῆς, (325) πείραν δέ καί γυμνασίαν περισσοτέραν αὐτῆς καί ἵνα τό περί ἡμᾶς συμπαθές τοῦ Θεοῦ καί εὐσπλαγχνον ἐπιγνόντες, ὄλην πρὸς αὐτόν μεταθῶμεν ἐκ διαθέσεως τὴν ἀγάπην καί πρὸς ἐκεῖνον ὄλον τόν πόθον κτησώμεθα.

Τοιγαροῦν καί ταῦτα οὐ πάντες ἐπίστανται, ἀλλὰ τὰς μὲν ψυχικὰς ἀλλοιώσεις καί τὰς μεταβολὰς τὰς τοῦ σώματος, οἱ μέσως πῶς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, ἕκαστος τούτων μερικῶς τι νοεῖ, ὅτε δ' ἂν καί συμβῆ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τι τοιοῦτον, περί γάρ τῶν τελείως ἐσκοτισμένων οὐδεὶς ἡμῖν λόγος· τὰς δέ γε γινομένας ἐν τῷ νοῖ μεταβολὰς, ὡς εἴπομεν, καί στροφὰς μόνον οἱ ἀπαθεῖς καί τέλειοι, οἱ καθαροί τε καί ἐλεύθεροι τῇ ψυχῇ, ὡσαύτως καί τῷ νοῖ, γινώσκουσι. Καί οὐδ' αὐτοί· οὐ γάρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐτίνος εἰσιν, ἐξ ἐκείνου καί περί τούτων διδάσκονται. Ποτέ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν ἐν τῷ νοῖ συμβαινουσῶν, ἡ ψυχή στενοῦται καί στυγνὴ γίνεται,

ύφελομένη τι τῆς προσούσης χαρᾶς, πλήν ὅμως ἀνδρῖσαμένη καί τόν νοῦν διανίστησι· ποτέ δέ ὁ νοῦς, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχει, συμπάσχει καί οὗτος καί ὑπό τὴν νύκτα γενέσθαι καταναγκάζεται μὲν, οὐ καταδέχεται δέ, βιάζεται δέ μένειν ἐν τῷ φωτί καί ἴσως διαυγάζει καί τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε ὑπό τῆς ἀνωμαλίας πάλιν τοῦ σώματος τὰ ἀμφοτέρωθεν τυραννοῦνται σφοδρῶς, ποτέ μὲν ἔξωθεν βαρούμενα καί τό μὲν βάρος ἐπαισθανόμενα καί τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν σῶαν ἔχοντα, ποτέ δέ ἔσωθεν ταραττόμενα, ὡς μηδέ ἐλπίζειν τόν πάσχοντα εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν γαληνιαίαν κατάστασιν. Οὕτω τοίνυν ἡ μὲν ψυχὴ καί ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δέ νοῦς ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάλιν αὐτῆς καί ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ νοός καί τοῦ σώματος πλημμελεῖ. Οὐ τὰ δύο δέ πάντοτε, ἡ ψυχὴ καί ὁ νοῦς, (326) ἐκταράσσονται, ἀλλὰ καί ἐκ τούτων πάλιν ποτέ μὲν ἡ ψυχὴ μόνη πάσχει, τοῦ νοός ἐρομένου αὐτήν· “Τί, φησίν, ἔχεις;” καί παραμυθουμένου αὐτήν, ποτέ δέ ὁ νοῦς ἐκτυφλοῦται καί συγκαλύπτεται καί ἡ ψυχὴ, ἐλευθέρω οὔσα, δυνάμει θεοῦ πυρός ἐκδιώκει τόν ζόφον καί αἶρει τό κάλυμμα καί τόν νοῦν διαβλέπειν ποιεῖ.

Διά τοῦτο εἶπον, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, ὅτι οὐ χρὴ νοεῖν μόνον ἡμᾶς τὰς τροπὰς καί μεταβολὰς καί τὰς συμβαινούσας ἀλλοιώσεις ἡμῖν, ἀλλὰ καί εἰδέναι πόθεν αὐταὶ καί πῶς καί ἀπὸ τίνων, ὁποῖοί τε πνεύουσιν ἄνεμοι λογισμῶν καί ἐκ τίνων οἱ ποταμοὶ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται τῶν παθῶν τε καί πειρασμῶν, ἵνα καί τὴν οἰκίαν στηρίξωμεν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καί τό πηδάλιον εὐθύνωμεν τοῦ πλοίου καλῶς καί μὴ ἀτεχνῶς ἢ ἀφυῶς αὐτό μεταχειρισώμεθα. Τούτων δέ τὴν γνῶσιν βίος παρέχει μετὰ ἀκριβείας καί κανόνος ἀπαραλείπτως ἐπιτελούμενος. Θεῖναι γάρ ὄρον ἐν ἑαυτῷ χρεῶν καί τύπον τόν μοναχόν καί εἰδέναι αὐτόν, πῶς ἐκάστην ἡμέραν διέρχεσθαι δεῖ, ὡς ἂν εὐδρομος πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἢ καί μὴ ἐμποδίζεται τῇ ἀπειρίᾳ πρὸς τόν δρόμον αὐτῆς. Οὕτω γάρ καί ἑαυτῷ τὴν ὁδὸν ἐξομαλίσαι τὴν τραχεῖαν ὁμοῦ καί ἐπίπονον, ταύτης ἐν ἔξει τοῦ καλοῦ καί συνηθείᾳ δηλονότι γενόμενος καί Θεῷ προκόπτων καί ἀναβάσεις τιθέμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, ἐκ τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ μείζω καί τελεώτερα ἀνατρέχων, καί τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐν γνῶσει γενήσεται καί πολλῶν ἄλλων διδάσκαλος ἀρετῆς χρηματίσει, φωτίζων διὰ τοῦ λόγου καί τοῦ βίου τούς αὐτῷ ἐντυγχάνοντας, ἅτε δὴ ὡς φωτισθεὶς καί αὐτός ἄνωθεν, καί ἀνακαλύπτων βαθέα (327) τοῖς μετὰ πόθου ζητοῦσι τὰ βάθη μαθεῖν τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Κστ΄. (328)

Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρὸς τόν μοναδικόν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἀποταξάμενος, ἐπὶ δέ τόν βίον τοῦτον καί τό στάδιον τῶν μοναχῶν ἀποδραμῶν, εἴ γε διὰ Θεόν ἀπετάξατο καί τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν ταύτην μαθεῖν αἰρεῖται καί μὴ εἰς κενόν βούλεται γενέσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀναχώρησιν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς μετὰ προθυμίας πάσης καί θερμοτάτης προθέσεως τὰ τῆς ἀρετῆς σπουδαίως ὀφείλει ποιεῖν. Καί ἵνα προπαίδειάν τινα τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, λέγω δὴ τῆς ἡμετέρας ἀσκήσεως, τοῖς ἄρτι πρὸς ταύτην οἰονεῖ τὴν σχολὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου παραγενομένοις ἔγγραφον παραδώσωμεν, τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ὑποτιθέμεθα, ὡς ἐν

τύπω, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς μετ' αὐτούς, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν.

Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ ἤδη τὸν χοϊκὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ φρονήματος (329) καὶ τὸν ἐπουράνιον διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐνδυσάμενος, μεσονύκτιον ὀφείλει ἀνίστασθαι πρὸ τοῦ ὄρθρου καὶ τετυπωμένην εὐχὴν εὐχεσθαι, καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δοξολογίαν μετὰ πάντων ἐγείρεσθαι καὶ νουνεχῶς καὶ ἐγρηγόρως πᾶσαν αὐτὴν διεξέρχεσθαι, προσέχων τῇ ἀρχῇ τῆς ὑμνωδίας μεγάλως, ἤτοι τῷ ἑξαψάλμῳ, τῇ στιχολογίᾳ, ταῖς ἀναγνώσεσιν, ἀόκνως, μὴ χαννούμενος τὸ σῶμα καὶ πόδα παρά πόδα ἰστάμενος ἢ ἐπακουμβίζων τοίχοις καὶ κίοσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν χεῖρας ἀσφαλῶς δεδεμένας ἔχειν ὀφείλει, τοὺς πόδας ἐπιστηριζομένους ἴσους τῇ γῆ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀσάλευτον καὶ μὴ πρὸς τὰ ὠδε καὶ ἐκεῖ νεύουσιν· μὴ μετεωριζόμενον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μηδὲ περιεργαζόμενον τὸ φρόνημα ἢ συναπαγόμενον τοῖς ἀμελεστέροις, ὁμιλοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ψιθυρίζουσιν· ἀμετεώριστον δὲ μᾶλλον ἔχειν τὸ ὄμμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ μόνῃ προσέχειν τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ δυνάμει τῶν ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα μὴ λόγος ἐν αὐτῷ παρέλθῃ ἀργός, ἀλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν παινομένων αὐτοῦ ἢ ψυχῆ, εἰς κατάνυξιν καὶ ταπείνωσιν καὶ φωτισμὸν ἔλθῃ θεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Παρακαλῶ οὖν ὡς ἓνα πάντας ὑμᾶς, πατέρες μου καὶ ἀδελφοί μου καὶ τέκνα, καὶ ταῦτα ὡς νόμον σωτήριον ὑποτίθημι, ἵνα σπουδάσητε ἕκαστος ὑμῶν βαλεῖν τοιαύτην ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ καὶ τοὺς μισθοὺς ἀναλόγως τῶν πόνων ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ φιλαγάθως λαμβάνομεν, ὥστε εἰ δυνατόν μὴ παρελθεῖν τινα ἐξ ὑμῶν ἄνευ δακρύων τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. (330) Εἰ γὰρ οὕτω σεαυτὸν ἐθίσεις, ὦ ἀδελφέ, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ποιεῖν, ἐν ὀλίγῳ προκόψεις καὶ ἀναδράμῃς εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Βιαζόμενος γὰρ ἑαυτὸν ἵνα μὴ ἄνευ δακρύων παρατρέχῃς τὴν τετυπωμένην ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, γίνῃ τοῦ καλοῦ τούτου ἐν ἔξει καὶ, ἐν αὐτῇ τῇ στιχολογίᾳ καὶ ἐν τοῖς τροπαρίοις οἷς ψάλλεις, τρέφεται ἡ ψυχὴ, ἀναδεχομένη τὰ τούτων θεῖα νοήματα πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἀναβιβάζεται σου ὁ νοῦς διὰ τῶν λεγομένων πρὸς τὰ νοητά, καὶ δακρύων ἠδέως, οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διάγεις, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ μετὰ τῶν ἄνω δυνάμεων.

Θές οὖν καὶ τοῦτο σεαυτῷ νόμον, ἵνα πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχῆς μὴ ἐξέλθῃς ποτὲ τῆς συνάξεως ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης ἢ χρείας τοῦ σώματος, ἀλλὰ μένε ὡς εἵπομεν προσκαρτερῶν ἐν τῇ στάσει σου, ἐπειδὴ “ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος”, κατὰ τὸ γεγραμμένον, “σωθήσεται”. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ πρῶτον μὲν βοήθειαν λήψεται ἀνεπαισθήτως, εἶτα καὶ ἐν αἰσθήσει, καὶ μετ' ὀλίγον ἐν φωτισμῷ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Τελεσθείσης δὲ τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, εὐθύς ἐξερχόμενος μὴ ἄρξῃ λαλεῖν τούτῳ κάκεινῳ καὶ μετεωρίζεσθαι καὶ ἀργολογεῖν, ἀλλ' ἔστω σοι, μετὰ τὸ εὐξασθαι καταμόνας ἐν τῷ κελλίῳ τὴν τετυπωμένην σου εὐχὴν ἐν δάκρυσιν καὶ πολλῇ προσοχῇ, ἐργασία σωματικὴ τις, καὶ εὐθύς ἀπότρεχε πρὸς αὐτήν, εἴτε διακονίαν εἰς τὴν διακονίαν, εἴτε ἐργόχειρον εἰς τὸ ἐργόχειρον, εἴτε ἀνάγνωσις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἀργός δὲ μὴ θελήσης ὅλως καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἵνα μὴ ἢ ἀργία διδάξῃ σε πᾶν κακόν, ὃ μὴ θέμις εἰπεῖν. Ἀλλὰ γὰρ μηδὲ περιέρχῃ τὸ μοναστήριον (331) καὶ τοὺς ἐγαζομένους ἢ διακονοῦντας περιεργάζῃ, φύλαξον δὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὸ ἐκ πάντων ἀπέχεσθαι, ὅπερ ἀληθὴς ἐστὶ ξενιτεία. Πρόσεχε σεαυτῷ μόνῳ καὶ τῷ ἐργοχείρῳ σου, οἷον δ' ἄν ἐστι.

Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινός ἄνευ τοῦ κατὰ Θεὸν σου πατρός, εἰ μὴ ἀποσταλῆς ἢ παρὰ τοῦ προεστῶτος ἢ διακονητοῦ τῆς μονῆς. Καὶ ἀπελθόντος σου, σπούδασον μὴ εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι λόγον ἕξω τῆς χρείας σου, δι' ἣν ἐπέμφθης· ἀλλὰ τὴν

ἀπόκρισιν ποιήσας, συντόμως ὑπόστρεψον. Εἰ δέ καί διερχόμενος ἴδης τινά ἀδελφόν μόνον, ἢ καί μετὰ ἐτέρων καθήμενον καί ὀμιλοῦντα παρά καιρόν, βαλὼν μετάνοιαν σιωπῇ πάρελθε. Μὴ ἀπελθὼν καθεσθῆς μετ' αὐτῶν, μνησθεὶς τοῦ ψαλμωδοῦ λέγοντος· “Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε”. Λοιμοὶ γὰρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καθὼς ὁ Παῦλος φησι· “Φθειροῦσιν ἦθη χρηστά ὀμιλῖαι κακαί”. εἴ τι οὖν ὁ λοιμός, τοῦτο καὶ ἡ φθορά. Μὴ τοίνυν συγκαθεσθῆς μετὰ ἀργολογούντων, ἀγαπητέ, μηδέ εἶπης· “Ἀκούσομαι τί λαλεῖτε κἀγώ”, ἀλλ' ὡς εἴρηται, βαλὼν μετάνοιαν πάρελθε. Φύλαξον τὴν σιωπὴν τὴν ξενιτεῖαν· καὶ τὴν μὲν σιωπὴν ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν· “Τί γὰρ ἔχω καὶ εἰπεῖν ἐγὼ ἀγαθόν, ὅλος βόρβορος ὢν καὶ μωρός, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνάξιος τοῦ λαλεῖν καὶ ἀκούειν ἢ συναριθμεῖσθαι μετὰ ἀνθρώπων; “ τὴν δέ ξενιτεῖαν καὶ τό ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων ἐν τῷ λογίζεσθαι ταῦτα καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν· “Τίς εἰμι, φησίν, ἐγὼ ὁ ἀπερριμένος καὶ εὐτελής, ὁ ἀγεννῆς καὶ πτωχός, ἵνα εἰς κελλίον εἰσέλθω τινός; οὐχὶ ὡς βδέλυγμα ὄντα με, ἰδὼν με ἀποστραφήσεται; ἄρα οὐ μὴ εἶπη· Τί δέ ὁ μιαιρός (332) οὗτος ἦλθε πρὸς με μιᾶναι τὴν κέλλαν μου; “, προτιθεὶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ μὴ ἄκροισ χεῖλεσιν, ἀλλ' ἀπὸ ψυχῆς λέγων αὐτά. Εἰ γὰρ καὶ μὴ κατ' ἀρχὰς λέγειν ταῦτα ἰσχύσεις ἀπὸ ψυχῆς, ἀλλ' ὅμως κατὰ μικρόν ἐλεύσει καὶ εἰς τοῦτο, τῆς χάριτος συνεργούσης σοι. Μόνον ἄκουσόν μου τοῦ ταπεινοῦ, μόνον βάλε εἰς ταῦτα ἀρχήν, ἀδελφέ, μόνον ἄρξαι ποιεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν ταῦτα, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει σε ὁ Θεός. Ἀγαπᾷ γὰρ σε σφόδρα καὶ θέλει σε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν καὶ σωθῆναι.

Οὕτω τοιγαροῦν τὰς μέχρι τῆς λειτουργίας ὥρας διελθὼν, ἀδελφέ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν σύναξιν ἐν σπουδῇ καὶ ἐν προθυμίᾳ πολλῇ. Στῆθι καθὼς ἐν τῇ ὀρθρινῇ σοι δοξολογία ὑπετυπώσαμεν, τοῦ πένθους μηδόλως λήθην ποιούμενος· στήθι σύντρομος, ὡς τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ βλέπων θυόμενον διὰ σέ. Καὶ εἰ εἶ ἄξιός καὶ ἀπελύθης εἰς τοῦτο, πρόσελθε ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ τῶν ἀπορρήτων κοινωνήσεων ἀγαθῶν. Καὶ μετὰ τὴν ἐσχάτην εὐχὴν ἐξελθὼν, εἴσελθε μετὰ πάντων ἐν τῇ τραπέζῃ, μὴ χωριζόμενος τῶν σῶν ἀδελφῶν. Καὶ εἰ μὲν διακονεῖν ἐτάγης, παράστηθι ὡς τῷ Χριστῷ καὶ οὐκ ἀνθρώποις διακονῶν ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως καὶ ἀγάπης πᾶσιν ὡς ἀγίοις, μᾶλλον δέ ὡς αὐτῷ καθὼς εἵπομεν – διακονήσων τῷ Χριστῷ, ἕκαστον αὐτῶν περιπλεκόμενος οἶονεὶ τῇ ψυχῇ καὶ ὅλον σεαυτὸν τῇ προθέσει διὰ τῆς ἀγάπης ἐμπαρέχων αὐτοῖς, ἐκ τοῦ διακονεῖν αὐτοῖς βεβαιούμενος καρποῦσθαι ἀγιασμόν.

Εἰ δέ καθεσθῆς ἐν αὐτῇ μετὰ πάντων καὶ σύ, ὅρα τί σοι ἐν Κυρίῳ ἐντέλλομαι, ὡς ἀγαπητῷ πατρί μου καὶ ἀδελφῷ, μὴ προπετῶς ἐκτείνης τὴν χεῖρά σου (333) ἐπὶ τοῖς παρακειμένοις βρώμασι τῇ τραπέζῃ πρὸ τοῦ ἐνάρξασθαι τοὺς παλαιότερους ἐσθίειν τῶν ἀδελφῶν σου, πρὸ τοῦ δοθῆναι τὴν εὐλογίαν ἄνωθεν παρά τοῦ ἱερέως. Καὶ ἀρξάμενος συνεσθίειν τοῖς πατράσι καὶ ἀδελφοῖς σου, πρόσεχε σεαυτῷ καὶ μόνῳ ἐν συστολῇ πάσῃ καὶ σιωπῇ καθεζόμενος, μὴ ὀμιλῶν καθόλου τινὶ ἀλλὰ προσέχων τῇ ἀναγνώσει καὶ τρεφόμενος, ὡσπερ τό σῶμα, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν θεοπνεύστων λογίων τοῦ Πνεύματος. Δεῖ γὰρ σε διπλοῦν ὄντα, ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, δισσῶς καὶ καταλλήλως ἔχειν τὴν τροφήν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τό μὲν σῶμα αἰσθητόν ἔχοντα καὶ γήϊνον αἰσθητοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς τρέφειν βρώμασι, τὴν δέ ψυχὴν νοεράν καὶ θείαν ἐπιφερόμενον νοητοῖς τρέφειν καὶ θείοις τῶν λόγων ἐδέσμασι.

Μὴ οὖν περιεργάζου τὰ παρατιθέμενά σοι μέρη ἐν τῇ τραπέζῃ, ποῖον τυχόν μεῖζον ἢ βραχύτατόν ἐστιν, ἀλλ' οἷον δοθῆ σοι μετ' εὐχαριστίας πάσης δεξάμενος φάγε, καὶ τοῦτο μετ' ἐγκρατείας, φεύγων ἐν πᾶσιν τὸν κόρον, ἀνάξιον ἑαυτὸν δηλονότι λογιζόμενος τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν καὶ τοιαῦτα καθ' ἑαυτὸν

ένθυμούμενος καί λέγων πρὸς ἑαυτὸν· “Τίς εἰμι ἐγώ, ὁ εὐτελής καί ἀνάξιος, ὅτι μετὰ τῶν ἀγίων τούτων συγκάθεδρος καί συνέστιος γέγονα;” καί οὕτω ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῷ, ἔχε μόνον ἀπὸ ψυχῆς σεαυτὸν ἁμαρτωλόν, καί καθάπερ πτωχός τις καί ῥακενδυτῶν, ἐάν μέσον ἀρχόντων καί πλουσίων λαμπράς καί πολυτελεῖς περιβεβηλημένων στολάς εὔρεθῆ, αἰσχύνεται καί συστέλλεται καί οὐδέ προσεγγίσει τινὶ αὐτῶν ἢ πλησιάσει τολμᾷ, οὕτω καί σύ διάκεισο πρὸς πάντας αὐτούς, τὸν ἔσχατον τόπον αἰεὶ ἐκλεγόμενος καί αἰσχυνόμενος ἐπάνω τινος αὐτῶν (334) τῶν ὄραθῆναι καθήμενος, ὡς ἐκείνων μὲν πάντων πλουσίων ὄντων ταῖς ἀρεταῖς, σοῦ δὲ πτωχοῦ καί γυμνοῦ ὑπάρχοντος καί ἀναξίου τοῦ καί ὅλως συνείναι καί βλέπειν αὐτούς. Ἀλλά γάρ μέλλων ἄψασθαι τῆς τροφῆς, αὐθις ταῦτα λογίζου μεμνημένος τὰς ἁμαρτίας σου καί λέγε πρὸς ἑαυτὸν· “Ἄρα γε οὐκ εἰς κρίμα μου καί κατάκριμα γένηται, εἰ ἄψομαι τῶν προκειμένων τινός; Τὸν γάρ πεπονηκότα ταῦτα Θεόν καί εἰς βρῶσιν παρασχόντα ἡμῖν, τοῦτον ἐγώ νηπιόθεν παρήκουσα καί τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς οὐκ ἐφύλαξα· καί πῶς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες οὗτοι οἱ ἅγιοι, καὶ γὰρ ἀνάξιος καί κατάδικος ὢν μεταλάβω; Ποίω προσώπῳ, ἀπὸ ὄψεως ὢν τοῦ Δεσπότου μου, ὁ πονηρός δοῦλος ἐγώ καί ἀγνώμων καί ἀχάριστος, πρό τοῦ μετανοῆσαι με καί τὴν συγχώρησιν παρά τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τελείως λαβεῖν, ὡς οἱ μὴ ἁμαρτήσαντες ἢ καί ἡμαρτηκότες μὲν, μετανοήσαντες δὲ καί τὴν συγχώρησιν ἐκεῖθεν λαβόντες, φάγωμαι καί αὐτός καί πίωμαι καί συνευφρανθήσομαι τοῖς ἁγίοις; Οὐδαμῶς! Ἀλλά πρὸς τό ζῆν με μόνον καί φάγομαι καί πίωμαι καί ἑμαυτὸν ἐκτήξω καί λυπήσω καί κατακρινῶ, ἵνα ἐπιβλέψας ὁ θεὸς ἄνωθεν καί ἰδὼν τὴν στενοχωρίαν καί τὴν ἐκούσιόν μου θλίψιν ἐλεήσῃ καί συγχωρήσῃ μοι τὰ πολλά μου κακά”. Ταῦτα τοιγαροῦν ἐνθυμοῦ, τούτων διηνεκῶς μέμνησο!

Πρὸς τούτοις τύπωσον καί ψωμόν τοσοῦτον ἐσθίειν, ὅσον τοῦ μὴ χορτάζεσθαι σε, ἀλλά κατὰ πολὺ τῆς χρείας ἔλαττον καί ὅσον δύνασαι βαστάσαι· ὡσαύτως καί ἐν ἡ δύο πίνειν καυκάλια καί ταῦτα ἐν μιᾷ τεταγμένη τῆς ἡμέρας ὥρα. Ἐσθιοντός σου δὲ μὴ (335) ὑπακούσης τῷ ὑποβάλλοντί σου λογισμῷ ἐκλέξασθαι τι τῶν προκειμένων κάκεινου μεταλαβεῖν· ἀλλά φύλαξον μὴ φαγεῖν τι ὅπερ καλόν σοι ἐφάνη, μόνον δὲ τὰ ἔμπροσθέν σου κείμενα ἐσθιε· ἀλλά καί ἐξ αὐτῶν ἐάν τύχη τυχόν ὁπώρα ἢ ἕτερα τινὰ τῶν ἐδωδίων εἶναι καί ἀρεστόν φανῆ σοι ἐν ἐξ αὐτῶν καί εἴπῃ σοι ὁ λογισμός· “Καλόν ἐστὶν ἐκεῖνο, λαβὼν φάγε αὐτό”, σπούδασον μὴ ἠττηθῆναι μηδὲ ἄψασθαι αὐτοῦ. Δι’ οὐδέν γάρ ἕτερον τοῦ παραδείσου ὁ Ἀδάμ ἐξεβλήθη, εἰ μὴ ὅτι ὠραῖος ἐφάνη καί καλός εἰς βρῶσιν ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ, καί ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ· καί διὰ τοῦτο ἀπερρίφη καί ἐξεβλήθη καί θανάτῳ καί φθορᾷ κατεδικάσθη. Οἱ οὖν βουλόμενοι εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον – μᾶλλον δὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπανελθεῖν, τὴν ἐγκράτειαν δίχα παραβάσεως πάσης καί μέχρι τούτων φυλάττειν ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ κατὰ μικρόν καί εἰς μείζονας ἐπιθυμίας καί βλαβεράς περιπέσωσιν. Ἐάν προτρέπωνται σε οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοί τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν περισόν τι, μηδὲν ἕτερον ἀποκριθῆς τινι, εἰ μὴ τὰς χεῖράς σου δήσας καί μικρόν τι διεγερθεῖς καί κλίνας τὴν κεφαλὴν, πρᾶξι λέγε φωνῆ· “Συγχώρησον”, καί ἐπὶ πᾶσιν οὕτω πάντοτε ἀποκρίνου καί μήτε προτιμῆσιν τινὰ ἐκ τῶν περισσευμάτων σου, μήτε λάβῃς ἀπὸ τινός τι. Μὴ πίνοντός σου οἶνον, μὴ ἐπιζητήσης ὅλως λαβεῖν αὐτόν, ἀλλά μηδὲ ἐτέρῳ τινὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπιδώσης, εἰ μὴ που ἀπὸ ξένης ἐστὶ καί ἦλθε πρὸς σέ διὰ χρείαν τινά. Μὴ καταδέξῃ ποτέ μετὰ τινος προγεύσασθαι, μηδὲ ἐν δαίτη φαγεῖν ἢ πιεῖν ἢ ἐπιδειπνήσαι ποτέ· πάντα γὰρ τὰ κακά ἐκ τούτων τίκτονται, καί ταῦτά εἰσι τὰ ἔνεδρα τοῦ διαβόλου καί αἱ παγίδες αὐτοῦ, αἵτινες καθορῶνται μὲν ὡς καλαί, (336) κεκρυμμένον δὲ ἔχουσι τὸν ἰόν τοῦ θανάτου ἐν αὐταῖς, ἅς ὁ πιστεύων ἡμῖν φεύζεται, καί ὁ φυλάσων τοὺς λόγους ἡμῶν, τῇ συνεργείᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἄτρωτος καί ἀβλαβῆς διαμένει ἐξ αὐτῶν, οἱ δὲ γε λοιποὶ κοσμικὸν βίον, ὡς

οὐκ ἴσασιν, ἐν μοναχικῷ τῷ σχήματι προαιροῦνται ζῆν, οἳ καί εἰς βάραθρα καί εἰς κρημούς καταπίπτοντες οὐκ αἰσθάνονται.

Σύ οὖν, περιπόθητε ἀδελφέ, ταῦτα φυλάξαι θέλησον, εἰ κἄν δέῃ σε καί ἀποθανεῖν· ἄλλως γάρ τόν τῆς γαστριμαργίας δαίμονα ἐκφυγεῖν οὐκ ἰσχύσεις. Ἴσθι δέ ὅτι ταῦτα φυλάσσοντός σου, μή φέρων ὁ διάβολος ὄραν σε, πάντας τούς ραθύμους ἐξεγερεῖ κατά σου, καί καταλοιδορήσουσί σε καί γελάσουσι και φθονήσουσι καί ἐμπαίξουσι καί μυρίας θλίψεις σοι ἐπενέγκωσιν, ὅπως σε τῆς ἀγαθῆς προθέσεως καί τῶν σωτηρίων πράξεων ἀποστήσωσιν· ἄπερ ἐάν ὑπομείνης, ἀγαπητέ, μεγάλην ἀπό τοῦ Θεοῦ καί Σωτήρος ἡμῶν εὐρήσεις βοήθειαν καί παράκλησιν. Τοιγαροῦν καί ἐτέρων ἐν τῷ δείπνῳ καθημένων καί ἐσθιόντων, σοῦ δέ μή ἐσθιόντος ἀλλ' εἴτε διακονούντος εἴτε καί μή, μή ἐπιλάθῃ καί ταῦτα λέγων πρὸς ἑαυτόν· “Εἰ ἤμην πάντως μετανοήσας καί αὐτός καί τὰς ἁμαρτίας μου συγχωρηθεῖς, ἔχαιρον ἂν κἀγώ καί μετά τῶν ἀδελφῶν μου συνήσθιον. Ἐπειδὴ δέ ἀνάξιον ἑμαυτόν δά τῶν αἰσχρῶν μου πράξεων, ὁ ἄθλιος, πεποίηκα, ἀπολάβω ἐνταῦθα κατά τὰ ἔργα μου!” καί ταῦτα λέγων κράτει γαστρός, ὅση σοι δύναμις. Πρωτοκαθεδρίαν μήποτε ζητήσεις μήτε ἐπιθυμήσεις, ἀλλά μίσησον ταύτην ἀπό ψυχῆς ὡς ὑπερηφανίας αἰτίαν καί πρόξενον οὔσαν. Ἡ γάρ ταπεινώσίς σου ὑψώσει σε, καί τό ἔσχατον εἶναι σε πάντων πρῶτον σε ἀποκαταστήσει, ἐπειδὴ γέγραπται· “Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν ταπεινωθήσεται, ὁ δέ ταπεινῶν ἑαυτόν ὑψωθήσεται”.

(337) Μετά γοῦν τό συναναστῆναί σε πάση τῇ ἀδελφότητι καί ἀποδοῦναι τήν εὐχαριστίαν Θεῷ καί παρά τοῦ ἱερέως ἀπολυθῆναι, ἀπότρεχε σιωπῶν ἐν τῇ κέλλῃ σου, καί κλείσας τήν θύραν ἐπιλαβοῦ τοῦ βιβλίου. Καί ἀναγνούς ὀλίγον, εἰ μὲν ἡμέραι τοῦ θέρους εἰσίν, ἀνακλίθητι ἐπὶ τό ψιάθιον σου καί βραχυτάτου μετάλαβε ὕπνου ἀπεχόμενος γάρ τοῦ κόρου καί λιτῆ χρώμενος τῇ τραπέζῃ μετά ἄρτου καί μεμετρημένου ὕδατος καί λαχάνων ἢ ὀσπρίων, ἦττον ὑπνώσεις καί θάττον ἐξαναστήσῃ , εἰ δέ τοῦ χειμῶνός εἰσι, μετά τό μικρόν ἀναγνῶναι ἐπιλαβοῦ τοῦ ἐργοχείρου σου καί προσκαρτέρησον ἐν αὐτῷ ἕως οὔ τό ξύλον τήν ὑμνωδίαν σημάνη τοῦ λυχνικοῦ.

Εἶτα πάλιν εἰς τήν σύναξιν εἰσελθών, στήθι ἐν φόβῳ καί προσοχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλων αὐτῷ καί ἐξομολογούμενος καί μηδενί ὁμιλῶν τό παράπαν. Καί τελεσθέντος τοῦ λυχνικοῦ, εἰ μὲν ἐγκρατεύσασθαι ἰσχύσεις τοῦ μή φαγεῖν ἢ πιεῖν τό καθόλου, ἅπαξ κεκρικῶς τήν ἡμέραν ἐσθίειν, εὐρήσεις οὐ τήν τυχοῦσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ παραστάσει τῆς ἐσπερινῆς σου ἀκολουθίας καί ἐν τῇ νυκτερινῇ δεήσει καί ἀγρυπνία· εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἐνὶ παζαματίῳ ἀρκέσθητι καί ἐνὶ ποτηρίῳ ὕδατος ἄνευ ἀσθενείας καί ἀτονίας στομάχου σου. Καί μετά τό συνάμα τοῖς ἀδελφοῖς σου ἀποδοῦναι τὰς ἐσπερινὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ, βαλὼν μετάνοιαν εἰς τούς πόδας τοῦ προεστῶτος ὡς εἰς αὐτούς τούς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καί εὐχὴν ἐκεῖθεν λαβὼν καί ἀσπασάμενος τὰς ἀγίας μορφὰς τῶν ἀγίων, εἰσελθε σιωπῶν μηδενί μηδαμῶς ὁμιλῶν εἰς τό κελλίον σου, καί κλείσας τὰς θύρας ἐπιλαβοῦ πρῶτον τοῦ βιβλίου, (338) καί ἀναγνούς ὡσεὶ τρία φύλλα προσεχῶς ἐν αὐτῷ στήθι εἰς προσευχήν, ἡσύχως ψάλλων καί προσευχόμενος τῷ Θεῷ ὡς παρά μηδενός ἀκουόμενος. Στήθι δέ γενναίως ἐπισυνάγων σου τούς λογισμούς καί μή ἔων ῥέμβεσθαι αὐτούς ἀλλαχοῦ, σφίγξον σου τὰς χεῖρας, ἔνωσόν σου τούς πόδας ἐπίσης ἀσαλεύτους ἐν βάσει μιᾶ, καί τούς μὲν ὀφθαλμούς μῦσον τοῦ μή πρὸς ἄλλο τι βλέπειν καί τόν νοῦν διασκίδνασθαι, τόν δέ νοῦν αὐτόν καί ὄλην τήν καρδίαν ἄρον εἰς οὐρανοῦς καί Θεόν, ἐκεῖθεν μετά δακρύων καί στεναγμῶν τόν ἔλεον ἐκκαλούμενος. Ἔστωσάν σοι δέ ψαλμοὶ τεταγμένοι παρά τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ὅσοι ῥήματα μετάνοίας καί κατανύξεως φέρουσι καί ὅσοι τῇ δυνάμει ἐξικανοῦσι καί τῇ προθέσει σου. Δεῖ γάρ σε μετρεῖν τῇ τε ἰσχύϊ και τῇ ἀνδρείᾳ σου τήν τε τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίαν καί τό πλήθος

τῆς γονυκλισίας καί τόν χρόνον τῆς στάσεως, ἵνα μή τήν συνείδησιν ἕξης εἰς ἔλεγχόν σου λέγουσαν· “Ἐτι ἦν σοι δύναμις τοῦ στήναι καί ὑμῆσαι καί Θεῶ ἔξομολογήσασθαι”. Πρός τούτοις ἔστωσάν σοι καί εὐχαί καί αὐταί τεταγμέναι πρωΐας καί ἑσπέρας, ἔξομολόγησιν ἔχουσαι πρός Θεόν. Καί τήν εὐχὴν συντελέσας ἀνάγνωθι πάλιν μικρόν, εἶτα ἐπιλαβοῦ καί τοῦ ἔργοχείρου σου, καί ἕως πρώτης φυλακῆς, ἤγουν ἕως τρίτης ὥρας διανυκτέρευσον τῆς νυκτός. Εἴθ’ οὕτως ἀναστάς καί ποιήσας τόν ἄμωμον, ἀνακλίθητι σφραγισάμενος ὄλον σου τό σῶμα ἐπί τό ψιάθιον, μεταλαβών δέ ὑπνου μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καθεξῆς ποιήσεις, ὡς ὑπετυπώθη σοι ἄνωθεν.

Ἄλλά γάρ καί τούς λογισμούς τῆς καρδίας σου τῷ πνευματικῷ σου πατρί καθ’ ὥραν, εἰ δυνατόν, ἔξαγόρευε· εἰ δέ μή, τέως ἑσπέραν μή παρέλθης, ἀγαπητέ, ἀλλά καί μετά τόν ὄρθρον τά συμβαίνοντά σοι πάντα, (339) σεαυτόν ἀνακρίνων, ἔξαγόρευε. Καί πίστιν ἀδίδακτον ἔχε πρός αὐτόν, κἄν ὁ κόσμος ἅπας αὐτόν λοιδορῇ καί διασύρῃ, κἄν αὐτός σύ τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου θεάσῃ πορνεύοντα, μή σκανδαλισθῆς, μηδέ τήν πίστιν σου ἐλαττώσῃς τήν πρός αὐτόν, πειθαρχῶν τῷ εἰπόντι· “Μή κρίνετε καί οὐ μή κριθῆτε”.

Οὕτω δέ ποιούντός σου καθ’ ἐκάστην καί οὕτως ἀγωνιζομένου σου, οὐ βραδύνει ὁ Θεός τοῦ ἐπισκέψασθαι σε ἄνωθεν, ἀλλ’ ἔξαποστελεῖ σοι βοήθειαν ἐξ ἀγίου αὐτοῦ κατοικητηρίου, καί ἡ χάρις τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος ἐπισκιάσει σοι. Καί κατά βραχὺ προκόπτων ἐπί τό ἔργον σου τήν πνευματικὴν ἡλικίαν αὐξήσεις καί εἰς ἄνδρα τέλειον ἀναδράμῃς, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, φωτιζόμενος καί φωτίζων φῶς γνώσεως, δίκην ἡλίου, πάντας τούς πλησιάζοντάς σοι καί ἐντυγχάνοντας, καί δοξάζων Θεόν καί βίω καί λόγῳ, τόν δόντα σοι τήν δωρεάν τοῦ Ἀγίου αὐτοῦ καί ζωοποιοῦ Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΖ΄. (340)

Περί τοῦ μή ἀμελῶς ἔχειν περί τήν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ’ ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μή ὡς καταφρονηταί ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περί τοῦ ὑπομένειν γενναίως τούς πειρασμούς.

Ἀδελφοί καί πατέρες, οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου καί τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ βωόντων· “Ἐάν τις, φησί, τόν νόμον ὄλον φυλάξῃ, πταισῆ δέ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος”, καί πάλιν· “Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται”; Καί ἵνα σαφέστερον ὁ λέγει ποιήσῃ, ἐπάγει λέγων· “Ὡ γάρ τις ἠττηται, τούτῳ καί δεδούλωται”. Ὡστε, ἀδελφοί, ὁ ἐνί καί τῷ τυχόντι πάθει δουλούμενος, ὑπ’ αὐτοῦ καί δεσπόζεται καί ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ὑπακούειν οὐ δύναται· πῶς γάρ, ὑπό ἀλλοτρίου δεσπότου κυριεύομενος; Διά τί δέ καί ἀφ’ ἐαυτῶν οὐ συνορῶμεν ἡμεῖς τῶν δεσποτικῶν καί ἀποστολικῶν ῥημάτων τήν ἀληθῆ δύναμιν, ἐκ τῶν ὀρωμένων ταύτην καλῶς στοχαζόμενοι;

(341) Βλέπομεν γάρ ὅτι οἱ ἐν πελάγει πλέοντες οὐχί ἐάν τόσα ἢ τόσα στάδια πλεύσωσιν, εἶτα ἐγγύς που πρός τόν λιμένα γενόμενοι κινδύνῳ περιπέσωσι, ἀλλ’ οἱ τόν λιμένα φθάσαντες καί τῇ χέρσῳ ἀποδοθέντες σωθῆναι λέγονται· οὕτω καί οἱ ἐν ὁδῷ περιπατοῦντες καί πρός πόλιν τινά καταλαβεῖν σπεύδοντες, οὐχί ἐάν τόνδε τόν ποταμόν διαπεράσωσι καί τόδε τό ὄρος διέλθωσι κάκείνους τούς ληστές διαβάντες ἐκφύγωσι, μετά δέ ταῦτα ἐτέρῳ τινί ἀνδροφόνῳ ἢ θηρίῳ ἐντυχόντες παρ’ ἐκείνου ἀναλωθῶσιν ἢ καί βοθύνῳ τινί περιπεπτωκότες ἀποπνιγῶσι, διασωθήσεσθαι καί

τήν πόλιν ἐκείνην καταλαβεῖν ἐν ἣ ἔπορεύοντο, λέγονται, ἀλλ' οἱ πάντα πειρασμόν καί πᾶσαν θανατηφόρον ἐπιβουλήν Θεοῦ βοηθεία διαφυγόντες. Καί οὐδέ οὗτοι! Εἰ γάρ μετά τό διαφυγεῖν πάντα τά ἐναντία ἀμελήσουσιν ἢ ῥαθυμήσουσι, καί νύξ αὐτούς καταλάβῃ καί αἱ πύλαι κλεισθῶσι τῆς πόλεως καί ἕξωθεν αὐτῆς εὐρεθῶσιν, οὐκ οἶδασι τί τέξεται ἡ ἐπιούσα ἡμέρα.

Νόει οὖν μοι πόλιν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, νύκτα τόν ἐκάστου ἡμῶν θάνατον, ἐπιούσαν δέ ἡμέραν τήν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ παρουσίαν, ἣτις ἐστίν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ὁ τοίνυν μή φθάσαι σπουδάσας τοῦ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῆ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἕως ἐν τῇ ἡμέρα τοῦ τῆδε βίου ἐστίν, ἀλλ' ἕξω ταύτης ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐρεθῆ, νύξ ἐπ' αὐτῷ τοῦ θανάτου γίνεται, καί οὐκ οἶδεν ἐν τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρα τῆς κρίσεως τί ἄρα αὐτῷ συμβήσεται, κἄν τε εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ συγχωρηθῆ κἄν τε μή. Ἀλλά καί ἡ δορκάς ἢ ἡ ἔλαφος ἢ ἕτερόν τι τούτων τῶν ζῶων, οὐχ ὅταν τούτου μέν ἢ ἐκείνου τοῦ θηρευτοῦ καί τοῦ κυνός (342) διαφύγῃ ἢ τῆς παγίδος τῆσδε ἢ τῆσδε ἀνώτερον γένηται, ὑπό δέ ἐτέρου τινός κατασχεθῆν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπέση, διαδρᾶναι καί σωθῆναι λέγεται, ἀλλά τό μήθ' ὅλως ἀγριευθῆν ἢ ὑπό τινος μηχανῆς κρατηθῆν. Νόει οὖν μοι πάλιν θηρευτάς τούς πονηρούς δαίμονας, κύνας δέ τούς πλάνους καί ψευδοδικάλους ἀνθρώπους, οἱ διεστραμμένοι ὄντες καί πονηροί οὐχ ἑαυτούς διορθώσασθαι ἀλλά ἐτέρους διδάσκουσιν ἐπιχειροῦσιν, οὓς ὡς ὑλακτοῦντας κύνας λογίζεσθαι χρή καί φεύγειν τούς τοιούτους, ὡς διά τῶν λόγων δάκνοντας καί διασπαράσσοντας τά πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καί ταῖς τῶν θηρευτῶν χερσί προδιδόντας αὐτά· ληστὰς δέ τούς πονηρούς λογισμούς καί αἰσχροῦς λογισμούς οἵτινες αἰφνιδίως ἐπιπίπτοντες τῷ ἀγωνιζομένῳ, ἢ φυγεῖν καί ἀπορραγῆναι τῆς συνοδίας αὐτόν παρασκευάζουσιν, ἑαυτόν οἰόμενον διασώσασθαι, ἢ κρατήσαντες τῷ συνδιασμῷ καί ταῖς συγκαταθέσει τοῦ λογισμοῦ συνδήσαντες ἀσφαλῶς καί περισφίγγαντες, τύπτουσιν αὐτόν οἰοεὶ τοῖς γαργαλισμοῖς καί ταῖς κινήσει τῆς σαρκός, καί διά τῆς ἀτόπου ἐπιθυμίας τοῦτον ἔλκοντες τῇ δυνάμει, τῷ βόθρῳ τῆς ἀμαρτίας καί τῷ κρημνῷ τῆς πράξεως ἀπορρίπτουσι.

Χρή οὖν πάσῃ δυνάμει τῶν μέν πονηρῶν πασῶν ἀπέχεσθαι πράξεων, τῶν δέ ἀγαθῶν ἔργων ἅμα πάντων ἀντέχεσθαι, καί τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ζέοντι πόθῳ καί προθυμίᾳ πάσῃ ποιεῖν καί μηδεμιᾶς καί τῆς τυχούσης ὡς ἐλαχίστης καταφρονεῖν. Ὁ γάρ λέγων· “Εἴθε μή τόδε μοι πέπρακται τό κακόν, τόδε μή πέπραχα τό ἀμάρτημα, ἐπεὶ τόδε ἢ τόδε οὐδέν ἐστι” φανερώς ἀπάσας ὁμοῦ ἀνατρέπει τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί ταύταις ἀνθίσταται. Ὑπονόει μοι, ἄνθρωπε, (343) σκεῦος τίμιον ἐκ πασῶν γενόμενον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἷον ἐκ πίστεως, ἐκ φόβου Θεοῦ, ἐκ ταπεινώσεως, ἐκ σιωπῆς τῆς ἀπό ἀργοῦ λόγου, ἐξ ὑπακοῆς μέχρι θανάτου, ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας θελήματος καί κινήματος, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καί κατανύξεως, ἐκ τῆς ἀεννάου εὐχῆς, ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀκριβείας, ἐκ τῆς πρὸς τόν πλησίον ἀπροσπαθείας καί τῆς πρὸς πάντας ἐξ ἴσου ἀγάπης, ἐκ τῆς ἀφιλαργυρίας καί σωφροσύνης, ἐκ τῆς πρὸς τόν Θεόν ἐλπίδος καί τελείας ἀγάπης, ἐκ πασῶν ἄλλων τῶν ταύταις συνεπομένων ταῖς ἀρεταῖς. Μία γάρ ἐκάστη τούτων, οἰοεὶ πέταλον οὔσα καθ' ἑαυτήν ἔν, ἢ μέν χρυσοῦν, ἢ δέ ἀργυροῦν, ἄλλη χαλκοῦν, ἕτερα ἐκ λίθου τιμίου, καί καθεξῆς αἱ λοιπαὶ ἐξ ἐτέρων ἄλλων ὑλῶν, ἐνούμεναι διά τοῦ Πνεύματος καί ἀλλήλαις εἰς ἓν ἅπασαι συγκολλώμεναί τε καί συναρμολογούμεναι, εὐχρηστόν τι, ὡς εἴρηται, τόν ἄνθρωπον κατασκευάζουσι σκεῦος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ὡς οἶνος νέος ἐμβάλλεται. Εἰπέ οὖν μοι, ἐάν μία ἐκ πασῶν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν ἐπιλείψῃ, ἐξ ὧν καί δι' ὧν συνετέθη καί συνηρμόσθη τό σκεῦος, ἄρα ἀνέξεται ὁ Θεός ἐμβαλεῖν ἐν αὐτῷ ὅλως τι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, εἰ καί δοκεῖ πάνυ μικρά ἢ τρυμαλιά εἶναι τοῦ ἐπιλείποντος δῆθεν πετάλου ἢ τοῦ τόπου τῆς ἀρετῆς;

Οὐδαμῶς! Πάντως γάρ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διά τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς τό ἐμβληθέν ἀγνώστως ῥεῦσαν χυθήσεται.

Πῶς οὖν ἡμεῖς καί δίχα πολλῶν ἀρετῶν, ὧν τόν ἄφθαρτον καί ἀκένωτον οὐ κεκτήμεθα πλοῦτον ἐκ (344) τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, διά τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καί τούτων διεσπαρμένων ἀπ' ἀλλήλων ταῖς ἀμαρτίαις, ὡς σκεύη ἑαυτοῦ εἶναι νομίζομεν τέλεια καί ὀλόκληρα, καί τό Ἅγιον Πνεῦμα ὡς θησαυρόν ἔνδον ἐν ἡμῖν φέρειν οἰόμεθα; Ἄλλ' ὄντως κατά τόν εἰρηκότα “ἐματαιώθημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδία καί φάσκοντες εἶναι σοφοί ἐμωράνθημεν”. Εἰ γάρ καί Παῦλος ὁ θεῖος βοᾷ: “Ὁ Θεός ὁ εἰπών ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καί ἔχομεν τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν”, ἀλλά “σκεύη” μέν τά ἡμετέρα σώματά φησι, καθά καί ἀλλαχοῦ λέγει: “Οὐκ οἶδατε ὅτι τά σώματα ὑμῶν ναός εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος καί οὐκ ἐστέ ἑαυτῶν”, “ὄστράκινα” δέ εἰπών τό τῆς φύσεως ἡμῶν ἠνίξατο ἀσθενές. Ἐθραυστα τοίνυν καί ἀδιάρρηκτά εἰσι τά τοιαῦτα σώματα διά τήν τοῦ ἐν αὐτοῖς θησαυροῦ ἀκαταμάχητον δύναμιν. Διό καί ἐπιφέρων φησίν: “Ἴνα τό πλεῖστον τῆς δυνάμεως μή ἦ ἐξ ὑμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ”. Καί ἴνα ὑμῖν αὐτό ἐκδηλότερον ἀπεργάσωμαι, τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησι: “Μή νομίσης ὅτι ὑπό σοῦ, φησί, συνέχεται καί τηρεῖται ὁ ἐν σοί θησαυρός, ἀλλά ὑπό τοῦ ἐν σοί θησαυροῦ αὐτός σύ μᾶλλον τετήρησαι, ὑπό τῆς ἐν σοί χάριτος κατεσκευάσθης εἰς τό εἶναι σκεῦος εὐχρηστον τῷ Θεῷ. Τό δὲ θαυμαστόν, ὅτι καί ἐάν μή ὑφ' ἡμῶν ἀλλ' ὑφ' ἐτέρων ἐχθρῶν τινῶν συντριβῆ τό σκεῦος, ὁ μέν θησαυρός μένει ἀκένωτος, τό δέ σκεῦος ἰσχυρότερόν τε καί ἀσφαλέστερον ὑπό τῆς τοῦ θησαυροῦ ἐνεργείας κατασκευάζεται: ὁ Θεός γάρ ἐστιν”. Ὅθεν περί τούτου ὁ αὐτός ἀπόστολος λέγει: (345) “Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ”.

Ἄλλ' ὄρα μοι πῶς διά τῶν τοιούτων λόγων πανταχοῦ τήν Τριάδα ἀχώριστον εἶναι φησι καί ἐν ἡμῖν μένουσαν: “Ὁ Θεός γάρ, φησίν, ὁ εἰπών ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψε – τό Ἅγιον Πνεῦμα δηλονότι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν” – οὕτω καί ὁ Κύριος ἔφη: “Καγὼ Παράκλητον ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας”, καί πάλιν: Ἐχομεν δέ τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὄστρακίνοις” εἴτουν καρδίαις σαρκίνας. Βουλόμενος δέ δεῖξαι σοι τόν θησαυρόν, ὅτι οὐκ ἄλλος τίς ἐστι παρά τόν λάμψαντα, ἀλλά ὁμοτίμος καί ὁμοούσιος αὐτοῦ ὑπάρχει, προσέθηκε λέγων: “Ἴνα τό πλεῖστον τῆς δυνάμεως μή ἦ ἐξ ἡμῶν ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ”, τοῦ ἐν ἡμῖν διά τῆς ἐλλάμψεως δηλονότι τοῦ Πνεύματος σκηνώσαντος. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός, ἡ Ἁγία Τριάς, συνεχόμενος μέν ὑφ' ἡμῶν διά τῆς τῶν ἐντολῶν, ὡς εἴρηται, πασῶν ἀκριβοῦς φυλακῆς, συνέχων δέ ὅλους ἡμᾶς διά τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τε καί δυνάμεως καί χάριτος, πάντοθεν ἀτρώτους καί ἀκλινεῖς καί ἀσαλεύτους συντηρῶν καί διαφυλάττων ἡμᾶς: οὐς καί ὡς ἀσθενοῦντας καί εὐολίσθους, μικρόν τι ἐλλείψαντας ἢ σφαλέντας, αὐτός εὐθύς ὁ θησαυρός συσφίγγει καί πρὸς ἑαυτόν ἐνοῖ τε καί συγκολλᾷ ἑαυτῷ καί ἀναπληροῖ τά ἡμῶν ὑστερήματα καί στερεοῖ καί παγιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται.

(346) Διά δὲ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, παραστῆσαι ἑαυτοῦς ἀμέμπτους τῷ Κυρίῳ ἐκ πάσης ἀμαρτίας, ἐπιφερομένους μεθ' ἑαυτῶν τήν φυλακὴν πασῶν τῶν σωτηρίων αὐτοῦ ἐντολῶν. Οὕτω γάρ ταύτας ὁ τεχνίτης Θεός Λόγος λαβόμενος, ὡς ὕλην τινά διά χρυσοῦ καί ἀργύρου καί λίθων τιμίων συμπεφορημένην, αὐτός ὁμοῦ πάσας ἐνώσει καί εἰς εὐχρηστα διά τῶν τοιούτων σκεύη κατασκευάσει ἡμᾶς. Ἀλλά μή τὰς μέν κομίσωμεν αὐτῷ, τὰς δέ καταλείψωμεν, μηδέ ὅταν πάσας αὐτῷ προσενέγκωμεν, περί μίαν καί μόνην ἀμεληταί καί καταφρονηταί φανῶμεν τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα μή ὀργισθεῖς προστριψῆ κάκεινας ἡμῖν καί ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἔξω τοῦ νυμφῶνος κελεύσῃ. Τοῦτο δέ παθόντες

129

οὐδέν ἡμᾶς ὕστερον, εἰ καί πολλά κρούσαντες εἶπομεν· “Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν!”, ὡφελήσει. Ἐρεῖ γάρ· “Ὑπάγετε ἀπ’ ἐμοῦ! Οὐδέ γάρ οἶδα ὑμᾶς ὡς πιστούς, οὐδέ μέχρι θανάτου ὑπακούσαντας καί ἐκκληρώσαντάς μου τό πρόσταγμα. Διό ἀπέλθετε ἀπ’ ἐμοῦ”.

Ταῦτα μὲν οὖν, οἶδα, πρῶτος ὁ ταπεινός ἐγώ καί πανάθλιος, ὡς μηδέ μίαν πεπληρωκῶς ἐντολήν τοῦ Θεοῦ μου, ἀκούσομαι. Εἶτα καί ὅσοι κατ’ ἐμέ ἀνυπότακτοι καί παρήκοοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ λέγοντες ἄφρονι λογισμῶ· “Εἶθε μή μεμοίχευκα! Τό γάρ ὀβολόν ἢ κλάσμα κεκλοφέναι ἄρτου, ποία ἄμαρτία ἐστίν;” (347) Εἶτα πάλιν· “Μακάριος ἄν ἦμην, φησίν, ἐάν μή αἰσχροῖς καί βεβήλοις τῆς ἀρσενοφθορίας περιεπάρην κακοῖς. Τό γάρ λοιδορῆσαι ἢ φθονῆσαι, παῖξαι τε καί γελάσαι, ὅποια ἄρα ἐστίν ἄμαρτία;” οἱ πάλιν ἑαυτούς ἠγούμενοι, διά τό ἐκ σαρκικῶν τῆς ἄμαρτίας πράξεων καθαρεύειν, ὡς ἀγγέλους Θεοῦ καί μεγάλα περί ἑαυτῶν ἀφρόνως οἰόμενοι, μή ποιούμενοι δέ λόγον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν καί παθῶν, ἀλλά καί τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονοῦντες καί πρὸς τήν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μή βιαζόμενοι ἑαυτούς, παραιτούμενοι δέ καί ὑπέρ ἐντολῆς Θεοῦ πᾶσαν ἐπίπονον πρᾶξιν καί κακοπάθειαν, καί ἀμερίμνως διάγοντες.

Τί γάρ ὄφελος, ἀδελφοί, τό πορνείας μὲν ἀπέχεσθαι καί ἄλλης ἀκαθαρσίας σωματικῆς, δόξης δέ ἀντιποιεῖσθαι καί χρημάτων ἐφίεσθαι; Ἡ μὲν γάρ τό σῶμα, ἡ δέ τήν ψυχὴν διαφθείρει. Οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί ἀπίστους ἡμᾶς κατά τήν τοῦ Κυρίου φωνήν ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καί τό ταύτης ἐρᾶν ἀπεργάζεται· “Πῶς δύνασθε, φησί, πιστεύειν, δόξαν παρά ἀνθρώπων λαμβάνοντες καί τήν δόξαν τήν παρά τοῦ μόνου Θεοῦ ζητοῦντες;”. Τί δέ τό ἀρσενοφθορίας μὲν καθαρεύειν, φθόνῳ δέ καί μίσει καί ζήλῳ κατά τοῦ πλησίον ἐκτῆκεσθαι; Τό γάρ πρὸς τόν ἀδελφόν μῖσος φονέα τόν κεκτημένον ἀποτελεῖ· “Ὁ γάρ μισῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, φησίν ὁ ἀπόστολος, ἄνθρωποκτόνος ἐστίν”. Ἀρσενοκοίτης δέ καί φονεύς ἐνί πάντως κατά τούς ἱερούς κανόνας καί τῷ αὐτῷ ἐπιτιμῶ καθυποβάλλονται καί ὑπόδικοι κρίσεως αἰωνίου ἀμετανόητοι διαμένοντες γίνονται. Τί δέ ἐάν μή μεθύσκειται τις οἴνω, λοιδορεῖ δέ τόν ἀδελφόν αὐτοῦ; Ἀμφότεροι γάρ κατά τόν θεῖον ἀπόστολον τῆς βασιλείας (348) ἐξωθοῦνται τῶν οὐρανῶν· “Μή πλανᾶσθε γάρ, φησίν, οὔτε πόρνοι, οὔτε ἀρσενοκοῖται”, καί ἐπιφέρει· “οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδοροί, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι”. Τί δέ τῆς νηστείας ὄφελος, εἶπέ μοι, μή προσοῦσης πραότητος; Τί δέ τῆς πραότητος ὄφελος, ἐάν ἐπὶ ὀλέθρῳ ψυχῆς ἐστί καί παραβάσει μιᾶς καί τῆς αὐτῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ; Ὡσπερ γάρ ὁ τῷ τύπτοντι ἀντιπίπτων καί ἀντιπύπτων, αὐτόν τόν εἰπόντα Θεόν ἀτιμάζει – “Τῷ τύπτοντί σου τήν σιαγόνα, φησί, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην”, οὕτω καί ὁ τοῦ βλασφημοῦντος εἰς Θεόν μακροθύμως ἀνεχόμενος, εἰς τόν βλασφημούμενον ἁμαρτάνει ὡς συνηδόμενος τῷ βλασφημοῦντι καί συνευδοκῶν αὐτῷ διά τῆς νομιζομένης μακροθυμίας. Τί τῇ ὑπακοῇ θαρρεῖς, ἀδελφέ, γαστριμαργία δουλούμενος; “Οὐδεῖς γάρ, φησί, δυσί κυρίοις δουλεύειν δύναται”· γαστρός δοῦλον Θεοῦ δοῦλον γενέσθαι ἀμήχανον. Τί ἐγκαυχᾶ τῇ πολλῇ τῶν ψαλμῶν μελέτῃ, μετεωριζομένου μὲν τοῦ νοός σου, μή ἐπισταμένου δέ τῶν λεγομένων τήν δύναμιν; Εἰ δέ καί διά τοῦτο τῶν ἐπιτασσομένων σοι διακονιῶν ἀμελεῖς καί τῶν παρά τοῦ προεστῶτος ἐπιταχθεισῶν σοι δουλειῶν τῆς μονῆς, ἐγώ μὲν σιωπῶ, σύ δέ οἶδ’ ὅτι ἀκήκοας τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης· “Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τά ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς”. Τί ἐπερείδη τῶν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις κόπῳ τῆς ἔνδοθεν ἀμελῶν ἐργασίας; Οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· “Ἡ μὲν γάρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστίν ὠφέλιμος, ἡ δέ εὐσέβεια πανταχοῦ ὠφέλιμος ἐστίν”; Τί δέ, ἐάν καί τά ἀμφοτέρω καταρθώσῃ τις, τούς δέ συνόντας αὐτῷ (349) ἢ καί τούς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς κατακρίνη; “Ὡ γάρ, φησί, κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καί ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεσθε ὑμῖν”. Ὁ δέ καί πάντα τά εἰρημένα κατωρθωκῶς

καί μήτε ποιῶν τι τῶν ἀπηγορευμένων μήτε τούς ἀμελεῖς ἀδελφούς κατακρίνων, ἐν δέ καιρῷ πειρασμοῦ, ἐπελθόντων αὐτῷ ἐμπυσμαίων καί ραπισμάτων καί ὕβρεων, ἐάν μή ὑπενέγκῃ ταῦτα ἀταράχως, ἢ παραχθῆς μέν τήν καρδίαν οὐ προφέρει δέ ῥῆμα ἀπρεπές, ἀλλά ὅλως ἐνδείξεται διά τοῦ ἕξωθεν σχήματος πρός ὀργήν κινήθεισαν αὐτοῦ τήν ὀρμήν τῆς ψυχῆς καί λόγον ὑβριστικόν ἀντιφθέγγεται ἢ ἕτερόν τι πρός ἄμυναν διαπράξεται, πῶς δοῦλον ἑαυτόν καί μιμητήν τοῦ ἰδίου Δεσπότου ὅλως εἰπεῖν ὁ τοιοῦτος τολμήσει καί οὐχί μᾶλλον ἀπεναντίας ἐχθρόν;

Οἱ φίλοι τοίνυν τοῦ Θεοῦ καί οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, ἐν ἑαυτοῖς αὐτόν ἔχοντες οἶα δὴ θησαυρόν τῶν ἀγαθῶν ἄσυλον, μετά χαρᾶς ἀφάτου καί θυμηδίας τάς τοιαύτας ὕβρεις καί ἐξουδενώσεις προσυποδέχονται, ὑπεραγαπῶντες ὡς εὐεργέτας ἐν εἰλικρινεῖ διαθέσει τούς ταῦτα εἰς αὐτούς ἐνδεικνυμένους καί πράσσοντας. Οἱ δέ γε λέγοντες ὅτι· “Κατά μέν τόν τῆς φιλονεικίας καί μάχης καιρόν κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι πρός ὀργήν καί θυμόν, καί ἔσθ’ ὅτε καί ἀμυνόμεθα ἐν λόγοις καί αὐτοῖς ἔργοις τούς ἀδελφούς, ὕστερον δέ οὐκ ἔχομεν κατ’ αὐτῶν ἔχθραν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλά πάντα ἀφίεμεν καί μάλιστα ἐάν καί συγχώρησιν πρός ἀλλήλους ποιήσωμεν”, εἰκόσασί μοι ἀγράφω πυξίω ἐν ᾧ ὅταν λάβῃ καιρόν ὁ ἐχθρός καί πολέμιος τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐγγράφει δι’ αὐτῶν ἐκείνων τά πονηρά καί μιὰ αὐτοῦ δόγματα καί ὑπάγει· αὐτοῖ δέ (350) πάλιν τά ἄπερ ἔγραψαν ὑπό τοῦ πονηροῦ κινήθεντες ἐξαλείφοντες, οὐ προαιροῦνται ἐγγράψαι τά τοῦ Χριστοῦ ἀντ’ αὐτῶν, ἵνα ἐλθῶν ὁ ὑπεναντίος εὐρήσῃ ἐγγεγραμμένας τάς πλάκας τῶν καρδιῶν αὐτῶν καί ἀποστραφῇ ἠττημένος καί κατησχυμένος, ἀλλ’ ὀκνηρία καί ῥαθυμία ἀγράφους ἕκαστος αὐτῶν ἐὼν ταύτας, ὅταν ἀποστείλῃ ὁ Κύριος γράψαι τά ἑαυτοῦ δόγματα ἐν τινι τῶν τοιούτων, εὐθύς ἐκεῖνοι γράφουσι προθύμως τά τοῦ ἐχθροῦ· καί τά μέν πικρά καί θανατηφόρα προσίενται, τά δέ ζωοποιά καί ὑπέρ μέλι γλυκέα ἐξ ἑαυτῶν ἀπωθοῦνται.

Ὁ μὴδὲν οὖν ἐπταικῶς Κύριος ὁ Ἰησοῦς καί Θεός ἡμῶν ἐτύφθη, ἵνα οἱ μιμούμενοι αὐτόν ἀμαρτωλοὶ μὴ μόνον ἄφεςιν τῶν ἡμαρτημένων λάβωσιν, ἀλλά καί τῆς Θεότητος αὐτοῦ συγκοινωνοὶ διά τήν ὑπακοήν αὐτῶν γένωνται· καί ὁ μὴ τοῦτο ἐν ταπεινώσει καρδίας καταδεχόμενος, ὡς ἐπαισχυνόμενος τά τοῦ Δεσπότου πάθη μιμήσασθαι, ἐπαισχυνθήσεται καί αὐτόν ὁ Χριστός ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καί τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τό δέ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· Θεός ὢν ἐκεῖνος ἐγένετο δι’ ἡμᾶς ἄνθρωπος. Ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη καί ἐσταυρώθη, διδάσκων οἶονεῖ καί λέγων ἐκάστῳ ἡμῶν δι’ ὧν πέπονθεν ὁ ἀπαθῆς τῇ Θεότητι· “Ἐάν βούλῃ, φησίν, ἄνθρωπε, γενέσθαι Θεός καί ζωῆς ἐπιτυχεῖν αἰωνίου καί σύν ἐμοί εἶναι, οὐπὲρ ὁ σός πραπάτωρ ποτέ καλῶς ἐπιθυμήσας οὐκ ἔτυχεν, οὕτω ταπεινώθητι, ὡς ἐταπεινώθην ἐγὼ διά σέ· καί ἀποθέμενος τό ἀλαζονικόν τε καί υπερήφανον τοῦ δαιμονιώδους φρονήματος, δέξαι ραπίσματα, δέξαι ἐμπτύσματα, κολαφίσματα, (351) καί ὑπόμεινον ταῦτα μέχρι θανάτου καί μὴ ἐπαισχυνθῆς. Εἰ δέ σύ παθεῖν αἰσχυνθῆς διά τάς ἐμάς ἐντολάς, ὡς ἐγὼ ὁ Θεός ἔπαθον διά σέ, αἰσχύνῃ καὶ γὰρ ἡγήσομαι τοῦ σύν ἐμοί εἶναι σε ἐν τῇ μετά δόξης ἐλευθεί μου καί ἐρῶ τοῖς ἀγγέλοις μου· “Οὗτος ἐν τῇ ταπεινώσει μου ἐπηρεχύνθη με καί καταλιπεῖν τήν δόξαν τοῦ κόσμου καί ὁμοιωθῆναι μοι οὐ κατεδέξατο, νυνὶ δέ ὅτε τῆς δόξης μέν τῆς φθαρτῆς αὐτός ἐγυμνώθη, ἐγὼ δέ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς μου ἀθανάτῳ δόξῃ δεδόξασμαι, καί τό ὅλως ὀρᾶν αὐτόν ἐπαισχύνομαι! Ἐκβληθήτω τοιγαροῦν ἔξω, ἀρθήτω ὡς οἱ ἄσεβεῖς ἵνα μὴ ἴδῃ τήν δόξαν Κυρίου!”. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσονται οἱ πάσας μέν τάς ἐντολάς κατὰ τό δοκοῦν τηροῦντες, δι’ αἰσχύνῃν δέ καί ἐντροπήν ἀνθρώπων μὴ καταδεχόμενοι τάς ἐξ αὐτῶν ἐπιφερομένας αὐτοῖς ὕβρεις καί ἀτιμίας ἢ λαιδορίας, μὴδέ τούς ραπισμούς μὴδέ τάς ἐξ αὐτῶν πληγὰς ὑποφέροντες.

Φρίξατε, ἄνθρωποι, καί τρομάξατε, καί τάς ὕβρεις ἅς ὁ Θεός ὑπέστη διά τήν σωτηρίαν ἡμῶν, μετά χαρᾶς καί ὑμεῖς ὑπομείνατε! Ὁ Θεός ὑπό αἰσχίστου δούλου

ραπίζεται υπόδειγμά σοι νίκης διδούς, καί σύ παρά τοῦ ὁμοιοπαθοῦς σου ἀνθρώπου οὐ καταδέχη τοῦτο παθεῖν; Θεοῦ μιμητῆς αἰσχύνῃ γενέσθαι, καί πῶς συμβασιλεύσεις αὐτῷ καί συνδοξασθήσῃ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, μή ὑπομείνας αὐτόν; Εἰ γάρ κάκεινος, ὅσον τό ἐπί σοί, ἄνθρωπος ἐψηχύνθη γενέσθαι διά σέ καί ἐν τῷ τῆς παραβάσεως (352) πτώματι κείμενόν σε μέχρι τοῦ παρόντος κατέλιπεν, οὐχί μετά τῶν ἀπίστων καί ἀσεβῶν ἐν τοῖς τοῦ ἄδου μυχοῖς ἐναπέμεινας, ἄθλιε; Πιστεύεις ὅτι Θεός ὁ Χριστός; “Ναί”, φησίν. Εἰ οὖν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεός ὁ ποιήσας τόν οὐρανόν καί τήν γῆν ἐστιν ὅς ἀκενώτως ἐκενώθη ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ὅς κατήλθεν ἐπί τῆς γῆς ἐκ τοῦ ἀπείρου ὕψους τῆς Θεότητος καί τῆς ἀφράστου δόξης αὐτοῦ καί γέγονεν ἄνθρωπος εὐτελής καί πτωχός διά σέ, σύ πηλός ὢν καί τέφρα καί κόνις, οὐ καταδέχη τοῦ νομιζομένου ὑψηλοῦ σου θρόνου κατελθεῖν καί ταπεινωθῆναι τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ κάτω μέν ἴσταμένῳ κατά γε τοῦτο δὴ τό ὀρώμενον, ἴσως δέ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένῳ σου; Οὐκ ἀπορρίπτεις τήν στολήν τήν δοκοῦσαν εἶναι λαμπράν, ἐκείνου τό τρίχινον καί τήν ταπεινώσιν δυσωπούμενος; Οὐ παρορᾷς πάντα ἅ παίγιον ὄντως ἐστί καί προσωπεῖον μᾶλλον ἀσχημοσύνης καί οὐ δόξα λαμπρότης; Οὐχ ὅμοιος γίνῃ κατά πάντα τῷ σῷ πλαστουργῷ καί Θεῷ, τοῖς ἀδελφοῖς σου συνταπεινούμενος; Εἰ οὖν ὁμοιωθῆναι αὐτῷ οὐκ ἀνέχη, μείζονα σεαυτόν, ὡς οὐκ οἶδας, καί ἐνδοξότερον ἐκείνου κατασκευάζεις, ἄλλος ἡμῖν Ἄννας ἢ Καϊάφας ἢ Πιλᾶτος καί τύραννος δεικνύμενος, οὐ συγκάθεδρον ἀλλ’ ὡς ἓνα τῶν κατακρίτων βουλόμενος παρεστάναι σοι τόν Ποιητήν τοῦ παντός.

Ταῦτα τοίνυν πρός τούς πλουσίους καί ἄρχοντας καί τῶν ἄλλων ὑπερκαθεζομένους καί τάς ὀφρῦς ἀνασπῶντας μεθ’ ὑπεροπτικοῦ τοῦ φρονήματος. Τί δέ πρός τούς πάντα δῆθεν καταλιπόντας καί διά τήν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πτωχεύσαντας; Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἴδου ἐπτώχυσας, ἀδελφέ, καί ἐμιμήσω (353) τόν Δεσπότην σου Χριστόν καί Θεόν. Βλέπε τοιγαροῦν ἄρτι συνόντα σοι τοῦτον καί συναναστρεφόμενον μετά σοῦ, τόν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἴδου ὀδεύετε οἱ δύο ὁμοῦ· συνήντησέ τις ὑμῖν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, δέδωκε τῷ Δεσπότη σου ράπισμα, δέδωκε ὁμοίως καί σοί. Ὁ Δεσπότης οὐκ ἀντιλέγει καί σύ ἀντιπίπτεις; Ναί, φησίν, εἶπε γάρ τῷ ράπισαντι· “Ἐάν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περί τοῦ κακοῦ· εἰ δέ καλῶς, τί με δέρεις;” Τοῦτο οὐχ ὡς ἀντιλέγων εἶπεν, ὥσπερ ὑπέλαβες, ἀλλ’ ἐπειδή ἐκεῖνος ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδέ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἄλλως τε δέ καί ἵνα μή νομισθῇ ὅτι ὡς ἁμαρτίαν πεποιηκότα δικαίως αὐτόν ἔτυψεν ὁ εἰπὼν αὐτῷ· “Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ”, τούτου χάριν ἀνεύθυνον ἑαυτόν ἀποφαίνων τοῦτο ἐφθέγγετο. Ἄλλ’ οὐχί πάντως καί ἡμεῖς τοιοῦτοι οἱ πολλαῖς ἁμαρτίαις ὑπεύθυνοι. Καί γάρ ὕστερον πολλῶ χείρονα τούτου ὑποστάς οὐδέν οὐδαμῶς λαλήσας εὐρίσκεται, μᾶλλον μέν οὖν καί ὑπέρ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν εὐχόμενος δείκνυται. Ἐκεῖνος παιζόμενος οὐκ ἀγανακτεῖ καί σύ δυσχεραίνεις; Ἐκεῖνος ἐμπτύσματα καί κολαφίσματα καί φραγγελώσεις ὑφίσταται καί σύ οὐδέ λόγον ἀνέχη σκληρόν καταδέξασθαι; Ἐκεῖνος σταυρόν καί θάνατον ἄτιμον καί τάς ἐκ τῶν ἡλῶν ὀδύνας δέχεται καί σύ τάς ἀτιμοτάτας διακονίας οὐ καταδέχη ποιεῖν; Καί πῶς τῆς δόξης αὐτοῦ συγκοινωνός γενέσθαι μή καταδεχόμενος; Ὅντως εἰς μάτην τόν (354) πλοῦτον κατέλιπες, τόν σταυρόν ἄραι, ὡς ἐκεῖνος ἐκέλευσε, μετά τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας μή βουληθεῖς· “Πώλησόν σου τά ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς”, τῷ νεανίσκῳ καί ἡμῖν ὁ Χριστός ἐνετείλατο σύν αὐτῷ, “καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολούθει μοι! “. Σύ δέ τόν πλοῦτον ἐσκόρπισας, ἄραι δέ τόν σταυρόν μή καταδεξάμενος, ὥσπερ εἴρηται, ὅπερ ἐστί τό τήν πάντων ὑπενεγκεῖν τῶν πειρασμῶν ἐκθύμως ἐπιφοράν, ἐναπειλείφθῃς ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ καί ἐχωρίσθῃς δυστυχῶς τοῦ γλυκυτάτου Δεσπότη σου καί Θεοῦ!

Ἄλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, φυλάξωμεν πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ὑπομείνωμεν τούς ἐπερχομένους ἡμῖν πειρασμούς μέχρι θανάτου διά τόν πόθον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἵνα καί τῆς δόξης τοῦ Ἰησοῦ κοινωνοί καί τῆς αἰωνίου ζωῆς μέτοχοι καί τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν κληρονόμοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας, Ἀμήν.

Λόγος ΚΗ΄. (355)

Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιοῦ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπέρ τόν νόμον γενόμενοι τήν τοῦ θείου φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γάρ μή λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατά τήν παροῦσαν ζωήν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπό τήν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ’ αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τόν τε προηγούμενον καί τόν ἱερέα, τόν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τήν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καί ὑπό τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοί τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μήπω τόν χοϊκόν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.

Ἀδελφοί καί πατέρες, βλέπετε πῶς ἀκούετε. Φησί γάρ ὁ Χριστός καί Θεός· “Ἐρευνᾶτε τάς Γραφάς”. Ἰνα τί φησίν; Ἰνα ἐν πρώτοις μὲν τήν ἐπί (356) σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδόν διδαχθῶμεν, ἔπειτα καί διά τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν ἀμεταστρέπτως βαδίσαντες, ἐπ’ αὐτήν τήν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν κατανήσωμεν. Τίς οὖν ἐστίν ἡ σωτηρία ἡμῶν; Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καθὼς ὁ ἄγγελος ἐπιστάς τοῖς ποιμέσιν ἔλεγεν· “Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαράν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντί τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστός Κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ”. Σπεύσωμεν οὖν ἕκαστος ἡμῶν, ἀγαπητοί, δράμωμεν εὐτόνως μηδέν φορτικόν ἢ βιωτικόν ἢ δυσβάστακτον ἐπιφερόμενοι, ἵνα μή σχολαιότερον βαδίζειν ἐκ τούτου ἀναγκαζόμενοι, οὐ δυνηθῶμεν φθάσαι καί εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει Δαβίδ. Παρακαλῶ ὑμᾶς διά τῆς ἐνεργούσης ἐν ὑμῖν χάριτος μή ἀμελεῖσαι τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἀλλά ἀναστάντες ὡς ἐξ ὕπνου τῆς πονηρᾶς οἰήσεως καί ἀμελείας, μή στῶμεν μηδέ καθίσωμεν ἕως ἄν ἔξω τοῦ κόσμου γενώμεθα καί τόν Σωτῆρα ἡμῶν καί Θεόν εὐρόντες καί κατιδόντες ἐκεῖ, προσκυνήσωμεν αὐτῷ καί προσπέσωμεν, καί μηδέ μέχρι τουτου στῶμεν, ἀλλ’ ἕως οὗ κάκεινος πρὸς ἡμᾶς εἶπη· “Ἦμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ’ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου”.

Πῶς δέ τις ἔρχεται εἰς τό μή εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐάν ἑαυτόν σταυρώσῃ τῷ κόσμῳ καί τόν κόσμον ἑαυτῷ, καθὼς καί ὁ Παῦλός φησιν· “Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ”. Καί τί ταῦτα, φησί, πρὸς ἐκεῖνα συνάδει τὰ ῥήματα; Τά μὲν ῥήματα, φησίν, ἄλλα, ἢ δὲ δύναμις τῶν ἀμφοτέρων μία καί ἡ αὐτή. Ὡσπερ γάρ ὁ ἔξω τῆς οἰκίας ὢν, τούς ἔνδοθεν ἐγκεκλεισμένους οὐ καθορᾷ, οὕτως οὐδέ ὁ ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ ἦτοι νεκρωμένος αἰσθησίν τινα (357) πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα κέκτηται. Καί ὡσπερ πάλιν τό νεκρὸν σῶμα οὔτε πρὸς τὰ ζῶντα οὔτε πρὸς τὰ σὺν αὐτῷ νεκρά κείμενα σώματα τήν οἴαντοῦν αἰσθησίν ἔχει, οὕτως οὐδέ ὁ ἔξω τοῦ κόσμου ἐν Πνεύματι θείῳ γεγονώς καί σὺν Θεῷ ὢν δύναται πρὸς τόν κόσμον αἰσθησίν ἔχειν ἢ πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα.

Οὕτω τοιγαροῦν, ἀδελφοί, καί πρό θανάτου θάνατος καί πρό τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ψυχῶν ἀνάστασις γίνεται ἔργῳ καί δυνάμει καί πείρᾳ καί ἀληθείᾳ.

Τοῦ θνητοῦ γάρ φρονήματος ὑπό τοῦ ἀθανάτου νοός ἐξαφανιζομένου καί τῆς νεκρότητος ὑπό τῆς ζωῆς διωκομένης ἢ ψυχῆ τότε, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα, ἑαυτήν ὁμολογουμένως ὄρα, καθάπερ οἱ ἐξ ὕπνου ἀναστάντες ἑαυτούς βλέπουσι, καί τόν αὐτήν ἀναστήσαντα ἐπιγινώσκει Θεόν, ὄν κατανοοῦσα καί ᾧ εὐχαριστοῦσα, προσκυνεῖ καί δοξολογεῖ τήν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τό δέ σῶμα οὐκ ἔχει πρός τάς ἰδίας ἐπιθυμίας τήν οἴανου ἔμπνευσιν ἢ κίνησιν ἢ ἐνθύμησιν, ἀλλά νεκρόν ὅλον καί ἄπνουν ἐν τούτοις γίνεται.

Ἔστιν ὅτε καί αὐτῶν εἰπεῖν πολλάκις τῶν κατά φύσιν ὁ ἄνθρωπος ἐπιλανθάνεται τηνικαῦτα διά τό ἐν τοῖς ὑπέρ φύσιν ἀεὶ ἐνδιατρίβειν νοερώς τήν ψυχὴν. Καί εἰκότως· “Πνεύματι γάρ, φησί, περιπατεῖτε καί ἐπιθυμίαν σαρκός οὐ μή τελέσητε”. Νεκρά γάρ ἢ σάρξ, ὡσπερ εἴρηται, διά τῆς ἐπιφοιτήσεως γινομένη τοῦ Πνεύματος, ἀνενοχλήτους ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ ἑάσει καί ἀνεμποδίστως βιώσετε, ἐπειδή “νόμος τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται”, κατά τόν θεῖον ἀπόστολον, ὡς ὑπέρ νόμον δηλονότι πολιτευομένω. “Ὁπου γάρ, φησί, (358) Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία”, ἐλευθερία ἐκ τῆς τοῦ νόμου πάντως δουλείας. Ὁ γάρ νόμος ὁδηγός καί παιδαγωγός καί χειραγωγός καί διδάσκαλος δικαιοσύνης ἐστίν ἐν τῷ λέγειν· “Ποιήσεις τό καί το” καί αὐθις· “Τό καί τό οὐ ποιήσεις”, ἢ δέ χάρις καί ἡ ἀλήθεια οὐχ οὕτως, ἀλλά πῶς; “Καί ποιήσεις πάντα καί εἴπης κατά τήν δοθεῖσάν σοι χάριν καί λαλοῦσαν ἐν σοί” καθά γέγραπται· “Καί ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ”, οὐ διά γραμμάτων καί χαραγμάτων τό καλόν ἐμανθάνοντες ἀλλ’ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι τοῦτο ἐκδιδασκόμενοι, οὐδέ ἐν λόγῳ μόνῳ ἀλλ’ ἐν φωτί λόγου καί ἐν λόγῳ φωτός μυστικῶς τά θεῖα μνούμενοι. “Τηνικαῦτα γάρ καί ἑαυτοῖς καί τοῖς πλησίον, φησί, διδάσκαλοι ἔσεσθε, οὐ μήν ἀλλά καί φῶς τοῦ κόσμου καί ἄλας τῆς γῆς”.

Οἱ οὖν πρό τῆς χάριτος ὡς ὑπό νόμον ὄντες, καί ὑπό τήν αὐτοῦ σκιάν ὑπῆρχον καθήμενοι· οἱ δέ μετά τήν χάριν καί ἡμέραν γενόμενοι, τῆς σκιᾶς ἦτοι τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἠλευθερώθησαν, ὑπεράνω δηλονότι γεγονότες αὐτοῦ, ὡς διά κλίμακός τινος, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, εἰς ὕψος ἀρθέντες καί τῷ νομοθέτῃ συμβιοτεύοντες, νομοθέται καί αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ νόμου φύλακες.

Ἄρα γε ἐστίν ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἵνα δυνηθῇ τῶν ὑπό τοῦ Πνεύματος λεγομένων ἐνωτισθῆναι τήν δύναμιν; Ἄρα καί νῦν ἐστίν ὁ νοῦν κεκτημένος Χριστοῦ, ἵνα νοήσῃ καλῶς καί θεοπρεπῶς τά ὑπό τούτου γραφόμενα; (359) Ἄρα καί νῦν εὐρεθήσεται τις ἔχων λαλοῦντα ἐν αὐτῷ τόν Χριστόν, ἵνα καλῶς ἰσχύσῃ διερμηνεῦσαι τά ἐγκεκρυμμένα τοῖς λόγοις μυστήρια; “Σοφίαν γάρ λαλοῦμεν, φησίν, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τήν καταργουμένην, ἀλλά σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τήν ἀποκεκρυμμένην” μέν τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δέ καί λίαν ἀποκαλυπτομένην καί γινωσκομένην, τοῖς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ στοιχειουμένοις καί ἀεὶ βλέπουσι πρός αὐτόν. Οὐ γάρ ὁ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ’ ὁ εἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι τό φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ἤδη φαίνει καί ἐν νυκτί καί ἐν ἡμέρᾳ καί ἐντός καί ἐκτός, ἐντός μέν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκτός δέ ἐν τῷ νοῖ περιλάμπον ἡμᾶς ἀνεσπέρως, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀσχηματίστως, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, ζῶν καί ζωοποιῶν καί φῶς τούς λαμπομένους ἀπεργαζόμενον. Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεός φῶς ἐστίν, καί οἱ αὐτόν καταξιοθέντες ἰδεῖν πάντες ὡς φῶς ἐθεάσαντο, καί οἱ λαβόντες αὐτόν ὡς φῶς αὐτόν ἔλαβον, ὅτι προπορεύεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ τό φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καί δίχα φωτός ἀμήχανόν ἐστι φανῆναι αὐτόν, καί οἱ μή ἰδόντες τό φῶς αὐτοῦ οὐδέ ἐκεῖνον εἶδον, ὅτι ἐκεῖνος φῶς ἐστίν, καί οἱ μή λαβόντες τό φῶς οὐπω τήν χάριν ἔλαβον· οἱ γάρ τήν χάριν λαβόντες φῶς Θεοῦ καί Θεόν ἔλαβον, καθῶς εἶπε τό φῶς, ὁ Χριστός· “Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καί ἐμπεριπατήσω”.

Οἱ δέ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ ἀξιοθέντες, πάντες οἱ τοιοῦτοι ὑπό τόν πρό τῆς χάριτος νόμον εἰσὶ, (360) δοῦλοι καί μαθηταὶ δούλων καί ἀκροαταὶ νόμου καί τέκνα

παιδίσκης καί υἱοί σκότους τυγχάνουσι, κἄν βασιλεῖς κἄν πατριάρχαι, κἄν ἀρχιερεῖς κἄν ἱερεῖς, κἄν ἄρχοντες κἄν ἀρχόμενοι, κἄν λαϊκοί κἄν μονάζοντες, κἄν ἀσκηταί κἄν ἠγούμενοι, κἄν πτωχοί κἄν πλούσιοι, κἄν ἀσθενεῖς κἄν ὑγιεῖς τῷ σώματι πέλωσι. Πάντες γάρ οἱ ἐν σκότει καθήμενοι υἱοί σκότους εἰσι καί μετανοῆσαι βούλονται. Ἡ γάρ μετάνοια θύρα ἐστίν ἐξάγουσα ἀπό τοῦ σκότους καί εἰσάγουσα εἰς τό φῶς. Ὁ οὖν πρός τό φῶς μή εἰσελθών οὐ διήλθε τήν θύραν τῆς μετανοίας καλῶς· εἰ γάρ διήλθεν, ἐγένετο ἄν ἐν φωτί. Ὁ δέ μή μετανοῶν ἀμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ· “Τῷ γάρ εἰδοτί καλόν ποιεῖν καί μή ποιοῦντι, φησίν, ἀμαρτία αὐτῷ ἐστίν”. Ὁ δέ ποιῶν τήν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἀμαρτίας καί μισεῖ τό φῶς καί οὐκ ἔρχεται πρός τό φῶς, ἵνα μή φανερωθῇ αὐτοῦ τά ἔργα. Νῦν μέν γάρ ἐκουσίως καί αὐτοπροαιρέτως διά μετανοίας εἰσερχόμενοι πρός τό φῶς, ἐλεγχόμεθα μέν καί κρινόμεθα, ἀλλά μυστικῶς τοῦτο καί ἀποκεκρυμμένως ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ταμείῳ τῶν ψυχῶν ἡμῶν πρός καθαρισμόν μέν καί ἄφεισιν τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, ἐλέει καί φιλανθρωπία Θεοῦ, ὑφιστάμεθα, μόνου δηλαδή Θεοῦ καί ἡμῶν – τά καθ’ ἡμᾶς ἐπισταμένου καί βλέποντος· τότε δέ, ἤγουν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, πρός τούς μή θέλοντας νῦν ἐλθεῖν πρός τό φῶς, ἀλλά μισοῦντας αὐτό, τό ἄρτι κρυπτόμενον φῶς ἀποκαλυφθήσεται καί τά κρυπτά τούτων πάντα φανερά γενησονται. (361) Καί οἱοί ἐσμεν ἕκαστος ἡμῶν νυνί τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτούς περικρύπτοντες καί διά μετανοίας φανερώσαι τά ἑαυτῶν μή βουλόμενοι, τότε ὑπό τοῦ φωτός δηλοῖ καί φανεροί Θεῷ καί τοῖς πᾶσι γενώμεθά τε καί γενησόμεθα.

Καί θέα μοι ἐνταῦθα τῆς αἰσχύνης τό μέγεθος. Ὡσπερ γάρ ἐν οἰκίᾳ ἔνδον τάς θύρας ἐχούση συγκεκλεισμένας, ἐάν ἐξ ἡμῶν τις ὑπάρχων καί ὡς παρά τινος τῶν ἔξωθεν μή καθορώμενος, ἀφειδῶς ἀμαρτάνει, μοιχείας δῆθεν ποιῶν καί παιδοφθορίας ἢ ἕτερα ἄτινα μυσάρᾳ ἐργαζόμενος, εἶτα φανερωθεῖς αἴφνης τό πονηρόν ἐργαζόμενος, μεγάλην τήν αἰσχύνην ὑφίσταται· ἢ καί πάλιν ἄλλως, ἐάν κατά τοῦ βασιλέως τις μελετᾷ καί τά καθ’ αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτίθησιν ἢ ἐάν λέγη τι καί βουλευῆται τῶν μή δεόντων ἀπλῶς, ἔνδον, ὡς εἴρηται, κεκρυμμένος οἰκίας, εἶτα τοῦ βασιλέως μετά τῆς συγκλήτου ἀπάσης καί τῆς συνήθους ἄλλης δορυφορίας ἐπιστάντος καί τήν οἰκίαν περικυκλώσαντος, αἴφνης τοῦ οἰκήματος ἀρθέντος ὄλου, αὐτός φανερωθῇ καί πάντα αὐτοῦ τά βουλευματα, μεγάλην τήν τιμωρίαν καί τήν καταδίκην καθυπομένει, οὕτω καί τότε τόν αὐτόν τρόπον εἰς πάντας τούς ἐν τῷ κόσμῳ γενήσεται· καί νύξ μέν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται, οἰκία δέ πᾶσα καί σπήλαιον καί οὐρανός αὐτός καί γῆ ἀρθήσονται, καί πάντες οἱ μή τόν Χριστόν ἐνδεδυμένοι, ἤγουν οἱ μή λαβόντες τό φῶς, ὡς προείπομεν, καί ἐν αὐτῷ προόντες καί φῶς ὄντες, γυμνοί φανήσονται καί πολλῆς τῆς αἰσχύνης πάντοθεν πληρωθήσονται. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί πᾶσα πρᾶξις ἐκάστου, καλή τε καί κακή, καί πᾶς λόγος καί πᾶσα ἔννοια καί ἐνθύμησις, ἢ ἀπ’ αὐτῆς (362) δηλαδή τῆς γεννήσεως ἐκάστου ἡμῶν καί μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἡμῖν γεννηθεῖσα, ἐκεῖ συνηγμένως τότε ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φανήσονται. Καί τίς ἄρα ἔσται ἡ σύγκρισις, ἀδελφοί, ταύτης καί μόνης τῆς αἰσχύνης τότε; Ἡ ποία τιμωρία μείζων τοῦ φόβου ἐκείνου καί τῆς ἐντροπῆς τοῖς τηνικαῦτα οὕτως εὐρισκομένοις, ὡς εἴρηται, σκοτεινοῖς καί δίχα τοῦ φωτίζοντος Πνεύματος; Ὅποιον δέ τόν βίον, ὁποῖαν τήν διαγωγὴν ἔξει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ σκότει καθήμενος, ἵνα μή τῇ αἰφνιδίῳ τοῦ φωτός ἐπιλάμψει ῥύπος που διαλογισμοῦ ἢ πράξεώς τινος εὐρεθῇ ἐν αὐτῷ; Διό σπουδάσωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ’ ἐντεῦθεν ἤδη διά μετανοίας τήν στενήν πύλην εἰσελθεῖν καί τό ἔνδον ταύτης θεάσασθαι φῶς. Ναί, παρακαλῶ, μή ἐκκακήσωμεν τοῦ κρούειν καί τοῦ ζητεῖν καί τοῦ αἰτεῖσθαι πρό τοῦ ἀνοιγῆναι ἡμῖν καί δοθῆναι καί εἰσακουσθῆναι, ἔτι δέ καί μέχρις ἄν εἰσέλθωμεν καί λάβωμεν φῶς καί ἄσβεστον αὐτό σχῶμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Ἄλλά μηδέ ἐξαπατῶμεν ἑαυτούς ἡμᾶς καί, ὀπίσω τῶν τῆς σαρκός ἡμῶν θελημάτων ἀκολουθοῦντες, ἐκπορνεύσωμεν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, διδασκάλους ἡμᾶς ἑαυτούς καθιστῶντες, ἡγούμενοί τε καί ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς ἐν καταφρονήσει Θεοῦ καί τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δηλονότι γενόμενοι. Εἰ γάρ εἰπόντος Ἰησοῦ τῷ Νικοδήμῳ· “Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται τήν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ”, καί τοῦ Νικοδήμου ἀνταποκριθέντος αὐτῷ· “Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; Μή δύναται εἰς τήν κοιλίαν τῆς μητρός αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καί γεννηθῆναι;”(363) ἐμέμψατο αὐτόν ὁ Ἰησοῦς καί εἶπε· “Σύ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ καί ταῦτα οὐ γινώσκεις;” καίτοι μήπω μηδαμῶς πιστεύσαντος μηδέ τά τῆς χάριτος ἐπισταμένου, πόσης ἄρα κατακρίσεώς ἐσμεν ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ μετά τήν χάριν ὄντες διδάσκαλοι καί μή τά μυστήρια τῆς χάριτος ἐπιστάμενοι, οἱ τοσαύτης ἀπολαύσαντες διδασκαλίας καί καθ’ ἐκάστην δι’ ἀποστόλων καί προφητῶν καί διδασκάλων καί αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διδασκόμενοι τε καί προμαρτυρούμενοι;

Εἰ γάρ οὐκ οἶδαμεν πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφεσθαι, οὐδέ ὅπως ἐν ἔργοις πρότερον ἀγαθοῖς ἐντρέφεσθαι δεῖ καί παριστάνειν ἑαυτούς ἡμᾶς δούλους τῇ δικαιοσύνῃ, ὡς ἐνώπιον Κυρίου καί οὐκ ἀνθρώπων ἵσταμένους καί ἀμέμπτως Θεῷ δουλεύειν ζῶντι συνταξαμένους, οὐδέ ὁποῖοι τε καί ποταποί ὀφείλομεν πρῶτον γίνεσθαι καί οὕτω τῶν ἄλλων προϊστασθαι, πῶς εἶπέ μοι, τοῦ δεσποτικοῦ ποιμνίου τήν φυλακὴν ἐγχειρισθῶμεν καί ἐπιμέλειαν; Πῶς ποιμάνωμεν αὐτό κατὰ τό θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ καί ἐπὶ νομάς ἐξαγάγωμεν αὐτό ἀειζῶους; Ἄλλ’ ὦ τῆς πωρώσεως ἡμῶν καί τῆς τοῦ Θεοῦ καί τῶν θείων καταφρονήσεως! Ὡσπερ γάρ ἀσπίς τά ὦτα βύσαντες, ὡσεὶ κωφοὶ τε καί ἄλαλοι γεγονότες δίκην νεκρῶν καί πεπηρωμένοι ὄντες τά τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, οὐδέ τῶν λαλουμένων λαμβάνομεν αἴσθησιν, οὐδ’ ὅτι ποτέ ἐστὶ χριστιανισμὸς ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ καί τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀγνοοῦντες καί ἀκριβῶς τά τῶν χριστιανῶν (364) μυστήρια μὴ εἰδότες, ἀλλ’ ὡς περὶ τοῦ φωτός τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ αὐτό τό τῆς γνώσεως φῶς δεικνύειν τοῖς πολλοῖς ἀναισχύντως ἐπιχειροῦμεν. Ἡ γνῶσις οὐκ ἔστι τό φῶς, ἀλλὰ τό φῶς ἢ γνῶσις ὑπάρχει, ἐπειδή ἐν αὐτῷ καί δι’ αὐτοῦ καί ἐξ αὐτοῦ τά πάντα· οὔ ἡμεῖς τήν ὄρασιν ἀπαρνούμενοι, δῆλους ἑαυτούς ποιοῦμεν μήτε γεννηθέντας μήτε εἰς φῶς τό ἄνωθεν προελθόντας, ἀλλ’ ἔτι ἔμβρυα ὄντες ἢ ἐκτρώματα, εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῖς ἱερεῖς τόποις ἐπιπηδῶμεν καί τῶν ἀποστολικῶν ἐπιβατεύομεν θρόνων καί, τό δὴ χαλεπώτερον, χρήμασιν οἱ πλείους τήν ἱερωσύνην ἀφοβία Θεοῦ ἐξωνούμεθα καί τῆς βασιλικῆς ποιμνῆς ὡς ποιμένες, οἱ μηδέ ἄρνες ποτέ γεγονότες, ζητοῦμεν προϊστασθαι· καί ταῦτα πρὸς τό μόνον ἐμπλῆσαι δίκην θηρῶν τὰς ἑαυτῶν γαστέρας καί τᾶλλα πάντα τελέσαι ὅσαπερ ἢ ἔφεσις τοῦ χείρονος ἀπαιτεῖ καί ἢ πρὸς τά κάτω ἐπιθυμία καί ὄρεξις.

Οὕτως ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι; Οὕτως οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι; Οὕτως οἱ πατέρες ἡμῶν καί διδάσκαλοι; Βαβαί τῆς τόλμης τῶν τοιούτων τῆς φοβερᾶς, ὅτι οὐ μόνον εἰς τά χρήματα προδόται τά αἰσθητά καί ἱερόσυλοι γίνονται, οἱ πρὸς μόνον τό γλωσσόκομον ἀπονεύοντες, ἀλλὰ καί αὐτοῦ τοῦ θείου πλούτου κατατολμῶσιν ἐφάψασθαι, ὅθεν οὐδέ αἰσχύνονται λέγειν· “Ἡμέτερόν ἐστι τό δεσμεῖν καί λύειν, καί τοῦτο κατὰ τήν παροῦσαν ἐλάβομεν ζωὴν ἡμεῖς ἄνωθεν”. Ὡ τῆς ἀναισχυντίας, ἵνα μή λέγω τῆς ἐσχάτης παραπληξίας! Ἀπό τίνος, ὦ οὗτος, εἶπέ μοι, καί διατί τήν ἐξουσίαν ταύτην ἄνωθεν ἔλαβες; Ὅτι πάντα καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας; (365) Ὅτι τῆς ἐπιγείου δόξης καταπεφρόνηκας; Ὅτι ταπεινός τῷ πνεύματι γέγονας; Ὅτι πάντα πωλήσας τοῖς πένησι δέδωκας; Ὅτι τήν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀπώλεσας ἥτοι τῷ κόσμῳ ἐνέκρωσας καί ἐν οὐδενί σαρκός θελήματι ταύτην εὔρηκας; Ἡ καί σύ, ὡσπερ πάλαι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἤκουσας παρ’ αὐτοῦ,

ἐμφυσήσαντός σοι δηλονότι καί εἰπόντος· “Λάβε Πνεῦμα Ἅγιον! Ἄν τινων ἀφήσης τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατήσης, ἐπισχεθήσονται”;

“Ἀλλά τῶν ἱερέων ἡ ἐξουσία” φησίν. Οἶδα κἀγὼ· τοῦτο γάρ ἀληθές. Οὐ πάντων δέ καί τῶν ἀπλῶς ἱερέων, ἀλλά τῶν ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἱεουργούντων τό Εὐαγγέλιον καί ἐν ἀμέμπτῳ βίῳ πολιτευομένων, τῶν ἑαυτούς πρότερον τῷ Κυρίῳ παραστησάντων καί θυσίαν τελείαν, ἀγίαν, εὐάρεστον, τήν καθαρὰν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἑαυτῶν σώματος ἔνδον πνευματικῶς ἐπιδειξαμένων καί προσδεχθέντων καί ἐμφανισθέντων εἰς τό ἄνω θυσιαστήριον καί παρά τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ προσφορά τελεία τῷ Θεῷ καί Πατρί προσενεχθέντων καί δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου μεταποιηθέντων καί ἀλλαγέντων καί εἰς Χριστόν, τόν δι’ ἡμᾶς ἀποθανόντα καί ἐν δόξῃ ἀναστάντα Θεότητος, μεταμορφωθέντων· τῶν ἐν ταπεινώσει τελεία νυκτός καί ἡμέρας μετανοούντων καί πενθούντων καί μετά δακρύων οὐχ ὑπερ ἑαυτῶν μόνων δεομένων, ἀλλά καί (366) ὑπέρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς ποιμένης καί ὑπέρ πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί τῶν σφοδρῶς κλαιόντων ὑπέρ ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν μηδέν πλέον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καταχρωμένων, μηδέ ἐν μηδενί θεραπείαν ἢ ἀπόλαυσιν ἐπιτηδευόντων τοῦ σώματος ἀλλά, καθὼς γέγραπται, “πνεύματι περιπατούντων καί ἐπιθυμίαν μή ἐπιτελούντων σαρκός”· ἔτι δέ τῶν μήτε πτωχόν μήτε πλούσιον μήτε ἄρχοντα μήτε ἀρχόμενον μήτε αὐτόν ἐκεῖνον τόν τό διάδημα περικείμενον ἕνεκα τοῦ δικαίου καί τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ προτιμωμένων, τῶν μή προφάσει ἐλέους ἢ δώρων δόσεως ἕνεκα ἢ φόβου ἢ ἀγάπης ἢ τινος ἐτέρου ὀρωμένου ἢ ἀοράτου πράγματος καταμαλακίζομένων καί παραβλεπόντων ἢ παραβαινόντων τήν ἐντολήν τοῦ ἐπί πάντων Θεοῦ.

Τῶν τοιούτων ἐστὶ τό δεσμεῖν καί λύειν καί ἱεουργεῖν καί διδάσκειν, οὐχὶ δέ τῶν ἐξ ἀνθρώπων τήν ψῆφον καί τήν χειροτονίαν μόνον λαμβανόντων· “οὐ γάρ ἀφ’ ἑαυτοῦ, φησί, τις τήν τιμὴν λαμβάνει, ἀλλ’ ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καλούμενος”. Οὐκ εἶπεν· ὁ ἐξ ἀνθρώπων τήν ψῆφον δεχόμενος, ἀλλ’ ὁ ἐκ Θεοῦ εἰς τοῦτο προορισθεὶς καί προχειρισθεὶς. Οἱ γάρ ἐξ ἀνθρώπων καί δι’ ἀνθρώπων κλέπται εἰσὶ καί λησταί, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· “Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα. Πάντες ὅσοι ἤλθον καί ἔρχονται οὐ δι’ ἐμοῦ, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἐπιβαίνοντες, κλέπται εἰσὶ καί λησταί”.

(367) Μὴ οὖν πλανᾶσθε, ἀδελφοί, ὁ ἐν σκότει διάγων ἔξω τῆς θύρας ἐστίν, ὁ δέ δοκῶν εἰσελθεῖν καί οὐ διὰ τοῦ φωτός εἰσελθών, ἔξω καί αὐτός τῆς μάνδρας ἐστίν. Εἰ γάρ φῶς τοῦ κόσμου καί θύρα ὁ Χριστός, φωτοειδής πάντως θύρα ἐστὶ καί οὐχὶ θύρα μόνον ἀπλῶς, καί ὁ ἐν ταύτῃ γεγονώς ἐν τῷ τοῦ κόσμου φωτὶ γέγονε. Φῶς δέ τοῦ κόσμου ἐστίν οὐχ ὡς αἰσθητῶς ὀρώμενος, ἀλλ’ ὡς νοερῶς θεωρούμενος. Ὁ γάρ αἰσθητός ἥλιος μόνον φωτίζει τὰ σωματικά ὄμματα οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ καί ἀλόγων ζῶων, τετραπόδων ἅμα καί πετεινῶν· ὁ δέ νοητός ἥλιος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανείς, ψυχὰς λογικὰς μόνον. Ἄλλ’ οὐδέ ταύτας ἀκρίτως πάσας καί ἀναξίως φωτίζειν οἶδεν· οὐ γάρ ἄψυχος ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐκ ἄζωός ἐστιν, ὡσπερ οὐδέ δοῦλος ἢ κτίσμα εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλων ταχθεὶς, καθὰ δὴ ὁ αἰσθητός οὗτος ἥλιος ἀνατέλλων ἐπὶ δικαίους καί ἀδίκους καί ἐπὶ πονηροὺς ἅμα καί ἀγαθοὺς. Ἄλλ’ εἰ καί φῶς καλεῖται καί ἥλιος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καί ὑπέρ φῶς ἅπαν καί ὑπέρ ἥλιον, ὡς φωτός καί ἡλίου ποιητῆς καί Δεσπότης, ὑπάρχει ζωὴ καί ζωοποιός, ἀλήθεια, δικαιοσύνη ἀγιασμός, ἀπλοῦς, ἀσύνθετος, ἀγαθός καί πᾶν ἀγαθόν καί ὑπέρ πᾶν ἀγαθόν. Ὡς οὖν ἀλήθεια καί ὢν καί καλούμενος, τοῖς ἀληθῶς ἐπιστρέφουσιν ἀλήθεια γίνεται· ὡς δέ δικαιοσύνη ὑπάρχων, τοῖς πᾶσαν ἀδικίαν μισήσασι δικαιοσύνη ἐστίν· ὡς ἀγιασμός, τοῖς ἐκπλυθεῖσι καί καθαρθεῖσι διὰ δακρύων· ὡς ἀπλοῦς, τοῖς μηδεμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν ἔνδοθεν ἐπιφέρουσιν· ὡς ἀσύνθετος, (368)

τοῖς μηδεμίαν διπλόην ἢ διψυχίαν ἢ δυσπιστίαν ψυχῆς ἔχουσιν· ὡς ἀγαθός, τοῖς τῆς μετανοίας πνευματικοῖς ἔργοις σωματικὰς τινὰς ἢ βιωτικὰς μερίμνας καὶ φροντίδας μὴ συνεπαγομένοις καὶ τούτοις ἀναμιγνύουσι καὶ ἀναφύρουσιν αὐτάς, ἀλλὰ γυμνοῖς τῇ γνώμῃ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει ἐν ἀκακίᾳ προσερχομένοις αὐτῶ, ὧν καὶ ἀποδεχόμενος τό ἀπερίεργον παντός ἀγαθοῦ συντόμως τούτους ἐμπλίπῃσι καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν κοινωνοῦς εὐθύς τῷ ἀποκαλυφθῆναι καὶ φανῆναι ἀποκαθίστησι.

“Καὶ τίς, φησί, τούς τοιοῦτους, εἰ ἄρα τοιοῦτοί εἰσι καὶ νῦν, ἐπιγνώσεται;”. Ὁ ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐλλαμπόμενος. Ὁ δὲ λέγων καὶ μὴ γινώσκων αὐτούς, τί καὶ μαρτυρίαν παρά ἄλλων καταδέχεται δέξασθαι; Οὐκ οἶδεν ὅτι, κἂν ἀγνοῶν εἰσαγάγῃ λύκον εἰς τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, αὐτός τῶν προβάτων τό κρῖμα λήψεται; “Καὶ τίς γινώσκει, φησὶν· ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἀγνοεῖ τὰ ἐν καρδίᾳ”. Εἰ μὴ τυφλός ἐστιν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τόν τοιοῦτόν ποτε. Πῶς γάρ ὁ βλέπων οὐ διαχωρίσει πρόβατον καὶ λύκον, ληστήν καὶ ποιμένα; Εἰ δὲ τυφλός ἐστι πρὸς ταῦτα, χειραγωγὸν καὶ ὁδηγὸν ἐπιζητησάτω, μᾶλλον καὶ τῆς τοιαύτης ἐργασίας καὶ διακρίσεως παυσάσθω, μήτε ὁδηγός ἄλλων γενόμενος μήτε ὁδηγὸν ἑτέροις ἀποκαθιστῶν, κἂν ὅλον ἔχη τόν κόσμον συμμαρτυροῦντα αὐτῷ. Τοῦτο γάρ ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ βλέπων πνευματικῶς καὶ ἀκούων ὡσαύτως, ὃν ἂν ἴδῃ καὶ συντύχη καὶ πολλάκις προσομιλήσῃ, αὐτὴν αὐτοῦ βλέπει τὴν ψυχὴν, εἰ καὶ μὴ κατ’ οὐσίαν, ἀλλὰ κατ’ ἰδέαν, ὅποια ἐστὶ καὶ ποταπή. Τοίνυν, εἰ καὶ Πνεύματος Ἁγίου (369) μεταλαβεῖν κατηξιώθη, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ὄψεως τοῦτο γινώσκει· εἰ δὲ ἔτι ἀτελής ὁ βλεπόμενος πρὸς τὴν χάριν ἐστὶ καὶ οὕτω θεοειδῆς ἐχημάτισε, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ μᾶλλον ὁ τοῦτον βλέπων καὶ ὁμιλῶν ἐπιγνώσεται – καθὰ δὴ καὶ αὐτός ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεός ἀπεφήνατο εἰπὼν· “Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς”, καὶ πάλιν· “Ὡσπερ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι γινώσκεται”, πλὴν καὶ οὗτος παρά τῶν ὑγιαιόντων τόν λόγον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· οἱ γάρ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἔργα ἀναισθητῶς καὶ ἀδιακρίτως διάκεινται.

Νηστεύοντα γάρ τινά μετὰ κενοδοξίας ὀρῶντες ἀποδέχονται, καὶ τόν ἐσθίοντα μετὰ ταπεινώσεως κατακρίνουσιν. Ἄλλον ἐν ταπεινώσει ἐγκρατευόμενον ὑποκριτὴν εἶναι λογίζονται, τόν δὲ μετὰ γαστριμαργίας ἐσθίοντα ὡς ἀπλοῦν ἡγοῦνται καὶ ἀνεπιτήδευτον, ᾧ καὶ συνεσθίειν συχνότερως ἠδύνονται, τὰ ἑαυτῶν πάθη παραμυθούμενοι. Ἀλλὰ γάρ καὶ τούς τόν σαλόν ὑποκρινόμενους καὶ ἀστεῖα καὶ φλυαρίας λέγοντας ἀκαίρως, σχήματά τε ἀπρεπῆ διαπραττομένους καὶ τούς λοιπούς κινοῦντας πρὸς γέλωτα, ὡς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ ἀπάθειαν διὰ τῶν τοιούτων δῆθεν ἐπιτηδευμάτων καὶ σχημάτων καὶ λόγων καλύπτειν σπουδάζοντας λογισάμενοι, ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀγίους τιμῶσι, τούς δὲ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ ἀφελότητι καρδίας διάγοντας καὶ ἀγίους τῷ ὄντι πέλοντας, ὡς οἶα δὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕνα παραλογίζονται τε καὶ παρατρέχουσιν. Ἄλλοι πάλιν τόν λάλον καὶ ἐπιδεικτικὸν διδακτικὸν μᾶλλον καὶ πνευματικὸν εἶναι λογίζονται, τόν δὲ σιωπηλόν καὶ (370) περὶ ἀργολογίαν ἀκριβαζόμενον ἄγροικον καὶ ἄφωνον ἀποφαίνονται. Ἔτεροι τόν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ φθειγόμενον ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι μᾶλλον ἢ κατανυσοῦμενοι, τόν δὲ ἀπὸ κοιλίας ἢ ἐκ μαθημάτων τερνολογοῦντα καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας καταψευδόμενον ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται. Καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τό πρᾶγμα ἰδεῖν καὶ διακρίναι δυνάμενος.

Ὁ γάρ ἅπαξ τυφλός πρὸς πάντα τυφλός ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ κωφός ὧν πρὸς πάντα κωφός ἐστιν. Οὐ γάρ ὁ τυφλός τόν μὲν ὄρα, τόν δὲ οὐ, οὐδέ ὁ κωφός τοῦ μὲν ἀκούει τῆς φωνῆς, τοῦ δὲ οὐ, ἀλλὰ καθόλου κἀκεῖνος καὶ οὗτος πηροὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν.

Οὕτω τοιγαροῦν πᾶς ἀναίσθητος πρὸς τό ἔν πρὸς πάντα ἀναίσθητός ἐστιν, ὡς καὶ ὁ ἔχων αἴσθησιν πρὸς τό ἔν ἐν αἰσθήσει πάντων ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν ἐκτός ἐστιν. Ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν πάντων ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν οὐ καταλαμβάνεται. Ὁ κωφός πρὸς τόν λόγον κωφός πρὸς πᾶσαν φωνήν ἐστιν, ὡς καὶ ὁ ἀκούων τοῦ λόγου τῶν πάντων ἀκούει. Οὗτος κωφεύων ἐστὶ πρὸς πᾶσαν φωνήν πάντων ἀκούει καὶ οὐδενός, εἰ μὴ τῶν ἐν λόγῳ μόνων τοὺς λόγους ποιουμένων, καὶ οὐδ' αὐτῶν ἀλλὰ τοῦ λόγου μόνου, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἀφώνως φθεγγομένου. Ὁ τυφλός πρὸς τό ἔν τυφλός ὅλως πρὸς πάντα ἐστίν, ὁ δὲ βλέπων ἐν τῷ ἐνί ἐν θεωρίᾳ τῶν πάντων ἐστὶ καὶ τῆς θεωρίας τῶν πάντων ἀπέχεται καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν πάντων γίνεται καὶ ἔξω τῶν θεωρουμένων ἐστίν. Ἐν τῷ ἐνί οὗτος ὢν τὰ πάντα ὄρα, καὶ ἐν πᾶσιν ὢν οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Οὕτως οὖν ὁ βλέπων ἐν τῷ ἐνί διὰ τοῦ ἐνός (371) καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας καὶ ἅπαντα καθορᾷ, καὶ κεκρυμμένος ὢν καὶ ἐν αὐτῷ οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Ὁ τοίνυν ἀκούων καὶ βλέπων καὶ αἰσθανόμενος οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὁ δὲ μὴ εἰδώς πρόδηλός ἐστιν ὅτι οὔτε τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ ὑγιᾶ ἐπιφέρεται. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων οὐπω ἔγνω ὅτι “προσκυνητὴς μικτός ἐστιν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, βασιλεύων τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος ἄνωθεν, ἐπόπτης τῆς ὀρωμένης κτίσεως, μύστης τῆς νοουμένης”, ὡς πού τις φησιν ἐν θεολογία βεβοημένος. Ἄλλ' ἐν τιμῇ ὢν παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς, καὶ ὁμοιωθεὶς μένει τοιοῦτος ἔτι, μὴ ἐπαναστραφεὶς, μὴ ἐπανακληθεὶς ἢ ἐπὶ τό πρῶτον ἀξίωμα ἀναχθεὶς κατὰ τὴν τῆς οἰκονομίας δωρεάν τοῦ Δεσπότη καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐτι δὲ κτήνος ὢν ἄλογον, ὡσπερ Δαυιτικῶς εἴρηται, ὄνος, τυχόν, ἢ βοῦς ἢ χοῖρος, οἷς οἱ μαργαρίται τῆς ἀπορρήτου γνώσεως οὐ δίδονται πρὸς Θεοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τε καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς ἐνεδύσατο. Ταύτην δὲ μὴ εὐαίσθητος καὶ γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ καὶ σὰρξ, πνευματικῆς δόξης αἴσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ λόγου λαβεῖν, καθάπερ καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ διὰ λόγου μόνου τό τοῦ ἡλίου φῶς ἰδεῖν οὐ δύνανται. Ἀλλὰ δεῦτε οἱ τό φῶς τό νοητόν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, δῶμεν δόξαν δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΘ'. (372)

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τόν βουλόμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν αἴρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καὶ περὶ δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τὰ δάκρυα πρόσεσι.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, πολλοὶ καθ' ἐκάστην λέγουσιν ὢν ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς λεγόντων · “Εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἀποστόλων καὶ τόν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνοι, κατιδεῖν ἠξιώθημεν, ἅγιοι ἂν ἐγενόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι” ἀγνοοῦντες ὅτι αὐτός ἐκεῖνος ἐστίν, ὁ καὶ τότε καὶ νῦν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαλῶν. Εἰ γάρ μὴ ὁ πάλαι καὶ νῦν ἐστίν ὁ αὐτός, ὡσαύτως ὢν κατὰ πάντα Θεός κἂν ταῖς ἐνεργείαις κἂν τοῖς τελέσμασι, πῶς ἐν Υἱῷ λέγων αἰεὶ φαίνεται ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός ἐν τῷ Πατρὶ διὰ Πνεύματος ταῦτα· “Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καγὼ ἐργάζομαι”;

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· “Οὐκ ἔστιν ἴσον τό ἐκεῖνον αὐτόν τότε σωματικῶς ἰδέσθαι καὶ τό ἀκούειν νῦν μόνον τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ ἐκείνου καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ

ἐκδιδάσκεισθαι”. Κάγω φημι μή εἶναι (373) πάντως ἴσον τό νῦν καί τό τότε, ἀλλά κατά πολύ τό ἄρτι καί τό νῦν μεῖζον καί εὐκόλως μᾶλλον πρός πίστιν πλείονα καί πληροφορίαν ἄγον ἡμᾶς ὑπέρ τό τότε σωματικῶς καί ἰδεῖν καί ἀκοῦσαι αὐτοῦ. Τότε μέν γάρ ἄνθρωπος τοῖς ἀγνώμοσιν Ἰουδαίοις ἐφαίνετο εὐτελής, νῦν δέ Θεός κηρύττεται ἡμῖν ἀληθής. Τότε τοῖς τελώναις καί τοῖς ἀμαρτωλοῖς συναναστρέφετο σωματικῶς καί συνήσθιε, νῦν δέ ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὁ μηδέποτε καί μηδαμοῦ χωρισθείς αὐτοῦ, καί τόν κόσμον ἅπαντα τρέφειν πιστεύεται, καί χωρίς αὐτοῦ οὐδέν γίνεσθαι λέγομεν – εἰ δέ καί πιστεύομεν . Τότε καί ὑπό τῶν εὐτελεστάτων κατεφρονεῖτο λεγόντων· “Οὐχί οὗτός ἐστιν ὁ υἱός τῆς Μαρίας καί τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ; “ νυνί δέ ὑπό βασιλέων καί ἀρχόντων ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Υἱός καί ἀληθῆς Θεός προσκυνεῖται, καί ἐδόξασε καί δοξάζει τούς προσκυνούντας αὐτόν ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ εἰ καί παιδεύει πολλάκις αὐτούς ἀμαρτάνοντας – σιδηροῦς αὐτούς ὑπέρ πάντα τά ἔθνη, τά ὑπό τόν οὐρανόν, ἀντί ὄστρακίνων ποιήσας. Τότε ὡς εἷς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φθαρτός καί θνητός ἐνομίζετο, καί μέγα ἦν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀναλλοιώτως καί ἀτρέπτως τόν ἄμορφον καί ἀόρατον, μορφωθέντα Θεόν καί ἄνθρωπον ὅλον βλεπόμενον, μηδέν πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ὀρωμένοις ἔχοντα, ἀλλ’ ἐσθίοντα καί πίνοντα καί κοιμώμενον, ἰδροῦντά τε καί κοπιῶντα καί τά (374) ἀνθρώπινα πάντα πλήν ἀμαρτίας ποιῶντα, τόν τοιοῦτον ἐπιγνῶναι καί πιστεῦσαι εἶναι Θεόν, τόν τόν οὐρανόν αὐτόν καί τήν γῆν καί τά ἐν αὐτοῖς πάντα ποιήσαντα.

Διά γάρ τοῦτο καί τόν Πέτρον εἰπόντα ὅτι· “Σύ εἶ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος” ἐμακάρισεν ὁ Δεσπότης εἰπών· “Μακάριος εἶ, Σίμων βάρ Ἰωνᾶς, ὅτι σάρξ καί αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι – ταῦτα δηλονότι ἰδεῖν καί εἰπεῖν , ἀλλ’ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Ὡστε ὁ νῦν ἀκούων αὐτοῦ διά τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων καθ’ ἐκάστην βοῶντος καί τό τοῦ εὐλογημένου Πατρός αὐτοῦ θέλημα διαγγέλοντος, καί μή φόβῳ καί τρόμῳ ὑπακούων αὐτοῦ καί φυλάττων τά παρ’ αὐτοῦ προστασσόμενα, οὐδέ τότε, εἰ καί παρῆν καί ἐκεῖνον αὐτόν ἐθεάσατο καί διδάσκοντα ἤκουσε, πιστεῦσαι αὐτῷ ὅλως ἠνέσχετο ἄν· δέος μή καί παντάπασιν ἀπιστήσας, ὡς ἀντίθεον αὐτόν καί οὐ Θεόν ἀληθινόν λογισάμενος, ἐβλασφήμησε.

Καί ταῦτα μέν οἱ πάντη τῶν ἄλλων παχύτεροι. Τί δέ οἱ τούτων σεμνότεροι; “Εἰ ἤμεν, φησίν, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἀγίων πατέρων, ἠγωνισάμεθα ἄν καί ἡμεῖς. Βλέποντες γάρ τήν ἀγαθὴν αὐτῶν πολιτείαν καί τούς ἀγῶνας αὐτῶν, ἐζηλώσαμεν ἄν αὐτούς. Νυνί δέ μετά ῥαθύμων καί ἀμελῶν συναναστρεφόμενοι, συναπαγόμεθα τούτοις καί ἀβουλήτως συναπολλύμεθα”, ἀγνοοῦντες, ὡς εἰκός, καί αὐτοί ὅτι ἐν λιμένι μᾶλλον ἡμεῖς ὑπέρ ἐκείνους ἐσμέν. Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν πατέρων ἡμῶν πολλά ἀκουέτωσαν καί οὗτοι! – αἰρέσεις ὑπῆρχον, πολλοί ψευδόχριστοι, πολλοί χριστοκάπηλοι, πολλοί ψευδαπόστολοι, πολλοί ἦσαν (375) ψευδοδιδάσκαλοι, παρρησία τά τοῦ πονηροῦ ζιζάνια περιϊόντες καί σπεύροντες καί πολλούς τοῖς ἑαυτῶν συνήρπασαν λόγοις, ἐξαπαντήσαντες αὐτούς, καί αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀπωλεία παρέπεμψαν.

Καί τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Εὐθυμίου καί Ἀντωνίου βίων ἀληθές εἶναι εὐρήσετε. Γέγραπται γάρ τόν Ἀντώνιον τότε λαμπροτέραν στολήν ὑπέρ τήν συνήθη ἐνδυσάμενον καί ἐπί τόπου ὑψηλοῦ ἀνελθόντα φανερώσαι ἑαυτόν καί ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἐμφανῆς γεγονώς πάντως ὑπό τῶν αἰρετικῶν κρατηθῆ καί ἀναιρεθῆ· εἰ οὖν μή ἦν διωγμός, οὐκ ἄν τοῦτο ἐποίησεν. Ἐπί δέ τῆ γεννήσει τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν Εὐθυμίου, οὐ γέγραπται εὐθυμίαν τηνικαῦτα πρυτανευθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις παρά Θεοῦ, τῶν διωγμῶν δηλονότι τότε καταπαυθέντων καί τῶν αἰρέσεων; Ἐπί δέ τῷ τέλει τοῦ ὀσίου πατρός ἡμῶν Σάβα οὐκ ἀκούετε ὅσα ὑπέρ τῶν ἐκκλησιῶν καί κατά τῶν τότε αἰρέσεων ἠγωνίατο, καί ὅσοι τότε τῶν μοναχῶν τοῖς

αίρετικοῖς συναπήχθησαν; Τά δέ ἐπί τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου γεγονότα, τί οὐ διωγμοῦ βαρυτάτου καί χαλεποῦ ὑπῆρχον; Ἡ οὐκ ἐννοεῖτε τόν τότε γεγονότα χειμῶνα καί τόν ὑπερβάλλοντα σάλον τῶν μοναχῶν; Τί δέ πειρῶμαι τά πάντα διεξελθεῖν; Ὅταν γάρ πρό τούτων ἀναμνημονεύσω τῶν ἐπί τοῦ μεγάλου Βασιλείου γεγονότων, ὡς ὁ μέγας διηγεῖται Γρηγόριος, καί τῶν ἐπί τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου καί τῶν καθεξῆς πατέρων ἁγίων, αὐτός τε ἐγώ ἑμαυτόν ταλανίζω καί τούς ταῦτα μὴ ἀναλογιζομένους κατελεῶ. Οὐ γάρ ἀκριβῶς ἐπίστανται ὅτι ἅπας ὁ παρελθὼν χρόνος δεινότερος ἦν καί τῶν ζιζανίων τοῦ πονηροῦ πεπλησμένος ἀναφανδόν.

(376) Ὅμως οὖν, εἰ καί δεινά τά παρεληλυθότα, ἀλλά καί νῦν ἔχει πολλούς ὁ βίος αίρετικούς, πολλούς λύκους, ἀσπίδας καί ὄφεις συναναστρεφομένους ἡμῖν, πλὴν οὐκ ἔχοντας ἐξουσίαν τινά καθ' ἡμῶν, ἀλλ' οἷον ὑπὸ νύκτα εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι τῆς πονηρίας αὐτῶν· καί τούς μὲν συνερχομένους καί ὑπὸ τό σκότος γινομένους αὐτῶν ἀρπάζουσί τε καί κατεσθίουσι, τοῖς δέ ἐν τῷ γωτί περιπατοῦσι τῶν θείων Γραφῶν καί τῇ ὁδῷ πορευομένοις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὐδέ προσυπαντῆσαι τολμῶσιν, ἀλλά καί διερχομένους ἰδόντες ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ὡς ἀπὸ πυρός φεύγουσι.

Τίνας οὖν ἄρα ὑπενοήσατε εἰπεῖν με αίρετικούς; Μή τούς ἀρνούμενους τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ; Μή τούς βλασφημοῦντας εἰς τό ἅγιον Πνεῦμα καί λέγοντας μὴ εἶναι τοῦτο Θεόν; Μή τούς μερίζονα λέγοντας τοῦ Υἱοῦ τόν Πατέρα; Μή τούς τήν Τριάδα εἰς ἐνάδα συγχέοντας ἢ τόν ἕνα Θεόν εἰς τρεῖς θεούς διατέμνοντας; Μή τούς Υἱόν μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ τόν Χριστόν λέγοντας, ἐκ γυναικός δέ λαβεῖν τήν σάρκα τοῦτον μὴ πιστεύοντας; Μή τούς σάρκα μὲν αὐτόν ἀναλαβεῖν, ἀλλά ἄψυχον φλουαροῦντας; Μή τούς ἔμψυχον μὲν ταύτην, ὡς ὄλον ἄνθρωπον, οὐχ ἕνα δέ κατὰ τήν ὑπόστασιν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, τόν καί Υἱόν τῆς Θεοτόκου Μαρίας χρηματίσαντα, Θεόν εἶναι λέγοντας, ἀλλ' εἰς δύο υἱούς τόν ἕνα Χριστόν διατέμνοντας; Ἀλλά μὴ τούς τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ ἀρχὴν περιγράφοντας καί τό “Ἦν, ὅτε οὐκ ἦν” λέγοντας; Ἡ τούς τόν Πατέρα μὲν ἀναρχον, τόν δέ Υἱόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα, ἀρχὴν μετὰ τινά χρόνον λαβεῖν ὡς κτίσμα, κακῶς καί νοοῦντας καί δογματίζοντας;

(377) Οὐκ ἦν γάρ ποτε, φησὶν, ὁ Πατήρ μὴ συνόντος αὐτῷ τοῦ Υἱοῦ· καί πῶς Πατήρ ὁ ἅπαις ὀνομασθήσεται; Ἀλλά μὴ τούς ἄλλον μὲν τόν παθόντα, ἄλλον δέ εἶναι τόν ἀναστάντα κηρύττοντας; Ἄπαγε! Οὐδένα τούτων σοι τῶν ἀσεβῶν καί ἀθέων, οὐδέ τῶν ἄλλων αἰρέσεων τίνα λέγω, τῶν ὡς σκότος μὲν φανέντων, ὑπὸ δέ τῶν τότε λαμπάντων ἁγίων πατέρων ἐξαφανισθέντων. Ἐπὶ τοσοῦτον γάρ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἔλαμψε δι' αὐτῶν καί τῶν εἰρημένων αἰρέσεων τό σκότος ἐδίωξεν, ὅτι καί μέχρι τοῦ νῦν τά θεόπνευστα αὐτῶν συγγράμματα λάμπουσιν ὑπὲρ ἡλίου αὐγάς, ὡς μηδέ τολμᾶν αὐτοῖς τίνα ἀντιφθέγεσθαι.

Ἀλλά περί ἐκείνων λέγω καί ἐκείνους ὀνομάζω αίρετικούς, τούς λέγοντας μὴ εἶναι τίνα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καί ἐν μέσῳ ἡμῶν τόν δυνάμενον φυλάξαι τάς εὐαγγελικὰς ἐντολάς καί κατὰ τούς ἁγίους γενέσθαι πατέρας· πρῶτον μὲν πάντων πιστόν καί πρακτικόν – διά γάρ τῶν ἔργων ἡ πίστις δείκνυται, ὡς διά τοῦ ἐσόπτρου ἡ τοῦ προσώπου ἐμφύερα, ἔπειτα θεωρητικώτατόν τε ὁμοῦ καί θεόπτην, ἐν τῷ φωτισθῆναι δηλαδή καί λαβεῖν Πνεῦμα Ἅγιον καί δι' αὐτοῦ τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ κατιδεῖν. Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον εἶναι λέγοντες οὐ μερικὴν τίνα αἴρεσιν κέκτηνται, ἀλλά πάσας, εἰ οἷόν τε εἰπεῖν, ὡς ταύτης πάσας ἐκείνας τῇ ἀσεβείᾳ καί τῇ τῆς βλασφημίας ὑπερβολῇ ὑπεραιρούσης καί καλυπτούσης. Ὁ τοῦτο λέγων ἀνατρέπει πάσας τάς θείας Γραφάς. Εἰς μάτην, οἶμαι, λέγει ὁ μάταιος τό ἅγιον ἄρτι λέγεσθαι Εὐαγγέλιον, εἰς μάτην τάς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί τῶν λοιπῶν ἱερέων καί ὁσίων πατέρων ἡμῶν γραφάς ἀναγινώσκεσθαι ἢ καί γραφῆναι διαμαρτύρεται.

(378) Εἰ οὖν ἃ ὁ Θεός λέγει καί πάντες οἱ ἅγιοι πρῶτον μὲν ἅπαντα ἔπραξαν, εἶτα καί γράψαντες εἰς νουθεσίαν ἡμῶν κατέλιπον, ἀδύνατον ἡμῖν ἔργω ταῦτα ποιῆσαι καί ἀπαρλείπτως φυλάξαι, τί ὅτι καί τότε ἐκεῖνοι κοπιάσαντες ἔγραψαν καί νῦν ἐπί ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται; Οἱ ταῦτα λέγοντες τόν οὐρανόν, ὃν ὁ Χριστός ἡμῖν ἤνοιξε, κλείουσι καί τήν πρός ἐκεῖνον ἄνοδον, ἣν αὐτός ἐκεῖνος ἡμῖν ἐνεκαίνισε, διακόπτουσιν. Ἄνωθεν γάρ ἐκεῖνου τοῦ ἐπί πάντων Θεοῦ πρός τῆ πύλη οἶονεῖ τοῦ οὐρανοῦ ἰσταμένου καί διακύπτοντος καί ὑπό τῶν πιστῶν ὀρωμένου καί διά τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βοῶντος καί λέγοντος: “Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, οἱ ἀντίθεοι οὗτοι ἦ, μᾶλλον εἶπεῖν, ἀντίχριστοι λέγουσιν· “Ἀδύνατον τοῦτο, ἀδύνατον! “.

Πρός οὓς εἰκότως ὁ Δεσπότης μεγαλοφώνως φησίν· “Οὐαί ὑμῖν, γραμματεῖς καί φαρισαῖοι ! Οὐαί ὑμῖν ὀδηγοί τυφλοῖ τυφλῶν, ὅτι ὑμεῖς εἰς τήν βασιλείαν οὐκ εἰσέρχεσθε καί τούς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε”. Ἐκεῖνου τούς νῦν πενθοῦντας ἀναφανδόν μακαρίζοντος, οὗτοι ἀδύνατον φασιν καθ’ ἐκάστην πενθεῖν καί κλαίειν τινά. Ὡ τῆς ἀναισθησίας καί τοῦ ἀπυλώτου στόματος, μιανὰς ἐκπέμποντος κατά τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου φωνάς καί τά τοῦ Χριστοῦ πρόβρατα ποιοῦντος γίνεσθαι θηριάλωτα, ὑπέρ ὧν αὐτός ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ τό αἷμα ἐκένωσεν. Ὦντως καλῶς περί τῶν τοιούτων ὁ θεοπάτωρ (379) λέγει Δαυίδ· “Υἱοί ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καί βέλη· καί ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα”.

Διατί γάρ, εἶπέ μοι, ἀδύνατον; Διά τίνος δέ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπί τῆς γῆς ἔλαμψαν καί φωστήρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν; Εἰ ἦν ἀδύνατον, οὐδ’ ἂν ἐκεῖνοι ταῦτα κατορθώσαι ποτε ἠδυνήθησαν. Ἄνθρωποι γάρ ὑπῆρχον κάκεῖνοι, ὡς καί ἡμεῖς, καί οὐδέν πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μή προαίρεσιν εἰς τό ἀγαθόν, σπουδήν τε καί ὑπομονήν καί ταπεινώσιν καί ἀγάπην πρός τόν Θεόν. Ταῦτα τοιγαροῦν κτῆσαι καί αὐτός, καί γενήσεται σοι πηγὴ δακρύων ἢ νυνὶ πετρώδης ὑπάρχουσα ψυχὴ. Εἰ δέ σύ μή θέλεις θλιβῆναι καί στενοχωρηθῆναι, κἂν τό πρᾶγμα μή λέγε εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων ἀπαρνεῖται τήν κάθαρσιν· χωρὶς γάρ δακρύων οὐκ ἠκούσθη ἀπό τοῦ αἰῶνος καθαρθῆναι ψυχὴν τοῦ ρύπου τῆς ἀμαρτίας, τήν μετά τό βάπτισμα ἀμαρτήσασαν. Διά γάρ τοῦ βαπτίσματος ἀφεῖλεν ὁ Θεός πᾶν δάκρυον ἀπό προσώπου τῆς γῆς, ἐκχέας τό Πνεῦμα τό Ἅγιον αὐτοῦ πλουσίως. Ἀλλά, ὡς παρά τῆς θείας Γραφῆς ἀκήκοα, καί ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι ἠλικιῶταί τινες βαπτιζόμενοι, τῆ ἐπελεύσει καταφυγόντες τοῦ Πνεύματος, ἐδάκρυσαν· οὐχὶ ἐνώδυνα καί ἐπίπονα δάκρυα, ἀλλ’ ἐνεργεῖα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί δωρεᾶ τῆ ἐκεῖνου γλυκέα ὑπέρ μέλι, ἀπονητί πως καί ἀσοφητί διά τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα κενώσαντες. Οἱ οὖν καταξιωθέντες ποτέ ἐν πείρᾳ τοιούτων δακρύων γενέσθαι τά εἰρημένα γνωρίσουσι καί ἀληθῆ ταῦτα εἶναι (380) συμμαρτυρήσουσιν, ὡς μοι καί ἡ θεολόγος συμμαρτυρήσει φωνή. Φησί γάρ· “Προσφερέτω τις, ὁ μὲν τόδε, ὁ δέ τόδε”, καί πολλά ἐν μέσῳ ἀπαριθμησάμενος, ὕστερον πάντων ἐβόησε· “Πάντες δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάβασιν καί τό τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι”.

Μή τι οὖν διεστείλατο ἢ διεχώρισεν ἐν τούτῳ τῶν ἄλλων τινάς, καί τοῖς μὲν ὡς δυνατόν εἶναι τοῦτο ἔφησε, τοῖς δέ ὡς ἀδύνατον; Μή, ὡς ὑμεῖς φατε ἀσυνέτως ἵνα καί ἀξίως καθάψωμαι ὑμῶν, ἀπερίτμητοι ταῖς καρδίαις καί τοῖς ὤσιν , ὅτι τινές ἔλαχον φύσεως σκληρᾶς καί οὐκ ἂν ποτε δυνηθεῖεν καταφυγῆναι καί κλαῦσαι, τοῦτο καί ὁ μέγας Γρηγόριος εἶρηκε; Μή γένοιτο! Οὔτε φύσις ἀνθρώπου ἐστὶ μή φυσικῶς ἔχουσα μᾶλλον τά δάκρυα καί τό κλαίειν καί τό πενθεῖν, οὔτε ὁ ἅγιος οὗτος, οὔτε ἕτερός τις τῶν ἁγίων, τοῦτο εἶπεν ἢ ἔγραψεν. Ὅτι δέ ἐκ φύσεως τό κλαίειν πᾶσιν ἡμῖν πρόσεστιν, αὐτά τά γεννώμενα βρέφη σε διδασκάζωσαν. Ἄμα γάρ τῷ προελθεῖν τῆς γαστρὸς καί πεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς κλαίουσι, καί τοῦτο σημεῖον ζωῆς ταῖς μαίαις καί ταῖς μητράσιν ἐνδείκνυται. Εἰ γάρ μή κλαύσει τό βρέφος, οὐδέ ζῆν λέγεται· κλαῦσαν

δέ δείκνυσιν αὐτόθι ὅτι συνεπόμενον ἡ φύσις ἔχει ἀπό γεννήσεως τό πένθος ὁμοῦ καί τά δάκρυα. Ὡς δέ καί ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἔλεγε Συμεών ὁ Στουδιώτης, ὅτι μετὰ τοῦ τοιοῦτου κλαυθμοῦ ὀφείλει καί ζῆσαι τόν παρόντα βίον ὁ ἄνθρωπος καί μετ' αὐτοῦ συναποθανεῖν, εἰ ἄρα καί σωθῆναι βούλεται καί εἰς τήν μακαρίαν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἐπειδή τό τῆς γενήσεως δάκρυον δηλωτικόν ἐστὶ τῶν δακρῶν τῆς παρούσης ἡμῶν ἐνταῦθα ζωῆς. (381) Ὡς γάρ ἡ τροφή καί ἡ πόσις ἀναγκαῖα ἐστὶ τῷ σώματι, οὕτω καί τά δάκρυα τῇ ψυχῇ, ὥστε ὁ μή καθ' ἑκάστην κλαίων ὀκνῶ γάρ εἰπεῖν καθ' ὥραν, ἵνα μή δόξω βαρῦς, λιμῶ τήν ψυχὴν διαφθείρεται καί ἀπόλλυται.

Εἰ τοίνυν συνεπόμενον ἐστὶ τό φύσει τό κλαίειν ὁμοῦ καί τά δάκρυα, καθὼς ἀποδέδεικται, μηδεὶς τό τῆς φύσεως ἀγαθόν ἀπαρνήσεται, μηδεὶς ὄκνω καί ῥαθυμίᾳ τοῦ τοιοῦτου καλοῦ στερήσειεν ἑαυτόν, μηδεὶς κακία καί πονηρία καί ὑπερηφανία ψυχῆς ἀλαζῶν γένηται καί εἰς ἀντιτυπίαν λίθου παρά φύσιν μετενεχθῆ, ἀλλὰ σπουδῇ τῇ καλλίστῃ πρὸς τὰς ἐντολάς χρησάμενος τοῦ Θεοῦ, φυλαξάτω τό μέγα τοῦτο δῶρον, παρακαλῶ, ἄσυλον ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διατηρῶν αὐτό ἐν εὐτελείᾳ καί ταπεινώσει, ἐν ἀκακίᾳ ψυχῆς καί ἀπλότητι, ἐν ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν καί διηνεκεῖ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν ἀεὶ καί διαπαντός τῶν οἰκείων μνημονεύων σφαλμάτων, καί μηδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀμελείτω. Εἰ δέ τις ἀπεγνωκῶς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπὶ κλίνης ῥαθυμίας ἀνάκειται, κἂν μή λεγέτω καί τοῖς σπουδαίοις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων αὐτὴν ἡμῖν πᾶσιν ἀποκλείει τήν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄνελε γάρ τά δάκρυα καί συνανεῖλες τούτοις τήν κάθαρσιν· καθάρσεως δέ δίχα οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος, οὐδεὶς ὄψεται τόν Θεόν.

Εἰ δέ ταῦτα οὕτως ἐπακολουθεῖ τοῖς μή πενθοῦσι κατὰ τήν ἐντολήν τοῦ Κυρίου, πῶς οὐχ αἰρετικῶν πάντων, εἰπέ μοι, χείρων αὐτῆ ἢ αἵρεσις; Ἀλλὰ γάρ διὰ κενῆς, τό καθ' ὑμᾶς, λοιπόν ἡ τοῦ Θεοῦ συγκατάβασις καί ἀνάβασις γέγονεν, ἤργησε τῶν ἀποστόλων τό κήρυγμα, (382) ἤργησαν τῶν ἀγίων ἀπάντων αἱ κατηχήσεις, αἱ πρὸς τό πένθος ἡμᾶς ἀεὶ ἐκκαλούμεναι. Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος ἀνωφελῆς εἰς ὑμᾶς τούς οὕτω ἔχοντας καί φρονοῦντας, ὡς ὀρῶ, γέγονεν. Ὡς γάρ ἀσπίς κωφή καί τά ὦτα βύσαντες καί ὑμεῖς, τῷ τριβωνίῳ μόνῳ καί τῷ κουκουλίῳ καί ἀναλάβω οἱ δέ καί τῷ βαθυτάτῳ καί σεμνῷ πώγωνι – τήν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς οἶομαι, ἐπιγράφεσθε καί τούτοις θαρροῦντες ἐγκαλλωπίζεσθε. Ἀλλὰ θαρσεῖτε, γυμνοὶ καί τετραηλισμένοι – εἰ καί μή ἀκούειν ἐθέλοιτε καθ' ἑκάστην ἐκβοώσης ὑμῖν μέγала τῆς θείας Γραφῆς – παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα λήψηται ἕκαστος τά διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν εἴτε πονηρόν.

Εἰ δέ ὅσον οὐπω εἰς πάντας τοῦτο γενήσεται, ποῦ ἔσται τότε ἡ τά σώματα ἡμῶν καλύπτουσα καί κοσμοῦσα στολή; Ποῦ οἱ ἀνάλαβοι οἱ περιφανεῖς; Ποῦ τά στίλβοντα παλλία καί διαφανῆ; Ποῦ τά εὐειδῆ σανδάλια καί στερρά; Ποῦ οἱ λῶροι, οἱ γυναικείαις ζώναις παρόμοιοι; Ποῦ τῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαντή; Ποῦ τῶν ἀσπασμῶν ἢ προτίμησις; Ποῦ οἱ τῆς πρωτοκαθεδρίας ἀγῶνες; Ποῦ ἢ τῶν τραπεζῶν πολυτέλεια; Ποῦ ἵνα καί τοῦτο εἶπω – τό προλαβεῖν τόν ἀδελφόν καί τῶν προκειμένων λαβεῖν τά πλείω καί τιμιώτερα, ὅπερ ἐγώ πρῶτος καί οἱ ὡς ἐγώ πάσχομεν μάταιοι; Ποῦ τότε ὁ τύφος καί ἡ ἀλαζονεία ἡμῶν καί τό ἄρχειν καί ἄρχεσθαι; Ποῦ αἱ εὐρύχωροι κέλλαι καί ὡς παστοὶ κεκελλωπισμένοι λαμπρῶς; Ποῦ τῶν διακονιῶν καί διακονητῶν ἢ προτίμησις, (383) ἐν αἷς τῶν ἄλλων προτερεύειν νομίζομεν; Ποῦ ὁ ἀκρατής καί ἄσεμνος γέλως; Ποῦ τά δεῖπνα τά πολυτελῆ καί βραδέα τά ἄριστα καί αἱ ἐν τούτοις ἄκαιροι ὀμιλῖαι; Ποῦ τά μέγала τότε ὀνόματα; Ποῦ ἢ ἀγιωσύνη ἢ ἔχειν νῦν νομιζόμεθα ἢ νομίζομεν; Ποῦ οἱ νῦν κόλακες καί ἐμπαῖκται οἱ ἀγίους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες καί τήν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκταράσσοντες; Ποῦ οἱ ἐπληρμένοι θρόνοι καί οἱ ἐκ τούτων δοκοῦντες εἶναι τῶν ἄλλων περιφανέστεροι; Ποῦ ἢ

περιδρομή καί σπουδή τοῦ ἐν κατασχέσει γενέσθαι τινός ἢ τῆς μειζοτέρας ἀρχῆς; Ποῦ ἡ ἀντιλογία καί ἀνυποταξία καί τό μή θέλιν τινά τοῦ ἐτέρου φανῆναι δεύτερον; Ποῦ τῶν συγγενῶν ἡ προσπάθεια; Ποῦ τῶν πρὸς ἡμᾶς παραγενομένων κοσμικῶν καί ἀρχόντων ἡ περιφάνεια, δι' ὧν οἶομαι καί δοκῶ πρῶτος ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἄλλων περιφανέστερος γίνεσθαι; Ποῦ ἡ δοκοῦσα φρόνησις τῶν περιφανῶν ἐν τῇ γνώσει καί τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου; Ποῦ ἡ οἴησις καί τό δοκεῖν εἶναι τι, μηδέν ὄντων ἡμῶν; Ποῦ ἡ εὐστροφος τότε γλῶσσα καί τά ὡς ἀπό πηγῆς ῥητορεύματα; Ποῦ τότε, μᾶλλον δέ νῦν, σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἵνα ἐπανιών ἔλθῃ καί καθεσθῶμεν ἅμα καί περὶ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας καί ὥρας ἐκείνης συμβουλευσώμεθα καί πάντα κάλων – τό δὴ λεγόμενον ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν καί ἐν ταῖς θείας Γραφαῖς κινήσαντες καί ἀκριβῶς ἐρευνήσαντες, διδαχθῶμεν ἐκεῖθεν καί μάθωμεν τί ἐστίν, ὃ ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἰσχύσει τότε, κάκεῖνο πολλῇ τῇ σπουδῇ ἐκλεξώμεθα;

Ὅντως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὡς πᾶσα Γραφή διαρρήδην βοᾷ, μεγάλη ἀνάγκη, μέγας φόβος καί (384) τρόμος λήψεται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τοὺς κατ' ἐμέ ραθύμους καί χαύνους καί ὀκνηρούς. Μακάριος δέ ἐστίν, ἀδελφοί, ὁ ὑποκάτω πάσης κτίσεως κείμενος νῦν, πενθῶν τε καί κλαίων νύκτα καί ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐστολισμένος τότε σταθήσεται. Μακάριος ὁ ταῦτα ἀκούων καί μὴ μόνον στενάζων, μηδὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος παρατρέχει τὸν χρόνον αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὁ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι τοῦ Κυρίου λέγοντος, “Μετανοεῖτε!”, εὐθύς τοῦ ἔργου ἀρχόμενος. Ὁ τοιοῦτος γάρ ὡς ὑπήκοος καί εὐγνώμων δοῦλος ἐλεηθήσεται καί οὐχὶ μετὰ τῶν ἀνηκόων κατακριθήσεται, καί νῦν μὲν ἐκ πάντων ἀπαλλαγῆσεται τῶν παθῶν, πασῶν δέ τῶν ἀρετῶν ἐργάτης γενήσεται δόκιμος, ἐν δέ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι κατατρυφήσει τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Λ΄. (385)

Περὶ μετανοίας καί ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τὸν μετανοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καί περὶ δακρύων ἅμα καί κατανύξεως.

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατέ μου τῶν λόγων τὴν δύναμιν καί ὡς εἰς ἀγαθὴν οὔσαν ὑμῖν συμβουλήν προσδέξασθε ἀσμένως αὐτὴν καί ποιῆσαι προθυμήθητε εἰς κοινὴν ἐμοῦ τε καί ὑμῶν ὠφέλειαν. Οὕτω γάρ κατὰ βραχὺ διὰ τῶν δοκούντων μικρῶν βαδίζοντες, ἐπὶ τὰ τελεώτερα προκόπτοντες ἀνερχόμεθα καί ἄνδρες γινόμεθα τέλειοι ἐν Χριστῷ.

Ὁ δέ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶ τοιοῦτος· ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας μὴ ἄρξησθε μετεωρίζεσθαι εἰς μάταια καί ἀνωφελῆ, ἵνα μὴ ἐλθῶν ὁ διάβολος καί ἐν τούτοις ἐνασχολουμένους εὐρίσκων ὑμᾶς, ὥσπερ τις εὐθύς κορώνῃ τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἐκ τοῦ πεδίου πρὶν ἢ ὑπὸ τὴν γῆν καλυφθῆναι αἴρουσα πέταται, οὕτω καί αὐτὸς ἄρῃ τὴν μνήμην τῶν λόγων τούτων τῆς κατηχήσεως ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν καί πάλιν διαμείνητε κοῦφοι καί κενοί τῆς σωτηρίου διδασκαλίας· ἀλλὰ εἰ μὲν τις ἐξ ὑμῶν ἐργόχειρον ἢ διακονίαν ἐπετρέπη ποιεῖν καί ἐργάζεσθαι, ἀπελθέτω κάτω νεύων (386) καί προσέχων ἑαυτῷ, ἐργαζόμενος δέ καί διακονῶν λεγέτω ἐν ἑαυτῷ·

“ὦ πόσας ἡμέρας παρήλθον καί χρόνους τῆς ζωῆς μου μετεωριζόμενος ὁ ἄθλιος καί γελῶν! ὦ πῶς ἐματαιώθην ἀκούων μέχρι τοῦ νῦν τὰς θείας Γραφὰς καί μὴ

καθόλου γνούς τό ἐκ τούτων ὠφέλιμον! Τί με ὠφέλησεν ἢ παροῦσα ζωή; Ἴδου παρῆλθον ἔτη τῆς ζωῆς μου τόσα καί τόσα. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ζήσομαι ἕως τῆς αὔριον; Ἐφαγον ἐπί ἔτη πολλά, ἐνέπλησά μου τήν γαστέρα κρεῶν, οἴνου καί ἀδηφαγίας πολλῆς. Ἐκαλλωπίσθην ἱματίοις, ἔπαιξά τε ὁμοῦ καί ἐγέλασα κατ' ἐμοῦ, ἐπερισεύθην ἐν νομίσμασι τόσοις ἢ τόσοις καί ἐξοδιάσας αὐτά ἐπί ματαίοις ἀνάλωσα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἐκτησάμην ἕτερα. Λοετροῖς ἐχρησάμην εἰς κόρον καί μύροις, ἵππους καί ἡμιόνους ἐπιβέβηκα, τραπεζῶν πολλῶν καί πολυτελῶν ἀπήλαυσα, τῷ πλησίον ἐφθόνησα, ἐλοιδόρησα, πεπόρνευκα, ἔκλεψα, ἐψευσάμην. Συνήθεσι καί φίλοις συνανεστράφην περιδόξοις καί πλουσίοις καί ἄρχουσι συνηλίσθην. Ὄνομα ἐν τῷ βίῳ περιφανές ἐκτησάμην, ἐπί ἀπαλῶν στρωμνῶν ἀνεκλίθην, ἀνέπαυσα τό σῶμα τοῦτο τό γῆϊνον, ὕπνον εἰς κόρον ὕπνωσα.

“Τί οὖν με τούτων ἀπάντων ὠφέλησε μέχρι τοῦ νῦν ἢ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς μου ὠφελήσει με, εἰ αὔριον ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάσης πνοῆς ἀπό τοῦ κόσμου τούτου κελεύσει ἀρθῆναι με; Ὅντως οὐδέν! Λοιπόν οὖν μή μάτην κἄν τάς ὑπολοίπους διάξω ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μου, ἀλλά βάλλω ἀπό τοῦ παρόντος ἀρχήν καί πάντα καταλιπὼν ἐκεῖνα, τά ἐναντία τούτοις ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες κἀγὼ διαπράξομαι. Καί νηστεύσω μὲν ἐπί τοσοῦτον ἀντί τῆς προλαβούσης ἀδηφαγίας μου, ἕως οὗ μηδέ τήν γλῶσσαν πρὸς (387) συντυχίαν κινήσαι με δύνασθαι, θλίψω δέ τήν γαστέρα ἐν πείνῃ καί δίψῃ, καί δαμασθήσεται πάντως ἡ ἀδάμαστος γλῶσσα μου, ἀλλά μήν καί εἰς στυγνότητα καί ὠχρότητα καί λύπην ἅμα τούτοις ἐλεύσομαι καί τοῦ γαυριάματος τῶν λογισμῶν ἐλευθερωθήσομαι καί τοῦ μετεωρίζεσθαι καί παίζειν καί γελᾶν σὺν τούτοις εὐκόλως παύσομαι. Περιβαλοῦμαι εὐτελεῖ καί τά πολύτιμα δώσω τοῖς πένησι, σκορπίσω σὺν αὐτοῖς καί ὅσον χρυσίον κέκτημαι εἰς χεῖρας τῶν δεομένων· τί γάρ μοι καί τό μεριμνᾶν περί τούτων ἀπό τοῦ νῦν, εἰ τῷ τά πάντα τρέφοντι ὅλον ἑμαυτὸν ἀναθήσομαι; Ἴππους ἐπιβαίνειν καί ἡμιόνους ἀποτάξομαι, τοὺς συγγενεῖς καί φίλους καί συνήθεις ἅπαντας ἀρνήσομαι· ὁ γάρ πλέον τοῦ Θεοῦ πάντως τινὰ ἀγαπῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐκείνου, ὡς αὐτός λέγει, ἄξιος. Λοετροῦ οὐχ ἄψομαι, ἐπί κλίνης στρωμνῆς μου οὐκ ἀναβήσομαι, ἀλλὰ χαμευνία καί ξηροκοιτία ἑμαυτὸν προθύμως ἐκδῶ, ἵνα ὀλίγον ὑπνώσω καί μή βουλόμενος, ὑπὸ τῆς ξηρασίας στενοχωρούμενος. Τί γάρ, ἐάν καί ἀποθάνοιμι, ἄρα δέ ζῆν εἶμι ἄξιος;

“Οὕτω γάρ ποιῶν, ἐγειρόμενος μεσονύκτιον, προσπέσω καί κλαύσω ἐν θλίψει τῆς ἀμαρτησάσης ψυχῆς μου καί πρὸς τόν Θεόν ἐν στεναγμοῖς καί δάκρυσιν εἴποιμι· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, οἶδα ὅτι ἤμαρτον ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀνθρώπων καί αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων καί ἐρπετῶν ἐνώπιόν σου, τοῦ φοβεροῦ καί ἀπροσίτου Θεοῦ μου, καί οὐκ εἶμι ἄξιος ἐλέους τυχεῖν ὅπως ποτέ παρά σου. Διά γάρ τοῦτο οὐδέ ἐτόλμων προσελθεῖν ἢ προσπεσεῖν σοι, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, εἰ μή ἤκουσα τῆς ἀγίας φωνῆς σου λεγούσης· (388) “Οὐ θελήσει θέλω τόν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καί ζῆν αὐτόν”, καί πάλιν ὅτι “χαρά γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι”. Ἀλλά γάρ μνησθεῖς καί τῆς περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ παραβολῆς ἥπερ εἴρηκας, Δέσποτα, ὅπως ἐρχομένου αὐτοῦ, πρό τοῦ πλησίον σου γενέσθαι αὐτόν, σὺ ὁ εὐσπλαχνος προσελθὼν ἐπέπεσας τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ καί κατεφίλησας αὐτόν, θαρρήσας εἰς τό πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος προσῆλθόν σοι ἐν ὀδύνῃ καί λύπῃ καί στυγνότητι τῆς καρδίας μου, πεπωρωμένος ὢν καί τετραυματισμένος δεινῶς καί εἰς πέταυρον ἄδου τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν χαλεπῶς κείμενος. Πλήν ἀπό τοῦ νῦν λόγον σοι δίδωμι, Κύριε, ὅτι ἕως κελεύσεις εἶναι με ἐν τῷ βίῳ καί τούτῳ τῷ σώματι, οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδέ εἰς τά ὀπίσω στραφήσομαι, οὐκέτι ἄψομαι τῶν ματαίων καί πονηρῶν. Σὺ δέ, ὁ Θεός μου, ἐπιγινώσκεις μου τήν ἀσθένειαν, τήν ταλαιπωρίαν, τήν ὀλιγοψυχίαν μου καί τάς μελλούσας με τυραννεῖν

καί ἐκθλίβειν προλήψεις. Βοήθησόν μοι, προσπίπτω σοι, καί μή ἐγκαταλίπης με, μηδέ ἐπί πολύ καταγελασθῆναι με ἐάσης καί καταπαίζεσθαι ὑπό τοῦ ἐχθροῦ, τόν ἀπό τοῦ παρόντος δοῦλον σόν, ἀγαθέ”.

Ταῦτα τοίνυν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας διαλογίζεσθαι καί βούλεσθαι ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄρτι τόν κόσμον ἀποφυγών καί μετανοῆσαι προθυμηθεῖς, ἀδελφοί, ὁ μαθεῖν βουληθεῖς τήν τέχνην ταύτην τῶν τεχνῶν τῆς ἐναγωνίου ζωῆς καί ἀσκήσεως, καί διά τοῦτο πρὸς τό στάδιον τῆς ἀθλήσεως αὐτῆς εἰσελθών. Διό καί (389) πρὸς τοιοῦτον ποιήσομαι τήν παραίνεσιν, εἶπου καί μέσον ἡμῶν ἔστηκε καί τά ἐπιπονώτερα παρ’ ἡμῶν ἀκοῦσαι διψᾷ καί τοῦ ἔργου ἐπείγεται τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἀπάρξασθαι.

Πρὸς γοῦν τοῖς εἰρημένους, ἀγαπητέ, μηδέ τροφῆς μεταλάβης ἕως ἐσπέρας. Ἐσπέρας δέ εἰσελθών ἐν τῷ κελλίῳ, κάθισον ἐπί τῆς κλίνης σου καί ἅπαντα τά εἰρημένα ἐν σεαυτῷ ἀναλογισάμενος εὐχαρίστησον ἐν πρώτοις ὅτι φθάσαι κατηξιώθης τό τέλος τῆς ἡμέρας καί τήν ἀρχήν τῆς νυκτός. Εἶτα κατανόησον σεαυτόν καί ἐνθυμήθητι ὅσα ἡμαρτες τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ καί πόσα ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐπί σοί, ἐάσας σε ζῆν καί χαρισάμενός σοι ἅπαντα τά πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, τροφήν λέγω καί πόσιν, ἐνδύματα καί σκεπάσματα καί αὐτήν τήν κέλλαν καθίσαι, καί οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἀπεστράφη σε διά τὰς ἀμαρτίας σου, οὐδέ τῷ θανάτῳ ἢ τοῖς δαίμοσιν παραδέδωκε τοῦ ὀλέσαι σε. Τούτων οὖν ἀπάντων ἀναμνημονεύσας καλῶς, ἀνάστα καί τό ψιάθιον θεῖς ἐπί γῆς καί μικρόν τινα λίθον εἰς προσκεφάλαιον, προευτρέπισον τήν κοίτην ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι.

Καί ἄκουσον! Ὑποτίθητί σοι καί ἕτερον τρόπον θερμῆς ὡς ἀληθῶς μετανοίας, πρόξενόν σοι γενόμενον διά τάχους δακρύων καί κατανύξεως, καί μάλιστα εἰ λιθώδης τις εἶ τῇ καρδίᾳ καί πρὸς πένθος βραδύς καί ἀκατάλυκτος. Ἀλλά μή παράδοξόν σοι καί ἀσύνηθες τοῖς πσιτοῖς, ὃ μέλλω σοι συμβουλεύσασθαι, ἀβασανίστως καταφανῆ.

Ὁ μὲν γάρ ἑαυτόν φυλάξας μετά τό βάπτισμα ἄσπιλον τῷ Θεῷ καί τό κατ’ εἰκόνα διατηρήσας τῷ ποιήσαντι καί πλάσαντι ἄχραντον, οὐδενός ἑτέρου (390) πρὸς ἀνάκλησιν ἐπιδηθῆ τῶν ἰσταμένων, τυγχάνων ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ δέ μολύνας ἑαυτόν μετά τοῦτο πράξεσιν ἀτόποις καί ἀνομίαις καί τόν ναόν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τόν οἶκόν φημι τοῦ Θεοῦ, οἶκον ἡδονῶν καί παθῶν καί δαιμόνων ἀσώτως ἀπεργασάμενος, οὐ μόνον οὐ μέλλω εἰπεῖν σοι καί συμβουλεύσασθαι τρόπου πρὸς μετάνοιαν χρῆζει, ἀλλά καί ἐτέρων μεθόδων πολλῶν καί ἐπινοῶν μετανοίας εἰς τό ἐξιλεώσασθαι τόν Θεόν καί ἀνακαλέσασθαι πρὸς ἑαυτόν, ὅπερ διά τῆς ἐφαμάрту ζωῆς ἀπώλεσε, θεῖον ἀξίωμα. Καί πειθέτω σε τοιαῦτα πολλά περιέχων ὁ “Περί μετανοίας” λόγος τῆς Κλίμακος Ἰωάννου, τοῦ θείου πατρός.

Τίς δέ ἐστίν ὁ τρόπος, ὃν σοι πατρικῶς συμβουλεύων ὑποτίθημι, τῆς μετανοίας, ἄκουσον ἀσκανδαλίστως καί συνετῶς, ἀδελφέ. Μετά γοῦν τό προευτρέπισαι, ὡς περ εἴρηται, τό τῆς κοίτης ψιάθιον ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι, στηθι εἰς προσευχήν ὡς κατάκριτος. Ποίησον ἐν πρώτοις Τρισάγιον, εἶτα εἶπον τό Πάτερ ἡμῶν καί τοῦτο λέγων μνήσθητι τίς ὢν ὁποῖον καί τίνα πατέρα καλεῖς. Ὅτε δέ εἰπεῖν ἔλθῃς τό Κύριε ἐλέησον καί ἐκτεῖναι θελήσης τὰς χεῖράς σου εἰς τό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτόν ἐμβλέψας τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καί προσχών αὐταῖς καί τῇ διανοίᾳ ἑαυτόν ἐπισυνάξας, μνήσθητι τῶν φαύλων σου ἔργων, καί ὅσα ἡμαρτες δι’ αὐτῶν καί ὁποῖων ποτέ ἤψω ἔργων ἴσως αἰσχυρῶν δι’ αὐτῶν, καί φοβήθητι λέγων ἐν σεαυτῷ: “Οὐαί μοι τῷ ἀκαθάρτῳ καί μιαρῷ! Μήποτε ἰδών με ὁ Θεός τὰς χεῖράς μου ἀπλοῦντα ἀναιδῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ μνησθῆ μου τῶν ἀνομιῶν, ὧν ἔπραξα δι’ αὐτῶν, καί πῦρ ἐκπέμψει κατ’ ἐμοῦ καί ἐκλείξει με”. Στρέψας οὖν αὐτάς εἰς τά ὀπίσω (391) καί συνδήσας, ὡς ἐπί θάνατον ἀγόμενος, ἐκ βάθους στενάξας ψυχῆς εἶπον ἐλεεινῆ τῇ

φωνῆ· “Ἐλέησόν με τόν ἀμαρτωλόν καί ἀνάξιον τοῦ ζῆν, ἄξιον δέ πάσης ὄντως κολάσεως” καί ἄλλα ὅσα ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δώη σοι τοῦ εἰπεῖν. Ἀναμνημονεύων δέ τῶν ἐφ’ αὐτῶν σου πράξεων, τύπτε σφοδρῶς καί ἀφειδῶς σεαυτόν λέγων· “Πῶς τά καί τά, πονηρέ καί ἄθλιε, πέπραχας;” καί πάλιν στρέψον τάς χεῖρας καί ἴστασο δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Εἶτα ράπιζε πάλιν τό πρόσωπόν σου, τίλλε τάς τρίχας σου, σύρων αὐτάς, ὡς ξένου τινός καί ἐπιβούλου σοι γεγονότος ἐχθροῦ, καί εἶπέ· “Διατί τά καί τά πεπεοίηκας;” καί οὕτω μαστίξας σεαυτόν ἱκανῶς, δῆσον τότε τάς χεῖράς σου ἔμπροσθεν καί στήθι ἐν ἰλαρᾷ τῇ ψυχῇ. Ποιήσας δέ ψαλμούς δύο ἢ τρεῖς νουνεχῶς καί προσκυνήσεις, ὅσας νοήσεις σεαυτόν δύνασθαι, στήθι πάλιν σύννουσ καί τά προειρημένα ἀναλογίζου ἐν σεαυτῷ, εἴποτε καί δώη ὁ Θεός ἐλθεῖν ἐπί σέ δάκρυα καί κατάνυξιν. Καί εἰ μὲν τοῦτο γένηται, μή ὑποχωρήσης ἕως ἄν παρέλθωσιν· εἰ δ’ οὖν, μή θλιβῆς, ἀλλ’ εἶπέ ταῦτα πρὸς ἑαυτόν· “Ἡ κατάνυξις καί τά δάκρυα τῶν ἀξίων καί πρὸς ταῦτα ἠὺπρεπισμένων εἰσὶ. Σύ δέ πόσα ἔτη παρεκάλεσας τόν Θεόν ἢ ἐδούλευσας αὐτῷ; Διά ποιῶν σου ἔργων ἠὺτρέπισας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν σεαυτόν; Οὐκ ἀρκεῖ σοι ὅτι καί ζῆς;”. Ταῦτα εἰπὼν καί εὐχαριστήσας κατασφραγισάμενος πρόσωπόν τε καί στήθος καί ὄλον τό σῶμά σου τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐπί τοῦ ψιαθίου σου πεσὼν ἀνακλίθητι.

Ὅτε δέ ἔξυπνος γένη, μή στραφῆς ἐπὶ τό ἕτερον μέρος, ἀλλ’ εὐθύς ἀναστάς πάλιν εὗξαι τῷ προειρημένῳ τρόπῳ καί μηκέτι ὑπνώσης, ἀλλά εὐχῆ καί (392) ἀναγνώσει καρτέρησον, ἕως οὗ τό ξύλον κρούσει, καί τότε μετὰ πάντων εἰς τήν σύναξιν ἄπελθε καί στήθι ἐν τῷ ναῷ, ὡς μετὰ ἀγγέλων ἐν τῷ οὐρανῷ, σύντρομος, ἀνάξιον ἑαυτόν ἡγούμενος καί τῆς ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν παραστάσεως. Ἰστάμενος δέ πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μή βλέπειν ὧδε κάκεισε καί περιεργάζεσθαι τούς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἴσταται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλά σεαυτῷ μόνῳ καί τῇ ψαλμωδίᾳ καί ταῖς ἀμαρτίαις σου πρόσεχε. Μιμνήσκου δέ καί τῆς ἐν τῷ κελλίῳ εὐχῆς, μή συντύχης ὅλως ἐν τῇ συνάξει τινί λόγον ἀργόν, μή ἐξέληθης ἐκεῖθεν πρὸ τῆς ἐσχάτης εὐχῆς. Εἰ δυνατόν, μηδέ εἰς ἀνάγνωσιν καθίσσης, ἀλλ’ ἐν τόπῳ κρυπτῷ ὑποχώρει καί ἴστασο ἀκούων, ὡς ἐκείνου αὐτοῦ σοι λαλοῦντος διά τοῦ ἀναγνώστου, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ. Εἰ δέ καί αὐτός προτραπῆς εἰς ἀνάγνωσιν, ὡς ἀνάξιος ὢν τοῦ ἐκδιηγεῖσθαι διά τοῦ στόματός σου τάς θεοπνεύστους τοῖς ἀδελφοῖς σου Γραφάς, οὕτω διάκεισο, καί τελειώσας τήν θείαν ἀνάγνωσιν καί τήν συνήθη μέλλων εἰς ἀμφοτέρους τούς χορούς βαλεῖν μετάνοιαν, μή καταφρονητικῶς μηδέ ῥαθύμως, ἀλλ’ ὡς υἱοῦς Θεοῦ καί ἀγίους ἅπαντας λογιζόμενος, προσπεσὼν καί τῷ ἐδάφει προσεγγίσας τήν κεφαλὴν σου, λέγε μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὸς πάντας αὐτούς· “Εὗξασθε καί συγχωρησατέ μοι, τῷ ἀμαρτωλῷ καί ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ”. Ἐάν δέ καί κανοναρχῆσαι προσταχθῆς, μή ῥαθύμως μηδέ ἐκλυομένως τοῦτο ποιῆς, ἀλλά νουνεχῶς καί νηφόντως ὡς ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ τά θεῖα λόγια διά τῆς σῆς φωνῆς ὡς διά χειρός τοῖς ἀδελφοῖς διανεμῶν, καί φοβοῦ μή τινι καταφρονητικῶς παραλείψης (393) δοῦναι τόν ζωποῖόν ἄρτον ἦτοι τόν λόγον, ὡς εἴρηται, τοῦ Θεοῦ καί ἐκβληθήσῃ ἔξω ὡς καταφρονητής, οὐ λέγω σοι ταύτης ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ τήν ἀπόλυσιν, μνήσθητι ὅπως τήν χθές ἡμέραν διηνύσας καί, εἰ ἐσφάλης ἐν τινι, διόρθωσαι σήμερον.

Ταῦτα τοιγαροῦν εἰ ἐμμείνης ποιῶν, οὐ βραδύνει Κύριος τοῦ ποιῆσαι ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ, ἐγὼ τοῦ εὐσπλάχνου ἐγγυητής, ἐγὼ τοῦ φιλανθρώπου, εἰ καί τολμηρόν εἰπεῖν, ἑμαυτόν ὑποτίθημι ἀντιφωνητήν! Ἀποθανοῦμαι ἐγώ, ἐάν ὑπερίδῃ σε. Ἀντί σοῦ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραδοθήσομαι, ἐάν ἐγκαταλείψῃ σε. Μόνον μή ἐν δισταγμῷ καρδίας, μηδέ ἐν διψυχίᾳ ταῦτα ποιῆς!

Τί δέ ἐστι τό ἐν δισταγμῷ καί διψυχία; Πρόσεχε, ἀγαπητέ! Δισταγμός καρδίας ἐστὶ τό λογίζεσθαι ἢ ὄλως ἐνθυμεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ ὅτι “Ἡ ἐλεήσει με ὁ Θεός ἢ οὐ;”. Τό “οὐ” τοῦτο ἀπιστίας ἐστίν. Εἰ δέ μή πιστεύεις ὅτι ἐλεῆσαί σε θέλει μᾶλλον ἐκεῖνος πλεον ἢ ὅσον προσδοκᾷς σύ, τί καί προσέρχη παρακαλῶν αὐτόν; Διψυχία δέ ἐστι τό μή εἰς θάνατον τελείως ἑαυτόν ἐκδοῦναι ὑπέρ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλά μεριμνᾶν ὄλως τι εἰς ζωὴν τῆς σαρκός αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον, εὖ ἴσθι, ὀφείλει φυλάξασθαι ὁ ἐμπόνως μετανοῶν, ἵνα μή ἑαυτόν διὰ τινος μηχανῆς ἀποκτείνῃ καί αὐτοφονευτὴς γένηται, οἷον ἢ κρημνῷ ρίψας ἑαυτόν ἢ ἀγχόνη χρησάμενος ἢ ἕτερόν τι ἐναντίον διαπραξάμενος. Τῶν δέ λοιπῶν, δι’ ὧν οἶδε τρέφεσθαι τό σῶμα καί ζῆν, μηδεμίαν φροντίδα προεἶτω κατὰ τό λόγιον· “Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ (394) καί ταῦτα πάντα, τά εἰς χρεῖαν δηλονότι τοῦ σώματος ὑμῶν ἐπιτήδεια, προστεθήσεται ὑμῖν”. Δύναται γάρ ὁ ἐναγώνιον ἔχων τόν βίον καί ζῶν κατὰ τό Εὐαγγέλιον, μετὰ μόνου ἄρτου καί ὕδατος ἀποτρέφεσθαι καθ’ ἐκάστην καί ζῆν, καί μᾶλλον ἐκεῖνος εὐεκτεῖ ἢ οἱ τῶν ἀβροτέρων τραπεζῶν ἀπολαύοντες. Διό τοῦτο καί ὁ Παῦλος εἰδώς ἔλεγε καί αἰεὶ λέγει· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, καί πάλιν· “Ἴνα ἐν ἑαυτοῖς τό ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μή ὦμεν πεποισμένοι ἐφ’ ἑαυτοῖς, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ γεύροντι τούς νεκρούς”.

Ἴδου τοιγαροῦν εἶπομέν σοι, ἀγαπητέ ἀδελφέ, ὅπως προσελθεῖν σε δεῖ τῷ Θεῷ καί ὁποῖαν αὐτῷ ἐπιδείξασθαι τὴν μετάνοιαν. Μή οὖν ἀποστῆς ἕως τῆς ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς, μηδέ ἐπιλάθῃ τῆς καλῆς συμβουλῆς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· οὐ γάρ ἔπραξα ταῦτα καί ἀπό πράξεως ἐμῆς εἶπόν σοι, ἀλλά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διὰ σέ καί τὴν σὴν σωτηρίαν δέδωκέ μοι ταῦτα εἰπεῖν. Εἰ οὖν ταῦτα Θεοῦ συνεργούντος σοι ποιήσεις, ἐγχρονίζοντός σου εἰς τό ἔργον τοῦτο τῆς μετανοίας, κατ’ ὀλίγον αὐτός σύ νοήσεις ἔτι μείζοντα ἄλλα μυστήρια, ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος αὐτά διδασκόμενος, καί χαρισθήσεται σοι οὐ μόνον δακρύων πηγὴ, ἀλλά καί πάντων παθῶν διὰ τῶν τοιούτων πράξεων ἀλλοτρίωσις. Τό γάρ ζητεῖν αἰεὶ μετάνοιαν καί κατάνυξιν, ἐρευνᾶν τε τίνα τά βοηθοῦντα καί συνεργοῦντα εἰς τό πενθεῖν καί κλαίειν καί κατανύσσεσθαι καί μετὰ σπουδῆς αὐτά διαπράττεσθαι, ἀλλά μηδέ προτιμᾶς ἐν μηδενὶ ἑαυτόν ἢ τό τῆς σαρκός ὄλως ποιεῖν θέλημα, συντόμως εἰς προκοπὴν φέρει (395) τόν ἄνθρωπον καί εἰς κάθαρσιν καί ἀπάθειαν, καί Πνεύματος Ἁγίου κοινωνόν αὐτόν ἀπεργάζεται, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί Ἄντωνίου, Σάβα καί Εὐθυμίου, τῶν μεγάλων πατέρων, ἴσον ἀποκαθίστησι.

Καί ταῦτα μὲν, ἐάν ἀκούσης μου καί ἀγαπήσης τὴν μετάνοιαν καί κατάνυξιν· εἰ δέ μή θελήσης ἀκοῦσαί μου καί τά εἰρημένα ἔργον ἀδιάλειπτον κτήσασθαι, μήτε σύ μήτε ἕτερος βλασφημεῖτω καί λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον, μηδέ ὅτι· “Ἐξηγόρευσα, ἔχω τόσους χρόνους ἢ τόσους”, μηδέ ἀπαριθμεῖτω μοι διάδοσιν καί διασκόρπισιν πλοῦτου καί χρυσίου, μηδέ λεγέτω· “Τόσους ἢ τόσους ἀπὸ τῶν ἐμοὶ ὑπαρχόντων χρυσίων ἐνέδυσσα γυμνούς, πεινῶντας ἔθρεψα, διψῶντας ἐπότισα, πάντα μου διεσκόρπισα, ἀφικόμην εἰς τόδε τό ὄρος, εἰσηλθὼν εἰς τόδε τό σπήλαιον, τόν τοῦ Κυρίου τάφον κατέλαβον, εἰς τό ὄρος ἀνήλθον τῶν Ἐλαιῶν, καί νῦν εἰσηλθὼν εἰς τόδε τό μοναστήριον καί ἀπεκάρην ἢ καί προαποκαθαρθεῖς κάθημαι ἐν ἐνὶ κελλίῳ, ποιῶν τόσας ἢ τόσας εὐχάς· καί μετὰ τούτων σωθήσομαι καί ἀρκετόν μοί ἐστί! “. Μή τοίνυν ἀπάτα σεαυτόν, ἀδελφέ, ὅστις εἶ, μηδέ παραμυθοῦ σεαυτόν διακένοισ ἐννοίαις, ἀφρόνως τοῦτο ποιῶν. Ταῦτα γάρ πάντα καλά καί λίαν καλά, ἀλλά σπόρος εἰσίν, εὖ ἴσθι, ἀγαπητέ. Ἴδε οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι λέγω, τὴν χώραν ἐνέωσας καί ἐδιβόλησας, ἐτριβόλησας, ἔσπειρας. Ἐγνως ἄρα τόν σπόρον προκύψαντα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς; Ἐγνως αὐξήσαντα; Ἐγνως στάχυας φθάσαντας; Ἐγνως λευκά σου τῆς ψυχικῆς γῆς τά λήϊα καί πρὸς θερισμόν ἔτοιμα; Ἐτιλλας στάχυας ἐξ αὐτῶν,

ἔψωχες (396) ταῖς χερσίν, ἵνα γυμνόν ἴδης τόν καρπόν τῶν πόνων σου; Ἰδὼν δέ τοῦτον, ἐτράφης ἄρα εἰς κόρον καί δύναμιν ἔλαβες; Εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, προσκυνῶ σου τούς πόδας καί κατασπάζομαι καί τά ἴχνη τούτων καταφιλῶ· οὐ γάρ εἰμι ἄξιος τό πρόσωπόν σου ἀσπάσασθαι. Καί χαῖρε καί ἀγαλλία, μετά χαρᾶς συλλέγων ἅ κόπων καί πόνων πολλῶ ἔσπειρας.

Εἰ δέ ἀγνοεῖς καί αὐτά τά παρ' ἐμοῦ σοι λεγόμενα καί οὐδέ εἰ ἐσπάρη ἐν τῇ γῆ σου τι τῶν κρειττόνων καρπῶν – λέγω δὴ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς καρδίας σου ἔγνωκας, τί ὠφέλησας, εἰπέ μοι, περικυκλεύσας τά πέρατα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς θαλάσσης γενόμενος; Πάντως οὐδέν! Ἄν γάρ ἐλεήσω τόν κόσμον ἅπαντα ἐκ τῶν οὐκ ἐμῶν ὅμως ἔστω ἐμῶν, ἐμαυτόν δέ περιῖδω γυμνόν καί πένητα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς πενίας γενόμενον καί οὕτω μέλλοντα ἐν πενία τῶν ἀγαθῶν ἀποθανεῖν καί τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστῆναι τῷ φοβερῷ, τί μοι τό ὄφελος; Ἐνδεδυμένους ἡμᾶς δεῖ καί ἐστολισμένους τοῦ βίου τούτου καί τοῦ σώματος ἐξελεθεῖν, εἴ γε καί βουλοίμεθα ἐν τῷ γάμῳ τῷ βασιλικῷ συνανακλιθῆναι τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως. Τί δέ ἐστίν ὁ ἐγώ καί πάντες ὀφείλομεν ἐπενδύσασθαι, ἵνα μή γυμνοί τότε εὐρεθῶμεν; Ὁ Χριστός, ἀδελφοί, καί Θεός! Ἐάν δέ πᾶσαν αὐθις τήν ὑπό τόν οὐρανόν γῆν περιέλθω ὡς μίαν οἰκίαν καί οὐδεμίαν καταλίπω χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, ἐν ἧ οὐκ εἰσέλθω καί προσκυνήσω καί εὐξομαι καί τά ἐν αὐτοῖς καλῶς ἱστορήσω καί ἀκριβῶς, (397) τῆς δέ βασιλείας ἀποπέσω τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἦν μοι κρεῖσσον μή γεννηθῆναι μηδέ πεσεῖν ἐπί γῆς, ἢ ἀναπνεῦσαι τοῦτον δὴ τόν ἀέρα καί τόν ἥλιον ὀφθαλμοῖς κατιδεῖν; Ναί ὄντως, κρεῖσσόν μοι κατά πολύ ἦν!

Τί οὖν ποιήσω, ἵνα μή ταύτης ἐκπέσω; Ἄν τά προειρημένα ἅπαντα διαπραξάμενος, Πνεῦμα Ἅγιον λήψωμαι· τοῦτο γάρ ἐστίν ὁ σπόρος Χριστοῦ, δι' οὗ συγγενεῖς αὐτοῦ γινόμεθα οἱ πένητες ἡμεῖς καί βροτοί, ὅς ἐάν πέση εἰς τήν γῆν τήν καλήν καρποφορεῖ ἐν τριάκοντα καί ἐν ἐξήκοντα καί ἐν ἑκατόν, καί τοῦτο αὐτό ἐστίν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τά δ' ἄλλα ἅπαντα τούτου χωρίς οὐδέν ὠφελοῦσιν. Ἐάν γάρ μή ἑαυτούς εὐρήσωμεν τάς ψυχάς ἡμῶν κεκαθαρμένας καί πλήρεις φωτός, οὐδέν ἡμᾶς ὠφελήσει τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡ ἐργασία, καθὼς φησιν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός· “Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐάν τόν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τήν δέ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ;” Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” καί πάλιν· “Ὁ ἀπολέσας τήν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν, ὁ δέ εὐρών αὐτήν ἀπολέσει αὐτήν “. Εἰ οὖν ἐγώ μή ἀπολέσω τήν ψυχὴν μου τῷ προτέρῳ τρόπῳ, ὡς εἴρηκα, εἰς θάνατον ἐμαυτόν ἐκδεδωκώς διὰ τόν Χριστόν, καί πάλιν εὐρω αὐτήν ζήσασαν τήν ζωὴν τήν αἰώνιον, τί μοι τό ὄφελος τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ὧ φίλοι καί ἀδελφοί; Οὐδέν ὄντως, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μή ὠφελήσει, ἡγαπημένοι δοῦλοι Χριστοῦ, οὐδέ τοῦ αἰωνίου πυρός ἐξελεῖται, ἐάν μή πάντα καί πάντας ἀφέντες ἑαυτούς ἡμᾶς μόνους ἐπισκεψώμεθα.

(398) Τί δέ ἐστὶ τό ἑαυτούς ἐπισκέψασθαι; Ἐν ἐτέρῳ τοῦτο, ὧ ἀδελφοί, κατηχήσει ταμειυσόμεθα, τήν συμμετρίαν τοῦ λόγου πραγματευόμενοι. Αὐτός δέ ὁ Θεός, ἡ ἀληθινή Σοφία, ὁ καταξιώσας γενέσθαι διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, αὐτόν δίδαξόν με εἰπεῖν ἐμαυτῷ τε καί τοῖς συνδούλοις καί ἀδελφοῖς μου τά πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Σύ γάρ εἶ ὁ ὁδηγός καί φωτισμός τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ διδούς λόγον ἡμῖν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος καί ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, καί σοί τήν δόξαν ἀναπέμπομεν νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΑ΄. (399)

Περί τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐπιμελῶς ἔρευνᾶν. Καὶ πῶς τὰ ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρή ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἐν τῇ προλαβούσῃ κατηχήσει, διὰ τὸ μὴ τὸν λόγον μηκύνειν ἐπὶ πολὺ, τὰ κατηχηθέντα τότε ἑλλιπῆ κατελίπομεν, εἰπεῖν ἐπειγόμενοι τί ἐστὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι· νυνὶ δὲ διὰ τῆς παρουσίας κατηχήσεως ἀποδοῦναι ἤκομεν τὸ χρέος ὑμῖν τοῦ λόγου, ὡς ἐπὶ τοῦτο τεθέντες καὶ αἰεὶ χρεωστοῦντες διδόναι τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν τοῦ λόγου τὸ σιτομέτριον.

Τί οὖν ἐστίν, ὡς τηνικαῦτα προείπομεν, τὸ προσχεῖν καὶ ἑαυτὸν ἐπισκέψασθαι; Τὸ προσχεῖν ἕκαστον ἑαυτῷ τοῦτο ἐστὶ, τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰπεῖν· “Μὴ τί γε ἄρα τὸ οἰονοῦν πάθος κατέχη με; Καὶ γὰρ ὡς ἐν ταῖς θείαις ἀκούω Γραφαῖς, ὅτι ὁ ἔχων ἔν μόνον πάθος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οὐκ εἰσέρχεται, γέγραπται γάρ· “Ἐάν τις τὸν νόμον ὅλον τηρήσῃ, πταισῆ δέ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος”. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἑαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι τοιοῦτόν ἐστίν, ἐν τῷ λέγειν καθ' ἑαυτόν· (400) “Μήποτε τήνδε ἢ τήνδε τὴν ἐντολήν παρημέλησα, ἢ ἀμελῶ καὶ καταφρονῶ αὐτῆς καὶ ταύτην οὐ διαπράττομαι; λέγει γάρ ὁ Χριστὸς καὶ Θεός· ”Ἰῶτα ἐν ἢ μία κεραία ἀπὸ τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν μου οὐ μὴ παρέλθῃ, ἕως ἄν πάντα γένηται, καὶ ἄλιν· “Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτω ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”.

Ἀλλὰ γὰρ προσέχειν δεῖ καὶ ταῖς θείαις Γραφαῖς, κάκεινων ἀναγινωσκομένων βλέπειν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν, κατανοεῖν τε καὶ καταμανθάνειν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ποίοις ἐστίν. Οἶόν τι λέγω; Ἀκούει λέγοντος τοῦ Κυρίου· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Μνησθῆναι οὖν ὀφείλει ὅπως διέρχεται τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Καὶ ἔάν καλῶς μετανοῆ, ἐπαυξήσῃ καὶ ἐπιτείνῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀμελῶς, διορθώσεται.

Πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Ὄφείλει τοίνυν ἐξετάζειν καὶ δοκιμάζειν αἰεὶ ἑαυτόν εἰς πᾶν συνάντημα εὐτελές, ὕβρεώς φημι, ἀτιμίας καὶ ἐξουδενώσεως, καὶ οὕτω βλέπειν εἰς ἑαυτόν, εἰ ἄρα καὶ ἔστιν ἡ ἀρετὴ αὐτῆ ἐν αὐτῷ τῆς ταπεινώσεως ἢ οὐ· ὁ γὰρ ταύτην κεκτημένος φέρει πάντα ἀλύπως καὶ ἀβαρῶς, μὴ κεντούμενος ἐν τινὶ τῶν γινομένων τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ μικρὸν κεντηθῆ, ἀλλ' οὐ τελείως ταράσσεται· ὑπὲρ δὲ τοῦ κεντήματος μᾶλλον ἐκείνου τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι ὅλως μικρὸν ἐλυπήθη καὶ οὐχὶ μετὰ χαρᾶς μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐδέξατο, μαστίζει ἑαυτόν καὶ εὐτελίζει, (401) λυπεῖται καὶ κλαίει, εἰσερχόμενος ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς κέλλης αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσπίπτων τῷ Θεῷ ἐξομολογεῖται αὐτῷ, ὡς πᾶσαν ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν.

Εἶτα πάλιν ἀκούει· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”. Καὶ σκόπει πῶς οὐ λέγει οἱ πενθήσαντες, ἀλλ' οἱ αἰεὶ πενθοῦντες· σκοπεῖν οὖν καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν, εἰ καθ' ἡμέραν πενθοῦμεν. Ἐάν γὰρ ταπεινοὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας γενώμεθα, εὐδηλον ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡμῖν ἡμέρα ἢ μία νύξ ἄνευ δακρῶν καὶ πένθους καὶ κατανύξεως.

Καὶ πάλιν· “Μακάριοι οἱ πραεῖς”. Τίς δὲ καθ' ἑκάστην πενθῶν ὀργίλως ζῶν διαμείνη καὶ μὴ πραῦς γένηται; Ὡσπερ γὰρ φλόξ πυρός ὑπὸ ὕδατος, οὕτως ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρῶν ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σβέννυται· καὶ τοσοῦτον ὡς χρονίσαντά τινα ἐν τούτῳ, εἰς ἀκινήσιαν μετατεθῆναι καὶ ἐλθεῖν τὸ θυμικόν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διὸ βλέπειν ὀφείλει τις καὶ ἐν τούτῳ ἑαυτόν, εἰ πρᾶος ὄντως ἐστίν ὁ

γάρ τοιοῦτος ἐν οὐδενί ἀνέχεται παράβασιν ἰδεῖν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ’ ὡς ἐκεῖνος ἀμαρτάνων ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων ἀδιαλείπτως θρηνεῖ· εἶθ’ οὕτως, εἰ τὴν δικαιοσύνην πεινᾷ καὶ διψᾷ τοῦ Θεοῦ· ἔστι γάρ καὶ δικαιοσύνην τινά μετιόντα εὐρεῖν, μὴ πεινῶντα μηδὲ διψῶντα αὐτήν· δικαιοσύνη γάρ ὁ Θεός ἐστιν, ὡσπερ ἥλιον αὐτόν δικαιοσύνης ἀκούεις καλούμενον. Ὁ γοῦν πεινῶν αὐτόν καὶ διψῶν, τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἡγεῖται σκύβαλα, τιμὰς δὲ ἀρχόντων ὡς αἰσχύνην ταῦτα λογίζεται ἢ οὐδόλως τῶν ἀνθρωπίνων τιμῶν ἐπαισθάνεται.

(402) Καὶ αὐθις· “Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες”. Ἴσως τίνες εἰσὶν οἱ ἐλεήμονες; Οἱ τὰ χρήματα δίδόντες καὶ διατρέφοντες πένητας; οὐ! Ἀλλὰ τίνες; Οἱ πτωχεύσαντες διὰ τὸν πτωχεύσαντα δι’ ἡμᾶς καὶ μηδὲν ἔχοντες δοῦναι, τῶν δὲ πτωχῶν καὶ χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐν ἀσθενείᾳ νοερῶς ἀεὶ μεμνημένοι, πολλάκις δὲ καὶ ὀρῶντες καὶ συμπαθοῦντες τούτοις καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς κλαίοντες, οἷος ἦν ὁ Ἰώβ λέγων· “Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ἐπὶ παντί ἀδυνάτῳ”, οἵτινες καὶ ὅταν ἔχωσιν ἐλεοῦσι τούτους ἐν ἰλαρότητι καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς πάντας ἀφθόνως ὑπομιμνήσκοντες, τῷ εἰρηκῶτι πειθόμενοι· “Ἀδόλωσ τε ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”. Οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ Κυρίου μακαριζόμενοι, οἱ ἀληθεῖς ἐλεήμονες· διό καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης, ὡς διὰ βαθμίδος τινός, εἰς τὴν τῆς ψυχῆς τελείαν ἀνιόντες φθάνουσι καθαρότητα.

Ἐνθεν τοι καὶ ἀπὸ ταύτης ὁ Θεός τούς καθαρούς ἐμακάρισε τὴν καρδίαν, οὕτως εἰπὼν· “Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται”, εἰδὼς ὡς ἄτε Θεός καὶ νομοθέτης ἡμῶν, ὅτι εἰ μὴ εἰς τοιαύτην ἔλθῃ διάθεσιν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, οὔτε ἀεννάως πενθεῖ, οὔτε πραεῖα τελείως γίνεται, οὔτε διψᾷ τὸν Θεόν, οὔτε τῶν παθῶν καθαίρεται, οὔτε ὡς ἔσοπτρον καθαρὸν γίνεται. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα γένηται, οὐδέ καθαρῶς τὸ πρόσωπον ἐν ἑαυτῇ ποτε τοῦ Δεσπότης θεάσεται· ἢ δὲ γενομένη τοιαύτη ὄρα τὸν Θεόν ἐκ παντός καὶ καταλάσσειται αὐτῷ, καὶ γίνεται εἰρήνη ἀναμεταξύ τοῦ Ποιητοῦ ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ τῆς πρώην ἐχθρᾶς οὔσης αὐτῷ ψυχῆς, καὶ τῆνικαῦτα (403) ὡς εἰρηνοποιός παρὰ τοῦ Θεοῦ μακαρίζεται· “Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται”, οἱ τῷ ἐλθόντι δοῦναι εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν ἑαυτοῦ γνωστῶς καταλλάξαντες, τῷ καταλλάξαι ἡμᾶς ἐχθρούς ὄντας τῷ ἰδίῳ Πατρὶ καὶ ἐνώσει ἐλθόντι τὰ διεστῶτα εἰς ἓν, τουτέστι μεταδοῦναι ἡμῖν Πνεύματος Ἁγίου καὶ λαβεῖν αὐτόν σάρκα τὴν ἡμετέραν. Οἱ τοίνυν ἰδόντες αὐτόν, εὐδηλον ὅτι καὶ αὐτῷ ἀληθῶς κατηλλάγησαν, τὴν ζητούμενην εἰρήνην ἀποτελέσαντες καὶ υἱοὶ Θεοῦ γεγονότες. “Θεός δὲ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων; Εἰ δὲ τὸν ἀδελφόν σου σύ, οὐκ ἀγαπᾷς, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακας, πῶς δύνασαι ἀγαπᾶν; Εἰ δὲ ἀγαπᾷς αὐτόν οὐκ ἀνάμεθα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐ βουλόμεθα, δηλον ὅτι οὐδέ κατηλλάγημεν αὐτῷ. Ἀλλὰ σπουδάσωμεν ἰδεῖν καὶ καταλλαγήναι καὶ ἀγαπήσαι αὐτόν, ἀδελφοί, ὡς αὐτός ἐνετείλατο, ἐξ ὅλης ψυχῆς.

Εἶτα πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης”, καὶ καταστοχάζεται ἐρευνῶν ἑαυτόν, εἰ ἕνεκεν ἐντολῆς ἐδιώχθη Θεοῦ, ἐπειδὴ “πάντες ὅσοι ἐν Χριστῷ θέλουσι ζῆν διωχθήσονται”, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος. Διό καὶ ἐπιφέρων φησὶ· “Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔσχατον τέθηκε τούς δεδιωγμένους καὶ ὀνειδιζομένους, καὶ προστάσει μετ’ ἐξουσίας ἐπιφωνῶν αὐτοῖς τὸ “Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε”; (404) Ἐπειδὴ ὁ μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἑαυτοῦ πλημμελημάτων ἐπιδειξάμενος καὶ ταπεινός ἐντεῦθεν γενόμενος ἵνα σοι πάλιν δευτέρων τὰ αὐτὰ εἴποιμι, καὶ πενθεῖν καθ’ ἐκάστην ἀξιούται καὶ πρᾶος γίνεται καὶ τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ ψυχῆς πεινᾷ καὶ διψᾷ καὶ ἐλεήμων ἀποτελεῖται καὶ συμπαθής, ὡς τὰ πάθη πάντων καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας ἑαυτῷ

οϊκειούμενος, κλαίων τε καί καθαιρόμενος βλέπει τόν Θεόν καί αὐτῷ καταλλάσσεται καί γίνεται τῷ ὄντι εἰρηνοποιός καί υἱός αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κληθῆναι καταξιούται. Ὁ γοῦν τοιοῦτος δύναται καί διωκόμενος καί τυπτόμενος καί ὄνειδιζόμενος, λοιδορούμενός τε καί ὑβριζόμενος καί πᾶν πονηρόν ῥῆμα κατ' αὐτοῦ λεγόμενον ἀκούων, ὑπομένειν μετά χαρᾶς καί ἀφράστου ἀγαλλιᾶσεως, καί τοῦτο εἰδώς ὁ Δεσπότης Θεός μετά ἀποφάσεως εἴρηκε· “Χαίρετε καί ἀγαλλιᾶσθε”. Ὁ δέ μή τοιοῦτος γεγωνώς μηδέ τήν ἐνυπόστατον χαράν ἐντός αὐτοῦ πλουσίως κτησάμενος, πῶς ἀμνησικακῶς ἄρα ταῦτα πάντα ὑπενεγκεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς!

Διό οὖν, πατέρες καί ἀδελφοί μου, πάση σπουδῇ ἑαυτοῦς ἡμᾶς καθ' ἡμέραν καί καθ' ὥραν, εἰ οἶόν τε, ἀνακρίνειν καί διερευνᾶσθαι μηδέποτε παυσώμεθα, ἀλλά πάσας, ὡς εἵπομεν, τάς ἐντολάς διερχόμενοι καί ἐν μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἑαυτοῦς ἡμᾶς ἐξετάζοντες καί κατασκοποῦντες ὀρώμεν. καί εἰ μὲν εὐρεθῶμεν αὐτήν ἐκπληρώσαντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Δεσπότη Θεῷ καί εἰς τό ἐξῆς ἀσφαλῶς ταύτην φυλάξωμεν· εἰ δέ μήπω ταύτης ἐμνήσθημεν ἢ αὐτήν πεποιήκαμεν, δράμωμεν, παρακαλῶ, ἕως ταύτης δραξώμεθα καί γενώμεθα αὐτῆς ἐγκρατεῖς, ἵνα μή (405) καταφρονήσαντες αὐτῆς, ἐλάχιστοι κληθῶμεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οὕτω γάρ μίαν μίαν κατά μικρόν ὡς βαθμίδα κλίμακος ἀνερχόμενοι, εἴ οἶδα, φθάσομεν εἰς αὐτήν τήν πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ἣ, ὡς προειρήκαμεν ἄνωθεν, ἴσταται διακύπτων ὁ Δεσπότης ἡμῶν λέγων πᾶσιν ἡμῖν· “Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, κἀκεῖσε γενόμενοι καί αὐτόν ὡς δυνατόν ἀνθρώπῳ ἰδόντες καί τήν βασιλείαν παρ' ἐκείνου λαβόντες τῶν οὐρανῶν, ἦτις ἐστί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἐντός ἡμῶν ταύτην ἀεὶ ἔξομεν, ὡς αὐτός ὁ Δεσπότης διαρρήδην βοᾷ, καί οὕτω διάξομεν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς, μᾶλλον δέ ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἅγιοι καί ἐν πᾶσι μιμηταί τοῦ ἰδίου Πατρός καί Θεοῦ· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς τῆς γλυκυτάτης θεᾶς ἀναπολαῦσαι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΒ΄. (406)

Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μή δύνασθαί τινα τήν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλά καί ὁ διαβάλλων τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρεσιν νέαν εἰς τήν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.

Ἀδελφοί καί πατέρες, “πᾶσα ἁμαρτία”, φησί τό ἱερώτατον λόγιον τοῦ Σωτῆρος, “ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δέ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι”. Ζητήσωμεν οὖν τίς ἐστίν ἢ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημία. Βλασφημία ἐστίν εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον τό ἐπιφημίζειν τάς ἐνεργείας αὐτοῦ τῷ πνεύματι τῷ ἐναντίῳ, καθά φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. Πῶς δέ τις τοῦτο ποιεῖ; Ὅποταν ἢ γινόμενα θαύματα τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἕτερόν τις ὀρῶν θεῖον χάρισμα εἰς ἓνα τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν, φημί δὴ κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπεινώσιν ἢ γνῶσιν θεῖαν ἢ λόγον σοφίας τῆς ἄνωθεν ἢ ἄλλο τι χαριζόμενον ὑπό τοῦ θεοῦ Πνεύματος τοῖς τόν Θεόν ἀγαπῶσι, (407) λέγει εἶναι τοῦτο ἀπό τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου· ἀλλά καί ὁ τούς ὑπό θεοῦ Πνεύματος ἀγομένους ὡς υἱούς Θεοῦ, τούς τά προστάγματα ποιοῦντας τοῦ Πατρός αὐτῶν καί Θεοῦ, λέγων ὑπό δαιμόνων πλανᾶσθαι, καί αὐτός εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημεῖ τό ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς, καθά δὴ καί Ἰουδαῖοί ποτε εἰς τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνοι γάρ ἔβλεπον δαίμονας ἀπελαυνομένους ὑπό Χριστοῦ καί κατά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐβλασφήμουν καί ἀναιδῶς οἱ ἀναιδεῖς ἔλεγον· “Ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι

τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια”. Ἀλλά ταῦτα ἀκούοντές τινες οὐκ ἀκούουσι καί βλέποντες οὐ βλέπουσι, πάντα δέ τὰ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρούμενα ἔργα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί ἐνεργείας θείας γίνεσθαι, ὥσπερ ἑαυτῶν ἕξω γενόμενοι καί πᾶσαν θείαν Γραφήν ἀπὸ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀποπτύσαντες καί τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην γνῶσιν τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐξωθήσαντες, ἐκ μέθης καί δαιμονικῆς ἐργασίας ταῦτα γίνεσθαι λέγειν οὐ φρίττουσι.

Καθάπερ γάρ ἄπιστοι καί παντελῶς τῶν θείων μυστηρίων ὄντες ἀμύητοι, κἄν περὶ ἐλλάμψεως θείας ἀκούσωσι, κἄν περὶ φωτισμοῦ ψυχῆς καί νοός, κἄν περὶ θεωρίας καί ἀπαθείας, κἄν περὶ ταπεινώσεως καί δακρύων τῶν ἐξ ἐνεργείας καί χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων, εὐθύς, ὥσπερ μὴ φέροντες τὴν ὑπερβάλλουσιν αἴγλην τῶν λόγων καί δύνανται, σκοτιζόμενοι τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καρδίας μᾶλλον ἢ ἀυγαζόμενοι, ἐκ πλάνης δαιμόνων εἶναι ταῦτα τολμηρῶς ἀποφαίνονται καί οὔτε τό τοῦ (408) Θεοῦ κρίμα, οὔτε τὴν τῶν ἀκούοντων αὐτοῦ βλάβην φρίττουσι, πᾶσι δέ ἀναίδη οἱ τολμηταὶ διαμαρτύρονται μηδὲν τοιοῦτον νῦν ἐν τινὶ τῶν πιστῶν παρά Θεοῦ γίνεσθαι, ὅπερ ἀσέβειά ἐστι μᾶλλον ἢ αἵρεσις. Αἵρεσις μὲν γάρ ἐστὶ τό ἐν τινὶ παρεκκλίνειν τῶν κειμένων ἡμῖν δογμάτων περὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως· τό δέ λέγειν μὴ εἶναι ἀρτίως τινὰς τοὺς τόν Θεόν ἀγαπῶντας, μηδέ Πνεύματος Ἁγίου τούτους καταξιῶσθαι καί ὑπ’ αὐτοῦ βαπτιζόμενους υἱούς Θεοῦ καί θεούς ἐν γνώσει καί πείρᾳ καί θεωρίᾳ γίνεσθαι, πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν οἰκονομίαν καί φανερώς ἀπαρνεῖται τὴν ἀνακαίνισιν τῆς φθορείσης εἰκόνας καί θανατωθείσης, τὴν ἐπὶ ἀφθαρσίαν αὐτῆς γενομένην καί ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Ὡς γάρ οὐκ ἔστι τόν μὴ βαπτισθέντα δι’ ὕδατος καί Πνεύματος σωθῆναί ποτε, οὕτως οὐδέ τόν μετὰ τό βάπτισμα ἀμαρτήσαντα, ἐάν μὴ βαπτισθῆ ἄνωθεν καί ἀναγεννηθῆ, καθὼς ὁ Κύριος τοῦτο βεβαιῶν πρὸς τόν Νικόδημον ἔφη· “Ἐάν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”, καί πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐθις· “Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δέ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”. Ὁ οὖν ἀγνοῶν καί ὅπερ νήπιος ἐβαπτίσαστο βάπτισμα καί μηδέ ὅτι ἐβαπτίσαστο ἐπιστάμενος, ἀλλά πίστευε μόνη τοῦτο ἀποσμηζάμενος, τό δευτέρον τε – τό διά Πνεύματος λέγω, ἄνωθεν φιλανθρωπία Θεοῦ διδόμενον τοῖς διά μετανοίας αὐτό ἐκζητοῦσιν ἀπαρνούμενος, πῶς ποτε ἄλλως σωτηρίας τυχεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς.

(409) Διά τοῦτο οὖν διαμαρτύρομαι πᾶσιν ὑμῖν καί λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅσοι τό πρῶτον βάπτισμα διά παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐμολύνατε, τὴν τοῦ Δαβὶδ μετάνοιαν καί τῶν λοιπῶν ἁγίων μιμήσασθε καί πάση σπουδῇ διά παντοίων ἔργων καί λόγων ἀξίαν μετάνοιαν ἐπιδείξασθε, ἵνα τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἐφ’ ἑαυτοῖς ἐπισπάσησθε. Τοῦτο γάρ τό Πνεῦμα, κατελθόν ἐφ’ ὑμᾶς, κολυμβήθρα φωτοειδῆς ὑμῖν γένηται, καί ἐγκολπωσάμενος ὑμᾶς, ἀρρήτως ὅλους ἐν ἑαυτῷ, ἐκ φθαρτῶν ἀφθάρτους, ἐκ θνητῶν ἀθανάτους καί ἀντὶ υἱῶν ἀνθρώπων Θεοῦ υἱούς καί θεούς θέσει καί χάριτι, ἀναγεννησαν ὑμᾶς ἀπεργάσθαι – εἰ ἄρα καί βούλεσθε τῶν ἁγίων συγγενεῖς καί συγκληρονόμοι φανήσεσθαι καί μετὰ πάντων αὐτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν· οἷον νῦν καί τόν ἅγιον πατέρα ἡμῶν ἔγνωμεν τόν Στουδιώτην, ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς γενόμενον γενεᾷ, καί οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλά καί τινὰς ἄλλους τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, διά τῶν αὐτοῦ δεήσεων καί εὐχῶν, ἀφάτω φιλανθρωπία τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ τοῦ τοιοῦτου καταξιοθέντας, ὡς ἔφη, καλοῦ. Λέγω δέ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ ἐκείνων δυνάμει καυχώμενος, ἀλλά τῇ ἀγαθότητι εὐχαριστῶν τοῦ Θεοῦ καί κηρύττων ταύτην πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα καί ὑμεῖς αὐτοῖς σπουδάσητε τοῦ τοιοῦτου καταξιοθῆναι καλοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστὶ τό γνώρισμα τῆς κατὰ Θεόν ἀγάπης, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτῷ τις τὴν κτῆσιν περιποιῆται τοῦ καλοῦ,

ἀλλά καί τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἀδελφοῖς γνωρίζη τόν πλοῦτον αὐτοῦ καί προτρέπεται αὐτοῖς ζητῆσαι καί εὐρεῖν καί πλουτῆσαι αὐτόν.

Διά τοῦτο τοιγαροῦν, ὡς ὄρατε, βοῶ πρός ὑμᾶς, τάς προφητικές ἀναλαμβάνων φωνάς· “Προσέλθετε πρός αὐτόν καί φωτίσθητε καί τά πρόσωπα τῶν (410) συνείδησεων ὑμῶν οὐ μή καταισχυνηθῆ “. Τί γάρ; Τῇ ῥαθυμῖα καί ἀμελεία καί ταῖς ἐπιθυμίαις καί ἡδοναῖς τῆς σαρκός ἐκδότους ἑαυτοῦ ποιήσαντες, ἀδύνατον εἶναι ὑμῖν διά μετανοίας ἐκκαθαρθῆναι καί Θεῷ προσεγγίσει λέγετε· καί οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλ’ οὐδέ τήν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ χάριν λαβεῖν δυνατόν καί δι’ αὐτῆς ἀναγεννηθῆναι καί υἰοθετηθῆναι καί ἐξομοιωθῆναι αὐτῷ; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστιν. Ἀδύνατον μέν γάρ ἦν πρό τῆς αὐτοῦ ἐπί γῆς παρουσίας· ἀφ’ οὗ δέ εὐδόκησεν ἄνθρωπος γενέσθαι καί κατά πάντα χωρίς ἁμαρτίας ἐξομοιωθῆναι ἡμῖν ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων Θεός, δυνατά ἡμῖν ταῦτα καί ῥάδια ἀπειργάσατο, δεδωκώς ἡμῖν ἐξουσίαν υἱούς γενέσθαι Θεοῦ καί συγκληρονόμους αὐτοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΛΓ΄. (411)

Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καί ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τά ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μή δι’ ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρίς οὐδεῖς πρός ἀρετήν κατευθύνεται, οὐδέ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἄλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καί περί τό ἴσον κατά πάντα καί ὡσαύτως ὄν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πῦρ ἐστίν ὁ Θεός καί τοῦτο παρά πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ὀνομάζεται, ἡ δέ ψυχή ἐκάστου ἡμῶν λυχνία. Ὡσπερ οὖν ἡ λυχνία, κἄν ἐλαίου πεπλήρωται κἄν στυπείου κἄν ἄλλην ὕλην ἔχη εὐάναπτον, πρό τοῦ μετασχεῖν τοῦ πυρός καί ἀναφθῆναι ὅλη ἐσκοτισμένη ἐστίν, οὕτω καί ἡ ψυχή, κἄν πάσαις τό δοκεῖν κοσμηῆται ταῖς ἀρεταῖς, τοῦ δέ πυρός οὐ μετέσχεν, εἴτ’ οὖν οὐσίας θείας καί φωτός οὐ μετέλαβεν, ἔστιν ἔτι ἐσβεσμένη καί ἐσκοτισμένη καί τά ἔργα αὐτῆς ἀβέβαια. Πάντα γάρ ὑπό τοῦ φωτός ἐλεγχθῆναι δεῖ καί φανερωθῆναι.

(412) Ὁ οὖν οὕτως ἔχων ἔτι τήν λυχνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀμέτοχον δηλονότι τοῦ θείου πυρός, ὁδηγοῦ δέεται μᾶλλον καί λύχνου φαίνοντος ἅμα καί διακρίνοντος τάς πράξεις αὐτοῦ καί τά δι’ ἐξαγορεύσεως συμπαθοῦντος αὐτῷ σφάλματα καί τά στρεβλῶς ὑπ’ αὐτοῦ καθ’ ὥραν διαπραττόμενα ἐπανορθοῦντος. Ὡς γάρ οὐκ ἐνδέχεται μή προσκόπτειν τόν περιπατοῦντα νυκτός, οὕτως οὐκ ἐνδέχεται μή πταῖεν τόν μήπω καθορῶντα τό θεῖον φῶς, καθὼς φησιν ὁ Χριστός· “Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τό φῶς τοῦτο βλέπει. Ἐάν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τό φῶς οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ”. – “Ἐν ἑαυτῷ” δέ εἰπὼν, τό θεῖον ἐδήλωσε καί ἄυλον φῶς ἐν ἑαυτῷ γάρ τό αἰσθητόν οὐδεῖς δύναται κτήσασθαι.

Ὡσπερ οὖν οὐδέν ὠφελεῖται ὁ ἐν σκοτεῖ περιπατῶν, ἐάν λαμπάδας κατέχη ἐσβεσμένας πολλάς καί περικαλλεῖς – οὔτε γάρ ἑαυτόν οὔτε ἕτερόν τινα ὡς ἐκ τούτων ὄρα, οὕτως οὐδέ ὁ τάς ἀρετάς πάσας, εἰ οἷόν τε, δοκῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, μή ἔχων τό φῶς ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐδέ τάς αὐτοῦ πράξεις καλῶς ἰδεῖν, οὐδέ εἰ πρός ἀρέσκειαν Θεοῦ εἰσι, τελειῶς πεπληροφόρηται. Ἀλλ’ οὐδέ ἄλλους ὀδηγῆσαι ἢ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ διδάξαι δύναται, οὐδέ λογισμούς ἄλλοτρίους ἐστίν ἀναδέχεσθαι ἄξιος, εἰ καί πατριάρχης ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται, ἕως ἄν τό φῶς ἐν ἑαυτῷ φαῖνον κτήσεται. Φησί γάρ ὁ Χριστός· “Περιπατεῖτε ἕως τό φῶς ἔχετε, ἵνα μή σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καί ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει!” Εἰ οὖν

ἐκεῖνος οἶδε ποῦ ὑπάγει, (413) πῶς τὴν ὁδὸν ἄλλοις ὑποδείξει; Τί οὖν ὄφελος, ἐὰν λύχνον ἐσβεσμένον ἐπὶ ἑτέρα λυχνία τις ἐπιθεῖη, πυρός καιομένου ἐστερημένη καὶ φαίνοντος. Οὐ γὰρ οὕτω δεῖ ποιεῖν! Ἀλλά πῶς; Ὡς αὐτός ὁ ἐπὶ πάντων Θεός διωρίσατο, φησί γάρ· “Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρύπτῃν τίθησιν, οὐδέ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ’ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσι”. Τοῦτο οὖν εἰπὼν προστίθησι καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀδηγομένου λύχνου καὶ ἔχοντος μεθ’ ἑαυτοῦ τὸ φῶς, οὕτω λέγων· “Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστι ὁ ὀφθαλμός”. Τίνα τοίνυν λέγει διὰ τούτου τὸν ὀφθαλμόν ἢ πάντως τὸν νοῦν, ὅς οὐδέποτε ἂν γένηται ἀπλοῦς, εἰ μὴ ὅτε τὸ ἀπλοῦν θεάσῃται φῶς; Φῶς δὲ ἀπλοῦν ὁ Χριστός. Ὁ γοῦν αἰεὶ ἔχων τὸ φῶς αὐτοῦ λάμπων ἐν διανοίᾳ, νοῦν Χριστοῦ ἔχειν λέγεται. Ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου οὕτως ἀπλοῦς ᾖ, καὶ ὄλον τὸ ἀσώματον σῶμά σου τῆς ψυχῆς φωτεινὸν ἔσται· ἐπὶ δὲ πονηρός ἢ ὁ νοῦς, τουτέστιν ἐσκοτισμένος καὶ ἐσβεσμένος, καὶ τὸ σῶμά σου τοῦτο σκοτεινὸν ἔσται. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ· “Βλέπε, φησί, μὴ δοκεῖς ἔχειν ὅπερ οὐ κέκτησαι”. Ὁρᾶτε πῶς καὶ αὐτός ὁ Δεσπότης ἴσως ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ δούλοις πρὸς ὑμᾶς διαλέγεται, “Σκόπει” λέγων, “μὴ λάθῃς σεαυτὸν καὶ ἐν σοὶ φῶς εἶναι οἰομένου σου, αὐτὸ οὐκ ἔστι φῶς ἀλλὰ σκότος”. Ὁρᾶτε ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς τῷ Δεσπότῃ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ὑμᾶς φθεγγόμεθα καὶ οὐδὲν διεστραμμένον ἢ φαῦλον λέγομεν.

(414) Λέγομεν γάρ· βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε δοκοῦντες εἶναι ἐν τῷ Θεῷ καὶ κοινωνίαν ἔχειν οἰόμενοι μετ’ αὐτοῦ, ἔξω εὐρεθεῖτε τούτου καὶ κεχωρισμένοι διὰ τὸ μὴ θεωρεῖν ὑμᾶς ἤδη τὸ φῶς αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἤψατο τῶν λαμπάδων ὑμῶν ἡγουν τῶν ψυχῶν, ἔλαμψεν ἂν τρανῶς ἐν ὑμῖν, καθὼς αὐτός ὁ Θεός καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἔφη· “Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὄλον φωτεινόν, μέρος τι μὴ ἔχον σκοτεινόν, ἔσται φωτεινόν ὄλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῆ ἀστραπῆ φωτίζει σε”. Ποίαν οὖν μαρτυρίαν ἄλλην μείζονα τούτου πρὸς πληροφορίαν σοι παρειαξάσομεν; εἰ δὲ τῷ Δεσπότῃ διαπιστήσεις, πῶς, εἶπέ μοι, τῷ συνδούλῳ πιστεύσεις;

Ἀλλά τί εἶπω πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ὀνομαστούς εἶναι καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους καθίστασθαι, καὶ λογισμούς ἄλλοτρίους ἀναδέχεσθαι θέλοντας, καὶ ἑαυτοὺς εἶναι λέγοντας ἀξίους τῆς τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐγχειρήσεως; Ὅταν μηδὲν τῶν ἀναγκαίων καὶ θείων πραγμάτων αὐτοὺς ἐπισταμένους ὀρῶ, μήτε ταῦτα ἑτέρους διδάσκοντας ἢ εἰς φῶς ἐνάγοντας γνώσεως, τί ἕτερον ἢ ὁ φησὶ Χριστός τοῖς φαρισαίοις καὶ νομικοῖς· “Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ τοὺς εἰσελθεῖν βουλομένους ἐκωλύσατε”. Τί γὰρ ἄλλο ἢ κλεῖς ἐστὶ τῆς γνώσεως, εἰ μὴ ἡ διὰ πίστεως διδομένη χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἢ τὴν γνῶσιν ὡς ἀληθῶς καὶ ἐπίγνωσιν διὰ φωτισμοῦ ἐμποιοῦσα καὶ διανοίγουσα τὸν κεκλεισμένον καὶ κεκαλυμμένον ἡμῶν νοῦν, καθὼς πολλάκις διὰ πολλῶν παραβολῶν καὶ αἰνιγμάτων, (415) ἔτι δὲ καὶ φανερῶν ἀποδείξεων, εἶπον ὑμῖν καὶ πάλιν ἐρῶ· ἡ θύρα ὁ Υἱός – “Εγὼ εἶμι, φησὶν, ἡ θύρα”, ἢ κλεῖς δὲ τῆς θύρας τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιόν ἐστὶ – “Λάβετε, φησὶ, Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται”, οἰκία δὲ ὁ Πατήρ – “Ἐν γὰρ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου πολλαὶ μοναὶ εἰσι”. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. Εἰ μὴ οὖν ἡ κλεῖς ἀνοίξει – “Τούτῳ γάρ, φησὶν, ὁ θυρωρός ἀνοίγει”, ἢ θύρα οὐκ ἀνοίγεται· ἂν δὲ μὴ ἡ θύρα διανοιχθῆ, οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρχεται τοῦ Πατρὸς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός· “Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰ μὴ δι’ ἐμοῦ”.

Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρότερον διανοίγει τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ διδάσκει ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, αὐτός πάλιν ἔφη· “Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ καὶ ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν”, ὁρᾶς πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός ἀχωρίστως ἐπιγινώσκονται; καὶ πάλιν· “Ἐάν γάρ

ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος, φησὶν, οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναμνήσει ὑμᾶς πάντα” καὶ πάλιν· “Ἐάν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ’ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας” καὶ μετ’ ὀλίγον· “Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅτε δηλονότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλεύσεται πρὸς (416) ὑμᾶς – γνῶσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν” καὶ πάλιν· “Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καὶ εἰκότως· εἰ μὴ γὰρ ἐν Ἁγίῳ βαπτισθῆ τις Πνεύματι, οὔτε υἱὸς Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος Χριστοῦ γίνεται. Ἀλλὰ καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶ· “Σοὶ δώσω τὰς κλείς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν”, οὐ κλείς πάντως χαλκᾶς ἢ σιδηρᾶς, ἀλλὰ κλείς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Ποταπὴ δὲ ἐστὶν ἡ οἰκία ἐκείνη, ἄκουε Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ· “Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ”, καὶ μετ’ ὀλίγα· “Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον”. Εἰ γὰρ ὁ οἶκος, φησὶν, ἐστὶν ἀπρόσιτος, δηλονότι καὶ ἡ τοῦ οἴκου θύρα φῶς καὶ αὐτὴ καὶ ἀπρόσιτός ἐστιν. Εἰ δὲ τὸ μὲν προσιτὸν εἴπηρ, τὸ δὲ ἀπρόσιτον, τὸ προσιτὸν ὑπὸ τοῦ ἀπροσίτου ἀναλωθήσεται καὶ οὐκ ἂν ποτε ἡ κλείς ἀνοῖξαι ἰσχύσει, εἰ μὴ καὶ αὐτὴ ἀπρόσιτος ἢ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ’ ὑπὸ τῆς θύρας κατακαίησεται ἢ καὶ ἡ θύρα ὑπὸ τοῦ οἴκου, καὶ ἴσως τοῖς πᾶσι γενήσεται ἄβατος. Μᾶλλον δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν καταλυθήσεται, τῆς Ἁγίας Τριάδος διαιρουμένης εἰς προσιτὸν καὶ ἀπρόσιτον καὶ μεῖζον καὶ ἔλασσον.

Ὅρατε δὲ μὴ ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν οἰκιῶν ὁμοῦ καὶ θυρῶν τὰς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι σχῆμα τῷ νοεῖ ὑμῶν προεντυπωθῆ, καὶ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ βλασφημίαν περιπέσῃ ὑμῶν ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα καὶ καλῶς, (417) εἶγε δύνασθε, κατὰ τὸν τῆς θεωρίας λόγον καὶ νόμον ἐν ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὀρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμενα. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πίστει ταῦτα δέχεσθε μόνῃ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν ὅλως θελήσητε. Κλείς μὲν γὰρ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι’ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ πρῶτον τὸν νοῦν ἐλλαμπόμεθα καὶ καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα φῶς γνώσεως, βαπτίζομεθά τε ἄνωθεν καὶ ἀναγεννώμεθα καὶ τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν, καθὼς ὁ Παῦλος φησὶν· “Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις”, καὶ πάλιν· “Ἐδωκεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κρᾶζον· Ἀββὰ ὁ Πατήρ”. Τοῦτο τοιγαροῦν δεικνύει τὴν θύραν ἡμῖν ὅτι ἐστὶ φῶς, ἡ δὲ θύρα διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐνοικῶν τῇ οἰκίᾳ καὶ αὐτός φῶς ἀπρόσιτον ἐστὶν. Οὐκ ἄλλος δὲ ὁ οἰκῶν Θεός καὶ ἕτερον φῶς ἢ οἰκία αὐτοῦ, ὥσπερ οὐδέ ἄλλο φῶς τὸ τῆς Θεότητος καὶ ἄλλο Θεός. Ἀλλ’ ὁ αὐτός εἷς ἐστὶν, οἰκία καὶ ἔνοικος, καθὼς καὶ φῶς ἐστὶν ὁ αὐτός καὶ Θεός. Θεολογικῶς δὲ οἰκία καὶ ὁ Υἱὸς καλεῖται, ὥσπερ καὶ ὁ Πατήρ – φησὶ γάρ· “Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ, Πάτερ ἐν σοί, ἵνα ἐν ὧμεν”, καὶ τὸ Πνεῦμα ὡσαύτως· “Ἐνοικήσω, φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν”, διὰ τοῦ Πνεύματος δηλονότι, ὡς ὁ Παῦλος φησὶ· “Τὸ γὰρ Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστὶν”. Εἰ οὖν ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμα ἐστὶ καὶ ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὸ ἐν ἡμῖν, ὡσαύτως δὲ πάλιν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸ μετὰ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ.

(418) Καὶ εἰ χρὴ ἀκριβέστερόν τι εἰπεῖν, ὅπερ τὸ ἐν ἐστὶ, τοῦτο καὶ τὰ δύο. Τὰ τρία γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι καὶ εἰς μίαν νοοῦνται οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ βασιλείαν. Εἴ τι οὖν τὸ ἐν ὀνομάζεται, τοῦτο κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θεωρεῖται, χωρὶς τοῦ “Πατῆρ” δηλαδή καὶ “Υἱός” καὶ “Ἅγιον Πνεῦμα”, ἥτοι τοῦ “γεννᾶν” ἐκτός καὶ “γεννᾶσθαι” καὶ “ἐκπορεύεσθαι”· μόνον γὰρ ταῦτα τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι φυσικῶς τε καὶ κατ’ ἰδιότητα ἀναντιρρήτως παρέπεται. Ἀλλοίωσιν δὲ ἢ ἀναποδισμόν ἢ τὴν τῶν

ονομάτων έναλλαγήν ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν ἐννοῆσαι ἡμᾶς ἢ εἰπεῖν. Διὰ τούτων γάρ τὰ τρία πρόσωπα γνώριμα καθεστήκασι καὶ οὐδέ τὸν Υἱὸν ἐν τούτῳ προτάζει τοῦ Πατρὸς ἐστὶ δυνατόν, οὐδέ τοῦ Υἱοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ ἅμα οὕτως εἰπεῖν· “Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα”, μὴ διακοπῆς τινος ἐν τούτοις ἀπὸ χρόνου ἢ στιγμῆς τὸ λεπτότατον γινομένης, ἀλλὰ σὺν τῷ Πατρὶ ἅμα καὶ ὁ Υἱὸς ἐστὶ γεγεννημένος καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευόμενον· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τὸ ἐν ὄνομα ἢ παράδειγμα καὶ καθ’ ἕνα θεωρεῖται καὶ ἐν τρισίν· οἷον “φῶς” ἐάν εἴπῃς, καὶ καθ’ ἕκαστον τούτων φῶς καὶ τὰ τρία ἐν φῶς ἐστὶ· “ζωὴ αἰώνιος”, καὶ καθ’ ἕνα ὡσαύτως τούτων ὁ Υἱὸς ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Πατήρ, τὰ τρία μία ζωὴ. Πνεῦμα οὖν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ καὶ τὸ Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστὶ καὶ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· Θεὸς ταῦτα καθ’ ἕνα καὶ ἅμα τὰ τρία Θεός· εἷς Κύριος ἕκαστον καὶ τὰ τρία Κύριος· εἷς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Κτίστης τῶν ἀπάντων, καθ’ ἕνα, καὶ εἷς ταῦτα Δημιουργὸς τῶν ὅλων Θεός. Φησὶ δὲ καὶ τὸ παλαιόν· (419) “Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἐγενήθητο φῶς” καὶ ἐγένετο φῶς”, τοῦτο περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ λόγος ἐννοεῖν δίδωσι, καὶ ὁ Δαυὶδ· “Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν”, τοῦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ δηλούμενον ἔγνωμεν, “καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν”, περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦτο ὑπολαμβάνομεν. Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς, ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν· “Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν” τὸν Πατέρα δηλαδὴ, “καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος” ὁ Υἱὸς δηλονότι. “ Πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ὃ γέγονεν”.

Μάθετε οὖν ταῦτα, οἱ τέκνα ἐπονομαζόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἀξιῶ, καὶ οἱ δοκοῦντες εἶναι χριστιανοί, οἱ διδάσκοντες ἄλλους διακενῆς λόγους καὶ οἱ ἄρχειν οἰόμενοι – πλὴν ψευδῶς ἱερεῖς καὶ μονάζοντες! Ἐρωτήσατε τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἀρχιερεῖς ὑμῶν, συναθροίσθητε ἅμα ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· καὶ πρῶτον ζητήσατε ἔργῳ ταῦτα μαθεῖν καὶ παθεῖν, ἔτι δὲ καὶ ἰδεῖν ποτε βουλήθητε καὶ τῇ πείρᾳ θεοειδεῖς γενέσθαι. Ἀλλὰ μὴ τῇ σκηνῇ μόνῃ καὶ τῇ περιβολῇ προθυμήθητε καὶ τηνικαῦτα τῶν ἀποστολικῶν ἀξιωματῶν ἐπιβῆτε, ἵνα μὴ ἀκούσητε, οἱ πρό τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἀτελῶς ἐπιτρέχοντες ταῖς τῶν ἄλλων ἀρχαῖς· “Οὐαὶ οἱ φρόνιμοι παρ’ ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες! Οὐαὶ οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς”.

Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεῖναι πρῶτον θεμέλιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀρετῶν ἀγαθὸν ταπεινώσεως· (420) εἶτα δι’ ἀγῶνων εὐσεβείας ἐγεῖραι τὸν οἶκον τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμφθῆναι φωτὸς καὶ ἰδεῖν ὄμματι καρδίας κεκαθαμένῳ Θεόν, ὡς δυνατόν ἡμῖν ἀνθρώποις οὔσι, κάκειθεν μυσταγωγηθῆναι τὰ τελεώτερα τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς γνώσεως ταύτης, τῆς ἄνωθεν διδομένης παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἐπὶ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ἐλθεῖν καὶ διδάξαι τοὺς πλησίον ἡμῶν, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον καὶ εὐάρεστον, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν προσάξει τῷ Θεῷ λαὸν περιούσιον, τῷ διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου εἰς διδασκάλους προχειρισμένῳ ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὡς καταφρονηταὶ καὶ γυμνοὶ τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου ἕξω ριφῶμεν τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ, ἀλλ’ ὡς φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι, καλῶς τὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας οἰκονομήσαντες ἐν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν καὶ πρό γε τούτου τὰ τοῦ βίου ἡμῶν, εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὸν ἀκωλύτως ἐν λαμπρότητι βίου καὶ γνώσεως οὐρανοῦ, φωτοειδεῖς καὶ Πνεύματος Ἁγίου πεπληρωμένοι, καὶ συμβασιλεύσωμεν Χριστῷ, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς συγκληρονομοῦντες αὐτῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ αἰεζῶ καὶ ἀθανάτῳ πηγῇ καὶ ζωῇ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΔ΄. (421)

Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρά Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρή γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τήν τῶν ἀκούοντων ὠφέλειαν, κᾶν τινες ἀπαρέσκωνται.

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τί πρός τά κατηχηθέντα παρ' ἡμῶν ἐν διαφόροις πολλάκις λόγοις ὑπενοήσατε; Τί κατά τοῦ ταῦτα παρρησία λαλήσαντος ἐν ἑαυτοῖς ἀπεφήνασθε; Μή τι τῶν θείων ἔξω Γραφῶν εἰπεῖν ἡμᾶς ὑπελάβετε; Μή τι λεληθότως ἡμᾶς κατεμέμψασθε, ὡς ὑπέρογκα λελεχότας; Μή τι κατεκρίνατε, ὡς μεγαλορρημονοῦντας ἡμᾶς; Εἰ οὖν οὕτω πρός τά ῥηθέντα διετέθητε, ἴλεως ὑμῖν γένοιτο ὁ Χριστός, ἐγὼ δέ παρακαλῶ τήν ἀγάπην ὑμῶν ἵνα μηδεὶς τῷ τοιοῦτῳ κρίματι ἐπιμείνῃ. Οὐ γάρ ἐνδείξεως χάριν ταῦτα γεγράφαμεν, μή τοῦτο συγχωρήσῃ ὁ ἐλεήσας καί ἀγαγὼν ἡμᾶς εἰς ταῦτα Θεός, ἀλλά μεμνημένοι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀπ' ἀρχῆς βίου καί μέχρι τοῦ παρόντος πεποίηκε μεθ' ἡμῶν τῶν ἀναξίων, εὐχαριστοῦντες (422) ἀνυμνοῦμεν αὐτόν, ὡς εὐσπλαχνον Δεσπότην καί εὐεργέτην ἡμῶν Κύριον, καί τό ἐπιδοθέν ἡμῖν παρ' αὐτοῦ τάλαντον εὐγνωμόνως πᾶσιν ὑμῖν καταβάλλομεν. Ποῦ γάρ καί δυνάμεθα τό τοσοῦτον μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ σιωπᾶν ἢ ἀγνωμόνως ὡς ἀμνήμονες καί κακοὶ δοῦλοι κατορύττειν τό δοθέν ἡμῖν τάλαντον; Τοῦτο γάρ ποιεῖν μή δυνάμενοι, ἀνακηρύττομεν τόν αὐτοῦ ἔλεον, ὁμολογοῦμεν τήν χάριν, πᾶσι δεικνύομεν τήν πρός ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα καί παρακαλοῦμεν καί ὑμᾶς διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου ἀγωνίσασθαι μετασχεῖν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν καί ἀπολαῦσαι, ὧν καί ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι διά τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀπηλαύσαμεν. Οὐδέν γάρ ὑμᾶς ἐν τούτῳ ἀδικοῦμεν ἢ ἠδικήσαμεν, ἀλλά μεταδοῦναι ποθοῦμεν ἐξ ὧν εἰλήφαμεν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν, οἵτινες ἔστε ὑμεῖς, οἱ Χριστοῦ λαός καί ποιμνιον ἱερόν καί βασιλείον ἱεράτευμα ἀκούειν καί καλεῖσθαι ἡξιωμένοι.

Ὡσπερ γάρ πτωχός τις φιλάδελφος παρά τινος φιλοχρίστου καί ἐλεήμονος αἰτήσας καί λαβῶν νομίματα, ἀποτρέχει πρός τούς συμπένητας αὐτοῦ ἐν χαρᾷ καί καταμηνύει λέγων ἐν μυστηρίῳ αὐτοῖς: “Δράμετε σπουδῇ καί ὑμεῖς, ἵνα λάβητε”, δακτυλοδεικτῶν καί ὑποδεικνύων αὐτοῖς τόν τό νόμισμα αὐτῷ ἐπιδόντα, εἰ δέ καί διαπιστοῦσιν, ἐπί τῆς παλάμης ἀπογυμνώσας δείκνυσι καί αὐτό, ἵνα πιστεύσαντες σπουδῇ χρῆσωνται καί τόν ἐλεήμονα ἐκείνον ἄνδρα ταχύ καταλάβωσιν, οὕτω δὴ καί ὁ ταπεινός ἐγώ, ὁ πτωχός καί γυμνός ἀγαθοῦ καί δοῦλος τῆς ἀγιωσύνης πάντων ὑμῶν, πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καί συμπαθείας λαβῶν, ὡς διά μετανοίας (423) αὐτῷ προσελθὼν καί διά τῆς τοῦ ἀγίου Συμεὼν μεσιτείας, τοῦ πατρός μου καί πατρός ὑμῶν, τήν χάριν ἀπειληφώς ὁ ἀνάξιος πάσης χάριτος, οὐ φέρω μόνος ταύτην κρύπτειν ἐν κόλπῳ ψυχῆς, ἀλλά πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῖν λέγω καί πατράσι μου τὰς δωρεάς τοῦ Θεοῦ καί ὁποῖόν ἐστι τό δοθέν μοι τάλαντον, ὅσον τό ἐπ' ἐμοί, φανερῶ ὑμῖν καί διά τοῦ λόγου ὡς ἐπί παλάμης ἀπογυμνῶ τοῦτο, καί λέγω οὐχ ὡς ἐν παραβύστῳ καί μυστηρίῳ, ἀλλά μεγάλη βοῶν τῇ φωνῇ: “Δράμετε, ἀδελφοί, δράμετε”, καί οὐ βοῶ μόνον, ἀλλά καί ὑποδεικνύω τόν διδόντα Δεσπότην, τόν λόγον πάλιν ἀντί δακτύλου ὑμῖν προβαλλόμενος. Ἄνθρωπος μὲν γάρ ἐάν ὀβολόν πτωχῷ τινι δῶ, εἶτα ἐκεῖνος πρός τό καί ἑτέροις δοῦναι τοῦτον καταμηνύσειεν, ὀργίζεται καί πρός τό δοῦναι μᾶλλον σκληρύνεται, ὁ δέ Θεός οὐχ οὕτως, ἀλλά τούναντίον ἅπαν ποιεῖ. Ἐάν γάρ τινι δῶ πνευματικόν χάρισμα ἤγουν τάλαντον καί οὐ κηρύξῃ τοῖς πᾶσι καί δημοσιεύσῃ αὐτό, “Προσέλθετε”, λέγων, “πρός τόν ἀπλῶς διδόντα

Δεσπότην καί μηδένα κενόν ἀποστρέφοντα”, ἀλλά λαβών κρύψειε κατορύξας αὐτό, τότε μᾶλλον ὀργίζεται κατὰ τοῦ λαβόντος ὡς φθονεροῦ καί μὴ θέλοντος τούς ἑαυτοῦ ἀδελφούς λαβεῖν, ὡς αὐτός ἔλαβε.

Διά τοῦτο οὖν, ἃ εἶδον καί ἃ ἔργω καί πείρα Θεοῦ θαυμάσια ἔγνωκα, μὴ λαλεῖν οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλά καί τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ὡς ἐνώπιον Θεοῦ προμαρτύρομαι, λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ· “Δράμετε πάντες πρό τοῦ κλεισθῆναι διά θανάτου τήν τῆς μετανοίας θύραν ὑμῖν, δράμετε ἵνα πρό τῆς ἐξόδου καταλάβητε, σπεύσατε ἵνα λάβητε, κρούσατε ἵνα πρό τῆς τελευτῆς (424) τάς τοῦ παραδείσου πύλας ὁ Δεσπότης ὑμῖν ἀνοίξειε καί ἑαυτόν ὑμῖν ἐμφανίσειε, σπουδάσατε τήν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντός ὑμῶν καί γνωστῶς κτήσασθαι καί μὴ κενοί ταύτης ἐντεῦθεν ἀποδημήσητε, καί μάλιστα οἱ ταύτην ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς οἰόμενοι, μηδέν δέ διά τήν οἴησιν ἔχοντες”.

Πῶς οὖν, εἶπέ μοι, τόν τοῦ Χριστοῦ Πατέρα θεάσθαι, ὁ νοῦν Χριστοῦ μὴ κτησάμενος; Ὁ δέ ἐκεῖνον μὴ βλέπων λαλοῦντα ἐντός αὐτοῦ, διά τίνος ἢ πῶς εἶπη· “Ἀββᾶ ὁ Πατήρ”; Ὁ μὴ ἐντός αὐτοῦ τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν γνωστῶς κτησάμενος, πῶς ἐν αὐτῇ μετά θάνατον εἰσελεύσεται; Ὁ μὴ μένοντα ἐν αὐτῷ διά τοῦ Πνεύματος τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ θεασάμενος, πῶς μετ’ αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἔσεται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπε· “Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμί ἐγώ, κάκεινοι ὣσι μετ’ ἐμοῦ”, καί πάλιν· “Οὐ περί τούτων δέ ἔρωτῶ μόνον, ἀλλά καί περί πάντων τῶν πιστευόντων διά τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ὧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοὶ καί αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσι. Κάγω τήν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν καί ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ μέ ἀπέστειλας καί ἡγάπησας αὐτούς καθὼς ἐμέ ἡγάπησας”.

Οὗτος τοίνυν ὁ τρόπος, ἀδελφοί, τῆς ἐμῆς, ὡς τινες οἶονται, μεγαλορρημοσύνης. Οὕτω με ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ κινεῖ πρός ὑμᾶς τούς ἐμούς πατέρας καί (425) ἀδελφούς ἀποκαλύψαι τήν ἄφατον πρός ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καί ἀγάπην, δι’ ἣν οὕτω καί ἐν τηλικούτοις δοξάζει τούς εἰς αὐτόν ἠλπικότας ἀνεπιφθόνως.

Ἄλλ’ ἐρωτῶντι ἀποκρίθητέ μοι, παρακαλῶ· “Τί οὖν; Ὁ Πατήρ ἀγνώστως ἀγαπᾷ τόν Υἱόν καί ὁ Υἱός ἀγνώστως καί ἀοράτως σύνεστι τῷ Πατρὶ;” – “Οὐ”, πάντως εἶποιτε. Εἰ γάρ τοῦτο δῶμεν καί ἀγνοεῖν ἀλλήλους τόν Πατέρα καί τόν Υἱόν δογματίσομεν, οἴχεται ἡ πίστις ἡμῶν καί ἀπόλωλεν· ἀγνοούντων γάρ ἐκείνων ἀλλήλους ἀνάγκη πᾶσα καί ἡμᾶς παντελῶς ἀγνοεῖν αὐτούς· εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ἄθεοί ἐσμεν, Θεοῦ γνῶσιν μὴ ἐσχηκότες. Εἰ δέ “καθὼς ἐκεῖνος γινώσκει, φησὶν, ὁ Πατήρ τόν Υἱόν, καί ὁ Υἱός γινώσκει τόν Πατέρα” καί ὡς Θεός σύνεστι τῷ Θεῷ καί Πατρὶ καί ὁ Πατήρ ὁμοίως σύνεστι τῷ Υἱῷ, ὡς ὅταν λέγῃ· “Καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κάγω ἐν σοὶ, οὕτω καί αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ ὡσι κάγω ἐν αὐτοῖς”, τό ἴσον πάντως δηλοῖ τῆς μετ’ ἀλλήλων ἐνώσεως. Πλὴν τοῦ μέν Υἱοῦ πρός τόν Πατέρα ἡ ἐνωσις φυσική ἐστὶ καί συνάναρχος, ἡ δέ ἡμετέρα πρός τόν Υἱόν θέσει καί χάριτι, ὅμως εἰς τό αὐτό οἱ πάντες ἐσμέν ἡνωμένοι Θεῷ καί ἀχώριστοι, ὡς αὐτός πάλιν φησὶν· “Ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν, διατί; ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καί ἡγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμέ ἡγάπησας”, καί ὁ Παῦλος· “Ὅπου οὐκ ἔνι Ἑλλήν καί Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλά τά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός”.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσατε οἱ δοκοῦντες εἶναι (426) πνευματικοί καί τῷ λαλοῦντι πιστεύσατε, ἐμέ δέ τόν λέγοντα ὑμῖν ἐν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος τάς δωρεάς, ἅς λαμβάνουσι ἀπό Θεοῦ οἱ ἐν πίστει θερμῇ προστρέχοντες αὐτῷ καί ποιῶντες αὐτοῦ τάς ἐντολάς, λειτουργοῦντα τῷ ἄνωθεν ἐνηχοῦντι Πνεύματι, πάσης ἀπολύσατε μέμψεως. Τίς δέ ὁ λαλῶν, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀκούσατε λέγοντος· “Οὐ γάρ

ὕμεις ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λαλοῦν ἐν ὑμῖν”. Ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἐγώ τά ὑπερφυῆ καί μεγάλα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην λαλῶ, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τό λαλοῦν ἐν ἡμῖν. Τοῦτο δέ καί Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἐπιμαρτυρεῖ λέγων· “Οὐ γάρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτέ προφητεία, ἀλλ’ ὑπό Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι”. Εἰ δέ ἡμεῖς εὐτελεῖς ὄντες καί ἀνάξιοι μακράν ἐσμεν πάσης ἀγιοσύνης καί τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων, ἀλλ’ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι τὴν δωρεάν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, ὡς δέ ὑπόχρεοι τῆς αὐτοῦ χάριτος διακονοῦμεν ὑμῖν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καί ἀνακαλύπτομεν τό τάλαντον ὃ ἐδόθη ἡμῖν καί τό χάρισμα διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ εἰς τὴν ἱεροσύνην ἡμᾶς τελειώσαντος, καθὼς αὐτός οὗτος ὁ κορυφαιότατος ἡμῖν τῶν ἀποστόλων ἐντέλλεται, φησί γάρ· “Ἐκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτούς αὐτό διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός”.

(427) Τοιγαροῦν τό Πνεῦμα ἐστὶ τό λαλοῦν, ἀδελφοί, οὐκ ἐγώ, ὡς ὁ Κύριος καί ὁ τούτου πιστός μαθητής ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν. Εἰ δέ ψεύδομαι, ποῦ φεύζομαι τό τῆς δίκης ἄφυκτον, τό τούς ψευδομένους εἰς ἀπώλειαν παραπέμπον; “Ἀπολεῖς γάρ, φησί, πάντας τούς λαλοῦντας τό ψεῦδος”. Ὡσπερ δέ ὁ τῶ λαλοῦντι διὰ τοῦ Πνεύματος ἀπιστῶν, εἰς τό Πνεῦμα τό λαλοῦν ἐξαμαρτάνει καί βλασφημεῖ, οὕτω πάλιν ὁ τῆς ἄνωθεν χάριτος ἐστερημένος τοῦ Πνεύματος, ἐάν τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι “Ἐν Ἁγίῳ φθέγγομαι Πνεύματι”, ὡς Σίμων ὁ Μάγος καί οἱ ἐκείνου σύμφρονες ἔσται ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ καί ἀντίθετος. Ὁ γάρ τοῖς λόγοις ἀντιπίπτων τοῦ Πνεύματος πάντως ἀντίθεος. Θεός γάρ ἀχώριστος ἐστὶ καί ἀδιαίρετος· τό γάρ Ἁγίον Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ ἀϊδιότητός τε καί βασιλείας ἀχώριστον.

Μὴ οὖν θεομάχοι καί ἀντίθεοι γενέσθαι θελήσητε, ἀδελφοί, ἀλλὰ δεῦτε προσκυνήσατε καί προσπέσατε σὺν ἡμῖν καί μὴ ἀναστήτε ἐκεῖθεν μέχρις ἂν λάβητε τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ὡς καί ἡμεῖς ἐλάβομεν οἱ ἀνάξιοι ταύτην τῇ αὐτοῦ χάριτι. Οὐδέν ἐναντίον λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἡμῶν δεικνύομεν πλουσίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς. Εἰ οὖν ἐλέγομεν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐλάβομεν χάριν δωρεάν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ὅθεν πᾶν δῶρημα τέλειον, ὑμᾶς δέ λαβεῖν οὐ βουλόμεθα, δικαίως ἂν καί ἐκ Θεοῦ καί ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἐμισούμεθα· νυνὶ δέ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς καί ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς παριστῶντες καί τὴν βασιλικὴν ὑποδεικνύοντες ὑμῖν ὁδόν, τί ὑμᾶς ἀδικοῦμεν; Εἰ δέ ὡς ἀνώνυμόν με (428) καί ἀφανῆ καί ἐλάχιστον λογιζόμενι οὐ καταδέχεσθε παρ’ ἐμοῦ ἐκδιδάσκεσθαι, γινῶτε καί μάθετε ὅτι τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ὁ Θεός ἐξελέξατο, ἵνα καταισχύνη τούς σοφούς καί τὰ ἀσθενῆ καί ἀπερριμένα, ἵνα καταισχύνη τὰ ἐνδοξα καί ἰσχυρά.

Ἄλλ’ ἴσως παρελθὼν τις εἰς μέσον εἴποι· “Μεγάλα καί ὑπερβολικά καί ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν τὰ λεγόμενα”. Κἀγὼ σοι λέγω· “Μεγάλα τῶ ὄντι καί ὑπὲρ φύσιν εἰσί, Θεοῦ γάρ εἰσι λόγοι, καθὼς εἴρηται”· “Καὶ πῶς οὐδεὶς, φησί, τῶν μεγάλων πατέρων οὕτως ἀναφανδόν περὶ ἑαυτοῦ ἀπεφήνατο ἢ τοιούτους λόγους λελάληκεν, οἴους λαλεῖς σύ, περὶ ἑαυτοῦ;”· “Ἄλεθηθας σεαυτόν, ὦ ἄνθρωπε. Μᾶλλον μὲν οὖν οἱ ἀπόστολοι καί οἱ πατέρες συναῖδοντά μου τοῖς λόγοις καί ὑπερβαίνοντα λελαλήκασιν, ἀλλὰ τό ἀξιόπιστον τῶν λεγόντων εὐπαράδεκτα καί πιστὰ ποιεῖ τὰ λεγόμενα, ἢ δέ ἡμετέρα εὐτέλεια καί τὰ πᾶσιν ὠμολογημένα ὡς ψευδῆ καί βδελυκτὰ ὑμῖν ποιεῖ καταφαίνεσθαι”.

Ὅμως ἔχω καί ἄλλην αἰτίαν εἰπεῖν, δι’ ἣν ταῦτα καί μὴ βουλόμενος ἐξεκάλυψα. Τίς δέ αὕτη ἐστίν; Ἡ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι τὰ νῦν τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς καί ἐν μέσῳ ἡμῶν ἄρτι ἀνθρωπον ψευδῆς καί παράλογος ἄνοια καί ὑπόληψις. Καί ὅρα μοι τὴν κακίαν, ὅπως ἐστὶ πολυμήχανος. Μὴ φανερώς γάρ λεγόντων ἡμῶν, ἀλλ’ ὑποκρύβειν σπευδόντων τό χάρισμα, ἀληθεύειν ἐκεῖνοι νομίζουσιν· ἐάν δέ ἡμεῖς ἐκκαλύψαντες

τήν ἀλήθειαν εἴπωμεν, ὡς ὑπερηφάνων ἡμῶν αὐτίκα καταγινώσκουσιν, ἀγνοοῦντες τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων φωνάς. Ποίας δὴ ταύτας, τό “Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν”. Ἄρα ὑπερβολὴν κρίνετε, πρὸς αὐτούς ἂν εἴποιμι, τοῦτο ὑπερηφανίας; (429) τό “Ἐκ τούτου γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐ δέδωκεν ἡμῖν”; Τοῦτο δὲ πῶς ἐκλάβοιτε κατὰ τοῦ λέγοντος; Ἀλλὰ καὶ τό “Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ”, καὶ τό “Δοκῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν”, καὶ τό “Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ Πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἄββᾶ ὁ Πατήρ”, καὶ τό “Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν”; Ταῦτα οὖν πάντα ὑπερηφανίας ὑμῖν λογισθήσονται ῥήματα; Ὡ τῆς εὐηθείας!

Εἰ δὲ καὶ τὸν τῆς ἐλλάμψεως τρόπον βούλη μαθεῖν, τὸν ἐγγινόμενον τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος· “Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν”, εἴτ’ οὖν σώμασιν. “Εἰ δὲ μή ἔστι, φησί, τοιοῦτος τὰ νῦν, τί;”. Διατί οὐκ ἔστιν, εἰπέ; “Ὅτι καὶ θέλοντά τινα, φησί, μὴ δύνασθαι οἶομαι γενέσθαι τοιοῦτον τὰ νῦν, ὡς καὶ μὴ θέλοντα, μηδὲ γίνεσθαι”. Εἰ τοίνυν καὶ θέλοντα λέγεις μὴ δύνασθαι, ποῦ θήσομεν τό “Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι”, καὶ τό “Εἰ θέλετε, θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες, καὶ τό “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”; Εἰ δὲ καὶ μὴ θέλοντα μηδὲ γίνεσθαι, ἴδε ὅτι σύ σεαυτὸν κατεδίκασας, μὴ θέλων μηδὲ προαιρούμενος γενέσθαι· εἰ γὰρ θέλεις γενέσθαι, δύνασαι.

Εἰ δὲ σύ μὴ τοιοῦτος, ἀλλ’ ἕτεροι πλεῖστοι, Θεοῦ βουλομένου, οὐς αὐτὸς ἀγνοεῖς. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἡλιοῦ ἑπτακισχιλίους εἶχεν ὁ Θεὸς τοὺς μὴ κάμψαντας γόνυ τῇ Βαάλ, (430) πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τό Πνεῦμα αὐτοῦ τό Ἅγιον πλουσίως ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς. Εἰ δὲ μὴ ἀποδύεται τις πάντα καὶ γυμνός προσέρχεται καὶ ζητεῖ τοῦ λαβεῖν, τοῦ μὴ βουλομένου τό αἴτιον, οὐ τοῦ Θεοῦ. Ὡσπερ γὰρ τό πῦρ προθύμως τῆς ὕλης, ἴν’ εἴπω, καὶ φυσικῶς ταύτης ἐπιλαμβάνεται, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ζητεῖ ἄψασθαι, ἵνα καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμψη καὶ κατευθύνῃ δι’ ὧν λάμπει τὰ τῶν πολλῶν δαβήματα, ὡς ἂν καλῶς ὀδεύοντες καὶ αὐτοὶ πλησιάσωσι τῷ πυρὶ καὶ εἰς καθ’ εἷς ἢ καὶ πάντες, εἰ οἷόν τε, ὁμοῦ, ἀναφθῶσι καὶ ὡς θεοὶ λάμψωσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπευλογῆται καὶ πληθύνῃται τό σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ καὶ μὴ ἐκλείψῃ θεοειδῆς ἄνθρωπος, λάμπων ὡς φῶς ἐπὶ γῆς.

Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως οἶομαι τὴν ἀλήθειαν ἔχειν καὶ εἶναι τό βούλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, οὐς αὐτὸς ἔπλασε καὶ ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε πάλαι τῇ δόξῃ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ· ὑμεῖς δὲ ἴδετε καὶ δοκιμάσατε τὰ λεγόμενα παρ’ ἡμῶν. Καὶ εἰ μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ θεοφόροις πατράσι φρονοῦμεν καὶ λέγομεν κατὰ τὰ εἰρημένα, καὶ τὰ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων ῥηθέντα παρά τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμεῖς δευτεροῦμεν, εἰ μὴ τὴν ἐν αὐτοῖς οὔσαν, κακῶς δὲ ἀποσβεσθεῖσαν ὑπὸ συλλογισμῶν ἀσυνέτων, ὅσον τό ἐπ’ αὐτοῖς, ζωοποιὸν ἐνέργειάν τε καὶ δωρεάν διὰ ἀποδείξεων ἐν πᾶσι τρανῶς ἀνάπτομεν καὶ τό φῶς ἤδη λάμπων ὑποδεικνύομεν, ἐξ αὐτῶν δηλονότι τῶν ἀγίων Γραφῶν πάντα καὶ συνιστῶντες καὶ λέγοντες, (431) ἔστω μὲν ἐμοὶ ἀνάθεμα ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ Πνεύματος Ἁγίου, ὡς διδάσκοντι παρ’ ὅ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι ἐδίδαξαν καὶ εὐηγγελίσαντο, ὑμεῖς δὲ μὴ μόνον τὰ ὅσα πρὸς τὴν ἀκρόασιν ἀποφράξῃτε, ἀλλὰ καὶ λίθοις βαλόντες ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεον ἀποκτείνετε. Εἰ δὲ τὰ Δεσποτικά καὶ ἀποστολικά δόγματα, διαστρεφόμενα παρά τινων, ἀνορθοῦμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων πάλιν Γραφῶν τὰ ὑποστηρίζοντα καὶ διορθοῦντα τὴν ἐκείνων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς διάνοιαν συλλεγόμενοι, τὴν ἀνάστασίν τε καὶ τὴν ἄφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὰ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὴ ἐν ἐλπίσιν αὐτοῖς ἅπαντα προσδοκᾶν παραινῶμεν, ἀλλὰ

τά μὲν προκείμενα καὶ ἀποκαλυπτόμενα, φαινόμενά τε καὶ ὀρώμενα καὶ ὡς ἄρραβῶνας τοῖς ἐκλεκτοῖς καὶ σωθῆναι μέλλουσιν ἀπεντεῦθεν ἤδη διδόμενα ἐκδιδάσκωμεν, τά δέ μετὰ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτοῦς προτιθέμενα ἀποδείξει καὶ βεβαιῶσαι προτεθυμήμεθα, οὐχὶ μᾶλλον ἀποδεκτοὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσιν εἶναι ὀφείλομεν καὶ λίαν ἀγαπητοί, ὡς τῆς τελείας ἀγάπης ἔργον ἐπιδεικνύμενοι;

“Ὡσπερ γὰρ ὁ κεκρυμμένον εὐρών θησαυρόν καὶ ἑαυτῷ μόνῳ τηρήσας αὐτόν, ψεκτός παρά πάντων καὶ ὡς φιλάργυρος κατακρίνεται, ὁ δέ μὴ ἑαυτῷ κρύπτων, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὑποκεικνύων καὶ φανερῶν καὶ ἀφιεῖς ἕκαστον λαβεῖν ὅσον βούλεται, πάντως ἐπαινετός καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀποδεκτέος, οὕτω κἀγὼ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔσομαι παραφρονῶν, λαλῶν Θεοῦ χάριτι. Καὶ γὰρ θησαυρόν ἀποκεκρυμμένον (432) ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν ὄντα, μηνυθέντα μοι ὑπὸ ἀγίου ἀνδρός ἐν τόπῳ τινί, οὐ κατώκνησα διεγερθῆναι καὶ τοῦτον ἐρευνῆσαι καὶ ἰδεῖν, ἀλλὰ κἀκεῖνόν μοι βοηθόν γενέσθαι ἐξαιτησάμενον καὶ συνεργόν καὶ λαβῶν, πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ βίου καταλιπὼν καὶ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ μοι εἶναι τὸν θησαυρόν ὁ ἀγαθός ἐκεῖνος ἀνὴρ διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἐπιστάς, κόπῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ νυκτός καὶ ἡμέρας ὀρρύσειν, σκάπτειν, τὸν χοῦν ἔξω βάλλειν καὶ εἰς βάθος ποιεῖν οὐκ ἐπαυσάμην τό ὄρυγμα, ἕως ὁ θησαυρός διαυγάζειν σὺν τῷ χοῖ ἄνωθεν ἤρξατο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κοπιάσας ἐξορύττων καὶ τὸν χοῦν ἀπορρίπτων, ὄλον τὸν κάτω που κείμενον θησαυρόν ἔνωθεν, ὡς οἶομαι, πάσης τῆς γῆς καὶ ἀμιγῆ καὶ παντός ῥύπου καθαρὸν ἐφηπλωμένον τεθέσθαι, καὶ ὀρῶν ἀεὶ κρᾶζω καὶ οὕτω τοῖς διαπιστοῦσι καὶ κοπιᾶν καὶ ὀρρύσειν μὴ θέλουσιν ἐκβοῶ· “Δεῦτε ἴδετε πάντες οἱ τὰς θείας διαπιστοῦντες Γραφάς”. Τοῦτο δέ ποιῶ τῷ Σολομῶντι πάντως πειθόμενος λέγοντι· “Ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”, διό δὴ τοῦτο οὕτω βοῶ τοῖς πᾶσιν, ὡς εἴρηται· “Δεῦτε μάθετε ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλ’ ἤδη που πρόκειται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν ὑμῶν ὁ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἀνεκκλήτος θησαυρός. Δεῦτε πιστώθητε ὅτι τό φῶς τοῦ κόσμου ὁ θησαυρός οὗτος, ὃν ὑμῖν λέγω, ἐστὶ”.

Καὶ οὐκ ἐγὼ ἀπ’ ἑμαυτοῦ τοῦτο λαλῶ, ἀλλ’ αὐτός εἶπε καὶ λέγει ὁ θησαυρός· “Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, ἐγὼ εἶμι ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ὁ κατακρυπτόμενος ἐν τῇ γῆ, ἐγὼ εἶμι ὁ μαργαρίτης ὁ ὠνούμενος, (433) ὑπὸ τῶν πιστῶν, ἐγὼ εἶμι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν κρυπτομένη, καὶ καθὼς ὀρῶμαι ὑπὸ τῶν ζητησάντων καὶ εὐρόντων με νῦν, οὕτω λάμψω καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπάνω πάντων αὐτῶν, ὡς νῦν εἶμι λάμπων ἀποκεκρυμμένος ὢν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ καὶ ἐνταῦθα, ὁ ἀχώρητος κατὰ φύσιν, ἐν ὑμῖν κατὰ χάριν γίνομαι χωρητός καὶ ὁ ἀόρατος ὀρατός, οὐχ ὅσος εἶμι δεικνύμενος, εἰ καὶ ὄλος μένω ὀρώμενος, ἀλλ’ ὅσον ἢ τῶν ὀρώντων με φύσις καὶ δύνამις ἐπιδέχεται. Ἐγὼ εἶμι ἡ ζύμη, ἢ λαβοῦσα ψυχὴ καὶ βάλουσα ἐν τῷ τριμερεῖ αὐτῆς, ἀναζυμοῦται καὶ ὄλη ἐμοὶ ὁμοία καθίσταται· οἷα γὰρ ἡ ζύμη, τοιοῦτος γίνεται καὶ ὁ ταύτη ἀναφυρόμενος σὺν τῷ ὕδατι καὶ τῷ ἅλατι ἄλευρος· σὺν ἐμοὶ γάρ, φησί, τῷ Υἱῷ ὑπάρχων ὁ ὁμοφυῆς μου Πατὴρ καὶ ὁ τούτου Παράκλητος, αὐτοὶ ἀντὶ ὕδατος καὶ ἁλός πεφύκασι γίνεσθαι. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου νοητός τοῖς ἐμοῖς δούλοις παράδεισος γεγονώς, ἐν ᾧ τιθῶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς ἐμέ καὶ ἀναγεννωμένους διὰ τοῦ Πνεύματος, οἳ οὐκέτι δύνανται ἁμαρτάνειν, οὐδέ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων ἰσχύει τι κατ’ αὐτῶν· ἐγὼ εἶμι ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ καὶ νικῶσι τὸν κόσμον, διὰ τό εἶναι αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἰσχυρότερον πάντων ἐμέ μεθ’ ἑαυτῶν ἔχειν. Ἐγὼ εἶμι ἡ φωτεινὴ πηγὴ τοῦ ἀθανάτου ῥείθρου καὶ ποταμοῦ, ἐν ᾗ οὐ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ καθ’ ὥραν οἱ ἐμέ φιλοῦντες ἀπὸ ψυχῆς λούονται (434) τῷ ἀπορρέοντι ὕδατι ἐξ ἐμοῦ καὶ παντός ῥύπου καθαίρονται τό σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπαστρέπτουσιν ὄλοι, ὡσπερ λαμπάς καὶ ὡς εἶδος ἀκτίνος ἡλιακῆς. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντανίσχων καθ’

ώραν ἐν τούτοις ὡς ἐν πρώϊ καὶ ὀρώμενος ἥλιος νοερῶς, καθὼς καὶ πρώϊην ἐν τοῖς προφήταις ἐνεφάνιζον ἑμαυτὸν καὶ αὐτοὶ ὀρῶντες ἀνύμνουν, ἐπικαλούμενοί με αἰεὶ· “Τὸ πρώϊ γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, εἰσάκουσόν μου, τὸ πρώϊ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπόψει με”, καὶ ἕτερος· “Τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ”, ὅτε δηλονότι καὶ σὺ τὰς ἐντολάς μου τηρήσεις”.

Καὶ τί πάντα λέγειν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην οὕτω καταναγκάζομαι, ὅσα ὁ Θεὸς διψῶν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς φθέγγεται, ἀλλ’ ἢ πάντως, ἵνα διὰ πάντων μαθόντες πεισθήσθε ὅτι οἱ καθήμενοι ἐν σκότει τὸ μέγα φῶς λάμπουν βλέπειν ὀφείλουσιν, εἴπερ ὅλως ἐμβλέπουσι, καὶ ἵνα μὴ τινες ἐξ ὑμῶν λογίζωνται ὅτι ἔλαμψε μὲν, ἀδύνατον δὲ τοὺς ἔτι ὄντας ἀνθρώπους ἐν σώματι καθορᾶν αὐτό. Εἰ γάρ μὴ ἦν δυνατόν, τί καὶ ἔλαμψε καὶ λάμπει μὴ καθορώμενον ὑπ’ αὐτῶν; Μᾶλλον δὲ τὸ μὲν φῶς αἰεὶ ἦν καὶ αἰεὶ ἔλαμπε καὶ λάμπει ἐν τοῖς κεκαθαρμένοις, καὶ ἐν τῷ σκότει ἔφαινε καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε, καὶ νῦν λάμπει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ καταλαμβάνει εἴτ’ οὖν οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. Τὸ δὲ ‘νῦν’ εἰπεῖν, ὅτι ἀνέτειλε τῷ ἐν σκότει καθημένῳ λαῶ, τὸ ἄρτι εὐδοκῆσαι ἀποκαλυφθῆναι ἐστὶν εἰς οὓς καὶ ἐμφανίζεται· οἱ γάρ ἄλλοι ἐν τῇ σκοτίᾳ ὄντες οὐ καταλαμβάνουσιν αὐτό. (435) Ὁ γάρ ἀόρατος ὤφθη, τὸ μὲν διὰ τοῦ σώματος τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς πᾶσι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἀπίστοις τε καὶ πιστοῖς, ἐγνώσθη δὲ καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ τῆς Θεότητος ἀπεκαλύφθη μόνοις ἐκείνοις τοῖς διὰ τῶν ἔργων πιστοῖς, οἵτινες καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν· “Ἴδού ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι”· τῷ δὲ εἰπεῖν ‘πάντα’ συνέκλεισε τὰ τε κτήματα καὶ χρήματα καὶ θελήματα καὶ τὸ καταφρονῆσαι καὶ αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς καὶ βδελύξασθαι ταύτην διὰ τὸ γεύσασθαι αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐνυποστάτου καὶ αἰωνίου ζωῆς, τὸ γάρ ἡδύτερόν ἐστι πάντως καὶ προτιμότερον, ὅπερ ἐστὶν αὐτός ὁ Θεός.

Ἄλλα παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὧ πατέρες καὶ ἀδελφοί, σπουδάσαι μετασχεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς ἣτις τὸ φῶς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ τοὺς μετέχοντας αὐτοῦ ἀγιάζον καὶ θεοὺς τῇ θέσει ἀπεργαζόμενον. Καὶ τῶν τοσοῦτων λόγων, ὧν λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, μὴ ἐπιλάθησθε, ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτοὶ μάθετε πράσσειν αἰεὶ τὸ καλόν καὶ οὕτω διδάξατε ἄλλους τοῦτο ποιεῖν, ἵνα ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἔμπρακτος ὑπάρχη καὶ εὐπαράδεκτος τοῖς ἀκούουσιν. Εἰ δ’ οὖν, ἐγὼ ἀθῶος ἐκ πάντων ὑμῶν εἰμι, οὐ γάρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὰ λαληθέντα μοι καὶ γνωρισθέντα καὶ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἀγίου αὐτοῦ Πνεύματος περὶ τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ συνανάρχου (536) Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, ὧν τοῖς ἐμπόνως ζητοῦσι τὴν μέθεξιν διὰ πίστεως δίδωσιν αἰεὶ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὁ αὐτός ἀγαθός καὶ εὐεργέτης Θεός ἡμῶν, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΕ΄. (437)

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὧν ἠξίωται δωρεῶν. Καὶ εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεὸς αἰεὶ ἐπιφαίνεται, καὶ ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καὶ γνωρίσμασι.

Εὐχαριστῶ καὶ προσκυνῶ καὶ προσπίπτω σοι, Κύριε τοῦ παντός καὶ πανάγιε Βασιλεῦ, ὅτι ἐλέησας ἀνάξιον ὄντα με καὶ ἐτίμησας καὶ ἐδάξασας, ὡς αὐτός ἠθέλησας ἄνωθεν, ἐπειδὴ καὶ πρό τοῦ τόν κόσμον γενέσθαι παρά σου, ὅλον ἔχων με ἐν ἑαυτῷ, λόγῳ καὶ εἰκόνι με τῇ σῆ δοξάσας ἐτίμησας. Οὐδέ γάρ δι’ ἄλλο τι ἢ δι’ ἐμέ

τόν κατ' εἰκόνα σὺν καί καθ' ὁμοίωσιν πάντα ἐξ οὐκ ὄντων παρήγαγες, βασιλέα με τῶν ἐπιγείων πάντων πεποικῶς εἰς δόξαν τῆς σῆς μεγαλοουργίας καί ἀγαθότητος. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πᾶσάν μου τὴν αἴτησιν καί ἐπιθυμίαν εἰς ἀγαθὸν ἐξεπλήρωσας κατὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς τοὺς δούλους σου ὑποσχέσεις, καί ὑπὲρ ἃ ἤλπιζον καί ἐπεθύμουν ἐχαρίσω μᾶλλον τῷ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Εἶπας γάρ· “Πᾶν ὃ ἐάν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου (438) πιστεύοντες λήψεσθε”. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἓνα τῶν ἁγίων σου ἐπιποθήσαντά με ἰδεῖν καί δι' αὐτοῦ πιστεύσαντα εὐρεῖν ἔλεος παρά σοι, αὐτός οὐ μόνον τοῦτο πεποίηκας, ἀγαθέ, καί δούλόν σου γνήσιον, τόν μακάριον λέγω καί ἅγιον Συμεών, καθυπέδειξας καί παρ' ἐκείνου με ἀγαπηθῆναι ἠυδόκησας, ἀλλὰ καί μυρία ἄλλα, ἃ οὐκ ἤλπιζον, ἔδωρήσω μοι ἀγαθά.

Πόθεν γάρ που ἐγίνωσκον ὁ τάλας ἐγὼ ὅτι τοιοῦτος ὑπάρχεις ὁ καλὸς Δεσπότης ἡμῶν, ἵνα ἐπιθυμίαν λάβω τὴν περὶ σοῦ; Πόθεν που ἤδριν ὅτι φανεροῖς σεαυτὸν τοῖς ἐρχομένοις πρὸς σέ ἐν τῷ κόσμῳ ἔτι διάγουσιν, ἵνα καί θεάσασθαι σε ἐξεζήτησα; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι χαρᾶς τοιαύτης καί ἀνέσεως καταξιοῦνται οἱ τῆς χάριτός σου τό φῶς ἐν ἑαυτοῖς εἰσδεχόμενοι; Πόθεν δέ ἢ πῶς ὁ τάλας ἐγίνωσκον ὅτι τό Πνεῦμά σου τό “Ἅγιον οἱ σέ πεπιστευκότες λαμβάνουσι; Πιστεύειν γάρ τελείως εἰς σέ ἐνόμιζον καί πάντα ἔχειν ἐδόκουν ὅσα χαρίζῃ τοῖς φοβουμένοις σε, μηδέν ὅλως ἔχων, ὡς ὕστερον ἔργῳ τοῦτο μεμάθηκα. Πόθεν που ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἀόρατος ὢν καί ἀχώρητος, ὀραῖσαι καί χωρῆσαι ἐντός ἡμῶν; Πόθεν που εἶχόν ποτε λογίσασθαι ὅτι ὁ κτίσας Δεσπότης τὰ σύμπαντα ἀνθρώποις ἐνοῦσαι, οὐς αὐτός ἔπλασας, καί θεοφόρους τούτους ἐργάζῃ καί υἱοὺς σου ποιεῖς, ἵνα καί εἰς πόθον τούτων ἦλθον καί ταῦτα λαβεῖν ἐζήτησα παρά σοί; Πόθεν δέ ἤδριν, Κύριε, ὅτι τοιοῦτον ἔχω Θεόν, τοιοῦτον Δεσπότην, τοιοῦτον προστάτην, πατέρα καί ἀδελφόν καί βασιλέα, σέ τόν πτωχεύσαντα δι' ἐμέ καί μορφὴν δούλου λαβόντα;

(439) Ὅντως, Δέσποτά μου φιλάνθρωπε, οὐδέν οὐδαμῶς τούτων ἀπάντων ἐγίνωσκον. Εἰ γάρ καί ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἅς οἱ ἅγιοί σου ἐξέθεντο, ἐγκύψας ἀνέγνων περὶ τούτων ποτέ, ἀλλ' ὡς περὶ ἄλλων τινῶν ἢ πρὸς τινος ἄλλου λεγομένων ἤκουον καί ἀναισθητῶς πρὸς πάντα διεκείμην τὰ γεγραμμένα, μηδέ ἔννοιάν ποτε περὶ τούτων δυνηθεῖς λαβεῖν. Ἀκούων γάρ τοῦ κήρυκός σου Παύλου βοῶντος καί λέγοντος· “Ἄ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν”, ἀδύνατον εἶναι ἐπιθόμην τοῦ ἐν σαρκί ὄντα τινὰ ἐκείνων ἐν θεωρίᾳ γενέσθαι. Ἐνόμιζον δέ ὅτι ἐκείνῳ μόνῳ κατὰ φιλοτιμίαν ταῦτα ὑπέδειξας καί οὐκ ἤδριν ὁ ἄθλιος ὅτι καί ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγαπῶντάς σε τοῦτο γίνεται παρά σοῦ. Πόθεν δέ ἢ πῶς ἠδυνάμην εἰδέναι ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς σέ μέλος σόν γίνεται, χάριτι ἀπαστράπτων Θεότητα – τίς δέ τοῦτο πιστεύσει; καί μακάριος γένηται, μακαρίου Θεοῦ μακάριον μέλος γενόμενος; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι σύ ἀντὶ τροφῆς αἰσθητῆς ἀθάνατος καί ἄφθαρτος ἄρτος τοῖς διὰ σέ πεινῶσιν ἀκόρεστος γίνῃ καί πηγὴ τοῖς διψῶσιν ἀθάνατος καί χιτῶν ἀπαστράπτων τοῖς εὐτελεῖ διὰ σέ περιβεβλημένοις ἱμάτια; Ταῦτα γάρ ἀκούων διὰ τῶν σῶν κηρύκων λεγόμενα, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι καί μετὰ τὴν ἀνάστασιν μόνον ὑπελάμβανον γίνεσθαι καί οὐκ ἤδριν ὅτι καί νῦν μᾶλλον ἐπιτελοῦνται, ὅτε καί τούτων ἐν χρεῖα πλείονι καθεστήκαμεν.

Ταῦτα οὔτε ἤδριν, πανάγιε Βασιλεῦ, οὔτε ἐν ἐπιθυμίᾳ τούτων ποτέ γέγονα, οὔτε ἠτησάμην τι ἐκ τούτων λαβεῖν παρά σοῦ, (440) ἀλλ' ἢ τῶν ἁμαρτιῶν μου μιμνησκόμενος, τὴν ἐκείνων συγχώρησιν μόνον ἐζήτησα μεσίτην καί πρεσβευτὴν εὐρεῖν, ὡς ἄνωθεν εἶπον, Δέσποτα, ἐπεθύμησα, ἵνα διὰ τῆς ἐκείνου ἐντεύξεως καί τῆς πρὸς ἐκεῖνόν μου δουλώσεως κἄν ἐν τῷ μέλλοντι εὐροίμι τῶν πολλῶν μου ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν. Ὡς δέ ἤκουον ὁμοθυμαδόν ἅπαντας λέγοντας μὴ εἶναι τοιοῦτον ἐπὶ τῆς ἄρτι ἁγίου, εἰς πλείονα λύπην ἔπιπτον. Πλήν ὁμως οὐδέποτε τοῦτο

ἐπίστευσα, ἀλλά πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἀπεκρινάμην, Δέσποτα Χριστέ, καθὼς οἶδας, καὶ ἔλεγον· “Κύριέ μου, ἐλέησον. Καὶ τοσοῦτον ὁ διάβολος τοῦ Δεσπότη Θεοῦ ἐγένετο δυνατώτερος, ἵνα πάντας ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μερίδα ποιήσῃται, ὥστε μὴ καταληφθῆναι τίνα εἰς τό μέρος τοῦ Θεοῦ;”.

Διὰ τοῦτο, ὡς οἶμαι, φιλάνθρωπε βασιλεῦ, ἐν τῷ τοῦ βίου σκότει καὶ ἐν μέσῳ τῶν κακῶν καθημένῳ μοι τό φῶς σου τό ἅγιον ἔλαμψας καὶ ἐν αὐτῷ τόν σόν μοι καθυπέδειξας ἅγιον. Καὶ ὄν τρόπον ἐπὶ τοῦ δούλου σου Παύλου ἐποίησας, διώκοντά σε καλέσας αὐτόν διὰ τῆς θεϊκῆς ἐμφανείας σου – καὶ γάρ ἐκείνου θεασαμένου σε καὶ εἰπόντος· “Τίς εἶ;” οὐκ εἶπας· “Ἐγώ εἰμι ὁ ποιήσας τόν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι τά πάντα παραγαγών”, οὐδέ εἶπας· “Ἐγώ εἰμι ὁ ὢν, ἢ ὁ Θεός Σαβαώθ, ἢ ὁ Θεός τῶν πατέρων σου”, οὐδέ ἕτερόν τι ἐκ τῶν τῆς δόξης σου προσηγοριῶν, ἀλλ’ ἢ τοῦτο μόνον πρὸς αὐτόν εἶρηκας· “Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὄν σύ διώκεις”, ἵνα γνῶ σαφῶς ὅτι σύ ὑπάρχεις (441) ὁ σαρκωθεὶς Θεός δι’ ἡμᾶς, ὄν ἐκεῖνος ἐδίωκεν, οὕτω καὶ ἐπ’ ἐμοί ἐποίησας, Δέσποτα, ὅτε μοι τόν ἅγιόν σου Συμεῶν καθυποδείξαι εὐδόκησας.

Τοῦ φωτός σου γάρ τοῦ θεϊκοῦ τά πάντα κάμει τόν τάλανα καταφωτίσαντος καὶ τὴν νύκτα ὡς ἡμέραν φαεινοτάτην ποιήσαντος, ἐν αὐτῷ με τῷ ὕψει τῆς σῆς Θεότητος ὡς ἐν οὐρανῷ φρικτῶς ἰδεῖν αὐτόν κατηξίωσας, τῆς θεϊκῆς σου δόξης πλησίον ἰστάμενον, οὐ στεφάνῳ τινί, οὐκ ἐνδύματι φαεινῷ, οὐκ ἐνηλλαγμένη θεωρία κοσμήσας αὐτόν, ἀλλ’ οἷος ἦν συνδιάγων ἡμῖν καὶ ὀρώμενος καθ’ ἐκάστην ἐπὶ τῆς γῆς, τοιοῦτόν μοι αὐτόν καθυπέδειξας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τίνα τρόπον; Ἴνα μὴ ἕτερον εἶναι τοῦτον, τόν σὺν ἡμῖν, καὶ ἄλλον τόν ἐκεῖ μοι ὀφθέντα λογίσωμαι καὶ ἀποπλανηθεὶς τοῦ καλοῦ ποιμένος ἀστοχήσω, τό ἀπολωλός ἐγώ πρόβατον.

Ἀλλά γάρ οὐδέ ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι θαύματι συνῆκα ὁ ἄθλιος, ῥαθυμία δέ καὶ ὀλιγωρία κατ’ ὀλίγον κλαπεῖς, τοῖς προτέροις κακοῖς ἢ καὶ χείροσι περιέπεσον. Σὺ δέ, Βασιλεῦ εὐσπλαχνε καὶ μακρόθυμε, οὐδέ οὕτω με ἀπεστράφης, ἀλλά δι’ αὐτοῦ με τοῦ ἁγίου ἐπέστρεψας καὶ εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ προσπεσεῖν πόδας με κατηξίωσας, τῆ κραταιᾷ σου χειρὶ καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ ἐξάξας ἀπὸ τοῦ πλάνου κόσμου καὶ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καὶ ἡδονῶν καὶ ἀποχωρήσας με πάντων σωματικῶς τε ἅμα καὶ ψυχικῶς, ὡς τοῦ θαύματος, ὡς τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης καὶ συμπαθείας σου τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἔστῃσας ἐν τῇ τάξει τῶν δουλευόντων σοι. Μετά ταῦτα οὖν, Δέσποτα, οὐ μόνον τῶν ἀμυθῆτων (442) μου κακῶν τὴν συγχώρησιν, ἀλλά καὶ τά προειρημένα ἅπαντα ἀγαθὰ ταῖς τοῦ ἁγίου σου πρεσβείαις μοι δέδωκας, μᾶλλον δέ αὐτός πάντα μοι γέγονας.

Προσκηνώσαντός σου γάρ ἐν ἐκείνῳ καὶ τῷ φωτὶ τῆς θεϊκῆς δόξης ἐκλάμποντος, πλησιάσας αὐτῷ ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει τοὺς ἐκείνου πόδας κρατήσας, ἐγώ εὐθύς θείας ἠσθόμην θερμότητος, εἶτα μικρᾶς ἀναγαζούσης λαμπρότητος, εἶτα θείου ἀπὸ τῶν ἐκείνου λόγων ἐμφυσηματος, εἶτα πυρός ἐκ τούτου ἐγκαρδίου διὰ δακρῶν βλύζοντος ῥεῖθρα ἀέννα, εἶτα ἀκτίνος ἐν τῷ νοῖ μου λεπτῆς ταχύτερον ἀστραπῆς διελεύσεως, εἶτα ὡς φῶς ἐν νυκτί καὶ ὡς νεφέλη ἐφάνη μοι μικρά καὶ φλογοειδῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καθίσασα, κειμένου μου ἐπὶ πρόσωπον καὶ ποιουμένου τὴν δέησιν. Εἶτα ἀπέπτη καὶ μετ’ οὐ πολὺ ὤφθη μοι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Εἶτα ἀναλογιζόμενος τό ὀρώμενον εἶναι, ἕτερόν τι ὑπὲρ ταῦτα πάντα παραδοξότερον γίνεται. Κατὰ τοὺς ὕπνους γάρ ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων πειραζόμενου μου καὶ πρὸς πάθος ῥεύσεως διὰ μηχανῆς ἐλκομένου μου καὶ ἀνθισταμένου μου εἰς βοήθειαν, ἔξυπνος γέγονα, τῶν πειραζόντων τὰς χεῖρας ἀβλαβῆς ἐκφυγών. Ὡς δέ καθ’ ἑαυτόν τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν ἀνδρείαν, μᾶλλον δέ τὴν ἀκινήσιαν μου πρὸς τό πάθος ἐθαύμαζον, καὶ “Πόθεν τοῦτο ἀσυνήθως” μοῦ λογιζομένου, “τό τρόπαιον γέγονεν, ἵνα καὶ κοιμώμενος ἀντιμάχωμαι καὶ

ισχυρότερος τῶν ἀντιπάλων καί ἐχθρῶν μου γίνωμαι καί κατά κράτος αὐτούς νίκη νικῶ παραδόξως διά Χριστοῦ; “ὦ τοῦ θαύματος, εὐθύς ὄν ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι ἐνόμιζον ἐντός μου τοῦτον εἶδον, σέ λέγω τόν ἐμόν Δημιουργόν καί Βασιλέα Χριστόν, (443) καί τότε ἔγνω εἶναι σὴν τήν νίκη, ἣν με νενικηκέναι ἐποίησας τόν διάβολον.

Ἄλλ’ ὅμως οὕτω ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἦς, ὁ ἀπό πηλοῦ πλάσας με, ταῦτά μοι πάντα χαρισάμενος τά καλά. Οὕτω ἔγνω ὅτι αὐτός σύ ὑπῆρχες ὁ ἀνυπερήφανος Θεός μου καί Κύριος. Οὕτω γάρ φωνῆς σου ἠξιώθην ἀκοῦσαι, ἵνα γνωρίσω σε, οὕτω ἦς εἰπὼν μοι μυστικῶς ὅτι “Ἐγὼ εἶμι”. Ἀνάξιος γάρ ἐτύγχανον καί ἀκάθαρτος, ἔτι τά ὦτα τῆς ψυχῆς ἐμπεφραγμένα τῷ τῆς ἀμαρτίας ἔχων πηλῷ καί τούς ὀφθαλμούς μου κεκρατημένους ὑπό ἀπιστίας καί ἀγνοίας καί τῆς τῶν παθῶν αἰσθήσεως καί ἀχλὺς. Καί σέ μέν οὕτω τόν Θεόν μου ἐώρων· μή εἰδῶς δέ μηδέ προπεπιστευκῶς ὅτι Θεός, καθ’ ὅσον οἶόν τε ὄρασθαι, ὄραταί τι, οὐκ ἐνενοῦν ὅτι Θεός ἢ Θεοῦ δόξα ἐστὶ τό ποτέ μεν οὕτω μοι ποτέ δέ ἄλλως δεικνύμενον, ἀλλά τό μέν ἀσύνηθες κατέπληττε με τοῦ θαύματος, χαρᾶς δέ ὄλην μου τήν ψυχὴν ἐπλήρου καί τήν καρδίαν, ὡς καί αὐτό μου οἶεσθαι με τό σῶμα μεταλαμβάνειν τῆς χάριτος τῆς ἀφάτου ἐκείνης. Οὕτω δέ τό τίς ἦς ὁ ὀρώμενος τρανῶς τότε ἐγίνωσκον. Τέως ἐώρων συχνότερον φῶς, ποτέ μέν ἔνδον, ὅτε γαλήνης καί εἰρήνης ἢ ψυχῆ μου ἀπήλαυε, ποτέ δέ ἔξω που μακρὰν ἐφαίνετο ἢ καί τελείως ἐκρύπτετο καί κρυπτόμενον θλιψίνοι μοι ἐνεποίει ἀφόρητον, λογιζομένου μου ὡς οὐκέτι πάντως φανήσεται. Ἀλλά μοι πάλιν θρηνοῦντι καί κλαίοντι καί πᾶσαν ἐνδεικνυμένῳ ξενιτείαν καί ὑπακοήν καί ταπεινώσιν ἐπεφαίνετο ὡςπερ ὁ ἥλιος, τό πάχος τοῦ νέφους διατέμνων καί κατά μικρόν προσηνῆς καί σφαιροειδῆς ἐνδεικνύμενος. Οὕτως οὖν ὁ ἄφραστος σύ, ὁ ἀόρατος, (444) ὁ ἀναφῆς, ὁ ἀκίνητος, ὁ πανταχοῦ ἀεὶ καί ἐν πᾶσι παρῶν καί τά πάντα πληρῶν, καθ’ ὥραν, ἴν’ εἶπω, ἐν ἡμέρᾳ τε καί νυκτί ὀρώμενος καί κρυπτόμενος, ἀπιών καί ἐρχόμενος, γινόμενος ἀφανῆς καί αἴφνης φαινόμενος, κατά μικρόν μικρόν τό σκότος ἐν ἐμοὶ ἀπεδίωξας, τό νέφος ἀπήλασας, τό πάχος ἐλέπτυνας, τήν λήμην τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν ἀπεκάθηρας, τά ὦτα τῆς διανοίας ἀπέφραξας καί διήνοιξας, τῆς ἀναισθησίας περιῆρας τό κάλυμμα, σὺν τούτοις πᾶν πάθος καί πᾶσαν σαρκικὴν ἡδονὴν κατεκοίμησας καί τέλεον ἀπ’ ἐμοῦ ἐξώρισας. Τοιγαροῦν καί τοιοῦτόν με ἀπεργασάμενος, τόν οὐρανόν παντός νέφους ἐκάθηρας· οὐρανόν δέ λέγω τήν καθαρθεῖσαν ψυχὴν ἐν ἣ ἀοράτως, οὐκ οἶδ’ ὅπως ἢ πόθεν ἐρχόμενος, ὁ πανταχοῦ παρῶν αἴφνης εὐρίσκη καί ὡς ἄλλος ἥλιος ἀναδείκνυσαι. Βαβαί τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως!

Ταῦτα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ τά θαυμάσια, ἀδελφοί! Ἄνερχομένων δέ ἡμῶν ἐπὶ τό τελειώτερον, οὐκέτι ὡς τό πρότερον ἄμορφος ἢ ἀνείδεος ὁ ἄμορφος καί ἀνείδεος ἔρχεται ἢ τήν παρουσίαν καί ἄφιξιν τοῦ φωτός αὐτοῦ σιωπῆ πρὸς ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Ἀλλά πῶς; Ἐν μορφῇ τι, πλήν Θεοῦ· Θεός δέ οὐκ ἐν σχήματι ἢ ἐκτυπώματι, ἀλλ’ ἐν ἀκατανοήτῳ καί ἀμηχάνῳ καί ἀμόρφῳ μεμορφωμένος φωτὶ ἀπλοῦς δείκνυται – οὐδέν γάρ πλέον εἰπεῖν ἢ ἐκφράσαι δυνάμεθα, τέως ἐμφανῶς δείκνυται καί γνωρίζεται πάνυ γνωστῶς καί λίαν ὄραται τρανῶς ὁ ἀόρατος, ἀοράτως λαλεῖ καί ἀκούει καί, ὡς εἴ τις φίλος πρὸς φίλον ἐνώπιος ἐνωπίω, προσομιλεῖ ὁ φύσει Θεός τοῖς κατὰ χάριν ἐξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι θεοῖς, καί ὡς πατήρ ἀγαπᾷ καί παρά τῶν υἱῶν φιλεῖται ἄγαν θερμῶς καί γίνεται (445) τούτοις ξένον θέαμα καί φρικτότερον ἄκουσμα, μήτε λαλεῖσθαι παρ’ αὐτῶν ἀξίως δυνάμενον, μήτε σιωπῆ συγκαλύπτεσθαι ἀνεχόμενον· οὗ τῷ πόθῳ ἀεὶ ἀναπτόμενοι καί μυστικῶς παρ’ αὐτοῦ ἐνηχούμενοι, ποτέ μέν περὶ τῶν ἀλλοτρίων παθῶν ἀποδυσρόμενοι γράφουσι, ποτέ δέ τά ἐαυτῶν θριαμβεύουσι πταισμάτα. Καί ποτέ μέν, τὰς εἰς αὐτούς γενομένας εὐεργεσίας καί ἐνεργείας τῆς χάριτος εὐχαρίστως ἐκδιηγούμενοι, θεολογικῶς ἀνυμνοῦσι τόν

θεουργικῶς αὐτούς ἀλλοιώσαντα· ποτέ δέ, εἴ τι ἐναντίως καί ἐσφαλμένως λεγόμενον περί τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀκούσωσι, κατά τό δοθέν αὐτοῖς μέτρον τῆς γνώσεως διορθούμενοι, τοῦτο γράφουσι, τάς μαρτυρίας ἀπό τῶν θείων παριστῶντες Γραφῶν καί ἡρεμεῖν ὄλως ἢ κόρον τῆς διηγήσεως λαβεῖν οὐκ ἰσχύουσι. Τίνα τρόπον; Ἐπειδή οὐκέτι ἑαυτῶν, ἀλλά τοῦ ἐν αὐτοῖς εἰσι Πνεύματος, οὐς καί κινεῖ καί ὑπ' αὐτῶν πάλιν κινεῖται αὐτό, καί γίνεται ἐν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐν ταῖς θείαις ἀκούεις Γραφαῖς περί τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λεγόμενα, μαργαρίτης, κόκκος σινάπεως, ζύμη, ὕδωρ, πῦρ, ἄρτος, πόμα ζωῆς, πηγὴ ζωῆς τε καί ἀλλομένη, ποταμούς ρέουσα λόγων πνευματικῶν, λόγων θείας ζωῆς, λαμπάς, κλίνη, παστάς, νυμφῶν, νυμφίος, φίλος, (446) ἀδελφός καί πατήρ. Καί τί πολλά λέγων πειρώμαι τά πάντα διεξελεῖν καί ἰδοῦ εἰσιν ἀναρίθμητα; Ἄ γάρ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, πῶς γλῶσσα μετρήσασα ταῦτα λόγῳ ἐκδιηγήσεται; Ὡντως οὐδαμῶς. Εἰ γάρ καί ἐντός ἡμῶν πάντα διὰ τό τόν πάροχον τούτων Θεόν περιφέρειν κεκτήμεθα, ἀλλ' οὔτε νοῖ ἐκμετρήσαι, οὔτε λόγῳ ἐξηγήσασθαι ταῦτα ὄλως δυνάμεθα.

Ταῦτα τοίνυν ἐγράψαμεν, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, οὐκ ἐνδείξεως χάριν, μή γένοιτο – τί γάρ καί ἔχομεν ἡμέτερον ἐνδείξασθαι, εἰ μή ἐκ κοιλίας μητρός ἡμῶν ἀμαρτίας καί ἀκαθαρσίας καί ἀνομίας πολλάς, αἷς ὡς οἶμαι οὐδέ ἡ θαλαττία ψάμμος τῷ πλήθει συνεξισάζεται; ἀλλά τοῦ Θεοῦ τά θαυμάσια φανεροῦμεν καί παρατιθέμεθα ὑμῖν, εἰ καί μή ἀξίως, ἀλλ' οὖν κατά γε τὴν ἡμετέραν δύναμιν· πρὸς τούτοις καί ἵνα τοὺς οἰομένους Πνεῦμα Ἅγιον ἀγνώστως ἔχειν ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος διὰ ταύτης τῆς ἐξηγήσεως ὠφελήσωμεν. Διδάσκει γάρ ὁ λόγος ἡμᾶς τὴν ἐνοῦσαν ἐν πρώτοις ἡμῖν παντελεῖ σκότωσίν τε καί ζόφωσιν ἡγουν τὴν ἀλλοτρίωσιν τοῦ θείου φωτός, ὅτε δηλαδή καί τὴν περί Θεοῦ ἄγνοιαν σαφῶς διεξέρχεται, ἔπειτα τόν ἐκ τῆς συνειδήσεως γινόμενον ἔλεγχον, εἶτα τό φόβον, εἶτα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν ὅτε καί μεσίτην ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ πρὸς τοῦτο καί βοηθόν, ὡς μή δυνάμενος δηλονότι μόνος ἀναιδῶς προσελθεῖν διὰ τό καταβαρεῖσθαι αὐτόν ὑπὸ πολλῶν τῆς αἰσχύνης ἀμαρτιῶν, εἶτα τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεσίτου καί ποιμένου καί πρεσβευτοῦ· (447) καί πῶς τῇ νοερᾷ ἐλλάμψει τοῦ Πνεύματος καί τοῦτον τεθέαται, ὃ καί ἀρχὴν γενομένην ἐλλάμψεως δείκνυσιν, ἧς πρώην ὑπῆρχεν ἀμύητος, πῶς τε μετὰ τό γενέσθαι τὴν ἀποκάλυψιν πάλιν ἡ θεωρία παρήλθε τοῦ Πνεύματος καί, στερηθεῖς ταύτης, πάλιν ἐν σκότει ἀμαρτιῶν πολλῶν περιέπεσε. Μετὰ δέ ταῦτα καί τὴν διὰ τοῦ ποιμένου δευτέραν κλήσιν ἐδήλωσεν, εἶτα τὴν ὑπακοήν, τὴν πίστιν, τὴν ταπεινώσιν, τὴν ὑποταγήν, ἐκ δέ τούτων τὴν κατά μικρόν ἐν γνώσει καί θεωρίᾳ γινομένην ἐν ἡμῖν ἐναργεστάτην ἀλλοίωσιν, ἣν ὁ μή ἐπεγνωκῶς ἐν ἑαυτῷ γενομένην κατά τὴν τοῦ λόγου ἐξηγήσιν, οὐ δυνατόν ἔχειν Πνεῦμα Ἅγιον τόν τοιοῦτον κατοικοῦν ἐν αὐτῷ. Ἀλλά ταῦτα μὲν ὁ λόγος, καθὼς μοι ἄνωθεν εἴρηται, διεξοδικώτερον διερχόμενος, οὐ καυχόμενος ἡμᾶς ἀποδεικνύει, ἀλλὰ διηγουμένους τά θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐν τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς καί καρδίας φιλαγάθως ἐργάζεται, ὡς ἂν πᾶσα πρόφασις καί παρακοήν ἔνδικον ἀπολήψεται τὴν μισθαποδοσίαν ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρινεῖ ὁ Θεός τό γένος τῶν ἀνθρώπων, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Λστ'. (448)

Τοῦ ἀγίου καί μεγάλου πατρός ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν περί τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ἧ

καί περί εὐχῆς πνευματικῆς καί τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καί περί ἐλλάμψεως θείας θεωρίας τε ἀπλανοῦς καί ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν.

Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα, Κύριε οὐρανοῦ καί γῆς, ὁ ἐκ μή ὄντος εἰς τό εἶναι πρό καταβολῆς κόσμου γενέσθαι με προορίσας. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πρό τοῦ φθάσαι τήν ἡμέραν καί ὥραν, ἐν ἧ ἐκέλευσας παραχθῆναί με, αὐτός ὁ μόνος ἀθάνατος, ὁ μόνος παντοδύναμος, ὁ μόνος ἀγαθός καί φιλόανθρωπος, κετελθὼν ἐξ ὕψους ἀγίου σου, τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν μή ἐκστάς καί ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου Μαρίας σαρκωθείς καί γεννηθείς, προανέπλασας καί προεζώωσας καί τοῦ προπατορικοῦ με πτώματος ἠλευθέρωσας καί τήν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον προηυτρέπισας. Εἶτα καί παραχθέντα με καί κατὰ (449) μικρόν αὐξάνοντα, αὐτός καί τῷ τῆς ἀναπλάσεως ἀγίῳ βαπτισματί σου ἐξανεκαίνισας, καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατεκόσμησας, καί ἄγγελον φωτός φύλακά μοι κατέστησας, καί ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔργων καί τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων μέχρι τελείας ἡλικίας με ἄτρωτον διεφύλαξας.

Ἐπεὶ δέ οὐ βία ἡμᾶς, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ σώζεσθαι ἐδικαίωσας, εἶσας κάμῃ τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι καί τήν πρὸς σέ ἀγάπην ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν σου φυλακῆς αὐτοπροαίρετον ἐπιδείκνυσθαι, ἐγὼ δέ ὁ ἀγνώμων καί καταφρονητής, ὡσπερ ἵππος ἀπολυθείς ἐκ δεσμῶν, οὕτω τήν ἀξίαν τῆς αὐτεξουσιότητος λογισάμενος, εἰς κρημνὸν ἐμαυτὸν, τῆς σῆς δεσποτείας ἀποσκιρτήσας, ἀπέρριψα. Κάκεϊ με κείμενον καί ἀναισθήτως ἐγκυλιόμενον καί ἐπὶ πλεῖον συντριβόμενον, οὐκ ἀπεστράφης, οὐκ εἶσας κείσθαι καί τῷ βορβόρῳ μολύνεσθαι, ἀλλὰ διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου ἐξαπέστειλας κάκεϊθέν με ἀνήγαγες καί λαμπρότερον ἐτίμησας, καί ἀπὸ βασιλέων καί ἀρχόντων, ὡς σκεῦος ἄτιμον βουληθέντων μοι χρήσασθαι εἰς λειτουργίαν τῶν θελημάτων αὐτῶν, ἀρρήτοις σου κρίμασιν ἀπελύτρωσας· δῶρα χρυσοῦ καί ἀργυρίου, καίτοι φιλαργύρου μου ὄντος, λαβεῖν με οὐκ εἶσας, δόξαν καί περιφάνειαν βίου, διδομένην μοι εἰς ἀπεμπόλησιν τοῦ ἀγιασμοῦ σου, ὡς βδέλυγμα ταύτην λογίσασθαι ἐδωρήσω μοι. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, ἐξομολογοῦμαι σοι, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, εἰς οὐδέν ἄλλιν θέμενος, εἰς λάκκον καί ἰλὺν βυθοῦ αἰσχροῦ ἐννοιῶν τε καί (450) πράξεων ἐμαυτὸν ὁ ἄθλιος ἐναπέρριψα, κάκεϊ κατελθὼν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν τῷ σκότει περιέπεσον, ἐξ ὧν οὐκ ἐμαυτὸν ἐγὼ μόνον, ἀλλ' οὐδέ ὁ σύμπας κόσμος εἰς ἓν ἀθροισθείς ἐκεῖθεν ἀναγαγεῖν με καί τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελέσθαι ἠδύνατο.

Ὅμως ἐκεῖσε κρατούμενόν με ἐλεεινῶς καί ἀθλίως περισυρόμενον καί συμπνιγόμενον καί καταπαιζόμενον παρ' αὐτῶν, ὁ εὐσπλαχνος σύ καί φιλόανθρωπος Δεσπότης, οὐ παρείδές με, οὐκ ἐμνησικακήσας, οὐκ ἀπεστράφης μου τήν ἀγνώμονα γνώμην, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀφήκας ὑπὸ τῶν ληστῶν ἐθελοντί τυραννεῖσθαι με. Ἄλλ' εἰ καί ἐγὼ ἀναισθήτως συναπαγόμενος αὐτοῖς ἔχαιρον, σύ ἀσχημόνως ὄραν με περιηγόμενον καί συρόμενον οὐκ ἔφερες, Δέσποτα, ἀλλ' ἐσπλαχνίσθης, ἀλλὰ ἠλέησας καί οὐκ ἄγγελον, οὐδέ ἄνθρωπον πρὸς μέ τόν ἀμαρτωλὸν καί ἄθλιον ἐξαπέστειλας, ἀλλ' αὐτός σύ ὑπὸ τῶν τῆς ἀγαθότητός σου σπλάγχνων κινούμενος, τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐκείνῳ ἐπικλιθείς καί ἐν τῷ βάθει τοῦ βορβόρου κάτω που συγκεχωσμένῳ καί καθημένῳ τήν ἄχραντόν σου ὑψηπλώσας χεῖρα, κάμοῦ μή ὀρῶντός σε – ποῦ γάρ καί εἶχον ἢ πῶς ἀναβλέψαι ὅλως ἴσχυσα ἄν, ὑπὸ τοῦ βορβόρου συγκεκαλυμμένος καί συμπνιγόμενος; τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μου ἐκράτησας κάκθειθέν με βιαίως σύρων ἀνέσπασας, ἐμοῦ τῶν μὲν πόνων καί τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἀθροῦς φορᾶς αἰσθανομένου καί ὅπως ἀνέρχομαι, ἀγνοοῦντος δέ ὑπὸ τίνος ὅλως ἀνάγομαι ἢ τίς ποτέ ἐστίν ὁ κρατῶν καί ἀνάγων με. Ἄλλ' ἀναγαγὼν καί στήσας με ἐπὶ τήν γῆν, δούλω σου καί μαθητῆ παραδέδωκας, ὄλον ὄντα με ρυπαρόν καί ὑπὸ

τοῦ βορβόρου τούς ὀφθαλμούς, τά ὦτα καί τό στόμα ἐμπεφραγμένον, (451) καί μηδέ οὕτω βλέποντα ὅστις εἶ, εἰ μή μόνον γνόντα ὁποῖός τις ποτε ἀγαθός καί φιλόανθρωπος ὑπάρχεις, τοῦ βαθυτάτου με λάκκου ἐκείνου καί βορβόρου ἐξήγαγες. Εἰπὼν οὖν μοι· “Κράτησον καί τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ κολληθεῖς ἀκολουθήσον· οὗτος γάρ σε ἀπαγαγὼν ἀπολούσειε”, πίστιν τε βεβαίαν εἰς τοῦτόν μοι χαρισάμενος, ὑπεχώρησας. Ποῦ οὖν γεγονώς ἦς, ἀγνοῶ.

Τῷ γοῦν ὑποδειχθέντι μοι παρά σοῦ, πανάγιε Δέσποτα, κατά τό πρόσταγμά σου ἀμεταστρεπτί ἠκολούθησα, κάκεινου πρός τάς βρύσεις καί τάς πηγάς κόπῳ πολλῷ ἀγαγόντος με, τυφλόν ὄντα καί ὀπισθεν ἐφελκόμενον ἐκείνου τῇ παρά σοῦ μοι δοθείσῃ χειρὶ τῆς πίστεως καί ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμενον, ἔνθα βλέπων ἐκείνος καλῶς τούς πόδας ἀνελάμβανε καί διά τῶν λίθων καί βοθύνων καί σκανδάλων διήρχετο ἀπάντων ὑπεραλλόμενος, ἐμέ εἰς ταῦτα προσκρούειν καί ἐμπίπτειν συνέβαινε, καί πολλούς πόνους καί πολλάς κακώσεις καί θλίψεις ὑπέμεινα. Ἄλλὰ γάρ ἐκείνος μέν ἐν πάσῃ πηγῇ καί βρύσει ἀφ’ ἑαυτοῦ καθ’ ὥραν ἐνίπτετο καί ἐλούετο, ἐγὼ δέ μή βλέπων παρηρχόμην τάς πλείω. Εἰ μή γάρ ἐκείνος τῆς χειρός ἐκράτησέ μου καί πρός τῇ πηγῇ ἔστησε καί τάς χεῖρας ὠδήγησέ μου τοῦ νοός, οὐδ’ ὅπου ποτέ οὔσαν ἠδυνάμην εὐρεῖν τήν βρύσιν τοῦ ὕδατος. Ὑποδείξαντος δέ καί πολλάκις ἔασαντός με τοῦ νίψασθαι, σὺν τῷ καθαρῷ ὕδατι καί πηλόν που προσπαρακείμενον τῇ πηγῇ καί βόρβορον ἴσως ἐν ταῖς παλάμαις συνανελάμβανον καί τό πρόσωπόν μου ἐμόλυνον, ἀλλά καί τήν βρύσιν πολλάκις ψηλαφῶν τοῦ ὕδατος εὐρεῖν συγκατέσπων τόν χοῦν καί τόν βόρβορον ἀνετάρασσον καί μή βλέπων ὄλως, μολύνων τῷ βορβόρῳ τό πρόσωπον ὥσπερ ἐν ὕδατι, καθαρῶς ἐνόμιζον ἀποπλύνεσθαι.

(452) Πῶς δέ τήν ἐκ τούτου πάλιν ἀνάγκην καί βίαν ἐκδιηγῆσομαι; Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τῶν πολλάκις διαμαρτυρουμένων καί ὑποτιθεμένων καί καθ’ ἐκάστην λεγόντων μοι· “Τί ματαιοποιεῖς, ἀφρόνως ποιῶν, καί τῷ ἐμπαίκτη τούτῳ καί πλάνῳ ἀκολουθεῖς, ἀναβλέψαι ματαίως καί ἀνωφελῶς προσδοκῶν; Οὐδέ γάρ νῦν δυνατόν. Τί καί τούς πόδας προσκρούων καί αἱμάσσω ἀκολουθεῖς; Τί δέ μή μάλλον ἐλεήμοσι προσέρχη, παρακαλοῦσι τοῦ ἀναπαύειν καί διατρέφειν καί καλῶς θεραπεύειν σε; Οὐ γάρ ἐνδέχεται σε τῆς λέπρας ἀπαλλαγῆναι τῆς ψυχικῆς, οὐδέ νῦν ἀναβλέψαι ποτέ. Πόθεν γάρ ὁ ἐμπαίκτης αὐτός ἀνεφάνη ἄρτι θαυματουργός, ὑπισχνούμενός σοι τά παρά πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς νῦν γενεᾶς ὄντα ἀδύνατα; Οὐαί σοι, ὅτι καί τήν διδομένην σοι θεραπείαν παρά τῶν φιλοχρίστων καί φιλαδέλφων καί συμπαθῶν ἀνδρῶν ἀπολέσεις καί τάς κακώσεις καί θλίψεις, ἅς ὑφίστασαι ἐπί ματαίαις ἐλπίσιν, ὑπομενεῖς καί τῶν ἐπαγγελλομένων σοι ὑπό τοῦ ἀπατεῶνος καί πλάνου αὐτοῦ ἐπ’ ἀληθείας ἐκπέσης. Τί γάρ καί ἰσχύει ὄλως; Καί ἡμῶν δίχα σύ οὐ συλλογίζῃ ἐν σεαυτῷ, οὐδέ φρονεῖς; Τί δαί; Οὐχί καί ἡμεῖς πάντες βλέπομεν; Ἦ τυφλοί, ὡς ὁ πεπλανημένος αὐτός σοι λέγει, ὑπάρχομεν; Ὦντως βλέπομεν ἅπαντες, καί οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων ταύτης, μή ἀπατῶ, ἀνάβλεψις”. Ἄλλὰ τούτων με πάντων, σύ ὁ ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος, τῶν ὄντως ἀπατεῶνων καί πλάνων, τῶν ἀνατροπῆν θολεράν τόν πλησίον ποτιζόντων, ἐρρύσω με διά τῆς χαρισθείσης μοι παρά σοῦ πίστεως καί ἐλπίδος, δι’ ἧς καί τά ῥηθέντα καί ἄλλα πλείονα ἐνίσχυσας, ὑπομεῖναί με.

(453) Ἄλλὰ γάρ ἐν ἅπασιν τούτοις καρτερήσαντι καί μή ἀφισταμένῳ μοι, οὕτω πως τεθολωμένους καί ψηλαφητῶς καθ’ ἐκάστην ἀπονιπτομένῳ καί τῷ δοκεῖν ἀπολουομένῳ, ὡς ὁ ἀπόστολός σου καί μαθητής με ἐδίδασκε, ποτέ περιπατοῦντι καί πρός τήν πηγὴν τρέχοντι, αὐτός σύ πάλιν, ὁ καί πρῶην ἐκ τοῦ βορβόρου ἐκσπάσας με, ἐν τῇ ὁδῷ προσυπήντησας. Καί τότε πρῶτον τῇ τοῦ προσώπου σου ἀχράντῳ αἴγλῃ τά ἀσθενῆ μου περιήστραψας ὄμματα, καί ὁ ἔχειν ἐδόκουν φῶς κάκεινο ἀπώλεσα, γνωρίσαι σε μή δυνηθείς. Καί πῶς ἀν ἠδυνήθην, οὐτινος οὐδέ τήν τοῦ

προσώπου αἴγλην ἰδεῖν, οὐδέ καταμαθεῖν ἢ κατανοῆσαι ἐξίσχυσα, σέ αὐτόν ἰδεῖν ἢ γνῶναι, ὅστις ποτέ ἦς; Ἔκτοτε οὖν συχνότερως καί πρός αὐτῇ τῇ πηγῇ ἰσταμένου μου, ὁ ἀνυπερήφανος οὐκ ἀπηξίους κατέρχεσθαι, ἀλλά παραγινόμενος καί κρατῶν μου πρῶτον τήν κεφαλήν, ἐνέβαπτες αὐτήν ἐν τοῖς ὕδασι καί καθαρώτερον ἐποίεις ὄραν με τό φῶς τοῦ προσώπου σου. Εὐθύς δέ ἀφίπτασο, μή διδούς ἐννοεῖν με ὅστις αὐτός ἦς, ὁ ταῦτα ποιῶν, ἢ ὅθεν τε ἦλθες ἢ ποῦ ἀφίκεσαι, οὐδέ γάρ ἔτι τοῦτο ἐδίδως μοι. Οὕτω δέ ἐρχομένου ἐπί χρόνον καί ἀπίοντος σου, κατ' ὀλίγον ἐφαίνου πλέον καί πλέον κάμει περιήντλεις τοῖς ὕδασι καί καθαρώτερον ὄραν καί πλέον φῶς ἐχαρίζω μοι.

Τοῦτο δέ ἐγχρονίσας ποιῶν, φρικτόν με πρᾶγμα καί μυστήριον ἰδεῖν κατηξίωσας. Σοῦ γάρ παραγινόμενου καί τῷ δοκεῖν με τοῖς ὕδασι πλύνοντος καί περιαντλοῦντος καί ἐν αὐτοῖς πολλάκις ἐμβάπτοντος, τάς ἀστραπάς τάς περιλαμπούσας με καί τάς ἀκτῖνας τοῦ προσώπου σου ἀναμιγείσας ἔθεασάμην τοῖς ὕδασι καί ἐξέστην, ὄρων φωτοειδεῖ με ὕδατι ἐκπλυνόμενον. (454) Καί ποῦ ποθεν ἦν τίς ὁ τούτου πάροχος, οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δέ λουόμενος ἔχαιρον τῇ πίστει αὐξάνων, τῇ ἐλπίδι πτερούμενος καί ἕως οὐρανοῦ ἀνερχόμενος, τούς δέ πλάνους ἐκείνους, τούς τά ῥήματα τῆς ἀπάτης καί τοῦ ψεύδους ὑποτιθεμένους μοι, σφόδρα μισῶν καί τῆς πλάνης κατελεῶν, οὐδέ πρός συντυχίαν ἢ ὁμιλίαν ὅλως αὐτοῖς συνηρόμην, ἀλλά καί τῆς θεᾶς αὐτῶν τήν βλάβην ἐξέφευγον, τόν δέ συνεργόν καί βοηθόν μου, τόν ἅγιόν σου λέγω μαθητήν καί ἀπόστολον, ὡς αὐτόν σέ τόν ἐμέ πλάσαντα, ἐσεβόμην, ἐτίμων, ἠγάπων ἀπό ψυχῆς, προσπίπτων αὐτοῦ τοῖς ποσὶ νυκτός καί ἡμέρας καί “Εἴ τι δύνασαι, βοήθει μοι” αὐτόν ἐξαιτούμενος, πληροφορίας ἔχων ὅτι ὅσα καί βούλεται, δύναται παρά σοί.

Οὕτως οὖν ἐφ' ἱκανόν χρόνον τῇ χάριτί σου διατελῶν, ἄλλο πάλιν εἶδον φρικτόν μυστήριον. Λαβόμενος γάρ με, εἰς οὐρανοῦς ἀνελθῶν, συνανήγαγες, εἶτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἶτε ἐκτός τοῦ σώματος, σύ μόνον οἶδας, ὁ καί τοῦτο ποιήσας. Ἀλλά γάρ ὥραν ἐκείσε μετὰ σοῦ με ποιήσαντα, καί τῆς δόξης – τίνος δέ ἀγνοῶ καί οὐτίνος – τό μέγεθος, ἐκπλαγεῖς καί τῷ ἀμετρήτῳ ὕψει ἐκθαμβηθεῖς, ὅλος ἔφριξα. Πάλιν δέ με μόνον ἀφήκας ἐν γῆ, ἐν ἣ καί ἰστάμην τό πρότερον, καί εὐρέθην θρηνῶν καί τήν παλαιπωρίαν μου ἐκθαμβούμενος. Εἶτα κάτω μετ' οὐ πολύ ὄντος μου, ἄνω εἰς οὐρανοῦς, διανοιχθέντων αὐτῶν, τό πρόσωπόν σου, ὡς ἥλιον ἄμορφον, κατηξίωσας ὑποδεῖξαι μοι. Καί ὅστις ποτέ ἦς, οὐδ' οὕτω μοι γνῶναι δέδωκας – πῶς γάρ, μή λαλήσας μοι; ἀλλ' ἐκρύβης εὐθύς κἀγὼ περιήν ζητῶν σε, ὄν οὐκ ἐγίνωσκον, καί μορφήν σου ἰδεῖν καί γνωστῶς γνῶναι (455) ὅστις ἦς ἐπεπόθουν. Διό καί ἀπό τῆς πολλῆς βίας καί τοῦ πυρός τῆς ἀγάπης σου διαπαντός ἔκλαιον, μή εἰδῶς αὐτόν σέ ὅστις εἶ, τόν ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγόντα με καί ἐκ τοῦ βορβόρου ἐξαγαγόντα καί τά εἰρημένα ἅπαντα γεγονότα μοι.

Ὡς οὖν οὕτω πάλιν πολλάκις ὥφθησας καί πολλάκις πάλιν μή λαλήσας ἐκρύβης μοι μηδὲ ὀρώμενος, τάς ἀστραπάς δέ καί τήν αἴγλην τήν τοῦ προσώπου σου ὄρων, ὡσπερ πρότερον ἐν τοῖς ὕδασι, πάλιν καί πολλάκις περικυκλούσας με, κρατεῖν δέ ταῦτα ὅλως ἀμηχανῶν, ἐμιμνησκόμεν ὅπου ποτέ ἄνω εἶδόν σε, καί ἄλλον εἶναι ἀφρόνως ὑπονοούμενος πάλιν ἐζήτησεν μετὰ δακρύων ἰδέσθαι σε. Οὕτως οὖν ἐν πολλῇ λύπῃ καί θλίψει καί στενοχωρίᾳ ἑμαυτόν ἐκπιέζων καί ἑμαυτοῦ ἐπιλανθανόμενος καί ὅλου ὅλως τοῦ κόσμου καί τῶν ἐν κόσμῳ, καί μηδέ σκιάν, μηδέ ὅτιοῦν ἢ ὅτι ἐστί τί ποτε τό ὀρώμενον ἐννοῶν, αὐτός ὁ πάσιν ἀόρατος, ὁ ἀναφής καί ἄληπτος, ἔφανασ καί ἐδόκει μοι τόν ἐμόν νοῦν καθαίρων καί πλατύνων τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν καί ἐπί πλεῖον παρέχων ὄραν τήν δόξαν σου, καί ὅτι μᾶλλον αὐξάνεις αὐτός καί λάμπων πλέον πλατύνῃ, καί τῇ τοῦ σκότους ὑποχωρήσει αὐτόν σε πλησιάζοντα καί ἐρχόμενον κατεμάνθανον, καθά πολλάκις καί ἐν τοῖς αἰσθητοῖς

πάσχομεν. Σελήνης γάρ φαινούσης καί περιπατούντων οἶονεὶ τῶν νεφῶν, ἢ σελήνη ὄραται καί δοκεῖ τρέχειν ταχύτατα, μηδὲν τῷ συνήθει προστιθεῖσα δρόμῳ ἢ τήν ἐξ ἀρχῆς ὑπαλλάσσουσα πορείαν. Οὕτως οὖν, Δέσποτα, ἐδόκεις ἔρχεσθαι ὁ ἀκίνητος καί ὁ ἀναλλοίωτος μεγεθύνεσθαι καί μορφοῦσθαι ὁ ἄμορφος.

(456) Ὡσπερ γάρ ἐπὶ τυφλοῦ κατὰ μικρόν ἀναβλέποντος καί τόν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου κατανοοῦντος καί οἷός ἐστιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀνιστοροῦντος, οὐχ ὁ χαρακτήρ πρὸς τήν ὄρασιν μεταποιεῖται ἢ μεταπλάττεται, ἀλλά τό ὀπτικόν μᾶλλον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀποκαθαιρόμενον, τόν χαρακτήρα, οἷός ἐστιν, ὄρᾳ, ἐντυπουμένης οἶονεὶ τῆς ἐμφερείας αὐτοῦ ὅλης τῷ ὀπτικῷ καί διὰ τούτου διῖκνουμένης καί ἀπομασσομένης καί ὡς ἐν πίνακι ἐγχαραττομένης τῷ νοερῷ τε καί μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, οὕτω καί αὐτός ὠράθης, τῷ φωτὶ τρανώς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκαθάρας μου τόν νοῦν ὀλικῶς. Κάκείνου τρανότερον καί καθαρώτερον βλέποντος, αὐτός μοί ποθεν ἐδόκεις ἐξέρχεσθαι καί λαμπρότερος φαίνεσθαι, καί χαρακτήρα μορφῆς ἀμόρφου ὄρᾳ ἐμπαρεῖχες μοι, καί ἔξω με τοῦ κόσμου τότε πεποιήκας – δοκῶ εἰπεῖν καί τοῦ σώματος, τοῦτο γάρ ἀκριβῶς γνῶναι οὐκ ἔδωκας, ὑπερηύγασας δ' οὖν καί τῷ δοκεῖν ὅλως ὅλῳ καλῶς βέποντι ὦφθης μοι, καί “ὦ Δέσποτα” λέγοντά με, “τίς ποτε ἦς;”, τότε φωνῆς με πρῶτον τόν ἄσωτον κατηξίωσας καί οὕτως προσηνώς προσεφθέγγω μοι, ἐξανισταμένῳ καί θαμβουμένῳ καί τρέμοντι καί ἐν ἑμαυτῷ ποσῶς ἐννοοῦντι καί λέγοντι· “Τί ποτε ἄρα ἡ δόξα αὕτη καί τό τῆς λαμπρότητος ταύτης μέγεθος βούλεται; Πῶς δέ ἢ πόθεν ἐγώ τοιούτων ἀγαθῶν κατηξίωμαι;” – “Ἐγώ, φησίν, εἰμί ὁ Θεός ὁ διὰ σέ γεγονώς ἄνθρωπος, καί ὅτι με ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐπεζήτησας, ἰδοῦ ὑπάρξεις ἀπό τοῦ νῦν ἀδελφός μου καί συγκληρονόμος μου καί φίλος μου”. Ἐπὶ τούτοις οὖν καταπλαγέντος (457) μου καί τῇ ψυχῇ ἐκχυθέντος καί τήν ἰσχύν διασκορπισθέντος καί “Τίς εἰμι” ἀνταποκριθέντος “ἐγώ ἢ τί πεποιήκα ὁ ἄθλιος, Δέσποτα, καί ταλαίπωρος, ἵνα με τοιούτων ἀγαθῶν ἄξιον καταστήσης καί τοιαύτης δόξης συμμετόχον καί συγκληρονόμον ποιήσης;” – λογισαμένου μου δέ ταύτην ὑπέρ νοῦν εἶναι τήν δόξαν καί τήν χαράν, ὁ Δεσπότης πάλιν σύ, οἶονεὶ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος διὰ τοῦ ἐν ἐμοί λαλοῦντος σου Πνεύματος, εἶπας μοι· “Ταῦτα διὰ μόνην τήν πρόθεσιν καί προαίρεσιν καί πίστιν σου ἐδωρησάμην σοι καί ἔτι δωρήσομαι. Τί γάρ ἔχεις ἄλλο ἢ ἔσχες ποτέ σόν, γυμνός παρ' ἐμοῦ παραχθείς, ἵνα ἐκεῖνο λαβῶν ἀντ' ἐκείνου ταῦτά σοι δώσοιμι; Ἐάν γάρ μή λυθῆς τῆς σαρκός, τό τέλειον οὐ θεάσῃ, οὐδέ ἐπαπολαῦσαι ὅλου αὐτοῦ ἰσχύσεις καλῶς”. Ἐμοῦ δέ εἰπόντος· “Καί τί τούτου μείζον εἶτε λαμπρότερον; Ἐμοί τέως ἀρκεῖ τό οὕτως εἶναι καί μετά θάνατον” – “Ὡς λίαν εἶ σύ μικρόψυχος, εἶπας, τοῖς τοιούτοις ἀρκούμενος. Ταῦτα γάρ πρὸς τά μέλλοντα ἴσον εἰσιν ἱστορηθέντος ἐν χάρτη οὐρανοῦ καί ταῖς χερσὶ κρατουμένου· ὅσω γάρ οὗτος τοῦ ἀληθινοῦ οὐρανοῦ ἀπολείπεται, τοσοῦτω πλέον ἀσυγκρίτως ἢ μέλλουσα δόξα ὑπέρ τήν νῦν ὀρωμένην σοι ἀποκαλυφθήσεται”.

Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησας καί μικρόν μικρόν ὁ γλυκὺς καί καλὸς Δεσπότης ἐκρύβης ἐξ ὀφθαλμῶν μου, εἶτε ἐμοῦ μακρύναντος ἀπό σοῦ, εἶτε σοῦ ἀπ' ἐμοῦ ἀπελθόντος, οὐκ οἶδα. Τέως δ' οὖν ἐγενόμην πάλιν ὅλος ἐν ἑμαυτῷ, ποθέν νομίσας ἐλθεῖν, καί εἰσῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ σκηνώματι. Ὅθεν μιμνησκόμενος τοῦ κάλλους τῆς δόξης καί τῶν ῥημάτων σου, (458) περιπατῶν, καθεζόμενος, ἐσθίων, πίνων καί προσευχόμενος, ἔκλαιον καί ἐν χαρᾷ διηγῶν ἀνεκφράστῳ γνωρίσας σε, τόν Ποιητὴν τῶν ἀπάντων. Πῶς γάρ καί μή ἔχαιρον; Ἀλλά γάρ πάλιν λυπούμενος καί οὕτως αὐθις ἰδεῖν σε ἐπιποθῶν, ὡς ἀπῆλθόν ποτε πρὸς τό τήν ἄχραντον εἰκόνα τῆς σέ Τεκούσης ἀσπάσασθαι καί ταύτη προσέπεσα, αὐτός πρό τοῦ ἀναστῆναί με, ἐντός τῆς ταλαίπωρου καρδίας μου, ὡς φῶς ἀποτελέσας αὐτήν, ὠράθης μοι, καί τότε ἔγνω ὅτι ἐν ἐμοί σε γνωστῶς ἔχω. Ἀπὸ οὖν τότε οὐχὶ μνημονεύων σου καί τῶν περὶ σέ

ἡγάπων σε ἀπό τῆς τῶν τοιούτων μνήμης, ἀλλ' ἐν ἐμοί σέ, τήν ἐνυπόστατον ἀγάπην, ἔχειν ἐπ' ἀληθείας ἐπίστευσα. Ἡ γάρ ὄντως ἀγάπη σύ εἶ, ὁ Θεός.

Τῇ οὖν πίστει ἡ ἐλπίς ἐμφυτευθεῖσα καί ἐν αὐτῇ ὑπό τῆς μετανοίας καί τῶν δακρύων ποτισθεῖσα, ἔπειτα καί ὑπό τοῦ σοῦ φωτός ἐλλαμφθεῖσα, ἐρριζώθη καί ηὐξήθη καλῶς. Εἶτα σύ αὐτός, ὁ καλός τεχνίτης καί δημιουργός, παραγεγονώς διά τῆς τῶν πειρασμῶν μαχαίρας, φημί δὴ τῆς ταπεινώσεως, τούς εἰς πολύ ὕψος ἀναχθέντας περιττούς κλῶνας τῶν λογισμῶν ἀφελών, τῇ ἐλπίδι μόνη, ὡς ἐν μιᾷ ῥίζῃ δένδρου, τήν σὴν ἀγίαν ἀγάπην ἐνεκέντρισας. Ταύτην οὖν ὄρων ὁσημέραι αὐξάνουσαν καί ἀεὶ ὁμιλοῦσάν μοι, μᾶλλον δέ διά ταύτης σύ καί διδάσκων καί περιλάμπων με, ὡς ἤδη ὑπὲρ πᾶσαν πίστιν γεγονώς καί ἐλπίδα, οὕτω χαίρων διάκειμαι, καθά καί Παῦλος βοᾷ λέγων· “Ὁ γάρ τις βλέπει, τί καί ἐλπίζει;”. Εἰ οὖν ἐγὼ σέ ἔχω, τί πλέον ἐλπίσω; “Ἀκουσον τι” πάλιν ἔφησας, Δέσποτα· “ὥσπερ τόν ἥλιον ὄρᾳς ἐν τοῖς ὕδασι, (459) ἐκεῖνον δέ αὐτόν οὐδόλως τότε μᾶλλον κάτω νεύων ὄρᾳς, οὕτω καί τό ἐν σοί γινόμενον νόει μοι καί ἀσφαλίζου σεαυτόν καί σπουδάξε ἀεὶ ἐντός σοῦ καθαρῶς καί τρανῶς, ὡς τόν ἥλιον ἐν τοῖς καθαροῖς ὕδασι, καθορᾶν με· καί εἶθ' οὕτως ἰδεῖν με, ὥσπερ εἶπόν σοι, καταξιωθήσῃ καί μετὰ θάνατον. Εἰ δέ μή, ὁ κύκλος ὅλος τῶν ἔργων καί κόπων καί λόγων σου τούτων ὠφελήσουσί σε οὐδέν, μᾶλλον μὲν οὖν καί μειζρόνως κατακρινούσι καί πλείονα θλιψίνοι σοι προξενήσουσιν, ἐπειδήπερ, ὡς ἀκούεις, “δυνατοὶ δυνατῶς ἐτασθήσονται”. Καί γάρ οὐχ οὕτω πένητι ἐκ γενετῆς αἰσχύνης αἰτία γίνεται ἡ πενία, οὐδέ ἡ ἐκ ταύτης λύπη ἐπὶ τοσοῦτον λυπεῖ, ὡς τῷ πλουτήσαντι καί δοξασθέντι καί ὑψωθέντι καί τῷ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ οἰκειωθέντι, εἶτα πάντων ἐκπεσόντι ἐκείνων καί εἰς παντελεῖ πτωχείαν κατενεχθέντι, καίτοι μή οὐχ οὕτως ὄντων τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς ἐπιγείοις καί ὀρωμένοις καί ἐν αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς πράγμασι καί ἀοράτοις. Τοῖς μὲν γάρ ἐκπεσοῦσι τῆς φιλίας καί δουλείας τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἕκ τινος αἰτίας, τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς κυρίους εἶναι καί ἐπαπολαύειν αὐτῶν καί ζῆν ἕξεστιν, ἐμοῦ δέ τῆς ἀγάπης καί φιλίας εἰ ἐκπέσειέ τις, ζῆν ὅλως οὐ δύναται ἢ ζωὴ γάρ αὐτοῦ ἐγὼ εἰμι, ἀλλ' εὐθύς ἀπάντων γυμνοῦται καί τοῖς ἐχθροῖς ἐμοῦ τε καί αὐτοῦ αἰχμάλωτος παραδίδεται, ὃν ἐκεῖνοι λαβόντες ὑπὲρ τῆς προτέρας αὐτοῦ εὐνοίας καί ἀγάπης, ἧς πρὸς μέ ἐκέκτητο, μανιωδέστερον αὐτῷ ἐπεμβαίνουσι, τιμωροῦντες, καταγελῶντες καί καταπαίζοντες”.

Ναὶ ὄντως, πανάγιε Βασιλεῦ, οὕτως εἶναι κἀγὼ πιστεύω σοι τῷ Θεῷ μου καί προσπίπτων καθικετεύτω σε, φύλαξόν με τόν ἀμαρτωλόν καί ἀνάξιον ὃν (460) ἠλέησας, καί τό φυτόν τῆς ἀγάπης σου, ὅπερ ἐνεκέντρισας ἐν τῷ δένδρῳ τῆς ἐλπίδος μου, τῇ δυνάμει σου στήριξον. Μὴ ὑπό ἀνέμων σεισθῆ, μὴ ὑπό καταιγίδος θραυσθῆ, μὴ ὑπό ἐχθροῦ τινος ἐκσπασθῆ, μὴ ὑπό ἀμελείας καύσωνος φλεχθῆ, μὴ ὑπό ῥάθυμίας καί μετεωρισμῶν ξηρανθῆ, μὴ ὑπό φιλοδοξίας τέλεον ἐξαφανισθῆ. Σύ γάρ οἶδας, ὁ τοῦτο καί χαρισάμενος καί κατεργασάμενος ἐν ἐμοί, ὅτι ἔνεκεν τούτου ἀπό παντός ἀνθρώπου εἰμί ἀβοήθητος, τόν γάρ συνεργόν μου καί βοηθόν, σόν δέ ἀπόστολον, ὡς αὐτός ἠβουλήθης ἀπ' ἐμοῦ σωματικῶς ἀπεχώρισας. Σύ γινώσκεις μου τήν ἀσθένειαν, σύ ἐπίστασαι τήν ταλαιπωρίαν καί τήν εἰς ἅπαν ἀδυναμίαν μου. Τοιγαροῦν διά τοῦτο σπλαγχνίθητι ἐπὶ πλεῖον ἀπό τοῦ νῦν ἐπ' ἐμοί ὁ πολυεὐσπλαγχνος Κύριος. Προσπίπτω σοι ἀπό καρδίας, ἵνα μὴ ἐάσης με εἰς τό θέλημά μου, ὁ ποιήσας τοσαῦτα καλά μετ' ἐμοῦ, ἀλλά ἐν τῇ σῇ ἀγάπῃ ἴδρυσόν μου τήν ψυχὴν καί ἐν ταύτῃ ῥιζῶσαι τήν σὴν ἀγάπην ποιήσον ἀσφαλῶς, ἵνα κατά τήν ἄχραντον καί ἀγίαν καί ἀψευδῆ σου ἐπαγγελίαν σύ ἦς ἐν ἐμοί κἀγὼ ὑπάρχω ἐν σοί, καί σκέπομαι ὑπ' αὐτῆς κἀγὼ σκέπω καί φυλάττω αὐτήν ἐν ἐμοί, καί σύ μὲν βλέπεις με, Δέσποτα, ἐν αὐτῇ κἀγὼ δέ ὄρᾳς σε καταξιούμαι δι' αὐτῆς, νῦν μὲν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, καθὼς εἶπας, καί ἐν αἰνίγματι, τότε δέ ἐν ὄλῃ τῇ ἀγάπῃ ὅλον σε, τόν ἀγάπην ὄντα

καί οὕτω καλεῖσθαι καταξιώσαντα, ὅτι σοί πρέπει πᾶσα εὐχαριστία, κράτος, τιμή καί προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καί τῷ Υἱῷ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καί ἀεί καί εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.